

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร

สาขา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2562

ISSN : 2286-7171 (Print) ISSN : 2672-9024 (Online)

PNRU
PNRU
PNRU

PHRANAKHON RAJABHAT
RESEARCH JOURNAL
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2562

Vol.14 No.1 January - June 2019

ISSN : 2286-7171 (Print) ISSN : 2672-9024 (Online)

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดทำเป็นวารสารราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทรรศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ พัฒนชุมชน การบริหารและพัฒนาเมือง ประวัติศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ นาฏศิลป์และการละคร ดนตรี นิติศาสตร์ ศิลปกรรม บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ การจัดการทั่วไป/คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การท่องเที่ยวและการโรงแรม นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บัญชี บริหารการศึกษา การศึกษาปฐมวัย หลักสูตรและการสอน เทคโนโลยีการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา และสาขาวิชาอื่น ๆ ตามการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสาร สาระสำคัญ ประสบการณ์ด้านการวิจัยแก่นักวิจัย นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

นโยบายการจัดพิมพ์ของวารสาร

1. บทความที่นำเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทรรศน์ หรือบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งอาจเขียนได้ทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ

2. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องเขียนตามรูปแบบของ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และต้องผ่านกระบวนการพิจารณาล้นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องก่อน ทั้งนี้ บทความที่ดีตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยรับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น ๆ

3. บทความที่ดีตีพิมพ์/เผยแพร่ทุกบทความต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ประเมินบทความ (Peer Reviewed) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่าสองท่านต่อหนึ่งบทความ ซึ่งทั้งผู้ประเมินบทความและผู้แต่ง จะไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double-blind Peer Review) โดยบทความที่ลงตีพิมพ์ได้นั้นจะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ประเมินบทความทั้งสองท่านหรือสองในสามท่าน

คณะที่ปรึกษา

ดร.ถนอม อินทกำเนิด

ศาสตราจารย์ ดร.สนธิ อักษรแก้ว

ดร.ผดุงชาติ สุวรรณวงศ์

รองศาสตราจารย์ ดร.เป็รื่อง กิจรัตน์ภร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ศักดิ์ จักรภรณ์

อุปนายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา หุ่นเกษม

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐจิตตานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เรฟเพอร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตรระจรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิตา เขี่ยมขันติถาวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรพนธ์ เนื้อไม้หอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธาดารี ใต้ฟ้าพูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวินิต อรรถวุฒิกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลักษณ์กมล จ่างกมล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรธนิษฐ์ ศิริโวหาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรทอง จุลิชนันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สืบวงศ์ กาฬวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพัทธ์ ใจเอือกเย็น
ผู้ช่วยอาจารย์ ดร.กัญณภัทร นิธิศวราภากุล
อาจารย์ ดร.ชนนต์ดี ทินนาม
Dr.Sanjay B. Salunke

Dr.I Nyoman Sudiarta, SE., M.Par
Anupama Dhavale
อาจารย์ ดร.ปรีชา สมพีช
อาจารย์ ดร.สรารุณ ณ พัทลุง
อาจารย์ ดร.สุไม บิลไบ
อาจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ อัครรัตน์
อาจารย์กัลยา นาคลังกา
อาจารย์รุ่งทิพย์ ศรีโสภา

ผู้ประสานงานและเผยแพร่

นางเดือนเพ็ญ สุขทอง
นางสาวมัทนา เกตุโพธิ์ทอง
นางสาวศุภราพร เกตุกลม
นางสาวทัศนยา ปิ่นทอง
นางสาวนวกมล พลบุญ
นางสาวสุธารัตน์ จุ้ยเจริญ
นายรัชตะ อนุวัชกุล
นายจักรพันธ์ ก้อนมณี

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Dr.Babasaheb Embedkar Marathwada University,
Maharashtra (India)
Udayana University, Bali (Indonesia)
Karnataka University, Karnataka (India)
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ติดต่อกองบรรณาธิการ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220
โทรศัพท์/โทรสาร 0 - 2521 - 2288, 0 - 2521 - 1234
E-mail: editor_jhss@pnru.ac.th และ https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNru_JHSS/login

กำหนดออก

2 ฉบับ ต่อ ปี (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

การเผยแพร่

ผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNru_JHSS/issue/archive

พิมพ์ที่

หจก. ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์ 44/132 ถ.กำนันมนัส ช.กำนันมนัส 36 บางขุนเทียน จอมทอง กรุงเทพฯ 10150
โทรศัพท์ : 0 - 2802 - 0377, 0 - 2802 - 0379, 08 - 1566 - 2540

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2562 ได้รวบรวมบทความเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการและการวิจัยในสาขาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เนื้อหาสาระในวารสารฉบับนี้มีบทความจำนวน 30 เรื่อง ทุกเรื่องมีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์กับผู้อ่านหลากหลายสาขาอย่างมาก นอกจากนั้นทุกบทความยังได้ผ่านการกลั่นกรองอย่างเข้มข้นจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ และนักศึกษาต่อไป

การจัดทำวารสารฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก ผู้เขียนบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิ กองบรรณาธิการ ตลอดจนบุคคลท่านอื่น ๆ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม

บรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Readers)

ประจำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิจรูญ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ปิณฑานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตรระจุ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา ปักกิ่งส์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิตา เยี่ยมขันติถาวร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุคตาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ อินทรหม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ มากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.คมสัน รัตนะสีมากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไหมเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักษณา ศิริวรรณ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิภา สิ้นสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พยุพ ศรีจันทวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราพร ขุนศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศิริ นิลคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ ประจักษ์เนตร	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ฤทัย คลังพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี ใต้ฟ้าพล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑล จันท์แจ่มใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณวัฒน์ หลาวทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ วิริยวิทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ไชยนิทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร โพธิ์มณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัทธ์พสุตม์ สาธุนวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Readers)

ประจำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ดร.พรเลิศ อาภาณุทัต	มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี
ดร.เอกพล เขียวถาวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.สุชาติ คำทางชล	การไฟฟ้าฝ่ายผลิต
ดร.อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.กมลวรรณ วรรณนัง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ดร.พีระ พันธุ์งาม	สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
ดร.รติ ธารักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
ดร.สุพัตรา สกุลศรีประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.โกสุม โอมพรนิวน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.นิสิต อินทมาโน	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.วรลักษณ์ ลลิตศิริวัฒน	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
ดร.ลักษณา ศิริวรรณ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ดร.ชนัญสราร อรณพ ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ดร.จารุภา จิโรสมณ	มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
ดร.ชเนตติ์ ทินนาม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.เกศทิพย์ กรี่เงิน	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ดร.ปิยะดา จุลวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.ปรียา สมพืช	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.อัชนันท์ จิตรโรจนรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.พลยมน สีนหัง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.ณัฐดนัย สุภัทรากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.วงศ์วิภา โกสุวรรณจินดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.สมพร เหลาฉลาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.วรลักษณ์ เขียวมีส่วน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ.....	A
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)	B
สารบัญ	C

บทความวิจัย

THE USE OF ICT BY FARMERS TO ENHANCE THEIR PRODUCTIVITY AND MARKETING THEIR PRODUCE IN INDONESIA, THE PHILIPPINES AND THAILAND	1
--	---

Oradol Kaewprasert

A STRATEGIC PLAN TO UPGRADE THE CAPABILITY OF CHIANG MAI COMMUNITY EDUCATIONAL ORGANIZATIONS IN ASEAN COMMUNITY	16
---	----

Tasane Aromkilang

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์.....	28
--	----

กษศรณ นุชประสพ

การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน	44
--	----

กาญจนา ทองบุญนาท และ ปราวณา มินเสน

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ ด้วยบาร์โมเดล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	58
--	----

กุลนันท์ กลิ่นสุวรรณ และ สมวงศ์ แปลงประสพโชค

แนวทางการพัฒนาและสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย	72
--	----

คมสัน รัตนสิมากุล ทศพล พงษ์ดี และ กันณพงศ์ ศรีเขตต์

การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ของประชาชนจังหวัดเชียงราย	85
---	----

จิราพร ชุนศรี

สารบัญ

หน้า

องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC	103
ทัชชารีย์ รอดยิ้ม และ โรจน์ พิริยะเวชกุล	
การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพของเจนเนอเรชั่นวาย	124
ดุสิตา พุทธิไย และ ศรัณย์ธร ศศิธรนกรแก้ว	
การสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง (ผู้รักบ้าน) ของนักเรียนในโรงเรียน	142
นนท์มนัส พิชยธีราพงศ์ กิตติกร สันคิตีประภา สุรวุฒิ บัดไฮสง และ ปรัชัย ดาวอุดม	
หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	155
พรเพ็ญ ไตรพงษ์ และ ยุทธพงษ์ สีสากิจไพศาล	
การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปรางโมชวิทยารามอินทรา	176
พรรณี อุบละม้าย และ เดช บุญประจักษ์	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ	192
พระแวงชัย ธมฺมาโม พระมหาบุญไทย บุญญมโน พระศรีมงคลเมธี และ พระศรีวินยาภรณ์	
การสื่อสารสุขภาพในท้องถิ่นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกผ่านสื่อวิทยุสื่อสาร	206
ฟารีดา เจาะเอาะ	
ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี	223
ภูมิพัฒน์ ตระกูลทัศน์เจริญ เบื้อง กิจรัตน์ภร ภานุพงศ์ สามารถ และ เกรียงไกร ไพธิมณี	
แนวทางการขับเคลื่อนความรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ และแนวทางสำหรับประเทศไทย	236
วรัญญู คุรุจิต	
การแสดงในงานปีพาทย์ดีกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	253
วุฒิชัย เรืองศักดิ์	
กระบวนการทำการตลาดเชิงเนื้อหาของเฟสบุ๊กทางการสโมสรรีเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย กับการสร้างความผูกพัน และความภักดีต่อสโมสรรีเวอร์พูล	270
ศรัณญา พานิชสกุล และ ศรัณย์ธร ศศิธรนกรแก้ว	

สารบัญ

หน้า

การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อสมุนไพรรักษาโรค	
ของพื้นที่คังบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	290
<i>ศรัณัฐ ไทรชมภู บุญเกียรติ ไทรชมภู วารุณี เกิดแสง สราวุธ ณ พัทลุง และ อนุวัฒน์ ศุภวรรณ</i>	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางด้วยรถไฟฟ้ามหานคร	303
<i>สฤชัย ลบรัมย์</i>	
การพัฒนาสื่อหนังสือความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	
กรณีศึกษา ตำบลบ่อกร อำเภอบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี	320
<i>สุนี โชติติลลิก วิชัย แหวนเพชร ทวีตต์ มณีโชติ เพียงพบ มนต์นวลปรางค์ และ เกษม ช่วยพินิจ</i>	
รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต	
ของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์	339
<i>ไสรมา เครือเมฆ วิกร ตันทุพโก และ ชีพสมน รังสยาร</i>	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษานุสาวรีย์ระดับปฏิบัติการของโรงเรียน	
ในฝั่งทะเลอันดามัน: กรณีศึกษาโรงเรียน 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต	356
<i>อนุพงษ์ หมั่นชัยยะ และ แสงแข บุญศิริ</i>	
การพัฒนาชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ	
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาวิทยาลัยการฝึกหัดครู	
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	370
<i>พงศธร กล่อมสกุล เพ็ญพร พรรณพิสุทธิ วชิราภรณ์ พูนัน สังวาล แสงไทรย์ และ อุบล เลี้ยววาริณ</i>	
A STUDY AND RISK ANALYSIS OF HIGH - RISE BUILDINGS IN NONTHABURI	387
<i>Duangta Saranrom and Aphiradee Saranrom</i>	

บทความวิชาการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรม	
และนวัตกรรมดิจิทัลไปปฏิบัติ	394
<i>ณัฐฐา เกิดทรัพย์</i>	
Gay OK Bangkok การเล่าเรื่องจริงของเพศนอกกลุ่มในวัฒนธรรมป๊อป	410
<i>เบญจรงค์ ถิระผลิกะ</i>	

สารบัญ

หน้า

ฝ่าวิกฤติธุรกิจนำเที่ยวด้วยทฤษฎีทางนวัตกรรม.....	426
ปรัชญา นาคปฐม สันติธร ภูมิศักดิ์ และ เกียรติรี เจริญวิศาล	
ขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ	442
วัชรินทร์ อินทพรหม	

บทความวิจารณ์

การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้	459
ชวณ สารข่าวคำ	

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานของการจัดทำ	
วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.....	466
แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณานำลงพิมพ์	
วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.....	467
รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอการตีพิมพ์	
วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.....	469
PUBLISHING'S GUIDELINES.....	481
จริยธรรมในการตีพิมพ์	486

THE USE OF ICT BY FARMERS TO ENHANCE THEIR PRODUCTIVITY AND MARKETING THEIR PRODUCE IN INDONESIA, THE PHILIPPINES AND THAILAND

Oradol Kaewprasert

School of Communication Arts, University of the Thai Chamber of Commerce, Bangkok, Thailand

Email: oradol_kae@utcc.ac.th

Received: 2018-10-06

Revised: 2018-12-01

Accepted: 2018-12-12

ABSTRACT

The use of Information Communication Technology (ICT) in farming and the marketing of produce is slowly increasing, though the progress has been uneven across different nations. The aims of this study were to determine (1) How the farmers use ICT; (2) How ICT is used by the farmers enhance their Productivity; and (3) How ICT is used by farmers to improve their marketing strategies. The study employed in-depth interviews with farmers in Indonesia, The Philippines and Thailand using interview guidelines by means of closed ended and open-ended questions. The data collected were analyzed using both descriptive and quantitative methods. The research found that farmers in the three countries are integrating ICT in their lives, the level of ICT used to enhance productivity and marketing ranges from low to high in Indonesia, The Philippines and Thailand respectively. The findings further revealed that the farmers still use traditional methods and traditional media to gain information about cultivation and to manage their markets. The study reflected that more farmers are using ICT to help with their cultivation and marketing. Using ICT helps farmers to gain information to develop their produce, reduce the role of middleman and create chances for the producers and the consumers to meet and learn about supply and demand. Organic and high-quality produced farming attracts buyers directly to farms

Keywords: farmers, ICT, ICT literacy, marketing

INTRODUCTION

UNESCO's "Using ICT to Develop Literacy" (Meleisea, 2006) defines ICT as a type of technology that mediates in the transmission, storage, and sharing of information. The book states that ICT relates to high-tech devices, such as computers, and software and conventional technology such as radio television and telephone. ICT literacy allows people to express their ideas, engage in effective learning, participate in communication and exchange information with others. These technologies allow the users to create a knowledge-based society and lifelong learning. In rural areas, ICT can support social and economic development. As the ASEAN Economic Community (AEC) started its integration in 2015 and began to face new and more complicated regional opportunities and challenges, became necessary for the people in the region to gain knowledge of ICT literacy. To address this need, educational and other institutes in South East Asia must improve digital literacy of people both in and outside the formal education system.

Even though, the major income sources in South East Asian countries are shifting from agriculture to manufacturing

and services. Still, they rely heavily on agricultural production, since agriculture is one of the most significant drivers of ASEAN countries' economic growth. Moreover, ASEAN countries rank in the top worldwide exporters of produce such as rice, fruit and vegetables. Statistically, Indonesia has the largest agriculture land area following by Thailand. Vietnam was classified as top in rice producer in 2014, followed by Thailand and the Philippines. (A Euromoney Institutional Investor Company)

With cheaper and more available communication devices like smart phone and other communication devices, ICT has become an advantageous tool to deliver specific needs to people, particularly for those who live outside the city. In developing countries like Indonesia, Thailand and The Philippines, smartphones are the primary device for gaining access to internet services. (GSMA Intelligence, 2014) According to the Mobile Economy Asia Pacific 2014, Indonesian mobile subscribers rank number 4 in Asian Countries. While the Philippines ranked 8th and Thailand ranked 10th place. For farmers in these countries who have

limited access to information, smartphones could open a new phase of their careers. Even though rural farmers do not use ICT that much yet, the younger generations are embracing these platforms quickly and effectively. They can merge their knowledge of ICT with their families' agricultural businesses.

It is the critical role of digital literacy in preparing South East Asian farmers to face the opportunities and challenges of an even more digital regional landscape in the future that provoked the researcher to look into the following: determine (1) How the farmers use ICT; (2) How ICT is used by the farmers enhance their Productivity; and (3) How ICT is used by farmers to improve their marketing strategies. By asking the above questions, the researcher was able to provide a preliminary construction of the use ICT among farmers in Southeast Asia that is likely to play a key role in the success or failure of regional development.

RESEARCH OBJECTIVES

1. How the farmers use ICT;
2. How ICT is used by the farmers enhance their Productivity; and
3. How ICT is used by farmers to improve their marketing strategies.

RESEARCH SCOPE

To study the use of ICT among farmers in Indonesia, Philippines, and Thailand. The location of the study areas was not more than 150 KM. from the capital cities of the selected countries. In-depth interviews were conducted with 8 - 12 farmers in Indonesia, Philippines, and Thailand to find out how ICT facilities enhances their productivity and marketing their produce.

The findings show the outcomes and significance of this research in the contexts of Indonesia, The Philippines and Thailand. The scope of the study was limited to a small number of the samples. As a result, applied to the larger conditions these outcomes may yield different results. However, these findings are relevant to the use of ICT by the farmers in the chosen areas.

The research was undertaken from June to December 2016 in Indonesia, The Philippines and Thailand using in-depth interviews. The results showed different levels of ICT literacy among the farmers in these 3 countries.

Literature Review

ICT in Development Communication
ICT plays a major role in the development of communication advantage. It enhances developing countries toward prosperity through the horizontal practice of

communication. (Mefalopulos, 2008) However, there are critical factors to look at before using ICT to approach development of communication which are economic, technological and cultural. (Mefalopulos, 2008) These factors should also be taken into the consideration.

In economic terms, according to (Thussu, 2000 cited in Mefalopulos, 2008) the information gap between the haves and the have-nots is still extensive and the gap has not decreased significantly in recent times. The use of ICT by individuals in developing countries comes at a cost, such as internet accessibility and connectivity, software and hardware, maintenance and updates.

Though, limited access to fixed line internet makes smartphones more important in developing areas, the entry of cheaper smartphones and updates has provided more people the possibility to get online. In developing countries such as Indonesia, Thailand and The Philippines, smartphones are the primary devices for accessing internet services. (Intelligence, 2014) In recent years, prices for mobile services have fallen considerably, determined by a number of factors such as the growth of market competition and the drop-in prices of equipment. (Ericsson, 2014) Affordable

mobile phones and services increase access to communication and information for poorer communities in some developing economies in the region, bringing considerable socio-economic benefits in the process. (Ericsson, 2014)

Regarding technology and cultural aspects, there are number of limitations caused by factors such as the level of literacy including in the local dialect or, English and other foreign languages. However, the markets across the region are adopting new technologies at a fast pace, whilst an increasing number of innovative new services and applications are emerging and rapidly building scale. (Ericsson, 2014) As mentioned earlier that ICT enhances users' ability to collect and retrieve information in an instant. In terms of agricultural production, ICT can enhance the farmer's ability to easily gain information on the weather, crop advisory, fertilizer availability, and updates on government policy. (Mefalopulos, 2008) In the broader social and communication environment, ICT can be used to promote a fair and balance flow of information. (Mefalopulos, 2008) In addition, ICT can offer producers information on transportation, packaging, warehousing, logistics or GPS to monitor, and manage workflow and other kinds of business relations.

ICT and Agricultural Marketing

With respect to agricultural marketing, ICT can improve the marketing ability of smallhold farmers. ICT can assist through the marketing process of identifying, communicating with and maintaining relationships with buyers of a producer's produce that can directly affect volume, value and timing of sales. In terms of customer services and buyer's demands, ICT is fundamental. ICT can facilitate in many areas such as database development, website design, market research, translation, direct mail marketing and in the gaining new information.

Using ICT, the producers can find new buyers, build and maintain relationships with current buyers, and access marketing research to manage supply, anticipate demand and establish price. As mentioned earlier, ICT creates horizontal communication, therefore, it can help smallhold farmers to gain access to information related to price or demand that increases their power to negotiate from the use of social network to complex customer management tools. Through social networking farmers and producers can identify additional buyers and have more buyers available to them. By being able to define the buyers, the producers can charge higher prices for their products, sell higher volumes of produce or

offer terms of trade that are more beneficial to the producers. The location pinning app also helps farmers to deliver their produce to non-regular buyers while delivering produce to their regular customers.

ICT and Market Research

Analogous to academic research, ICT plays a crucial role in market research. The research results could be used to help producers choose specific potential customers to advertise to, then provide the right products or services to the people who have a potential interest in those products or services. The farmers' website and a number of other applications also provide a good place to keep public relations information such as, press releases, other announcements, and keep up to date with the customer database.

Using E-marketing tools instead of physical marketing activities reduces the cost of marketing communication, it also allows for more efficient performance of actions. (Radosław Maćcik, 2012,) ICT also facilitates a high degree of complex interaction such as "one to one" up to "many to many." ICT can help manage market data correctly and prioritize purchases. (Radosław Maćcik, 2012)

For domestic markets E-marketing activities are fast. They are a proven tool

for use in the approach to external markets. Further, ICT connects people to investment opportunities and help improve exporting capabilities. Time, space, and economic barriers can be eliminated allowing for effective and efficient transmission of tacit knowledge.

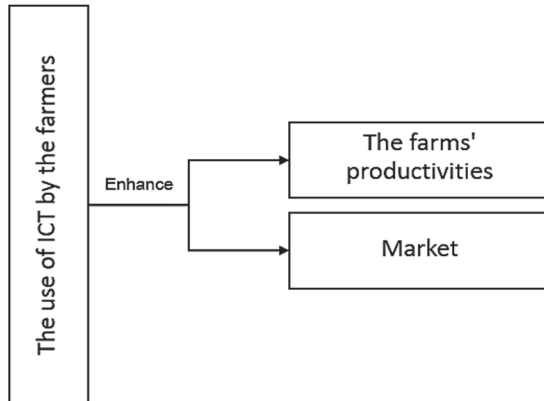
ICT allows marketing to have extraordinary capability to target specific groups of individuals with precision, and enable mass customization and one-to-one strategies by adapting communications and others elements of the marketing mix to customer segments. This explains the strategic role that marketing plays in the innovation process and demonstrates that cooperation and market intelligence are two of the key factors in the success of distributing products.

Although there are technological barriers like literacy, technology and economic limitations, farmers have grown up with ICT and are familiar with these technologies. In addition, there is an increasing number of simple and free technologies found at places such as schools and public libraries. In Thailand, The ICT ministry also provides free public Wi-Fi for those who have registered to their website. Technology development and the

users themselves could provide the solutions to those in the most remote areas and at the most basic levels of agricultural production. In addition, nowadays, smartphones are a technology for smallhold farmers, as even simple applications can be used to enhance their marketing abilities. For the farmers that are not literate or numerate, visually-driven smartphone apps make them accessible and usable. In the case of South East Asian countries, the number of people who use mobile phones and social networks has been increasing rapidly. Smartphone and new communication technologies for users has given access to cheaper or even free access to communication and information. Rural farmers may not yet use ICT, but the younger generation, are adopting these platforms quickly and eventually social networks will have a large impact on farmers in rural areas. These trends are worth observing as they have reached the lower ends of the income spectrum and into more rural areas.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The conceptual frame work for The Use of ICT by farmers to enhance their productivity and marketing their produce in Indonesia, The Philippines and Thailand is as the framework below.

METHODOLOGY

In order to satisfy the objectives of the research, the study was designed as a descriptive qualitative study. The main characteristic of qualitative research is that it is mostly appropriate for small samples. Its basic advantage, which also constitutes its basic difference with quantitative research, is that it offers a complete description and analysis of a research subject, without limiting the scope of the research and the nature of participant's responses. (Collis and Hussey, 2003)

Since the research questions primarily look into the 1.) How the farmers use the ICT; 2.) How ICT facilities used by the farmers to enhance their families' careers; and 3.) How ICT facilities used by the farmers to improve their socio-economic, the most appropriate design is clearly qualitative.

Sampling

The farmers in Indonesia, Philippines,

and Thailand. This study looks into ICT use in general and ICT literacy of the farmers with ICT literacy-related subjects. Because the study engages the farmer, 8 to 12 farmers were selected from the chosen countries for in-depth interview.

Research Methods and Corresponding Instruments

Document Analysis. To study related documents on ICT literacy among the farmers in the selected countries. The other documents are ICT and Development Communication and Marketing.

Interview. To arrive at an idea of the profile of the discussants, a survey of ICT use and literacy was conducted with reference to the indicators identified by Higgins (2003), specifically noting most of the areas on knowledge and skills.

In-depth Interview. To get in-depth knowledge of how the farmers use of the ICT to enhance their Productivity and Market their products, the in-depth interview was seen as the best method. The in-depth interviews engaged the participants as the interview guides. Then with the In-depth interview the researcher used the interview guideline to explore how the farmers use the ICT to enhance their families' career; and market their products. The study is a qualitative study that will relied on narratives to serve

the research objectives. The collected data will be analyzed using content analysis.

RESEARCH RESULTS AND DISCUSSION

Research Results

Demographic Data

Due to the limited budget, time constraints and the countries varied physical landscapes, the sample size from each country were different. With the Thai researcher, the majority of the samples were Thai 26 (56.52%). The data sample from Indonesia were 11 (23.91%) and collected by the researcher with local translators. While samples from The Philippines were 9 (19.57%) collected by a Research Assistant (RA).

Education

In terms of education, the majority of participants from Indonesia are high school and primary school graduates 3 (27.27%). While 1 (9.09%) of them does not have any formal education and 1 (9.09%) was purely educated by a mosque. The majority of the participants in the Philippines have bachelor's degree 4 (4.44%), 3 (33.33%) have high school diploma. 1 (11.11%) each graduated from vocational school and primary school. Majority of Thai participants have bachelor's degree 12 (46.15%), 5 (19.23%) have high school diploma and only

1 (3.85%) has vocational school diploma.

Arable land usage

Majority of the participants from Indonesia 5 (45.45%), The Philippines 9 (100%) and Thailand 9 (34.62%) grow rice. For Indonesia and Thailand the variety of plantations range from agronomy to horticulture.

The Use of Communication Devices

All the participants use mobile phone. 4 (36.36%) of the Indonesian participants, 4 (44.44%) of the Philippines participants and 17 (65.38%) of the Thai participants use both telephones and computers.

The Use of Communication Devices

Basic knowledge in using mobile phones, the majority of the participants in the Philippines 6 (66.67%) and Thailand 21 (80.77%) are able to use Wi-Fi to send and receive information from and to other devices.

The majority of the Thai participants 21 (80.77%) use social networks such as Facebook, Instagram, Line, Skype and Twitter while 3 (33.33%) of the Philippine participants use Facebook and 2 (18.18%) of the Indonesian participants use twitter, Facebook and Instagram.

Less than 50 percent of the Thai participants use ICT to e-market their produce while a smaller number of the

participants from Indonesia 1 (9.09%) and 2 (22.22%) from the Philippines respectively use e-marketing.

Discussion

Demographic Data

The number of the male respondents in Indonesia and the Philippines were significantly higher than female. When conducting the field research in Indonesia, it was noticeable that there were more male farmers than the female. This may due to the patriarchal society of the country. For Thailand, the number of the male and female informants was equal.

Education

The farmers' minimum education level in The Philippines and Thailand was to primary school. This may be as a result that primary school level was compulsory in both countries in the past. Now the compulsory level of education in the two countries is to high school or vocational school. In Indonesia, one participant did not have any formal education, just mosque teachings and one participant had no formal education at all. The research found that there was a mosque education system that replaced the formal one. If mosques or other non-school institutions take on the digital training role for their members, there would be a more digitally educated population. In terms of

farming, mosques and non-school institutes can also be centers to exchange information on crops advisory and marketing techniques to the farmers.

Arable land usage

According to a Euromoney Institutional Investor Company, the major produce of South East Asian agriculture production are rice, cereal and rubber. Even though agriculture production in South East Asian is moderately diversified: however, the areas are predominated by rice cultivation. (A Euromoney Institutional Investor Company) While 9 (100%) of the Philippines participants grow rice, the farmers in Indonesia and Thailand's cultivation ranged from agronomy to horticulture.

The Use of Communication Devices

Even though some of the participants only use their phones to make phone calls, providing ICT literacy to the farmers should be easily done since they are familiar with the devices. In regard to the participants in Thailand, they use communication devices in many ways in accordance to their life styles, such as doing homework, academic work, gathering information, e-banking, cloud funding, seed bank operations. Some also indicated that they use the devices for public relations and selling products on line. (Ericsson, 2014). If the younger generation of

farmers can market their families' produce it would increase their market share and their incomes. The interactive aspects of social network like; Facebook, Instagram, Line, and others allow direct contact between the producers and the buyers to negotiate product deals and prices.

While a small number of the participants in Indonesia 3 (27.27%) can use Wi-Fi to send and receive information. However, one Indonesian participant stated that his friend has helped him communicate with his customer in the Middle East to sell a large amount of his ornamental trees. Even though, digital and language literacy are important for e-commerce, the Indonesian close-knit society allows farmers who are not equipped with the said knowledge to sell their produce on line. According to the participants after discussing the price and quality of the produce, the buyers have to see the produce and meet the sellers in person before they will purchase it. Even though ICT is so advanced these days, meeting in person and checking the produce first-hand is still important.

None of the participants in Indonesia and the Philippines have their own website or use any Web Design tool, while only few Thai participants have their own website or use Web Design tools. This is in accordance with

Supatana Sukrat's study (2015), Supatana investigated the business direction of e-commerce for local entrepreneurship and found that after utilizing e-commerce, the percentage of profit increased by less than 5 percent. She also discovered that the trend of use for e-commerce for OTOP is reducing because the sellers are not computer iterated. (Supattana, 2015) With the advancement of Social Networks, the number of the participants in the three countries use all kind of Social Networks to promote and sell their products, either through personal channels or business-oriented ones. Websites are important in creating trust with the customers, with the ease of web creation, the younger generation should be trained to develop them. Kaewta Krungwong (2013) suggests when teaching the trainees to operate the internet media literacy the trainers should continuously assist the trainee to use the applications on mobile phones.

Regarding the participants who run organic farms, they identify their buyers via the organic community. Online communications are also used by the Thai participants to identify their buyers. However, the short shelf-life and the weight of the agricultural produce which make delivery very difficult and expensive. Interestingly, one of the

farmers explained that when he delivers his rice to his major customers, he would inform the other customers via Facebook and pin his drop points for the other buyers on google map. Facebook and websites are also use to match the buyers with the produce. It is quite notable that the buyers would come to unique farms to buy organic or high-quality produce to buy the specific produce. The farmers for this kind of farming have constant income and do not have any economic problems.

In Indonesia the distributors have played an important role in dealing with the customers. Having distributors to work with marketing communication is convenient for the farmers however having middleman prevents direct contact between the producers and the buyers. The farmers then lose their power to negotiate prices and promote their produce directly to their customers. Therefore, knowing the buyers' demands is impossible. One farmer expressed the opinion that because he deals with the customers via distributors he cannot build his own brand. Adding to that anticipating demand and negotiating price, in case of crops price like rice and rubber, the prices are fixed from the world market or governments in each country.

For Marketing Communication (MC) such as advertising, public relations, discount,

free shipping/free returns, flash sales, buy more get more, product giveaways/branded gifts, loyalty points, coupon giveaway, and the likes, the majority of the participants use personal communication to market their products. Some Indonesian farmers do not market their products indicating that the distributors do the entire process for them. Farmers from The Philippines market their products together with the other farmers through telephone and the internet. Beside personal communication the Thai farmers market their product via MC tools like package design, gift set and prize reduction to their customers and exhibit their products at trade exhibitions. Facebook Fan page is also used to promote their products.

The majority of the Indonesian and Thai participants conduct market research. Participants from the three countries carry out informal research through asking the buyers via personal communication, telephone and the internet. Market testing and product testing are also conducted. The Thai farmers who conducted formal research, cooperated with higher education institutes. Researchers at the higher education institutions should do research with the farmers in their locations and apply the research results to the farmers' real lives.

All the organic farmers from the

3 countries use organic communication to get information about crop advisory. For Indonesian farmers, BULOG also gives advice on rice cultivation to farmers. Telephone and the internet are also used for getting information about crop advisory. In this respect, some of the Thai and Indonesian farmers are experts in this area. Some have graduated from the faculty of Agriculture and some of them are trainers for other farmers. If these experts use ICT to broadcast their knowledge, their message could be conveyed to a larger audience and educate more people.

BULOG gives information about fertilizer to the farmers in Indonesia. For all 3 countries, the suppliers play an important role in giving farmers information about fertilizers. This allows the suppliers to control the farmers by dictating what fertilizers they should use on their farms. With ICT assisting farmers to access to more information, ICT should be used to empower farmers to make their own choices about fertilizing their farmland. For organic farms, they do not need any advice from others as they just use organic fertilizer.

SUGGESTIONS AND RECOMMENDATIONS

From the research in Indonesia Government Rice Organization (Badan Usaha Logistik (BULOG)) has played an important role in assisting the farmers in almost all areas of the cultivation process. BULOG have supported their farmers in contacting the Buyers, providing information on Crop Advisory, Government Policy, Transportation, Packaging Design, Warehousing and Logistics. Consequently, the farmers do not need to search for information themselves.

The distributors in Indonesia also do considerable work for the farmers namely; communication with the buyers, keeping the customers database, maintaining relations with the customers, and designing package. This reduces the chance of the producers meeting with the consumers. E-farmers do not know the market trends and as one farmer expressed in the interviews, that he cannot build his own brand. The study also found that if a farmer runs a unique farm like organic or high quality produce the buyers come directly to their farms and that cut the line of distributors or the middleman. Direct contact provides opportunities for the producers to

meet the consumers. Concerning organic farming, the farmers do not have to rely on government policy and chemical fertilizers, pesticides nor herbicides for their farms. Organic farmers' networks also help the organic farmers in finding customers and advise on operating the farms.

Since this paper studied the use of ICT among the farmers in Indonesia, The Philippines and Thailand to enhance their productivity and market their produce. The literature review focused on the use of ICT in these countries. It was found that the governments are trying to apply ICT in the national curriculum, however in the remote areas there are still problems with budget, electricity, and ICT literacy, including how to maintain both computer hardware and software. Other institutions like mosques, churches and temples should provide informal ICT knowledge to the locals. The higher educational institutions in agricultural areas should provide academic knowledge to the locals by conducting co-research and running lifelong ICT projects with the farmers.

With the advancement of mobile phone technology and other devices, and easily useable applications, more people, especially the young generation, can gain access to ICT applications. According to the Mobile Economy Asia Pacific 2014, Indonesian mobile subscribers rank number 4 in Asian Countries. While the Philippines ranked 8th and Thailand ranked 10th place. For South East Asian mobile phone market such as Thailand, Malaysia, Indonesia and Vietnam, smartphones have the highest utilization and penetration rate among people in the region. Even if rural farmers do not yet use the ICT, the younger generation is adopting the devices more effectively and quickly and accessing social networks. Applying ICT to farming and marketing of produce should cut out the middleman. ICT can help producers gain the necessary information, so they can develop their products and logistics, meet with the consumers, evaluate the demand and negotiate prices.

REFERENCES

- A Euromoney Institutional Investor Company. (2016). Agriculture in ASEAN. Retrieved April 24, 2017, from <https://www.ceicdata.com/en/blog/agriculture-asean>
- Collis, J.& Hussey, R. (2003). Business research: a practical guide for undergraduate and postgraduate students. Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire.
- Darunee, D., & Shengrong Cai. (2011). Incorporating Webblogs into ESL writing classes. UTCC Journal, 31(3), 103-116. Retrieved June 17, 2014, from <http://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/313/Darunee%20Dujarik,%20Shengrong%20Cai.pdf>
- Ericsson. (2014). South East Asia and Oceania: Ericson Mobility Report Appendix. Stockholm: Ericsson. Retrieved August 17, 2015 from <http://www.ericsson.com/res/docs/2014/regional-appendices-sea-final-screen.pdf>
- GSMAIntelligence. (2014). The mobile economy: Asia Pacific 2014. London, UK: the GSMA. Retrieved August 17, 2015, from <https://gsmaintelligence.com/research/?file=c0e1063f5f4eed14d3a2d0d8473cf7e8&download>
- Higgins, S. (2003) Does ICT improve learning and teaching in schools (British Educational Research Association Professional User Review) Retrieved June 30, 2014, from <http://www.bera.ac.uk/wp-content/uploads/2014/01/ict-pur-mb-r-f-p-1aug03.pdf>
- Kaewta, K. (2013). Online media: contemporary teaching. UTCC Journal, 33(0), 368-380. Retrieved June 17, 2014, from http://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/330/368_380%20Kaewta.pdf (in Thai)
- Mefalopulos, P. (2008). Development communication sourcebook: broadening the boundaries of communication. Washington DC: The international Bank for Reconstruction and Development/ World Bank. Retrieved May 1, 2013, from <http://siteresources.worldbank.org/EXTDEVCOMMENG/Resources/DevelopmentCommSourcebook.pdf>
- Meleisea, E. (Ed.). (2006). Using ICT to develop literacy. Bangkok, Thailand: Phongwarin Printing Ltd. Retrieved May 1, 2013, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001464/146426e.pdf>
- Nikkei. (2017). Thai rice export prices drop 3.4%. Nikkei. Japan. Retrieved July 8, 2017, from <https://asia.nikkei.com/Business/Markets/Commodities/Thai-rice-export-prices-drop-3.4>
- Radosław Macik, B. J. (2012). E-marketing activities and perceived competitive advantage in

the context of globalization – study of lublin region firms. In N. T. Valerij Dermol (Ed.), Management Knowledge and Learning International Conference 2012 (pp. 741-749). Celje: International School for Social and Business Studies. Retrieved May 1, 2013, from https://www.issbs.si/press/ISBN/978-961-6813-10-5/papers/ML12_140.pdf

Supattana, S. (2015). E-commerce business directions of OTOP. UTCC Journal, 35(1), 50-64. Retrieved April 24, 2017, from http://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/351/50_64%20Supattana.pdf (in Thai)

Suwannee, A. (2013). Accessment of mobile phones usage behavior of teeangers in Bangkok. UTCC Journal, 33(3), 184-191. Retrieved June 17, 2014 from http://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/333/184_191%20Suwannee.pdf (in Thai)

.....

A STRATEGIC PLAN TO UPGRADE THE CAPABILITY OF CHIANG MAI COMMUNITY EDUCATIONAL ORGANIZATIONS IN ASEAN COMMUNITY

Tasanee Aromkilang

Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University Chiang Mai, Thailand

Email: Tasanee_mai@hotmail.com

Received: 2017-11-29

Revised: 2018-04-09

Accepted: 2018-04-28

ABSTRACT

This qualitative research had objectives 1) to study the problems and impacts of educational management in Chiang Mai Community Educational Organizations, 2) to investigate the potential of the Organizations in educational management, and 3) to formulate the strategic plan of educational management in the Organizations in ASEAN community. The participatory studies were conducted in 11 communities in Chiang Mai. Qualitative and quantitative data were analyzed to identify the problems, impacts, and organizational potential; and to formulate strategic plans by SWOT Analysis.

The problem of community educational management was the system of the management was ineffective which had an impact of students' learning quality leading to uncompetitive of those students in other communities in ASEAN. The organizations had potential in linking with those learning networks to improve the educational management with ASEAN community.

The organizations have formulated 4 educational strategic plans in uplifting the educational management – 1) Turn around strategic plan, 2) Retrenchment strategic plan, 3) Aggressive strategic plan, and 4) Stability strategic plan.

Keywords: organizational potential, educational strategic plans, community educational organization

INTRODUCTION

Thailand became an official member of Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) community in 1967. ASEAN studying subject in Thai schools at present usually focuses on teaching more of the broad and general knowledge about neighboring countries in ASEAN than the knowledge at local levels, especially how the local people have struggled to adapt to the establishment of ASEAN community which should gain more interest in the study and spread out to wider audiences. Teachers and other educational officers are main human resources who need to learn about and understand ASEAN community, both from above and below, in order to be able to pass on knowledge to students. Teachers and other educational officers should also take part in researching for new teaching techniques and in helping local communities, especially by directing local development which is increasingly affecting local community's lifestyle (Center for Ethnic Studies and Development, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University, 2013)

From the National Academic Conference for Teachers and Guidance

Counselor 2013 regarding the impact of ASEAN Economic Community (AEC)'s establishment on Thai education, it was found that most of the suggestions given to students were oriented towards "choosing the major with high demand in the job market after graduation". Students need to be aware of the consequences from Thailand joining ASEAN community on Thai job market's demand for the graduates as AEC has opened up new opportunities for the graduates to work in other ASEAN countries. However each ASEAN country has its own regulations which differ from others; for example, in some countries only native speakers are hired which will prevent Thai workers from working there; or there will be more competition in Thai job market due to incoming workers from other ASEAN countries. All of these will affect the overall demand and supply in Thai job market (Ramasuta, N. & Rohitsthean, B., 2013)

Somboon, S. (2013) reported the impacts on Chiang Mai as Thailand becoming a part of ASEAN Community as follows:

(1) A negative impact on a particular business factor may be beneficial to others.

For example, the fact that educational institutes are facing fiercer competitiveness from foreign investors may result in better quality in education for students, leading to more skillful workers.

(2) There can be a lack of vocational labors in a service sector due to the movement of labors in ASEAN countries. Comparing the compensation in various ASEAN countries, factoring in the cost of living of each country, it is found that accountants in Singapore and Malaysia earn 3 times more compared to those in Thailand. Consequently, workers in Thailand may be motivated to move out to other countries, especially to Singapore where there are less people in working age.

(3) There can be more impact on a broader perspective, not on a particular business factor. As seen with accountants who may move to other countries for higher compensation, other sectors may be affected because all companies need to hire accountants to create and inspect their financial statement.

With such issues regarding the education of local communities in Chiang Mai, Chiang Mai Rajabhat University, an outstanding educational institute aiming to create sustainable development in local communities with a vision conforming to

developmental direction, is focusing on finding solutions for the aforementioned issues. In addition, since Chiang Mai Rajabhat University has many faculties specializing in a wide variety of fields, it is possible to provide services to solve the mentioned educational issues, especially with the aid from the Faculty of Education, fully equipped with several academic researchers with the vision supporting local development researches. followed the Strategic Plan for the Development of Chiang Mai Rajabhat University, 2013.

Therefore, researchers at the Faculty of Education conduct a research program called “Strategic Plan to Enhance the Ability of Chiang Mai Communities in ASEAN Community under the Academic Collaboration with Chiang Mai Rajabhat University: SCAC-CMRU” and a research project called “Strategic Plan to Enhance the Ability of Chiang Mai Community Educational Organizations in ASEAN Community”. The aim of this research project is to identify problems and impacts on local educational institutes in Chiang Mai, along with their capabilities, as Thailand becoming an ASEAN community member. This research project will propose a means to improve the performances of these local educational institutes with cooperation from Chiang Mai Rajabhat University. The

outcomes of this research project could be helped to strengthen the capability of the local educational institutes in Chiang Mai and ready Thailand to truly become a part of ASEAN community.

RESEARCH OBJECTIVES

This research had objectives 1) to study the problems and impacts of educational management in Chiang Mai Community Educational Organizations, 2) to investigate the potential of the Organizations in educational management, and 3) to formulate the strategic plan of educational management in the Organizations in ASEAN community.

RESEARCH SCOPE

Content: The educational problems and impacts of the educational management and the potential of Chiang Mai Community Educational Organizations under ASEAN community in order to upgrade and strengthen the capacity of the local educational institutes in co-operation with Chiang Mai Rajabhat University by using the formulated strategic plan.

Population: The communities from interested areas and Hang Dong district in Chiang Mai participated in the project were designated by stratified sampling method. Then primary data were collected from 12 communities from those districts.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

METHODOLOGY

Research Demography/Sample group/Participants

Step 1: The communities were designated by stratified sampling method from all interested districts and Hang Dong District.

Step 2: 11 communities in Baan Pong municipality in Hang Dong district were chosen as a sample group by purposive sampling.

Research Materials and Methods

1. The primary data were collected by a questionnaire and group interview,

2. The secondary data were collected from local educational organization documents, research papers and reports concerned with a preparation of joining ASEAN community,

3. The assessment instruments were an interview form, an observation form, and the assessment forms consisted of

3.1 a project participation purposed form,

3.2 a project screening form,

3.3 a comprehension assessment form before joining the strategic plan formulation, and

3.4 a form of community strategic plan formulation.

Data Analysis

1. Quantitative analysis: data were collected from those mentioned forms and then were analyzed to identify mean scores, frequency, percentage and standard deviation.

2. Qualitative analysis: those descriptions, suggestions and opinions from interviewees and forms were analyzed to retrieve the information by content analysis in conjugation with the quantitative information.

Discussion

1. The problems of and the impacts on educational communities were analyzed and comparing with previous related researches.

2. The capability of communities were discussed and analyzed using SWOT

analysis in the consideration of 1) internal factors such as: contexts, structures, strategies, conditions, limitations and supporting factors of local communities in Chiang Mai; and 2) the external factors such as the trends needed from ASEAN countries and from the observations and studied from the competitive strategies.

3. From discussion about means of upgrading the potential of Chiang Mai community educational organizations, it was agreeing to use a strategic planning approach by evaluating those internal and external factors and conducted a SWOT analysis to locate the strategy plan, study the feasibility of the strategy in order to upgrade the capability of the communities in conjugation with the National Economic and Social Development Plan.

RESEARCH RESULTS AND DISCUSSION

Research Results

1. Problems and impacts on local educational institutes in Chiang Mai:

Problems and impacts on education at ASEAN level

1) Thai government set high priority on educational management; as a result, Thai educational standards have been improved swiftly and continuously, similar to those of Singapore, Brunei, Philippines,

Laos, Vietnam and Cambodia. In addition, Thai government also provides supports and allocates budgets for educational institutes, scholarships and research funding.

2) The administration of Thai educational system management is decentralized, with clearly specific roles for each involving organization, leading to non-overlapping operations and swift fulfillment of their missions.

3) Thai government allocates a larger amount of annual educational budgets compared to other countries; however, these budgets are inefficiently utilized. The quality of students graduated at every educational level was still lower than other countries' level. On the contrary, Singapore and Brunei's governments also spent a large amount of money on their educational systems, but both countries efficiently utilize their budgets and their graduates have been widely acknowledged from other countries in the world.

4) Evaluation and examination in Thai education still focus on multiple choice formats which emphasize on the ability to memorize information but lack creative thinking, similar to the educational system in Myanmar. This results in graduated students with under-average performance lacking logical senses. Such workers usually

end up as non-skilled labors.

5) Another weak point of Thai educational system, compared to other ASEAN countries, was the lack of English language skills. Singapore, Malaysia, Brunei and Philippines all focus on teaching core subjects in English. This is especially true for Philippines where English language is a focused topic by family, educational organizations and society, starting at an early age. Workers in these countries are all proficient in English, which is their strong advantage when competing in the ASEAN work market since English is a widely accepted international language.

6) Political situation is another factor which compromises the development of Thai educational system.

Problems and impacts on education in Chiang Mai:

1) As the focal point for education in the northern part of Thailand, Chiang Mai's educational system has been continuously developed due to its importance; as a result, many high quality educational organizations, schools and universities can be found in Chiang Mai.

2) Similar to other regions in Thailand, the main problem for Chiang Mai students is their English proficiency. This may pose as a threat in ASEAN community

context. As an important economic area of Thailand, including tourism, logistics and goods production, it will be a great advantage as an ASEAN community member if local people in Chiang Mai can fluently communicate in English.

3) Due to the more popularity of general education over vocational education, Chiang Mai still lacks skilled labors with specific knowledge. Vocational workers, as a matter of fact, are very important for the development of Thailand.

4) There is still a certain degree of economic and educational inequality in Chiang Mai, in both urban and rural areas. The quality, the accessibility and the development of education are all different for each area in Chiang Mai.

2. Educational potential of communities in Chiang Mai

Strengths of education in Chiang Mai

1) There is a total of 1,156 educational organizations in Chiang Mai including: 12 governmental and private higher educational institutes; 7 Mahachulalongkorn Rajavidyalaya University, its campus and vocational educational institutes; and 8 international schools.

2) There is a total of 22,255 teachers/lecturer and 440,706 students from

every level of education in Chiang Mai. The teacher to student ratio is 1 to 21.

3) Chiang Mai governor office focuses on local education and its strategy emphasizes on improving educational standards.

4) Chiang Mai educational systems and organizations have been acknowledged as an important focal point in the northern region of Thailand.

5) Another strong point of Chiang Mai educational organizations is the curriculums aiming at training students to become entrepreneurs with local uniqueness, applying sufficiency economy concepts into education.

3. The weakness of education in Chiang Mai:

1) The inability of workers to communicate in a second language (English or Chinese) is a major concern for Thai people, Chiang Mai included. Educational institutes should concentrate more on teaching a second language for daily life and for work. If Chiang Mai people can communicate in a second language, it will become a significant advantage.

2) Chiang Mai is still lacking skilled labors with specific knowledge in certain fields. There should be a focus on producing workers whom the business

market needs, instead of just producing workers from general education field. For example, Japan is a country with capability to build its own cars; as a result, its government always provides funding for the universities to make sure they can produce enough qualified engineers to fulfill the market's needs.

3) The quick economic growth of Chiang Mai causes a wide gap in earnings, resulting in significant income inequality.

4) There is an inequality between urban and rural areas. The rural areas usually lack an opportunity to improve with poverty issues and low life quality compared to the urban areas. This leads to an inequality in education since the urban area has more chance to gain access to a better education.

4. Opportunities for educational organizations in Chiang Mai

1) Chiang Mai receives a fair number of budgets and knowledge from a wide variety of sources. Chiang Mai also utilizes its own basic capability such as folk wisdom, network of organizations with mutual interest, participation and support from many organizations such as local administrators and schools.

2) Chiang Mai has a capability to become the center of education due to its popularity among Thai citizen and foreigners

as a place for studying, work, tourism and even long term stay. Chiang Mai is already a focal point for investment and tourism and has a potential to connect with other countries including the Greater Mekong Sub region (GMS), Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation (BIMSTEC) and ASEAN. Due to its fast development, Chiang Mai is the second largest city follows Bangkok. Tourism and its related businesses are important parts of Chiang Mai's economy responsible for a large amount of income. The city is also voted as the top destination by many world-class magazines. The economic growth also brings Thai citizen and foreigners into Chiang Mai to start their own businesses and attend educational organizations.

5. Threats on education of communities in Chiang Mai

1) The lack of local officers to teach, in terms of quantity, quality and experience. Top executives have unsupportive attitudes and sometimes intervene with lower educational officers' duties.

2) Schools with students from different ethnic groups have an issue of different basic knowledge among students. Some schools also unnecessarily waste budgets on unsuitable activities such as

organizing field trips to create educational network with other organizations.

Strategies to raise the potential of educational organizations in Chiang Mai

The results from this study suggests that there are 4 strategies which can raise the potential of educational organizations

1. Turnaround strategy: In a situation where an organization has unsupportive internal factors but has strong external factors, strategies can be created from O (opportunities) and W (weaknesses) by using external factors to negatively mitigate internal factors. The results in this study indicate that, as a turnaround strategy, the local administrative organizations have requested budgets to organize educational workshop/ seminar for local officers by inviting speakers from both within and outside Chiang Mai.

2. Retrenchment strategies: In a situation where an organization has both unsupportive internal and external factors, strategies can be created from T (threats) and W (weaknesses) to avoid obstacles and to mitigate negative internal factors. The results in this study indicate that local administrative organizations have requested budgets to purchase educational equipment's for both inside and outside communities.

3. Aggressive strategies: In a situation where an organization has supportive

internal and external factors, strategies can be created from O (opportunities) and S (strengths) by using opportunities from outside to strengthen internal strong points. The results in this study indicate that local administrative organizations have promoted participations of local communities to educationally prepare to join the ASEAN community.

4. Stability strategies: In a situation where an organization has supportive internal factors but has unsupportive external factors, strategies can be created from T (threats) and S (strengths) to avoid obstacles and to utilize positive internal factors. The results in this study indicate that local administrative organizations have proposed several projects to organizations from both inside and outside communities requesting supports in the form of educational equipment.

Discussion

A study titled Strategic plan to upgrade the capability of Chiang Mai Community Educational Organizations in ASEAN has conducted a SWOT analysis to identify threats, obstacles, weakness and strengths of educational organizations in Chiang Mai. It was found on the strength that officers were suited for educational skills with respected educational qualification, and there were proper educational strategies

in local administrative organizations. On the weakness, the local administrative organizations provided inadequate educational workshops/seminars for the officials. On the threats, it was found that the educational technology was insufficient and out of date which was consistent with the study of Nuansi (2013). On the community potentials, it was found, based on the concept by BoonBongkarn & Kecharananta (2003). 4 possible strategies as follows: 1) Turnaround strategy: local administrative should request for budgets to support training in education for educational official invite speakers from both inside and outside communities; 2) Retrenchment strategy: local administrative organizations should request for budgets to provide the educational equipments for both inside and outside communities. This strategy was in line with guidelines on the readiness of the educational personnel in Armed Forces academies preparatory school for ASEAN Community done by Sudjai (2014) which proposed development of teaching techniques and medias as one of the strategies; 3) Aggressive strategy: local administrative organizations should promote the participation of local communities to improve the communities' preparedness for ASEAN community; and 4) Stability strategy: local administrative organization

should propose projects to organizations both inside and outside the communities asking for support in the form of educational equipment.

The communities in this study need to implement those 4 strategies at the management level. The management of organization resources could achieve its goals or missions by managing a relationship of the organizations to suit for their surrounding factors, especially the stakeholders. Strategic management could improve communication, participation and awareness of differences in social values and benefits. In addition, it could be used in decision-making based on logical thinking and, most importantly, it could help an organization truly achieve its goals and objectives, as mentioned by Bryson, J.M. (1995). Strategic management could be applied to both governmental and

private organizations. The strategies for both could vary, depending on missions and expectations from customers or clients.

SUGGESTION AND RECOMMENDATIONS

Future study should focus on an impact of ASEAN community on 210 local educational organizations in Chiang Mai. The communities affected by joining ASEAN community should then be selected as representatives for strategic planning to upgrade the capability of the community educational organizations in Chiang Mai. Further steps should be in co-operation with communities outside Chiang Mai in order to utilize the research's outcomes at the national level; and finally, a strategic planning with communities in 9 other ASEAN countries should be organized to achieve most of the mutual interests.

REFERENCES

- BoonBongkarn, J. & Kecharananta, N. (2003). Strategic management. Bangkok: SE-EDUCATION. (in Thai)
- Bryson, J. M. (1995). Strategic planning for public and nonprofit organization: a guide to strengthening organization achievement. San Francisco: Jossey-Bass Publishers. (in Thai)
- Center of Ethnic Studies and Development, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University.(2013). Ethnic networks. Retrieved July 12, 2014, from <http://www.cesd.soc.cmu.ac.th.pdf> (in Thai)

- Chalermmeeprasert, C. (2003). Strategic management. 2nd edition. Bangkok: Policy and Management Development Institute, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Chiang Mai Rajabhat University. (2013). Strategic plan for the development of Chiang Mai Rajabhat University. Chiang Mai : Chiang Mai Rajabhat University. (in Thai)
- Department of Faculty of Education. (2013). Strategic plan. Chiang Mai: Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University. (in Thai)
- Hutanuwatr, N. & Hutanuwatr, N. (2002). SWOT: strategic planning for community enterprises. UbonRatchathani: Faculty of Agriculture, UbonRatchathani University, Local Development Institute. (in Thai)
- Nuansi, W. (2013). Local administrative organization's preparation for AEC, case study: local administrative organization in AmphurSadao, Songkhla Province. Journal of Southern Technology. 6(2), 27-34. (in Thai)
- Ramasuta, N. & Rohitsruean, B. (2013). The Minister of Ministry of Education's lecture on the effect of AEC on Thai Education. Office of the Minister Newsline. Retrieved January 7, 2013, from <http://www.moe.go.th> (in Thai)
- Sangboonnum, J. (2011). Knowledge on ASEAN community (Thailand's preparation for entering asean community) 5-year Plan (2011-2015). Mimeographed.
- Somboon, S. (2013). Private education joining forces to improve the quality of the education to enter ASEAN community. Seminar on the Readiness of Private Schools. Assumption College Nakhonratchasima. Retrieved March 28, 2013, from <http://www.reo8.moe.go.th.pdf> (in Thai)
- Sudjai, S. (2014). Guidelines on the readiness of the educational personnel in Armed Forces Academies Preparatory School for ASEAN community. Suthiparithat. 28(86), 92-213.
-

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

THE RISKS ENGAGING IN SEXUAL BEHAVIOR OF STUDENTS IN RAJABHAT UNIVERSITY, RATTANAKOSIN SECTOR

กษศรณ นุชประสพ

Kasasorn Nuchprasop

สาขาวิชาจิตวิทยา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Department of Psychology, Faculty of Education, Phranakhon Rajabhat, Bangkok, Thailand

Email: pow2554@gmail.com

Received: 2018-08-13

Revised: 2018-09-15

Accepted: 2018-11-19

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบประเมินพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.938 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที และค่าความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่มีผลการเรียน สถานภาพสมรสของบิดามารดา และลักษณะการพักอาศัยที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลไปวางแผนพัฒนาด้านเพศศึกษาเพื่อให้นักศึกษาและเยาวชนมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เพศสัมพันธ์ก่อนสมรส โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรรภ์ไม่พึงประสงค์

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the risks engaging in sexual behaviors of students in Rajabhat University, Rattanakosin sector. The sample groups derived from simple random sampling were four hundred. An assessment form for evaluating risks engaging in sexual behavior was used for data collection and the data were examined the internal consistency reliability was 0.938 of Cronbach's alpha coefficient. The data were subsequently analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variances. The research results were as follows: The sexual risk behaviors of the students were moderate. The difference of risks engaging in sexual behavior between female and male students was statistically significant at .05. Students with different learning outcomes, marital status of parents and living styles had no significantly different in risks engaging in sexual behaviors. The findings will be useful for the development of sexual education for students and youths with appropriate sexual behavior.

Keywords: risks engaging in sexual behavior, premarital sex, sexually transmitted diseases, unwanted pregnancy

บทนำ

อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกครอบงำวิถีชีวิตของเยาวชนไทยทั้งการใช้ชีวิตทั่วไปและพฤติกรรมทางเพศ เกิดการเลียนแบบวิธีการใช้ชีวิตแบบนอกกรอบทำให้มีอิสระเสรีในเรื่องเพศมากขึ้น ประกอบกับความคิดเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ที่มองว่าเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องน่าละอายอีกต่อไป อย่างไรก็ตามมีเยาวชนจำนวนไม่น้อยที่ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง จึงทำให้มีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมนัก เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและก่อนสมรส การสำส่อนทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย เป็นต้น พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญ

และมีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จากรายงานสถิติปัญหาต่าง ๆ ที่สูงจนน่าเป็นห่วง อาทิเช่น สถานการณ์ด้านพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นของสำนักงานอนามัยการเจริญพันธุ์ (Bureau of Reproductive Health, 2017) พบว่า การมีเพศสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปีโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนชาย อัตราการป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นและเยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปีต่อจำนวนเยาวชน 100,00 คนมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมา จาก 80.8 ใน พ.ศ. 2553 เป็น 143.4 ใน พ.ศ. 2559 และจากการประมวลข่าวเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับเด็ก

และเยาวชนพบว่า สถานการณ์ความเสี่ยงของการเป็นคุณแม่วัยใสหรือการตั้งครรภ์ในวัยเรียนยังคงเป็นปัญหาที่ไม่เคยลดลงจากอัตราที่สูงเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากแอฟริกา (Matichon online, 2017) นอกจากนี้ในรายงานอัตราการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มวัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์พบว่าการใช้ถุงยางอนามัยไม่ถึงร้อยละ 30 และร้อยละ 18 ใช้ถุงยางอนามัยผิดวิธี รวมทั้งอัตราการใช้วิธีคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพสูงยังคงอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย (schoolofchangemakers, 2017)

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้องปัจจัยที่ผู้ที่มีบทบาทในการช่วยเหลือและพัฒนาเยาวชนจำเป็นต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญ ได้แก่

1. เพศ พบว่าเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากกว่าเพศหญิง โดยพบว่าเพศชายมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร้อยละ 79.3 ส่วนในเพศหญิงมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร้อยละ 55.3 วัยรุ่นชายมีทัศนคติเรื่องเพศทางลบและมีการรับรู้บทบาททางเพศน้อยกว่าวัยรุ่นหญิง (Department of Mental Health, 2004) และผู้ชายมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องเพศมากกว่าเพศหญิง (Powwattana, 2009)

2. เพื่อน ในระยะวัยรุ่นเพื่อนจะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจในสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเพศและการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งเพื่อนสนิทมักจะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเพราะเพื่อนในกลุ่มเดียวกันมักมีลักษณะคล้ายกันและมีอายุใกล้เคียงกัน อีกทั้งเพื่อน

ยังเป็นตัวแบบทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรม การดูแลสุขภาพ (Yansomdet, 2009)

3. ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูและหล่อหลอม ค่านิยมความคิดอุปนิสัยใจคอตลอดจนบุคลิกภาพ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ในปัจจุบันความผูกพันใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลงเพราะเป็นครอบครัวเดี่ยว การประกอบอาชีพและหน้าที่การงานทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาสนทนากับลูกการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือรักตามใจล้วนทำให้เด็กมีโอกาสเข้าสู่พฤติกรรมทางเพศสูง (Powwattana, 2009) นอกจากนี้การขาดความรู้ในการเลี้ยงดูและขาดความเอาใจใส่ยอมทำให้สมาชิกในครอบครัวที่เป็นวัยรุ่นมีโอกาสตัดสินใจเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศสัมพันธ์ได้ง่ายขึ้นเช่นกัน (Ruangkanchanasetr, 2008)

4. สถานภาพสมรสของบิดามารดา จากปัญหาวิกฤตต่าง ๆ มีบทบาทกับการดำเนินชีวิตในครอบครัว บางครั้งก่อให้เกิดการหย่าร้าง ซึ่งมีสถิติเพิ่มขึ้นส่งผลให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นและมีผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวที่เป็นเด็กและเยาวชนได้ ซึ่งจากการศึกษาของ อรุษา จันทรวิรุจ (Jantaraviruj, 2001) พบว่าสภาพครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างที่บิดามารดาหย่าร้างกันจะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากที่สุด

5. สถานศึกษา สถานศึกษาที่มีสถานที่บรรยากาศเอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมมั่วสุมหรือมีกฎระเบียบที่หย่อนยานจนเกินไปอาจทำให้ผู้เรียนที่เป็นวัยรุ่นที่ไม่ตั้งใจเรียนหรือโดดเรียนไปนัดพบกันที่ลับตา

6. ระดับการศึกษา ระดับการศึกษา เป็นเครื่องบ่งบอกระดับความรู้และประสบการณ์ การเรียนรู้ ตลอดจนความคิดความเชื่อและ พฤติกรรมของบุคคล ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อม แสวงหาความรู้และรู้จักใช้บริการต่างๆ มากกว่า ผู้มีการศึกษาน้อยและผู้มีการศึกษาน้อยจะมี ข้อจำกัดในการแก้ปัญหา จากงานวิจัยของ อนงค์ ชีระพันธุ์ (Cheeraphan, 2001) พบว่า ระดับ การศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศ โดยวัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นจะมีพฤติกรรม ทางเพศเพิ่มขึ้นด้วย

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาผลการเรียน บ่งบอกถึงระดับสติปัญญาความรู้และความ สามารถในด้านต่างๆ ของบุคคล ผู้ที่มีผลการเรียน สูงกว่ามักมีเรียนรู้ รับรู้ เข้าใจสังคม และมี พฤติกรรมที่ดี ดังในการศึกษาของ จิราภรณ์ เทพหนู (Thepnoo, 1997) พบว่านักเรียนที่มี ผลการเรียนต่ำและปานกลางมีโอกาสเสี่ยงต่อ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งส่งผลให้เกิด ความเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ได้ง่ายและไม่ ป้องกันสูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนสูงและ อรอุษา จันทรวิรุจ (Jantaraviruj, 2001) ที่ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาพบว่านักเรียนที่มี ผลการเรียนน้อยกว่า 2.0 มีพฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศคิดเป็นร้อยละ 79.7 ในขณะที่นักเรียนที่มี ผลการเรียนอยู่ระหว่าง 2.0 - 3.0 มีพฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศคิดเป็นร้อยละ 62.3 และ 59.3 ตามลำดับ

8. ลักษณะการพักอาศัย จากรายงาน วิจัยของ วีณา นานาสิลป์ และสุทธิลักษณ์ ตั้งกุลบริบูรณ์ (Nanasilp & Tungulboriboon,

2004) เรื่องทัศนคติต่อบริการทางเพศ ความเชื่อ และอำนาจภายใน-ภายนอกด้านสุขภาพและ พฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ของ นักศึกษาอาชีวศึกษาและนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในจังหวัดขอนแก่นพบว่า ผู้ที่พักอาศัย อยู่ใกล้สถานที่ที่ไม่ใช่บ้านของตนเองโดยเฉพาะ หอพักและวัดเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ สูงกว่าการพักอาศัยลักษณะอื่น ๆ

9. บุคคลที่พักอาศัยอยู่ด้วย นักศึกษา ในระดับอุดมศึกษามักจะพักอยู่ด้วยกันกับเพื่อน หรือเช่าห้องพักอยู่ตามลำพัง ทำให้มีอิสระจาก กฎเกณฑ์ของครอบครัว ต้องปกครองตัวเอง อย่างไรก็ตามการอยู่ตามลำพังโดยอิสระทำให้เกิด ความเป็นส่วนตัวและมีบรรยากาศเอื้ออำนวย ให้ประพจน์ในเรื่องเพศได้ง่าย ดังที่ จันทนัช ทองศิริ (Dhongsiri, 1996) เสนอไว้ว่า พฤติกรรมของ นักศึกษาในหอพักมักจะเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ ในวัยเรียนเป็นเรื่องธรรมดาและเป็นการทดลอง หาประสบการณ์ และ ลัชนา ฉายศรี (Chaysree, 2010) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา มีโอกาสเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมทางเพศมากกว่า นักเรียนที่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา

10. การเข้าถึงสถานเริงรมย์ ปัจจัย สิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุและสถานเริงรมย์ ส่งผลให้วัยรุ่นอันเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง ตามธรรมชาติเข้าถึงสถานเริงรมย์ได้ง่ายจึงอาจ เกิดการมีวามสัมพันธ์สุรา ใช้สารเสพติดตลอดจน การมีเพศสัมพันธ์ และอาจก่อให้เกิดพฤติกรรม เสี่ยงทางเพศได้ มีงานวิจัยศึกษาพบว่า นักเรียน

ที่มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้สถานบันเทิงหรือสถานบริการทางเพศทำให้ตัดสินใจเข้าไปในสถานบันเทิง ชอบมั่วสุมและมีเพศสัมพันธ์ได้ง่ายขึ้น (Jantaraviruj, 2001)

สถานการณ์ความเสี่ยงทางเพศที่กล่าวมานั้นล้วนส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเยาวชนโดยเฉพาะลักษณะส่วนบุคคลที่เลือกมาศึกษาในครั้งนี้ คือ ด้านเพศ ผลการเรียนรู้สถานภาพสมรสของบิดามารดา และลักษณะการพักอาศัยเพราะเป็นปัจจัยที่สอดคล้องบริบทของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและสามารถประเมินได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองจึงได้รับความสะดวกความเจริญทางเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกอย่างเต็มที่ซึ่งอาจเป็นตัวกระตุ้นและส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังค่านิยมที่ไม่เหมาะสมในการแสดงออกทางเพศของนักศึกษาได้ ทั้งนี้ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันราชภัฏและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำข้อมูลไปวางแผนพัฒนาด้านเพศศึกษาส่งเสริมให้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏตลอดจนเยาวชนทั่วไปมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาศักยภาพของตัวเองได้อย่างเต็มที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมเสี่ยง

ทางเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตามลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

ผลการวิจัยเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และครอบครัวร่วมกันวางแผนพัฒนาสุขภาพทางเพศของเยาวชน รวมทั้งเป็นประโยชน์ในด้านการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบปัญหาทางเพศให้สามารถเข้าใจและสามารถวิเคราะห์สาเหตุและหาแนวทางจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ 5 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 101,247 คน (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2559)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีภาคปกติของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัย

ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นนักศึกษาภาคปกติโดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane (1973) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และทำการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรแต่ละมหาวิทยาลัย จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยการจับสลากคณะและสาขาวิชาในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ทั้ง 5 แห่ง รวบรวมจำนวนนักศึกษาแต่ละมหาวิทยาลัยจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 142 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 50 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 65 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏ

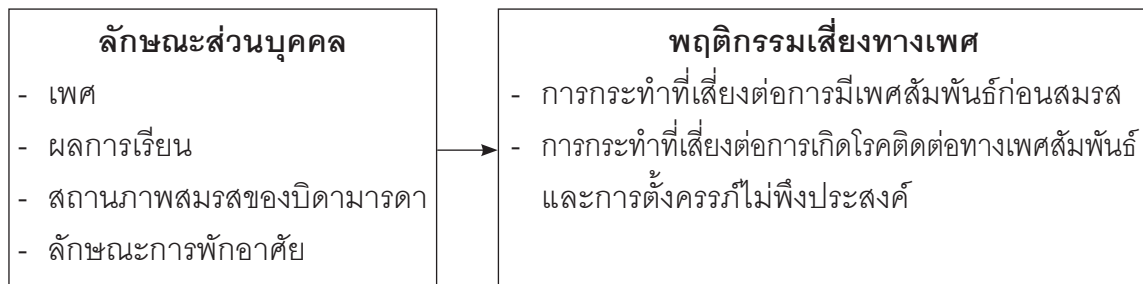
ธนบุรี จำนวน 49 คน และมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 94 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ผลการเรียนรู้ สถานภาพสมรสของบิดามารดา และลักษณะการพักอาศัย

3.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติของนักศึกษาในด้านเพศที่ไม่เหมาะสมก่อนสมรสก่อให้เกิดการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การกระทำที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสและการกระทำที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคล ที่มีข้อความถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชา คณะ เกณฑ์เฉลี่ยสะสม สถานภาพสมรสของบิดามารดา และลักษณะการพักอาศัยในปัจจุบัน และส่วนที่ 2 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่ใช้วัดพฤติกรรมที่มีเพศสัมพันธ์ที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยผู้วิจัยสร้างข้อความถามขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและดัดแปลงมาจากแบบประเมินพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิงของบัวทิพย์ ใจตรงดี (Jaitrongdee, 2002)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบประเมินพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศไปทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อความถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ไว้ นำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และทำการวิเคราะห์ข้อความถามรายข้อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกโดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้ จากนั้น

ทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างและหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค แบบประเมินพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมีข้อความถามจำนวน 18 ข้อ คำตอบมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.938

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้รับการตรวจสอบด้านจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรมสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการแนะนำตัวและชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัยพร้อมทั้งแจ้งเรื่องการปกปิดชื่อโดยใช้รหัสแบบสอบถามเนื่องจากเป็นเรื่องเพศที่อาจกระทบต่อภาพพจน์ของกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนชี้แจงสิทธิ์ให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบก่อนขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงอธิการบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์และติดต่อกลุ่มตัวอย่างตามคณะและสาขาวิชาในแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏฯ ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเพื่อขอเก็บข้อมูลจากนั้นไปพบกลุ่มตัวอย่างขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบ

ความครบถ้วนสมบูรณ์ และนำมาวิเคราะห์ โดยวิธีการทางสถิติ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้จาก กลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วน ของคำตอบของเครื่องมือในแต่ละชุดโดยคัดเลือก ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีความสมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ ทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ การให้คะแนนสำหรับเครื่องมือการวิจัยแต่ละชุด และนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.1 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เป็นการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ จากข้อมูล ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

3.3 การวิเคราะห์ t-test และ One-Way ANOVA ในการเปรียบเทียบความ แตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมเสี่ยง

ทางเพศตามลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา ที่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของ กลุ่มตัวอย่างดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 1 สรุปได้ว่า นักศึกษาเป็นเพศหญิงจำนวน 217 คน คิดเป็น ร้อยละ 45.75 ส่วนเพศชายมีจำนวน 183 คิดเป็น ร้อยละ 54.25 ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเป็นเกรดเฉลี่ย สะสมอยู่ที่ระดับ 2.51-3.00 คิดเป็นร้อยละ 36.75 รองลงมาอยู่ที่ระดับ 3.01-3.50 คิดเป็นร้อยละ 32.25 นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.00 มีจำนวนน้อยที่สุด บิดามารดาของนักศึกษา ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคือ อยู่ร่วมกัน คิดเป็น ร้อยละ 75.25 รองลงมาคือแยกกันอยู่ คิดเป็น ร้อยละ 11.00 และการหย่าร้างคิดเป็นร้อยละ 8.00 และนักศึกษาส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดาและ/ หรือมารดาถึงร้อยละ 48.00 รองลงมาคือ อยู่หอพัก รวมชายหญิง คิดเป็นร้อยละ 32.75

ตารางที่ 1 จำนวนและค่าร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา

ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	217	45.75
ชาย	183	54.25
2. ผลการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม)		
ต่ำกว่า 2.00	13	3.25
2.01-2.50	71	17.75
2.51-3.00	147	36.75
3.01-3.50	129	32.25
3.51 ขึ้นไป	40	10.00
3. สถานภาพสมรสของบิดามารดา		
อยู่ร่วมกัน	301	75.25
แยกกันอยู่	44	11.00
หย่าร้าง	32	8.00
บิดาหรือมารดาแต่งงานใหม่	4	1.00
บิดาหรือมารดาเสียชีวิต	16	4.00
บิดาและมารดาเสียชีวิต	1	.25
ไม่ทราบข้อมูลผู้ให้กำเนิด	2	.50
4. ลักษณะการพักอาศัย		
อยู่กับบิดาและ/หรือมารดา	192	48.00
อยู่กับญาติ	37	9.25
อยู่บ้านของบิดามารดาโดยลำพัง	3	.75
อยู่หอพักรวมชายหญิง	131	32.75
อยู่หอพักแยกชายหญิง	36	9.00
บ้านเช่า	1	.25

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาด้านการกระทำที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการ

ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 2.93 รองลงมาการกระทำที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสโดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.51 และสรุปพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศโดยรวมของนักศึกษาได้ว่าอยู่ในระดับเสี่ยงปานกลาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเสี่ยง
การกระทำที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส	2.51	.23	ปานกลาง
การกระทำที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	2.93	.49	ปานกลาง
พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศโดยรวม	2.72	.25	ปานกลาง

สำหรับผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศจำแนกตามเพศ พบว่านักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาชายมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ($\bar{X} = 2.77$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาหญิง ($\bar{X} = 2.68$) โดยได้แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศจำแนกตามเพศ

ตัวแปร	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ					
หญิง	217	2.68	.23	3.793*	.000
ชาย	183	2.77	.26		

*p < .05

ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง การพักอาศัยพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน โดยได้
ของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศจำแนกตามผลการเรียน แสดงไว้ในตารางที่ 4-6
สถานภาพสมรสของบิดามารดา และลักษณะ

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตามผลการเรียน

ตัวแปร	ผลการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม)					F	p
	ต่ำกว่า 2.00	2.01- 2.50	2.51- 3.00	3.01- 3.50	3.51 ขึ้นไป		
พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	2.76	2.71	2.70	2.73	2.8	1.989	.413

*p < .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตามสถานภาพสมรสของบิดามารดา

ตัวแปร	สถานภาพสมรสของบิดามารดา							F	p
	อยู่ ร่วมกัน	แยกกัน อยู่	หย่าร้าง	บิดาหรือ มารดา แต่งงาน ใหม่	บิดาหรือ มารดา เสียชีวิต	บิดา และ มารดา เสียชีวิต	ไม่ทราบ ข้อมูล ผู้ให้ กำเนิด		
พฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศ	2.73	2.71	2.69	2.82	2.68	2.18	2.58	1.243	.283

*p < .05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตามตามลักษณะการพักอาศัย

ตัวแปร	ลักษณะการพักอาศัย						F	p
	อยู่กับบิดา และ/หรือ มารดา	อยู่กับ ญาติ	อยู่บ้าน ของบิดา มารดา โดยลำพัง	อยู่หอพัก รวมชาย หญิง	อยู่หอพัก แยกชาย หญิง	บ้านเช่า		
พฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศ	2.72	2.71	2.85	2.74	2.67	2.15	1.231	.294

*p < .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอยู่ในระดับความเสี่ยงปานกลาง การได้ผลการวิจัยดังกล่าวทำให้เห็นว่าการกระทำของนักศึกษายังมีความเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส การเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ยังอันตรายและควรเฝ้าระวัง ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษามีระดับดังกล่าวอาจเนื่องจาก นักศึกษากำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีพัฒนาการปรับเปลี่ยนจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่เป็นระยะที่ฮอร์โมนในร่างกายทำงานเต็มที่โดยเฉพาะฮอร์โมนเพศทำให้วัยรุ่นมีความต้องการทางเพศแสวงหาการคบหาเพื่อนต่างเพศและความต้องการทางเพศเป็นแรงจูงใจนำไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ดังที่ อัมพร เบญจพลพิทักษ์ (Benjaponpitak, 2007) เสนอไว้ว่าวัยรุ่นเป็นช่วง

วัยที่พร้อมเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์และมีพัฒนาการเกี่ยวกับหน้าที่ทางเพศทำให้เกิดแรงผลักดันทางเพศ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ความรู้สึกและการแสดงออกของพฤติกรรมทั้งในด้านที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม นอกจากด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์แล้ว ปัจจัยทางด้านสังคมก็น่าจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมทางเพศของเยาวชนด้วยโดยจะเห็นได้ว่าในสังคมไทยมักมีค่านิยมเรื่องเพศในทางลบ จึงมักมีวิธีการอบรมสั่งสอนเยาวชนโดยการปิดกั้นเรื่องเพศ ซึ่งวิธีการดังกล่าวอาจเป็นกระตุ้นให้ยิ่งอยากรู้อยากเห็นและพยายามทดลองค้นหาความจริงด้วยตนเองซึ่งอาจทำให้รับผลเสียหายตามมามากกว่า ซึ่ง ศรีนภัสร์ หิรัญพุฒิชัยกุล (Hirunputthichaikul, 2008) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ เกิดจากตัวของวัยรุ่นเอง ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ประสบการณ์ และการรับรู้ และเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวไม่ว่า

จะเป็นสภาพแวดล้อมทางสังคม ครอบครัว ตลอดจนชุมชน สิ่งเหล่านี้สามารถกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยหรือสาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ของวัยรุ่นในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ในการแก้ปัญหาเรื่องเพศควรเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ และการสร้างค่านิยมที่เปิดกว้าง ก็จะทำให้วัยรุ่นกล้าสื่อสารกับผู้ใหญ่มากขึ้นซึ่งเมื่อเกิดปัญหาก็จะสามารถให้ความช่วยเหลือเขาได้ทันทั่วทั้งที่

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายมีความแตกต่างกันและนักศึกษาชายมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากกว่านักศึกษาหญิง สามารถอธิบายได้ว่า เพศเป็นข้อกำหนดทางสรีระวิทยาและบทบาทของทั้งหญิงและชายโดยมีเงื่อนไขทางสังคมหรือวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เพศหญิงเป็นเพศที่นุ่มนวลอ่อนโยนและให้ความสำคัญเรื่องของอารมณ์ความคิด ในสังคมไทยมักมีค่านิยมยกย่องเพศหญิงที่มีกิริยามารยาทเรียบร้อย รักนวลสงวนตัว ในขณะที่เพศชายเป็นเพศที่ร่างกายแข็งแรง รักอิสระ ก้าวร้าวและชอบแสดงอำนาจ อีกทั้งในสังคมไทยเพศชายจะมีอิสระทางเพศมากกว่าเพศหญิง ความแตกต่างของบทบาททางเพศดังกล่าวจึงทำให้นักศึกษาชายมีพฤติกรรมทางเพศที่เปิดเผยและมีความเสี่ยงทางเพศมากกว่านักศึกษาหญิง ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับผลการวิจัยของสุมิตตา สว่างทุกข์ และ ปาริชาติ ทาโน (Sawangtook & Thanoo, 2015) ที่รายงานว่า เพศต่างกันมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศแตกต่างกัน โดยเพศชายมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากกว่าเพศหญิงเนื่องมาจากเพศชายรับรู้ถึงอำนาจที่เหนือกว่าจะแสดงพฤติกรรมที่สื่อถึงการ

มีอำนาจที่เหนือกว่าได้ เช่น พฤติกรรมทางเพศที่มากกว่าเพศหญิงเป็นเหตุให้มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากกว่าเพศหญิง

นักศึกษาที่มีผลการเรียนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศไม่แตกต่างกัน สามารถอธิบายได้ว่าเนื่องจากในยุคปัจจุบันนักศึกษาทุกคนทุกระดับสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้เท่าเทียมกันรวมถึงเรื่องพฤติกรรมทางเพศ จึงสามารถเข้าถึงสื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศได้เท่ากัน ประกอบกับวัยของนักศึกษาเป็นระยะพัฒนาการที่ให้ความสนใจในเรื่องเพศและความสัมพันธ์แบบคู่รักอยู่จึงน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน ก็มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศไม่แตกต่างกัน ดังที่จักรกฤษณ์ พิญาพวงษ์ (Pinyaphong, 2012) เสนอไว้ว่าวัยรุ่นสามารถรับข่าวสารเรื่องเพศสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ จากอินเทอร์เน็ต ซีดี สิ่งพิมพ์ที่มีวางแผงขายอยู่ทั่วไป และส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางเพศจากอินเทอร์เน็ตมากที่สุด

นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสของบิดามารดาที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสถานภาพสมรสของบิดามารดาทุกสถานะได้แก่ออยู่ร่วมกัน แยกกันอยู่ หย่าร้างบิดาหรือมารดาแต่งงานใหม่ บิดาหรือมารดาเสียชีวิต หรือบิดาและมารดาเสียชีวิต สถานภาพเหล่านี้ไม่ได้ทำให้พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามนักศึกษาส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสของบิดามารดาแบบอยู่ร่วมกันทำให้สามารถอธิบายได้ว่าสถานภาพครอบครัวดังกล่าว

ทำให้สภาพแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดู มีความอบอุ่นเป็นพื้นฐาน บรรยากาศที่ดี ในครอบครัวส่งผลให้นักศึกษามีอารมณ์ด้านบวก ซึ่งอัจฉรา สุขารมณ (Sucaromana, 2000) ได้เสนอไว้ว่าบิดามารดาเป็นบุคคลสำคัญแรก ๆ ในการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาและดัดเตือน นักศึกษาในเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ การหลีกเลี่ยง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อีกทั้งนักศึกษา ที่เติบโตมาจากครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดีก็จะ เสริมสร้างบุคลิกภาพของนักศึกษาไปในด้านบวก รวมทั้งการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ก็จะเป็นไปอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับนักศึกษาที่มาจากสภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์แต่ผู้ที่ทำหน้าที่ เป็นผู้ปกครองของนักศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการดูแลครอบครัวได้อย่าง มีคุณภาพ สถานภาพสมรสของบิดามารดาจึงไม่ ส่งผลกระทบต่อนักศึกษา นอกจากนี้ ช่วงวัย ของนักศึกษาที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่จึงทำให้นักศึกษา กำลังใส่ใจใจจดจ่อกับเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญ ในชีวิตมากกว่า ด้วยเหตุนี้สถานภาพสมรสของ บิดามารดาของนักศึกษาจึงไม่ทำให้พฤติกรรม เสี่ยงทางเพศในการวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างกัน

นักศึกษาที่มีลักษณะการพักอาศัยที่ แตกต่างก็มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศไม่แตกต่างกัน สามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะการพักอาศัยของ นักศึกษาไม่ว่าจะพักอยู่กับบิดามารดา อยู่กับ ญาติ อยู่โดยลำพัง หรืออยู่หอพัก ไม่ได้ทำให้ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเนื่องจากนักศึกษาที่เป็น กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ศึกษาอยู่ในระดับ มหาวิทยาลัย ถึงแม้ว่านักศึกษาจะมีที่พักอาศัย

แตกต่างกันแต่นักศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่มาศึกษา เล่าเรียนและทำกิจกรรมอยู่กับเพื่อน ๆ ทั้งใน และนอกมหาวิทยาลัย นักศึกษาและกลุ่มเพื่อน จึงชักชวนกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีรูปแบบ ไม่แตกต่างกันทั้งการชักชวนกันเข้าร่วม ชมรมต่าง ๆ การทำกิจกรรมเพื่อสังคม ตลอดจน การเที่ยวสถานเริงรมย์ ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่นี้ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ ทักษะคิด ความคิด รวมทั้งพฤติกรรมของนักศึกษาที่พัฒนา ไปในทิศทางเดียวกันและส่งผลให้พฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศของนักศึกษาไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย ไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการศึกษาที่พบว่านักศึกษา ชายมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงกว่านักศึกษาหญิง ผู้วิจัย จึงเสนอแนะให้สถานศึกษาควรให้ความสำคัญ ในการสร้างเสริมพฤติกรรมป้องกันทางเพศและ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม ทางเพศที่เหมาะสมแก่เพศชายเป็นพิเศษ
2. ควรปลูกฝังเยาวชนให้มีความสามารถ ในการเล็งเห็นผลเสียของการมีพฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและความสามารถในการวางแผนปฏิบัติในการป้องกันปัญหา
3. สถานศึกษาควรร่วมกับทุกภาคส่วนได้แก่ ครอบครัว บุคลากรสาธารณสุข ชุมชน ตลอดจน ผู้เกี่ยวข้องกับเยาวชนร่วมมือกันในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาทิเช่น การจัดอบรม ผู้ปกครองของเยาวชนได้เข้าใจการเปลี่ยนแปลง

ทางพัฒนาของวัยรุ่นทั้งด้านร่างกาย ความคิด จิตใจ อารมณ์และสังคมของวัยรุ่นเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว ส่งเสริมให้ผู้ปกครองเป็นที่ปรึกษาที่ดีด้านเพศศึกษาให้กับเยาวชน หน่วยงานพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา ควรร่วมมือกับหน่วยงานด้านสุขภาพร่วมกัน สร้างกลไกขับเคลื่อนกำกับติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ทักษะชีวิต

เรียนรู้เรื่องเพศอย่างถูกวิธีตั้งแต่ก่อนจะเริ่มสนใจเรื่องเพศ และมีพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยใหม่ ๆ ที่ส่งผลหรือสามารถทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้
2. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในเชิงลึก

REFERENCES

- Benjaponpitak, A. (2007). Sexual behavior of teens. Retrieved June 8, 2015, from <http://www.ricd.go.th/smartteen/p2teen.php> (in Thai)
- Bureau of Reproductive Health. (2017). Annual Report 2017. Retrieved August 12, 2018, from http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/reportRH/report_rh_60.pdf (in Thai)
- Chaysree, L. (2010). Factors influencing sexual risk-taking behavior among high school students, Prachuapkhirikhan Province. Master of public health program. Faculty of public health, Mahidol University. (in Thai)
- Cheeraphan, A. (2001). Factors affecting sexual behavior of adolescents in the secondary schools under the General Education Department, Khon Kaen Province. Master Program in Development Sociology. Graduate School, Khon Khan University. (in Thai)
- Department of Mental Health. (2004). Sexuality situation report of adolescents: Enhancing life skills and counseling. Nonthaburi: Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (in Thai)
- Dhongsiri, J. (1996). Sexual risk behaviors of adolescents in Nan. Chiang Mai: Chiang Mai University. (in Thai)
- Hirunputthichaikul, S. (2008). A construction of screening inventory and prevention program for adolescents at-risk behaviors toward sexual - relation. Master Thesis, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology). Graduate School, Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Jaitrongdee, B. (2002). Emotional quotient and sexual behaviors among female adolescent. Master Program in Nursing care of women. Graduate School, Chiang Mai University. (in Thai)

- Jantaraviruj, O. (2001). The factors influencing sexual, risk behavior of secondary school students in Samuthprakarn Province. Master Thesis (Public Health), Mahidol University. (in Thai)
- Matichon online. (2017). Thai children today. Retrieved August 12, 2018, from https://www.matichon.co.th/education/news_418603 (in Thai)
- Nanasilp, V. & Tungulboriboon, S. (2004). Attitude towards sexual behaviors and internal locus of control of of occupational students and high school students in Khon Kaen. Bangkok: National Research Council of Thailand. (in Thai)
- Pinyaphong, J. (2012). Opinions towards sexual information and prevention of sex risk behavior among male adolescents in Uttaradit Rajabhat University. Academic Journal: Uttaradit Rajabhat University, 7(15), 61-65. (in Thai)
- Powwattana, A. (2009). Preventing sexual risk behaviors of adolescents: Participation of families, schools and communities. Bangkok: Noble. (in Thai)
- Ruangkanchanasetr, S. (2008). Strategies for adolescent health promotion. Bangkok: Chai Charoen. (in Thai)
- Schoolofchangemakers. (2017). Trends in social issues, era 4.0: Teen pregnancy. Retrieved August 12, 2018, from <https://www.schoolofchangemakers.com/knowledge/11455> (in Thai)
- Sawangtook, S. & Thanon, P. (2015). The study of the awareness of sexual risk behaviors and sexual risk behaviors of adolescent students. Kuakarun Journal of Nursing, 22(2), 41-56. (in Thai)
- Sucaromana, A. (2000). Role of parents in developing EQ in children. Journal of Clinical Psychology, 31 (1), 32-35. (in Thai)
- Thepnoo, J. (1997). Factors affecting alcohol beverage intake among high school students, Phatthalung Province. Master of public health program. Faculty of public health, Mahidol University. (in Thai)
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rd edition. NY: Harper and Row Publication.
- Yansomdede, B. (2009). Risk behaviors in adolescent. Retrieved August 19, 2012, from www.sahavicha.com/?name=knowledge&file...id=388 (in Thai)
-

การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ
เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่
ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

ANALYSIS COMMUNITY POTENTIALS FOR STRATEGY IMPLEMENTATION
TO ENHANCE THE ABILITY OF CHIANG MAI COMMUNITIES
IN ASEAN COMMUNITY

กาญจนา ทองบุญนาค¹ และ ปราบธนา มินเสน^{2*}

Kanjana Thongboonnak¹ and Pradthana Minsan^{2*}

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย^{1, 2*}

Faculty of Science and Technology, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai, Thailand^{1, 2*}

Email: pradthana.m@gmail.com^{2*}

Received: 2018-03-26

Revised: 2018-08-26

Accepted: 2018-08-26

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลจากการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยใช้ตัวอย่างเป็นตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 21 คน จาก 7 ชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่ และสมัครใจเข้าร่วมอบรม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยนำผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้วย วิธีการ SWOT และ ผลการประเมินจากการสร้างแผนกลยุทธ์ของชุมชน มาสร้างเป็นแบบวิเคราะห์ประเมินศักยภาพชุมชนตนเองต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยแบ่งเป็นทั้งหมด 13 ประเด็น และทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อน และหลังการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพชุมชนตนเองต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Wilcoxon Matched Pairs Signed Rank Test

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยประเด็นความรู้ความเข้าใจในแผนยุทธศาสตร์ของชุมชนด้านอาเซียนของทุกองค์ประกอบท้องถิ่น มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มมากที่สุด ส่วนประเด็นการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้านความสามารถของผู้สูงอายุและผู้พิการในชุมชนต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของทุกองค์ประกอบท้องถิ่น มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มน้อยที่สุด

คำสำคัญ: การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การวิเคราะห์ SWOT ประชาคมอาเซียน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study and compare the analysis community potentials for strategy implementation to enhance the ability of Chiang Mai communities in ASEAN community. The sample was the 21 agents from the local administrative organization from 7 communities in Chiang Mai who are willing to participate this seminar. This research was Participatory Action Research: PAR and analysis community potentials by SWOT. The research instruments were the form analysis community potentials for strategy implementation to enhance the ability of Chiang Mai communities in ASEAN community was collected two phrases; pre-test and post-test for 13 topics. The statistics for analyzing the data were mean, standard deviation and Wilcoxon Matched Pairs Signed Rank test.

The results indicated that the posttest scores for the understanding of analysis Community Potentials for Strategy Implementation to were higher than the pre-test scores, statistically significant difference at .05 level. In addition, all the local administrative organization has maximized increase average score is the understanding of the ASEAN community strategic plan. Conversely, the community empowerment analysis of the elderly and the disabled in the community for implementation of the potential project is minimal increase.

Keywords: strategy implementation, SWOT analysis, ASEAN

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกของประชาคมอาเซียน (ASEAN) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม (one vision, one identity, one community) มีสามเสาหลัก คือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community-ASC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) (Department of ASEAN Affairs, 2016) เพื่อให้ประเทศไทยได้ใช้โอกาสจากประชาคมอาเซียนในการพัฒนาประเทศ และลดผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้มาประยุกต์ใช้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (Politics, 2011) กล่าวคือ การใช้ประโยชน์จากประชาคมอาเซียนอย่าง “พอประมาณ” ไม่เอาวัดเอาเปรียบชาติสมาชิกอาเซียนอื่น แต่ต้องร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อก้าวเดินไปในนามของอาเซียน การเตรียมความพร้อมอย่าง “มีเหตุผล” เพื่อให้ “มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ภายใต้เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ตามคำขวัญของประชาคมอาเซียน ซึ่งตรงกับวิสัยทัศน์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559) คือ “ประเทศไทยมีและใช้งานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน” โดยมี

การกำหนดพันธกิจการวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559) คือ “พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศให้สูงขึ้น และสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่า สามารถประยุกต์และพัฒนาวิทยาการที่เหมาะสมและแพร่หลาย รวมทั้งให้เกิดการเรียนรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ตลอดจนเกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิต โดยใช้ทรัพยากรและเครือข่ายวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม” (National Research Strategy, 2013)

จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนแผนกลยุทธ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การแบ่งปันในอาเซียน ปัญหา และอุปสรรค ในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2556 ณ โรงแรมดิเอ็มเพรส เชียงใหม่ ซึ่งเป็นที่มาของโจทย์ในการทำวิจัยครั้งนี้ เปรียบเสมือนเป็นการทำ pre-research โดยมีหน่วยงานเข้าร่วมมากกว่า 30 หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ และชุมชน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการสามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ออกเป็น 9 ด้าน จากทิศทางของการเปิดอาเซียนได้แก่ ด้านธุรกิจชุมชน ด้านการเกษตรของชุมชน ด้านการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการของสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ด้านการบริหารจัดการของเด็กและเยาวชนในชุมชน

ด้านการบริหารจัดการของผู้สูงอายุและผู้พิการ ในชุมชน ด้านการบริหารจัดการของการศึกษา ของชุมชน และด้านการบริหารจัดการของสังคม และวัฒนธรรมของชุมชน (Thongboonnak, 2017) นอกจากนั้นได้มีรายงานวิจัยศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่น จังหวัด เชียงใหม่ พร้อมกับศึกษาศักยภาพความเข้มแข็ง ของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการแบ่งปัน และการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน รวมทั้งศึกษาและวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มจากการ เตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อเข้าสู่ประชาคม อาเซียน (Minsan, 2015) และศึกษาผลการ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำ กระบวนการสร้างแผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความ สามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้ กรอบประชาคมอาเซียน โดยได้แยกเป็น 9 ด้าน ตามผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน (Minsan, 2017) โดยในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการวิจัยการวิเคราะห์ศักยภาพ ของชุมชนทั้งภายในและภายนอก เพื่อเตรียม จัดทำแผนกลยุทธ์ในปี พ.ศ. 2559 (Minsan, 2016) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษา ต่อยอดจากผลโครงการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีเป้าหมายให้แต่ละชุมชนที่เข้าร่วมได้มีการ วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเองต่อการนำ แผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติจริง เพื่อเพิ่มขีดความ สามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้ กรอบประชาคมอาเซียน โดยแยกวิเคราะห์เป็น 13 ประเด็นเพื่อให้สอดคล้องกับผลกระทบที่ คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และได้จัดทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ

ในการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพของชุมชน ก่อนและหลังการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาแผนกลยุทธ์เพื่อเพิ่ม ขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น จังหวัด เชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการ วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเองก่อนและหลัง การนำแผน กลยุทธ์สู่การปฏิบัติจริง เพื่อเพิ่ม ขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ตามผลกระทบ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความ เข้าใจในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนตนเอง ต่อการใช้แผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่ม ขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ก่อนและหลัง การอบรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม โดยมีขอบเขตการวิจัย จำนวน 3 ด้าน คือ

- (1) ด้านขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษา บริบทการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการ นำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ในประเด็นของการ มีส่วนร่วมในชุมชนตนเองต่อการขับเคลื่อน ไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัด เชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ตลอดจนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงและพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน

(2) ด้านประชากร คือ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งหมด 25 อำเภอ

(3) ด้านระยะเวลา ได้มีการดำเนินการวิจัยจำนวน 12 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2560

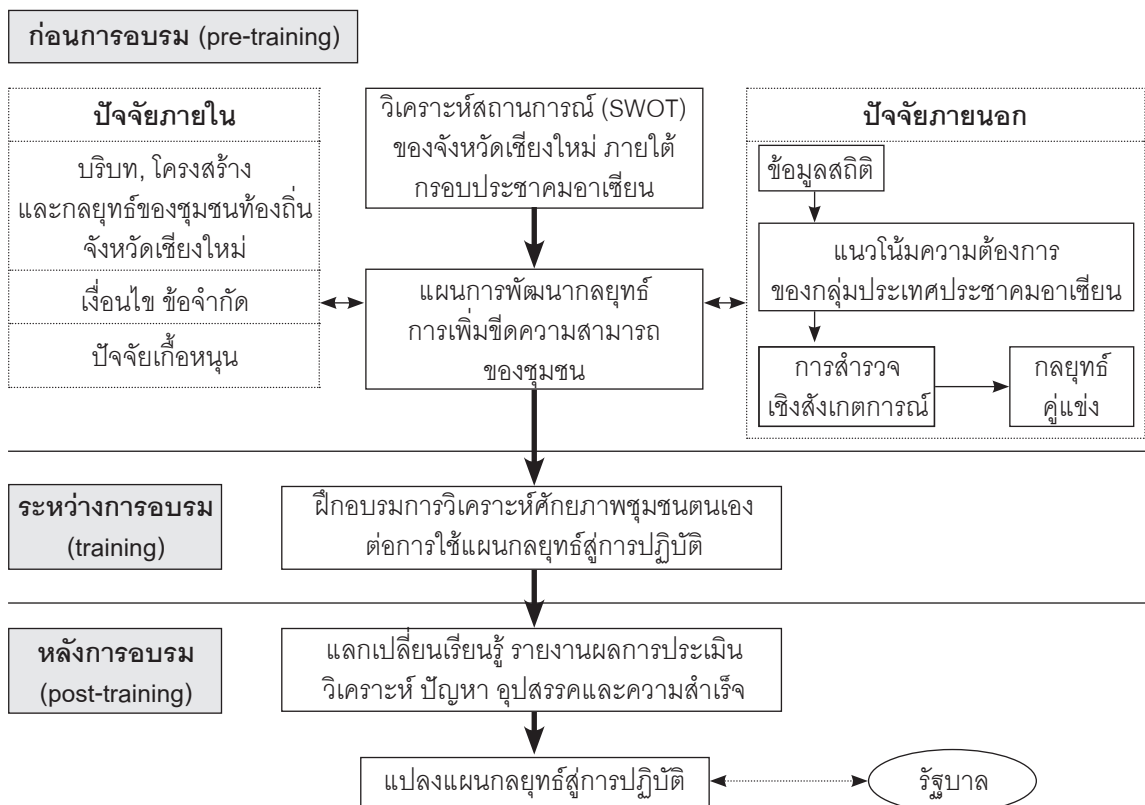
สมมติฐานการวิจัย

ผู้เข้าร่วมอบรมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

ต่อการใช้แผน กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน เพิ่มมากขึ้น ภายหลังเข้ารับการอบรม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน มีกรอบแนวคิดของการวิจัย ภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน สามารถอธิบายได้ดังนี้ เริ่มจากนักวิจัยมีการนำผลรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT analysis) ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากทิศทางของการเปิดอาเซียนของจังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์สถานการณ์ได้ และแนวโน้มผลกระทบเพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน โดยพิจารณาทั้งปัจจัยภายนอก (ข้อมูลสถิติ แนวโน้ม ความต้องการ ของกลุ่มประเทศในประชาคมอาเซียน การสำรวจเชิงสังเกตการณ์ และกลยุทธ์คู่แข่ง) และปัจจัยภายใน (บริบทโครงสร้าง กลยุทธ์ เงื่อนไข/ข้อจำกัด และปัจจัยเกื้อหนุน) ซึ่งจากรายงานผลพบว่า แต่ละชุมชนได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT) ของจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน สรุปรวมได้ทั้งสิ้น 30 กลยุทธ์ แบ่งเป็น 4 ประเภทกลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์พลิกฟื้น กลยุทธ์ตัดทอน กลยุทธ์เชิงรุก และกลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ (Thongboonnak, 2017) หลังจากนั้นนักวิจัยจึงนำมากำหนดเป็นกรอบการวิจัย แนวทาง/สาระสำคัญ ของเนื้อหาในการวิจัยเพื่อฝึกอบรมโครงการ ให้ความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รายงานผลการประเมินวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จ เพื่อที่ชุมชนจะสามารถวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเองต่อการ

ใช้แผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมายหลักคือ ให้คนในชุมชนได้มีการตระหนักถึงการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

วิธีการศึกษา

1. ทบทวนผลรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT) ของจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน
2. วิเคราะห์แผนการพัฒนากลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน
3. อบรมให้ความรู้เรื่อง “การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน”
4. วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน”

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ จาก 4 อำเภอ

จากจำนวนทั้งหมด 25 อำเภอ โดยมีการคัดเลือกตัวอย่างดังนี้

1. ให้แต่ละอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ตอบรับที่จะเข้าร่วมอบรมโครงการ “การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน”

2. จากแบบตอบรับ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เพื่อให้ได้อำเภอตัวอย่างจำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอหางดง อำเภอแม่วิม และอำเภอสันกำแพง อำเภอแม่วาง

3. จากอำเภอตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกหน่วยตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อคัดเลือกกลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตัวอย่างจำนวน 7 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จาก 4 อำเภอข้างต้น โดยให้มีลักษณะสอดคล้องหรือเป็นตัวแทนที่จะศึกษา และเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบ่อหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว เทศบาลตำบลบ้านโป่ง เทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา เทศบาลตำบลสันผักหวาน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทราย และ เทศบาลตำบลออนใต้

4. จากนั้นแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตัวอย่าง ได้ส่งตัวแทนเพื่อเข้าอบรมในโครงการ “การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน” รวม 21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ

2. แบบประเมินความรู้ความเข้าใจ เรื่องแบบประเมินศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยแบ่งเป็นทั้งหมด 13 ประเด็น ได้แก่

2.1 ความรู้ความเข้าใจในแผนยุทธศาสตร์ของชุมชนด้านอาเซียน (A1)

2.2 ความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกใช้กลยุทธ์ในแผนยุทธศาสตร์ของชุมชนเพื่อตอบสนองต่ออาเซียน (A2)

2.3 ความสามารถในการจัดทำโครงการของชุมชนเพื่อตอบสนองต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (A3)

2.4 โครงการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในประเทศอาเซียน ด้านธุรกิจชุมชน (A4)

2.5 การมีส่วนร่วมของพลเมืองอาเซียนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน (A5)

2.6 การสร้างเครือข่ายสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมจากพลเมืองอาเซียนในชุมชน (A6)

2.7 การจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนพลเมืองอาเซียนที่อาศัยในชุมชน (A7)

2.8 ความสามารถของเด็กและเยาวชนในชุมชนต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพ (A8)

2.9 ความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดึงดูดเมืองอาเซียนให้มีส่วนร่วมในการทำโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน (A9)

2.10 ความสามารถของผู้สูงอายุและผู้พิการในชุมชนต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพ (A10)

2.11 ความสามารถของชุมชนต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (A11)

2.12 ความชัดเจนของวิธีการประเมินความสำเร็จของการทำโครงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้านอาเซียน (A12)

2.13 ความสามารถของชุมชนต่อการไปพัฒนาและต่อยอดในโครงการอื่นต่อไป (A13)

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือได้แก่

3.1 นำแบบประเมินความรู้ความเข้าใจเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมินศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและแบบประเมิน

3.2 คำนวณหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์กับประเด็นข้อคำถามในแบบประเมิน (Index of Concordance: IOC) โดยเกณฑ์การพิจารณาคือเลือกประเด็นข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปและปรับปรุง ในข้อที่ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ (Kispredarborisuthi, 2010)

3.3 จากการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินพบว่า ในชุดของแบบประเมินจำนวน 15 ข้อ มีจำนวน 2 ข้อ ที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 และมีจำนวน 13 ข้อ ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกข้อคำถามจำนวน 13 ข้อ ดังกล่าวปรับเป็นประเด็นข้อคำถามสำหรับใช้ในรูปแบบประเมินต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

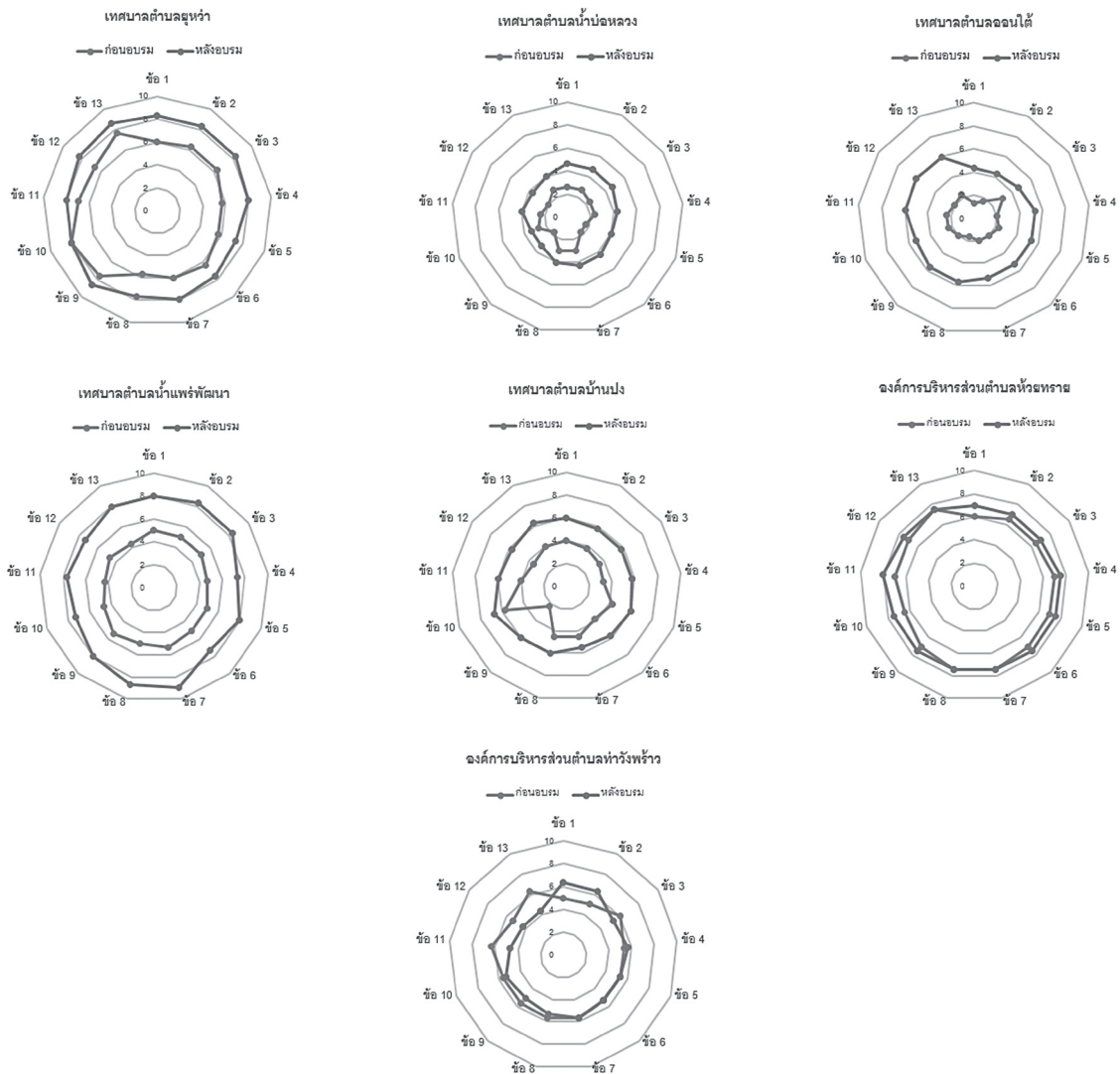
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์คะแนนการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเอง ระหว่างก่อนและหลังการอบรมให้ความรู้ ด้วยสถิติ Wilcoxon Matched Pairs Signed Rank Test

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยต่อยอดจากการวิเคราะห์รายงานผลโครงการวิจัยที่แต่ละชุมชนได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT) ของจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ซึ่งได้นำมาสร้างเป็นแบบวิเคราะห์ประเมินศักยภาพชุมชนตนเองต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนตนเอง ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยแยกตามตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7 แห่ง

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมของทั้ง 13 ประเด็น-จากแบบวิเคราะห์ประเมินศักยภาพชุมชนตนเองดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมทั้ง 13 ประเด็น แยกตามตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

จากภาพที่ 2 ซึ่งแสดงคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมทั้ง 13 ประเด็น แยกตามตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7 แห่ง ของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าส่วนใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเพิ่มขึ้นในทุกประเด็นการวิเคราะห์ โดยคะแนนก่อนการ

อบรมของประเด็นความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดึงดูดเมืองอาเซียนให้มีส่วนร่วมในการทำโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน (A9) ในแต่ละชุมชนมีค่าน้อย โดยเฉพาะจาก เทศบาลตำบลน้ำบ่อหลวง เทศบาลออนใต้ และ เทศบาลบ้านปาง มีคะแนนเฉลี่ยไม่เกิน 2.50

แต่เมื่อหลังอบรม คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่า 6.00 สำหรับคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรม ในประเด็นของการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ด้านความสามารถของผู้สูงอายุและผู้พิการ ในชุมชนต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนา ศักยภาพ (A10) ของทุกองค์กรปกครองท้องถิ่น มีการเพิ่มน้อยที่สุดคือ 1.14 ส่วนคะแนนเฉลี่ย

หลังการอบรมในประเด็น ความรู้ความเข้าใจในแผน ยุทธศาสตร์ของชุมชนด้านอาเซียน (A1) ของ ทุกองค์กรปกครองท้องถิ่น มีการเพิ่มมากที่สุดคือ 2.14 อย่างไรก็ตามพบว่าในส่วนของตัวเองจาก องค์การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว คะแนน เฉลี่ยความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมต่ำกว่า ก่อนอบรมใน 7 ประเด็นจากทั้งหมด 13 ประเด็น

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเองต่อการใช้แผนกลยุทธ์ การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน แยกเป็น 13 ประเด็นวิเคราะห์

ประเด็นวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเอง (n = 21)		คะแนน เต็ม	Mean	S.D.	Z	p-value
(A1)	ก่อนการอบรม	10	4.19	1.75	-4.002 ^a	.000 [*]
	หลังการอบรม	10	6.33	1.68		
(A2)	ก่อนการอบรม	10	4.29	1.79	-3.978 ^a	.000 [*]
	หลังการอบรม	10	6.33	1.80		
(A3)	ก่อนการอบรม	10	4.52	1.91	-3.587 ^a	.000 [*]
	หลังการอบรม	10	6.24	1.79		
(A4)	ก่อนการอบรม	10	4.14	1.93	-3.731 ^a	.000 [*]
	หลังการอบรม	10	6.19	1.69		
(A5)	ก่อนการอบรม	10	4.14	1.93	-3.706 ^a	.000 [*]
	หลังการอบรม	10	6.14	1.53		
(A6)	ก่อนการอบรม	10	4.29	2.24	-3.542 ^a	.000 [*]
	หลังการอบรม	10	6.10	1.61		
(A7)	ก่อนการอบรม	10	4.71	2.10	-3.246 ^a	.001 [*]
	หลังการอบรม	10	6.38	1.86		
(A8)	ก่อนการอบรม	10	4.57	2.09	-3.245 ^a	.001 [*]
	หลังการอบรม	10	6.33	1.91		
(A9)	ก่อนการอบรม	10	4.29	2.55	-3.284 ^a	.001 [*]
	หลังการอบรม	10	6.24	2.00		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเอง (n = 21)		คะแนน เต็ม	Mean	S.D.	Z	p-value
(A10)	ก่อนการอบรม	10	5.05	2.16	-2.738 ^a	.006 [*]
	หลังการอบรม	10	6.19	1.91		
(A11)	ก่อนการอบรม	10	4.62	2.09	-2.963 ^a	.003 [*]
	หลังการอบรม	10	6.24	1.95		
(A12)	ก่อนการอบรม	10	4.29	2.00	-3.289 ^a	.001 [*]
	หลังการอบรม	10	6.05	1.99		
(A13)	ก่อนการอบรม	10	4.81	2.18	-2.598 ^a	.009 [*]
	หลังการอบรม	10	6.33	2.08		

a. Based on negative ranks และ * p-value < 0.05

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยแยกเป็น 13 ประเด็นวิเคราะห์ระหว่างก่อนการอบรมและหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบ เมื่อหลังการอบรมให้ความรู้ มากขึ้นทุกประเด็นย่อยของแต่ละการอบรม และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าอบรมผู้เข้าอบรมให้คะแนนเฉลี่ยการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเอง มากกว่า 6.00 ขึ้นไปทั้ง 13 ประเด็น โดยในประเด็นการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนพลเมืองอาเซียนที่อาศัยในชุมชน (A7) สูงสุดคือ 6.38 และคะแนนเฉลี่ยในประเด็นความชัดเจนของวิธีการประเมินความสำเร็จของการทำโครงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้าน

อาเซียน (A12) ต่ำสุดคือ 6.05 แต่เป็นที่น่าสนใจที่คะแนนเฉลี่ยของทุกประเด็น ยังไม่ถึง 7.00 ส่วนผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้วยสถิติทดสอบ Wilcoxon Matched Pairs Signed Rank Test ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเองต่อการใช้แผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการอบรมมีผลทำให้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนตนเองต่อการใช้แผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนนี้ได้อาศัยแนวคิดกระบวนการ วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการนำแผนกลยุทธ์ของแต่ละชุมชนต่อการนำไปปฏิบัติ ตามแนวคิดของ สมชาย ภคภาสนีวิวัฒน์ (Phagaphasvivat, 2008) นั่นคือ การประเมินกลยุทธ์ประกอบด้วย 1. การยัดหลักการพิจารณาความเหมาะสม (suitability) เพื่อประเมินว่ากลยุทธ์ที่ใช้นั้นเหมาะสมเพียงไร 2. การยัดหลักการพิจารณาความเป็นไปได้ (feasibility) กล่าวคือ เป็นการประเมินกลยุทธ์ที่นำมาใช้นั้นมีโอกาสเป็นไปได้มากแค่ไหน และ 3. การยัดหลักการพิจารณาถึงการยอมรับ (acceptability) กล่าวคือ เป็นการพิจารณาว่ากลยุทธ์ที่ใช้นั้นแม้ว่าจะมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แต่ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าผู้ที่มีส่วนได้เสียขององค์กรนั้นจะเห็นด้วยและจะยอมรับหรือไม่คนหรือประชาคมที่เป็นที่ตั้งขององค์กรยอมรับได้หรือไม่

ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจต่อการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยรายองค์กรปกครองท้องถิ่น จะเห็นว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมน้อยกว่าก่อนอบรมในบางประเด็น ดังเช่นตัวอย่างในกรณีของชุมชนท่าวังพร้าว ซึ่งจะมีการจัดทำ”โครงการวัฒนธรรมไทเขินในโลกดิจิทัล”ซึ่งนักวิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า

สาเหตุอาจเป็นเนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นโครงการเดิมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว จัดทำเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน โดยได้มีการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเยี่ยมชมวัฒนธรรมไทเขิน ของตำบลท่าวังพร้าว เริ่มจากการให้ความรู้ด้านภาษาไทเขินแก่คนในชุมชน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติแล้ว พบว่าโครงการดังกล่าว ยังไม่มีเป้าหมายของโครงการที่ชัดเจน ขณะเดียวกันในการจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถ ด้านการบริหารจัดการด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท่าวังพร้าวยังไม่มีเชื่อมโยงกับประชาคมอาเซียน อีกทั้งการระบุกิจกรรมหรือแผนการดำเนินงานยังไม่ชัดเจน สิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงการที่ชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดทำแผนเพื่อขับเคลื่อนการเพิ่มขีดความสามารถด้านสังคมและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดแนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการของ กรมการท่องเที่ยว (Department of Tourism, 2009) คือ การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จะต้องจัดให้มีแนวทางการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและการจัดการด้านการท่องเที่ยวประการที่สองการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก และการจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม ชุมชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจการดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่าง ๆ

ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การนำผลวิจัยไปใช้

1. การให้ความรู้ความเข้าใจต่อการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ สามารถกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง ในอันที่จะสร้างและพัฒนาแผนกลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าชุมชนยังไม่ค่อยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนต่อการวิเคราะห์พัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

2. สามารถทราบถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมของชุมชน ในการนำแผน

กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน ได้อย่างชัดเจนซึ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปรับประยุกต์ใช้ตามบริบทของท้องถิ่น จะเกิดกระบวนการจัดการในแต่ละด้านอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความร่วมมือจากทุกส่วนอย่างแท้จริง โดยอาจกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์หลัก มีการกำหนดเป้าหมายและความชัดเจนในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติมากยิ่งขึ้น รวมถึงการติดตามและประเมินผลการดำเนินการ

การวิจัยต่อไป

ควรวิจัยในระดับปฏิบัติการเพื่อติดตามประเมินผล และพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของชุมชนให้เกิดขึ้นแบบของการพัฒนาชุมชนอาศัยกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน เพื่อบูรณาการการทำงานกับชุมชนนอกจังหวัดเชียงใหม่ และขยายผลการวิจัยให้เกิดประโยชน์ของการนำไปใช้ให้มากขึ้น โดยเฉพาะ 7 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน

REFERENCES

- Department of ASEAN Affairs. (2016). Meetings. (Online). Retrieved March 5, 2018, from <http://www.mfa.go.th/asean/th/home>.
- Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports. (2009). Guidelines for Assessing the Quality of Tourism for Fiscal Year 2009. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports. (in Thai)
- Kispredarborisuthi, B. (2010). Techniques for creating data collection tools for research. 4th edition. Bangkok: Sri Anan Printing. (in Thai)

- Minsan, P. (2015). Analysis the value-added for the project: strategic plan to enhance the ability of Chiang Mai communities in ASEAN Community under the academic collaboration with Chiang Mai Rajabhat University. Research Project of Chiang Mai Rajabhat University. National Research Council of Thailand (NRCT) Grant of 2015. (in Thai)
- Minsan, P. (2016). Analysis the value-added for the project: strategic plan to enhance the ability of Chiang Mai communities in ASEAN Community under the academic collaboration with Chiang Mai Rajabhat University (Phase 2). Research Project of Chiang Mai Rajabhat University. Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University. (in Thai)
- Minsan, P. (2017). Understanding for creating strategic plans to enhance the ability of Chiang Mai Communities in ASEAN Community. Research Methodology & Cognitive Science, 15(1), 93-101. (in Thai)
- Phagaphasvivat, S. (2008). Strategic business competition. Bangkok: Matichon. (in Thai)
- Politics. (2011). The Eleventh National Economic and Social Development Plan (2012 - 2016) for preparation to Association of South East Asian Nations (ASEAN). Special Report 21 June 2011. (online). Retrieved February 7, 2018, from <http://diec.mod.go.th> (in Thai)
- Thongboonnak, K. (2017). Analysis the value-added for the project: strategic plan to enhance the ability of Chiang Mai communities in ASEAN Community under the academic collaboration with Chiang Mai Rajabhat University (Phase 3). Research Project of Chiang Mai Rajabhat University. Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University. (in Thai)
- National Research Strategy. (2013). National research policy and strategy (2012-2016). Retrieved March 5, 2018, from <http://www.cilo.psu.ac.th/images/documents/strategy-nation-2555-2559.pdf> (in Thai)
-

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ ด้วยบาร์โมเดล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

THE STUDY OF LEARNING MANAGEMENT AND FREQUENT ANALYTICAL PRACTICES ON WORD PROBLEM SOLVING BY USING BAR MODEL IN PRATOMSUKSA V

กุลนันท์ กลิ่นสุวรรณ^{1*} และ สมวงศ์ แปลงประสพโชค²

Gullanun Glinsuwan^{1*} and Somwong Plangprasopchok²

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*}

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²

Graduate School, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand^{1*}

Faculty of Science and Technology, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand²

Email: Gullanun.g27@pnru.ac.th^{1*}

Received: 2017-12-25

Revised: 2018-06-06

Accepted: 2018-06-10

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล กลุ่มตัวอย่างที่เข้าในงานวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านทับช้าง จังหวัดชลบุรี จำนวน 34 คน ในปีการศึกษา 2559 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ 20 แผน บัตรโจทย์ปัญหา บัตรจับคู่ฝึก แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ และแบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาลงการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ค่าเฉลี่ยไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม และ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดลอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ การฝึกวิเคราะห์ การแก้ปัญหา บาร์โมเดล

ABSTRACT

The purposes of this research were to study students' ability to solve word- problems and to investigate their satisfaction towards the learning strategy and the use of frequent practice using the bar model. The 34 specimens were primary-5 classrooms of Bantabrang School in Chonburi Province in the academic year of 2016. The research tools were comprised of 20 lesson plans, demonstrating word-problem cards, word-problem practice cards, an achievement test, and a satisfaction test. The statistics used to analyze the effectiveness of the strategy and practice were mean, percentage, standard deviation, and dependent samples t-test.

The experimental results indicated that the students' score of word-problem solving after the experiment was higher at the significance level of .05, but the mean score was not greater than 60 percent. Moreover, the students' satisfaction toward the frequent practice by using the bar model was high.

Keywords: analytical practices, problem solving, Bar Model

บทนำ

การศึกษาวิชาคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ช่วยให้การคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม รวมทั้งยังเป็นศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานในสาขาวิชาอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Ministry of Education, 2008)

ปัญหาหนึ่งที่ครูผู้สอนคณิตศาสตร์พบว่าเด็กทำไม่ได้ดี ปัญหาไม่แตก อ่านไม่คล่อง อ่านซ้ำ คิดซ้ำ เขียนซ้ำ อ่านโจทย์แล้วไม่รู้ว่าจะแก้ปัญหายังไง ทั้ง ๆ ที่การสอนคณิตศาสตร์ให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือนักเรียนจะต้องมีความ

สามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Khamsum, 2016) ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอนก็รู้สึกลำบากใจในการหาเทคนิควิธีการสอนให้นักเรียนเข้าใจได้ ครูจึงมักสอนโดยวิธีอธิบายตัวอย่างจากแบบเรียนเป็นหลัก แล้วให้เด็กทำแบบฝึกหัดซึ่งทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการมากกว่าหลักการเบื้องหลังวิธีการนั้น อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาไม่ได้เพราะลืมนิยามวิธีคิด ไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นอย่างไร ทั้ง ๆ ที่นักเรียนมีพื้นฐานการบวก ลบ คูณ หาร พอสมควร (Pipatmongkolporn, 1992) ซึ่งสอดคล้องกับ สุวรร กาญจนมยุร (Kanchanamayoon, as cited in Wattanamano, 2017) ที่กล่าวว่าเมื่อนักเรียนอ่านโจทย์ปัญหาแล้วไม่ทราบว่า จะหาคำตอบของโจทย์ปัญหานั้นได้อย่างไร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่า การแก้โจทย์ปัญหานั้น เป็นการนำความรู้และประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนแต่ละคนเรียนนำไปใช้ ซึ่งอยู่ในขั้นการวิเคราะห์ เมื่อพบปัญหาสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับปัญหา สามารถแก้ปัญหาให้สำเร็จได้โดยง่าย ปัญหาบางปัญหาสามารถใช้ยุทธวิธีการแก้ปัญหาได้มากกว่า 1 วิธี ผู้ที่เลือกยุทธวิธีแก้ปัญหาได้เหมาะสม จะสามารถแก้ปัญหานั้นได้โดยง่ายโดยยุทธวิธีแก้ปัญหา ได้แก่ การหาแบบรูป ทำเป็นรายการหรือตาราง เชื่อมโยงกับปัญหาที่คุ้นเคย ทำย้อนกลับ เขียนสมการ เดาและตรวจสอบ วาดภาพ ตัดข้อมูลที่ไมเกี่ยวข้องออกลงมือแก้ปัญหา เปลี่ยนเป็นปัญหาที่ง่ายกว่าพิจารณาทุกกรณีที่เป็นไปได้ เปลี่ยนมุมมอง

ของปัญหา การใช้เหตุผล แบ่งเป็นปัญหาย่อย การสร้างแบบจำลอง (Plangprasopchok & Boonprajak, 2015) งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจยุทธวิธีสร้างบาร์โมเดล ดังที่ เสน่ห์ หมายจากกลาง (Mayjakklang, 2013) ที่กล่าวถึงยุทธวิธีการสอนโดยใช้บาร์โมเดล จะช่วยให้ครูได้ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่มุ่งเน้นเพียงการหาคำตอบ มาเป็นการสอนที่มีขั้นตอนชัดเจน นักเรียนมีความเข้าใจและเกิดมโนทัศน์ที่ถูกต้อง และ อรทัย สุตบับ (Sutbub as cited in Lapawae, 2015) กล่าวว่า รูปบาร์โมเดล คือ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่ใช้ในการอธิบายสถานการณ์ หรือแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ ในโจทย์ หรือโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่กำหนดให้ เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบของโจทย์หรือโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์นั้น ๆ และการทำโจทย์ปัญหาโดยการวาดรูปบาร์โมเดลเป็นวิธีการแก้ปัญหามีการใช้ตัวอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศเวียดนามและประเทศญี่ปุ่น การทำโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยการวาดรูปบาร์โมเดลเป็นยุทธวิธีอย่างหนึ่งที่ทำให้ให้นักเรียน คิดวิเคราะห์ข้อมูลจากโจทย์ปัญหานั้นมาเชื่อมโยงกับความคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน แล้ววาดออกมาเป็นรูปบาร์โมเดล ทำให้การทำโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่น่าเบื่อ กลายเป็นเรื่องที่สนุกสนาน และทำให้เรื่องที่ยากกลายเป็นเรื่องง่าย นักเรียนจะสนุกกับการทำโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่สามารถทำได้ด้วยตนเองได้อย่างง่ายดายและถูกต้อง (Kirire, 2011)

การพัฒนาความสามารถในการแก้
โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสามารถ
ดำเนินการได้หลายแนวทาง สำหรับการศึกษา
ครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหา
อย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล มาจัดการเรียนรู้
วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา
หลังการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์
โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล
และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มี
ต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์
โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล
เพราะเป็นยุทธวิธีที่ไม่มุ่งเน้นเพียงการหาคำตอบ
เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสอนที่มีขั้นตอน
ชัดเจน ส่งผลทำให้นักเรียนมีความเข้าใจและ
เกิดมโนทัศน์ที่ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้นอีกทั้ง
ยังแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล
ในโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จึงเป็นวิธีที่มี
ประสิทธิภาพสูงที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถ
แก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ทำให้
การทำโจทย์ปัญหาไม่น่าเบื่อ กลายเป็นเรื่อง
สนุกสนาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการ
แก้โจทย์ปัญหาหลังการจัดการเรียนรู้และการ
ฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วย
บาร์โมเดล
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน
ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์
โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
บ้านทับร้าง ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัด
ชลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ชลบุรี เขต 2 ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในช่วงปี
การศึกษา 2558 - 2560 จำนวน 95 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้
เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
บ้านทับร้าง ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัด
ชลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ชลบุรี เขต 2 ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ภาคเรียน
ที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่ม
แบบกลุ่มมา 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 34 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการ
เรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่าง
สม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถ
ในการแก้โจทย์ปัญหาหลังการจัดการเรียนรู้
และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ
ด้วยบาร์โมเดล และความพึงพอใจของนักเรียน
ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์
โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยเป็นเนื้อหา
วิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องโจทย์
ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารจำนวนเต็มบวก

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 เป็นเวลา 5 สัปดาห์

5. ขอบเขตด้านสถานที่

โรงเรียนบ้านทับร้าง ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านทับร้างปีการศึกษา 2559 ดังแสดงในภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

การจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์
โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ
ด้วยบาร์โมเดล

ตัวแปรตาม

1. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา หลังการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล
2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านทับร้าง ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในช่วงปีการศึกษา 2558 - 2560 จำนวน 95 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มห้องเรียนมา 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 34 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการศึกษาด้านการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดลมี 20 แผน บัตรโจทย์ปัญหา ประกอบด้วยโจทย์การบวก การลบ การคูณ และการหารจำนวนเต็มบวกตามหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นบัตรสื่อการสอนของครู บัตรโจทย์จับคู่ฝึก ประกอบด้วยโจทย์การบวก การลบ การคูณ และการหารจำนวนเต็มบวกตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 บัตรโจทย์จับคู่ฝึกอ่านและวิเคราะห์โจทย์ปัญหา แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาลังการจัดการเรียนรู้ และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล ประกอบด้วยโจทย์ปัญหาการบวก การลบ การคูณ และการหารจำนวนเต็มบวกตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบอัตรนัยให้เขียนประโยคสัญลักษณ์และคำตอบ จำนวน 25 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล เป็นข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยที่มีกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียวและมีการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (one group pretest-posttest design) เวลาที่ใช้ในการทดลอง ทั้งสิ้น 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 15 นาที และเรียนรู้นอกเวลา และทดสอบก่อนและหลังการทดลองอย่างละ 1 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหาตามหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ และหารจำนวนเต็มบวกที่เรียนในภาคเรียนที่ 1

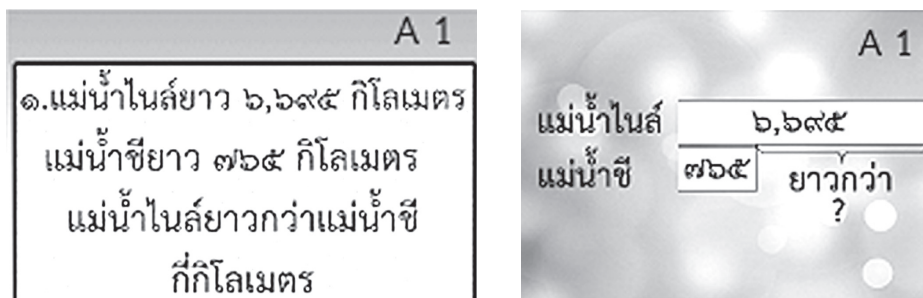
สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (IOC) ค่าดัชนีความสอดคล้องค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นโดยวิธี KR-20 และสัมประสิทธิ์แอลฟา หาค่าความยากของข้อสอบจากสูตร และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ t-test

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แผนการวิจัยที่มีกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียวได้มีการทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลองโดยทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านทับร้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 2 ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์จำนวน 2 ห้องเรียน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มมา 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องการฝึกฝนวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 แผน แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาซึ่งเป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นข้อสอบชุดเดียวกันเป็นแบบอัตรนัยชนิดเติมคำตอบจำนวน 25 ข้อ ตัวอย่างเช่น ครูชูปัตรโจทย์ปัญหา A1 ให้นักเรียนอ่านพร้อมกันดัง ๆ หน้าชั้นเรียน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนกระตือรือร้น เป็นต้น ซึ่งเป็นแบบวัดประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ การดำเนินการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวนการทดลอง 20 ครั้ง ครั้งละ 15 นาที เริ่มจากผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา มาทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองและ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนดไว้ 20 แผน และทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาหลังการทดลอง โดยแบ่งการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกสอนโดยครูอธิบายจากบัตรโจทย์ปัญหาที่ครูนำเสนอต้นชั่วโมงเรียนปกติ ครั้งละ 3 ข้อ ใช้เวลา 15 นาที ครูให้อ่านพร้อมกัน แล้วถามว่า

โจทย์ถามอะไร โจทย์ให้อะไร จากนั้นครูอธิบายด้วยการวาดรูปบาร์โมเดลให้สังเกตส่วนที่โจทย์ถามในบาร์โมเดล เสร็จแล้วให้นักเรียนตอบว่าจะใช้วิธีบวก ลบ คูณ หรือหาร หลังจากนั้นนักเรียนจับคู่ฝึกวิเคราะห์โจทย์ให้เพื่อนฟังและฟังเพื่อนจากบัตรโจทย์จับคู่ฝึกซึ่งมีรูปบาร์โมเดลให้ดูชุดละ 2 ข้อ อีก 1 ข้อให้ฝึกด้วยตนเองแล้วให้ตอบว่าจะใช้วิธีบวก ลบ หรือคูณ หรือหาร หลังจากนั้น ใช้เวลาว่างช่วงเช้า หรือตอนพักกลางวัน หรือตอนเย็น สัปดาห์ละ 4 วัน มาจับคู่ฝึกกับเพื่อนวันละอย่างน้อย 3 ข้อ นาน 5 สัปดาห์ รวม 20 ครั้ง เครื่องมือฝึกประกอบไปด้วยบัตรโจทย์ปัญหาจำนวน 4 ชุด ชุดละ 6 ข้อ รวม 24 ข้อ และบัตรจับคู่ฝึก จำนวน 4 ชุด ชุดละ 12 ข้อ รวม 48 ข้อ รวมโจทย์ที่นักเรียนได้ฝึก 72 ข้อ ดังตัวอย่างนี้

เลข 1-7

นกาเก็บเงินได้ 35,600 บาท นาราเก็บเงินได้มากกว่านกา 3,490 บาท นาราเก็บเงินได้กี่บาท

นกา

35,600

มากกว่า

นารา

3,490

?

วิธีทำ

35,600

+

3,490

ตอบ _____

เลข 1-7

นกาเก็บเงินได้ 35,600 บาท นาราเก็บเงินได้มากกว่านกา 3,490 บาท นาราเก็บเงินได้กี่บาท

นกา

35,600

มากกว่า

นารา

3,490

?

ใช้วิธีอะไรหาคำตอบ

+-×÷

ภาพที่ 3 ตัวอย่างบัตรโจทย์ปัญหา

จากการวิจัยมีสรุปผลได้ ดังนี้

1. ผลการวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล ดังตาราง 1 และ 2

จากตารางที่ 1 พบว่า ก่อนการทดลองจากคะแนนเต็ม 25 คะแนน นักเรียนได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.37 และผลการทดสอบหลังทดลองได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.06 เมื่อเปรียบเทียบ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลการวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล

การทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	t-test
ก่อน	9.00	3.37	18.617*
หลัง	15.32	3.06	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาหลังการทดลองการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล กับเกณฑ์ร้อยละ 60

การทดลอง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t-test
เกณฑ์	15		
หลังทดลอง	15.32	3.06	0.60

ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองได้ค่าที่เท่ากับ 18.617 สรุปได้ว่าความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาหลังการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 เมื่อเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหากับเกณฑ์ร้อยละ 60 พบว่าค่า $t = 0.60$ สรุปได้ว่า

ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาหลังการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล ไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม

2. ผลการวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล

ข้อความถามความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนกระตือรือร้น	4.18	0.62	มาก
2. การจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหา	4.29	0.67	มาก
3. กิจกรรมการเรียนรู้สนุกสนานและน่าสนใจ	4.62	0.54	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนกล้าคิดกล้าตอบ	4.26	0.78	มาก
5. การเรียนแบบนี้มีประโยชน์	4.62	0.49	มากที่สุด
6. ท่านถาม - ตอบกับเพื่อนมากน้อยเพียงใด	4.56	0.60	มากที่สุด
7. ท่านจำเรื่องที่ฝึกได้มากน้อยเพียงใด	3.65	0.72	มาก
8. ท่านเข้าใจเรื่องที่ฝึกมากน้อยเพียงใด	3.97	0.57	มาก
9. ท่านชอบการถาม - ตอบแบบนี้มากน้อยเพียงใด	4.00	0.80	มาก
10. คิดว่าควรจะมีกิจกรรมถามตอบในเรื่องอื่นอีก	4.53	0.70	มากที่สุด
ผลรวมค่าเฉลี่ย	4.27	0.65	มาก

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า โดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.62) ประเด็นที่มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54) การเรียนแบบนี้มีประโยชน์ ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.49) นักเรียนได้ถาม-ตอบกับเพื่อน ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.60) คิดว่าควรจะมีกิจกรรมถามตอบในเรื่องอื่นอีก ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.70) ส่วนประเด็นที่นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหา ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.67) กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนกล้าคิดกล้าตอบ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.78) บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนกระตือรือร้น ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.62) นักเรียนชอบการถามตอบแบบนี้มาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.80) นักเรียนเข้าใจเรื่องที่ฝึกได้มาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.57) และ นักเรียนจำเรื่องที่ฝึกได้มาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.72)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาหลังการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องมาจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูพาวิเคราะห์โจทย์ปัญหาและอธิบายอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล ครั้งละ 3 ข้อ ทุกวัน 20 ครั้ง ทำให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างมากถึง 24 ข้อ นอกจากนี้แต่ละครั้งนักเรียนจะได้ฝึกด้วยตนเองครั้งละ 1 ข้อ อีกทั้งนักเรียนยังได้จับคู่ฝึกอย่างต่อเนื่องอีก 20 วัน ซึ่งจะได้ฝึกโจทย์ปัญหา จำนวน 4 ชุด

ชุดละ 12 ข้อ รวม 48 ข้อ วนซ้ำไปซ้ำมากับเพื่อนอย่างสม่ำเสมอ ในตอนพักกลางวัน หรือตอนเย็น สัปดาห์ละ 4 วัน การวิจัยครั้งนี้นักเรียนจะได้ฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหา รวม 72 ข้อ โดยการฝึกนั้นมีบาร์โมเดลเป็นเครื่องมือประกอบการวิเคราะห์โจทย์ซึ่งเป็นยุทธวิธีหนึ่งที่ทำให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ข้อมูลและตีความโจทย์ปัญหาออกมาเป็นกิ่งรูปธรรมนำมาเชื่อมโยงกับความคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยวาดออกมาเป็นรูปบาร์โมเดล ทำให้การทำโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ไม่น่าเบื่อ และเป็นเรื่องที่สนุกสนานทำให้เรื่องที่ยากกลายเป็นเรื่องง่าย ซึ่งวิธีนี้เป็นที่นิยมในประเทศสิงคโปร์ เวียดนาม และญี่ปุ่น ทำให้นักเรียนสนุกกับการทำโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สามารถทำได้ด้วยตนเองได้อย่างง่าย และถูกต้อง (Kirire, 2011)

นอกจากนี้ วลีพร อุ่ณจิตต์ธรรม (Aunjittum, 2016) ได้วิจัยการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้บาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี ให้ความเห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปบาร์โมเดล เป็นการแปลโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ให้แสดงออกมาในรูปแผนภาพ ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนที่กำหนดให้กับจำนวนที่ต้องการหาที่อยู่ในโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์นั้นได้ง่าย ซึ่งจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปบาร์โมเดล เป็นเครื่องมือการเรียนรู้คณิตศาสตร์เบื้องต้นที่ดีมากสำหรับเด็กในช่วงเริ่มต้นการเรียนรู้โจทย์ปัญหา นอกจากนี้ นักเรียนจะต้องทำแบบฝึกหัดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีการพัฒนาทักษะการวาดภาพ ทำให้นักเรียน

เข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้การให้นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเองตามความสามารถจากแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมที่ครูเตรียมให้ ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

สุพัทธา เสงี่ยม และวาริรัตน์ แก้วอุไร (Sengieam & Kaewurai, 2011) ให้ความเห็นว่าการวางแผนแก้ปัญหาโดยการวาดรูปบาร์โมเดลจะทำให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ข้อความจากโจทย์ปัญหา สามารถนำมาเชื่อมโยงกับความคิดทางคณิตศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเกิดความคิดรวบยอดและสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการที่ค่าเฉลี่ยของคะแนนในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม พบว่าไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม สาเหตุเนื่องจากนักเรียนมีพื้นฐานในการแก้โจทย์ปัญหาค่อนข้างต่ำมาก โดยจะเห็นได้จากร้อยละของค่าเฉลี่ยคะแนนการทดสอบก่อนเรียนเท่ากับร้อยละ 36 ซึ่งคะแนนค่อนข้างต่ำมาก พื้นฐานด้านภาษาของนักเรียนพบว่า อ่านช้า คิดช้า เขียนช้า คิดวิเคราะห์ไม่ได้ ไม่ชอบโจทย์ปัญหาจึงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับเด็กเพราะต้องใช้ความสามารถในการอ่านจับใจความ จินตนาการความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และที่สำคัญนิสัยการเรียนของนักเรียนขาดความกระตือรือร้น ขาดความรับผิดชอบ ต้องบังคับและเสริมแรงจูงใจ โดยให้คะแนนพิเศษ และให้ดาว นอกจากนี้ระยะเวลาในการทดลองอาจน้อยเกินไปที่จะทำให้นักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้นตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ อาจต้องเพิ่มเวลา และต้องเพิ่ม

แรงจูงใจให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นมากขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนาน

2. จากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดล โดยรวมได้ค่าเฉลี่ย 4.27 สรุปได้ นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ประเด็นที่มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ การเรียนแบบนี้มีประโยชน์ นักเรียนได้ถามตอบกับเพื่อนจำนวนมาก คิดว่าควรมีกิจกรรมถามตอบในเรื่องอื่นอีก ส่วนประเด็นที่นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนกระตือรือร้น การจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนกล้าคิดกล้าตอบ นักเรียนจำเรื่องที่ฝึกได้มาก นักเรียนเข้าใจเรื่องที่ฝึกได้มาก และนักเรียนชอบการถามตอบแบบนี้มาก ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77 สอดคล้องกับ ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (Rungsuwan, 2016) ที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติ (active Learning) ให้ความรู้คงทนได้มากและนานกว่ากระบวนการกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ (passive learning) เพราะกระบวนการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ กับเพื่อน ผู้สอน สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ได้ผ่านการปฏิบัติจริงสอดคล้องกับการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับความจำ สามารถเก็บและจำสิ่งที่เรียนรู้ได้มากและนาน (long term memory) ทำให้ผลการเรียนรู้อยู่คงอยู่ได้ในปริมาณที่มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยเดช นาคสะอาด

(Naksa-ard, 2017) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษในบริบทท้องถิ่นตามแนวคิดกระบวนการรับรู้ทางภาษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมสาธิตวัดพระศรีมหาธาตุมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่พบว่า ความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษในบริบทท้องถิ่นตามแนวคิดกระบวนการรับรู้ทางภาษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการจัดการเรียนรู้โจทย์ปัญหาด้วยการใช้บาร์โมเดลควรเพิ่มเวลาอธิบายและเวลาฝึก โดยครูต้องให้ความสนใจในการ

กำกับการฝึกค่อนข้างมาก เพราะนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานคณิตศาสตร์และนิสัยการเรียนแตกต่างกัน

2. ควรมีการนำแผนการสอนและเครื่องมือการฝึกไปใช้ ครูผู้สอนต้องเพิ่มวิธีจูงใจแบบหลากหลายให้นักเรียนฝึกฝนสม่ำเสมอเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจแก้โจทย์ปัญหา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. อาจนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้บาร์โมเดลไปใช้แก้โจทย์ปัญหาในเรื่องอื่น เช่น การชั่ง การตวง การวัด และเวลา โดยสอดแทรกไปกับการเรียนปกติในเรื่องนั้น ๆ

2. อาจนำการจัดการเรียนรู้เช่นเดียวกันนี้ไปทดลองเรื่องโจทย์ปัญหาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 4 เพื่อเป็นพื้นฐานในการแก้โจทย์ปัญหาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

REFERENCES

- Aunjittum, W. (2016). Development of learning activities on solving mathematical problem problems of Prathomsuksa 1/4 students at Assumption College Thonburi using bar model. Retrieved January 6, 2017, from http://swis.act.ac.th/html_edu/act/temp_emp_research/2720.pdf (in Thai)
- Chancharuporn, R. (2012). To organize the learning experience of mathematics. 2nd edition. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Chuthi Chanlit, P. (1995). Teaching psychology. 4th edition. Bangkok: Compact Print. (in Thai)
- Clipburin, N. (2010). Development of learning activities. Probability Mathematics Grade 3 by using TAI. Independence Study in Master of Education (Curriculum and Instruction), Mahasarakham University. (in Thai)
- Kanchanamayoon, S. (2002). Elementary mathematics teaching technique volume 3 problem solving skills. Bangkok: Thaiwattanapanich. (in Thai)

- Khamsum, V. (2016). The results of solve problems fraction for ability development activities by charting analysis, problem solving for prathomsuksa six students, Ban Nong Chok Wang Khamphaeng School, Phetchabun Province. Thesis in Master of Education (Mathematics Education), Phranakhon Rajabhat University. (in Thai)
- Kirire, K. (2011). Practice in solving math problems using the Bar Model, grade 4. Bangkok: A-Team Business. (in Thai)
- Lapawae, N. (2015). Organizing learning activity for problem solving development by polyas problem solving processes co-operate with bar model for second grade students. Master of Education Program in Special Education. Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (in Thai)
- Mayjakklang, S. (2013). Development of algebraic thinking using Model Method. Journal of Graduate School, PNRU, 16(1), 18-24. (in Thai)
- Ministry of Education. (2008). The basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008). Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand. (in Thai)
- Naksa-ard, C. (2017). Development of English teaching model in local context based on language acquisition device for high school students: a Case study of WAT Phrasrimahadhat Secondary Demonstration School Of Phranakhon Rajabhat University. Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Science) 13(1), 121.
- Pipatmongkolporn, A. (1992). How to teach elementary Math problems. Journal of Education, (Khonkaen University). 15(1-2), 4-5. (in Thai)
- Plangprasopchok, S. & Boonprajak, D. (2015). Tactical problem-solving level 4-6. Bangkok: Learn and Play Mathgroup Phranakhon. (in Thai)
- Rungsuwan, C. (2016). Active learning. Retrieved November 24, 2016, from <http://www.drchaiyot.com> (in Thai)
- Satitchanon, C., Mongkol, B. & Augsornmakakun, R. (2008). A study of elderly's satisfaction of social welfare management in Phitsanulok City Municipal Amohur Muang Phitsanulok Province. Independence Study in Master of Public Administration (Public Policy), Naresuan University. (in Thai)
- Sawangmakarat, P. (2009). A study of the Mathematics learning achievement, critical thinking ability, and satisfaction of students of primary grade 5 by problem-based learning.

- Master of Education Program in Curriculum and Instruction. Faculty of Education, Thaksin University. (in Thai)
- Sengjeam, S. & Kaewurai, W. (2011). Development of problem solving skills. Mathematics based on the concepts of polynomials and bar graphing techniques. Addition, subtraction, multiplication and division. For students of Prathom Suksa 4. Retrieved January 10, 2017, from http://sompby.blogspot.com/2012/05/blog-post_6533.html (in Thai)
- Suepchon, J. (2011). Development of mathematics world problem solving skill of prathom suksa 1 students through graphic organizer technique. Master of Education Program in Elementary Education. Faculty of Education, Chiang Mai University. (in Thai)
- Sutbub, A. (2002). Solving problems using a bar model. Retrieved September 3, 2016, from <http://itnan1.ednan1.go.th/uploads/02089-0.pdf> (in Thai)
- Suwapanich, S. (2006). Math problem theory and practice. Mahasarakham: Mahasarakham University. (in Thai)
- Thongkhamsuk, K. (2010). Some factors affecting Mathematics problem-solving ability of Prathomsueksa 3 Students under the Office of Khon Kaen Educational Service Area Zone 5. Master of Education in Educational Research. Faculty of Education, Mahasarakham University. (in Thai)
- Trenate, T. (2011). The results of the exercise to solve the problems of Mathematics problems area. For students of Mathayom Suksa 2. Master of Education in Educational Measurement. Faculty of Education, Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Wattanamano, G. (2017). The effects of learning Management in Mathematics on fraction problem solving with computer presentation model on achievement of Prathomsuksa 5 Students. Master of Education in Mathematics Education. College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University. (in Thai)
-

แนวทางการพัฒนาและสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว
ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย

A GUIDELINES OF DEVELOPMENT AND COMMUNICATING
ON THE BASIS OF IDENTITY OF TOURIST ATTRACTIONS
IN THE SPECIAL ECONOMIC ZONE
OF CHIANG KHONG'S BORDER, CHIANG RAI PROVINCE

คมสัน รัตนสิมากุล^{1*} ทศพล พงษ์ดี² และ กันณพงศ์ ศิริเขตต์³

Komsan Rattanasimakul^{1*}, Thotsapon Pongta² and Kannapongse Sirikat³

สาขาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย^{1*}

สำนักวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย ประเทศไทย^{2,3}

Division of Communication Arts, Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University,

Chiang Rai, Thailand^{1*}

School of Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University Chiang Rai, Thailand^{2,3}

Email: Komsan_crru@gmail.com^{1*}

Received: 2018-09-03

Revised: 2018-12-26

Accepted: 2018-12-26

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย และศึกษาแนวทางการพัฒนาและสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง มีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตและสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์

* เนื้อหาบทความนี้ได้ปรับปรุงบางส่วนมาจากงานวิจัย เรื่องอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของจังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2560

ที่โดดเด่นของเชียงของหรืออัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชียงของ ซึ่งถูกคัดเลือกจากการจัดทำ
 สันทนากลุ่ม มีจำนวน 9 รายการ ที่ ได้แก่ หลวงพ่อเพชร ปลาบึก เมืองการค้าชายแดน สหรัยไถ
 ประเพณีไหลเรือวัดพระแก้วและวัดหลวงไชยสถานผ้าทอ “ลายน้ำไหล” แม่น้ำโขงหรือน้ำของและจุดชมวิ
 ธรรมชาติ แม่น้ำสองสี (อิง ฟิง โขง) ตามลำดับ ส่วนแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์และแนวทางในการ
 สื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย
 คือ 1) ใช้วิธีการสื่อสารแบบการบอกต่อ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เช่น เฟซบุ๊ก, อินสตาแกรม, ทวิตเตอร์,
 เว็บไซต์ (พันทิป) เป็นต้น 2) นำกลยุทธ์การตลาดเชิงกิจกรรมมาใช้เพื่อนำเสนอในรูปแบบปฏิทิน
 กิจกรรมการท่องเที่ยวของเชียงของ 3) ใช้การสื่อสารผ่านคุณค่าในอัตลักษณ์ของเชียงของเพื่อสร้างชา
 เิงประสัมพันธ์ โดยกำหนดตำแหน่งเกี่ยวกับคุณค่าอัตลักษณ์เชียงของ (positioning) แบ่งรูปแบบ
 การท่องเที่ยวออกเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ
 4) สื่อสารผ่านรายการท่องเที่ยวในสื่อกระแสหลัก เช่น รายการท่องเที่ยวทางโทรทัศน์ที่มีผู้ชมติดตาม
 จำนวนมาก ๆ ภายใต้แนวคิด “Chiang Khong” : the city of happiness among the cultures
 diversity of ethnic groups along the Mekong River” หรือ “เชียงของเมืองแห่งความสุขท่ามกลาง
 ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของชาติพันธุ์สองฝั่งโขง”

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ ท่องเที่ยว เขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงของ

ABSTRACT

The objectives of this study were to investigate the identity of Chiang Khong district, Chiang Rai Province, and present the guidelines of development and communicating on the basis of identity of tourist attractions in the special economic zone of Chiang Khong's border, Chiang Rai Province, employing selected purposeful sampling. The data was derived by qualitative methods including observation, and group discussion. The results of this study in accord with its objective found the identity of Chiang Khong district in Chiang Rai province considerably divided into three parts consisting of the history, ecological landscape, and culture of Chiang Khong.

The results of the development and communicating on identity of tourist attractions in the special economic zone in Chiang Khong's border, Chiang Rai Province found that 1) the communication by word-of mouth marketing through social media such as Facebook, Instagram, Twitter, web blogs (PANTIP), etc. 2) the use of strategy implementation to event marketing in order to present the pattern of Chiang Khong's Tourism Calendar. 3) the

communication through identity values of Chiang Khong to create public relational news entails, positioning of the identity value which separated into three points consisting of community cultural tourism, eco-tourism and Buddhist tourism, and 4) the communication through tourism channels as mainstream media such as television tours with a lot of followers under the theme of “Chiang Khong”: The City

Keywords: identities, tourist, border special economic zone, Chiang Khong

บทนำ

ภายใต้นโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนที่เชื่อมต่อกันกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และที่สำคัญคือการส่งเสริมการค้าและการลงทุน จึงได้กำหนดให้ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นรวม 10 จังหวัด ได้แก่ ตาก สระแก้ว ตรวดี มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส โดยรัฐบาลมีมาตรการสนับสนุนและส่งเสริมต่าง ๆ ทำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้สิทธิประโยชน์ทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่อาชี ตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service : OSS) และมาตรการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ (Chiang Rai Special Economic Zone, 2015)

จังหวัดเชียงรายเป็นอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งถูกกำหนดเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามที่คณะกรรมการและนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้มีประกาศ กนพ. ที่ 2/2558 กำหนดให้ท้องที่ 21 ตำบล ใน 3 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย เป็นเขต

พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2558

จากวิสัยทัศน์และบทบาทการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงรายที่ว่า “ประตูการค้าและศูนย์กลางโลจิสติกส์เชื่อมโยงสู่อนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง โดดเด่นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ประชาชนอยู่ดีมีสุข” เชิงของจึงถูกกำหนดให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Chiang Rai Special Economic Zone : 2015) ประกอบกับงานศึกษาของ มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ (Kawsard et al., 2014) พบว่าเชียงของเป็นเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวโดยจากการวิเคราะห์ SWOT เชิงของมีโอกาสและจุดแข็งทางการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ที่อยู่ในเส้นทาง R3A ซึ่งเชื่อมต่อ 3 ประเทศ คือ ไทย ลาว จีน และมีจุดยุทธศาสตร์ตั้งอยู่ในอาณาเขตที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านถึง 2 ประเทศ คือ พม่าและลาว อีกทั้งยังมีแม่น้ำโขงซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำเชื่อมต่อไปยังประเทศลาวและจีน

นอกจากนั้น เชียงของยังมีจุดแข็งทาง

ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ทั้งในแง่ของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อันประกอบไปด้วย ไทยวน ไทลื้อ และลาว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมได้ หากมีการคัดเลือกอัตลักษณ์บางส่วนและนำมาสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงการท่องเที่ยว ก็จะทำให้ เชียงของมีจุดเด่นที่แตกต่างจากเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาและสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมือง เชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยวของเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงของ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมือง เชียงของ จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมือง เชียงของ จังหวัด เชียงราย

นิยามศัพท์

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมือง เชียงของ หมายถึง การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ

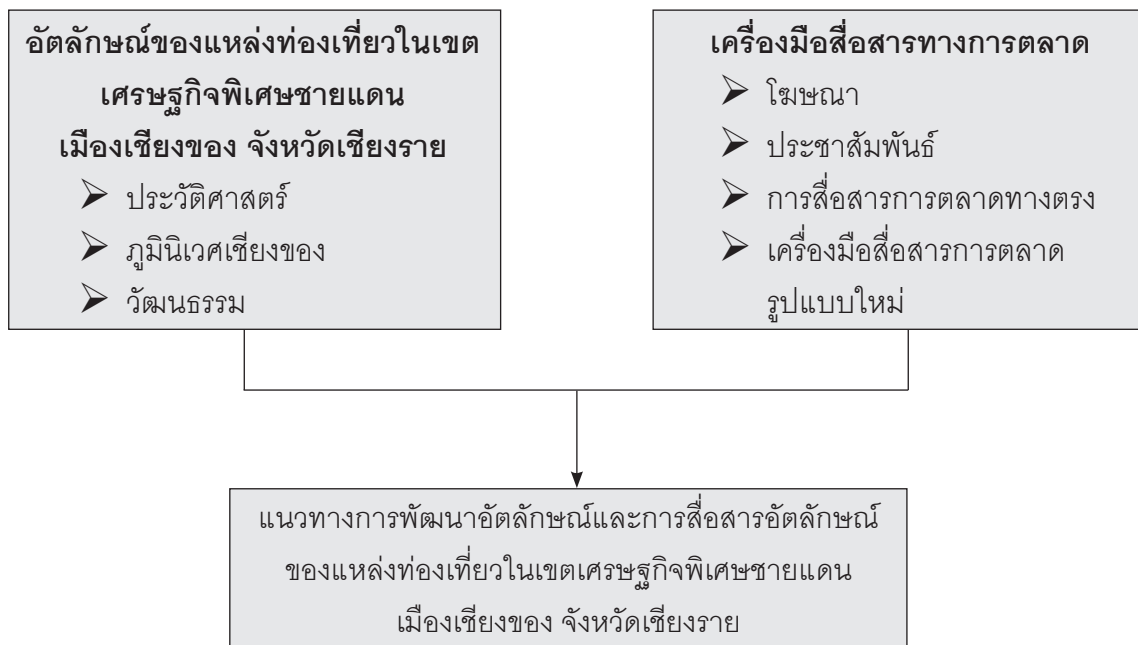
โดยการกำหนดเขตพื้นที่ด้วยเงื่อนไขที่มุ่งใจเป็นพิเศษ ซึ่งในที่นี้หมายถึงพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ใน 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลศรีดอนชัย ตำบลสถาน ตำบลห้วยซ้อ พื้นที่ดังกล่าวถูกกำหนดโดยเน้นไปที่เมืองเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่จับต้องได้ (สถานที่) หรือจับต้องไม่ได้ (ศิลปะ ประเพณี หรือวัฒนธรรม) ของอำเภอเชียงของ จังหวัด เชียงราย ที่มีความโดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่น ๆ

การพัฒนาอัตลักษณ์ หมายถึง อัตลักษณ์ เชียงของ ซึ่งบางส่วนสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุง หรือปรับปรุง เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงท่องเที่ยว หรือสร้างเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดของอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงรูปลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และความเป็นเอกภาพของชุมชน มาศึกษาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงของ เพื่อวิเคราะห์ถึงอัตลักษณ์ที่เด่นชัดจนสามารถนำมาพัฒนาหรือใช้ประโยชน์เชิงการท่องเที่ยวได้ และนำแนวคิด การสื่อสารการตลาดเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ ดังกล่าวต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำซึ่งประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอเชียงของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ พระ ประธานสภาวัฒนธรรมเชียงของ รองประธานหอการค้าเชียงของ ผู้นำกลุ่มสตรี ผู้นำกลุ่มรักษ์เชียงของ (กลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา) กลุ่มที่สอง ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการ ท้องถิ่น กลุ่มนักธุรกิจและผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คน

กลุ่มที่สาม นักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และศิลปะและ วัฒนธรรม นักนิเทศศาสตร์ และนักการตลาด จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบบันทึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกต วิธีชีวิต กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในเขตเศรษฐกิจ พิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อตอบคำถามวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้งสองข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล นำประเด็นที่ได้ จากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ โดยการ จัดหมวดหมู่คำตอบที่ผู้ให้ข้อมูลตอบคล้ายคลึง และแตกต่างกัน จากนั้นนำมาเรียบเรียงเพื่อ นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของความเรียง

เชิงพรรณนา โดยเรียบเรียงผลการศึกษาตาม
คำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมือง เชียงของ จังหวัดเชียงราย

จากการสนทนากลุ่มกับผู้นำที่เป็น
ทางการและไม่เป็นทางการ ประชาชนชาวบ้าน
นักวิชาการท้องถิ่น กลุ่มนักธุรกิจและผู้มีส่วน
ได้เสีย ผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ชายแดนเมืองเชียงของเพื่อวิเคราะห์ อัตลักษณ์
ที่โดดเด่นของเชียงของสำหรับการนำมาเป็น
ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ศักยภาพสูงและมี
อัตลักษณ์เด่นชัดนั้น ผลการศึกษาพบดังนี้

1. หลวงพ่อเพชร จากคำขวัญประจำ
อำเภอเชียงของที่ว่า “หลวงพ่อเพชรคูเมือง
ลือเลื่องปลาบึกหาดไคร้ แหล่งผ้าทอน้ำไหล
ประตูใหม่อินโดจีน” ประกอบกับการสัมภาษณ์
จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์คูเมือง
เชียงของที่นักท่องเที่ยวเมื่อได้มาเยี่ยมชมเยือน
เชียงของแล้วต้องไปกราบสักการะบูชาเพื่อเป็น
สิริมงคลคือ “หลวงพ่อเพชร” ซึ่งประดิษฐานไว้
ณ วัดศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
เรียกได้ว่าเป็นพระคู่บ้านคูเมืองเชียงของและ
เป็นศูนย์รวมใจของคนเชียงของ

2. ปลาบึก ปลาบึกยังคงเป็นอัตลักษณ์
ของเชียงของโดยเฉพาะในเชิงการท่องเที่ยว
แม้ว่าการจับปลาบึกในแม่น้ำโขงที่เชียงของ
ได้สิ้นสุดลงเมื่อปี พ.ศ. 2549 ตามโครงการ

ส่งมอบปลาบึกของชมรมปลาบึกบ้านหาดไคร้
แก่งสภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ เนื่องจาก
จำนวนปลาบึกที่จับได้มีจำนวนลดลงอย่าง
ต่อเนื่อง แต่เรื่องราวของปลาบึกยังคงผูกติดกับ
พื้นที่เชียงของอย่างแนบแน่นในเชิงสัญลักษณ์

3. เมืองคำชายชายแดน ด้วยลักษณะ
ทางภูมิศาสตร์ของเมืองเชียงของ ทำให้เมือง
แห่งนี้มีฐานะของการเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญ
มาแต่อดีต แม้แต่ปัจจุบันเชียงของยังเป็น
เส้นทางคมนาคมที่สามารถเชื่อมต่อไปยังลาว
ผ่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 (เชียงของ-
ห้วยทราย) นอกจากนั้นยังเป็นเส้นทาง R3A
ที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ทางตอนใต้ของจีน (มณฑล
ยูนนาน) อีกด้วย

4. การเก็บไกหรือการจกไก หนึ่งในวิถี
ชีวิตของชาวเชียงของที่สร้างความน่าสนใจให้กับ
นักท่องเที่ยวที่พบเห็น การจกไก แม่น้ำโขง และ
ปลาบึก มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบหรือ
เรียกว่า “ระบบนิเวศน์” แม่น้ำโขงเป็นแหล่ง
อาหารและที่อาศัยของปลาบึกรวมถึงสาหร่ายไก่อ
ขณะเดียวกันสาหร่ายไก่อก็เป็นอาหารของปลาบึก
ซึ่งในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม ของทุกปี
จะเป็นช่วงฤดูของการจกไก โดยสาหร่ายไก่อ
ที่เชียงของจะมีลักษณะเด่นที่เป็นสาหร่ายไก่อ
น้ำไหลที่มีความสะอาด ไม่มีการปะปนของ
เม็ดทรายแม่น้ำโขง ให้โปรตีนสูง มีวิตามินและ
เกลือแร่สูงกว่า 18 ชนิด มีสารต้านมะเร็งและ
มีกากใยอาหารสูง

5. ประเพณีไทลื้อ ปัจจุบันเชียงของ
ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์จำนวน 9 กลุ่ม ได้แก่
ม้ง ลาหู่ จีนฮ่อ อาข่า เมี่ยนหรือเย้า ก่ามู ลื้อ ลัวะ

และยวนหรือคนเมือง แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตนอย่างเหนียวแน่นคือ “กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ” ไม่ว่าจะเป็นภาษาที่ใช้ในการพูด การแต่งกาย ประเพณี ประเพณีที่น่าสนใจคือ เด็กหรือเยาวชนไทลื้อในเชียงของยังคงพูดภาษาไทลื้อ รวมถึงการแต่งกายด้วยชุดไทลื้อในวันที่มีงานสำคัญเช่น งานจุลกฐินไทลื้อ สิ่งที่ยังยึดให้เด็กหรือเยาวชนไทลื้อยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นไทลื้อคือ การถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของบรรพบุรุษตามสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ ผ่านประเพณีที่ถูกสร้างขึ้นมาร่วมกัน จนเกิดเป็นความรู้สึกร่วมกันในการเป็นชาติพันธุ์ไทลื้อที่คงคุณค่าแก่การรักษา

6. วัดพระแก้วและวัดหลวงไชยสถาน เป็นจุดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญสำหรับผู้ที่มีความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีความปรารถนากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว วัดพระแก้วยังมีงานปูนปั้นรูปเคารพที่มีอัตลักษณ์เฉพาะเช่น พระพุทธรูปโบราณ รูปปั้นพญานาค มีเขา และธรรมมาสไบราชนที่ที่สำคัญคือประมาณ ปีพ.ศ. 2102 พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เชื้อพระวงศ์แห่งกรุงล้านช้างได้อัญเชิญพระแก้วมรกต จากเมืองเชียงใหม่มายังนครหลวงพระบาง ซึ่งสันนิษฐานว่า น่าจะอัญเชิญมาจากเมืองเชียงของและข้ามลำน้ำโขงโดยทางชลมารค ระหว่างนั้นอาจจะแวะค้างแรมโดยประดิษฐานบนฐานชุกชีในพระอุโบสถวัดพระแก้ว (วัดศรีบุญยืน) ช่วงระยะหนึ่ง ก่อนจะมีการอัญเชิญไปประดิษฐาน ณ หลวงพระบาง กรุงล้านช้าง เป็นเวลา 12 ปี

7. ผ้าทอ “ลายน้ำไหล” ผ้าทอไทลื้อ

ศรีดอนชัย เป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้านศรีดอนชัย ซึ่งผลิตโดยกลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัย ความสวยงามของผ้าทอนั้นได้รับการการันตีด้วยรางวัลมากมาย ซึ่งผ้าทอไทลื้อศรีดอนชัยมีความแตกต่างจากผ้าทอไทลื้อพื้นที่อื่น คือ ผ้าทอไทลื้อศรีดอนชัยจะมีสีที่สดและใช้เทคนิคการทอแบบ “เกาะลัวง” (tapestry weaving) “ชิด” และ “จก” (supplementary weft) และเทคนิคการทอแบบพิเศษคือ “จก” ใน “เกาะลัวง” เป็นการทอด้วยเทคนิคผสมผสานระหว่าง “เกาะลัวง” กับ “จก” ทำให้ผ้าทอมีลวดลายแปลกตา เช่น การจกลายรูปช้าง ม้า เป็ด เป็นต้น

8. น้ำโขง (น้ำของ) แม่น้ำโขงที่ไหลผ่านอำเภอเชียงของนอกจากเป็นเส้นแบ่งเขตแดนอำนาจอธิปไตยระหว่างไทย-ลาว ยังเป็นแหล่งกำเนิดทางวัฒนธรรมและการค้าขายแดนซึ่งสะท้อนผ่านวิถีชีวิตของชาวบ้านสองริมฝั่งโขงที่มีทั้งความเหมือนและหลากหลายตามบริบทของแต่ละพื้นที่ แม่น้ำโขงที่ไหลทอดผ่านเชียงของระยะทางยาวประมาณ 42 กิโลเมตร บนพื้นที่ประมาณ 800.46 ตารางกิโลเมตร เมื่อถูกผูกโยงกับวิถีชีวิตของคนสองริมฝั่งโขงจึงเป็นเสน่ห์สำหรับผู้ที่ยื่นชอบในทัศนียภาพของธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพของแม่น้ำโขง วิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานของระบบนิเวศน์ข้างต้น

9. จุดชมวิวยุทธมณฑลแม่น้ำสองสี (อิงพิง โขง) ปรางค์การณทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในแม่น้ำโขงซึ่งสร้างความสนใจให้กับผู้ที่พบเห็น คือ การที่แม่น้ำอิงที่มีสีน้ำตาลขุ่นและมีทิศทางการไหลจากทิศใต้ขึ้นทางทิศเหนือ ซึ่งโดยปกติ

ของแม่น้ำทั่วไปจะไหลจากทางทิศเหนือลงทิศใต้ ไหลมาบรรจบลงสู่แม่น้ำโขงที่มีสีใสกว่าบริเวณบ้านปากอิง ตำบลศรีดอนชัย ทำให้เกิดเป็นแม่น้ำสองสีและสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงฤดูฝนคือ ช่วงเดือน มิถุนายน - กันยายน ของทุกปี ซึ่งเป็นภาพของปรากฏการณ์ที่สวยงาม และเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นแห่งเดียวในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

แนวทางการพัฒนาและสื่อสาร อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขต เศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย

จากการสนทนากลุ่มร่วมกับนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักสร้างแบรนด์ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และศิลปะและวัฒนธรรม นักนิเทศศาสตร์ และนักการตลาด เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์และสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปแนวทางได้ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์นั้น การสนทนากลุ่มได้ประมวลอัตลักษณ์เพื่อนำเสนอเป็นแนวคิดรวบยอด (concept) ที่ใช้สื่อสารภาพลักษณ์ของอำเภอเชียงของ คือ “Chiang Khong” : the city of happiness among the cultures diversity of ethnic groups along the Mekong River โดยเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ไว้ 3 ประการ คือ

ประการแรก ปรับ ตัดทอน และพัฒนาเรื่องราว (story) แต่ละเรื่องราวให้มีความ

น่าสนใจและเชื่อมโยงกับแนวคิดหลัก “Chiang Khong” : the city of happiness among the cultures diversity of ethnic groups along the Mekong River โดยการสร้างกระแสนของการท่องเที่ยวเชิงของภายใต้แนวคิดของการเป็นเมืองบุญ โดยใช้ความศรัทธาและความเชื่อเรื่องศาสนา ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้วยการตั้งเอาเรื่องราวและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเป็นล้านนาแบบโบราณมานำเสนอ พัฒนาเรื่องราวเชื่อมโยงความเชื่อที่คนไทยสนใจ

ประการที่สอง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการจัดวาง (setting) สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ กล่าวคือ สร้างพื้นที่บริเวณผาช้างมูบตามตำนานพระเจ้าเลียบโลก ที่เชื่อกันว่าเป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเคยเสร็จประทับและได้ประทานพระเกศาธาตุให้กับชาวบ้านตำมิละเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มากราบไหว้บูชาสักการะ รวมถึงการสร้างแลนด์มาร์คให้นักท่องเที่ยวคนมาบันทึกภาพ เช่น จุดชมวิว อิง พิง โขง และการศึกษาประวัติที่มาของพญานาคมีเขาธรรมมาสโบราณ และแท่นประดิษฐานพระประธานโบราณในวิหาร วัดพระแก้ว และการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้คนได้เข้ามาท่องเที่ยวและเรียนรู้ เช่น การทอดผ้าลายน้ำไหลพร้อมกับนำเสนอเรื่องราวประเพณีไหล่อ้อย ด้วยการสร้างกิจกรรมและกำหนดเป็นช่วงเทศกาลท่องเที่ยวไหล่อ้อยของการสร้างพื้นที่ดังกล่าวเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงของจำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิด (influencer) ช่วยในการบันทึกประสบการณ์ท่องเที่ยว (review)

ประการที่สาม สร้างมูลค่าเพิ่มให้อัตลักษณ์ ด้วยการสร้างการบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ (repackage) ให้เป็นที่น่าสนใจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวจดจำได้ว่าเป็นของฝาก เช่น ผลิตภัณฑ์จากสาหร่ายไถ่ ด้วยคุณค่าทางอาหารของสาหร่ายไถ่เคี้ยวของที่มีลักษณะเฉพาะรสชาติที่ไม่ขม มีลักษณะเส้นยาว สะอาด หากนำมาแปรรูปโดยการใช้อุณหภูมิและความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์การอาหาร (food science) เข้ามาช่วยประกอบการสร้างบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามเป็นที่น่าสนใจ และจัดกิจกรรมล่องเรือตามลำน้ำโขง เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้านในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงพฤษภาคม นอกจากเป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้วยังช่วยสร้างความน่าสนใจในผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสาหร่ายไถ่อีกช่องทางหนึ่งด้วย เนื่องจากสาหร่ายไถ่มีวิตามินและเกลือแร่มากกว่า 18 ชนิด (เช่น วิตามินบี 1 บี 2 บี 12 และมีวิตามินซีสูงใกล้เคียงกับผลไม้ประเภทส้ม เป็นต้น) และยังมีสารต้านมะเร็ง มีกากใยอาหารที่สูงให้โปรตีนสูงมากกว่าการรับประทานเนื้อปลา มีปริมาณเบต้าแคโรทีนสูงกว่าแครอทถึง 4 เท่า ดังนั้น หากมีการศึกษาสารสกัดจากสาหร่ายไถ่อย่างจริงจัง เพื่อหาข้อดีของสาหร่ายไถ่แก่น้ำโขงและนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพได้ เช่น ครีมบำรุงผิวพรรณ อาหารเสริมแบบแคปซูลที่มีสารสกัดจากสาหร่ายไถ่

นอกจากสาหร่ายไถ่แล้วผ้าทอไทลื้อก็เป็นอีกหนึ่งอัตลักษณ์ที่มีความน่าสนใจ สำหรับการต่อยอดพัฒนาลายผ้าทอไทลื้อให้มีลักษณะเฉพาะโดดเด่นในเรื่องของกรรมวิธีการทอ

ลวดลาย สีเส้น และเส้นสายที่ใช้ในการทอผสมผสานกับเรื่องราวของความเป็นไทลื้อ โดยเน้นที่รายละเอียดความประณีตของผ้าทอมากกว่าจำนวนปริมาณ

แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย

แบ่งออกเป็น 4 แนวทางที่สำคัญ ดังนี้

1) ใช้แนวทางในการสื่อสารผ่านปรากฏการณ์ที่เรียกว่า การบอกต่อ (word-of-mouth marketing) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น facebook โปรแกรมแบ่งปันรูปภาพและคลิปวิดีโอ (instagram) twitter เว็บบล็อก (พันทิป) เป็นต้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างหนึ่งที่สร้างความน่าเชื่อถือให้กับกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงของตนเองผ่านไปยังบุคคลกลุ่มอื่นๆ และสามารถกระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็วสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีกระแสความนิยมในการท่องเที่ยวในรูปแบบเดียวกัน

2) สื่อสารผ่านช่วงเดือนเฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการตลาดเชิงกิจกรรม (event marketing) หรือในลักษณะการสื่อสารถ่ายทอดผ่านปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวของเชียงของ เพื่อสร้างเครื่องมือที่ถ่ายทอดความเป็นตัวตนเชิงการท่องเที่ยวของเชียงของ เช่น ช่วงฤดูของการเก็บสาหร่ายไถ่ (การจักไถ่) ช่วงฤดูฝนที่เกิดปรากฏการณ์แม่น้ำสองสี (อิง ฟิงโขง) ช่วงการจัดงานจุลกฐินไทลื้อ ยกตัวอย่างเช่น งานจุลกฐินช่วง 1 วันใน 1 ปี ห้ามพลาด ด้วยการเชิญคนที่มีชื่อเสียง (ดาราหรือพิธีกรรายการ

ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม) มาร่วมงานเพื่อสร้าง การรับรู้ถึงอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขต เศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัด เชียงราย โดยใช้แนวคิดคล้ายกับการเดินทาง ไปเที่ยวประเทศญี่ปุ่นเพื่อชมดอกซากุระหรือการ ไปเที่ยวจังหวัดหนองคายเพื่อชมปรากฏการณ์ บั้งไฟพญานาค

3) สื่อสารผ่านคุณค่าในอัตลักษณ์ ของเชียงของเพื่อสร้างชาวเชียงประสัมพันธ์ โดยใช้เรื่องเล่าเชิงประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ผ่านกระบวนการหล่อหลอมกลายเป็นอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมประเพณีที่ทรงคุณค่าควรแก่การ รักษาและสืบทอดต่อกัน ดังนั้น การท่องเที่ยว เชียงวัฒนธรรมชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ จึงเป็นคุณค่าในอัตลักษณ์ ของเชียงของ เมื่อการกำหนดตำแหน่งเกี่ยวกับ คุณค่าอัตลักษณ์เชียงของ (positioning) มีความ ชัดเจน การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ก็อาจ จะใช้การสร้างโลโก้ เพื่อสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ ดังภาพ

จากโลโก้ดังกล่าวสามารถอธิบายผ่าน การสื่อสารถึงเรื่องราวของ พระพุทธศาสนาที่มี ความเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีตและตกทอดมาถึง ปัจจุบัน เห็นได้จากประวัติเรื่องเล่าและหลักฐาน สิ่งปลูกสร้าง ศาสนสถานต่าง ๆ ภายใต้ความ หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประกอบสร้าง กลายเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น เฉพาะตน รวมถึงงานหัตถกรรมฝีมือที่สวยงาม เป็นเอกลักษณ์ ดังเช่นผ้าทอไทลื้อ นับเป็น อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของเชียงของ และส่งผ่าน ไปถึงในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยว เชียงพุทธ ที่เชื่อมร้อยด้วยแม่น้ำโขงที่เป็นทั้ง อุทยานธรรมและพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ

4) สื่อสารผ่านรายการท่องเที่ยวใน สื่อกระแสหลัก เช่น รายการท่องเที่ยวทางโทรทัศน์ ที่มีผู้ชมติดตามจำนวนมาก ๆ ภายใต้แนวคิด “Chiang Khong” : the city of happiness among the cultures diversity of ethnic groups

ภาพที่ 2 ตราสัญลักษณ์เชียงของ “เชียงของเมืองแห่งความสุขท่ามกลางความหลากหลายทางด้าน วัฒนธรรมของชาติพันธุ์สองฝั่งโขง”

สำหรับแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการนำเสนอผ่านการรณรงค์ภายใต้แนวคิดหลัก “Chiang Khong” : the city of happiness among the cultures diversity of ethnic groups along the Mekong River หรือ “เชียงของเมืองแห่งความสุขท่ามกลางความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของชาติพันธุ์สองฝั่งโขง” ซึ่งหากพิจารณาภายใต้แนวคิดการสื่อสารตรา (brand) พบว่าการนำเอาอัตลักษณ์ของเชียงของโดยเน้นไปที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างเป็นสัญลักษณ์หรือโลโก้ของเชียงของ ซึ่งเป็นการสร้างความชัดเจนและแตกต่างจากคู่แข่งในเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อให้คนเกิดความจดจำ และรู้ว่าการมาอำเภอเชียงของ นักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์เชิงประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ Kotler & Armstrong (2016) ได้กล่าวไว้ว่า ชื่อสัญลักษณ์หรือโลโก้ของอะไรอย่างหนึ่งที่จะบอกว่าสินค้า

หรือบริการอย่างหนึ่ง ๆ เป็นของใคร และแตกต่างจากคู่แข่งอย่างไร ซึ่งความเป็นตราหรือแบรนด์ สามารถจำแนกได้ 4 อย่าง คือ ลักษณะรูปร่างภายนอก (attribute) คุณประโยชน์ (benefit) คุณค่า (value) และ บุคลิกภาพ (personality)

ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังพบว่า ควรใช้ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) เช่น ดาราผู้มีชื่อเสียง หรือคนที่มีชื่อเสียงในโลกออนไลน์มาเป็นผู้ส่งสาร (source) ผ่านช่องทางสื่อสังคม (social media) อย่างเฟสบุ๊ค ทวิตเตอร์ เว็บบล็อก เพื่อสร้างปรากฏการณ์ที่เรียกว่า การบอกต่อ (word-of-mouth marketing) โดยการใช้สื่อใหม่เป็นช่องทางในการสื่อสารเนื่องจากเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย และสามารถกระจายหรือส่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการสื่อสารโน้มน้าว ซึ่ง อรรถพร ปิณฑน์โอวาท (Pirantaowat 2011) ได้อธิบายแนวคิดดังกล่าวไว้ว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารมีอิทธิพลต่อการสร้างการยอมรับในกลุ่มผู้รับสารได้ โดยความน่าเชื่อถือของผู้รับสาร มักประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ความอบอุ่นใจ ความรู้หรือประสบการณ์ และความเป็นพลวัตหรือกระตือรือร้น ซึ่งหากผู้รับสารมองเห็นปัจจัยเหล่านี้ในตัวผู้ส่งสารก็จะมีพลังในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ซึ่งมีองค์ประกอบเหล่านี้ในตัว ก็ย่อมจะมีพลังในการเชิญชวนและสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเชียงของให้เป็นที่รู้จักได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงรายก่อนและภายหลังการสื่อสารไปแล้ว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสารต่อไป

2. การศึกษาครั้งต่อไปอาจจะมีการศึกษาอัตลักษณ์ในพื้นที่อื่นที่มีบริบทและเงื่อนไขที่แตกต่างจากอำเภอเชียงของ ซึ่งจะทำให้เพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและสื่อสารอัตลักษณ์ที่อาจจะมีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียง ควรนำเอาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้จำนวน 9 รายการที่พบในการศึกษาค้างนี้ไปใช้สื่อสารเพื่อสร้างจุดเด่นและการจดจำในกับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะสร้างความแตกต่างและส่งผลต่อการมาท่องเที่ยวต่อไป

2. เน้นการจัดกิจกรรมที่ให้นักในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างบรรยากาศของการเป็นครอบครัวเดียวกัน เช่น งานประเพณีจุลกฐิน ไทลื้อ เริ่มตั้งแต่เรื่องของการแต่งกาย การพูดคุย แลกเปลี่ยนเรื่องของการอาหาร วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น

3. ควรมีการจัดทำบันทึกข้อมูลเรื่องราวทางประวัติอย่างเป็นระบบทั้งในแง่ของวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้และ เกิดจิตสำนึกร่วมในความเป็นคนเชียงใหม่ และ พัฒนาเพื่อต่อยอดด้านการท่องเที่ยวต่อไป

REFERENCES

- Chiang Rai Special Economic Zone. (2015). One stop service of Chiang Rai special economic zone investment. Retrived July 20, 2017, from <http://oss1.starproplus.com/index.php/oss/oss-service-cente> (in Thai)
- Chiang Rai Special Economic Zone. (2015). Chiang Rai special economic zone. Retrieved July 20, 2017, from <http://oss1.starproplus.com /index.php/oss/oss-service-center> (in Thai)
- Kawsaard, M. et al. (2014). Chiang Khong tourism masterplan. Chiang Mai University School of Public Policy, Institute for the Study of Natural Resources and Environmental Management, and School of Tourism Chiang Rai Rajabhat University. (Mimeographed) (in Thai)
- Nantayana, V. et al. (2005). The way how to develop tourist with industrial country: a case of Chiang Rai Province. Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2016). Principles of marketing. 16th edition. Boston: Pearson.
- Pirantaowat, O. (2011). Persuasion communication. 16th edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Pritchard, A. & Morgan, N.J. (2001). "Culture, identity and tourism representation: marketing Cymru or Wales?". Journal Tourism management, 22, 167-179

การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักในปัญหาไฟป่าและหมอกควัน
ของประชาชนจังหวัดเชียงราย

THE COMMUNICATION FOR PERCEPTION
AND AWARENESS IN FOREST FIRES AND HAZE CONTROL
OF PEOPLE IN CHIANG RAI PROVINCE

จิราพร ขุนศรี

Jiraporn Khunsri

โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย ประเทศไทย

Communication Arts Program, Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University,

Chiang Rai, Thailand

Email: jirapornkhonsri@gmail.com

Received: 2018-07-16

Revised: 2018-09-25

Accepted: 2018-10-10

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักในปัญหาไฟป่าและหมอกควัน โดยเป็นงานวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.65 อายุอยู่ระหว่าง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.38 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.39 อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 57.71 รายได้ต่อเดือนไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 50.13 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไฟป่าและหมอกควันจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.83 รองลงมาคือหอกระจายข่าว แนวทางการสื่อสาร คือ (1) ผู้ส่งสาร ควรเป็นบุคคลที่มาจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และควรเป็นลักษณะการสื่อสารแบบสร้างการมีส่วนร่วม (2) สาร ควรเป็นเนื้อหาข่าวสารที่น่าเสนอผลกระทบและการเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ยั่งยืน ใช้กลยุทธ์ชี้ให้เห็นอันตรายและพิษภัย ออกแบบเนื้อหาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน การนำเสนอสื่อตามเนื้อหาที่ควรรู้ในแต่ละ

ช่วงเวลาตลอดปี เพื่อเป็นการย้ำเตือนและสร้างการรับรู้และตระหนักรู้อย่างต่อเนื่อง (3) สื่อ/ช่องทางการสื่อสาร โดยการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ การใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร วิทยุกระจายเสียง เสียงตามสาย รถแห่เคลื่อนที่ และคลิปสั้น และ (4) ผู้รับสาร คือคนชุมชน และกลุ่มเด็กและเยาวชน

คำสำคัญ: การสื่อสาร การรับรู้ ความตระหนัก

ABSTRACT

The research aimed to find guidelines for communication to establish the perception and awareness in forest fires and haze control. This was a mixed method of the qualitative and quantitative research. The results of the research appeared that most of the respondents or 56.65% were males, 23.38% were in the aged between 46-55 years old, 42.39% finished the secondary school level. Most of them were agriculturists with 57.71%, 50.13% had unstable monthly income, and 17.83% received the news about the forest fire and haze control from the government officials. The guidelines for the communication consisted of 1) senders who should be chosen from the collaboration and coordination between the relevant agencies and authorities. The two-way communication should be emphasized in both formal and informal and also in participatory communication. 2) The message contents should be designed by presenting the impacts and the sustainable life change for the people and using strategies to point out the danger and harm. The contents should be designed by considering the appropriateness for the different target group. The contents should be presented on the contents that people should know at each different time for the whole year to remind and establish the perception and awareness of people regularly. 3) Media/communication channels by using interpersonal communication for example, government officials, using technology for communication such as; radio, wire broadcasting, mobile, and short clips. 4) Lastly, the receivers who are the villagers, children and youth group.

Keywords: communication, perception, awareness

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษในระดับท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อระดับประเทศและโลก ยังคงสำคัญและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น โดยมลพิษจากภัยพิบัติไฟป่าและหมอกควัน ยังคงเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมหลักในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชุมชนและประชาชน สร้างความเสียหายอย่างกว้างขวาง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งระยะสั้นและระยะยาว จังหวัดเชียงรายได้รับผลกระทบด้านมลพิษจากภัยพิบัติไฟป่าและหมอกควันค่อนข้างรุนแรง จากทั้งในพื้นที่และประเทศเพื่อนบ้าน จากรายงานผลการวิจัยพบว่าเชียงรายเผชิญกับสถานการณ์หมอกควัน หรือสถานการณ์ที่ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก หรือที่เรียกว่า Particular Matter ขนาดไม่เกิน 10 ไมครอน (PM10) สูงเกินกว่าค่ามาตรฐานคือ $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ต่อ 24 ชั่วโมง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 โดยผลการวิจัยได้รายงานการประกาศเป็นเขตภัยพิบัติในวันที่ 12 มีนาคม 2550 เนื่องจาก มีค่า PM10 สูงเกินกว่าค่ามาตรฐานนานติดต่อกันหลายวัน และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึงปัจจุบัน (Sirimongkonlertkun & Pongleerat, 2013)

ซึ่งจากสภาวะหมอกควันและฝุ่นละอองไม่ได้มีผลโดยตรงต่อคุณภาพอากาศและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจของพื้นที่อีกด้วย จากรายงานของศูนย์วิจัยกสิกรไทย (KASIKORN Research Center Company, 2007) พบว่าปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กที่ปกคลุมทั่วภาคเหนือ

ตอนบน ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายนลดลง ส่งผลให้จังหวัดเชียงรายสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 2,000 ล้านบาท ซึ่งการแก้ไขภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก ทั้งนี้ที่มาของปัญหามาจากหลายสาเหตุ ทั้งข้อจำกัดทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นทางปฏิบัติ เนื่องจากเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ยังขาดเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลในการจัดการเศษวัสดุการเกษตร จึงจำเป็นต้องเผาเศษวัสดุการเกษตร หรือเผาไร่นาเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งพื้นที่ป่ายังพบการเผาบุกรุกพื้นที่ทำไร่เลื่อนลอยตามความเชื่อหรือแนวปฏิบัติในการทำเกษตรที่ปฏิบัติกันมาเป็นเวลานานว่าการเผาจะช่วยเพิ่มคุณภาพดินและเร่งการงอกของพืช นอกจากนี้ ปัญหาหมอกควันข้ามแดนจากประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศก็เป็นส่วนหนึ่งทำให้ปัญหามีความรุนแรงขึ้นที่ผ่านมาแม้ภาครัฐจะมีการณรงค์ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และขอความร่วมมือจากประชาชนให้งดการเผา แต่ก็ยังพบปัญหาฝุ่นควันอย่างต่อเนื่อง สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 1 จังหวัดเชียงราย (Natural Resources and Environment in Chiang Rai, 2017) ให้ข้อมูลว่าแม้แนวโน้มสถานการณ์จะดีขึ้น แต่ก็เนื่องมาจากความเกรงกลัวต่อมาตรการการห้ามเผาที่มีบทลงโทษชัดเจนจากภาครัฐ แต่หลังจากสิ้นสุดระยะเวลาก็กังมีการเผากันอยู่ และแม้จะมีการทำงานอย่างหนักของทุกภาคส่วนจนปี พ.ศ. 2560 สามารถลดจุดความร้อน

ได้กว่า 95% แต่พบว่าบางจุดค่า PM10 ยังสูงเกินมาตรฐาน แสดงให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดเชียงรายยังขาดความรู้และความตระหนักในการป้องกันปัญหาดังกล่าว

ดังนั้น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันของประชาชนจังหวัดเชียงรายให้เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นช่องทางที่ช่วยทำให้เกิดการรับรู้ และตระหนักถึงปัญหา รวมถึงการกระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหา การระดมพลังทางสังคม (social mobilization) ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการสนับสนุนการดำเนินงานซึ่งกันและกัน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มากขึ้น ให้เกิดความตระหนักในคุณค่า และความรู้สึกเป็นเจ้าของ และห่วงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม โดยจะทำให้คนในชุมชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การทำความเข้าใจ และเกิดจิตสำนึก เพื่อการปรับเปลี่ยนไปสู่วิถีการผลิตการบริโภคที่มีความพอดี ประหยัด รู้คุณค่า และยั่งยืน ที่จะส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นให้เข้มแข็งในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่จะสามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยจะเป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยให้เชื่อมโยง

กับวิถีชีวิตและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งเป็นการพัฒนาคนและสังคมที่มีสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้และตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันของประชาชนชาวจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อหาแนวทางในการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาการรับรู้ และความตระหนักต่อปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน พื้นที่เป้าหมายใน 6 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอแม่สรวย อำเภอเวียงแก่น อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเวียงป่าเป้า และอำเภอเทิง ในปี พ.ศ. 2561

นิยามศัพท์ระดับปฏิบัติการ

การสื่อสาร หมายถึง การสื่อสารเพื่อการรณรงค์ผ่านสื่อที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้และความตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันของประชาชนชาวจังหวัดเชียงราย

การรับรู้ หมายถึง การตอบสนองพฤติกรรมจากการรับรู้จากสภาพแวดล้อม และการแปลความหมายของปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันของประชาชนชาวจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย ประสาทสัมผัส และปัจจัยทางจิต คือ ความรู้เดิม ความต้องการ และเจตคติ เป็นต้น

การรับรู้จะประกอบด้วยกระบวนการสามด้าน คือ การรับสัมผัส การแปลความหมาย และ อารมณ์

ความตระหนัก หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรม เป็นการแสดงออกทั้งทางวาจา กิริยาท่าทาง ที่มีต่อสิ่งเร้า หรือแนวโน้มที่บุคคลจะกระทำต่อปัญหา ไฟป่าและหมอกควันของประชาชนชาวจังหวัด เชียงราย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

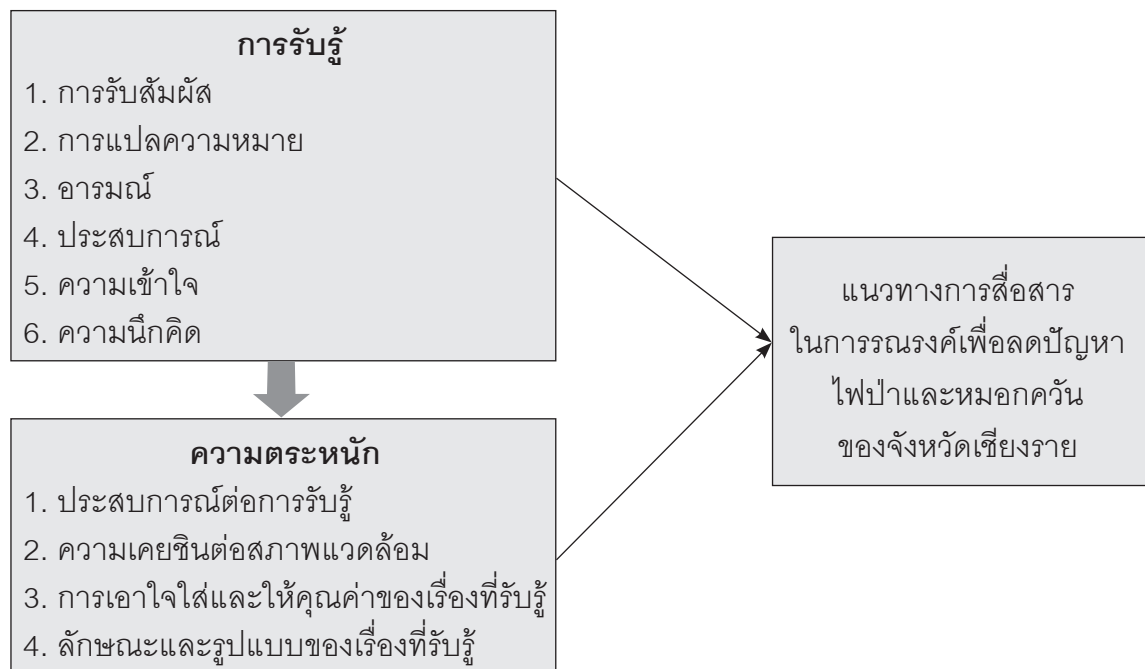
การวิจัยนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการสำรวจการรับรู้และความตระหนักในปัญหาไฟป่าและหมอกควันของประชาชนชาวจังหวัดเชียงราย ส่วนที่ 2 เป็นการนำผลการศึกษาที่ได้จากส่วนแรกมากำหนด แนวทางการสื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหา

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้มีการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารความเสี่ยง (risk communication)

การสื่อสารความเสี่ยงเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับ “ความเสี่ยง” และ “ภัยคุกคาม” รวมถึงปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการรับรู้ความเสี่ยงระหว่างผู้ประเมินความเสี่ยง ผู้จัดการความเสี่ยง นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง การสื่อสารความเสี่ยงนี้ต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลจำนวนมาก ในการอธิบายถึงลักษณะของภัยคุกคาม ความเสี่ยง รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะสามารถเข้าใจได้ถึงระดับของความกังวล ความคิดเห็น

หรือปฏิกิริยาของผู้มีความเสี่ยงต่อผลกระทบของภัยคุกคาม ตามที่อิสรีย์ อัครสุวพิชญ์ (Arkharasuvapich, 2013) ได้กล่าวไว้

องค์ประกอบของการดำเนินงานสื่อสารความเสี่ยง โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (Boonchutima & Khotracharee, 2016) ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์เบื้องต้น เพื่อชี้แจงความยากหรือปัจจัยที่ยังไม่รู้ หรือความขัดแย้งในเรื่องที่เกี่ยวกับความเสี่ยงรวมถึงปัญหาของการดำเนินการ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติที่มีต่อภัยคุกคาม

2. ข้อความและช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ เอกสาร อุปกรณ์สำหรับสอนการแสดง วิดีทัศน์การบริการข้อมูลสาธารณะ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร อินเทอร์เน็ต การประชุม สัมมนา เป็นต้น

3. เวลาที่จะสามารถดำเนินการสื่อสารความเสี่ยง การเผยแพร่ข่าวสารของหน่วยงานรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง จะต้องพิจารณากฎระเบียบ ข้อกำหนด หรือกฎหมาย ก่อนการประชุมหรือประชาสัมพันธ์

4. กลุ่มเป้าหมายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งอาจจะเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงโดยตรง โรงงานอุตสาหกรรม/บริษัท สถาบันทางการศึกษา ประชาชนทั่วไป หน่วยงานที่กำกับหน้าที่ดูแลรวมถึงสื่อมวลชน

ทั้งนี้ การสื่อสารความเสี่ยงมีวิธีอยู่ทั้งหมด 7 ประเภท สำหรับให้นักสื่อสารความเสี่ยงเลือกใช้ในขั้นตอนวิธีการสื่อสาร กล่าวคือ

1. เอกสารข้อมูล ประกอบด้วยข้อมูลที่ผู้รับสารเป้าหมายต้องอ่านเพื่อทำความเข้าใจ

2. การนำเสนอด้วยภาพ โดยที่การสื่อสารความเสี่ยงที่นำเสนอด้วยภาพที่มีข้อความน้อย จะช่วยสร้างการรับรู้ได้อย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย

3. การสื่อสารแบบเห็นหน้ากัน เป็นการสื่อสารโดยตรงกับผู้รับสาร โดยเป็นทั้งผู้พูดและผู้ฟัง

4. การทำงานร่วมกับสื่อมวลชน การสื่อสารความเสี่ยงที่จะสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด ดังนั้น สื่อมวลชนจึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายได้มาก

5. การบริหารความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ การที่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันหารือ การร่วมกันวิเคราะห์การร่วมกันจัดการ ความเสี่ยงขณะนั้น

6. การใช้เทคโนโลยีช่วยในการสื่อสาร มักใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการ ในการหาหรือถึงความเสี่ยง หรือการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงออกไปยังผู้รับสารเป้าหมาย

7. สื่อสังคม หรือสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้ใช้งานสามารถร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทัศนคติ รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ผ่านทางช่องทางโดยใช้ทั้งตัวอักษร ภาพ หรือวิดีโอในการสื่อสารระหว่างกัน ในประเด็นด้านความเสี่ยงทุกกลุ่ม ผู้รับสารแต่ละคนสนใจ

แนวคิดการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ผ่านสื่อ

การรณรงค์ คือ การจัดกิจกรรมเพื่อ

เผยแพร่แนวคิดที่ผู้รณรงค์ต้องการไปสู่เป้าหมายของการรับรู้ หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ การรณรงค์เป็นการดำเนินการที่ต้องกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แผนงาน ระยะเวลาดำเนินการงบประมาณไว้อย่างชัดเจน รวมถึงการประเมินผลตามที่ Atkin (2001; Chiadamrong, 2016) ได้ให้ความหมายของการรณรงค์ไว้ว่า เป็นกระบวนการสื่อสารที่เน้นการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้รับสารหลังจากที่ได้รับสาร ทั้งนี้การรณรงค์เผยแพร่ข่าวสาร (information campaign) มักจะเกี่ยวข้องกับชุดเนื้อหาสาร (promotional messages) ที่มีลักษณะกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสาธารณชน สารดังกล่าวถูกแพร่กระจายผ่านช่องทางสื่อมวลชนต่างๆ ไปสู่ผู้รับสารเป้าหมาย และ กิตติ กันภัย (Kunpai, 2000) อธิบายสาระสำคัญของการรณรงค์ไว้ว่า เป็นลักษณะของการกระทำที่มีเป้าประสงค์ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ในระดับความนึกคิดของบุคคล (individual level cognitive effects) ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างทางสังคม (social level cognitive effects) โดยผลนั้นจะเป็นประโยชน์กับผู้รับสารในกระบวนการรณรงค์ ซึ่งจะมุ่งเข้าไปที่กลุ่มคนขนาดใหญ่ ซึ่งผู้รับผิดชอบสารนั้นจะถูกกำหนดไปแล้วว่าเป็นใคร มีจำนวนเท่าใด มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน เริ่มตั้งแต่มีการวางแผนคิดจนกระทั่งประเมินผลรณรงค์จะเกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมการสื่อสารที่มีการจัดการวางแผนการใช้ไว้อย่างชัดเจน

แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับการจัดการชุมชน

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (Sathapitanonth et al., 2006) ได้สรุปถึงแนวคิดของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมว่า การสื่อสารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการสังคม ในขณะที่สังคมกำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการพัฒนานั้น การสื่อสารจะถูกใช้เพื่อส่งเสริมและขยายการพัฒนา ตลอดจนทำให้งานพัฒนาดำเนินไปได้โดยสะดวก การสื่อสารจะทำหน้าที่เป็นกลไกที่จะผลักดันให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ การสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อชุมชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน เปรียบเสมือนเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงให้เกิดความเป็นชุมชนขึ้น การสื่อสารเพื่อชุมชนจึงนับเป็นการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญและไม่อาจมองข้ามได้ ในการเข้าถึงชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมกับประชาชนในการใช้สื่อของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน และคุณภาพของการสื่อสาร คือ เป็นสื่อยึดโยงบุคคลทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมตามความมุ่งหวังให้เป็นด้วยดี การสื่อสารทำให้เกิดการถ่ายทอดทางความคิด ความจริง ความคิดเห็น เกิดความเข้าใจอันดี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามไปตรวจสอบหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า $IOC \geq 0.50$ ค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha = 0.949 และค่าอำนาจ

จำแนก = 0.350-0.829 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย คนในชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 406 คน เพื่อสามารถอ้างอิงกับจำนวนประชากรได้ตาม สูตรของ Taro Yamane โดยใช้การสุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งกลุ่ม เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแบ่ง ประชากรออกตามพื้นที่โดยแบ่งพื้นที่จากจังหวัด เป็นอำเภอ แล้วสุ่มตัวอย่างจากประชากรจาก พื้นที่ดังกล่าวตามจำนวนที่ต้องการ คือ อำเภอละ 80 คน รวม 480 ชุด ได้แบบสอบถามกลับมา 406 ชุด วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ ได้แก่ การหาความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ในการเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์ ของตัวแปร การสัมพัทธ์เชิงลึกกับกลุ่มภาครัฐ และภาคเอกชน การสนทนากลุ่ม จากตัวแทน กลุ่มภาควิชาการด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสื่อ ทั้งสื่อกระแสหลัก สื่อทางเลือกและสื่อชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่จะเป็นประโยชน์ต่อการ กำหนดแนวทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการรับรู้

และตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันของ ประชาชนชาวจังหวัดเชียงราย

ข้อมูลทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศชายมากกว่าเป็นหญิง คิดเป็นเพศชายร้อยละ 56.65 และเพศหญิงร้อยละ 43.35 ส่วนใหญ่มีอายุ อยู่ระหว่าง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.38 รองลงมาคือมีอายุ 26-35 ปี และ 15-25 ปี คิดเป็น ร้อยละ 22.89 และ 21.64 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.39 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับประถมศึกษา และไม่ได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.09 และ 11.17 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็น ร้อยละ 57.71 รองลงมาคือมีอาชีพรับจ้าง และ เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 19.41 และ 11.17 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 50.13 รองลงมาคือมีรายได้ต่อเดือน อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท และต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.37 และ 14.56 ส่วนใหญ่ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไฟฟ้าและหมอกควัน จากสื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.83 รองลงมาคือหอกระจายข่าวและโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 13.50 และ 12.99 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไฟฟ้าและหมอกควัน

ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
วิทยุ	158	11.59
หอกระจายข่าว	184	13.50
โทรทัศน์	177	12.99
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	243	17.83
แผ่นพับ/ใบปลิว	112	8.22
หนังสือพิมพ์	19	1.39
โปสเตอร์/ป้าย	159	11.67
อินเทอร์เน็ต เพื่อน ญาติ	77	5.65
คนในครอบครัว	122	8.95
คนในชุมชน พระ ครู อสม. ฯลฯ	112	8.22
รวม	1,363	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 17.83 รองลงมาคือหอกระจายข่าว ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไฟฟ้าและ และโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 13.50 และ 12.99 หมอกควันจากสื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด คิดเป็น ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นการรับรู้และความตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้านสาเหตุของปัญหา

สาเหตุของปัญหา	การรับรู้		การตระหนัก	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. สาเหตุของปัญหามาจากการเผาในพื้นที่ป่า	4.16	0.818	4.05	0.744
2. สาเหตุของปัญหามาจากการเผาพื้นที่เกษตรกรรม	3.89	0.850	4.01	0.722
3. สาเหตุของปัญหามาจากการเผาเพื่อทำลายวัชพืช	4.00	0.897	3.94	0.845
4. สาเหตุของปัญหามาจากการต้องการลดต้นทุนการทำเกษตร	3.83	0.892	3.99	0.778
5. สาเหตุของปัญหามาจากการหาพืช ผัก และของป่า	3.70	1.010	3.88	0.887
6. สาเหตุของปัญหามาจากการล่าสัตว์	3.72	1.086	3.97	0.879
7. สาเหตุของปัญหามาจากการเผาไร่โดยไม่ทำแนวกันไฟ	3.83	0.973	3.95	0.825
8. สาเหตุของปัญหามาจากการเผาตามริมทางหลวงเพื่อทำความสะอาด	3.50	1.058	3.72	1.006
9. สาเหตุของปัญหามาจากการลามจากพื้นที่ใกล้เคียง	3.73	0.925	3.90	0.821
10. สาเหตุของปัญหามาจากควันไฟจากจังหวัดใกล้เคียง	3.63	1.043	3.90	0.860
11. สาเหตุของปัญหามาจากควันไฟจากประเทศเพื่อนบ้าน	3.57	1.063	3.84	0.958
12. การเผาเป็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ต้องทำ	3.56	1.100	3.80	0.878
รวม	3.76	0.651	3.91	0.571

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนมีการรับรู้และความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.76 และ 3.91 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ประชาชนมีการรับรู้มากที่สุดในประเด็นสาเหตุของปัญหามาจากการเผาในพื้นที่ป่า คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.16 รองลงมาคือมาจากการเผาเพื่อทำลายวัชพืช และการต้องการลดต้นทุนการทำเกษตรกับการ

เผาไร่โดยไม่ทำแนวกันไฟ ตามลำดับ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.00 และ 3.83 ตามลำดับ และมีความตระหนักมากที่สุดเกี่ยวกับปัญหาในประเด็นสาเหตุของปัญหามาจากการเผาในพื้นที่ป่า คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.05 รองลงมาคือสาเหตุของปัญหามาจากการเผาพื้นที่เกษตรกรรมและสาเหตุของปัญหามาจากการต้องการลดต้นทุนการทำเกษตร คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.01 และ 3.99 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงความคิดเห็นการรับรู้และความตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้านผลกระทบ

ผลกระทบจากปัญหา	การรับรู้		การตระหนัก	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. เกิดค่าฝุ่นละอองในอากาศมากเกินไปมาตรฐานทำให้อากาศเป็นพิษจากก๊าซอันตรายต่าง ๆ เช่น คาร์บอนมอนอกไซด์และไนโตรเจนไดออกไซด์	4.19	0.879	4.09	0.726
2. เกิดอาการแสบตา	4.09	0.998	4.09	0.793
3. เกิดอาการแสบจมูก	4.11	1.005	4.11	0.767
4. มีผลต่อระบบทางเดินหายใจและปอด	4.12	0.960	4.07	0.830
5. สร้างความสูญเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว	4.08	2.582	4.03	0.845
6. อาจเป็นปัญหาขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในเมืองกับคนในชนบทหรือเกษตรกรได้	3.67	1.007	3.85	0.904
รวม	4.04	0.821	4.04	0.587

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนมีการรับรู้และความตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้านผลกระทบจากปัญหา อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.04 และ 4.04 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มีการรับรู้มากที่สุด ด้านผลกระทบจากปัญหา ในประเด็นเกิดค่าฝุ่นละอองในอากาศมากเกินไปมาตรฐานทำให้อากาศเป็นพิษจากก๊าซอันตรายต่าง ๆ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.19 รองลงมาคือผลต่อ

ระบบทางเดินหายใจและปอด และเกิดอาการแสบจมูก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.12 และ 4.11 ตามลำดับ และมีความตระหนักมากที่สุดด้านผลกระทบของปัญหาในประเด็นสาเหตุเกิดอาการแสบจมูก รองลงมาคือเกิดค่าฝุ่นละอองในอากาศมากเกินไปมาตรฐานทำให้อากาศเป็นพิษจากก๊าซอันตรายต่าง ๆ เช่น คาร์บอนมอนอกไซด์และไนโตรเจนไดออกไซด์ และเกิดอาการแสบตา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.09 เท่ากัน

ตารางที่ 4 แสดงความคิดเห็นการรับรู้และความตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้านการดำเนินการจัดการปัญหา

การดำเนินการจัดการปัญหา	การรับรู้		การตระหนัก	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ภาครัฐได้ออกกฎหมายควบคุมและกำหนดระยะเวลาห้ามเผาในแต่ละปี และมีบทลงโทษที่ชัดเจน	4.35	0.778	4.17	0.700
2. ภาครัฐมีการสนับสนุนให้แต่ละหมู่บ้านทำแนวกันไฟ	4.16	0.836	4.15	0.725
3. ภาครัฐมีการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบปัญหาอย่างต่อเนื่อง	4.06	0.875	4.01	0.778
4. ภาครัฐจัดชุดเฉพาะกิจในการ ควบคุม ดูแลและดับไฟ	4.10	0.843	4.11	0.788
5. ภาครัฐกำลังหาวิธีการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้ปลูกพืชทดแทน และสามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจในระยะยาวได้	3.87	0.884	3.88	0.841
6. ภาครัฐมีการเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านให้ทำข้อตกลงร่วมกัน ในการควบคุมและลดการเผา	3.81	0.919	3.91	0.829
7. ภาครัฐสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม	3.91	0.884	3.90	0.851
8. ภาควิชาการมีการทำวิจัยในด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหามาให้ครอบคลุมทุกด้าน	3.84	0.912	3.90	0.834
9. องค์กรพัฒนาเอกชนได้ดำเนินการช่วยขับเคลื่อน การแก้ไขปัญหาในเชิงรุก เช่น การสร้างอาสาสมัคร	3.95	0.827	3.95	0.755
10. มีการรณรงค์เผยแพร่เพื่อลดการเผาผ่านสื่อต่าง ๆ	4.00	0.894	4.01	0.793
11. มีการใช้แอปพลิเคชันบนมือถือเพื่อแจ้งจุดเกิดเหตุไฟป่า จากสถานการณ์จริง ณ เวลานั้นเพื่อให้เกิดการดับได้เร็วขึ้น	3.73	1.121	3.88	0.936
รวม	3.98	0.627	3.99	0.559

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชาชนมีการรับรู้และความตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ด้านการดำเนินการจัดการปัญหาอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.98 และ 3.99 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มีการรับรู้มากที่สุด ด้านการดำเนินการจัดการปัญหา ในประเด็นภาครัฐได้ออกกฎหมายควบคุมและกำหนดระยะเวลาห้ามเผาในแต่ละปี

และมีบทลงโทษที่ชัดเจน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.35 รองลงมาคือภาครัฐมีการสนับสนุนให้แต่ละหมู่บ้านทำแนวกันไฟ และภาครัฐจัดชุดเฉพาะกิจในการ ควบคุม ดูแลและดับไฟ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.16 และ 4.10 ตามลำดับ และมีความตระหนักมากที่สุดด้านการดำเนินการจัดการปัญหา ในประเด็นภาครัฐได้ออกกฎหมายควบคุมและกำหนดระยะเวลาห้ามเผาในแต่ละปี และมี

บทลงโทษที่ชัดเจนคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.17 รองลงมา คือภาครัฐมีการสนับสนุนให้แต่ละหมู่บ้านทำแนว กันไฟ และภาครัฐจัดชุดเฉพาะกิจในการ ควบคุม ดูแลและดับไฟ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.15 และ 4.11

ตามลำดับ

จากผลการสำรวจ สามารถนำมาเป็น ข้อมูลสำคัญในการหาแนวทางการสื่อสาร ซึ่งสรุป ได้ดังนี้

แนวทางการสื่อสารตามกระบวนการสื่อสาร

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสื่อสารผ่านเจ้าหน้าที่รัฐยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในชุมชน

จากการวิจัยพบว่า ในอำเภอพื้นที่เสี่ยงทั้ง 6 อำเภอที่ศึกษานั้น พบว่า ก็ยังมีการเปิดรับข่าวสารเรื่องไฟฟ้าและหมอกควันจากสื่อโดยเฉพาะจากสื่อบุคคล ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงสื่อรูปแบบอื่น ๆ เช่น หอกระจายข่าวในชุมชน หรือสื่อโทรทัศน์ ทั้งนี้ ยังพบว่าการรับรู้และตระหนักในสาเหตุของปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีระดับการรับรู้และตระหนักใกล้เคียงกันในระดับมาก นั่นคือรู้ว่าปัญหามาจากการเผาในพื้นที่ป่า การเผาเพื่อทำลายวัชพืช การต้องการลดต้นทุนการทำเกษตร และจากการเผาไร่โดยไม่ทำแนวกันไฟ ส่วนการรับรู้และตระหนักด้านผลกระทบพบว่ามีการรับรู้และตระหนักในระดับมาก โดยรับรู้ว่ามีผลทำให้อากาศเป็นพิษ และตระหนักว่าเกิดอาการแสบจมูก แสบตา และอากาศเป็นพิษ ซึ่งประชาชนมีการรับรู้และความตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันด้านการดำเนินการจัดการปัญหาในระดับใกล้เคียงกันอีกด้วย ในประเด็นภาครัฐได้ออกกฎหมายควบคุมและกำหนดระยะเวลาห้ามเผาในแต่ละปี และมีบทลงโทษที่ชัดเจน มีการสนับสนุนให้แต่ละหมู่บ้านทำแนวกันไฟ และมีการจัดชุดเฉพาะกิจในการ ควบคุม ดูแลและดับไฟ จึงกล่าวได้ว่า สื่อมีอิทธิพลต่อการสร้างการรับรู้และตระหนัก ดังนั้น การสื่อสารยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ถูกนำไปใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการดำเนินกิจกรรมของระดับปัจเจกบุคคล และการอยู่

ร่วมกับคนอื่นในสังคม เนื่องจากพบว่าชาวบ้านมีการรับรู้และความตระหนักในปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในระดับมาก และนำไปสู่การปฏิบัติคือ ไม่เผาในช่วงห้ามเผาอย่างเคร่งครัด เนื่องจากรับรู้ข่าวสารจากสื่อว่า “เผาจริง จับจริง” ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ปรมะ สตะเวทิน (Sathawathin, 2003) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารไว้ว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการทางสังคม นั่นคือทำให้สังคมขับเคลื่อนไปได้ และช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

2. การออกแบบสารและเลือกช่องทางให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่าง

การศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อมูลสำคัญทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก โดยเฉพาะข้อมูลปัจจัยทั้งส่วนบุคคลและกลุ่มสังคมที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์และออกแบบการสื่อสารและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยปัจจัยส่วนบุคคล ที่พบว่ามีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ คือ รายได้ และ อายุ ซึ่งพบว่านักเรียน/นักศึกษา มีการรับรู้และตระหนักต่ำกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนั้น ในแต่ละอำเภอก็มีการรับรู้แตกต่างกันโดยอำเภอแม่สรวยมีการรับรู้มากที่สุด รองมาเป็นอำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเมือง อำเภอเวียงแก่น อำเภอเทิง อำเภอแม่ฟ้าหลวง ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า แม้จะได้รับนโยบายมาเหมือนกันแต่ก็ขึ้นอยู่กับวิธีการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐในชุมชน โดยมีข้อสนับสนุนจากการศึกษาครั้งนี้ว่า ภาครัฐมีบทบาทสำคัญอย่างชัดเจนต่อการจัดการปัญหา และสร้างรับรู้โดยมีการดำเนินการจัดการกับปัญหาได้ดี แต่ยัง

จำเป็นต้องทำงานในรูปเครือข่ายความร่วมมือ ส่วนปัจจัยด้านกลุ่มสังคม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างแม้จะคำนึงถึงปัญหาปากท้องและรายได้เป็นสำคัญ แต่ก็ยังมีการรับรู้และตระหนักถึงผลกระทบต่อการกระทำของตนเองที่จะมีต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ โดยรับรู้ว่ามีผลกระทบกับเพื่อนบ้าน และองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามาช่วยขับเคลื่อน รับรู้ว่าการรัฐจัดชุดเฉพาะกิจในการ ควบคุม ดูแลและดับไฟ ส่วนความตระหนัก จะมีความตระหนักต่อประเด็นเหล่านี้ คือ การสร้างความสูญเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว และปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะตามมาจากผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ จากชุดเนื้อหาสาร (promotional messages) ที่ได้จากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในการออกแบบเพื่อการรณรงค์เผยแพร่ข่าวสาร (information campaign) ที่มีลักษณะกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสาธารณชน ตามที่ กิตติ กันภัย (Kunpai, 2000) ได้อธิบายสาระสำคัญของการรณรงค์ไว้ว่า เป็นลักษณะของการกระทำที่มีเป้าประสงค์ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ในระดับความนึกคิดของบุคคล (individual level cognitive effects) ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างทางสังคม (social level cognitive effects) โดยผลนั้นจะเป็นประโยชน์กับผู้รับสารในกระบวนการรณรงค์ ซึ่งจะมุ่งเป้าไปที่กลุ่มคนขนาดใหญ่ โดยปัญหาจากไฟป่าและหมอกควัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ จำเป็นต้องมีนำแนวคิดการสื่อสารความเสี่ยงมาพิจารณา เนื่องจากข้อมูลที่สื่อสาร

มีผลต่อการรับรู้ความเสี่ยงระหว่างผู้ประเมินความเสี่ยง ผู้จัดการความเสี่ยง นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง ตามที่ อิศริย์ อัครสุวพิชญ์ (Arkharasuvapich, 2013) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสื่อสารความเสี่ยงนี้ ต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลจำนวนมากในการอธิบายถึงลักษณะของภัยคุกคาม ความเสี่ยง รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะสามารถเข้าใจได้ถึงระดับของความกังวล ความคิดเห็น หรือปฏิกิริยาของผู้มีความเสี่ยงต่อผลกระทบของภัยคุกคาม เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ประชาชนเข้าใจความเสี่ยงที่กำลังเผชิญได้ดีขึ้น และช่วยในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่จะช่วยบรรเทาปัญหาได้เหมาะสมที่สุด

การใช้สื่อที่หลากหลายอย่างเหมาะสมในการสื่อสารเพื่อการรณรงค์

เมื่อนักสื่อสารความเสี่ยงทราบถึง สิ่งที่ต้องการสื่อสาร เหตุผลที่ต้องการสื่อสาร และกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารความเสี่ยงแล้วนั้น ในลำดับต่อไปคือวิธีการสื่อสารความเสี่ยงให้ถึงกลุ่มผู้รับสาร ซึ่งต้องเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นการสื่อสารความเสี่ยงที่ตรงกับวัตถุประสงค์ และตรงกับความต้องการของผู้รับสารเป้าหมาย โดยสื่อที่เหมาะสมที่ได้จากผลการวิจัย สอดคล้องกับที่ สมิทธิ์ บุญชุตินา และ เกริดา โคตรชาวี (Boonchutima & Khotracharee, 2016) ที่ได้กล่าวไว้ ซึ่งผลการวิจัยนี้พบว่า มี 5 ประเภท ได้แก่ 1) การนำเสนอเนื้อหาด้วยภาพผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ

2) การสื่อสารแบบเห็นหน้ากัน เป็นการสื่อสารโดยตรงระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและกลุ่มเป้าหมาย 3) การทำงานร่วมกับสื่อมวลชน การนำเสนอข่าวเชิงสารคดี ผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์ 4) การบริหารความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการร่วมกันหารือ การร่วมกันวิเคราะห์ การร่วมกันจัดการ การจัดสนทนากลุ่ม การใช้ชุมชนตั้งกลุ่มเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม 5) การใช้เทคโนโลยีช่วยในการสื่อสาร ซึ่งโดยมากมักใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นการหารือถึงความเสี่ยง หรือการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงออกไปยังผู้รับสารเป้าหมาย ซึ่งในปัญหาไฟป่าและหมอกควันมีการนำแอปพลิเคชันที่สามารถระบุจุดฮอตสปอต (hot spot) หรือจุดความร้อนที่ถ่ายจากดาวเทียม ซึ่งจะปรากฏเมื่อเกิดความร้อนจากการเผา ที่มีความสำคัญในการแจ้งจุด และทำให้สามารถเข้าไปดับไฟได้ทันทั่วทั้ง และ 6) สื่อสังคมหรือสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้ใช้งานสามารถร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติ รวมถึงข้อมูลต่างๆผ่านทางช่องทางนี้โดยใช้ทั้งตัวอักษร ภาพหรือวิดีโอในการสื่อสารระหว่างกันซึ่งการใช้สื่อสังคมมีข้อได้เปรียบหลายประการคือผู้รับสารเป็นผู้ตัดสินใจเข้ามาสร้างสัมพันธ์กับองค์กรแสดงว่ามีความสนใจในประเด็นที่จะนำเสนอสูง ข้อดีอีกประการคือสามารถโพสต์ข้อความได้อย่างรวดเร็วในทันทีที่ต้องการ เช่น ไลน์ภารกิจหมอกควันเชียงราย เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศ ของ Backer, Rogers & Sopory (1992 as cited in Sathapitanonth et al., 2006) ที่พบว่า การสื่อสารรณรงค์มักจะ

ประสบความสำเร็จ หากดำเนินการบนพื้นฐานของหลักการ การผสมผสานสื่อมวลชนกับชุมชน การใช้บุคคลมีชื่อเสียงเข้าร่วมการรณรงค์ การเลือกช่วงเวลาในการนำเสนอได้เหมาะสม การใช้แนวทางเชิงความกลัวโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการหาทางแก้ไขความกังวลต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น การเน้นบทบาทของภาครัฐ และงานวิจัยของ จำเริญ ไยชิด และคณะ (Yaichid et al., 2004) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ในจังหวัดเชียงราย พบว่ามีปัจจัยประกอบกันหลายอย่างที่เกี่ยวกับสภาพปัญหา ซึ่งต้องให้การสื่อสารทั้งภายในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารระหว่างกลุ่ม โดยสื่อที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคือ สื่อบุคคล และสื่อประเภทอื่น เช่น หอกระจายข่าว กิจกรรม ซึ่งจำเป็นต้องใช้สื่อที่หลากหลายอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

3. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

จากการศึกษายังพบว่า แนวทางการสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนในระยะยาว การบริหารความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยการที่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเช่น ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน นักลงทุน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันหารือ การร่วมกันวิเคราะห์ การร่วมกันจัดการ ความเสี่ยงที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น ทั้งนี้การบริหารความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การแต่งตั้งเป็นคณะที่ปรึกษา การเข้าขอรับคำปรึกษาเป็นครั้งเพื่อการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การจัดสนทนากลุ่ม

การใช้ชุมชนตั้งกลุ่มเผ่าละวังสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งการทำงานในรูปแบบภาคีทุกภาคส่วนทำให้เห็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยการสื่อสารจะทำหน้าที่เป็นกลไกที่จะผลักดันให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน การสื่อสารเพื่อชุมชนจึงเป็นการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งในการเข้าถึงชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมกับประชาชน ในการใช้สื่อของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน สอดคล้องกับงานของ นิษฐา หุ่นเกษม และ ปรียา สมพีช (Roonkaseam & Sompuech, 2018) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสื่อเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนที่ใช้กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนกับชุมชน จนได้สื่อที่มีความเหมาะสมกับชุมชน นอกจากนั้น อานุภาพของการสื่อสารคือเป็นสื่อยึดโยงบุคคลทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมตามความมุ่งหวังให้เป็นด้วยดี สอดคล้องกับ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ (Sathapitanonth et al., 2006) ที่ได้กล่าวถึงผลของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมต่อชุมชนไว้ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชน โดยผลในระดับบุคคล การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงความคิด ความรู้สึก และทักษะต่าง ๆ ของสมาชิกชุมชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม และนำไปสู่การเกิดความมั่นใจในการใช้ชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่นมากขึ้น ผลในระดับกลุ่ม การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง และผลในระดับชุมชน การ

สื่อสารแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการเปิดพื้นที่ในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ตลอดจนเป็นการพัฒนาระบบสื่อที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการกระชับสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในชุมชน ความภาคภูมิใจร่วมกันในความเป็นชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และการกำหนดทิศทางเชิงนโยบายเกี่ยวกับชุมชนเพื่อให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรา บุรารักษ์ (Burarak, 2018) ที่ศึกษาเรื่องการสื่อสารเพื่อเพิ่มพลังคนไร้สัญชาติและพบว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของเรื่องและตระหนักถึงผลประโยชน์ที่ต้องกระทำด้วยตนเอง จึงจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืนของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. เยาวชนในวัยเรียน (นักเรียน/นักศึกษา) มีการรับรู้และตระหนักในปัญหาแตกต่างจากอาชีพอื่น และมีการรับรู้และตระหนักน้อย ดังนั้น จึงควรศึกษาและให้ความสำคัญกับกลุ่มนี้ โดยอาจใช้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้กลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้และตระหนักต่อปัญหา และร่วมหาแนวทางในการป้องกันปัญหายั่งยืน
2. อำเภอในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงที่ศึกษา มีความตระหนักในปัญหาแตกต่างกัน จึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในแต่ละอำเภอ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบการสื่อสารได้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

REFERENCES

- Arkharasuvapich, A. (2013). Communication strategies in PTT crisis: a case study of gas leak in Ao Prao, Rayong Province. (Independent Study). Faculty of Language and Communication National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Boonchutima, S. & Khotracharee, K. (2016). Risk communication. Bangkok: 21 Century. (in Thai)
- Burarak, P. (2018). Communication for stateless people empowerment to legal right. Phranakhon Rajabhat University Research Journal, Humanities and Social Sciences. 13(2), 160-176. (in Thai)
- Chiadamrong, B. (2016). Physical activity: knowledge to success. Bangkok: Seuthawan. (in Thai)
- Kunpai, K. (2000). Communication Psychology. Bangkok: Rienboon Printing (1998). (in Thai)
- Roonkaseam, N. & Sompuech, P. (2018). Community participation in the development of media for community tourism. Journal of Management Science Chiang Rai Rajabhat University. 13(1), 173-191. (in Thai)
- Sathapitanonth, P. et al. (2006). Participatory communication and community development: from concept to researches implementation in Thai community. Bangkok: The Thai Research Fund. (in Thai)
- Sathawathin, P. (2003). Principle of mass communication. 10th edition. Bangkok: Phappim Limited Partnership. (in Thai)
- Sirimongkonlertkun, N, & Pongleerat, S. (2013). Risk areas in incineration based on spatial data in Chiang Rai Province. Bangkok: National Research Council of Thailand. (in Thai)
- Yaichid, J., Rewsuwan, W. & Yaichid, P. (2004). Community communication for HIV/AIDS solving in Chiang Rai Province. Bangkok: The Thai Research Fund. (in Thai)
-

องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC

KEY ELEMENTS IN DEVELOPING MARKETING POTENTIAL OF OTOP PRODUCTS IN THE AEC MARKET

ชัชสรณ์ รอดยิ้ม^{1*} และ โรจณี ปิริยะเวชากุล²

Chatsarun Rodyim^{1*} and Rojanee Piriya-vechakul²

สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*,2}

Department of Marketing, Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University,

Bangkok, Thailand^{1*,2}

Email: chatsarundba@hotmail.com^{1*}

Received: 2017-12-12

Revised: 2018-04-17

Accepted: 2018-04-18

บทคัดย่อ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการวิจัยเอกสาร กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ประกอบการ OTOP ที่นำสินค้าไปจำหน่ายในตลาด AEC

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพการตลาด สำหรับผู้ประกอบการที่จะนำสินค้าไปจัดจำหน่ายในตลาด AEC คือ ผู้ประกอบการต้องทำศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคของแต่ละประเทศในกลุ่ม AEC เนื่องจากแต่ละประเทศมีวัฒนธรรม และทัศนคติที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการเลือกสินค้าที่นำไปจำหน่ายในแต่ละตลาด อีกทั้งผู้ประกอบการต้องปรับส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา วิธีการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ให้สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดแต่ละประเทศ ตลอดจนต้องคำนึงถึง หลัก 4M ในการประกอบการ ทั้งในเรื่องของคน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการบริหาร

จัดการเรื่องเงินทุนที่ใช้ในการประกอบการ และกระบวนการขั้นตอนที่เป็นปัจจัยนำไปสู่ความสามารถในการนำสินค้าไปจำหน่ายในกลุ่มประเทศ AEC เนื่องจาก การนำสินค้าไปจำหน่ายในต่างประเทศต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงกว่าการจัดงานแสดงสินค้าภายในประเทศ นอกจากนี้ในตลาดบางประเทศผู้ประกอบการจะประสบปัญหาด้านภาษา ซึ่งต้องใช้การบริหารจัดการคนที่สามารถมาช่วยอธิบายรายละเอียดในการขายสินค้า ทั้งในส่วนที่ต้องจ้างมาเป็นล่ามในระหว่างการค้าเงินการขาย และในส่วนของการหาผู้แทนจำหน่าย หลังจากเสร็จสิ้นการขาย

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพการตลาด สินค้า OTOP ตลาด AEC

ABSTRACT

The purpose of this project was to study the key elements in developing marketing potential of OTOP products in the AEC market. This was a qualitative research. The instruments used for this research were in-depth interview, observation and documentary study. The target group was OTOP entrepreneurs who bring their products to sell in the AEC market.

The result revealed that the key elements in developing marketing potential for entrepreneurs to bring products to sell in the AEC market were that the entrepreneurs must study consumers behavior from each of the AEC countries because each country has its own culture and different attitude affecting the selection of products to be sold in each market, and also the entrepreneurs must adjust the marketing mix (4 Ps) including the product, price, place, and promotion to fit the need of each country's consumers behavior. As well as, taking the principle of 4M into consideration in the operation including man, money, materials, and management methods especially in capital management used in business and operation process that lead to the ability to market products in AEC countries. This is because selling products abroad, costs are higher than domestic exhibitions. Aside from that in some markets, entrepreneurs will experience language problems of which require human resource management that can help explain the details of the sale, the part that must be employed as an interpreter during the sale and in the search for dealers for after the sale is completed.

Keywords: development of marketing potential, OTOP products, AEC market

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย เป็นเป้าหมายของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ให้เป็น “ตลาดและฐานการผลิตเดียว” เพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมือภายในอาเซียนอย่างเสรี ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งนับว่าเป็นความท้าทายที่ผู้ประกอบการไทย ทั้งในส่วนของผู้ที่ทำธุรกิจส่งออก นำเข้า หรือผู้ที่ทำธุรกิจภายในประเทศ ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดย่อม ตลอดจนผู้ประกอบการระดับชุมชน ควรที่จะเรียนรู้และปรับตัว เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง อันเกิดจากการเปิดเสรีภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economy Community: AEC) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการค้าและธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจจะเป็นภัยคุกคามต่อธุรกิจ หรือ การแสวงหาโอกาสทางธุรกิจที่ท้าทายความสำเร็จต่อไป

สำหรับผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Produce : OTOP) ซึ่งเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรม ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบดังกล่าวได้ เนื่องจากสถานการณ์แข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ล้วนให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของชุมชน และใช้จุดแข็งของชุมชนด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา ในการเชื่อมโยงภาคการผลิตและบริการ โดยการสร้างสัญลักษณ์ และขยายโอกาสทางการตลาดมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จะได้รับผลกระทบจาก

คู่แข่ง และสภาพการแข่งขันในตลาดเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากการกระจายสินค้าและการส่งเสริมการตลาดที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า หรือสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ เข้ามาวางจำหน่ายในประเทศได้มากขึ้น

ในปัจจุบัน มีผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จากข้อมูลล่าสุด เมื่อปี พ.ศ. 2559 มีทั้งสิ้น 44,079 ราย และมีสินค้า OTOP ที่ขึ้นทะเบียนไว้กว่า 89,505 รายการ ซึ่งการส่งเสริมผู้ประกอบการ OTOP และการพัฒนาสินค้า OTOP จึงไม่เพียงแต่จะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน และสร้างการจ้างงานในชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นการรักษาสมดุลทางวัฒนธรรม อีกทางหนึ่งด้วย (Department of International Economics, 2016)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามมาตรการด้านการตลาด ยังไม่คืบหน้าเท่าที่ควร แม้จะเปลี่ยนวิธีดำเนินการที่เปลี่ยนจาก “การผลิตนำการตลาด” เป็น “การตลาดนำการผลิต” (Theerakul, Wiboonpong, & Songsak, 2005) โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เน้นด้านการจัดการหลังการผลิตและมีการจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าทั่วพื้นที่กรุงเทพฯ ตลอดจนมีการจัดงานแสดงสินค้าในจังหวัดใหญ่ ๆ ทั่วประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 เน้นด้านส่งเสริมการส่งออกมากขึ้น ประกอบด้วยการสร้างตราสินค้า OTOP การนำระบบ Ecommerce เข้ามาใช้เพื่อขยายตลาด และการคัดสรร OTOP

Product Champion (OPC) ซึ่งการคัดสรรนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดส่งออก ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 เน้นการส่งเสริมการตลาด เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ และสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์ความรู้ของผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการจัดทำแผนธุรกิจสู่การเป็นผู้ประกอบการ

ในการประกอบการธุรกิจชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมายชุมชนเข้มแข็งได้นั้น ผู้ประกอบการกลุ่ม หรือ ผู้ประกอบการส่วนบุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีคิด วิธีดำเนินงานการบริหารจัดการของธุรกิจให้ชัดเจนก่อน แล้วจึงประยุกต์ความรู้เหล่านั้นให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการ และจากคู่มือเทคนิคการเพิ่มผลผลิตให้ชุมชนเข้มแข็งธุรกิจชุมชน เล่มที่ 1 (Muangrak & Surayan, 2003) ได้กล่าวสรุปถึงการทำธุรกิจชุมชนโดยได้นำเสนอให้เห็นภาพรวมของการดำเนินการธุรกิจชุมชนว่า ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ควรมีความรู้ความเข้าใจในปัจจัยพื้นฐาน 8 ด้าน ได้แก่

1. หลักการจัดการธุรกิจชุมชนต้องมุ่งเน้นการสร้างควมพึงพอใจให้แก่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย โดยสร้างการบริหารจัดการที่ดีเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน

2. สินค้าและบริการควรทำความเข้าใจกับส่วนประสมทางการตลาดเพื่อให้เกิดจุดขายที่ทำให้ลูกค้าเกิดความสนใจในสินค้าและทำการ

พัฒนาสินค้าแตกต่างจากสินค้าคู่แข่ง

3. ลูกค้าต้องรู้ให้ชัดเจนว่า ใคร คือ กลุ่มเป้าหมายเหตุใดถึงซื้อสินค้าของเรา ทำอย่างไรให้ซื้อสินค้าของเราอย่างต่อเนื่อง และแนะนำให้คนอื่นซื้อเพิ่มขึ้น

4. การตลาดต้องค้นหาความต้องการของลูกค้าเพื่อการสนองตอบตามความต้องการ โดยมีการพัฒนาสินค้าตามกระแสนิยม มีราคาที่เหมาะสม และจัดจำหน่ายในช่องทางที่เหมาะสม

5. การผลิตและการบริการต้องผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตามที่ลูกค้าต้องการและตามกระแสนิยม โดยคำนึงถึงการใช้ต้นทุนการผลิตที่เหมาะสม

6. การเงินต้องทำความเข้าใจถึงวิธีคิดคำนวณ การจดบันทึก บริหารเงินทุน เงินสด หมุนเวียน งบกำไรขาดทุน งบการเงินต่าง ๆ โดยสามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ อย่างถูกวิธี

7. การบริหารจัดการกลุ่มและคนในประเด็นนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ต้องบริหารจัดการให้ดี ต้องมีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน หาแนวทางให้ทุกคนได้ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากความขัดแย้ง

8. แผนธุรกิจต้องมีการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อเป็นแนวทางในการประกอบการอย่างมีขั้นตอน อันจะส่งผลต่อธุรกิจให้อยู่รอดอย่างยั่งยืน

การเข้าไปจำหน่ายสินค้าในตลาด AEC นั้น ถือเป็นโอกาสและเป็นตลาดสำคัญของผู้ประกอบการ ตลาดสินค้า OTOP หากแต่ว่าผู้ประกอบการสินค้า OTOP ไม่อาจที่จะนำสินค้า

ของตนไปจัดจำหน่ายสินค้าในตลาด AEC ได้ทุกราย มีเพียงบางรายเท่านั้น ที่มีความสามารถนำสินค้าของตนไปจัดจำหน่ายได้ ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบสำคัญในการทำตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC เพื่อให้ทราบถึงส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าที่ผู้ประกอบการในตลาด AEC ความพร้อมและความสามารถของผู้ประกอบการในการนำสินค้า OTOP ไปจำหน่ายในตลาด AEC ตลอดจนทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในแต่ละตลาด AEC เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ

ศักยภาพด้านการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC แนวคิดทฤษฎีด้านการตลาด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ องค์ประกอบของผู้ประกอบการ OTOP ในตลาด AEC เพื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC

2. ขอบเขตประชากร

ศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้าและของที่ระลึก ที่นำสินค้า ไปจำหน่ายในตลาด AEC จำนวน 6 ราย

3. ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และตลาด AEC

4. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการวิจัย 12 เดือน ระหว่างเดือน มีนาคม 2558 - กุมภาพันธ์ 2559

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

พฤติกรรมการซื้อขายของผู้บริโภค

- วัฒนธรรม
- ครอบครัว
- การจูงใจ
- ความเชื่อ

ปัจจัยทางการตลาด

- ผลิตภัณฑ์
- ราคา
- การจัดจำหน่าย
- การส่งเสริมการตลาด

ปัจจัยด้านผู้ประกอบการ

- เงินทุน
- แรงงาน
- การจัดการ
- การผลิต

ตัวแปรตาม

องค์ประกอบสำคัญในการ
พัฒนาศักยภาพการตลาด
สินค้า OTOP ในตลาด AEC

ระเบียบวิธีวิจัย

1. แบบของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยเลือกใช้แนวทางในการศึกษาในรูปแบบปรากฏการณ์วิทยาวิธีการนี้เป็นวิธีการให้บุคคลอธิบายเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตนเองประสบมา โดยมีฐานความคิดว่า มนุษย์จะรู้ดีในสิ่งที่ตนเองประสบมาโดยใช้การสัมภาษณ์

ผู้ประกอบการผลิตสินค้า OTOP ที่มีประสบการณ์ในการนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาด AEC

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ประกอบการที่ผลิตและจำหน่ายสินค้า OTOP ที่มีประสบการณ์ในการนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาด AEC มาก่อนแล้ว โดยมีวิธีคัดเลือกจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในงาน OTOP ที่จัดขึ้นที่เมืองทองธานี

ต้องเป็นสมาชิกของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ประเภทสมาชิกผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น OTOP มีคุณสมบัติ คือ เป็นกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ที่ได้รับการคัดสรรในระดับ 3-5 ดาวขึ้นไป มีความรู้ด้านการตลาดและแผนการตลาดเพื่อการส่งออก มีบุคลากรด้านการตลาดหรือตัวแทนรับผิดชอบดำเนินธุรกิจต่อเนื่อง จดทะเบียนพาณิชย์ และจดทะเบียนนิติบุคคลสถาบัน ผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจงกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่นำสินค้า OTOP ไปจัดจำหน่ายในตลาด AEC เป็นประจำ จำนวน 2 กลุ่ม คือ ผลิตภัณฑ์ผ้า และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในจำนวนนี้ได้เลือกแบบเจาะจง เฉพาะผู้ประกอบการที่ได้นำสินค้าไปขายในตลาด AEC เป็นประจำและประสบความสำเร็จจำนวน 6 ราย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายที่จะนำสินค้าไปจัดจำหน่ายในตลาด AEC ในช่วงระยะเวลาของการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยจะต้องร่วมเดินทางไปงานแสดงสินค้าในตลาด AEC เพื่อสังเกตการณ์จำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการนั้นๆ ด้วย รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถาม เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ประกอบการที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ประเภทเสื้อผ้าและของที่ระลึก ที่นำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายในตลาด AEC

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างการตอบคำถาม

ของผู้ประกอบการ การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในตลาดแต่ละประเทศ และการเข้าถึงเหตุการณ์การโดยการเข้าไปร่วมงานจำหน่ายสินค้า OTOP ในตลาด AEC

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสัมภาษณ์แนวคำถามเป็นไปตามทฤษฎีปัจจัยทางการตลาด เช่น การเลือกสินค้าที่จะนำไปจำหน่าย การตั้งราคา การเลือกสถานที่จำหน่าย กลยุทธ์ในการขาย พฤติกรรมผู้บริโภค ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาดแต่ละประเทศ ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์จริงข้อคำถามต่างๆจะมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม โดยใช้ศิลปะในการพูด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากที่สุด

2) การสังเกต คณะผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเสนอขายสินค้าของผู้ประกอบการในตลาดประเทศกัมพูชา การจัดเรียงสินค้า การบริการลูกค้า เป็นต้น ซึ่งตลอดระยะเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากต้องการทราบรายละเอียดในเชิงลึกของการนำเสนอขายสินค้า และการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคของตลาด AEC

5. การวิเคราะห์ข้อมูล จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้วิจัยได้นำมาถอดเทปและแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ในตลาด AEC ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมผู้บริโภค ลักษณะของผลิตภัณฑ์ การตั้งราคา วิธีการจัดจำหน่าย การทำการส่งเสริมการตลาด ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการ

จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในแต่ละประเภท หลังจากแยกประเด็นได้แล้ว นำข้อมูลมาตีความเพื่อสรุปเป็นองค์ประกอบสำคัญในพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC โดยนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP มาทำการวิเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

สำหรับองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC ผู้ประกอบการ OTOP ได้ให้ข้อมูลเบื้องต้น ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า “สินค้า OTOP ของไทยนั้น เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในกลุ่มประเทศ AEC เพราะสินค้าของเรา มีคุณภาพ สมราคา แต่ผู้ประกอบการต้องทราบถึงพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดแต่ละประเทศว่าชอบสินค้าประเภทใด เช่น หากไปขายที่จีน จะสามารถขายสินค้าได้แทบทุกประเภท ไม่เกี่ยงเรื่องราคา แต่ต้องเน้นเรื่องสีลัน ที่ต้องสะอาดตา ดูดี แต่หากไปขายที่เขมร จะเน้นเรื่องราคาถูกนำคุณภาพเป็นต้น ดังนั้น การนำสินค้าไปขายในตลาด AEC โดยไม่ทำการศึกษาข้อมูลทางการตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภคล่วงหน้าก่อน จึงเป็นความเสี่ยงต่อการขาดทุน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเป็นความเสี่ยง แต่หากต้องการให้สินค้าเป็นที่รู้จัก และถือเป็นโอกาสในการเปิดตลาดในต่างประเทศ ก็จำเป็นที่จะต้องลงไปจำหน่าย

โดยในครั้งแรกอาจต้องยอมขาดทุนบ้างเพื่อซื้อประสบการณ์ต่อเมื่อไปที่ประเทศเดิมหลายๆ ครั้ง ก็จะได้เรียนรู้ถึงความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละท้องถิ่น แต่ละประเทศ ทำให้สามารถจัดหาสินค้าไปจำหน่ายในจำนวนที่พอเหมาะ อีกทั้งได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อในแต่ละประเทศ ยิ่งถ้าที่ใดมี “ขาประจำ” และมีตัวแทนจำหน่ายอยู่แล้ว ก็ยิ่งส่งผลให้จำหน่ายสินค้าได้ในระยะยาว ไม่เพียงแต่ในงานแสดงสินค้าเท่านั้น ส่วนใหญ่ปัญหาและอุปสรรคที่พบมักจะเป็นเรื่องการสื่อสารทางการตลาด เนื่องจากในตลาดบางประเทศ เช่น เขมร พม่า จีน ผู้ขายและผู้ซื้อหลายราย ไม่อาจสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้เข้าใจ จำเป็นต้องจ้างล่ามท้องถิ่นเพื่อมาช่วยในการนำเสนอข้อมูลสินค้าที่มีเอกลักษณ์และราคาสูง เช่น ผ้าทอมือ กระเป๋าหนัง เป็นต้น ซึ่งการจ้างล่ามนั้น ถือเป็นค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่ง ที่ส่งผลต่อผลกำไรขาดทุนในการดำเนินการแต่ละครั้ง อีกทั้งในการจ้างล่ามนั้น ในบางประเทศก็ไม่คุ้มค่าต่อการจ้าง และบางครั้งล่ามก็ขาดอัธยาศัยที่จะร่วมด้วยช่วยขายสินค้าให้” (Neamsawas, 2014)

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า “สินค้า OTOP ของไทย เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในกลุ่มประเทศ AEC เพราะประชาชนของประเทศใน AEC มีความเชื่อถือในสินค้าที่ผลิตจากประเทศไทย ทำให้สินค้า OTOP ของไทยสามารถขายในประเทศในกลุ่ม AEC ได้สะดวกมากขึ้น แต่ผู้ประกอบการ OTOP ก็ต้องรู้ถึงความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ เนื่องจากประชากรใน AEC

มีหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา ทำให้วิถีชีวิตของคนในแต่ละประเทศแตกต่างกัน การนำสินค้าไปจำหน่ายจึงต้องมีการเลือก การปรับเปลี่ยนสินค้าให้เหมาะสมกับแต่ละตลาดที่จะเข้าไปขายด้วย ในการขายสินค้านั้นในช่วงแรกๆของการเข้าไปขายผู้ประกอบการต้องมีความกล้าเสี่ยงที่จะเข้าไปเปิดตลาด เพราะการเข้าไปขายในกลุ่มประเทศ AEC ต้องใช้ความอดทนและความพยายามในการนำเสนอสินค้า เนื่องจากสินค้า OTOP จะมีราคาที่สูงกว่าสินค้าทั่วไป เช่น เสื้อผ้า ถ้าเป็นสินค้า OTOP ราคาต่อหนึ่งตัวจะประมาณ 1,000 บาท ราคาจะสูงกว่าเสื้อผ้าที่มีวางจำหน่ายทั่วไป ดังนั้น ผู้ประกอบการ จึงจำเป็นต้องมีการแนะนำสินค้า และอธิบายรายละเอียดถึงความแตกต่างของสินค้า OTOP กับสินค้าทั่วไปที่มีวางจำหน่ายในประเทศของเขา”

“ด้านการหาตัวแทนจำหน่าย ปัญหาประการหนึ่งของสินค้า OTOP คือ การหาตัวแทนจำหน่ายภายในประเทศในกลุ่ม AEC เมื่อผู้ประกอบการนำสินค้า OTOP ไปจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าที่จัดขึ้นภายในตลาด AEC แล้วและมีลูกค้าสนใจและซื้อสินค้าของผู้ประกอบการนั้นๆ แล้ว ขั้นตอนลำดับต่อมาคือ ผู้ประกอบการต้องหาตัวแทนจำหน่ายเพื่อให้มีสินค้าไว้จำหน่ายภายในประเทศนั้น เพราะหากผู้ประกอบการรอแต่ออกงานแสดงสินค้าเพียงอย่างเดียว ผู้บริโภคอาจจะไม่รอจนถึงมีงานแสดงสินค้าในคราวต่อไป ทำให้ผู้ประกอบการอาจเสียลูกค้าไปได้ ผู้ประกอบการจึงต้องหาตัวแทนจำหน่ายที่ไว้วางใจได้ ซึ่งอาจจะหาได้จากงานแสดงสินค้าที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้จัด ประเภทงานจับคู่

ธุรกิจ หรืออาจจะเจอกันในงานแสดงสินค้าทั่วไป เพราะผู้แทนจำหน่ายอาจจะมาหาสินค้าไปไว้จำหน่ายเอง” (Saysupap, 2014)

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า “สินค้าที่นำไปจำหน่ายเป็นสินค้าประเภท เสื้อผ้า และของที่ระลึก โดยเสื้อผ้าที่นำไปจำหน่ายเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ทำมาจากผ้าฝ้ายและตัดเย็บด้วยมืออย่างประณีต เพื่อให้มีความสวยงามและคงทน ต่อการใช้งานซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะมีการออกแบบที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และคงสภาพของผ้าฝ้ายที่เหมาะสมกับการใช้งานในโอกาสต่างๆ และเป็นตราสินค้าของผู้ผลิตเอง ลูกค้ารู้จักตราสินค้าเป็นอย่างดี” “ในช่วงแรกของการไปจำหน่ายสินค้าในตลาด AEC นั้นเป็นการไปโดยผู้ประกอบการสมัครเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ ที่จะขยายตลาดไปยังตลาด AEC ซึ่งจัดโดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศที่ไปจำหน่ายในตลาด AEC สินค้าของทางร้านขายได้จำนวนไม่มาก ไม่คุ้มกับการเดินทางไปจำหน่ายในต่างประเทศ แต่เนื่องจากต้องการไปเปิดตลาด AEC จึงยอมที่จะขาดทุน พอในครั้งต่อไป มา ก็เริ่มพิจารณาลักษณะของตลาดที่จะไปจำหน่าย และลักษณะของลูกค้าที่จะมาซื้อสินค้าในงานแสดงสินค้า ว่าเป็นกลุ่มที่มีรายได้ในระดับใด เพื่อเลือกสินค้าที่จะนำไปจำหน่าย ทำให้สามารถขายได้ดีมากขึ้น เมื่อไปจำหน่ายในประเทศนั้นๆ บ่อยเข้า ก็จะเริ่มมีลูกค้าประจำที่ซื้อของทางร้าน ทำให้ต้องหาตัวแทนจำหน่ายในประเทศนั้น เพราะทางร้านจะเข้าไปจำหน่ายสินค้าในงานแสดงสินค้าเพียงปีละ 1 ถึง 2 ครั้ง

ทำให้ลูกค้าเปลี่ยนใจไปซื้อสินค้าของผู้ผลิตรายอื่นที่มีตัวแทนจำหน่าย ดังนั้น จึงต้องหาผู้แทนจำหน่าย โดยพิจารณาจากลูกค้าที่มาซื้อสินค้าของร้านในช่วงงานแสดงสินค้า เพราะผู้บริโภคมารงานแสดงสินค้าบางคน ก็มาเพื่อหาสินค้าไปจำหน่ายเอง ทำให้เราได้ตัวแทนจำหน่ายสินค้าไปด้วย”

“สรุปว่า ผู้ประกอบการต้องมีความกล้าเสี่ยงในการทดลองนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาด AEC และในการไปจำหน่ายสินค้า OTOP ในตลาด AEC ต้องพูดภาษาของประเทศที่เข้าไปจำหน่ายให้ได้ เพื่อให้สามารถอธิบายรายละเอียดสินค้า OTOP ให้ลูกค้าเข้าใจได้หลายประเทศจึงจำเป็นต้องมีล่ามเพื่อเป็นผู้อธิบายรายละเอียดสินค้าให้ลูกค้าเข้าใจ ซึ่งการใช้ล่ามต้องพิจารณาความสามารถของล่ามด้วย เพราะบางคนมาแค่เฝ้าร้านให้เท่านั้น ไม่ช่วยขายสินค้าให้ แต่ในบางประเทศ เช่น ลาว ก็ไม่จำเป็นต้องมีล่าม เพราะ ชาวลาว สามารถฟังภาษาไทยเข้าใจเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผู้ประกอบการ OTOP ที่ต้องการนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาด AEC ต้องมีเงินลงทุนพอสมควร เพราะต้องมีการนำสินค้าไปให้ลูกค้าเลือกเป็นจำนวนพอประมาณในการไปจำหน่ายสินค้าในแต่ละครั้ง และเมื่อใกล้ครบวันจัดงาน ถ้ามีสินค้าเหลือ ผู้ประกอบการจึงต้องลดราคา ทั้งนี้ เพราะไม่ต้องการนำสินค้ากลับมาเมืองไทย เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนกลับ” (Boonsuksai, 2014)

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า “ผู้ประกอบการต้องมี

ปัจจัยหลัก 4 ประการ (4M) ของการจัดการธุรกิจ ทั้งด้านเงินทุน การผลิต การบริหารจัดการ และทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากการนำสินค้า OTOP เข้าไปจำหน่ายในกลุ่มประเทศ AEC ผู้ประกอบการต้องมีความพร้อม และมีเงินทุนที่เพียงพอ อันเป็นปัญหาหนึ่งของผู้ประกอบการ OTOP เนื่องจากผู้ประกอบการ OTOP ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินธุรกิจในลักษณะของกลุ่มชุมชน หรือ ทำเพียงคนเดียว จึงมีทุนจำกัด และไม่มีการจัดทำแผนธุรกิจ เพื่อขออนุมัติเงินกู้ ประกอบกับผู้ประกอบการบางรายก็ไม่ชอบเสี่ยงกับการที่ต้องไปกู้ยืมเงินจากธนาคาร ทำให้การขยายกิจการทำได้ยากอีกทั้ง สินค้า OTOP เป็นสินค้าลักษณะ handmade ซึ่งส่งผลต่อปัญหาคุณภาพการผลิตที่อาจไม่ได้มาตรฐานสม่ำเสมอเท่าที่ควร และหากมีความต้องการสินค้าจำนวนมาก มีการสั่งซื้อจำนวนมากก็อาจเกิดปัญหาผลิตไม่ทันหรือไม่ได้มาตรฐานเดียวกัน ส่วนด้านการบริหารจัดการ ผู้ประกอบการ OTOP ส่วนใหญ่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี และยังติดยึดในรูปแบบเดิมของสินค้า ขาดความคิดสร้างสรรค์สินค้าใหม่ ๆ ให้ทันสมัยและเป็นไปตามแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภค อันเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันในตลาด AEC” (Keawbonma, 2014)

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า “ผลิตภัณฑ์ OTOP มีหลายระดับ และแต่ละประเภทสินค้า ก็มีคุณภาพแตกต่างกัน ตามการจัดระดับดาว ซึ่งสินค้าระดับ 5 ดาว จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการจัดหาสถานที่จัดจำหน่ายให้ แต่ถ้าเป็นระดับดาวที่รองลงมา ผู้ประกอบการ

จำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือตนเอง ในการแสวงหาตลาด ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จะอาศัยเพียงการออกงานที่ภาครัฐจัดให้ปีละไม่กี่ครั้ง คงไม่สามารถทำให้ธุรกิจอยู่รอด ดังนั้นผู้ประกอบการเอง จึงต้องหันมาจับกลุ่มเครือข่าย เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้สินค้าของตนได้มีโอกาส มีช่องทางการจำหน่ายมากขึ้น ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งนี้โดยการร่วมมือกันจัดตลาดนัดสินค้า OTOP หมุนเวียนภายในประเทศ และร่วมหุ้นกันออกร้านในงานแสดงสินค้าในต่างประเทศ เพื่อนำสินค้าของเครือข่ายไปเปิดตลาด ซึ่งนับเป็นความเสี่ยงในระยะบุกเบิก แต่ก็จะได้รับประสบการณ์ตรง ในการนำสินค้าไปขาย แล้วกลับมาพัฒนาสินค้าให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ อีกทั้งได้คู่ค้าระยะยาว ทำให้เปิดตลาดได้กว้างขวางขึ้น” (Mongkondee, 2014)

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า “ปัญหาการดำเนินงานของผลิตภัณฑ์ OTOP คือ ขาดศูนย์กลางในการเชื่อมโยง จัดจำหน่าย กระจายสินค้าหรือที่เรียกว่า OTOP trader สืบเนื่องจากการที่สินค้ามีหลากหลายประเภท และมาจากหลากหลายที่มาทั่วประเทศ ทำให้ขาดการจัดระบบการขนส่งที่ดี และขาดแหล่งที่จะเป็นศูนย์กลางในการติดต่อเชื่อมโยง จัดจำหน่าย และจัดส่งสินค้า เมื่อผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศสนใจที่จะสั่งซื้อสินค้านั้น ๆ ต่อเนื่องในอนาคต ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ หลังจากออกงานแสดงสินค้าแล้ว หากผู้บริโภคต้องการจะซื้อสินค้านั้นซ้ำ ไม่ทราบว่าจะหาซื้อได้ที่ใด ไม่สามารถที่จะติดต่อหาซื้อ

สินค้านั้น ๆ ได้ง่าย อีกทั้งเมื่อสินค้าที่นำไปขายยังต่างประเทศขายไม่หมด ส่งกลับมาถึงกรุงเทพฯ ประเทศไทยแล้ว ยังคงต้องเสียค่าขนส่งกลับไปยังแหล่งผลิตอีก และขนส่งกลับมากกรุงเทพฯ ใหม่ ในการจัดจำหน่ายในครั้งต่อไป ซึ่งนับว่าเกิดการสูญเปล่า และเป็นการสิ้นเปลืองต้นทุนการผลิต ดังนั้น หากมีการจัดตั้งศูนย์ OTOP trader ขึ้น ก็จะช่วยแก้ปัญหาในการดำเนินงานของผลิตภัณฑ์ OTOP ในประเด็นดังกล่าวได้ อีกทั้ง ศูนย์ OTOP trader นี้ จะมีบทบาท และทำหน้าที่ในการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล การเลือกนำสินค้าแต่ละประเภทไปจัดจำหน่าย ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ แต่ละงานแสดงสินค้าในแต่ละประเทศ ซึ่งจะช่วยลดความสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการขนส่ง และเป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า ตลอดจนถือเป็นการสร้างตราสินค้า OTOP ของไทย ให้เป็นที่รู้จักจดจำอีกด้วย” (Kampod, 2014)

สามารถสรุปเป็นประเด็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC ได้ดังนี้

1. พฤติกรรมผู้บริโภค ประชากรใน AEC ประกอบด้วยหลากหลายวัฒนธรรม ส่งผลต่อการนำสินค้า OTOP ไปจำหน่ายในแต่ละตลาด ผู้ประกอบการต้องพิจารณาถึง การเลือกสินค้าที่จะนำไปจำหน่ายให้เหมาะสมกับแต่ละประเทศแต่ละวัฒนธรรม และต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมผู้บริโภค ในแต่ละประเทศประกอบด้วย เช่น หากจำหน่ายในประเทศลาว จะไม่พบปัญหามากนัก เพราะชาวลาวนิยมบริโภคสินค้าไทยมากกว่าสินค้าจีน หากจำหน่ายในอินโดนีเซีย

ต้องคำนึงถึง ลวดลาย แบบ หากจำหน่ายใน กัมพูชา ต้องคำนึงถึงเรื่องราคาเป็นอันดับแรก เป็นต้น สำหรับผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผ้าและเครื่อง แต่งกายของผู้บริโภคในตลาดอาเซียน แบ่งได้ เป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มผู้บริโภคที่มีความ ต้องการสินค้าที่มีรสนิยมและราคาไม่แพงจึงเป็น โอกาสของผู้ประกอบการ OTOP ประเภทนี้ที่จะ เจาะตลาดด้วยการผลิตสินค้าออกมาให้มีความ ทันสมัยและราคาไม่แพง และกลุ่มที่ 2 กลุ่ม ผู้บริโภคที่นิยมสินค้ามีชื่อเสียง สินค้าสำหรับผู้บริโภคกลุ่มนี้ผลิตภัณฑ์ OTOP จะทำการตลาด ได้ยาก เนื่องจากจะต้องสร้างตราสินค้าให้เป็น ที่รู้จักก่อนจึงจะนำสินค้าและผลิตภัณฑ์เข้าไป ทำตลาดได้ ด้านของใช้ ของประดับตกแต่งและ ของที่ระลึก ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะบริโภคสินค้า ที่ใช้ในชีวิตประจำวันไม่ค่อยนิยมสินค้าฟุ่มเฟือย มากนัก มีเพียงบางประเทศที่นิยมสินค้าฟุ่มเฟือย โดยนิยมสินค้าฟุ่มเฟือยที่มีราคาไม่สูงมากนัก ฉะนั้น โอกาสสำหรับผลิตภัณฑ์ OTOP ประเภท ของใช้ ของประดับ และของที่ระลึก มีโอกาส ในการทำตลาดค่อนข้างยากในกลุ่มอาเซียน

2. ปัจจัยด้านการตลาด

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์สินค้าที่จะนำไป จำหน่ายในตลาด AEC ผู้ประกอบการสินค้าหรือ ผลิตภัณฑ์ OTOP เป็นสินค้าที่มาจากภูมิปัญญา ท้องถิ่นของประเทศไทย มีจุดเด่นเฉพาะตัว สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ ผู้ประกอบการสินค้า OTOP มีความรู้และ ความชำนาญในการผลิต สินค้าเป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับการถ่ายทอด ภูมิปัญญา ท้องถิ่น เทคโนโลยี การผลิตจาก บรรพบุรุษสู่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์

OTOP ของไทยเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคใน กลุ่มประเทศ AEC ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคในกลุ่ม ประเทศ AEC มีความเชื่อมั่นในสินค้าที่ผลิตจาก ประเทศไทยมีการซื้อสินค้าที่ผลิตจากประเทศไทย ทั้งสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และสินค้าที่เป็น ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการ รับรองมาตรฐาน ผู้บริโภคมีความเชื่อถือ และ ผลิตภัณฑ์มีการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ไปตาม ความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละประเทศที่ ผู้ประกอบการนำสินค้าไปจำหน่าย ผู้ประกอบการ จำเป็นต้องเข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคใน ประเทศนั้น ๆ เพื่อประกอบการคัดเลือกสินค้า ที่จะนำไปขายให้ตรงตามความต้องการของ ผู้บริโภคของแต่ละตลาดที่จะเข้าไปจำหน่าย เช่น ตลาดประเทศกัมพูชา ผู้บริโภคไม่พิถีพิถัน ในคุณภาพของสินค้าแต่เน้นเรื่องราคามากกว่า ตลาดประเทศลาว ผู้บริโภคจะชอบสินค้าที่มี คุณภาพดีราคาพอประมาณ ตลาดประเทศจีน จะคำนึงถึงรูปแบบที่ชอบเป็นหลัก เป็นต้น

2.2 ด้านราคาค่าเป็นปัจจัยสำคัญ ในการพิจารณาตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ในบางประเทศ ราคาของผลิตภัณฑ์ OTOP ของไทยมีราคาค่อนข้างสูง แต่ผู้บริโภคนิยมซื้อ เนื่องจากคุณภาพของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสม กับราคา ถึงแม้ราคาสินค้าจะสูงกว่าสินค้าที่ผลิต ภายในประเทศแต่เมื่อเทียบกับอายุการใช้งาน ผู้บริโภคมีความรู้สึกว่าคุณค่าคุ้มกับจำนวนเงินที่ชำระ เป็นค่าสินค้า เช่น ตลาดกัมพูชา ผู้บริโภคชาว กัมพูชานิยมซื้อสินค้านี้ราคาถูก โดยไม่พิจารณา ถึงคุณภาพของสินค้ามากนัก ตลาดลาว ตลาด เวียดนาม ผู้บริโภคนิยมซื้อสินค้านี้ราคาปานกลาง

เหมาะสมกับคุณภาพ เป็นต้น ผู้ประกอบการ จึงควรพิจารณาถึงความสามารถในการซื้อสินค้า ของผู้บริโภคในแต่ละประเทศเพื่อที่จะสามารถ กำหนดต้นทุนและกำหนดราคาสินค้าได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสมกับตลาด

2.3 ด้านการจัดจำหน่าย ผู้ประกอบการ ต้องกล้าที่จะนำสินค้าเข้าไปเปิดตลาด ในกลุ่มประเทศ AEC ส่วนใหญ่ในครั้งแรก ที่เข้าไปจำหน่ายสินค้าในตลาด AEC การจัด จำหน่าย ในช่วงแรกต้องอาศัยการออกงาน แสดงสินค้าเพื่อเป็นการแนะนำสินค้าให้ผู้บริโภค ทราบเกี่ยวกับสินค้าที่นำไปจำหน่าย เมื่อไปออก งานแสดงสินค้าและมีผู้สนใจเป็นจำนวนมาก ผู้ประกอบการจะพิจารณาเลือกผู้แทนจำหน่าย ในการรับสินค้าไปจำหน่ายในประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศ AEC ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการ นำสินค้าเข้าสู่ตลาด AEC ผู้ประกอบการ มักจะรวมไปกับหน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้จัดงาน แสดงสินค้า เพื่อเป็นการเปิดตัวสินค้า ให้เป็นที่ รู้จัก และในขั้นต่อไป จึงเริ่มหาตัวแทนจำหน่าย ภายในประเทศนั้น ๆ ซึ่งอาจใช้ระยะเวลาสั้นหรือ ยาวขึ้น ในการเปิดช่องทางการจัดจำหน่าย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ประกอบการ ในการเลือกตัวแทนจำหน่าย และช่องทางการ จัดจำหน่าย ฉะนั้น ร้านขายเสื้อผ้า มีทางเลือก 3 ช่องทางคือ ช่องทางที่ 1 ตั้งขายอยู่ในร้านค้า ประเภท modern trade เช่น ห้างสรรพสินค้า เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพของเสื้อผ้า ช่องทาง ที่ 2 ตั้งอยู่ใกล้กับที่พักอาศัยที่มีประชากร หนาแน่นหรือในย่านชุมชน ช่องทางที่ 3 เป็น ช่องทางค่อนข้างใหม่และยังไม่ค่อยแพร่หลาย

สำหรับกลุ่มประเทศ CLMV คือ การขายผ่าน สื่อออนไลน์ ที่ยังไม่ค่อยมีแต่มีแนวโน้มที่นิยม สำหรับคนรุ่นใหม่ประกอบกับความก้าวหน้า ที่รวดเร็วของการสื่อสาร เป็นการเปิดช่องทาง จำหน่ายที่ยังไม่ค่อยมี ถือเป็นการเปิดช่องทาง การตลาดใหม่

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด ในระหว่างออกงานแสดงสินค้า ซึ่งอาจจะจัด โดยหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนถือเป็นการ โฆษณาเชิญชวนให้ผู้บริโภคเข้ามาเยี่ยมชมงาน และเมื่อผู้บริโภคเข้ามาภายในงาน ก็จะเป็น บทบาทและหน้าที่ของผู้ประกอบการ หรือ พนักงานขายในการแนะนำสินค้าซึ่งในบางประเทศ จำเป็นต้องใช้ล่าม ในการอธิบายให้รายละเอียด ของสินค้า ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการจำหน่าย สินค้าได้ หากได้ล่ามที่ไม่มีความรู้เพียงพอและ ไม่ใส่ใจในการอธิบายสินค้ากับผู้บริโภค อันจะ ส่งผลต่อการจำหน่ายสินค้าได้ สำหรับการ ส่งเสริมการขายส่วนใหญ่ในงานแสดงสินค้า ในแต่ละประเทศนั้น มักจะทำในวันสุดท้ายของงาน โดยการลดราคาสินค้า เพื่อให้เหลือสินค้ากลับ น้อยที่สุด เพราะจะเป็นภาระและค่าใช้จ่ายในการ ขนส่ง การส่งเสริมการตลาด กลุ่มประเทศ CLMV ที่เป็นการสื่อสารให้คนรู้จักสร้างความต้องการ ศรัทธาต่อเสื้อผ้าของประเทศไทย

รูปแบบการสื่อสารที่ควรใช้ คือ การ โฆษณา ที่เป็นการสื่อสารในภาพกว้าง คือ กระจายได้ทั่วถึง โดยการเลือกสื่อโฆษณาที่ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของเสื้อผ้า ของเรา ทั้งสื่อที่เข้าถึงกลุ่มได้กว้างคือวิทยุ โทรทัศน์ ทั้งโทรทัศน์ในประเทศไทยและโทรทัศน์

ในประเทศเป้าหมาย แต่เป็นสื่อที่มีราคาสูงมาก เหมาะกับผู้ประกอบการที่มีฐานะการเงินสูงและ คาดหวังยอดขายจำหน่ายสูงที่คุ้มกับค่าโฆษณา สำหรับสื่อโฆษณาที่มีราคาต่ำได้แก่ป้ายโฆษณา ที่อยู่ใกล้ที่พักอาศัย หรือการแจกโบว์ชัวร์ ส่วน presenter ควรจะเน้นดาราไทย เพราะเป็นที่นิยมของประเทศกลุ่ม CLMV

การประชาสัมพันธ์ เป็นการสื่อสาร ที่สร้างความศรัทธาให้กับกลุ่มเป้าหมายคือ การทำประโยชน์ให้กับชุมชน วัด สถานะสถาน ในแหล่งที่เราต้องการไปเปิดตลาด

การขายโดยใช้พนักงานขาย การสื่อสาร สร้างความต้องการเสื้อผ้าที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ได้ดีที่สุด แต่เป็นปัญหาหนึ่งของการเสนอขาย เสื้อผ้ากับประเทศที่ใช้ภาษาที่แตกต่างกันจะต้อง มีพนักงานขายที่สามารถพูดภาษาของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างดี นอกจากสื่อภาษาของ ประเทศกลุ่มเป้าหมายได้ดีแล้ว ยังมีปัญหาของการใช้พนักงานขายเสนอขายอีกปัญหาหนึ่ง คือ พนักงานขายต้องมีความสามารถในการเสนอขายเสื้อผ้าอย่างมืออาชีพ คือ ต้องมีความรู้ การขาย ตั้งแต่คุณภาพสินค้า จุดขาย จิตวิทยา การขาย ฯลฯ ที่ปฏิบัติกันคือเจ้าของสินค้ามีความรู้และความเป็นพนักงานขายมืออาชีพ แต่ไม่สามารถสื่อภาษาของประเทศนั้นได้ดี กับอีกลักษณะหนึ่งคือการใช้คนในประเทศนั้น มาเป็นล่ามช่วยสื่อสารให้กับลูกค้าแต่ละบุคคล เหล่านี้ขาดความเป็นนักขายที่ดี คือ ขาดหรือมีความรู้เกี่ยวกับการขายน้อยมาก จึงไม่สามารถจูงใจให้ลูกค้าเห็นประโยชน์ เห็นความโดดเด่นของเสื้อผ้าเราได้ ฉะนั้น พนักงานขายที่จะเป็น

ผู้เสนอขายในตลาดอาเซียน อย่างน้อยต้องมี คุณสมบัติ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 ความสามารถในการพูดกับลูกค้าในประเทศนั้นได้ดี หรือรู้เรื่อง และประการที่สองคือ ความเป็นนักขายมืออาชีพ (ทั้งความสามารถและจิตวิญญาณนักขาย)

การส่งเสริมการขาย เป็นการสื่อสาร ในลักษณะของการกระตุ้นความต้องการซื้อ ที่รู้จักกันในเรื่องของการลด แลก แจก แถม จุดประสงค์เพื่อให้ลูกค้าได้รู้จักสินค้า ผู้ขายจะยอมลดราคาสินค้าที่ทำให้ได้กำไรน้อยหรืออาจจะยอมขาดทุน เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าได้ซื้อเสื้อผ้าไป แต่บางครั้งลดราคาก็ยังไม่ขาด ก็ใช้วิธีการซื้อ 1 แถม 1 ก็ได้ การส่งเสริมการขาย จะกระทำเป็นครั้งคราวเท่านั้น ไม่ควรทำตลอด

3. ปัจจัยด้านผู้ประกอบการ

3.1 ด้านเงินทุน ผู้ประกอบการที่จะนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาด AEC นั้น จำเป็นต้องมีเงินทุนเพียงพอ ที่จะใช้เป็นต้นทุนในการผลิตสินค้า อีกทั้งต้องมีเงินสำรองสำหรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาด AEC โดยเฉพาะในระยะแรกของการออกงานแสดงสินค้า เพื่อเปิดตัวสินค้าให้เป็นที่รู้จัก ผู้ประกอบการจำเป็นต้องลงทุนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจัดแสดงสินค้า ซึ่งในงานแสดงสินค้าผู้ประกอบการต้องจ่ายค่าเช่าสถานที่เอง บางงานแสดงสินค้าอาจได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเพียงบางส่วน ทั้งนี้ยังไม่แนบรวม ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำ สินค้าไปจำหน่ายในตลาด AEC

3.2 ด้านแรงงาน เนื่องจากสินค้า OTOP ส่วนใหญ่นั้น เป็นสินค้าที่ต้องอาศัยแรงงานที่มีฝีมือภายในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ดังนั้น ในกรณีที่มียอดสั่งซื้อจำนวนมาก ผู้ประกอบการหลายราย ไม่สามารถผลิตตามความต้องการของตลาดได้ เนื่องจากขาดแรงงานในการผลิตที่มีฝีมือเพียงพอต่อปริมาณความต้องการ

3.3 ด้านการจัดการ ผู้ประกอบการต้องมีระบบบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากในการไปออกงานแสดงสินค้า OTOP ในต่างประเทศ ส่วนใหญ่เจ้าของสินค้าจะเป็นผู้นำสินค้าไปจำหน่ายเอง จึงต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ทั้งในส่วนของ การหาผู้ดูแลจัดการสถานที่ประกอบการ ในระหว่างที่ไปแสดงสินค้าต่างประเทศ และ ในส่วนของการเตรียมการดำเนินการ ในตลาด AEC ที่ไปจัดแสดงสินค้า ตลอดจนการผลิตตามคำสั่งซื้อภายในงาน ให้ตรงตามคุณภาพ และ ส่งในเวลาที่กำหนด อีกทั้งหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่องต่อไป ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้ประกอบการต้องการให้ภาครัฐให้การสนับสนุนโดยการดำเนินการจัดทำ OTOP trader ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์ประสานรวบรวมสินค้า OTOP ในการติดต่อซื้อขายกับตลาดต่างประเทศต่อไป

3.4 ด้านการผลิต ผู้ประกอบการต้องดำเนินการจัดหาแรงงานที่มีคุณภาพในการผลิตเพิ่มเติม และบริหารจัดการกำลังการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการในการสั่งซื้อ เนื่องจากหากผู้ประกอบการเปิดตลาด AEC ได้ จะทำให้ความต้องการสินค้ามีจำนวนมากขึ้น อีกทั้งสินค้า

OTOP ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตด้วยแรงงานฝีมือ ดังนั้น เมื่อมีความต้องการสั่งซื้อจำนวนมาก อาจทำให้ผลิตไม่ทัน หรือ คุณภาพของสินค้าที่ได้ด้อยลง เนื่องจากการเร่งผลิต หรือ ไปจ้างผู้อื่นทำอีกต่อหนึ่ง

ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้ที่กล้าเสี่ยง ในการนำสินค้าไปทดลองยังตลาดในกลุ่มประเทศ AEC ซึ่งในการนำสินค้าไปจำหน่ายนั้น ต้องเข้าสู่ตลาดด้วยการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า ซึ่งในบางประเทศอาจจำหน่ายได้น้อยไม่คุ้มกับการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า แต่ผู้ประกอบการก็มีความจำเป็นต้องไปร่วมเพื่อนำเสนอสินค้าของตนเอง เป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการได้ เป็นอย่างดีทั้งเรื่องของเงินลงทุนมีการจัดหาเงินลงทุนให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน การบริหารการผลิตสินค้าเพื่อให้เพียงพอในการส่งมอบให้กับผู้แทนจำหน่ายในกลุ่มประเทศ AEC สามารถจัดหานักกลางที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมในการเป็นผู้แทนจำหน่าย และ ในการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าในบางประเทศ จำเป็นต้องมีล่ามเพื่อเพิ่มความสะดวกในการอธิบายสินค้า ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้สามารถยอมรับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น และมีทักษะเป็นนักบริหารในการบริหารจัดการ ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ตั้งแต่การเข้าร่วมงานแสดงสินค้า ตลอดจนการคัดเลือกผู้แทนจำหน่าย การวางแผน การจัดเตรียมสินค้าและบุคลากร การปฏิบัติงานทั้งตัวผู้ประกอบการเองและบุคลากร การติดตามผลการดำเนินงาน และการปรับแก้ไขเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้า OTOP ในตลาด AEC นั้น ได้แก่ อันดับแรก ตัวผู้ประกอบการ ต้องศึกษาเรียนรู้พฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละประเทศในกลุ่มประเทศ AEC ก่อนที่จะนำสินค้าไปขายยังประเทศนั้น ๆ เนื่องจากแต่ละประเทศมีวัฒนธรรม ศาสนา ทัศนคติ ที่แตกต่างกัน อันส่งผลต่อการผลิต การเลือกสินค้า การเตรียมความพร้อมที่จะนำสินค้าไปจัดจำหน่ายให้เหมาะสม และตรงตามความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ ปุญญวัฒน์ จิตประคอง (Jitprakong, 2014) ที่กล่าวว่า “สำหรับพฤติกรรมผู้บริโภคของประชาชนในภูมิภาคอาเซียน นับว่ามีความแตกต่างและหลากหลายค่อนข้างสูง ฉะนั้น การที่จะก้าวออกไปเพื่อทำการค้าหรือลงทุนในประเทศอาเซียนนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ที่มีประชากรในตลาดรวมกันกว่า 600 ล้านคน และมีความแตกต่างและหลากหลายของพฤติกรรมผู้บริโภค จากปัจจัยพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เพื่อจะเข้าถึงลักษณะตลาดหรือรู้จักผู้บริโภคให้ลึกซึ้งมากกว่าเดิม ว่ามีความต้องการบริโภคสินค้า/บริการลักษณะอย่างไร มีรสนิยมหรือความพึงพอใจที่จะบริโภคสินค้า/บริการในรูปแบบใดมากที่สุด เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาปรับปรุงสินค้า/บริการให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดมากที่สุด” และสนธยาคงฤทธิ์ (Kongrit, 2002) ที่กล่าวว่า “นักการตลาดต้อง

ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อให้สามารถผลิตสินค้าได้ตรงกับความต้องการของลูกค้าและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ จึงจะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ”

อันดับที่สอง ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา วิธีการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด ยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว สามารถใช้ได้ในทุกประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้บริโภคในแต่ละประเทศและแต่ละช่วงเวลา อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการยังต้องจัดการส่วนประสมทางการตลาด โดยเลือกสินค้าให้ถูกกับตลาด ตั้งราคาให้เหมาะสม พยายามหาและขยายช่องทางการจัดจำหน่าย ตลอดจนคิดรูปแบบวิธีการส่งเสริมการตลาด ให้สินค้าของตนเป็นที่รู้จักและติดตลาด ซึ่งตัวผู้ประกอบการ จะต้องมีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด และสามารถบูรณาการประยุกต์ใช้ในตลาดแต่ละประเทศได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ทิวา แก้วเสริม (Kaewserm, 2008) ที่ให้ข้อมูลว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่สามารถดำเนินการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยประสบปัญหาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการยังต้องการคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยในการให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการในเรื่องนี้โดยตรง และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานทางภาครัฐในเรื่องการออกแบบและสร้างตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับ หน่วยงาน บวรกุลภา และ สัมฤทธิ์ เทียนดำ

(Bowonkulpa, &Teindam, 2014) กล่าวว่า “ด้านกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดนั้น เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ในด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการตอบสนองและความพึงพอใจของผู้บริโภค การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามเหมาะสมกับช่วงเทศกาลสำคัญ ซึ่งจะเป็นผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและการเพิ่มยอดขายโดยรวมของสินค้า ด้านกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบการควรใช้กิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคา หรือการแถม บ้างช่วงเทศกาลสำคัญเพื่อเพิ่มยอดขาย การทดลองชิมในงานแสดงสินค้า

อันดับที่สาม ปัจจัยด้านการบริหารธุรกิจ ทั้งด้านคน (แรงงาน) เงินทุน วัสดุอุปกรณ์และการบริหารจัดการ นับเป็นปัจจัยหนึ่ง ในการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ที่จะนำสินค้าไปจำหน่ายยังตลาด ACE ซึ่งผู้ประกอบการ มักประสบปัญหาในการบริหารจัดการ ตั้งแต่เรื่องเงินทุน แรงงาน ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการเปิดตลาดในต่างประเทศนั้น มีภาระค่าใช้จ่ายสูงกว่าการจัดจำหน่ายภายในประเทศ และมีความเสี่ยงในการขาดทุน หากสินค้าที่นำไปจำหน่ายไม่หมด หรือ ไม่คุ้มค่าใช้จ่าย อีกทั้งในการจัดจำหน่ายในบางประเทศ จะมีปัญหาในเรื่องภาษาในการติดต่อสื่อสาร เช่น จีน กัมพูชา ผู้ประกอบการจำเป็นต้องจ้างล่ามมาช่วยในการสื่อสารทางการตลาด ทำให้ส่วนของกำไรลดลง หรือบางครั้งอาจไม่คุ้มทุนได้ นอกจากนี้ เนื่องจากสินค้า OTOP ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ทำด้วยมือ ใช้แรงงานคนในชุมชนกลุ่มสมาชิกจึงเกิดปัญหาเรื่องคุณภาพและมาตรฐาน

การผลิตได้ อีกทั้งหากได้รับคำสั่งซื้อจำนวนมาก ในคราวเดียว ก็จะทำให้เกิดการผลิตไม่ทันตามมา ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องเตรียมคิดระบบการบริหารที่ดี มีมาตรการรองรับ เพื่อให้สินค้าที่นำไปจัดจำหน่ายสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า เป็นที่ติดตลาดและได้มาตรฐาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูเมศ จำปาวงศ์ (Campawong, 2004) ที่ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า ด้านการผลิตขาดแคลนแรงงาน ขาดแคลนวัตถุดิบ การผลิตไม่ทันด้านการตลาด กลุ่มลูกค้ามีขนาดเล็ก ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ เป็นรูปแบบเดิม ๆ ด้านเรื่องราว หรือ ตำนานผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ของคนในท้องถิ่นมานาน สืบทอดต่อกันมา เป็นของขึ้นชื่อของคนในท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งของชุมชนหรืองานของ ันนัยมัย เจียรกุล (Jeankul, 2014) พบว่าปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC แนวทางในการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการ OTOP ผู้การร่วมตัวของ AEC ตามกรอบ ASEAN SMEs นั้นต้องเกิดจากความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องมีการพัฒนาฝีมือแรงงาน พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานพร้อมทั้งหากกลุ่มตลาดเป้าหมายและช่องทางการตลาด ในการกระจายสินค้า ด้านการเงินและแหล่งเงินทุนควรมีการใช้ระบบการเงินลับบัญชีที่ถูกต้อง และผลงานวิจัยของ กนกพร ภาคิฉาย และ อโณทัย ทิพนเตร (Pakeechay & Tipanate,

2013) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนากลุ่มหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนกรณีศึกษาศรีตำบลบ้านเลน บ้านจิวดินไทย พบว่า ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องต่อความต้องการของกลุ่ม โดยการสำรวจความต้องการของกลุ่มหรือแลกเปลี่ยนความรู้กับนักการตลาดและนักพัฒนาผลิตภัณฑ์เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในระดับสากลได้ พัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจที่สร้างความน่าเชื่อถือแก่ลูกค้า คู่สัญญา หรือสถาบันการเงิน และมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและเพิ่มช่องทางการตลาดที่สามารถเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย และพัฒนาความสามารถในการรองรับคำสั่งซื้อที่มีปริมาณมากได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

1.1 หน่วยงานภาครัฐ ควรเป็นผู้กำหนดตลาดให้กับผู้ประกอบการรายใหม่ที่ต้องการพัฒนาตนเองในการนำสินค้า OTOP ในจำหน่ายในตลาด AEC ทั้งนี้ โดยในช่วงแรกภาครัฐอาจจัดให้ไปออกงานในประเทศเพื่อนบ้าน ใกล้ ๆ ก่อน เช่น ลาว พม่า เวียดนาม โดยภาครัฐช่วยออกค่าใช้จ่ายให้บางส่วนเพื่อให้ผู้ประกอบการที่มีเงินทุนน้อยได้มีโอกาสในการไปแสดงสินค้าและขายสินค้าในตลาด AEC ได้

1.2 หน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมผู้ประกอบการที่มีความพร้อม และมีศักยภาพในการจัดจำหน่ายสินค้าของตน และมีเงินทุนเพียงพอ

ให้สนใจ และกล้าที่จะนำสินค้าของตนไปจำหน่ายในตลาด AEC ทั้งนี้ ผู้ประกอบการบางรายมีความพร้อมทั้งด้านสินค้าและเงินทุน แต่ไม่มั่นใจตนเอง และไม่มั่นใจว่าเมื่อนำสินค้าไปขายแล้วจะขายได้หรือไม่ ดังนั้น ภาครัฐควรให้การส่งเสริมสนับสนุน โดยแสดงบทบาทเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ และให้มีเจ้าหน้าที่ไปช่วยในการประสานงานในการจัดจำหน่ายสินค้า เพื่อเป็นการนำร่องในการเปิดตลาด AEC และเป็นการสร้างความมั่นใจ ตลอดจนช่วยให้ผู้ประกอบการที่มีความพร้อมกล้าตัดสินใจนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาด ACE ได้ง่ายขึ้น

1.3 หน่วยงานภาครัฐ ควรประสานงานกับเครือข่ายผู้ประกอบการ OTOP ในการจัดตั้งศูนย์ OTOP trader เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงจัดจำหน่ายกระจายสินค้า OTOP โดยทางภาครัฐควรเป็นเจ้าภาพในการหาสถานที่ในการจัดตั้งศูนย์ ซึ่งจะช่วยผู้ประกอบการในการแก้ปัญหา การขนส่งสินค้า การกระจายสินค้า การติดต่อซื้อขายภายหลังงานแสดงสินค้าทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งเป็นการสร้างตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ OTOP

2.1 ผู้ประกอบการ OTOP ที่จะนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาด ACE ต้องทำการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในประเทศที่จะไปแสดงสินค้าเป็นลำดับแรก เพื่อเป็นข้อมูลในการผลิต การเลือกสินค้าไปจัดจำหน่ายให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้บริโภคในประเทศนั้น ๆ

2.2 ผู้ประกอบการ OTOP ควรสร้างเครือข่าย OTOP เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์ ความร่วมมือที่ดีระหว่างกัน และกัน เช่น การร่วมกันกำหนดราคา คุณภาพของสินค้า การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การช่วยปัญหาร่วมกัน ตลอดจนการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลที่สำคัญกับสมาชิก ให้มีความรวดเร็วและทั่วถึง ส่งผลให้สมาชิกมีโอกาสในการรับรู้และมีโอกาสในการจัดจำหน่ายสินค้าร่วมกัน ทั้งนี้ในการสร้างเครือข่าย อาจสร้างโดยแบ่งเป็นภาคหรือแบ่งตามประเภทสินค้า ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความเห็นสมควรร่วมกันของผู้ประกอบการในเครือข่าย

2.3 ผู้ประกอบการ OTOP รายใหม่ควรมีการรวมกลุ่มกัน โดยพิจารณาเลือกหัวหน้ากลุ่ม ที่อาจเป็นผู้ประกอบการซึ่งเคยเข้าไปจำหน่ายสินค้า OTOP ในกลุ่มประเทศ AEC มาแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้มีพี่เลี้ยง ให้คำข้อมูล ให้คำปรึกษา ตลอดจนช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจำหน่ายสินค้าที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทันการณ์

2.4 ผู้ประกอบการ OTOP ควรมีการทบทวนการจำหน่ายสินค้าทุกครั้งหลังจากกลับมาจากการจำหน่ายสินค้าเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานว่าประสบความสำเร็จหรือไม่และต้องดำเนินการพัฒนา ปรับปรุงสินค้าอย่างไรต่อไป

2.5 ผู้ประกอบการ OTOP ควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงการสร้างตราหือสินค้าให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

2.6 ผู้ประกอบการ OTOP ที่เข้าร่วมงานแสดงสินค้าในตลาด AEC ควรจัดเตรียมสินค้าให้เพียงพอและเหมาะสมกับตลาด หากจัดสินค้า

มากเกินไป อาจเกิดปัญหา สินค้าขายไม่หมด ทำให้ต้องลดราคา เพื่อต้องการให้เหลือสินค้า น้อยที่สุด อันจะส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการขนส่งกลับ แต่ก็จะเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีนักของสินค้าในสายตาของผู้บริโภค

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเชิงลึกสำหรับสินค้า OTOP ประเภทเสื้อผ้า เพื่อศึกษาคุณลักษณะของเสื้อผ้าที่ผู้บริโภคในตลาดกลุ่มประเทศ AEC ว่าในแต่ละประเทศมีความต้องการรูปแบบ สี สัน เนื้อผ้า ที่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการเลือกผลิตให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในประเทศนั้น

3.2 ควรมีการวิจัยปัญหาด้านการเงินและแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ OTOP เนื่องจาก ผู้ประกอบการ OTOP ส่วนใหญ่ ยังขาดทักษะการบริหารการเงินและบัญชี ไม่มีระบบบันทึกบัญชีที่ถูกต้อง ไม่มีการบันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง ส่งผลให้ผู้ประกอบการ OTOP ไม่รู้ต้นทุนที่แท้จริงของตน ทำให้ตั้งราคา สินค้าของตนไม่ถูกต้องเหมาะสม บางรายดูขายดี แต่ไม่ได้กำไร อีกประเด็นหนึ่ง คือ ผู้ประกอบการ OTOP ส่วนใหญ่ มีขนาดเล็ก ไม่สามารถหาแหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำเพื่อการลงทุนด้วยตนเองได้และมักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน

3.3 ควรมีการวิจัยถึงพฤติกรรมผู้บริโภคของประชากรในประเทศกลุ่ม AEC เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมผู้บริโภค การตัดสินใจซื้อทัศนคติ ความเชื่อต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค

REFERENCE

- Boonsuksai, M. (2014). Interviewed on March. 18, 2014. (in Thai)
- Bowonkulpa, B., & Teindam, S. (2014). Marketing mix strategy and Thai wisdom products with 5 Star management in Nakhonpathom province. Conference 4th on Sustainable rural development. Khon Kaen province, 11 – 13 June, Khon Kaen University. (in Thai)
- Champawong, P. (2004). Community potential for “One Tambon One Product” project in Muang District, Chanthaburi Province. Special Problems, Interdisciplinary State, Burapha University. (in Thai)
- Department of International Economics. (2016). One Tambon One Product: OTOP. Retrieved September 14, 2016 from <http://www.mfa.go.th> (in Thai)
- Jeankul, T. (2014). The problem and the adaptation of OTOP to the AEC. Executive Journal. 1, 177 – 191. (in Thai)
- Jitprakong, P. (2014). “Consumer behavior” on trade challenges, investment in ASEAN. Bangkok: Asian Studies Institute Chulalongkorn University.
- Kampod, B. (2014). Interviewed on April 14. (in Thai)
- Pakeechay, K., & Tipanate, A. (2013). An approach for OTOP product development on preparing to AEC in case of miniature model Tambon Ban-Len Woman Group. National Academic Conference Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi 1st. Phra Nakhon Si Ayutthaya province, 22 June, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Phranakhon Si Ayutthaya Center, Phra Nakhon Si Ayutthaya. (in Thai)
- Keawbonma, S. (2014). Interviewed on March 20, 2014. (in Thai)
- Kaewserm, T. (2008). Problems and needs for developing potential of community and local product entrepreneurs (OTOP) in Phetchabun Province. Phetchabun: Phetchabun Rajabhat University. (in Thai)
- Kongrit, S. (2002). Marketing management. Nakorn Phatom: Rajabhat Institute Nakorn Phatom. (in Thai)
- Mongkondee, D. (2014). Interviewed on April 2, 2014. (in Thai)
- Muangrak, S., & Sannanuch, S. (2003). Technical handbook for Increasing productivity in a strong community. Bangkok: Office of the Permanent Secretary for Industry Ministry of industry. (in Thai)

Neamsawas, N. (2014). Interviewed on February 15, 2014. (in Thai)

Saysupap, J. (2014). Interviewed on March 2, 2014. (in Thai)

Theerakul, N. Wiboonpong, A., & Sriboonchit, S. (2005). Self-reliant process of OVOP to OTOP and lessons for Thai OTOP. The 2005 Annual conference and symposium to increase agricultural productivity. Faculty of Agriculture, Chiang Mai University. Capital district, Chiang Mai province, 20 – 21 September, Research Center for Agricultural Productivity (SCG), Faculty of Agriculture Chiang Mai University (in Thai)

.....

การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพ
ของเจนเนอเรชั่นวาย

ONLINE SOCIAL MEDIA ACCESSION AND HEALTH LITERACY
OF GENERATION Y

ดุสิตา พุทธิไสย^{1*} และ ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว²

Dusida Putthisai^{1*} and Saranthorn Sasithanakornkae²

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์และสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*,2}

Master of Arts Program in Communication Arts and Information, Faculty of Humanities, Kasetsart University,

Bangkok, Thailand^{1*,2}

Email: ebt_amusegirl@hotmail.com^{1*}

Received: 2018-03-07

Revised: 2018-04-29

Accepted: 2018-04-30

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยของ เจนเนอเรชั่นวาย จำแนกตามลักษณะทางประชากร 2) ศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพของ เจนเนอเรชั่นวาย และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงกับความรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจ การโต้ตอบ การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรม และการบอกต่อ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ในกลุ่มตัวอย่างเจนเนอเรชั่นวายที่เคยเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัย จำนวน 400 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตามสะดวก โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านอินเทอร์เน็ต และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางประชากร ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ที่ต่างกัน มีการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน ส่วนความรู้ด้านสุขภาพ พบว่า ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงในระดับปานกลาง และมีความรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจ

การโต้ตอบ การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรม และการบอกต่อในระดับสูง และผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการโต้ตอบ การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรม และการบอกต่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ เจเนอเรชันวาย

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the behavior of Generation Y's online social media accession of The Department of Health according to demographic characteristics ; 2) to study Generation Y's health literacy level; and 3) to study the relationships between health literacy, health accession, understanding, interacting, decision making, changing behavior, applying and sharing of information. The quantitative research methodology was applied to four hundred sampling population of Generation Y who had accessed to online social media of The Department of Health. The sample were selected using convenience sampling method. The online survey was constructed and used as a tool for collecting data. The statistics used to analyze the data were descriptive statistical analysis and inferential statistical analysis. The results of this research were as follows: in comparison of demographic characteristics, people at the different educational levels, occupations, and income had different access to online social media. In health literacy level, most studied population's health accession was at medium level. However with health accession, understanding, interacting, decision making, changing behavior, applying and sharing of information were at high level. For the result of hypothesis testing, it was found that online social media accession has correlated with health literacy, interaction, decision making, changing behavior, applying and sharing of information with statistical significance at 0.01 level.

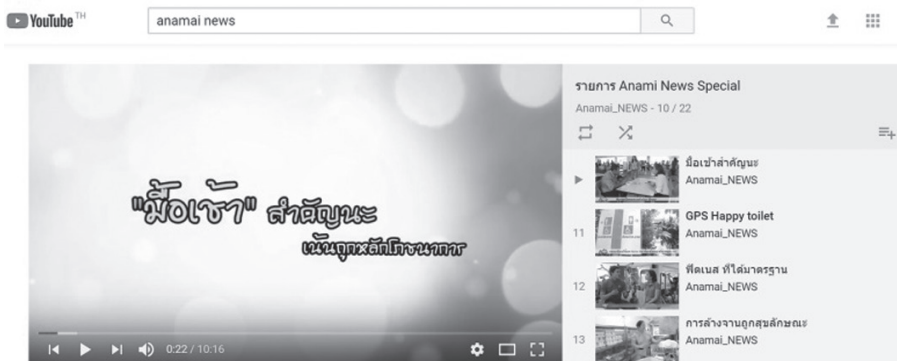
Keywords: online social media, health literacy, Generation Y

บทนำ

สุขภาพที่ดีเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน ส่งผลให้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การแข่งขันทางการตลาด และการเปลี่ยนวิถีชีวิตจากชนบทสู่วิถีเมืองมากขึ้น ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี ตลอดจนการเข้ามามีบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว แต่ขาดการกลั่นกรอง ซึ่งหากประชาชนไม่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพก็จะเกิดปัญหาสุขภาพตามมาได้ เนื่องจากความรอบรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์สุขภาพ หากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีระดับความรอบรู้ด้าน

สุขภาพต่ำ ย่อมจะส่งผลต่อสภาวะสุขภาพในภาพรวม (WHO, 2009)

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัย และให้มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ คือ สามารถเข้าถึงและเข้าใจข้อมูลความรู้สุขภาพ ได้ตอบ ชักถาม แลกเปลี่ยน นำไปสู่การตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และบอกต่อเพื่อสร้างสังคมรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างยั่งยืน โดยมีการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์กรมอนามัย (www.anamai.moph.go.th) ยูทูบ ในชื่อ Anamai_News เพจกรมอนามัย และไลน์ ในชื่อ PR anamai ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 1 ตัวอย่างรายการที่เผยแพร่ในยูทูบช่อง Anamai_News

ภาพที่ 2 เว็บไซต์กรมอนามัย

ภาพที่ 3 เฟซกรมอนามัย

ภาพที่ 4 ไลน์ PR anamai

ทั้งนี้ เจนเนอเรชั่นวาย เป็นกลุ่มคนที่เกิดในพ.ศ. 2524-2543 มีอายุ 17 - 36 ปี นับเป็นวัยทำงานซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศที่ควรมีสุขภาพดีเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด นอกจากนี้ เจนเนอเรชั่นวายยังเป็นกลุ่ม

ที่เกิดและเติบโตโดยมีสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพของเจนเนอเรชั่นวาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยของเจนเนอเรชั่นวาย จำแนกตามลักษณะทางประชากร
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพของเจนเนอเรชั่นวาย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงกับความรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจ การโต้ตอบ การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรม และการบอกต่อ

ขอบเขตของการวิจัย

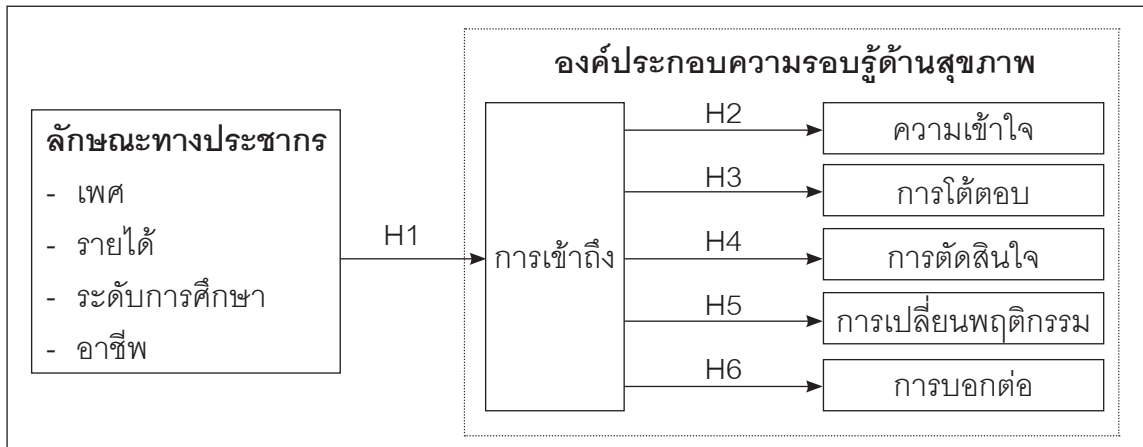
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเจนเนอเรชั่นวายอายุ 17 - 36 ปี ที่เปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัย เป็นการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพในเรื่องโภชนาการ กิจกรรมทางกาย อนามัยการเจริญพันธุ์ และทันตสุขภาพ ตามองค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพของกรมอนามัย ได้แก่ 1) การเข้าถึง หมายถึง การที่บุคคลเปิดรับข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพพื้นฐานที่จำเป็นจากสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัย ได้แก่ เว็บไซต์กรมอนามัย เฟซบุ๊กกรมอนามัย ยูทูบช่อง Anamai_News และไลน์ PR anamai 2) ความเข้าใจ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้และจดจำเนื้อหาสาระสำคัญที่ถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพของกรมอนามัย 3) การโต้ตอบ หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถในการสื่อสารเพื่อโต้ตอบ ชักถาม และแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพด้วยวิธีการพูด อ่าน หรือเขียนได้ 4) การตัดสินใจ หมายถึง การที่บุคคลสามารถกำหนดทางเลือก

หรือวิธีการปฏิบัติ โดยมีการวิเคราะห์ผลดีผลเสียเพื่อการปฏิเสธ หรือหลีกเลี่ยง พร้อมแสดงทางเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง 5) การเปลี่ยนพฤติกรรม หมายถึง การที่บุคคลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองโดยปฏิบัติตนให้เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน และ 6) การบอกต่อ หมายถึง การที่บุคคลมีความเชื่อมั่นในข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพที่ตนเองมี และสามารถแนะนำบอกต่อแก่ผู้อื่นได้ด้วยการสื่อสารทางวาจา การโพสต์ การแชร์ หรือการส่งข้อความผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระหว่างวันที่ 1-30 ธันวาคม พ.ศ. 2560

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรที่ต่างกันมีความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงแตกต่างกัน
2. ความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจ
3. ความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรู้ด้านสุขภาพด้านการโต้ตอบ
4. ความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรู้ด้านสุขภาพด้านการตัดสินใจ
5. ความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรม
6. ความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรู้ด้านสุขภาพด้านการบอกต่อ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรที่ทำการศึกษาค้างนี้ คือ เจนเนอเรชันวายที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทยซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด ผู้วิจัยจึงได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากร (Cochran, 1963) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 380 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน ซึ่งเป็นเจนเนอเรชันวาย ที่เคยเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของกรมอนามัยที่เผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีสุ่มตามสะดวก ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสอบถามผ่านอินเทอร์เน็ต โดยส่งเว็บลิงค์ทางไลน์ โพสต์เว็บลิงค์ในเพจกรมอนามัยและเว็บไซต์กรมอนามัย

ซึ่งจะมีคำถามถามถึงอายุและประวัติการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยก่อนเข้าทำแบบสอบถาม เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตรงตามที่ต้องการ

3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาค้างนี้คือแบบสอบถามประกอบไปด้วยคำถามปลายปิด โดยแบ่งคำถามออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัย ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจ ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพด้านการโต้ตอบ ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพด้านการตัดสินใจ ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรม และส่วนที่ 7 คำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพด้านการบอกต่อ

4. การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เสนอแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง จากนั้นจึงนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยการนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบก่อนการเก็บข้อมูลจริงกับผู้ใช้อีเมลสังคมออนไลน์ จำนวน 30 คน โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่า ซึ่งจากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ที่ 0.91

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลในแบบสอบถาม และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานในการหาค่าความแตกต่าง และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.25 ตามลำดับ มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 55.75 รองลงมาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.00 ระดับอนุปริญญาตรี/ปวส. จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน

19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.75 และระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 รองลงมาอาชีพลูกจ้างประจำ/พนักงานห้างร้าน/พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 เป็นนักศึกษาจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.25 อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.75 อาชีพอิสระ/freelance จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.25 และอาชีพอื่นๆ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัย

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยในช่วงกลางวัน (11.01-16.00 น.) จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 รองลงมาเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยในช่วงกลางคืน (19.01-24.00 น.) จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยในช่วงเย็น (16.01-19.00 น.) จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยในช่วงเช้า (05.01-11.00 น.) จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12 และเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยในช่วงหลังเที่ยงคืน (00.01-05.00 น.) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่เข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยครั้งละต่ำกว่า 30 นาที จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.25 รองลงมาเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยครั้งละ 31-60 นาที

จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 และเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยครั้งละมากกว่า 60 นาทีขึ้นไป จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.75 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความรอบรู้ด้านสุขภาพ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการเข้าถึงสูงที่สุดคือ เพจกรมอนามัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 รองลงมาเป็นเว็บไซต์กรมอนามัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 ยูทูปช่อง Anamai_NEWS ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78 และไลน์ PR anamai ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 ตามลำดับ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.70 โดยความรู้ที่มีผู้ตอบถูกมากที่สุด คือ การแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เข้าและก่อนนอน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87 รองลงมาคือการสวมถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เป็นการป้องกันการตั้งครรภ์ที่สะดวกและปลอดภัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 มื้อเช้าเป็นอาหารมื้อที่สำคัญสำหรับทุกวัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83 การนอนหลับพักผ่อนวันละ 7-8 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.79 การแปรงฟันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์จะช่วยให้ฟันแข็งแรง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.70 การนับระยะปลอดภัยไม่ใช้การคุมกำเนิดที่ดีที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.59 การลุกเดินทุก 2 ชั่วโมงจะทำให้ร่างกายแข็งแรง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.56 และวัยทำงานไม่ควรกินเนื้อสัตว์ติดมัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.39 ตามลำดับ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการติดต่อพบพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการติดต่อในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 โดยวิธีการติดต่อที่ใช้มากที่สุดคือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสอบถามหรือค้นหาข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 รองลงมาเป็นการรับฟังข้อแนะนำด้านสุขภาพ และตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูลด้านสุขภาพ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 การสอบถามผู้อื่นหรือค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และการสอบถามผู้อื่นก่อนที่จะเชื่อถือข่าวหรือโฆษณาเกี่ยวกับสุขภาพ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ตามลำดับ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการตัดสินใจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการตัดสินใจในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 โดยประเด็นที่มีการตัดสินใจมากที่สุด คือ การเลือกใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์สำหรับแปรงฟันทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 รองลงมาคือการเลือกออกกำลังกายเป็นประจำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 การปฏิเสธอาหารที่มีรสหวานมัน เค็ม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และการคุมกำเนิดด้วยการกินหรือฉีดหรือฝังยาคุมกำเนิด หรือการสวมถุงยางอนามัยหรือห่วงอนามัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ตามลำดับ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรมในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 โดยประเด็นที่มีการเปลี่ยนพฤติกรรมมากที่สุด คือ การแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เข้าและก่อนนอน แปรงนาน

ครั้งละ 2 นาที่ ไม่กินอาหารหลังแปรงฟันนาน 2 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 รองลงมาคือ การรู้จักวิธีป้องกันการคุมกำเนิดด้วยการสวมถุงยางอนามัย หรือห่วงอนามัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 การกินอาหารครบ 5 หมู่ หลากหลาย ลดหวาน มัน เค็ม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และการเพิ่มกิจกรรมทางกายโดยยืดเหยียดร่างกาย ทุก 2 ชั่วโมงระหว่างการทำงานแต่ละวัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ตามลำดับ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการบอกต่อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการบอกต่อในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 โดยวิธีการบอกต่อมากที่สุดคือ

การชี้แจงข้อมูลที่ถูกต้องให้ผู้อื่นทราบเมื่อมีการเข้าใจผิด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 รองลงมาคือการส่งต่อข้อความเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 การแชร์ความรู้ด้านสุขภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และการคอมเมนต์หรือส่งข้อความเพื่อชี้แจงข้อมูลที่ถูกต้องให้ผู้อื่นทราบเมื่อเห็นผู้โพสต์ หรือแชร์ หรือส่งข้อความเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ตามลำดับ

ทั้งนี้ สามารถสรุปความรอบรู้ด้านสุขภาพในแต่ละด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพจำแนกตามองค์ประกอบ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านการเข้าถึง	3.04	1.21	ปานกลาง
ด้านความเข้าใจ	0.70	0.24	สูง
ด้านการได้ตอบ	3.91	0.86	สูง
ด้านการตัดสินใจ	3.80	0.79	สูง
ด้านเปลี่ยนพฤติกรรม	3.95	0.89	สูง
ด้านการบอกต่อ	3.66	0.92	สูง

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1 ลักษณะทางประชากร
ที่ต่างกันมีพฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์
ของกรมอนามัยแตกต่างกัน

ผลการทดสอบความแตกต่างของการ
เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์จำแนกตามเพศ พบว่า
เพศที่ต่างกันจะมีการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์
ไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 2

กลุ่มการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/
ปวช. ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบความแตกต่างของการ
เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์จำแนกตามอาชีพ พบว่า
อาชีพที่ต่างกันจะมีการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
โดยกลุ่มอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว เข้าถึงสื่อ

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t	df	Sig (2-tailed)
ชาย	189	2.91	1.21	0.001	398	0.999
หญิง	211	2.91	1.22			

ผลการทดสอบความแตกต่างของการ
เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์จำแนกตามระดับการ
ศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันจะมีการ
เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มี
การศึกษาระดับอนุปริญาตร/ปวส. เข้าถึงสื่อ
สังคมออนไลน์สูงกว่าทุกกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
3.63 ขณะที่กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ต่ำที่สุด ค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 2.42 และเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย
รายคู่ โดยวิธี LSD พบว่า กลุ่มการศึกษาระดับ
อนุปริญาตร/ปวส. ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 เข้าถึง
สื่อสังคมออนไลน์สูงกว่ากลุ่มการศึกษาระดับ
ปริญาตร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 กลุ่มการศึกษา
ระดับสูงกว่าปริญาตร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78

สังคมออนไลน์สูงกว่าทุกกลุ่ม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ
3.54 ขณะที่กลุ่มอาชีพอื่น ๆ เข้าถึงสื่อสังคม
ออนไลน์ต่ำกว่าทุกกลุ่ม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 และ
เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธี LSD
พบว่า กลุ่มอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 3.54 มีการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่า
กลุ่มนักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 กลุ่มอาชีพ
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ
2.82 กลุ่มอาชีพลูกจ้างประจำ/พนักงานห้างร้าน/
พนักงานบริษัทเอกชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 และ
กลุ่มอาชีพอื่น ๆ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.40 อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบความแตกต่างของการ
เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์จำแนกตามรายได้ พบว่า
รายได้ที่ต่างกัน มีการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000-25,000 บาท เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่าทุกกลุ่ม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 45,001 บาทขึ้นไป เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ต่ำกว่าทุกกลุ่ม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 และเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธี LSD พบว่า กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000-25,000 บาท ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้

เฉลี่ยต่อเดือน 25,001-35,000 บาท ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001-45,000 บาท ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 และกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 45,001 บาทขึ้นไป ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทั้งนี้ ผลการทดสอบความแตกต่างของการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์จำแนกตามระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความแตกต่างของการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์จำแนกตามระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ลักษณะทางประชากร		เฉลี่ย	F	p	post-hoc analysis
ระดับการศึกษา	(1) ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	2.67	2.985	0.012	2 < 3, 4 3 < 4 4 > 5, 6
	(2) มัธยมศึกษาตอนต้น	2.42			
	(3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	2.77			
	(4) อนุปริญญาตรี/ปวส.	3.63			
	(5) ปริญญาตรี	2.95			
	(6) สูงกว่าปริญญาตรี	2.78			
อาชีพ	(1) นักศึกษา	3.08	4.154	0.001	1 > 3, 6 2 > 3, 4, 6
	(2) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3.54			
	(3) ลูกจ้างประจำ/พนักงานห้างร้าน/พนักงานบริษัทเอกชน	2.73			
	(4) รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2.82			
	(5) อาชีพอิสระ/freelance	3.12			
	(6) อื่น ๆ	2.40			
รายได้	(1) ต่ำกว่า 15,000 บาท	2.88	2.668	.032	2 > 3, 4, 5
	(2) 15,000 - 25,000 บาท	3.14			
	(3) 25,001 - 35,000 บาท	2.74			
	(4) 35,001 - 45,000 บาท	2.68			
	(5) 45,001 บาทขึ้นไป	2.59			

สมมติฐานที่ 2 ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจ

พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีไม่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจ กล่าวคือ การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ -0.64

สมมติฐานที่ 3 ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการโต้ตอบ

พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการโต้ตอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงสูงกว่า จะมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการโต้ตอบสูงกว่า โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .320 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

สมมติฐานที่ 4 ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการตัดสินใจ

พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงสูงกว่า จะมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการตัดสินใจสูงกว่า โดยมี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.365 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

สมมติฐานที่ 5 ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรม

พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงสูงกว่า จะมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรมสูงกว่า โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.357 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

สมมติฐานที่ 6 ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการบอกต่อ

พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงสูงกว่า จะมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรมสูงกว่า โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.423 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2-6 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงกับความรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจ การโต้ตอบ การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรม และการบอกต่อ

ตัวแปร	r	Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน
การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรู้ด้านสุขภาพ ด้านความเข้าใจ	-0.064	0.200	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรู้ด้านสุขภาพ ด้านการโต้ตอบ	0.320	0.000	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรู้ด้านสุขภาพ ด้านการตัดสินใจ	0.365	0.000	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรู้ด้านสุขภาพ ด้านการเปลี่ยนพฤติกรรม	0.357	0.000	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรู้ด้านสุขภาพ ด้านการบอกต่อ	0.423	0.000	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์กับความรู้ด้านสุขภาพของเจนเนอเรชั่นวาย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงในระดับปานกลาง โดยสังคมออนไลน์ที่มีการเข้าถึงมากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก igrum ไลน์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 สอดคล้องกับข้อมูลจากงาน Thailand Social Awards 2017 ที่ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ตลอดปี 2559 จนถึงเดือนพฤษภาคม 2560 พบว่าทั่วโลกมีจำนวนผู้ใช้งานเฟซบุ๊กถึง 1,930 ล้านบัญชี โดยสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด 231 ล้านบัญชี รองลงมาเป็นประเทศอินเดีย จำนวน 202 ล้านบัญชี ส่วนประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 9 มีผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก

จำนวน 47 ล้านบัญชี หรือเท่ากับร้อยละ 71 ของประชากรทั้งหมดในประเทศไทย ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเพจกรมนามัยเพิ่มเติม พบว่า มีการเปิดใช้งานตั้งแต่ปี 2557 มีผู้ติดตามกว่า 64,000 ราย และมีผู้ดูแลระบบ (admin) ให้คำปรึกษาหรือโต้ตอบกับผู้ใช้งานเสมอ นอกจากนี้ ผู้ใช้งานยังสามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้ใช้งานคนอื่นได้ด้วย จึงทำให้มีการเข้าถึงมากที่สุด

2. ลักษณะทางประชากร ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ที่ต่างกัน มีความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่ากลุ่มอื่นคือ กลุ่มที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาตรี/ปวส. ประกอบอาชีพอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000-25,000 บาท ในขณะที่เพศที่ต่างกันมีความรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการ

ศึกษาเรื่องทัศนคติที่มีต่อการเปิดรับสื่อออนไลน์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดย ศิวัช จันทนาสุภาภรณ์ (Juntanasupaporn, 2011) พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีทัศนคติในการเปิดรับสื่อออนไลน์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาสาเหตุของเพศที่ต่างกันมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่มีความนิยมใช้งานกันมากและเป็นรูปแบบการสื่อสารสองทางซึ่งผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว (SEO, 2011) ทำให้ทุกคนไม่ว่าเพศหญิงหรือชายก็สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาความฉลาดทางสุขภาพและสถานการณ์การดำเนินงานส่งเสริมความฉลาดทางสุขภาพของคนไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยเบญจมาศ สุรมิตรไมตรี (2556) ที่พบว่า ลักษณะทางประชากร ได้แก่ อาชีพ และระดับการศึกษาที่ต่างกันมีการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพตามหลักพฤติกรรม 3 อ 2 ส แตกต่างกัน ในขณะที่เพศที่ต่างกันมีการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพตามหลักพฤติกรรม 3 อ 2 ส ไม่แตกต่างกัน

3. ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีไม่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านความเข้าใจ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเนื่องมาจากความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพนั้นมีปริมาณมาก และการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยก็ไม่ได้

จำกัดเฉพาะกลุ่มวัยทำงานเท่านั้น นอกจากนี้ในการเผยแพร่สื่อแต่ละครั้งอาจมีการนำเสนอเนื้อหาที่มากเกินไป ตลอดจนการใช้คำศัพท์เฉพาะเข้าใจยาก หรือเนื้อหาความรู้ที่เผยแพร่ไม่ตรงตามความต้องการของประชาชน ซึ่งการเลือกรับหรือเลือกใช้สื่อของบุคคลส่วนหนึ่งมีปัจจัยพื้นฐานมาจากประโยชน์ใช้สอยของตนเอง ผู้รับสารจึงต้องการแสวงหา และใช้ข่าวสารบางอย่างให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเองเพื่อช่วยให้ความคิดของตนบรรลุผล เพื่อให้ข่าวสารมาเสริมความเด่นของตนเอง และเพื่อให้ข่าวสารช่วยให้ตนเองได้รับความสะดวกสบาย ความปลอดภัย รวมทั้งให้ได้ข่าวสารที่ทำให้ตนเองเกิดความสุขสนนบันเทิง (Merrill & Lowenstein, 1971) เมื่อข้อมูลข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยไม่เป็นไปตามความต้องการหรือรูปแบบไม่ตรงตามความพอใจของผู้รับสาร จึงทำให้ไม่เกิดความเข้าใจ ทั้งนี้ ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์นั้นกลุ่มตัวอย่างจะมีการเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารไว้ (Satawatin, 2003) โดยมีปัจจัยการเลือกคือ การใช้ประโยชน์ โดยคนเราจะให้ความสนใจและความพยายามในการที่จะเข้าใจ และจดจำข่าวสารที่เราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (Hunt & Ruben 1993)

4. ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการโต้ตอบ โดยผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงสูงกว่า จะมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการโต้ตอบสูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภานุวัฒน์ กองราช (Kongrach, 2011) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม

ออนไลน์ของวัยรุ่น พบว่า มีผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการส่งข้อความถึงร้อยละ 83 และการร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่มข่าวสารต่าง ๆ ร้อยละ 71.25 นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องทัศนคติที่มีต่อการเปิดรับสื่อออนไลน์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดย ศิวัช จันทนาสุภาภรณ์ (Juntanasupaporn, 2011) พบว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่สามารถใช้สอบถามข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการโต้ตอบอาจเนื่องมาจากสื่อสังคมออนไลน์สามารถสื่อสารได้สองทาง สะดวก และรวดเร็ว ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัย เช่น ไลน์ มีผู้ดูแลระบบ (admin) ที่สามารถตอบคำถามหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับสุขภาพ และในเพจกรมอนามัย ผู้ใช้งานยังสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ผ่านการคอมเมนต์ใต้โพสต์ของเพจได้อีกด้วย

5. ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการตัดสินใจ กล่าวคือ ผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงสูงกว่า จะมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการตัดสินใจสูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิมลพรรณ อาภาเวช สาทิธีชีวะสารณ์ และชาญ เดชอัศววงศ์ (Arpavate, Cheevasart & Dejasvanong, 2011) ที่ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการสื่อสารในเฟซบุ๊กของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กเพื่อนำข้อมูลข่าวสารไปช่วยในการตัดสินใจ

อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดย เอมิกา เหมมินทร์ (Hemmin, 2013) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อช่วยในการตัดสินใจซื้อและมีอิทธิพลทำให้ซื้อสินค้าหรือบริการนั้นในระดับสูง และเมื่อผู้วิจัยได้พิจารณาข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของกรมอนามัยที่เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ พบว่า มีการชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อาทิ การรับประทานอาหารรสหวานมัน หรือเค็มเกินไป ทำให้เกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การมีพฤติกรรมเนือยนิ่งหรือไม่ขยับร่างกายบ่อย ๆ ทำให้เป็นโรคออฟฟิศซินโดรม เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกในสิ่งที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดีของตน เช่น การเลือกที่จะปฏิเสธอาหารที่มีรสหวาน มัน เค็ม การออกกำลังกายเป็นประจำ การเลือกใช้อาาสี่ฟันผสมฟลูออไรด์สำหรับแปรงฟันทุกครั้ง และการคุมกำเนิดด้วยการกินหรือฉีดหรือฝังยาคุมกำเนิด หรือการสวมถุงยางอนามัยหรือห่วงอนามัย เป็นต้น

6. ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรม กล่าวคือ ผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงสูงกว่า จะมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเปลี่ยนพฤติกรรมสูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปฐมาพร เนตินันท์ (Netinant, 2016) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการเปิดรับข้อมูลผ่านเครื่องมือ

สื่อสารการตลาดกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อใช้สินค้าของเจนวาย (Gen Y) พบว่า การเปิดรับข้อมูลผ่านเครื่องมือสื่อสารการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อใช้สินค้าของเจนวาย นอกจากนี้ผู้ที่เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัย อาจมีปัจจัยมาจากการมีเป้าหมายเพื่อให้ตนเองมีสุขภาพที่ดี จึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี ตามแนวคิดของ Hunt & Ruben (1993) ที่อธิบายไว้ว่า มนุษย์ทุกคนมีเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนกำหนดเป้าหมายสำหรับการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสังคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เรากำหนดขึ้นนี้ จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำ เพื่อสนองเป้าหมายของตน

7. ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการบอกต่อ กล่าวคือ ผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงสูงกว่าจะมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการบอกต่อสูงกว่า สอดคล้องกับ อติเทพ บุตรราช (Buttarat, 2010) ที่ได้กล่าวถึงสื่อสังคมออนไลน์ไว้ว่า ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมยุคปัจจุบันมีการบอกเล่าประสบการณ์ เรื่องราวต่าง ๆ ผ่านวิดีโอ ข้อความและรูปภาพ ที่ผู้สื่อสารต้องการนำมาแบ่งปันให้กับครอบครัว เพื่อน รวมถึงคนในสังคมได้รับรู้ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ และสอดคล้องกับ ภาณุวัฒน์ กองราช (Kongrach, 2011) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่น พบว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถเผยแพร่ข้อมูล

หรือแลกเปลี่ยน แบ่งปันซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนหรือคนที่รู้จัก และจากผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดย เอมิกา เหมมินทร์ (Hemmin, 2013) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อแบ่งปันความคิดเห็นกับผู้อื่นได้ง่ายอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยพิจารณาสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน พบว่ามีเครื่องมือการใช้งานที่เอื้อต่อการบอกต่อไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ ยูทูป เฟซบุ๊ก หรือไลน์ จะมีเครื่องมือให้ผู้ใช้งานสามารถกดแชร์ หรือกดส่งต่อข้อมูลได้ง่ายและสะดวก

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาที่พบว่าเจนเนอเรชั่นวายมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น กรมอนามัยจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของกรมอนามัย และสนับสนุนให้ประชาชนได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยให้มากขึ้น

2. จากการศึกษาที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างเข้าถึงเว็บไซต์กรมอนามัยเป็นอันดับสองรองจากเพจกรมอนามัย ซึ่งเว็บไซต์กรมอนามัยเป็นฐานข้อมูลหลักที่จะสามารถสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพได้ ดังนั้น การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเพจกรมอนามัยจึงควรเพิ่มลิงค์เชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์กรมอนามัยด้วย เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงฐานข้อมูลหลักที่สำคัญมากขึ้น

3. ควรเพิ่มความถี่และเนื้อหาความรู้ที่เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เรื่อง การลดการบริโภคเนื้อสัตว์ติดมัน และการส่งเสริมให้ประชาชนเคลื่อนไหว ขยับร่างกายระหว่างวัน เนื่องจากเป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเข้าใจผิดมาก ซึ่งอาจส่งผลต่อการปฏิบัติตนด้านสุขภาพที่ไม่เหมาะสมได้

4. จากการศึกษาที่พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการเข้าถึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการติดต่อ การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรม และการบอกต่อ ดังนั้น กรมอนามัยควรส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของกรมอนามัยมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้

ประชาชนได้มีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการติดต่อ การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรม และการบอกต่อมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเพิ่มประเด็นความรู้ที่ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในการศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมมากขึ้น

2. ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้ครบทุกกลุ่มวัย ได้แก่ ปฐมวัย วัยเรียน วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยสูงอายุ

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการนำเสนอ เช่น วีดิโอ อินโฟกราฟิก ข่าว และเนื้อหาที่ส่งผลต่อความรอบรู้ด้านสุขภาพ เพื่อนำไปใช้ผลิตสื่อที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

REFERENCE

- Arpavate, W., Cheevasart, S. & Dejasvanong, C. (2011). Communication behavior on facebook of students at Rajamangala University of Technology Phra NaKhon. Retrieved September 10, 2017, from https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/986/MCT_54_06.pdf;jsessionid=D941E9A3FFF19CCA6786EDFB1BCBDBBF?sequence=1 (in Thai)
- Buttarach, A. (2010). Social network. Retrieved September 10, 2017, from <http://km.ru.ac.th/computer/?p=199> (in Thai)
- Department of Health. (2016). Vision and mission. Retrieved September, 10, 2017, from http://www.anamai.moph.go.th/main.php?filename=mission_2016 (in Thai)
- Cochran, W. G. (1963). Sampling techniques. 2nd edition. NY: John Wiley and Sons publishers.
- Hemmin, A. (2013). Social media consumption behaviors and opinion towards results of experiencing social media in Bangkok Metropolitan. Master of Science (Applied Statistics). National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Hunt, T. & Ruben, B. D. (1993). Mass communication: producer and customer. NY: Haper College Publishers.

- Jantanasupaporn, S. (2011). Attitudes toward online media exposure on social networks: a case study of students at Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Master of Business Administration. Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (in Thai)
- Kongrach, P. (2011). The study of teenagers' behaviors in using social networking sites (SNSs) in Thailand: A Case Study of Facebook. Master of Science Program in Technology Management College of Innovation, Thammasat University. (in Thai)
- Merrill, J. C. & Lowenstein, R. L. (1971). Media, messages and men New Perspectives in Communication. NY: David Mckey.
- Netinant, P. (2016). Correlation of marketing communication tool exposure & buying behavior of "Gen Y". Panyapiwat Journal. 8(special), 208-222. (in Thai)
- Satawatin, P. (2003). Communication Arts. (10th edition). Bangkok. Chulalongkorn University. (in Thai)
- Search Engine Optimization Company Limited. (2011). Online marketing. Retrieved September 22, 2017, from <http://www.seo.co.th/smm.php> (in Thai)
- Suramithmaitree, B. (2013). The study of health literacy and health literacy promotion of Thai people for support ASEAN Community. Retrieved August, 10, 2017. from <http://www.mfa.go.th/dvifa/contents/filemanager/files/nbt/nbt5/IS/IS5073.pdf> (In Thai)
- Thoth Zocial. (2017). Thailand Zocial Awards 2017. Retrieved September,22, 2017. from <https://2017.thailandzocialawards.com/> (in Thai)
- World Health Organization. (2009). Health literacy and health behavior. Retrieved September 15, 2017, from http://www.who.int/healthpromotion/conferences/7gchp/Track1_Inner.pdf
-

การสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง (ผู้รักบ้าน) ของนักเรียนในโรงเรียน

THE CONSTRUCTION OF CIVIC SUBJECTIVITY (HOME LOVING) OF STUDENTS IN SCHOOL

นนท์มนัส พิทยธีรพงศ์^{1*}, กิตติกร สันคติประภา², สุรวุฒิ ปัดไธสง³ และ ปรัชัย ดาวอุดม⁴

Nonmanut Pittayateerapong^{1*}, Kittikorn Sankatiprapa², Surawut Padthaisong³ and Parichai Daoudom⁴

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร

ประเทศไทย^{1*, 2, 3, 4}

Department of Development Education, The Graduate School, Srinakharinwirot University,

Bangkok, Thailand^{1*, 2, 3, 4}

Email: nonmanut@gmail.com^{1*}

Received: 2018-10-06

Revised: 2018-12-01

Accepted: 2018-12-12

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการที่จะศึกษาการสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง (ผู้รักบ้าน) ของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวตนผู้รู้คิดในอันที่จะกำหนดหรือเข้าใจตนเองว่าสามารถเลือกเป็นผู้รักบ้านที่เป็นคุณสมบัติที่ดีของเยาวชน โดยการวิเคราะห์ปฏิบัติการของอำนาจในการสร้างตัวตนในโรงเรียนที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายเพื่อสอนให้เด็กนักเรียนเกิดความรักบ้านโดยใช้แนวคิดคอนเฟสชันในการศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดในการมองปฏิบัติการของอำนาจที่มีเทคโนโลยีของอำนาจและเทคโนโลยีของตัวตน สร้างความรู้สึกรักหรือความเข้าใจตนเองของนักเรียนให้เป็นตัวตนที่รักใคร่รักและดูแลรักษากันของต้น ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบอัตชีวประวัติ เพื่อศึกษาชีวิตของนักเรียนที่สะท้อนประสบการณ์ในการสร้างตัวตน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนักเรียน 4 คนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 83 (บ้านห้วยโจด) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมือง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความแบบทฤษฎีฐานราก ผลการวิจัยพบว่าปฏิบัติการคอนเฟสชันสร้างให้เด็กสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจจากกิจกรรมวาดบ้าน

หมู่บ้าน ชักผ้า ล้างจาน นั้นเป็นการกระทำที่สะท้อนให้เห็นผลคือ นักเรียนเป็นผู้รู้สึกหรือเข้าใจว่าตนเองสามารถเป็นคนดีด้วยการทำความสะอาดบ้านให้สวยงาม

คำสำคัญ: การสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง คอนเฟสชั่น กิจกรรมการเรียนการสอน

ABSTRACT

This research aimed to study the construction of civic subjectivity (home loving) of students in school who were able to determine themselves whether or not to be home-loving persons, which was one of the youth desirable characteristics. Analysis of the operation of the power to create one own identities at school characterized by the process of teaching and learning activities aimed at teaching students to love their homes. In order to do this, the researcher carried out the study by means of using the concept of confession in education to investigate the operation of power which contained both power technology and identity technology so as to create a sense of self or self-knowledge of the students to become knowledgeable persons who have love and care for their own homes. The researcher utilized an autobiographical method to investigate the students' lives reflecting on their experiences in constructing the subjectivity. Data was carefully collected by means of in-depth interviews from four Thai students from Thairath Witthaya School 83 (Banhuijod) where there was a process of teaching and learning activities to create youth as citizens/civil subjectivity. The data were analyzed by the grounded theory method. The research result found that confession operation allowed the students to learn how to clean by doing household chores such as sweeping the house, mopping the house, washing clothes, and washing dishes which were regarded as effective action activities. These activities indicated that the students felt that they could become good persons by cleaning up to make their houses more beautiful.

Keywords: construction of civic subjectivity, confession, teaching and learning activities

บทนำ

พลเมืองหรือคนที่สังคมต้องการ คือ สิ่งที่เราเชื่อว่าเป็นการเกิดขึ้นของคนที่จะเป็นกำลังของบ้านเมืองหรือประเทศชาติ คนที่สังคมต้องการในแต่ละแห่งที่ดังกล่าวยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างที่เชื่อกันว่ามีสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ร่วมกันทำงานแบบเป็นกลไกที่มีหน้าที่สำคัญในการปลูกฝังหล่อหลอม (socialization) ที่ว่าสถาบันดังกล่าวเป็นหน่วย (agent) ผลผลิตที่ต้องการแต่พลเมือง หากแต่งงานวิจัยนี้เชื่อว่าเป็นพลเมืองเกิดจากการสร้างตัวตนของพลเมืองให้มีคุณลักษณะเป็นไปตามวาทกรรมของรัฐ

ประเทศไทยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งยังมีค่านิยมพื้นฐานของสังคม (value foundation) เป็นหลักสำคัญในการพัฒนา/สร้างคนผ่านการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างตัวตนพลเมืองให้เกิดขึ้นจากอุดมการณ์ของสังคมต่าง ๆ เช่น การปราบคอรัปชั่น รักษาสิ่งแวดล้อม การมีระเบียบวินัย เหล่านี้ เชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาของประเทศที่คู่ขนานกันกับการจัดการศึกษาที่ไม่แบ่งแยกชีวิตในโรงเรียนออกจากชีวิตทางสังคมและไม่แบ่งแยกศาสตร์ออกจากการปฏิบัติ

กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นปฏิบัติการเพื่อสร้างให้เกิดตัวตนความเป็นพลเมืองในโรงเรียนอย่างเป็นผู้รู้ ปฏิบัติได้และรู้คิดต่อสิ่งที่ควร กระทำในสิ่งที่เลือก คิดและทำ เพราะเกิดผลดีต่อตนเองและผู้อื่น กำกับ/ปรับปรุง

พัฒนาตนเองเพื่อให้ตนเองพัฒนาขึ้น ตัวตนพลเมืองที่รู้คิดดังนี้ มีอาจเกิดขึ้นภายใต้การทำงานของอำนาจแบบบังคับควบคุมแต่ถ้อยเดียว หากแต่จะเกิดขึ้นได้ที่จุดเชื่อมโยงกับอำนาจแบบคอนเฟสชันที่มีการทำงานของอำนาจชีวะเป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างให้นักเรียนกำกับตนเองไปตามวิถีทางแห่งคุณงามความดีของสังคม ดังนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มุ่งสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางหรือตัวอย่างเพื่อใช้เป็นทางเลือกในการส่งเสริมการจัดการศึกษาของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

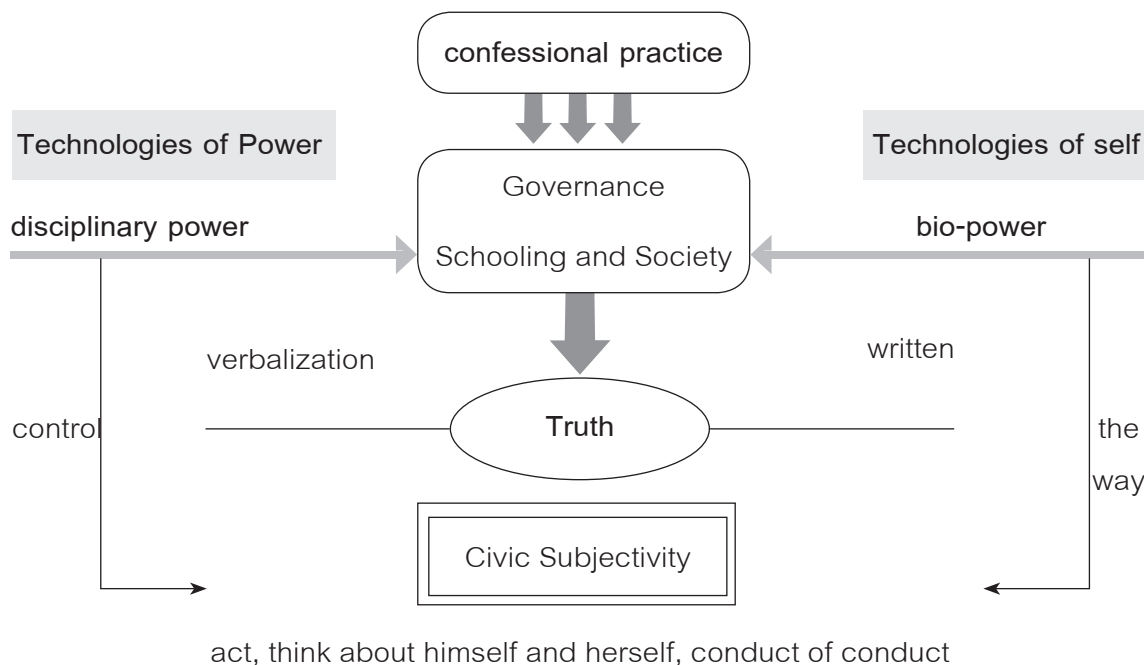
ศึกษาการสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง (ผู้รักบ้าน) ของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งการรักษาความสะอาดของบ้าน การทำให้บ้านเป็นที่น่าอยู่ เป็นคุณลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมือง

ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นศึกษาการสร้างพลเมืองดีที่เป็นผู้รักบ้านของนักเรียนในโรงเรียนผ่านปฏิบัติการคอนเฟสชันของการศึกษา ในโรงเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม

2) ขอบเขตด้านพื้นที่ โรงเรียนที่สร้างให้นักเรียนเกิดตัวตนความเป็นพลเมืองดี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แนวอัตชีวประวัติ เพื่อศึกษาชีวิตของนักเรียนที่สะท้อนประสบการณ์ของการสร้างตัวตนจากชีวิตการเรียนรู้ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนักเรียน 4 คน ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 83 (บ้านห้วยโจด) ตั้งอยู่ในตำบลห้วยโจด อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องของการรักบ้านเพื่อสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง (ผู้รักบ้าน) อย่างเข้มข้น เนื่องจากเป็นหนึ่งในต้นแบบโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและเป็นโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์อันดีกับบ้านวัดและชุมชน

นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความแบบทฤษฎีฐานราก เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อปฏิบัติการสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง (ผู้รักบ้าน) ของนักเรียนในโรงเรียน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีขึ้นเพื่อศึกษาการสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง (ผู้รักบ้าน) ของนักเรียนในโรงเรียน ผู้วิจัยได้ตีความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนในโรงเรียนไทยรัฐวิทยาแห่งหนึ่ง ผ่านทฤษฎีฐานราก เรื่องราวจากประสบการณ์ของนักเรียนได้สะท้อนให้เห็นถึงตัวตนของนักเรียนที่รักบ้าน อันเป็นตัวตน

ของนักเรียนที่รักความสะอาดของบ้าน เรื่องราวได้สะท้อนการเรียนรู้ความรู้สึก ความตั้งใจ ความมุ่งมั่นในการกระทำ รวมถึงเหตุผลในการกระทำของนักเรียน ความรู้สึกรักบ้านที่นักเรียนได้สะท้อนให้เห็น มีเป็นแต่เพียงเรื่องราวส่วนบุคคล หากเป็นเรื่องความสัมพันธ์ของระบบคิดกับจริยธรรมและความรู้ในการเกิดเป็นตัวตนที่รู้จัก (ผู้รักบ้าน) ซึ่งเป็นผลมาจากปฏิบัติการของสังคมสมัยใหม่ผ่านกระบวนการทำกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมกวาดบ้าน ถูบ้าน ซักผ้า ล้างจานที่เป็นปฏิบัติการคอนเฟล็กซ์ในการสร้างตัวตนนักเรียนที่รักความสะอาดของบ้าน

ผ่านกระบวนการนี้ นักเรียนจะอยู่ภายใต้กรอบของความรู้ อันเป็นปฏิสัมพันธ์ของความรู้หลากหลาย เกิดกระบวนการสะท้อนคิด เพื่อสร้างหรือเลือกแนวทางที่ตนคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ อาจเป็นแนวทางที่ค้นพบขึ้นใหม่จากประสบการณ์ของตนเองหรือเป็นไปตามความรู้ที่ครูหรือผู้ปกครองสอนก็เป็นได้ เมื่อนักเรียนลงมือปฏิบัติ ได้รับคำชื่นชมจากผู้ปกครองและครู ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการกระทำของตน สัมพันธ์ตนเองกับแบบอุดมคติภาคภูมิใจและรู้สึกดีที่จะกระทำในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าดีต่อไป นอกจากนี้ การปฏิบัติอย่างคิดไตร่ตรองเข้าไปเข้ามาต่อความรู้หลากหลายชุดที่ตนมี จนกระทั่งเกิดเป็นแนวทางที่ตนคิดว่าควรแก่การกระทำ ลงมือกระทำตามแนวทางนั้น แล้วเรียนรู้ พัฒนาขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นก่อรูปเป็นตัวตนที่รู้ปฏิบัติได้ และรู้จัก

เมื่อนักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างตลอดเวลาและเลือกปฏิบัติตามแนวทางที่ตนคิด รู้จัก

ว่าดี อย่างเห็นว่าการทำความสะอาดบ้าน ความสวยงามของบ้าน การดูแลตนเอง การดูแลคนในครอบครัวมีความสำคัญต่อตนเอง เห็นว่าการกระทำของตนเป็นสิ่งที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้นักเรียนกำกับดูแลตนเองไปตามวิถีของการสร้างตนเป็นผู้รู้จัก ผู้รักและดูแลบ้านด้วยความเต็มใจ เกิดเป็นตัวตนผู้รักบ้านที่พัฒนาตนเองทำประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สร้างตัวตนไปตามวิถีที่สังคมต้องการ

จะเห็นได้ว่าการสร้างตัวตนความเป็นพลเมือง (ผู้รักบ้าน) ของนักเรียนในโรงเรียนผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องของการรักบ้านที่เป็นปฏิบัติการคอนเฟล็กซ์ ทำให้นักเรียนมีความรู้ สามารถลงมือปฏิบัติได้ เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการคิดอย่างต่อเนื่อง จากความรู้และประสบการณ์ที่ตนได้สัมผัสด้วย ตัวตนที่เกิดขึ้นจึงเป็นตัวตนที่พัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง ทำให้นักเรียนเป็นตัวตนรู้จักต่อการเป็นนักเรียนที่ดีและเป็นลูกที่ดีในการรักความสะอาดและความเป็นระเบียบของบ้าน แม้ว่าตัวตนของนักเรียนที่เกิดขึ้น จะเป็นตัวตนที่พยายามพัฒนาตนตามความต้องการของสังคมตามความจริง บรรทัดฐานและองค์ความรู้ที่ถูกเขียนไว้ในหลักสูตร หากแต่ตัวตนที่เกิดขึ้นนั้นยังคงมีความหลากหลายและเฉพาะตามแต่การสะท้อนคิดของตัวตนนักเรียนแต่ละคน ที่มีการเลือกกระทำที่แตกต่างกันตามความคิด ความรู้สึก สิ่งที่ตนรู้สึกภูมิใจและทำให้ตนมีความสุข

การคอนเฟล็กซ์ของตัวตนนักเรียนต่อการเกิดเป็นตัวตนพลเมือง (ผู้รักบ้าน) จึงเป็นการเกิด

ตัวตนภายใต้ความเชื่อว่าการทำความสะอาดบ้านเป็นสิ่งดีที่พลเมืองดีควรทำ ตัวตนพลเมืองผู้รักบ้าน จึงสะท้อนได้จากการเป็นพลเมืองตามวิถีของผู้รักความสะอาด เป็นผู้ทำความสะอาดบ้านได้ เป็นผู้ที่ไม่เห็นความสำคัญของการทำความสะอาดบ้านและมีความสุขเมื่อบ้านสะอาด

การสร้างตัวตนผู้รักบ้านของศิลปินผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเกี่ยวกับการกวาดบ้าน

กระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่จะทำให้เกิดตัวตนนักเรียนที่กวาดบ้านได้ สะอาดตามความเชื่อของสังคมที่ว่าเด็กดีต้องกวาดบ้านเป็น เด็กดีต้องช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานบ้าน เป็นกระบวนการเรียนรู้การสอนที่เกิดจากการทำงานของอำนาจอย่างซับซ้อนต่อร่างกายนักเรียน ทั้งการทำให้นักเรียนเป็นผู้รู้ ผู้ปฏิบัติได้เกี่ยวกับการกวาดบ้านและคิด แก้ไขพัฒนา การกวาดบ้านของตนอยู่เสมอ ดังเรื่องราวการเรียนรู้เกี่ยวกับการกวาดบ้านในชีวิตของศิลปิน

ตอนเป็นเด็กศิลปินอาศัยอยู่กับพ่อแม่และน้องที่ยังเล็ก จนวันหนึ่งแม่ได้จากไป ศิลปินเหลือเพียงพ่อที่ต้องทำงานนอกบ้านอย่างหนัก และน้องที่อายุเพียงสี่ขวบ อยู่ในวัยที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สถานการณ์ดังนี้ทำให้บ้านที่เคยสะอาดน่าอยู่อาศัยกลายเป็นบ้านที่สกปรก รกรุงรังจนแทบจะไม่มีพื้นที่ทางเดิน ศิลปินต้องลุกขึ้นมากวาดบ้าน ด้วยรู้้อยู่แก่ใจว่าตนเองเป็นเพียงคนเดียวที่มีเวลาและความสามารถที่จะทำได้ การที่ศิลปินต้องลุกขึ้นมากวาดบ้านเป็นไปตามที่ศิลปินได้รู้มาโดยตลอด

จากการใช้ชีวิตที่ผ่านมา จากที่ครูสอนในโรงเรียนจากการติดตามข่าวสาร อินเทอร์เน็ต คำสอนของผู้ใหญ่แถวบ้านว่าการกวาดบ้านเป็นสิ่งดีควรทำ เพราะความสะอาดของบ้านเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต สุขอนามัยของคนในบ้าน คนที่มีคุณภาพชีวิตดีจะอยู่ในบ้านที่สะอาด คนที่ไม่มีคุณภาพชีวิตดีจะอยู่ในบ้านที่สกปรก นอกจากนี้เด็กดียังควรช่วยเหลืองานบ้านผู้ปกครองเพื่อแบ่งเบาภาระของท่าน เหล่านี้กระตุ้นให้ศิลปินมองดูตนเอง เกิดความต้องการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

ตัวเขานึกย้อนไปถึงการที่ตนสามารถกวาดบ้านได้ มีจุดเริ่มจากชีวิตในโรงเรียน ช่วงที่ตัวเขาขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คุณครูได้แบ่งเวรเขตรับผิดชอบให้นักเรียนในแต่ละกลุ่ม ซึ่งตัวเขานั้นได้หน้าที่ในการกวาดและถูห้องเรียนแต่แรกเริ่ม เขายังทำไม่ได้ คุณครูจึงช่วยสอนว่าต้องกวาดอย่างไร “ครูบอกว่ากวาดเป็นหน้ากระดาน กวาดไล่มาเป็นช่องกระเบื้องทีละแถว ไล่จากหลังห้องมาหน้าประตู แล้วก็ดักใส่ที่ตักขยะ” เมื่อได้ลงมือกวาดก็พบว่าตนเองนั้นยังทำได้ไม่ดีนัก ทั้งยังไม่เข้าใจตนเองว่ากวาดไม่สะอาดจากสาเหตุอะไร จนครูที่คอยชี้แนะอยู่ได้บอกว่าสาเหตุเกิดจากการที่ศิลปินกวาดไม่กวาดแรงเกิน ทำให้ฝุ่นฟุ้งกระจาย ตัวเขาจึงเริ่มเรียนรู้และปฏิบัติตามที่ครูบอก นอกจากที่ครูประจำชั้นสอนแล้ว ครูที่สอนวิชาการทำงานอาชีพยังช่วยสอนอีก เท่าที่ศิลปินจำได้ ตอนป.2 คุณครูได้สอนเขาเกี่ยวกับความสำคัญที่บ้าน การดูแลทำความสะอาดบ้านว่าเป็นเรื่องที่ดีที่ควรทำ ควรช่วยเหลือพ่อแม่ผู้ปกครอง คุณครูยังได้สั่งการบ้านให้

วาดภาพบ้านเปรียบเทียบกับกระหว่างบ้านสะอาด และบ้านสกปรกอีกด้วย นอกจากนี้ที่โรงเรียน ยังมีการเข้าฐานกิจกรรมห้าห้องชีวิต ทำให้ได้ฝึก เข้าไปเข้ามา กระทั่งสืบทอดปฏิบัติได้

เป็นเวลาเกือบห้าปีที่ตัวเขาได้กวาดและ ถูห้องเรียน แต่เขายังมีเคยลงมือกวาดบ้าน ของตนเองอย่างจริงจัง ด้วยเพราะแม่ทำให้ มาตลอด จนวันหนึ่งที่แม่จากไป บ้านที่เคยเป็น ระเบียบเปลี่ยนแปลงเป็นบ้านสกปรกรกรุงรัง พ่อทำงานอย่างหนักจนไม่มีเวลาที่จะมากวาดบ้าน จนพ่อบอกลให้สืบทอดเก็บกวาดบ้าน เขาจึงเริ่ม ลงมือทำ ตอนนั้นเขามั่นใจว่าตนเองทำได้เพราะ เขาเคยกวาดห้องเรียนที่โรงเรียนมาโดยตลอด อีกทั้งขณะที่เขาเริ่มทำที่บ้านครั้งแรกนั้น พ่อยัง ช่วยสอนเพิ่มเติมให้อีก สืบทอดทำตามทีพ่อสอน พร้อมทั้งนึกทำตามคำสอนของคุณครูควบคู่ไป ในขณะเดียวกัน จนกระทั่งกวาดบ้านได้สะอาด

จากการเรียนทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ครูและพ่อได้สอนตัวเขากวาดบ้านว่าต้องกวาด อย่างไร ทำให้สืบทอดได้รับความรู้เกี่ยวกับการ กวาดที่ถูกวิธี ทำให้สืบทอดมีความรู้ที่จะกวาดบ้าน ได้อย่างสะอาด เมื่อเขามีความรู้และได้รับโอกาส ในการฝึกฝนทำบ่อยครั้ง ทำให้การกระทำของเขา เกิดความเปลี่ยนแปลง เขาคิดว่าตัวเขาสามารถ กวาดบ้านได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยขณะที่เขากวาดบ้าน ในช่วงแรกนั้นเขามักจะยึดทำในสิ่งที่ครูสอนมา ตามวิธีการต่าง ๆ ซึ่งเมื่อได้ทดลองทำตามแล้ว เขาสังเกตเห็นว่าพื้นสะอาดขึ้นจริง ๆ จนเมื่อพ่อ ของสืบทอดช่วยสอนเพิ่มเติมและเขาลองทำตาม ทีพ่อสอน เขาจึงเห็นว่าวิธีการของพ่อสามารถ กำจัดฝุ่นผงที่อยู่ในซอกหลืบได้ดีมากขึ้น สืบทอด

มองว่าความรู้ทั้งจากที่พ่อสอนและครูสอนส่งผล ทำให้เขากวาดบ้านได้ดีขึ้น เมื่อสืบทอดกวาดบ้าน ในครั้งต่อ ๆ มา ตัวเขาจึงลองใช้ทั้งวิธีการของพ่อ และของครูร่วมกัน เขาสังเกตว่ายิ่งเมื่อใช้วิธีการ เหล่านั้นร่วมกันยิ่งทำให้พื้นสะอาดมากขึ้น การเรียนรู้โดยการผสมผสานความรู้จากคุณครู และพ่อสอนทำให้สืบทอดสามารถกวาดบ้าน ได้เก่งขึ้น กวาดบ้านได้สะอาด จนสืบทอดมั่นใจ ว่าตนเองกวาดบ้านได้ไม่แพ้ใคร โดยเขาเรียนรู้ ที่จะสังเกตระดับของความสะอาดของบริเวณ พื้นที่ตนเองกวาด จากการดูว่าไม่มีคราบฝุ่นผง หลงเหลืออยู่อีกและเมื่อลงมือถูหลังจากนั้น พื้นก็ไม่เป็นคราบ

พอเห็นบ้านสะอาดเขาก็เกิดความรู้สึก ที่ดี เริ่มทำงานอย่างอื่นต่อไป อย่างการเคลื่อนย้าย ข้าวของที่รกรุงรังเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ และสบายตา ทุกวันนี้สืบทอดก็ยังคงกวาดบ้าน มาโดยตลอด แม้จะไม่ได้บ่อยนัก สืบทอดคิดว่า เขาจะทำเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่เกี่ยวกับการ ที่ต้องทำตามแบบประเมินที่คุณครูให้พ่อประเมิน มาเป็นตัวกำหนด แต่เขาเลือกทำเพื่อตนเอง นื่องและพ่อได้อยู่ในบ้านที่สะอาดขึ้นและพ่อ เห็นอยู่น้อยลง

การสร้างตัวตนผู้รักบ้านของแก้ว ผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เกี่ยวกับการถูบ้าน

แก้วอาศัยอยู่กับยาย ยายดูแลเอาใจใส่ แก้วเป็นอย่างดีตั้งแต่เด็กจนเข้าโรงเรียน แก้ว จึงยังไม่เคยทำงานบ้านใด ๆ เพราะงานบ้าน ทุก ๆ อย่างยายจะเป็นคนทำเองทั้งหมด เมื่อแก้ว เลื่อนชั้นเรียนขึ้นมาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คุณครู

ประจำชั้นได้สอนแก้วเรื่องบ้าน โดยให้แก้ววาดภาพเปรียบเทียบกันระหว่างบ้านสะอาดและบ้านสกปรก ครูสอนแก้วว่าบ้านมีความสำคัญอย่างไรและควรดูแลบ้านให้สะอาด คุณครูบอกแก้วว่าเด็กดีควรช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานบ้าน เพราะตัวเราก็คือว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งในบ้านเช่นกัน ควรมีส่วนร่วมในการดูแล แก้วตั้งใจฟังที่คุณครูสอนและตั้งใจทำงานส่งครู อย่างไรก็ตาม แก้วยังคงมีได้กลับไปช่วยเหลืองานบ้านเช่นเดิม

แก้วได้เรียนรู้เกี่ยวกับการกวาดบ้าน ถูบ้านอีกครั้งหนึ่งจากการเรียนในรายวิชาการงานพื้นฐานอาชีพควบคู่ไปกับการทำเวรเขตรับผิดชอบ คุณครูได้สอนแก้วถึงวิธีการถูบ้านว่าต้องถูอย่างไรจึงจะสะอาด โดยครูให้ถูถอยหลังเพื่อไม่ให้เท้าย่ำทับบริเวณที่ถูไปแล้ว ครูสอนผสมน้ำยาในสัดส่วนที่พอดีแล้วสอนให้ใช้น้ำยาในการถูเฉพาะวันจันทร์กับวันศุกร์ที่พื้นสกปรกมากเท่านั้น เมื่อแก้วลองลงมือถูกลับพบว่าพื้นไม่สะอาด ครูชี้ให้แก้วเห็นคราบฝุ่นต่าง ๆ บนพื้นสอนแก้วให้กวาดสะอาดก่อนและต้องซักผ้าให้สะอาด คุณครูจะคอยสอนแก้วอยู่เสมอเวลาพบเห็นแก้วทำเวร นอกจากนี้ที่โรงเรียนของแก้วยังมีกิจกรรมห้าห้องชีวิตที่ให้นักเรียนเข้าร่วมฝึกปฏิบัติงานในห้องต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมนี้ทำให้แก้วได้เรียนรู้เพิ่มเติมถึงวิธีการซักผ้าให้สะอาดก่อนลงมือถู ทำให้แก้วเกิดความรู้สึกมั่นใจที่จะทำมากยิ่งขึ้น เมื่อฝึกการถูไปสักระยะหนึ่งแก้วก็ทำได้ แก้วคิดเช่นนั้นจากการสังเกตพื้นที่ตนถูว่าสะอาด ไม่มีคราบเลอะ แก้วฝึกฝนจากการทำเวรที่โรงเรียนมาเรื่อย ๆ จนรู้สึกว่าการทำตัวเองได้คล่องแคล่ว คุณครูได้ให้

ผู้ปกครองประเมินการช่วยเหลืองานบ้านของนักเรียน แก้วจึงเริ่มทดลองกวาดถูบ้าน ซึ่งมีได้ทำอย่างจริงจังมากขึ้น ทำเพียงช่วงระยะเวลาของการประเมินเพื่อให้ได้คะแนนดีแล้วก็ล้มเลิกไป อย่างไรก็ตามในช่วงเวลานั้น ชีวิตที่โรงเรียนของแก้วยังคงต้องทำเวรอย่างสม่ำเสมอ ยิ่งโรงเรียนมีคณะกรรมการศึกษาดูงานจำนวนมาก ทำให้โรงเรียนต้องเตรียมการต้อนรับบ่อยครั้ง แก้วจึงมีส่วนร่วมในการทำความสะดวกโรงเรียนอยู่ตลอด

จนกระทั่งวันหนึ่งตอนที่แก้วอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม วันนั้นแก้วได้เข้าฐานห้าห้องชีวิตที่โรงเรียน คุณครูชมว่าแก้วทำงานต่าง ๆ ได้ดีมาก แก้วรู้สึกดีใจ เมื่อกลับไปถึงบ้านแล้วจึงเกิดความรู้สึกอยากทำงานบ้านขึ้น แก้วจึงลองขอยายทำ ยายให้แก้วลองทำโดยที่มียายคอยช่วยชี้แนะอยู่ใกล้ ๆ แก้วลงมือทำตามวิธีที่ครูสอนในโรงเรียนตามที่แก้วเคยปฏิบัติมาและตามคำแนะนำของยาย ทำให้แก้วสามารถถูบ้านของตนเองได้ แก้วรู้สึกว่าเมื่อแก้วตั้งใจถูบ้านด้วยตนเอง โดยทำตามที่คุณครูสอนพร้อมกันกับการทำตามที่คุณยายแนะนำ ทำให้แก้วถูบ้านได้ดีขึ้นกว่าเดิมครั้งที่แก้วทำตามแบบประเมินของคุณครู ขณะทำแก้วคิดถึงสิ่งที่ครูสอนพร้อมกับยายจนแก้วทำได้ หลังจากนั้นแก้วจึงเริ่มทำบ่อยขึ้น ในช่วงหลังขณะที่แก้วถูบ้าน แก้วคิดเปรียบเทียบกับการถูบ้านที่บ้านกับการถูพื้นที่โรงเรียน แก้วเริ่มสังเกตว่าลักษณะของพื้นที่บ้านและที่โรงเรียนมีความแตกต่างกัน ทำให้ขณะถูให้ความรู้สึกต่างกัน

แก้วสังเกตความแตกต่างของพื้นแล้วพยายามคิดหาวิธีว่าจะทำอย่างไรให้พื้นบ้านสะอาดขึ้นอีก แก้วจึงลองนำไม้มาเคาะร่องพื้น

เอาเศษดินเศษทรายออก ทำให้เวลาถมเศษดิน เศษทรายไม่ตื้อขึ้นมา หลังจากทำเช่นนั้นแล้ว แก้วสังเกตได้ว่า พื้นสะอาดไม่มีคราบของฝุ่นทราย พอทดลองย่ำเท้าไปมาก็รู้สึกสบายเท้า แก้วเรียนรู้ว่านอกจากการถูบ้านตามวิธีการที่ครูและยาย สอนแล้ว การที่แก้วถูบ้านบ่อย ๆ ทำให้แก้วเห็น ปัญหาที่เกี่ยวกับพื้นบ้านไม่ จนเกิดการคิดวิธี แก้ไขขึ้น เมื่อแก้วได้ลงมือทำตามวิธีการที่ตนคิด แก้วพบว่าวิธีของแก้วได้ผลดี

แก้วรู้สึกดีเวลาบ้านสะอาดเพราะทำให้เกิดความปลอดโปร่ง พอยายเห็นผลงานที่แก้วทำ ยายชมแก้วว่าแก้วเป็นเด็กดี แก้วเห็นยายมีความสุขจากที่ตนช่วยงานก็รู้สึกมีความสุขตามไปด้วย เมื่อย้อนนึกถึงสิ่งที่ครูสอนแก้ว โดยตลอดมาว่าการทำความสะอาดบ้านทำให้แก้ว ได้อยู่ในบ้านที่สะอาด ไม่เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค ทำให้เกิดความสุขสบายใจ รวมถึงเรื่องที่สมาชิก ในบ้านที่อยู่ร่วมกันควรใส่ใจดูแลคนในครอบครัว กระตุ้นให้แก้วคิดว่าการทำแบบนี้ทำให้แก้ว ได้ช่วยยายที่เริ่มอายุมากแล้วและดูแลตนมา โดยตลอด อีกทั้งนาน ๆ ที่แม่ของแก้วจะกลับมาบ้าน แก้วอยากให้แม่ได้เห็นว่าการทำอะไร ได้บ้างแล้วเกิดความชื่นใจ อยากให้เวลาเพื่อน ของยาย เพื่อนของแม่ที่แวะเวียนมาบ้านเกิดความ ชื่นชม หลังจากนั้นมาแก้วจึงถูบ้านที่บ้านมาโดย ตลอดที่โรงเรียนแก้วก็ตั้งใจทำให้สะอาดยิ่งขึ้นอีก ด้วยเช่นกัน พอมีคนมาดูงานที่โรงเรียนแล้วชมว่า โรงเรียนแก้วสะอาดมาก แก้วเกิดความรู้สึกดีใจ ที่แก้วมีส่วนร่วมในการทำให้โรงเรียนสะอาด แก้วถูบ้านเรื่อยมาจนทุกวันนี้แก้วกำลังจะเรียน จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว แก้วก็ยังคงคิดว่าแก้ว

อยากจะกวาดบ้านถูบ้านต่อไป เพราะทำให้ยาย กับแม่รู้สึกดี คุณครูรู้สึกดี ตัวแกเองก็รู้สึกดี จึงตั้งใจ จะทำแบบนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่คิดจะเลิกทำเลย

การสร้างตัวตนผู้รักบ้านของอังกาบ ผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เกี่ยวกับการซักผ้า

เรื่องราวของอังกาบที่อาศัยอยู่กับตา ยาย แม่และน้องอีกสองคน ทำให้อังกาบในฐานะ ที่เป็นพี่คนโตเป็นผู้นำน้อง ๆ ในการช่วยเหลือ งานบ้าน การเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานบ้านของ อังกาบเริ่มจากมีคุณครูสอนที่โรงเรียน ทั้งยังมี ตา ยายและแม่ช่วยสอนในเรื่องที่ต่างกันออกไป ตามแต่ความถนัด ตอนที่อังกาบได้เป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อังกาบได้เริ่มทำงาน ที่โรงเรียนโดยมีคุณครูสอนทั้งในชั่วโมงเรียน และในชั่วโมงว่างอื่นๆ อย่างในช่วงเช้าที่เป็นเวลา ของการทำเวรเขตรับผิดชอบ ครูสอนอังกาบให้ซัก ไม้ถูพื้นให้สะอาดโดยเอาเศษขยะออกจากไม้ถู ให้หมดและเน้นย้ำว่าต้องบิดให้แห้ง คุณครูสอน อังกาบให้รู้จักทำงานช่วยเหลือตนเองและแบ่งเบ าภาระของผู้ปกครองทำให้อังกาบตั้งใจ อังกาบ เคยได้เข้าฐานกิจกรรมห้าห้องชีวิต ทำให้อังกาบ ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติในงานพื้นฐานทั่วไป อย่างเช่น การกวาด การถู การซักผ้า การพับผ้า เป็นต้น อังกาบได้ลองซักถุงเท้าเองโดยมีคุณครู แนะนำในการออกแรงขยี้ คุณครูเคยชมอังกาบ ที่ตั้งใจทำงานต่าง ๆ ทำให้อังกาบรู้สึกดีใจมาก จึงกลับไปช่วยเหลืองานบ้านซึ่งพอทำเสร็จคุณตา คุณยายก็ชม ทำให้อังกาบรู้สึกภูมิใจในตนเอง จากนั้นอังกาบจึงเริ่มสอนน้องให้ทำงานด้วย

อย่างไรก็ตามมีงานที่อังกาบยังไม่ได้ลอง

ทำที่บ้านคือการซักผ้า แม้ที่โรงเรียนอังกาบจะเคยได้ซักผ้าถูพื้น ซักถุงเท้ามาบ้าง ทำให้คุ้นเคยกับการใช้ผงซักฟอกว่าต้องใช้ปริมาณเท่าใดต่อน้ำจำนวนหนึ่ง แต่ที่บ้านของอังกาบเป็นการซักผ้าด้วยเครื่องซึ่งอังกาบยังใช้ไม่เป็น จนช่วงที่อังกาบอยู่ประมาณชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คุณครูได้ให้ใบกิจกรรมให้อังกาบกลับไปทำที่บ้าน ใบงานนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้อังกาบขอให้แม่ช่วยสอนซักผ้าให้ ในระหว่างที่อังกาบซักผ้า แม่จะคอยดูแล้วให้คำแนะนำอยู่เสมอ

อังกาบนำเอาความรู้ที่ครูเคยสอนเกี่ยวกับการใช้ผงซักฟอกและการขี้เฉพาะจุดมาคิดปรับใช้ร่วมกันกับความรู้ที่แม่สอนถึงขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ ในการซักผ้าด้วยเครื่อง อังกาบคิดว่าการนำความรู้ที่แม่และคุณครูสอนมาใช้ให้ถูกช่วงเวลาของการซักผ้า ทำให้อังกาบซักผ้าเป็นได้ง่ายขึ้น แม่ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยในการสอนอังกาบมากนัก หลังจากที่ผ่านการซักไปหลายครั้ง อังกาบก็เริ่มทำได้เอง พออังกาบเริ่มชำนาญในการซักผ้ามากขึ้น เธอเริ่มสังเกตได้ว่าฟองแบบนี้ต้องล้างน้ำเปล่าอย่างไรให้สะอาด

จนครั้งหนึ่งที่อังกาบซักผ้า อังกาบได้สังเกตเครื่องปั่นแล้วเกิดความคิดว่าถ้าปั่นด้วยผงซักฟอกแล้วมาปั่นด้วยน้ำสะอาดสักรอบหนึ่ง แรงเครื่องปั่นอาจจะทำให้ดีฟองออกจากผ้า ได้มากกว่าการนำผ้าไปซักน้ำเปล่ากับกะละมัง อังกาบจึงลองทำตามวิธีการที่ตนเองคิด จนเห็นผลว่าการปั่นด้วยน้ำเปล่าหนึ่งรอบก่อนนำมาซักน้ำเปล่ากับกะละมังช่วยทุ่นแรงและทำให้ผ้าสะอาดมากขึ้น ตั้งแต่นั้นมาอังกาบจึงใช้วิธีการที่ตนลองทำแล้วเห็นผลดีในการ

ซักผ้ามาโดยตลอด การที่อังกาบได้เรียนรู้จากแม่ครูและจากประสบการณ์ของตนเอง จนคิดวิธีการใหม่ๆ ขึ้นได้และช่วยให้ซักผ้าได้สะอาดขึ้น ทำให้อังกาบรู้สึกภูมิใจในตนเองว่าตนเองสามารถทำได้ และทำได้เป็นอย่างดี หลังจากนั้นเป็นต้นมาอังกาบจึงเริ่มซักผ้าให้คนอื่น ๆ ในบ้านด้วย โดยมีน้อง ๆ ร่วมด้วยช่วยกัน

อังกาบรู้สึกมีความสุขเมื่อได้รับคำชมจากคนในครอบครัวและคุณครู ทำให้อยากเรียนรู้ที่จะทำงานต่าง ๆ ให้ได้มากขึ้น เกิดความรู้สึกดีในการช่วยเหลืองานบ้าน ได้ช่วยซักผ้าให้ทุกคน เมื่ออังกาบได้ทำงานแทนคนอื่น ๆ ทำให้มองเห็นว่า คุณตา คุณยาย คุณแม่สบายขึ้น ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือขับเคลื่อนให้อังกาบซักผ้า ทำงานบ้านอย่างต่อเนื่องตลอดมาอย่างไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย

การสร้างตัวตนผู้รักบ้านของปาลินผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเกี่ยวกับการล้างจาน

การเริ่มล้างจานของปาลิน เริ่มขึ้นที่โรงเรียนในช่วงที่ปาลินอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการที่โรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนระบบอาหารกลางวันเป็นให้นักเรียนรับประทานอาหารที่โรงเรียนจัดให้แทนที่การเอาอาหารมาทานเอง โดยโรงเรียนจะให้นักเรียนล้างจานใบที่ตนใช้หลังจากที่รับประทานเสร็จ ครั้งแรกที่ปาลินล้างมีแม่ครัวมาสอนวิธีการล้างว่าต้องล้างอย่างไรให้สะอาด คราบมันไม่หลงเหลือ ช่วงแรกๆ ที่ปาลินล้างจานตนสังเกตว่ายังล้างไม่ค่อยสะอาดนัก โดยสังเกตจากคราบมันที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ปาลินจึงพยายามมากขึ้น เมื่อได้ฝึกทำทุกวัน

ไปพร้อมกับการให้คำแนะนำจากแม่ครัวว่าให้
ดูแรง ๆ ต่อมาปาลินก็ทำได้ดีขึ้น

เมื่อปาลินเริ่มล้างภาชนะที่โรงเรียนได้แล้ว
ปาลินจึงลองไปล้างจานที่บ้าน แต่ด้วยลักษณะ
ของภาชนะกับจานที่แตกต่างกัน ทำให้เมื่อปาลิน
ไปล้างที่บ้านเกิดปัญหาและอุปสรรคในการล้าง
เพราะภาชนะที่โรงเรียนเป็นภาชนะอลูมิเนียม แต่จาน
ที่บ้านมักทำจากแก้วหรือเซรามิค ทำให้เวลาที่
โดนน้ำแล้วไปสัมผัสจะค่อนข้างลื่น ด้วยความที่
ไม่เคยชินปาลินจึงยังทำไม่ค่อยสะอาด จนยาย
ให้คำแนะนำว่าต้องดูแรง ๆ คราบถึงจะออก
จึงลองทำแต่คราบก็ยังไม่ออกเท่าไรนัก ด้วยเพราะ
ตนเกร็งกับความลื่นของจาน ปาลินคิดถึงคำสอน
ของแม่ครัวว่าการที่คราบจะออกต้องขัดซึ่งตรงกัน
กับสิ่งที่ยายสอน ปาลินจึงเริ่มคิดวิธีการที่จะ
ลดทอนความลื่นของจานที่บ้านลงได้ จึงลอง
ล้างจานด้วยท่าทางต่าง ๆ จนครั้งหนึ่งปาลินเคย
ทำจานแตกจนบาดเจ็บ แต่ก็ได้รับกำลังใจจากพ่อ
ยิ่งทำให้ปาลินไม่ล้มเลิกความตั้งใจ ปาลินยัง
พยายามฝึกฝนมากยิ่งขึ้น หัดทำไปเรื่อย ๆ จน
ทำได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งครั้งหนึ่งปาลินลองทำ
โดยดันจานไว้กับพื้นอ่าง เธอพบว่าวิธีการนี้ทำให้
สามารถลงแรงขัดได้อย่างเต็มที่โดยที่จานไม่ลื่น
ปาลินเรียนรู้จากแม่ครัว ยายและวิธีการที่ตนคิดได้
จากประสบการณ์ของตนจนเธอสามารถล้างจานได้
ปาลินสังเกตว่าตนทำได้จากงานที่ตนเองล้างว่า
สะอาด ไม่มีคราบมันหลงเหลืออยู่อีกแล้ว

หลังจากที่ปาลินล้างจานที่บ้านได้อย่าง
คล่องแคล่วแล้ว ปาลินเริ่มไปช่วยพ่อที่ขายอาหาร
ตามสั่งล้างจาน ปาลินเริ่มเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นอีก
ถึงเทคนิคในการล้างจานจำนวนมากให้ได้อย่าง

รวดเร็วโดยการจุ่มน้ำหนึ่งน้ำสองไปตามกะละมัง
ตุนึกถึงคำสอนของคุณครูในเรื่องของความ
สะอาด ทำให้ปาลินจะไม่ปล่อยให้จานชามเกิดการ
หมักหมมจากการถูกปล่อยทิ้งไว้ เพราะจะทำให้
เป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค อาจทำให้ตนและ
คนในครอบครัวเจ็บป่วยได้

จากที่ปาลินล้างจานไม่เป็นมาจนถึง
ทุกวันนี้ที่ตนสามารถล้างจานได้สะอาดอย่าง
รวดเร็ว สามารถช่วยเหลืองานพ่อแม่ได้ล้วนเกิด
มาจากการได้รับความรู้และกำลังใจจากคนรอบข้าง
รวมถึงตัวของปาลินเองที่พยายามฝึกฝน เพราะ
เธอจะได้ยินพ่อแม่ ยาย คุณครูและผู้ใหญ่ที่อยู่
ในละแวกบ้านพูดอยู่เสมอว่าเด็กดีต้องช่วยเหลือ
ครอบครัว การที่ปาลินสามารถล้างจานได้เป็น
อย่างดีและช่วยทำงานทำให้ปาลินมองว่าตนเอง
เป็นเด็กดีไม่เพียงปาลินมองตนเองเท่านั้น ทั้งพ่อ
แม่ คุณครู น้อง เพื่อนและคนบ้านใกล้เคียง
ต่างก็มองว่าปาลินเป็นเด็กดีโดยปาลินสังเกต
จากเสียงชื่นชม ปาลินรู้สึกดีที่คนอื่น ๆ มองปาลิน
เป็นเด็กดี จึงคิดว่าตนจะเรียนรู้ที่จะทำงานต่าง ๆ
ให้มากขึ้นอีกและจะช่วยเหลือคนอื่น ๆ ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการสร้างตัวตนความเป็น
พลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนผ่านกระบวนการ
กิจกรรมการเรียนรู้การสอนของโรงเรียนไทยรัฐ
วิทยา ผลการวิจัยคือ

1) ตัวตนความเป็นพลเมืองผู้รักบ้าน
ที่มีความรู้สึกสัมพันธ์ต่อบ้านและต่อครอบครัว
ของตน เป็นตัวตนที่ช่วยเหลืองานบ้าน สามารถ
ทำความสะอาดบ้านได้ ทำความสะอาดบ้านอย่าง
เต็มที่ นั่นคือการเป็นสมาชิกที่ดีของบ้าน อันเป็น

หน่วยพื้นฐานของบ้านเมือง ตัวตนความเป็นผู้รักบ้านที่สามารถเกิดขึ้นได้ตามวิสัยทัศน์นี้จึงเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย

2) กระบวนการสร้างตัวตนความเป็นพลเมืองผู้รักบ้านจะเห็นได้ว่าเรื่องราวประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน สะท้อนถึงตัวตนของผู้รู้คิดที่ผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนต่าง ๆ ภายในปฏิสัมพันธ์ของบ้านและโรงเรียนที่ร่วมมือกันในการสร้างให้เกิดตัวตนผู้รักบ้านขึ้น อันเป็นปฏิบัติการคอนเฟล็กซ์ที่ตริงนักเรียนเพื่อให้ความรู้ ทำให้นักเรียนปฏิบัติได้ให้นักเรียนลงมือทำ กระทั่งนักเรียนเกิดกระบวนการสะท้อนคิดต่อองค์ความรู้ที่ตนมีตามสิ่งที่ตนพูดและเขียน แล้วเลือกทำด้วยตนเองอย่างเห็นว่าการทำให้เกิดผลดี เห็นว่าเป็นประโยชน์ในชีวิตของตนและคนในครอบครัว จนเลือกกระทำอย่างต่อเนื่องติดตัวไม่ละเลิกซึ่งการกระทำเหล่านี้

การเกิดตัวตนผู้รักบ้านของนักเรียนจึงมิได้เป็นไปโดยฉับพลัน หากแต่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบหนึ่งไปสู่การเป็นตัวตนอีกรูปแบบหนึ่ง อย่างค่อยเป็นค่อยไปและแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขในชีวิตของแต่ละคนภายใต้ปฏิบัติการสร้างของระบบการศึกษาให้นักเรียนได้เป็นผู้รู้ได้กระทำจนเกิดการสะท้อนคิดต่อที่ตนเองประสบมา สิ่งที่ครูสอนและสิ่งที่เป็นความเชื่อของสังคม กระทั่งนักเรียนสามารถสร้างกำกับตนเองและเลือกกระทำด้วยตนเองอย่างตั้งใจ เห็นดีเห็นงาม เห็นคุณค่าในการกระทำของตนที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของฟาเจสที่ศึกษาการสร้างตัวตนผู้รู้คิดผ่านปฏิบัติการต่างๆ

ของการศึกษาที่สามารถสร้างตัวตนผู้รู้คิดให้เกิดขึ้นได้ (Fejes & Nicoll, 2015) และผลการศึกษาของเดวิสที่ว่ามนุษย์สามารถที่จะคิดได้สามารถที่จะเลือกได้ มิใช่เป็นแต่เพียงร่างกายที่ถูกผลิตซ้ำทางประวัติศาสตร์ (Davis, 2005)

การที่นักเรียนผ่านกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในเรื่องบ้าน จึงทำให้นักเรียนเกิดตัวตนผู้รักบ้าน เป็นตัวตนพลเมืองที่เป็นผู้รู้คิดในการรักและดูแลรักษาบ้านของตนด้วยความเต็มใจให้ความสำคัญกับความสะอาด ความสวยงามของบ้านดูแลตนเองและสมาชิกในบ้านคุณลักษณะของตัวตนดังนี้จะเป็รากฐานของการเป็นสมาชิกที่ดีในโลกสังคมและเป็นพลเมืองของชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยคิดว่าการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองของประเทศจะประสบความสำเร็จ ควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อแผนยุทธศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมิน ระบบการจัดการศึกษาที่เป็นปฏิบัติการของอำนาจอย่างซับซ้อน จึงจะเอื้อให้เกิดการสร้างตัวตนพลเมืองผู้รู้คิดขึ้นได้ ระบบการศึกษาเช่นนี้ต้องมีแบ่งแยกชีวิตทางการศึกษาออกจากชีวิตทางสังคม และร่วมมือกับพื้นที่อื่น ๆ ของชีวิตทางสังคมที่จะร่วมสร้างให้เกิดตัวตนความเป็นพลเมืองขึ้น จึงจะเกิดตัวตนพลเมืองผู้รู้คิดอันเป็นตัวตนที่มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา สัมพันธ์ตนเองกับชุดความจริงของสังคมและกำกับสร้างตัวตนให้ไปตามที่ตนเองและสังคมต้องการ

REFERENCES

- Davis, G.V. (2005). The working self and the subject of freedom: Michel foucault's analytics of liberalism and the work ethic as a technique of liberal governmentality. Ph.D. Thesis, The Pennsylvania State University.
- Fejes, A. & Nicoll, K. (2015). Foucault and a politics of confession in education. NY: Routledge.
- Fejes, A. & Magnus, D. (2013). The confessing society. NY: Routledge.
- Fejes, A. (2011). confession, in-service training and reflective practices. British Educational Research Journal. 37(5), 797-812.
- Foucault, M. (2003). Michel Foucault "society must be defended" lectures at the college de France 1975-1976. NY: Picador.
- Havanond, N. (2009). How to study stories: the turning point of research in the field of social science. Journal of the Mekong River Basin. 5(2), 1-22. (in Thai)
- Janthapakoon, N. (2004). Nude: the reflection of power and violence on women bodies. Ed.D. Program in Development Education. Graduate School, Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Marshall, J.D. (1996). Michel Foucault : personal autonomy and education. Netherlands : Kluwer Academic Publishers.
- Rabinow, P. (1997). Ethics : subjectivity and truth. NY: The New Press.
- Sankatiprapa, K. (2007). Kathoey sexual harassment: its significance in heteorsexual discourse. Ed.D. Program in Development Education. Graduate School, Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Smart, B. (2012). Michel Foucault. Translated by Chiangtong, J. & Sooksaranjit, S. Bangkok : Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre. (in Thai)
- Thairath Foundation. (2016). Strategic plan for Thairath Vittaya school : Issue 4, 2016-2019. (in Thai)
- Tanabe, C. (2008). Community and governmentality : the HIV-infected group in Northern Thailand. Bangkok : Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre. (in Thai)

.....

หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

THAILAND'S LL.B CURRICULUM TOWARDS ASEAN COMMUNITY

พรเพ็ญ ไตรพงษ์^{1*} และ ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล²

Pornpen Traiphong^{1*} and Yutthapong Leelakitpaisarn²

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*, 2}

School of Law and Politics, SuanDusit University, Bangkok, Thailand^{1*, 2}

Email: cherrypornpen@yahoo.com^{1*}

Received: 2017-01-30

Revised: 2018-03-13

Accepted: 2018-04-16

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างและลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 2) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการ จำแนกตามรูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมาย และภาค รวม 4 ภาค จำนวน 500 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์สัมภาษณ์เชิงลึกกับคณบดีคณะนิติศาสตร์ หัวหน้าโปรแกรมนิติศาสตร์ หรือประธานหลักสูตรนิติศาสตร์ จำนวน 8 ท่าน โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกจะให้เกณฑ์ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยและประเภทของมหาวิทยาลัย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวมถึงการดำเนินการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 ท่าน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 ซึ่งเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเองเพื่อใช้สำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติอ้างอิง

ผลการวิจัยที่สำคัญมี 1) ลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตที่คาดว่าจะได้รับการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป โดยการพัฒนาหลักสูตรจะเน้นการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระให้เป็นไปตามพัฒนาการด้านกฎหมายที่ทันต่อการความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม รวมถึงมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และรองรับมาตรฐานการประกอบวิชาชีพกฎหมายที่มีความหลากหลาย จึงควรปรับปรุงในส่วนของการรายวิชาภาษาอังกฤษของนักกฎหมาย และกฎหมายอาชญาวิทยาที่ปรับจากวิชาเลือกเป็นรายวิชาบังคับ เพิ่มวิชาประชาคมอาเซียน และวิชาภาษาของประเทศอาเซียน 2) การเตรียมความพร้อมของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตเพื่อรับรองการเข้าสู่อาเซียนมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีหลักสูตรในปัจจุบันแตกต่างไปจากอดีตในประเด็นสำคัญ คือ ด้านภาษาต่างประเทศที่เดิมจะเน้นเพียงรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายโดยส่งเสริมให้เรียนเป็นวิชาเลือก แต่ในปัจจุบันได้กำหนดรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายเป็นวิชาบังคับ และเพิ่มรายวิชาเลือกเป็นภาษาสากลและภาษาอาเซียนเช่น ภาษาเขมร ภาษาอิสลาม เป็นต้น เพื่อให้มีความเป็นสากลและทันสมัย

คำสำคัญ: นิติศาสตรบัณฑิต ประเทศไทย ประชาคมอาเซียน

ABSTRACT

This research studied the identifying characteristics of Thailand's LL.B Curriculum towards ASEAN Community 2015. The research had two main purposes 1) to study the structures and characteristics of the bachelor of laws curriculums of various universities in Thailand; and 2) to analyze characteristics of the bachelor of laws curriculums in Thailand in order to prepare for the ASEAN Community 2015. The research utilized both quantitative and qualitative methods in the study. Data via questionnaire was collected from 500 entrepreneurs who were divided in the form of legal establishment and regions. The four regions were selected by purposive sampling method. Second, questionnaire and in-depth interview were conducted with eight deans or directors of law schools or legal studies programs in various universities. They were selected by location of the universities and type of the universities through purposive sampling. Third, focus group, attended by ten participants selected by purposive sampling method, was also organized to discuss the past development and desirable characteristics of laws curriculums in Thailand in ASEAN community context. The questionnaire and interview form on "Characteristic of bachelor of laws curriculums for ASEAN community 2015" were developed and used by the research team for data collection

and interview. Analysis was done on both descriptive and inferential statistic.

The key findings were 1) the revision for the future of the bachelor of laws curriculums, Thai law school should focus on the new and updated contents and subjects in order to respond to new changes and needs of the society and students, and also with the aim to serve as an educational foundation of advanced studies and support of the professional standards. Specifically, English and ASEAN countries languages and ASEAN legal subjects should be added to the curriculum. 2) Preparation of Thailand's bachelor of laws curriculums to enter ASEAN community is needed, most law schools in Thailand were already adapting themselves witnessed principally by the switching English for Lawyers subject from elective to compulsory and providing other international and ASEAN countries languages classes such as, Khmer language and Islamic language as elective subjects, with the goals to be more internationalized and modernized.

Keywords: Bachelor of Law, Thailand, ASEAN

บทนำ

นิติศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาเรื่องกฎหมายหรือวิชาที่มีกฎหมายเป็นวัตถุของการศึกษา ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ ได้ใช้คำภาษาอังกฤษแทนวิชานิติศาสตร์ว่า “science of law” (KasemSap, 2010) การศึกษานิติศาสตร์นั้นวิชานิติศาสตร์สามารถแบ่งออกเป็นหลายแขนงได้ตามแง่มุมที่ศึกษา (Sang-uthai, 2010) ซึ่งอาจสามารถแบ่งออกได้เป็น 1. วิชานิติศาสตร์โดยแท้ (legal science proper) ได้แก่ การศึกษาด้านกฎหมายซึ่งเป็นเนื้อหากฎหมายและนิติวิธีหรือวิธีการใช้กฎหมายเพื่อนำไปใช้ปรับใช้แก้คดีและประกอบวิชาชีพนักกฎหมาย 2. นิติศาสตร์ทางข้อเท็จจริง (legal science of facts) เป็นการศึกษากฎหมายในฐานะที่เป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในประวัติศาสตร์หรือในสังคมโดยไม่ประเมินคุณค่า

ว่าถูกหรือผิด เช่น วิชาประวัติศาสตร์กฎหมายและวิชาสังคมวิทยากฎหมาย 3. นิติศาสตร์เชิงคุณค่า (legal science of values) เป็นการศึกษากฎหมายในเชิงวิจารณ์เปรียบเทียบและประเมินคุณค่า เช่น วิชากฎหมายเปรียบเทียบ และวิชานิติบัญญัติ

ในปี พ.ศ. 2440 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ทรงก่อตั้ง “โรงเรียนกฎหมาย” ขึ้นในกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเปิดการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ส่วนใหญ่เป็นตุลาการ ต่อมาจึงมีการยุบโรงเรียนกฎหมายไปจัดตั้งเป็น “คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์” ขึ้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2476 หลังจากนั้นเพียง 8 เดือน นักเรียนโรงเรียน

กฎหมาย กระทรวงยุติธรรมเดิม ไม่พอใจที่ทำไม โรงเรียนข้าราชการพลเรือน (ปัจจุบันคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย แต่ทำไมโรงเรียนกฎหมายจึงไม่ได้ยกฐานะเป็น มหาวิทยาลัยบ้าง ดร.ปรีดี พนมยงค์ จึงรับปากว่าจะช่วย และในที่สุดจึงมีการออกพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ให้โอนคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปสังกัดมหาวิทยาลัย วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ ปัจจุบัน คือ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ จึงอาจกล่าวได้ว่าการโอนโรงเรียน กฎหมายไปสังกัดคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการโอนไป เพียงชั่วคราวเท่านั้น ทำให้คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นคณะนิติศาสตร์ แห่งแรกของประเทศไทย อันสืบทอดโดยตรง จากโรงเรียนกฎหมายเดิม และเมื่อปี พ.ศ. 2494 ได้มีการจัดการเรียนการสอนนิติศาสตร์ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกครั้งใน คณะ รัฐศาสตร์ ก่อนที่จะพัฒนามาเป็น คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2515 และมีการก่อตั้ง คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ปัจจุบัน มีสถาบันอุดมศึกษาได้เปิดการเรียนการสอน ในสาขาวิชานิติศาสตร์ในหลายสถาบันทั้งใน ภาครัฐและเอกชน การจัดการศึกษาในระดับ อุดมศึกษาในประเทศไทยนั้น (Wikipedia the free encyclopedia, 2011) เริ่มขึ้นตั้งแต่รัชสมัย ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ก่อตั้งโรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนแพทย์

โรงเรียนช่างไหม รวมถึงโรงเรียนมหาดเล็ก แต่ยังไม่สามารถให้การศึกษาถึงขั้นปริญญาได้ ในปัจจุบัน

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ของประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีสถาบัน อุดมศึกษาในสังกัด 157 แห่งทั่วประเทศ (พ.ศ. 2553) โดย สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการเรียน การสอนคณะ ภาควิชา สาขา สำนักวิชานิติศาสตร์ ในประเทศไทยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 53 แห่ง นิติศาสตรบัณฑิต (นบ.) เป็นปริญญาหรือวุฒิ ทางการศึกษา ซึ่งผู้ที่ต้องการประกอบวิชาชีพ ทางด้านกฎหมาย เช่น ทนายความ ผู้พิพากษา อัยการ นิติกร จะต้องได้รับก่อนที่จะสามารถ เริ่มเข้าสู่วิชาชีพด้านกฎหมายโดยเป็นคุณสมบัติ พื้นฐานที่ใช้เพื่อเข้ารับการอบรมและสอบเพื่อเป็น ทนายความหรือสอบเนติบัณฑิตไทย

เพื่อที่จะมีสิทธิสอบคัดเลือกเพื่อเป็น ผู้พิพากษาหรืออัยการต่อไปโดยทั่วไปหลักสูตร จะใช้เวลาศึกษา 4 ปีวิชาที่ศึกษาจะเน้นกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมาย ปกครอง รัฐธรรมนูญ และกฎหมายวิชาเลือก อีกจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้จุดเน้นของหลักสูตรอาจ แตกต่างตามสถาบันการศึกษา

ในปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญ กับการศึกษาโดยเฉพาะตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 นั้น ได้กำหนด กรอบแนวทางในการทำงานของหน่วยงานทาง การศึกษาทุกระดับ เช่น มาตรา 49 บุคคลย่อมมี

สิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นในการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ และ มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ด้านนโยบายหรือทิศทางการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่มีผลกระทบต่อลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์ตามนโยบายระดับชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนาและตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุดทั้งระบบ ในด้านการอุดมศึกษา จะต้องดำเนินการให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งเป็นสถาบันวิจัยและแหล่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากลสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

นอกจากนี้ จากการเคลื่อนตัวของประเทศต่าง ๆ เพื่อการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งมีเสาหลักอยู่ 3 เสาหลัก หากพิจารณาเสาหลักในเรื่องประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) ซึ่งมีการพัฒนาทางการศึกษาและพัฒนาการฝึกอบรม การศึกษาระดับพื้นฐานและสูงกว่า อันถือว่าเป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ประชากรของประชาคมอาเซียน สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในด้านการให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม และการเมือง เป็นแนวคิดหลักของการปฏิรูปการศึกษาและยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทยรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญแก่การแก้ไขปัญหาพื้นฐานระยะยาวของประเทศ พร้อมทั้งให้ความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านความสามารถในการแข่งขันของประเทศกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านต่างประเทศเชิงรุก โดยเน้นการกระชับความสัมพันธ์และการขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาคเอเชียภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่าง ๆ (Ministry of Education, 2007) ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรนิติศาสตร์จึงควรให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว รวมถึงสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมเป็นประชาคมอาเซียน ในปีพ.ศ.2558 ตามกฎบัตร

ด้านการอุดมศึกษาและบูรณาการการเป็นประชาคมอาเซียน โดยเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดทำกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 เพื่อให้ระบบอุดมศึกษาเตรียมความพร้อมในการรองรับให้ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ ต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของภาษาทั้งภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาในการทำงานของอาเซียน และภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการเปิดเสรีการค้าบริการด้านอุดมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาใช้วางแผนยุทธศาสตร์และนโยบายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้คุณภาพบัณฑิตในอนาคตไปสู่สากล และนำประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันได้ โดยสร้างความร่วมมือกับประเทศสมาชิกในการเคลื่อนย้ายนักศึกษาและบุคลากรไปยังประเทศเพื่อนบ้านในระยะเริ่มต้น และขยายผลต่อไปการจัดทำหรือหรือพัฒนาหลักสูตรนิติศาสตร์จึงต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าวเป็นอย่างยิ่งเพื่อการรองรับสู่การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างและลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยมุ่งเน้นการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยที่เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) จำนวน 53 แห่งทั่วประเทศ โดยให้ความสำคัญกับ การวิจัยเชิงเนื้อหาเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตของแต่ละมหาวิทยาลัยทั้ง 53 แห่ง คณะผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัยเชิงเนื้อหาออกเป็น 3 ช่วง กล่าวคือ

1. หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตตั้งแต่มีการก่อตั้งคณะนิติศาสตร์เป็นครั้งแรก ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2477 จนถึง ปี พ.ศ. 2523
2. หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตตั้งแต่ปี 2524 - ปี พ.ศ. 2540
3. หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตตั้งแต่ปี 2541– 2552

คณะผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามจากผู้ประกอบการตามประเภทของสถานประกอบการในแต่ละภูมิภาค โดยแบ่งเป็น 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้ประกอบการจำแนกตามรูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมายและภาค รวม 4 ภาค ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ จำนวน

500 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณอิงหลักของ Yamané' โดยใช้ความคลาดเคลื่อนการกำหนดตัวอย่างที่ระดับ .05 ในแต่ละจังหวัด

ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบเจาะจงจากแต่ละภูมิภาค 4 ภูมิภาค โดยเก็บจากผู้ประกอบการตามประเภทของสถานประกอบการในภาคต่างๆ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกกับคณบดีคณะนิติศาสตร์ หัวหน้าโปรแกรมนิติศาสตร์ หรือประธานหลักสูตรนิติศาสตร์ จำนวน 8 ท่าน โดยเกณฑ์ในการคัดเลือก จะให้เกณฑ์ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยและประเภทของมหาวิทยาลัย อาทิ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และ มหาวิทยาลัยเอกชน ดังนี้

จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณบดีคณะนิติศาสตร์ หัวหน้าโปรแกรมนิติศาสตร์ หรือประธานหลักสูตร

นิติศาสตร์ จำนวน 8 ท่าน

และคณะผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ หรือ หลักสูตร หรือ โปรแกรมนิติศาสตร์ โดยเป็นการเชิญผู้แทนจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำนวน 10 ท่าน การสนทนากลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี)

การวิจัยเชิงเอกสารหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (LL.B.) ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ทั้งหมดทุกมหาวิทยาลัย โดยแบ่งตามประเภทของมหาวิทยาลัย ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยของรัฐ
2. มหาวิทยาลัยเอกชน
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
4. มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ขอบเขตด้านเวลาใช้เวลาในการดำเนินงานประมาณ 12 เดือน

ประเภทมหาวิทยาลัย	จำนวนมหาวิทยาลัยทั้งหมด	จำนวนตัวอย่าง
มหาวิทยาลัยของรัฐ	13	2
มหาวิทยาลัยเอกชน	27	4
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	8	1
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ	5	1
รวม	53	8

ขอบเขตด้านสถานที่ การวิจัยครั้งนี้
จะทำการศึกษาลักษณะนิเวศศาสตร์บัณฑิต
ในมหาวิทยาลัยที่เปิดการเรียนการสอนทั้ง
53 แห่ง ทั่วประเทศ

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. มหาวิทยาลัยทักษิณ
4. มหาวิทยาลัยพะเยา
5. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
6. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
7. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. มหาวิทยาลัยนเรศวร
9. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
10. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
11. มหาวิทยาลัยเกริก
12. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
13. มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
14. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
15. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
16. มหาวิทยาลัยปทุมธานี
17. มหาวิทยาลัยพายัพ
18. มหาวิทยาลัยภาคกลาง
19. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
20. มหาวิทยาลัยรังสิต
21. มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
- วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
22. มหาวิทยาลัยราชธานี
23. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
24. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
25. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
26. มหาวิทยาลัยศรีปทุม

27. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
28. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
29. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
30. มหาวิทยาลัยอีสต์สมิธ
31. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
32. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
33. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
34. วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
35. วิทยาลัยตาปี
36. วิทยาลัยทองสุข
37. วิทยาลัยนครราชสีมา
38. มหาวิทยาลัยโยนก
39. วิทยาลัยศรีโสภณ
40. มหาวิทยาลัยบูรพา
41. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
42. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
43. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
44. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
45. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
46. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
47. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
48. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
49. มหาวิทยาลัยนเรศวร
50. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
51. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
52. มหาวิทยาลัยสยาม
53. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ระเบียบวิธีวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558

2. ศึกษาตัวอย่างแบบสำรวจที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยร่วมกันพิจารณาระหว่างผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยจากภายนอก

4. นำแบบสอบถามฉบับร่างไปทดสอบก่อนการลงภาคสนาม

5. หาค่าคุณภาพทั้งฉบับและรายข้อเพื่อให้ได้มาตรฐาน

6. ปรับปรุงให้เป็นแบบสำรวจฉบับสมบูรณ์

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สังเกตและสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาเบื้องต้น

2. เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในภาคสนาม โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) คณะผู้วิจัย ทำการศึกษาข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) คณะผู้วิจัย จัดทำแผนการดำเนินงานโดยการออกแบบเครื่องมือในการสำรวจข้อมูลพร้อมทั้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้พิจารณาประเด็นและเครื่องมือร่วมกันกับคณะผู้วิจัย

3) ทดสอบเครื่องมือ เพื่อหาความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ของแบบสอบถาม และปรับแก้จนได้เครื่องมือในการสำรวจที่สมบูรณ์ที่สุด

4) คณะผู้วิจัย ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม

5) คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบ

ความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับมา พร้อมทั้งทำการตรวจสอบ Double Check แบบสอบถามซ้ำอีกครั้ง

3. สัมภาษณ์ระดับเจาะลึก จากกลุ่มตัวอย่างบางส่วน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติอ้างอิงมีรายละเอียดดังนี้

1. สถิติพรรณนาได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ในทุก ๆ ด้านของข้อมูล

2. สถิติอ้างอิงได้แก่ F-Test และการทดสอบเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี SD โดยวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์

1. จุดมุ่งเน้นของหลักสูตรมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อรายวิชาในหมวดบังคับเรียนเพราะมีความจำเป็นต่อการนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพนักกฎหมาย และเพื่อให้ นักศึกษามีความรู้เพื่อนำไปใช้ในการสอบตัว ทนายความ และเนติบัณฑิตไทยในอนาคตต่อไป

2. คุณลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตที่ดีในการส่งเสริมคุณภาพของบัณฑิตเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่

มุ่งเน้นให้นักศึกษามีความรู้พื้นฐานทางกฎหมาย โดยเน้นการเรียนการสอนวิชากฎหมายภายใน ประเทศ เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมาย อาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น ซึ่งจะ มุ่งเน้นทางด้านปฏิบัติมากกว่าด้านทฤษฎี ด้วยการทำความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานของเอกชน ให้นักศึกษาได้เข้าฝึก ประสบการณ์วิชาชีพกฎหมาย เพื่อจะได้นำไปใช้ กับการประกอบวิชาชีพ

3. กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้ได้บัณฑิตตามคุณลักษณะพึงประสงค์ ของมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพสามารถประกอบ วิชาชีพนักกฎหมายได้ รูปแบบจัดการเรียน การสอนและสื่ออำนวยความสะดวกนั้น มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการบรรยายใน ชั้นเรียน โดยมีสื่ออำนวยความสะดวก เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด เทคโนโลยีสารสนเทศ และ ในการสอนก็มีการใช้ระบบการเรียนการสอนผ่าน ระบบ E-learning มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านกฎหมายที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศ มาบรรยายให้ความรู้แก่นักศึกษาเพื่อเสริม ความรู้ในทางปฏิบัติและมีฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต ทั้งในและต่างประเทศให้นักศึกษาได้ค้นคว้าด้วย ตนเอง

4. ลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์ บัณฑิตที่คาดว่าจะได้รับจากการพัฒนาหลักสูตร ในครั้งต่อไป มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มุ่งเน้น การพัฒนาหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรจะต้องให้สอดคล้องกับ

ความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม โดยการพัฒนาหลักสูตรจะเน้นการปรับเปลี่ยน เนื้อหาสาระให้เป็นไปตามพัฒนาการด้านกฎหมาย ที่ทันต่อการความเปลี่ยนแปลงและความต้องการ ของสังคม รวมถึงมุ่งตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อในระดับ สูงขึ้น และรองรับมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ กฎหมายที่มีความหลากหลายปรับปรุงในส่วน ของ รายวิชาภาษาอังกฤษของนักกฎหมาย และ กฎหมายอาเขียนที่ปรับจากวิชาเลือกเป็นรายวิชา บังคับ เพิ่มวิชาประชาคมอาเขียน และวิชาภาษา ของประเทศอาเขียน

5. การเตรียมความพร้อมของหลักสูตร นิติศาสตรบัณฑิตเพื่อรับรองการเข้าสู่อาเขียน มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีหลักสูตรในปัจจุบัน แตกต่างไปจากอดีต ในประเด็นสำคัญ คือ ด้าน ภาษาต่างประเทศที่เดิมจะเน้นเพียงรายวิชา ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายโดยส่งเสริม ให้เรียนเป็นวิชาเลือก แต่ในปัจจุบันได้กำหนด รายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายเป็นวิชา บังคับและเพิ่มรายวิชาเลือกเป็นภาษาสากล และภาษาอาเขียนเช่น ภาษาเขมร ภาษาอิสลาม เป็นต้น เพื่อให้มีความเป็นสากลและทันสมัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศชาย มีจำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 49.43 อายุระหว่าง 31-40 ปี มีจำนวน 163 คน คิดเป็น ร้อยละ 36.96 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 46.26 อาชีพ ทนายความ มีจำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 34.47 ระดับตำแหน่งในปัจจุบันเป็นผู้ปฏิบัติงาน

มีจำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 62.13 ระดับรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 - 50,000 บาท มีจำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 72.56 อยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 27.89

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามภูมิภาค ดังนี้คือ ภาคใต้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ภาคกลางโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ภาคเหนือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมากที่สุด คือ คุณธรรม จริยธรรม ของนักกฎหมาย มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 26.76 อันดับที่ 2 คือ คุณธรรม จริยธรรม ของนักกฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคม มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 อันดับที่ 3 ทักษะทางภาษาต่างประเทศมีจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 26.98

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ว่าไม่จำเป็นมากที่สุด คือ การพัฒนานักศึกษาโดยการให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบริการวิชาการของหลักสูตร

การทำวิจัยของอาจารย์ในหลักสูตร เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 14.29 จำเป็นมากที่สุด คือ การจัดให้มีแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 97.73

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยรวมมีความจำเป็นอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 จำแนกตามภูมิภาค พบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการจำแนกตามภูมิภาคศึกษาพบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยหรือไม่กับการเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคอาเซียนเพื่อรองรับกับประชาคมอาเซียน และผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าควรมีการพัฒนาโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรับรองการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 จำแนกตามอาชีพพบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยหรือไม่กับการเพิ่มเติมรายวิชาที่

เกี่ยวข้องกับกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 จำแนกตามระดับตำแหน่งในปัจจุบันพบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าควรมีการพัฒนาโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558

1. ถ้าเป็นกฎหมายที่ควรจะต้องรู้(กฎหมายของประเทศในกลุ่ม AEC) ก็ให้บรรจุเป็นรายวิชาบังคับเลือก แต่ถ้าเป็นกฎหมายที่ไม่ให้บังคับในกลุ่มประเทศ AEC แต่เป็นการบังคับใช้ในประเทศของตน เห็นว่าอาจจะเป็นรายวิชาเลือกสำหรับคนที่สนใจ เพื่อไปประกอบอาชีพในประเทศนั้น ๆ

2. ควรมีหลักสูตรกฎหมายที่เป็นกลางในการบังคับใช้เฉพาะ และเป็นที่ยอมรับของประชาคมฯ และพลเมืองที่แตกต่างกันทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม ของแต่ละประเทศ

3. เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาควรหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องมหาวิทยาลัยจะต้องเตรียมความพร้อมให้ทุกอย่าง แต่ทั้งนี้

ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละมหาวิทยาลัยว่าจะผลิตนิติศาสตรบัณฑิตเพื่อรองรับตลาดงานในลักษณะใด

4. การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับสมาคมอาเซียนนั้น ควรมีการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมเลยเพราะประชาชนจะได้รู้ระบบกฎหมายและหลักสูตรระดับอุดมศึกษาควรให้ผู้มีประสบการณ์ด้านกฎหมาย ผู้ที่ใช้กฎหมายร่วมในการถ่ายทอดประสบการณ์ทางวิชาชีพ

5. กฎหมายเป็นสิ่งสะท้อนสังคมที่ใช้กฎหมายนั้น ๆ เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะต้องมีกฎหมายกลางเพื่อบังคับใช้กับทุกประเทศในอาเซียน ดังนั้นเวลานี้ควรจะมีการศึกษากฎหมายของทุกประเทศในอาเซียนทุกฉบับแล้วนำมาสร้างกฎหมายกลางร่วมกัน มิใช่เพียงการใช้หลักของกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อสร้างทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต

6. การพัฒนาวิชาชีพนักกฎหมาย จุดมุ่งหมายในการเรียนคือ พัฒนาคุณภาพเป็นประเทศให้มีความรู้ความสามารถ ส่วนการเข้าสู่อาเซียนนั้นเป็นข้อกำหนดของสมาชิกอาเซียน ดังนั้น หากนักกฎหมายท่านใดมีความประสงค์ที่จะติดต่อเพื่อรองรับ นักลงทุน บุคคลจากประเทศต่าง ๆ ก็สามารถพัฒนาตนเองได้โดยการไปเรียนเพิ่มเติมในกฎหมายประเทศต่าง ๆ

7. ทางด้านวิชาการทางกฎหมายควรมีการจัดอบรมกฎหมายที่ได้แก้ไขใหม่ ให้ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งอบรมในด้านปัญหาที่อาจเกิดกับทนายความ และประชาชน ควรอบรมด้านเทคนิคและทักษะการทำงาน ความละเอียดรอบคอบ

ซึ่งอาเซียนจะมีชาวต่างชาติมาเป็นคนงานในประเทศไทย และจะมีปัญหาเกิดอีกมากมาย

8. เพื่อรองรับ AEC ควรนำความคิดที่เป็นระบบสากลมาใช้ร่วมกับการประกอบวิชาชีพให้มากขึ้น แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีความพัฒนาเพื่อปูทางสู่ระบบสากล ดังนั้นจุดนี้จึงเป็นจุดสำคัญในการชะลอการพัฒนากระบวนการพัฒนากฎหมาย และระบบต่าง ๆ ของไทยเพื่อพัฒนาสู่สากล

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะบัณฑิตของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

1. เนื่องจากประเพณีวัฒนธรรม ศาสนาของแต่ละประเทศแตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องมีการยอมรับ กติการ่วมกันเสียก่อน จึงจะบังคับใช้กฎหมายร่วมกันได้ เพราะฉะนั้นจะต้องเกิดปัญหาแก่ผู้ปฏิบัติ

2. ให้มีการสอบหลักสูตรเฉพาะทางเป็นกรณีเพื่อการประกอบอาชีพขั้นสูงต่อไป โดยมีประกาศนียบัตรรับรองจากสภานายความ

3. สามารถทราบข้อกฎหมายของประเทศในสมาคมอาเซียน เพื่อนำไปใช้ลงทุนในประเทศอาเซียนได้ เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบธุรกิจการค้าได้เป็นอย่างดี

4. การเป็นผู้ที่มีทักษะ การเจรจาที่ดี การเกิดความขัดแย้งจากการแตกต่างในทางความคิด ความเป็นกลาง สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยความรอบรู้ด้านธุรกิจ เศรษฐกิจ ธรรมเนียม วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ การสื่อสาร และถ่ายทอดวิชาการ มากกว่า

หาข้อเท็จจริงสู่ศาลเพื่อทางผู้ชนะ ผู้แพ้ สำคัญต้องรอบรู้ด้านธุรกิจ หลักการทำงาน

5. ควรมีคุณธรรม ความสุจริต ความเป็นเลิศทางวิชาการ ตลอดจนมีการศึกษาเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ควรให้วิทยากรที่มีอาชีพกฎหมายในการอบรมและมี เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ศุลกากร เป็นต้น มาบรรยายให้ความละเอียดรอบคอบเกี่ยวกับที่ตั้งหรือหน่วยงานที่อาจจะเจอปัญหาได้ เช่น แพทย์ เพื่อให้ทนายมีความรอบรู้ ควรจัดอบรมให้มาก ๆ ทางด้านวิชาการกฎหมาย และมีทนายอาวุโสทางด้านประสบการณ์ด้วยให้คำแนะนำหรือชี้แนะ หากเจอปัญหาต่าง ๆ

6. การศึกษากฎหมายของประเทศไทย ต้องฝึกฝนให้นักศึกษาเรียนแบบ discussion group ให้มากกว่านี้ (ปัจจุบันต่างคนต่างเรียน ทำให้ขาดทักษะการประชุมและการทำงานเป็นทีม) และสถาบันควรอำนวยความสะดวกสถานที่ ทางด้าน discussion room ด้วย

ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

1. ปัจจุบันการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดถึงลักษณะของผู้สำเร็จ ในอนาคตดังนั้นต้องตอบใจที่สังคมตามที่ต้องการได้จริง

2. เสริมหลักสูตรพัฒนาจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ควบคู่กับหลักสูตรทางวิชาการ

3. เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคม

เศรษฐกิจอาเซียนต้องมีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านไปพร้อมกัน

4. ควรมีการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยม เพื่อปลูกฝังให้นักศึกษาเข้าใจในการใช้กฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนขึ้นพื้นฐานก่อน

บทสนทนากลุ่ม

1. มหาวิทยาลัยสวนดุสิตได้เปิดวิชากฎหมายวิชาหนึ่งซึ่งเปิดมาได้ไม่นาน คือ ทักษะการใช้ภาษากฎหมาย เพราะทางมหาวิทยาลัยและหลักสูตรนั้นได้มีการเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเขียน เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ ความชำนาญ และความเข้าใจมากขึ้น

2. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ผ่านมาจะไม่เปิดสอนในรายวิชานี้ แต่ต่อมาต้องเปิดสอน เพราะจากการตรวจงานนักศึกษาไม่สามารถที่จะสื่อสารโดยการเขียนให้เข้าใจง่ายได้ ทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยเองจึงจำเป็นที่จะต้องให้ทางอาจารย์ได้พบนักศึกษาแบบตัวต่อตัว ก็เพื่อให้ นักศึกษาได้รู้ถึงข้อบกพร่องในเรื่องของการเขียนมากขึ้น แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะต้องใช้อาจารย์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็ถือว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจพอสมควร ในส่วนของกิจกรรมอื่น ๆ ทางมหาวิทยาลัยก็มีการส่งเด็กนักศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนมาประเทศอาเซียน แต่ก็จะมีปัญหาที่ว่าประเทศที่ต้องไปนั้นจะต้องมีความสามารถทางด้านภาษาท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ซึ่งเป็นกลุ่มภาษาเฉพาะ

3. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เด็กที่มาเรียนจะมีปัญหาในเรื่องของการใช้ภาษาไทยคือ ส่วนใหญ่นั้นจะเป็นเด็กที่มาจากจังหวัด

ใกล้เคียง เช่น พังงา กระบี่ ตรัง สตูล รวมถึงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นนักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลาม ภาษาที่ใช้สื่อสารกันคือ ภาษายาวี โดยพื้นฐานแล้วการใช้ภาษาไทยสามารถพูดได้ แต่จะเขียนบางคำไม่ถูกต้องซึ่งจะมีปัญหาในเรียน เพราะรายวิชานี้ต้องเขียนบรรยายด้วยภาษาทางราชการ ในส่วนของกิจกรรมทางมหาวิทยาลัยจะให้มีในส่วนของ การวัดความและศาลจำลองเป็น เพื่อให้เด็กได้รู้ถึงบทบาทและหน้าที่ รวมไปถึงบุคลิกของตัวละครนั้น ๆ ที่ทำขึ้นมานั้นเพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เข้าศึกษา

4. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย เห็นด้วยกับการทำศาลจำลองของทางมหาวิทยาลัยสวนดุสิต แต่เนื่องจากการสื่อสารปัจจุบันของนักศึกษา ยังใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้องเท่าที่ควรจึงต้องมีการพัฒนาตรงนี้ก่อน ทั้งนี้การจัดศาลจำลองนั้นตัวนักศึกษาเองจะต้องมีประสบการณ์ และความสามารถพอสมควร ซึ่งทางมหาวิทยาลัยก็ได้มีการจัดดูแลและคอยสนับสนุนในด้านนี้อยู่แล้ว ก็ควรมีการสนับสนุนในการมีจิตสาธารณะด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสังคม

5. มหาวิทยาลัยเกริก ทางมหาวิทยาลัยได้มีการสนับสนุนให้นักศึกษานั้นได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ แต่สิ่งหนึ่งที่สนับสนุนมากที่สุดของหลักสูตร คือ การจัดศาลจำลอง โดยจัดให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์รู้ตั้งแต่แรก ที่เข้ามาศึกษากฎหมาย

6. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ได้มีการสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมศาลจำลองขึ้น

เพื่อให้เด็กได้ฝึกบุคลิกภาพ การสื่อสาร การวางตัว และฝึกการพูด ควบคู่กับการเผยแพร่ความรู้ทางด้านกฎหมาย เพื่อฝึกด้านความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ทางด้านการใช้กฎหมาย คำพูด ความคิด รวมถึงความเข้าใจในเนื้อเรื่องแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เอามาใช้ในการทำศาลจำลอง รวมไปถึงการเข้าถึงสถานที่ที่จะเข้าไปผ่นงานอีกด้วย

7. ความคิดเห็นขององค์กรนักกฎหมายท่านหนึ่ง กล่าวว่าแต่ละมหาวิทยาลัยก็มีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ปัญหาต่าง ๆ คิดว่าน่าจะแก้ปัญหามาโดยการเปิดหลักสูตรตั้งแต่เริ่มปีที่ 1 เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ นักศึกษา การปฏิบัติจริงก็น่าจะอยู่ในช่วงของปี 3 เพราะคิดว่าจะมีประสบการณ์ความรู้ที่เพียงพอ เพราะนักศึกษาชั้นนั้นก็ได้มีการผ่านวิชา กฎหมายหลายอย่างเช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายล้มละลาย เมื่อจบไปแล้วสามารถทราบทิศทางในการประกอบอาชีพนั้นควรเป็นอาชีพใด

8. ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ประจำศาลชั้นต้น ประจำสำนักประธานศาลฎีกา กล่าวว่า การจัดศาลจำลองจากการสังเกตนั้น เห็นว่าศาลไทยในปัจจุบัน คือศาลยุติธรรม ที่ได้มีการจัดฝึกอบรมเข้าค่ายเกิดขึ้น เพื่อฝึกให้ผู้เข้าอบรมนั้นได้รู้ถึงการฝึกการประกอบวิชาชีพ

9. ผู้อำนวยการฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสหภาพทนายความ เวลาของการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม จะช่วยในเรื่องของการฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์จริง ถือได้ว่าเป็นการฝึกเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้และสัมผัสชีวิตจริง

ในการทำงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเก็บรายละเอียด และยังรวมไปถึงความเท่าเทียมกันของคนฝึกในเรื่องของการสื่อสาร มารยาทและเทคนิคการพูดการถามซักต่างๆ เมื่อมีการเปิดอาเซียนขึ้น ถ้ามีความรู้ด้านภาษาอื่นจะสามารถทำให้ทนายผู้นั้นมีงานที่สามารถเข้ากลุ่มอาเซียนได้ เพราะฉะนั้นผลกระทบจริง ๆ น่าจะเกิดน้อยมากในส่วน of นักกฎหมายทั้งหมด ปัญหาคือว่าถ้าใครปรับตัวได้ดีสามารถสื่อสารพูดได้หลายภาษาก็จะทำให้มีช่องทางที่หลากหลายในการที่จะประกอบอาชีพ ฉะนั้นการเข้าสู่อาเซียนถือว่าจะต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามภูมิภาค พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกภาค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่ต้องมีนานาประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องการศึกษา ธุรกิจ เศรษฐกิจ ซึ่งการเข้ามาของนานาประเทศนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันซึ่งส่วนใหญ่แล้วภาษาที่ใช้ในการสื่อสารก็จะเป็นภาษาอังกฤษ แต่โดยพื้นฐานแล้วในแต่ละประเทศจะมีความเข้าใจในภาษาของตนเองมากกว่าที่จะใช้ภาษาสากล ซึ่งทำให้ต้องตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นหลัก เพราะหากมีการติดต่อประสานงาน หรือต้องไปทำงานที่ประเทศ

กลุ่มอาเซียนนั้น ๆ แล้วจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับภาษาของประเทศนั้นได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงเล็งเห็นความสำคัญในการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายในด้านภาษา ศิลปะและวัฒนธรรมของประเทศกลุ่มอาเซียน ประกอบกับการเรียนการสอนในปัจจุบันไปด้วยเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

2. ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมากที่สุด คือ คุณธรรม จริยธรรม ของนักกฎหมาย มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 26.76 และเลือกความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อันดับที่ 2 คือ คุณธรรม จริยธรรม ของนักกฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคม มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรนี้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบ ความเป็นธรรมต่าง ๆ จึงต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ของนักกฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคมสูง เพราะคนที่ไม่ได้มีความรู้ความสามารถในด้านนี้ ต้องมีความหวังที่จะให้นักกฎหมายรักษาความเที่ยงตรง ความเป็นธรรมกับบุคคลที่เดือดร้อนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภา สืบกินร (Sperm, 2004) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการระบบการศึกษานักกฎหมายและระบบการศึกษาเพื่อประกอบวิชาชีพทางกฎหมายในประเทศไทยมีองค์กรที่เกี่ยวข้องอยู่สององค์กรคือมหาวิทยาลัยและ

องค์กรวิชาชีพ โดยบทบาทของมหาวิทยาลัยจะเป็นไปในกรอบทางวิชาการเท่านั้น ในขณะที่องค์กรวิชาชีพมีบทบาทในทางปฏิบัติ เมื่อกำหนดบทบาทที่ชัดเจนแล้วในส่วนของมหาวิทยาลัยจะต้องวางแผนทางการจัดการเรียนการสอนกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของความเป็นเลิศทางวิชาการ

3. ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อันดับที่ 3 ทักษะทางภาษาต่างประเทศ มีจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 26.98 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าประเทศไทยกำลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และระหว่างประเทศอาเซียนด้วยกันต้องมีการแลกเปลี่ยนอาชีพนี้เพื่อปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งประชากรในแต่ละประเทศต้องมีการแข่งขันกันสูง จึงทำให้ทักษะภาษาต่างประเทศมีความจำเป็นอย่างมากเพื่อประกอบอาชีพ แต่พื้นฐานทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาในประเทศค่อนข้างต่ำจึงทำให้เป็นอุปสรรคในการเรียนการสอนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาลินี สมบูรณ์ไพศาล (Somboonpaisarn, 2006) ปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนักเรียนเดินเรือฯ ต้องการสนทนาภาษาอังกฤษกับอาจารย์ชาวยุโรปที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นประจำและสนใจกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน เช่น การแข่งขันความสามารถด้านภาษาอังกฤษ เป็นต้นอีกประการหนึ่งนักเรียนเดินเรือฯ เห็นควรเพิ่มโอกาสหรือเวลาการใช้โปรแกรมเรียนรู้ภาษาอังกฤษในห้อง

ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ หรือห้องปฏิบัติการภาษา ให้มากขึ้นกว่าเดิม

4. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนว่าไม่จำเป็นมากที่สุด การพัฒนานักศึกษาโดยการให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบริการวิชาการของหลักสูตร การทำวิจัยของอาจารย์ในหลักสูตร เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 14.29 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริการวิชาการของหลักสูตร การทำวิจัยของอาจารย์ในหลักสูตร ช่วยพัฒนาในตัวเด็กนักศึกษาได้ไม่มากนัก เพราะไม่ใช่เรื่องเฉพาะที่ต้องทำและเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ แต่เป็นการทำงานโดยกระบวนการใด กระบวนการหนึ่งในขั้นตอนพวกนี้ เพื่อเป็นการสร้างผลงานขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Office of the Secretary-General Education Council, 2003) รายงานวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารภายในสถาบันแต่ละสถาบัน ใน 5 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนมากขึ้น มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน สาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาด นำแนวคิดทางการตลาดมาใช้ในการจัดกลุ่มผู้เรียนมหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งมุ่งเน้นการเปิดหลักสูตรใหม่ ๆ ที่เรียกว่า “หลักสูตรพิเศษนอกเวลาราชการ” เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลาย หลายสถาบันมีการวางกลยุทธ์การตลาดในด้านพื้นที่เรียน

ค่าหน่วยกิตจนมีข้อสังเกตว่า มหาวิทยาลัยมีนวัตกรรมทางหลักสูตรการเรียนการสอนใหม่ ๆ มาก แต่อาจเพื่อสู่การแสวงหารายได้มากกว่าการสร้างองค์ความรู้ให้มหาวิทยาลัย ผู้เรียนหรือสังคม นอกจากนี้ สถาบันหลายแห่งเริ่มพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการสู่ระบบการสร้างเครือข่าย โดยเฉพาะสถาบันในกรุงเทพฯ กับภูมิภาค และด้านการบริหารงานวิจัย สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำของประเทศ ภูมิภาค เอเชีย และนานาชาติ มีการจัดตั้งกองทุนวิจัย (research fund) มีการจัดตั้งศูนย์แห่งความเป็นเลิศ (center of excellence) สนับสนุนให้บุคลากรทำโครงการวิจัยร่วมมือกับองค์กรนานาชาติ การเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาร่วมกับสถาบันต่างประเทศ มีการมุ่งเน้นการตีพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยเผยแพร่ในวารสารนานาชาติ มีการจัดตั้งหน่วยงานประสานงานวิจัยระดับสถาบัน

5. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ว่าจำเป็นมากที่สุด การจัดให้มีแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 97.73 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดให้มีแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของอาเซียน เป็นช่องทางหนึ่งที่นักศึกษาจะได้ศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมได้ โดยเลือกในภาษาที่ตนเองชอบและถนัด เมื่อเกิดความรักที่จะเรียน ชอบใน

สิ่งที่เรียน จะทำให้มีแรงจูงใจ และมีแรงผลักดันในการเรียนและประกอบอาชีพที่มั่นคงต่อไป

6. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยรวมมีความจำเป็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมทุกอย่างที่ต้องเป็นไปตามหลักสูตรนี้ซึ่งรายละเอียดของเนื้อหาของหลักสูตรมีมากกว่าที่เรียนในหลักสูตรนี้หลักสูตรเดียว แต่ต้องเรียนอย่างอื่นประกอบด้วย จึงทำให้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่ต้องพัฒนาหลักสูตรให้รองรับเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนให้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิต สุรัตน์เรืองชัย และคณะ (Suratruangchai et al., 2006) ความต้องการพัฒนาการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา คณาจารย์ต้องการได้รับการพัฒนาตนเองในด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดในเรื่องต่อไปนี้เป็นคือรูปแบบและเทคนิคการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการช่วงเวลา 3-5 วัน ณ สถานที่ภายในมหาวิทยาลัยบูรพา ส่วนนิสิตต้องการให้คณาจารย์เตรียมการสอนล่วงหน้าและเข้าสอนให้ตรงเวลาสอนให้สนุกสนานไม่น่าเบื่อหน่าย ใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจ วัดและประเมินผลเป็นระยะสม่ำเสมอเพื่อพัฒนานิสิต และปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่สอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

7. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต

ในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 จำแนกตามภูมิภาค พบว่าความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แต่ละภูมิภาคมีความต้องการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาผู้เรียน ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษาของตน และเล็งเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างมากในเรื่องภาษาต่างประเทศที่ต้องมีการนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน หรือการทำงานต่าง ๆ

8. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 จำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่าความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยหรือไม่ กับการเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคอาเซียน เพื่อรองรับกับประชาคมอาเซียน และ ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าควรมีการพัฒนาโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรับรองการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประเด็นของการเห็นด้วยหรือไม่ กับการเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคอาเซียน เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และควรมีการพัฒนาโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตในประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดเพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรใน ขณะนี้ เพราะหลักสูตรนี้เนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นภาษาไทยที่เป็นทางการ เป็นศัพท์เฉพาะทางด้านกฎหมายล้วน

จึงควรน่าจะมีการกำหนดภาษาที่เป็นทางการของประเทศในอาเซียน

9. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 จำแนกตามอาชีพพบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยหรือไม่กับการเพิ่มเติมรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประเด็นเห็นด้วยหรือไม่กับการเพิ่มเติมรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของประเทศในภูมิภาคอาเซียน มีความคิดเห็นที่ต่างกัน บางอาชีพอาจเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ภาษาต่างประเทศภายในภูมิภาคอาเซียน เพราะการทำงานในปัจจุบันไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับต่างประเทศมากเท่าไรจะมีกระบวนการทำงานที่สอดคล้องกับเรื่องของประชากรภายในประเทศอย่างเดียวเท่านั้น จึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปในแต่ละสาขาอาชีพ

10. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2558 จำแนกตามระดับตำแหน่งในปัจจุบันพบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าควรมีการพัฒนาโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยเพื่อบรรองการเข้าสู่

ประชาคมอาเซียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Office of the Secretary-General Education Council, 2006) ผลการวิจัยพบว่า ให้ความสำคัญกับบทบาทของการศึกษาในการสร้างความยากจนและการก้าวพ้นจากความด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันได้มุ่งหวังให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศในระดับสากล โดยมีบางประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียนปรารถนาให้ตนมีศักยภาพทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ ภายในอาเซียนด้วยตนเอง ทั้งนี้ ทุกประเทศอาเซียนมีฐานการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาของประเทศตั้งแต่ระดับกฎหมายสูงสุดของประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีการจัดทำกฎหมายว่าด้วยการศึกษา สอดคล้องรองรับ ซึ่งประเทศส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาแห่งชาติ ถึงแม้ว่าจะมีเพียงไม่กี่ประเทศที่ให้แผนดังกล่าวอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็ตาม โดยแผนดังกล่าวมีความสำคัญในลักษณะของแผนยุทธศาสตร์ชั้นนำในการจัดทำและดำเนินการแผนต่างๆ อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกันทั้งประเทศ ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา แผนพัฒนาการอุดมศึกษา ตลอดจนแผนปฏิบัติการในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและในระดับสถานศึกษา ในการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งความรู้ นำพาไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้

ให้ประชาชนพลเมืองในแต่ละประเทศได้รับ
โอกาสเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ และมีปัญญา
เป็นทุนไว้สร้างงานสร้างรายได้ พาประเทศสู่
เป้าหมายที่วางไว้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจาก
งบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2556
จากมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

REFERENCES

- KasemSap, P. (2010). Philosophy. Bangkok: Vinythai Publications. (in Thai)
- Ministry of Education. (2007). Office of the Higher Education Commission. Bangkok: Ministry at Education. (in Thai)
- National Education Commission. (1999). National Education Act, 1999. Bangkok: limited partnership Companion Blog and Printing. (in Thai)
- Office of the Higher Education Commission. (2010). Higher Education Standards and Related Standards. Bangkok: Limited Partnership Printmaking. (in Thai)
- Office of the Secretary-General Education Council. (2003). Management model in each institution in 5 aspects. Bangkok: Limited Partnership Printmaking. (in Thai)
- Office of the Secretary-General Education Council. (2006). Comparative Study of Educational Reform in ASEAN Countries. Bangkok: Limited Partnership Printmaking. (in Thai)
- Sang-uthai, Y. (2010). Introduction to General Law. Bangkok: Thammasat University Press. (in Thai)
- Somboonpaisarn, S. (2006). The barriers to English teaching of commercial maritime students Normal course (5 years) and special mechanical course (3 years) Naval Training Center. Samut Prakan: Naval Training Center. (in Thai)
- Sperm, N. (2004). Comparative Study of Educational Reform in ASEAN Countries. Bangkok: Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Suratruangchai, V. et al. (2006). A study of state and problems of teaching and learning management of faculty members Burapa University. Burapa University: Journal of Education, 1(12), 116. (in Thai)
- The Office of Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2002). National Education Act, BE 2542 (2000), Amended (No. 2), BE 2545. Bangkok: Limited Partnership Printmaking. Bangkok: Dhurakij Pundit University. (in Thai)

Wikipedia the free encyclopedia. Jurisprudence. Retrieved October 10, 2011, from <http://www.th.wikipedia.org>. (in Thai)

Wikipedia the free encyclopedia. List of Faculty of Laws in Thailand. Discovered on October 10, 2011, from <http://www.th.wikipedia.org> (in Thai)

Yamane, T. (1973). Statistics: an introductory analysis. NY: Harper and Row Publication.

.....

การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ
โดยใช้โปรแกรม Kahoot
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปรางโมชวิทยารามอินทรา

THE APPLICATION OF KAHOOT PROGRAM
IN TRIGONOMETRY LEARNING ENHANCEMENT ACTIVITY
FOR MATHAYOM SUKSA 4 STUDENTS
IN PRAMOCH WITTAYA RAMINTRA SCHOOL

พรรณี อุ่นละม้าย^{1*} และ เดช บุญประจักษ์²

Punnee Ounlamai^{1*} and Dech Boonprajak²

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*}

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²

Graduate School, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand^{1*}

Faculty of Science and Technology, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand²

Email: punnee.nok@hotmail.com^{1*}

Received: 2017-12-25

Revised: 2018-05-09

Accepted: 2018-05-16

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot กับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปรางโมชวิทยารามอินทรา โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย 1 หมู่เรียน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้

โปรแกรม Kahoot สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ อัตราส่วนตรีโกณมิติ โปรแกรม Kahoot

ABSTRACT

This research aimed to 1) compare Mathayom Suksa 4 students' learning achievement in trigonometry after using the application of Kahoot program in trigonometry learning enhancement activity with the passing score of 70%; and 2) study Mathayom Suksa 4 students' satisfaction towards using the application of Kahoot program in trigonometry learning enhancement activity. The sample group of this research consisted of 30 Mathayom Suksa 4 students in Pramoch Wittaya Ramintra School, selected one classroom out of all Mathayom Suksa 4 classrooms by using simple random sampling. The research instruments used for collecting data were 1) the application of Kahoot program in trigonometry learning enhancement activity for Mathayom Suksa 4 students, 2) a trigonometric achievement test for Mathayom Suksa 4 students, and 3) Mathayom Suksa 4 students' satisfaction questionnaire in using the application of Kahoot program in trigonometry learning enhancement activity. The statistics used to analyze data were mean, standard deviation, and dependent sample t-test.

The research results revealed that 1) Mathayom Suksa 4 students' learning achievement after using the application of Kahoot program in trigonometry learning enhancement activity was higher than the passing score of 70% at the statistically significant level of .01; and 2) Mathayom Suksa 4 students' satisfaction towards using the application of Kahoot program in trigonometry learning enhancement activity was at a high level.

Keywords: learning enhancement activity, trigonometry, Kahoot program

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ฉบับที่ 3 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (Office of the Basic Education Commission, 2007)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ในด้านความสามารถในการคิดว่าเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศ ผู้สอนต้องจัดกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร (Pawachai, 2015) ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดทำหลักสูตรในการจัดทำพัฒนา และเลือกใช้สื่อการเรียนที่ดี และมีประสิทธิภาพเหมาะสมตามความแตกต่างของผู้เรียนด้วยเหตุนี้ สถานศึกษาควรให้การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำสื่อไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผู้เรียนอย่างหลากหลายและเพียงพอโดยการ จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ระบบสารสนเทศ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าวิจัย พัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วทุกคนสามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้ง่าย ซึ่งมีผู้ใช้งานที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกวันทุกคนมีอิสระที่จะเข้าไปแบ่งปันความรู้และเลือกเครื่องมือที่ดีที่สุด เพื่อนำไปเผยแพร่ความรู้ด้วยตนเอง ต้องการสื่อสารและเสนอความคิดใหม่ ๆ ได้โดยไม่ถูกปิดกั้น (Tanaaukasawat, 2014)

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ คณิตศาสตร์มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานและเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สาระอื่น ๆ ตลอดจนพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง การจัด

ประสบการณ์หรือสร้างสถานการณ์ที่ใกล้เคียงให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า โดยปฏิบัติจริง ทดลองสรุป รายงาน เพื่อพัฒนาทักษะ กระบวนการในการคิดคำนวณการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และนำประสบการณ์ด้านความรู้ ความคิด ทักษะ กระบวนการที่ได้ไปใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งเห็นคุณค่าและเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ สามารถทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบ รอบคอบ มีความรับผิดชอบ มีวิจารณญาณและเชื่อมั่นในตนเอง

สถานการณ์ในโลกปัจจุบันยุคศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การศึกษาเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้อง “ก้าวข้ามสสารวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” ที่ครูสอนไม่ได้ นักเรียนต้องเรียนเอง หรือพูดใหม่ว่าครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจ และสมองของตนเอง (Panich, 2012) การที่จะให้เด็กทุกคนเรียนสิ่งที่ยากและเป็นนามธรรมให้ได้ผลในเวลาจำกัดย่อมเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้เพราะเด็กมีความรู้พื้นฐานความสามารถความถนัดและความสนใจที่แตกต่างกัน ทำให้การเรียนรู้ของแต่ละคนแตกต่างกัน (Pawachai, 2015)

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วทุกคนสามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้ง่าย แนวคิดการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนับเป็นกลยุทธ์

ที่สำคัญ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีได้กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างสื่อให้เกิดเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในโลกออนไลน์ ดังนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนเป็นการผลักดันครูให้ก้าวทันยุคปัจจุบัน และนำไปใช้ให้เหมาะกับผู้เรียนโดยเฉพาะเด็กในยุคปัจจุบันที่สนใจ “เกม” โดยเฉพาะเกมออนไลน์ การใช้เกมประกอบการสอน จึงถือเป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ ด้วยจุดเด่นของเกม คือ น่าสนใจ สนุก เกิดการแข่งขัน อีกทั้งท้าทายความสามารถ (Office of the Basic Education Commission, 2007)

โปรแกรม Kahoot เป็นโปรแกรมที่นำมาสร้างเกมตอบคำถามแบบมีคำตอบเลือกตอบ หรือเติมคำตอบ เล่นผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือแท็บเล็ต โดยใช้อินเทอร์เน็ต โปรแกรมจะแสดงชื่อผู้เล่นทุกคนในชั้นเรียน และมีการเสริมแรงทุกครั้ง ที่ตอบคำถามโดยแสดงผลการตอบคำถามในการแข่งขัน และอันดับของผู้เข้าร่วมแข่งขันแบบทันทีทันใดหลังการตอบคำถามแต่ละคำถามและเกมเสร็จสิ้น นอกจากนั้น ยังมีวิธีการใช้งานที่ง่าย และสะดวก โปรแกรม Kahoot เป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้สำหรับการนำเข้าสู่บทเรียน ครูผู้สอนไม่ต้องมีความรู้ทางเทคโนโลยีมากนัก เพียงแค่ใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นเท่านั้น โปรแกรม Kahoot เป็นเกมที่เป็นเวทีการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนสร้างการทำงานร่วมกันและแบ่งปันความรู้ เหมาะสำหรับครูนำเข้าสู่บทเรียน ทบทวน ฝึกทักษะ หรือทดสอบ

ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อยระหว่างเรียน ครูสามารถบริหารจัดการคำถาม คำตอบ และแสดงคะแนนให้นักเรียนได้ทราบในระหว่างการตอบคำถามและหลังการตอบคำถามเสร็จ ทำให้นักเรียนในชั้นเรียนและครูมีส่วนร่วมเกิดความคิดสร้างสรรค์ใช้สร้างแบบทดสอบออนไลน์ที่นักเรียนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทั้งในการทำแบบทดสอบ (Chujareankhan, 2015)

โปรแกรม Kahoot ใช้สำหรับการสร้างเกมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมตอบคำถาม โดยการตั้งคำถามไว้บน Kahoot ผู้เรียนต้องตอบให้เร็วและถูกต้อง ผู้เรียนจะใช้สมาร์ตโฟนที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต เล่นเป็นรายบุคคลและแข่งขันในกลุ่มทั้งห้อง โดยโปรแกรมดังกล่าวจะรวมคะแนนแสดงผลที่หน้าจอหลักทุกครั้งที่ตอบคำถามและสรุปผลคะแนนว่าใครเป็นผู้ได้คะแนนสูงสุด ต่ำสุด ผู้เรียนจะรู้ผลทันทีว่าตนถูกหรือผิด อีกทั้งครูสามารถอธิบายเพิ่มเติมให้เข้าใจได้ เมื่อพบว่าผู้เรียนทำผิดจำนวนมาก เกมนี้จะทำให้ผู้เรียนได้แข่งขันกับตนเองและแข่งกับเพื่อนทั้งห้อง จึงทำให้ผู้เรียนสนุก ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม เนื่องจากเรื่องอัตราส่วนตรีโกณมิติที่เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนต้องใช้ทักษะทางคำนวณหลากหลาย มีสูตรจำนวนมาก ผู้เรียนต้องฝึกฝนมากพอจึงจะจำสูตรได้ การสร้างโจทย์ด้วย โปรแกรม Kahoot จะทำให้นักเรียนสามารถจดจำรายละเอียดได้มากขึ้น เพราะได้ฝึกฝนและได้แก้ตัวใหม่ทันทีเมื่อคิดผิด จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ (Tanaaukasawat, 2014)

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า สภาพ

การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปรางโมชวิทยารามอินทรา ในปีการศึกษา 2558 พบว่า นักเรียนร้อยละ 70 - 80 ไม่อยากเรียน ไม่สนใจเรียน เกิดความเบื่อหน่าย ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ทำแบบฝึกทักษะ รวมทั้งขาดแรงจูงใจที่จะเรียน ในเนื้อหาอัตราส่วนตรีโกณมิติ อาจจะเนื่องมาจากธรรมชาติของรายวิชาที่ต้องอาศัยทักษะและกระบวนการคิด ยากต่อความเข้าใจเพราะมีเทคนิคและสูตรที่ต้องนำมาใช้สัมพันธ์กันเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่ถึงร้อยละ 60 ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐกานต์ ภาวะชัย (Pawachai, 2015) ที่กล่าวว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้ลึกถึงความสำคัญ ไม่อยากค้นคว้า ทำแบบฝึกหัด ประกอบกับครูใช้วิธีการสอนแบบเดิมๆ คือ บรรยายอธิบายตามตัวอย่าง ขาดการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน และนักเรียนจะรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ไม่อยากเรียน เวลาครูสอนก็จะไม่ตั้งใจเรียน คุยกัน ส่งเสียงดังรบกวนคนอื่น

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี และสามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และเป็นตัวอย่างการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูสามารถนำเครื่องมือออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม (Office of the Basic Education Commission, 2007) ผู้วิจัยจึงศึกษาการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม

Kahoot สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถทำให้ผู้เรียนสนุกและรักที่จะเรียนรู้ได้ดีเท่ากับการเรียนรู้จากครูผู้สอนที่มีคุณภาพเพื่อที่จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในวิชาคณิตศาสตร์อีกทั้งทำให้เกิดทักษะด้านการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเพื่อสร้างบรรยากาศทางการเรียน (Chakornjirakiat, 2015) เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ มีขอบเขตต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร
ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปรางโมชวิทยารามอินทรา จำนวน 4 หมู่เรียน
กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้มาโดยการเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย 1 หมู่เรียน มีนักเรียนจำนวน 30 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระคือการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ

2.2.2 ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ

3. ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้คือโรงเรียนปรางโมชวิทยารามอินทรา เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

5. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษครั้งนี้ใช้เนื้อหาเรื่องอัตราส่วนตรีโกณมิติ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

5.1 ทบทวนความรู้พื้นฐานที่จำเป็น (เลขยกกำลังและทฤษฎีบทพีทาโกรัส)

5.2 ความหมายของอัตราส่วนตรีโกณมิติ

5.3 อัตราส่วนตรีโกณมิติของมุม 30° , 45° , 60°

5.4 อัตราส่วนตรีโกณมิติกับสามเหลี่ยมมุมฉาก

5.5 การประยุกต์ของอัตราส่วนตรีโกณมิติ (1) โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

5.6 การประยุกต์ของอัตราส่วนตรีโกณมิติ (2)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปรางโมชวิทยารามอินทรา ที่เน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเสริมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการดำเนินการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ “การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot” มีรายละเอียด ดังนี้

1. ครูชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงแผนการจัดการกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot เพื่อให้ นักเรียนได้ปฏิบัติได้ถูกต้อง โดยมีรายละเอียดตามแผนผังดังภาพที่ 2

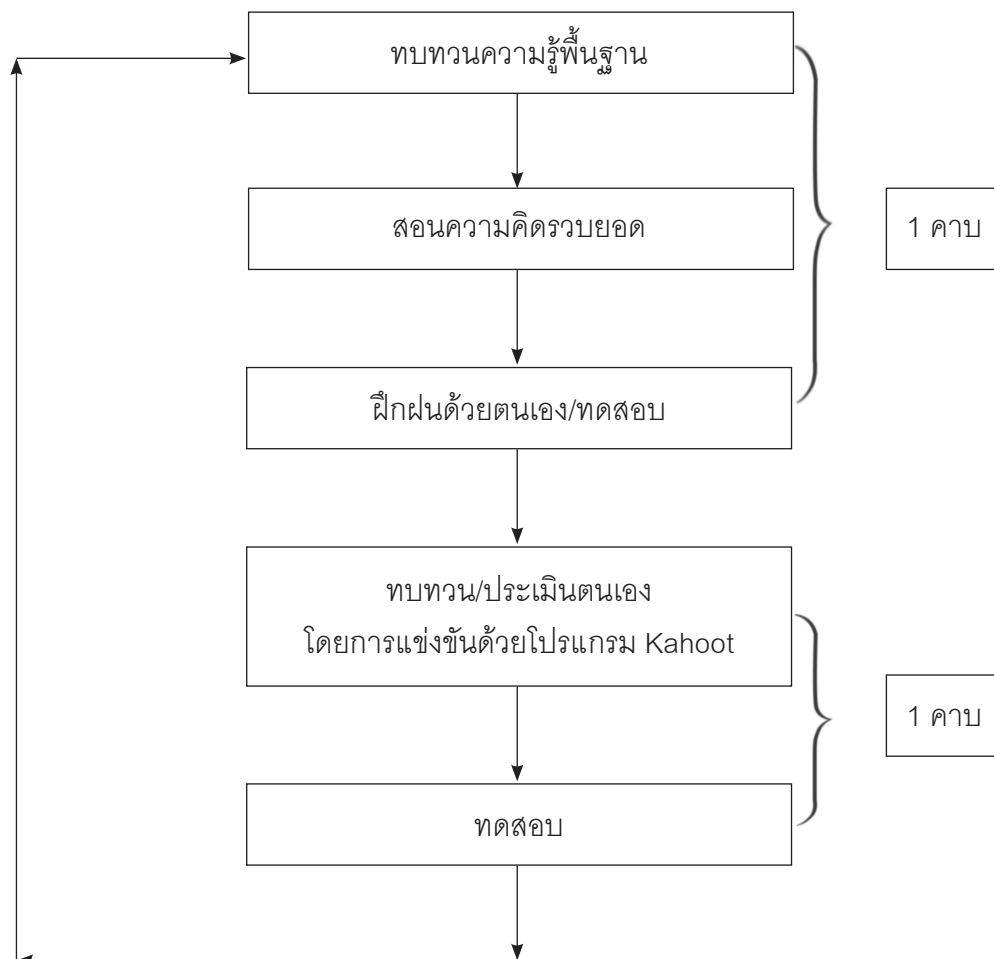
ตัวแปรอิสระ

การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปรางโมชวิทยารามอินทรา

ตัวแปรตาม

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ
2. ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 แผนผังแสดงการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยย่อย

ทั้งนี้การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ในแต่ละหน่วยย่อย จะประกอบด้วย คาบที่ 1 เวลา 50 นาที เป็นการทบทวนความรู้พื้นฐาน สอนความคิดรวบยอด รวมทั้งฝึกฝนด้วยตนเอง และในคาบที่ 2 เวลา 50 นาที เป็นการทบทวน/ประเมินตนเอง โดยการแข่งขันด้วยโปรแกรม Kahoot ซึ่งในการเล่นเกมนั้น นักเรียนสามารถรับรู้คะแนนของตนเองได้ทันทีหลังจาก

เสร็จสิ้นการเล่นเกมนั้นในแต่ละข้อ และปิดท้ายด้วยการทดสอบท้ายบทเรียนของแต่ละหน่วยย่อย

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot จำนวน 6 หน่วยย่อย หน่วยย่อยละ 2 คาบ รวมเป็นเวลา 12 คาบ เวลาเรียนคาบละ 50 นาที

2.1 ทบทวนความรู้พื้นฐานที่จำเป็น (เลขยกกำลังและทฤษฎีบทพีทาโกรัส)

2.2 ความหมายของอัตราส่วน
ตรีโกณมิติ

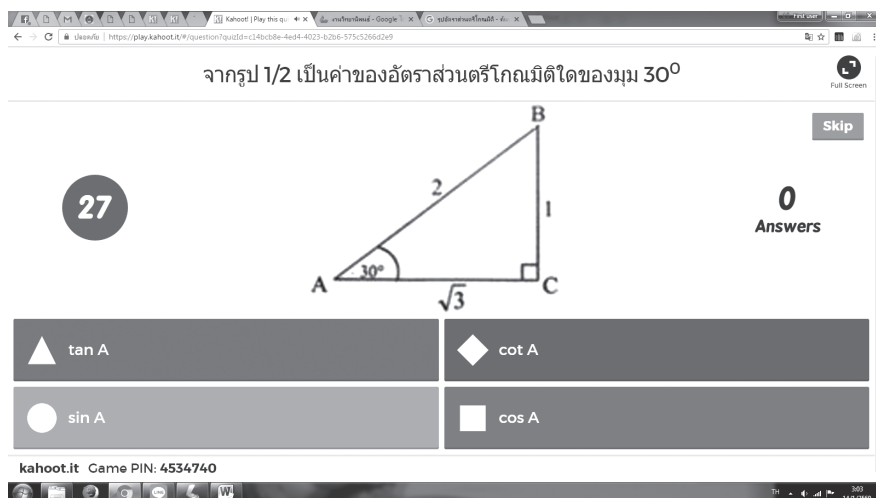
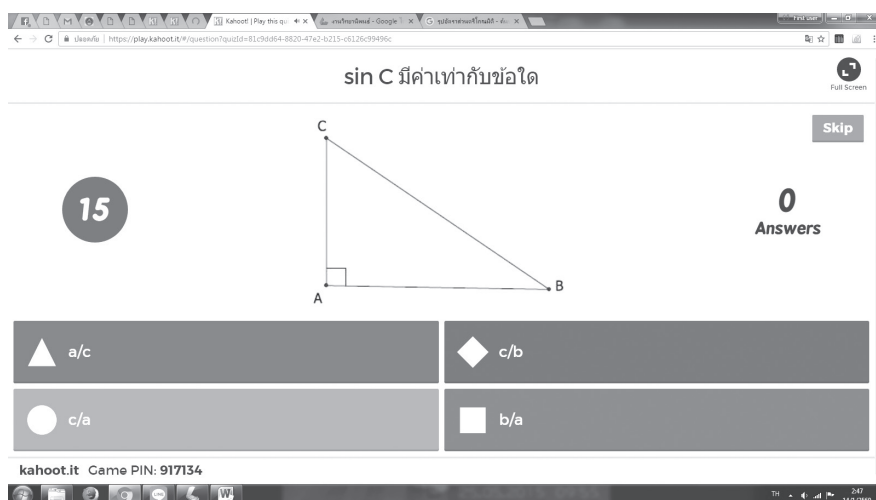
2.3 อัตราส่วนตรีโกณมิติของมุม
 $30^\circ, 45^\circ, 60^\circ$

2.4 อัตราส่วนตรีโกณมิติกับ
สามเหลี่ยมมุมฉาก

2.5 การประยุกต์ของอัตราส่วน
ตรีโกณมิติ (1)

2.6 การประยุกต์ของอัตราส่วน
ตรีโกณมิติ (2)

โดยตัวอย่าง Kahoot ที่ใช้ในการจัด
กิจกรรม

ภาพที่ 3 ตัวอย่าง Kahoot ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

3. ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องตรีโกณมิติ และวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot

4. วิเคราะห์และแปลผล

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ปรากฏผลในตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปราโมชวิทยารามอินทรา หลังการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 15.84 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.20

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปราโมชวิทยารามอินทรา หลังการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot กับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	k	$\bar{X}$	S	$\mu_0(70\%)$	t
หลังการทดลอง	30	20	15.84	2.15	14	4.28*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t_{(01, 24)} = 2.49$)

ตารางที่ 2 แสดงผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. กิจกรรม Kahoot ทำให้ฉันเข้าใจบทเรียน	4.63	.49	มากที่สุด
2. กิจกรรม Kahoot ทำให้สนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น	4.17	.83	มากที่สุด
3. กิจกรรม Kahoot ทำให้ฉันได้ฝึกฝนทักษะ	4.67	.48	มากที่สุด
4. กิจกรรม Kahoot ทำให้ฉันเรียนสนุก เพลิดเพลิน	4.80	.41	มากที่สุด
5. กิจกรรม Kahoot ทำให้ฉันได้อภิปราย และแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเพื่อน ๆ	4.53	.51	มากที่สุด
6. กิจกรรม Kahoot ทำให้ฉันได้ทบทวนและสรุปบทเรียน	4.87	.35	มากที่สุด
7. กิจกรรม Kahoot ทำให้ฉันทำแบบฝึกหัดและข้อสอบได้	4.60	.50	มากที่สุด
8. กิจกรรม Kahoot ทำให้ฉันเสียค่าใช้จ่ายโทรศัพท์	1.93	.78	น้อย
9. กิจกรรม ทำให้ฉันรู้สึกมั่นใจในตนเองมากขึ้น	4.17	.87	มากที่สุด
10. กิจกรรม ควรนำมาใช้กับเรื่องอื่น ๆ ด้วย	4.63	.49	มากที่สุด
รวม	4.26	0.57	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปราโมชวิทยารามอินทราต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot โดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดได้แก่ ทำให้ได้ทบทวนและสรุปบทเรียน ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.35) รองลงมาทำให้เรียนสนุก เพลิดเพลิน ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.41) ทำให้ได้ฝึกฝนทักษะ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.48) ให้ฉันเข้าใจบทเรียน ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.49) ควรนำมาใช้กับเรื่อง

อื่น ๆ ด้วย ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.49) ทำให้ฉันทำแบบฝึกหัดและข้อสอบได้ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.50)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปราโมชวิทยารามอินทรา หลังการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.15 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มพบว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่ระดับนัยสำคัญ .01 อาจสืบเนื่องมาจากผู้วิจัย สร้างสถานการณ์

ให้นักเรียนได้คิดเองทำเอง และได้ช่วยกันแก้ปัญหาเป็นไปตามหลักการ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot ของ Dienes (1971) ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ (1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ครูเสนอเกมคณิตศาสตร์โดยใช้โปรแกรม Kahoot นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันเล่นเกม ซึ่งเกมที่เล่นเป็นกลุ่มใหญ่หรือเล่นทั้งชั้น (2) ชี้นสอนครูเสนอเกมกลุ่มย่อยและอธิบายกติกาการเล่น โดยเกมที่เล่นเป็นกลุ่มย่อย ๆ (3) ชี้นสรุปความรู้คณิตศาสตร์ที่ได้จากการเล่นเกมต่อกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อยที่เป็นผู้ชนะออกมาเสนอความรู้คณิตศาสตร์ที่ได้จากการเล่นเกมและเทคนิคที่ทำให้ชนะ จากนั้นครูสรุปความรู้และเสนอเกมรายบุคคลให้นักเรียนไปทำในชั่วโมงหรือทำเป็นการบ้าน (4) ชี้นฝึกเพิ่มเติมด้วยเกมรายบุคคลหรือกิจกรรมการเล่นที่ผู้เล่นคนเดียวเพื่อฝึกเพิ่มเติม การทำกิจกรรมดังกล่าวเกิดผลดีให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้คิดเองทดลองทำเอง ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม จนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย การที่ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและอยากเรียนต่อไป

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot มีการนำเกมมามาใช้อธิบายโจทย์ผ่านโปรแกรม Kahoot นักเรียนทุกคนจะได้เห็นภาพเคลื่อนไหวของภาพจำลองผ่านโปรแกรมนำเสนอ ในการแก้โจทย์ปัญหาเรื่องอัตราส่วนตรีโกณมิติ นักเรียนส่วนใหญ่จะเกิดความชอบความสนุก และมีความคิดว่าการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ง่าย

นักเรียนหลายคนสามารถทำคะแนนได้ในระดับสูง ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนของนักเรียนทั้งกลุ่มสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม สอดคล้องกับ กู้เกียรติ สุขใส (Suksai, 2013) ที่กล่าวว่า เกมสามารถฝึกทักษะและพัฒนาความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์สังคมและสติปัญญา โดยที่เด็กไม่รู้สึกรู้สึกเครียดเหมือนเป็นการเล่นเพราะเด็กชอบเล่น การเล่นทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้สนองต่อความต้องการของเด็ก ช่วยให้เด็กรู้จักค้นคว้า ทดลอง คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอด นอกจากนี้ ระหว่างการเรียนรู้มีการฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหา ทำให้คะแนนทักษะความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนมีผลคะแนนมากกว่าก่อนเรียน และอีกประการที่ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจมากที่สุดนั้นคือการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อแทนคำอธิบายจากครู สอดคล้องกับ วชิราภรณ์ กุดถलग (Kudthalang, 2010) ที่กล่าวว่า เกมคณิตศาสตร์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนให้น่าสนใจ ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินไม่น่าเบื่อหน่ายต่อการฝึกทักษะ และเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของร่างกายและการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปราโมชวิทยารามอินทรา จึงพบว่านักเรียนมีความมั่นใจในการทำข้อสอบคณิตศาสตร์และเกิดความคิดที่เป็นด้านบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

นอกจากนี้โปรแกรม Kahoot เป็นเกม

คอมพิวเตอร์ประกอบการสอนเป็นสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนตามความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นการตอบสนอง ความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการประสมประสานกันระหว่างการเล่นกับการเรียน ทำให้เกิดความสนุกสนาน ไม่มีความกดดัน อีกทั้งโปรแกรม Kahoot! กับการเรียนเป็นสิ่งแปลกใหม่ ได้รับความสนใจของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยหลายงานวิจัย ได้แก่ งานการวิจัยของ ศักรินทร์ หมื่นนรินทร์ (Muennarin, 2012) ศึกษาเรื่องเกมฝึกทักษะการบวกและการลบเลขอย่างง่าย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลการทดสอบหลังการทดลองใช้เกมฝึกทักษะการบวกและการลบเลขอย่างง่าย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่า ก่อนการทดลองใช้เกมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยของ พิริยพงศ์ เตชะศิริยีนยง (Techasiriyuenyong, 2000) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน โดยใช้เกมคณิตศาสตร์ เรื่อง การให้เหตุผล ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนแบบสืบสวน สอบสวนโดยใช้เกมคณิตศาสตร์ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ พิษิต ทองลั่น (Tonglorn, 2011) การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง การแปลงทางเรขาคณิต และใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad เป็น

เครื่องมือประกอบการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ที่เน้นทักษะ การคิดวิเคราะห์ เรื่องการแปลงทางเรขาคณิต และใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้ 1) ขั้นสร้างความสนใจ เป็นขั้นของการนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้การสนทนา การใช้คำถาม การใช้สื่อการสอน GSP ซึ่งช่วยชี้ให้เห็นประเด็น ที่นักเรียนต้องศึกษา 2) ขั้นสำรวจและค้นหา เป็นขั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีที่ได้กำหนดไว้โดยเน้นทักษะ การคิดวิเคราะห์และใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนรู้ มี 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดวัตถุสิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นต้นเรื่องที่จะใช้วิเคราะห์ ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดประเด็นข้อสงสัยจากปัญหาของสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ ขั้นที่ 3 กำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์เป็นการกำหนดข้อกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป เป็นขั้นที่นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แปลผล สรุปผลและนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นและเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขั้นที่ 4 การพิจารณาแยกแยะ เป็นการพินิจวิเคราะห์ทำการแยกแยะกระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ขั้นที่ 5 สรุปคำตอบ เป็นการรวบรวม

ประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบหรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้ 4) ขัณขยายความรู้ เป็นขั้นที่นำเอาองค์ความรู้ที่ได้มาใช้อย่างไรทั้งในเนื้อหาที่ยากหรือซับซ้อนมากยิ่งขึ้น 5) ขั้นประเมินผลเป็นการตรวจสอบสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ว่ามีความถูกต้องหรือคลาดเคลื่อนเพียงใด ซึ่งเป็นการประเมินด้านความรู้และความเข้าใจ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 85.00 และมีจำนวนนักเรียนร้อยละ 83.33 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และนักเรียนได้คะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยร้อยละ 91.50 และมีจำนวนนักเรียนร้อยละ 83.33 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Kahoot พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ในภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยที่ผู้วิจัยได้เรียงลำดับความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ทำให้นักเรียนได้ทบทวนและสรุปบทเรียน เรียนสนุก เพลิดเพลิน และได้ฝึกฝนทักษะ เข้าใจบทเรียน ทำแบบฝึกหัดและข้อสอบได้ นักเรียนได้อภิปราย และแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเพื่อนๆ ทำให้สนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ นพอนันต์ ชาคกรจิรเกียรติ (Chakornjirakiat, 2015) ที่กล่าวว่า นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีวานิชบริหารธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจต่อ

การใช้โปรแกรม Kahoot ในการทำแบบทดสอบวิชาพื้นฐานการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สุไมบิลไบ (Binbai, 2016) ที่กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับครูผู้สอนที่ต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากสื่อมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้เรียนในยุคดิจิทัลที่ต้องการเรียนรู้แบบเร็ว เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยาก ดังนั้นการนำสื่อการเรียนรู้มาใช้ในยุคนี้จึงต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรม ความชอบ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot ไปจัดการเรียนการสอน ควรตรวจสอบอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการทำกิจกรรมให้พร้อม เช่น คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย เพื่อไม่ให้เสียเวลาในการทำกิจกรรม

2. การออกแบบกิจกรรมเสริมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot อาจออกแบบเกมคณิตศาสตร์ให้มีความน่าสนใจ เข้าใจ มีทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียง ซึ่งจะสามารถจูงใจให้ผู้เรียนสนใจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยสังเกตพบว่าผู้เรียนต้องการให้มีเสียงโต้ตอบเมื่อกำหนดคำตอบได้ถูกต้อง

3. การออกแบบกิจกรรมเสริมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Kahoot เป็นการออกแบบที่ต้องคำนึงถึงความยากง่ายที่เหมาะสมของ

เนื้อหา ต้องไม่ยากเกินไปเพราะจะทำให้เบื่อ และเกิดการเดาโดยไม่คิด ถ้าง่ายเกินไปจะเกิดประโยชน์น้อย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะศึกษาการทำเกมคณิตศาสตร์ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ในลักษณะที่มีการแข่งขันตัวต่อตัว หรือเป็นกลุ่มเล็ก จะทำให้ผู้เรียนเกิดกระตือรือร้น มีความสนใจมากยิ่งขึ้นในกรณี ที่ให้ผู้เรียนแข่งขันกับตนเองควรมีการกำหนด ระยะเวลาในการเล่นเกมน เพื่อที่จะได้ให้ผู้เรียน

เกิดการแข่งขันกับเวลาทำให้มีสมาธิ ผู้เรียน ต้องพยายามเล่นเกมคณิตศาสตร์ให้ครบทุกเกม และให้เสร็จทันเวลา เพื่อที่จะให้ได้คะแนนมากที่สุด ก่อนที่เวลาจะหมด

2. ควรจะศึกษาความคงทนในความรู้ ความจำ และความเข้าใจ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ภายหลังจากได้เล่นเกม

3. ควรจะวิจัยศึกษาการใช้ เกม คณิตศาสตร์ โดยใช้โปรแกรม Kahoot ใน เนื้อหาอื่น ๆ ในแต่ละระดับชั้นต่าง ๆ

REFERENCES

- Binbai, S. (2016). Weblog: The undeniable digital age learning media for teachers. Bangkok: Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences). 11(2). 238-249. (in Thai)
- Chakornjirakiat, N. (2015). The game use tests to compare satisfaction in exam, basic programming computer between. Use program Kahoot! With the normal examination of students in vocational students, 2 branch business computer science. Nonthaburi: Wanich Business Administration Technology College. (in Thai)
- Chansorniti, U. (1993). Research methodology for collaborative learning. Course Code Research Curriculum and Instructional Process. Nonthaburi: SukhothaiThammathirat Open University. (in Thai)
- Chujareankhan, C. (2015). Using KAHOOT games to teach for teachers of dance. The art of elementary school, 6th grade, Baan Hong Kang By taking care of the idea. Lamphun: Research of Lamphun Primary Education Service Area Office 2, Office of the Basic Education Commission. (in Thai)
- Dienes Z. P. (1971). Building up Mathematics. 4th edition. London: Hutchison Educational.
- Kudthalang, W. (2010). Creativte thinking in Mathematics development using Mathematics games For prathom Suksa 5. Master of Education in Mathematics Education. Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University. (in Thai)
- Muennarin, S. (2012). Practice games for simple number addition and subtraction for Prathom Suksa 1 students. Master of Education in Education Technology and Communication. Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (in Thai)

- Office of the Basic Education Commission. (2007). Decentralization, management and educational management. Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand. (in Thai)
- Panich, W. (2012). The way to create learning for the disciple. 3rd edition. Bangkok: Sordsri Saridwong Foundation. (in Thai)
- Pawachai, N. (2015). Study of learning outcomes on trigonometric ratios using 4 MAT for Matthayom Suksa Four Students. Master of Science in Mathematics Education. Department of Mathematics, Burapha University. (in Thai)
- Suksai, K. (2013). The effects of Mathematics games activities in the topic of multiplication on Mathematics learning achievement of Prathom Suksa III students at Anuban Banphot Phisai (Wat Somesiew) school in Nakhon Sawan Province. Master of Education in Curriculum and Instruction. Faculty of Education, SukhothaiThammathirat Open University. (in Thai)
- Tanaaukasawat, Y. (2014). A study of PIDRE supervision results using Kahoot and Google Forms in learning management: a case study of Ban Krua School Saraburi Provincial Primary Education Office Area 1. Chainat: Research of Chainat Primary Education Service Area Office. (in Thai)
- Techasiriyuenyoung, P. (2000). A study of learning achievement of Mathayom Suksa four students who were investigated by using mathematical games on reasoning. Master of Education in Secondary Education. Faculty of Education, Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Tonglon, P. (2011). The development of Mathematics learning activities based on inquiry cycles (5Es) emphasizing analytical thinking skill, transformation of Geometry using the Geometer's Sketchpad as a learning tool for Mattayom Suksa 2. Master of Education in Curriculum and Instruction. Faculty of Education, Khon Kaen University. (in Thai)
-

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตร

DEVELOPMENT OF LIFE QUALITY WITH THE PUÑÑAKIRIYĀVATTHU

พระเวงชัย ธรรมกาโม^{1*} พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน² พระศรีมงคลเมธี³ และ
พระศรีวินยาภรณ์⁴

Phra Waengchai Dhammakāmo^{1*} Phra Maha Boonthai Puññamano Phra² Phra Srimongkolmedhee³
and Phra Srivinayaphon⁴

หลักสูตรศาสนศาสตร์คฤหัสถ์บัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นครปฐม ประเทศไทย^{1*, 2, 3, 4}

Philosophy Program in Buddhist Studies, Mahamakut Buddhist University,

Nakhon Pathom, Thailand^{1*, 2, 3, 4}

Email: Wangchai2006@hotmail.com^{1*}

Received: 2018-10-06

Revised: 2018-12-01

Accepted: 2018-12-12

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยกิริยาวัตร 2) เพื่อบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตร และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงการคิด การประพฤติ และการรับรู้ให้มีสภาพชีวิตที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านอติวิสัยและวัตรวิสัย 2) บูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตร คือ (1) การพัฒนาด้วยการแบ่งปัน ประกอบด้วย การบริจาคทาน การแบ่งปันความดี และการยินดีและเห็นชอบในความดีที่ผู้อื่นกระทำ (2) การพัฒนาด้วยการมีศีล ประกอบด้วย การรักษาศีล การมีความอ่อนน้อม และการรู้จักช่วยเหลือชนชาว

และ (3) การพัฒนาด้วยการฝึกอบรมจิตใจ ประกอบด้วย การเจริญภาวนา การหมั่นหาความรู้ด้วยการฟังธรรม การแนะนำหรือสอนในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และการทำความเข้าใจให้ถูกต้อง

3) รูปแบบการบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ สามารถสังเคราะห์รูปแบบภายใต้คำว่า “UPW” ซึ่งประกอบไปด้วย (1) บำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลต่อสังคม เป็นสังคมที่เกิดจากการพัฒนาด้วยการให้ทาน (2) สร้างสันติสุขในสังคมเป็นสังคมที่เกิดจากการรักษาศีล (3) ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญาเกิดจากการที่บุคคลพัฒนาจากการเจริญภาวนา

คำสำคัญ: บูรณาการ คุณภาพชีวิต บุญกิริยาวัตถุ

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows: 1) to study development of life quality, with Puññakiriyāvatthu, 2) to integrate development of life quality with Puññakiriyāvatthu, and 3) to propose a guideline and a new knowledge model in development of life quality integrated with Puññakiriyāvatthu. The data of this qualitative research were collected by in-depth interviews and focus group discussions

The results of the study indicated that:

1) Development of life quality is a changing process of thinking, behavior and perception to the desirable life objectively and subjectively.

2) The development of life quality integrated with Puññakiriyāvatthu is the principles of development can be divided into three parts; (1) developing with giving or sharing which consists of giving charity, dedicating merits, and rejoicing in others' merits, (2) developing with morality consisting observing the precepts, modesty and hospitality, and (3) developing with meditation consisting of meditation, listening to the Doctrine, teaching the Doctrine, and straightening out one's views.

3) Development of life quality integrated with Puññakiriyāvatthu can be concluded into a UPW model, consisting of (1) Usefulness caused by giving and sharing, (2) Peacefulness caused by observing precepts, and (3) Wisdom caused by the knowledge obtained from concentration.

Keywords: integration, development, Puññakiriyāvatthu

บทนำ

ท่ามกลางความเปลี่ยนวิถีชีวิตอย่างรวดเร็ว กลับพบว่า “สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตามเศรษฐกิจเป็นเหตุให้ความสุขของบุคคลและสังคมลดน้อยลง คุณภาพชีวิตของมนุษย์มีแนวโน้มไปในทางเสื่อมโทรมลง” (Sivarat, 2017) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สังคมไทยกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ นานัปการ คือปัญหาด้านกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสุขภาพ เห็นได้จากข้อคิดเห็นของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญากร) (Nithibunyakorn, 2011) ได้สรุปไว้อย่างน่าสนใจว่า “การดูแลและรักษาสุขภาพของมนุษย์เน้นการตั้งรับ และการตั้งรับจึงทำให้การรักษา และการพยาบาลไม่อาจตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนต่าง ๆ ที่ประสบความเจ็บไข้ได้ป่วย เพราะขาดแคลนทั้งทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และอุปกรณ์ต่าง ๆ”

นอกจากนี้ ปัญหาทางด้านพฤติกรรมที่เกิดจากการล่องละเมิดศีลธรรม มีการละเมิดศีล 5 มากขึ้น เห็นได้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคปัจจุบันในแต่ละวัน เราจะพบเห็นข่าวตามหนังสือ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ หรือตามสื่อออนไลน์ ที่ลงข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น การฆาตกรรม ปล้น ฆ่า ข่มขืน ฉกชิงวิ่งราว ลักขโมยสิ่งของผู้อื่น ขว้างหญิงชายเป็นขี้ก้น และค้ายาเสพติดให้โทษ ก็มีปรากฏให้เห็นเป็นประจำ และจากการสำรวจข้อมูลถึงปัญหาทางด้านจิตใจ กลับพบว่าจิตวิญญาณของมนุษย์ห่างจากความดี ตกอยู่ภายใต้ของอำนาจกิเลสและส่งผลต่อพฤติกรรม

ที่แสดงออกอย่างก้าวร้าว เขี้ยวหนุ่ย ทารุณ ซึ่งเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (Charoenwongsak, 1996) ได้วิพากษ์สังคมไว้อย่างน่าสนใจว่า “คนในสังคมเริ่มตายด้านต่อความรู้สึกอ่อนโยน และอ่อนละมุน คนในสังคมเริ่มเฉยเมยต่อความรู้สึกเมตตา สงสาร จิตใจของคนในสังคมเริ่มตกต่ำอย่างรวดเร็ว จน ณ เวลานี้อาจจะเรียกสังคมไทยได้ว่าสังคมแห่งความรุนแรง”

ในส่วนประเด็นปัญหาทางด้านการใช้ปัญญาหรือการหาความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยอยู่ในสภาพอ่อนแอทางปัญญา เห็นได้จากแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (P.A. Payutto, 2010) “สภาพอ่อนแอที่ร้ายที่สุด คืออ่อนแอทางปัญญา ถ้าอ่อนแอทางปัญญาแล้วแย่ที่สุด สังคมจะเอาดีไม่ได้ ต้องทำให้มีความเข้มแข็งทางปัญญา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ความเข้มแข็งทางสังคมและความเข้มแข็งอะไรต่ออะไรจะตามมาหมดเลย” พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (P.A. Payutto, 2010) และข้อมูลการวิจัยของ ประภัสสร กิมสุวรรณวงศ์ (Kimsuwannawong, 2017) ที่กล่าวถึง ชีวิตมนุษย์โดยทั่วไปประสบกับปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาด้านสติปัญญา ไม่ว่าจะเป็นสติปัญญาที่ได้จากการสะสม ความรู้ การเข้าใจหลักวิชาการ การใช้ภาษา และการมองเห็นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ

คำถามมีว่า เราจะมีมาตรการใดในการที่จะทำให้นมนุษย์มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ ซึ่งพระพุทธศาสนา

ได้นำเสนอทางเลือกหนึ่งเกี่ยวกับหนทางที่จะนำผู้ปฏิบัติไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต พระพุทธศาสนาถือว่า บรรดามนุษย์ทั้งหลายเป็นผู้ประเสริฐสุดผ่านการฝึกฝนดีแล้ว ดังพุทธพจน์ว่า “ผู้ฝึกตนได้แล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุด” (ขุ.ธ. 25/321/133) ถ้ามนุษย์ไม่พัฒนาตนไม่ฝึกตนแล้ว ก็จะเป็นสัตว์ที่ต่ำทรามที่สุด และด้วยศักยภาพนี้เองที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาความสามารถไปได้ไกลกว่าสัตว์อื่นอย่างประมาณมิได้ ในทางตรงข้ามหากมนุษย์ไม่ได้รับการฝึกฝน มนุษย์ก็จะกลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่แย่ที่สุดอ่อนแอที่สุดและมีปัญหามากที่สุด ดังนั้นมนุษย์จึงเป็นสิ่งมีชีวิตที่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนและด้วยการฝึกฝนนี้เอง จึงสามารถพัฒนามนุษย์ให้ประเสริฐได้

หลักการสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหมวดทาน โดยมุ่งเน้นการให้ทาน การแบ่งปันความดี และการแบ่งปันความยินดีในความดีของผู้อื่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหมวดศีล ที่มุ่งเน้นการรักษาศีล การประพฤติอ่อนน้อม และการช่วยเหลือขวนขวาย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหมวดภาวนา มุ่งเน้น การเจริญภาวนา การฟังธรรม การแสดงธรรม และการทำความเห็นให้ถูกต้อง ซึ่งยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เริ่มต้นที่ปัจเจกชนแต่ละคน

ประเด็นที่น่าสนใจที่ควรค่าแก่การแสวงหาคำตอบในเบื้องต้นก็คือ หากเราไม่นำหลักบุญกิริยาวัตถุมาใช้จะทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาอย่างไร คำตอบก็คือ ปัจจุบันชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าใจหลักคำสอนที่แท้จริง จึงส่งผล

ให้เกิดการบำเพ็ญปฏิบัติตามหลักของบุญกิริยาวัตถุอย่างไม่ครบถ้วน เช่น การมุ่งเน้นแต่การให้ทานเพียงอย่างเดียว เห็นได้จากงานวิจัยของกันตภณ หนูทองแก้ว ที่สะท้อนว่า “การทำบุญของคนไทยสมัยนี้เป็นการทำบุญด้วยวัตถุโดยไม่คำนึงถึงกุศลจิตและกุศลกรรมอันเกิดจากการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ” (Noothongkaew, 2015) การทำบุญดังกล่าวย่อมเป็นปัจจัยที่ทำให้ได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติไม่เต็มที่ หรือที่เลวร้ายกว่านั้นก็อาจจะทำให้เกิดความมุ่งหมายจากหลักการเดิม ดังที่พุทธทาสภิกขุ ได้แสดงความเห็นเป็นห่วงต่อวิธีการทำบุญดังกล่าวว่า “ในปัจจุบันเรามีการปฏิบัติผิดกันอยู่มาก เราถือศีล ทำบุญทำทาน สวดมนต์ภาวนา ด้วยอุपाทาน ซึ่งทำให้กลายเป็นสืลลพตปรามาส ใจเขลา งมงาย ผิดความมุ่งหมาย” (Buddhadasa Bhikkhu, 2006)

ปัญหาและวิกฤติที่กล่าวมานี้ จึงเป็นการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของบุญกิริยาวัตถุ และหันมาทำความเข้าใจกันอย่างถ่องแท้ว่า แท้ที่จริงแล้วการปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุควรมีท่าทีต่อการปฏิบัติอย่างไร เพราะเมื่อพิจารณาแล้วพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับหลักการดังกล่าวเป็นอย่างมาก ดังที่พระพุทธองค์ทรงกล่าวว่า “ผู้หวังประโยชน์สุข ควรฝึกฝนบำเพ็ญบุญนี้เท่านั้น ที่ให้ผลติดต่อกันไป มีสุขเป็นกำไร คือ ควรบำเพ็ญทาน ประพฤติธรรม สมาเสมอ และควรเจริญเมตตาภาวนาแล้ว ย่อมเข้าถึงโลกที่สุข ปราศจากการเบียดเบียนกัน” (Buddhadasa Bhikkhu, 2006)

อย่างไรก็ดี หลักการของบุญกิริยาวัตถุ

ดังกล่าว เป็นตัวแปรที่สำคัญในการนำมาเป็น “รูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิต” คำถามมีว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตในบริบทนี้คืออะไร หลักการหรือวิธีที่จะนำไปสู่แนวทางแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นสอดคล้องกันหรือไม่ และวิธีการดำเนินชีวิตที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในมุมมอง หรือมิติทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญอะไร สอดรับหรือแตกต่างจากหลักการต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในสังคมยุคปัจจุบันอย่างไร

ด้วยเหตุนี้ สาระสำคัญของการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะทำให้ผู้วิจัยได้ใช้ องค์ความรู้ และหลักการเหล่านั้นเป็นเครื่องมือ ในการสร้างความรู้ที่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ” ในลำดับต่อไป และผู้วิจัยคาดหวังว่าผลของการ วิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพ ชีวิต ให้กับประชาชนได้ในทุกหมู่เหล่า และทุก ชนชั้นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยบุญกิริยาวัตถุ
2. เพื่อบูรณาการการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้าง องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ”

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาในงานวิจัย เรื่องมีอยู่ 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลส่วนเอกสาร เป็นข้อมูลที่ปรากฏตามคัมภีร์ หนังสือทั่วไป และเอกสาร อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.1 แหล่งข้อมูลส่วนเอกสารใน พุทธศาสนาเถรวาท แหล่งข้อมูลส่วนนี้ได้จำกัด ขอบเขตของการศึกษาเฉพาะในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่ นักวิชาการทางพุทธศาสนาแต่งขึ้น

1.2 แหล่งข้อมูลส่วนเอกสารในด้าน วิทยาการสมัยใหม่ ข้อมูลหลักฐานส่วนนี้จะเน้น ศึกษาถึงงานเขียนที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2. แหล่งข้อมูลส่วนบุคคล เป็นบุคคล ผู้ให้สัมภาษณ์ และบุคคลผู้ทำการเสวนากลุ่ม ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่

2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีจิตใจเป็นผู้มี คุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีจิตเมตตาเป็นพื้นฐานจากการสังเกตเบื้องต้น และเป็นผู้ที่เต็มใจให้ศึกษาข้อมูล 10 รูป/คน

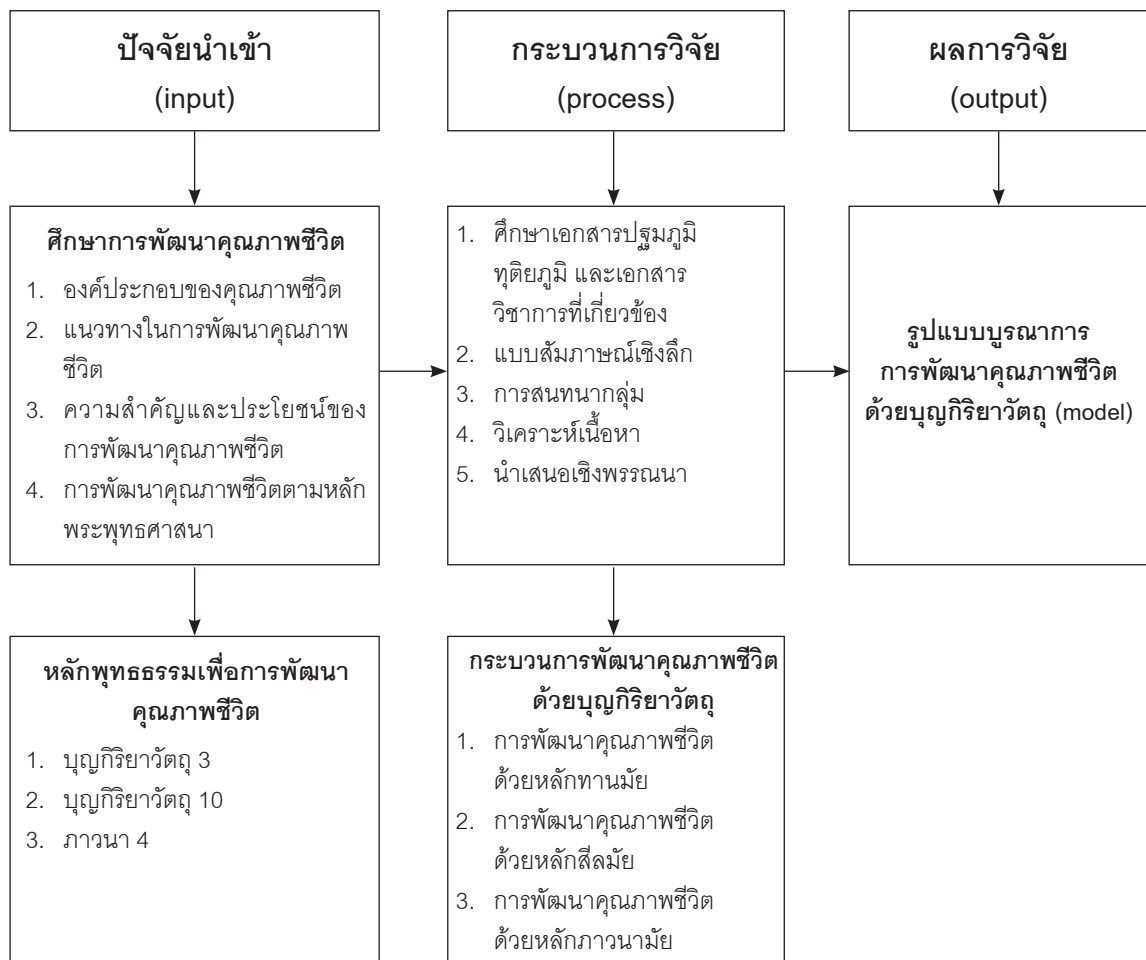
2.2 บุคคลผู้ทำการสนทนากลุ่ม เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตบนพื้นฐาน ของการพัฒนาและดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง จำนวน 30 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเพื่อสร้างแนวคิด ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักบุญกิริยา

วัตถุ โดยผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ตามหลักพระพุทธศาสนา
แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 2. ด้านเนื้อหา ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ 3
1. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ 10
องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต แนวทางในการ
พัฒนาคุณภาพชีวิต ความสำคัญและประโยชน์ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การ
ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาชีวิต สันทนากลุ่ม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกและเอกสารชั้นทุติยภูมิ โดยรวบรวมข้อมูลจากอรรถกถา หนังสือ ผลงานการวิจัยและเอกสารทางวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้องกับ คุณภาพชีวิตและหลักบุญกิริยาวัตถุ

2. สร้างเครื่องมือสัมภาษณ์ และนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิตรวจทานแล้วไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ท่าน

3. จัดสนทนากลุ่ม จำนวน 30 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน

4. จัดลำดับขั้นตอนของข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลเหล่านั้นไปศึกษาวิเคราะห์ตามกรอบของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาในทุกแง่มุมทำให้พบคำตอบที่น่าสนใจหลายประเด็น มีประเด็นหลักๆ ที่ถือเป็นหัวใจของการศึกษาดังต่อไปนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมที่เกิดจากการพัฒนาองค์ประกอบทุกส่วนของชีวิตไปพร้อม ๆ กันอย่างสมดุล ทั้งทางกายภาพ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา โดยสามารถกำหนดตัวชี้วัดใน 4 มิติหลัก คือ

1. ด้านกาย เป็นการพัฒนากายให้มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยการใช้วิถีชีวิตทั้ง 5 เพื่อพัฒนาส่งเสริม

ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต นอกจากนี้ยังต้องตระหนักถึงการมีสุขภาพร่างกายที่ดี สามารถพัฒนาได้โดยการออกกำลังกาย บริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ มีการพัฒนาทางด้านร่างกายให้แข็งแรงเจริญเติบโตตามวัย ระบบต่าง ๆ ของร่างกายสามารถทำงานได้เป็นปกติ และมีประสิทธิภาพ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บได้ เป็นต้น

2. ด้านพฤติกรรม เป็นการพัฒนาพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม กฎระเบียบ และวินัยให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ในสังคมโดยการปฏิบัติตนหรือใช้ชีวิตอยู่ในสังคมตามกฎ ระเบียบ กติกาหรือแบบแผนพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้อง โดยการประพฤติตนอยู่ในกรอบของความคิดที่เป็นพื้นฐานของสังคม และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข มีความเอื้ออาทรเสมอภาค มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกในสังคม สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

3. ด้านจิต เป็นการพัฒนาจิตใจให้มีความสุขจิตที่ดี สามารถพัฒนาได้โดยการเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง ให้สงบอารมณ์แจ่มใส ปลอดโปร่งไม่ทำให้เกิด ความกังวล การดำเนินกิจกรรมที่เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์และผลในเชิงที่เป็นบวกต่อจิตใจ เช่น กิจกรรมสันทนาการ การผ่อนคลาย การพักผ่อน การรู้จักดูแลไม่ให้เกิดภาวะวิกฤตทางอารมณ์ และการฝึกสมาธิอันจะส่งผลต่อจิตใจให้สดชื่นแจ่มใส สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ดี

4. ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาความรู้

ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล มองเห็นสรรพสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง และส่งผลไปยังพฤติกรรมที่แสดงออกมาอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อเวลา

บุญกิริยาวัตถุ

บุญกิริยาวัตถุ คือ หลักแห่งการทำบุญ หรือทำความดี ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ออกแบบวิธีการในการทำบุญไว้ 3 ประการ คือ (1) ทานมัย การทำความดีด้วยการให้ปันสิ่งของ การเผื่อแผ่ แบ่งปัน เพื่อลดความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ผู้อื่น (2) สีลมัย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม โดยไม่เบียดเบียน ทำร้ายหรือละเมิดชีวิตและร่างกาย ไม่ละเมิดต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินผู้อื่น ไม่ประพฤติดิฉินเกี่ยวกับเพศ ไม่ใช้วาจาหลอกลวงกัน และไม่ทำให้สูญเสียสติสัมปชัญญะด้วยการเสพสิ่งที่ทำให้เกิดความประมาท และ (3) ภาวนามัย การทำความดีด้วยการอบรมจิตหรือพัฒนาจิต ให้สะอาด สว่าง และสงบ โดยวิธีการปฏิบัติ สมถภาวนา เพื่อฝึกจิตให้สงบ มีสมาธิ และปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา การทำจิตให้สูงขึ้นจนมีอารมณ์เดียว เพื่อให้เกิดปัญญาเข้าใจแจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง จนสามารถลดละกิเลสได้หมด

พระอรรถกถาจารย์ยังได้ขยายความของบุญกิริยาวัตถุ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางของการทำบุญหรือการทำความดีเพิ่มขึ้นและต้องการวางหลักการทำบุญให้ชัดเจน จึงได้ขยายความให้กว้างออกไปโดยออกแบบชุดวิธีในการทำบุญที่เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ 10” ขยายความเพิ่มจากการทำบุญด้วย ทาน สีล ภาวนา คือ (4) อปจายนมัย การทำความดีด้วยการประพฤติก

อ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ มีความเคารพต่อผู้ใหญ่ และผู้มีพระคุณ เช่น พ่อแม่หรือผู้สูงอายุ ครูบาอาจารย์ ผู้มีศีล พระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ (5) เวยยาวัจจมัย การทำความดีด้วยการช่วยเหลือ สงเคราะห์สังคม บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมตามโอกาสอันควร เพื่อให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม เพื่อแสดง อหิงสาอภัยไมตรีอันน่ารักและน่านับถือ (6) ปัตติทานมัย การทำความดีด้วยการให้ส่วนบุญ เป็นการให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในบุญกุศลที่เรากระทำ (7) ปัตตนาโมทนามัย การทำความดีด้วยการยินดีในความดีที่ผู้อื่นกระทำ เพื่อประโยชน์ในความสุขของผู้อื่น การพลอยยินดีในกุศลของผู้อื่น ไม่สร้างควมริษยาหมั่นไส้ในความดีของคนอื่น (8) ฐัมมัสสวนมัย การทำความดีด้วยการฟังธรรม ทำให้เกิดปัญญามีความรู้เข้าใจ ในวิชาการต่าง ๆ และมีหลักในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต (9) ฐัมมเทศนามัย การทำความดีด้วยการแสดงธรรม เพื่อประโยชน์ในการฝึกฝนอบรมปัญญาตนเองและทำให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์จากการฟังธรรม สามารถนำไปพัฒนาชีวิต แล้วขยายผลในวิถีการดำเนินชีวิต ที่ตั้งงามนั้นออกไป และ (10) ทิฏฐุชุกัมม การทำความดีด้วยการทำความเห็นถูกต้อง เห็นตรงตามความเป็นจริง มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้นว่า ทานที่บุคคลให้แล้วมีผล ทำดี ได้ดี เป็นต้น

บูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานของการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น เป็นการนำหลักบุญกิริยาวัตถุ มาพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ซึ่งสังเคราะห์จากหลัก (1) ทานมัย ประกอบไปด้วยการบริจาคทาน การรู้จักให้หรือแบ่งปัน ความดี และการอนุโมทนาในความดีที่คนอื่นกระทำ (2) สีลมัย ประกอบไปด้วยการมีศีล การมีความอ่อนน้อม และการมีการช่วยเหลือ ขวนขวาย และ (3) ภาวนามัย เป็นการพัฒนาจิตใจและปัญญา ทำให้จิตใจสงบ เห็นคุณค่าสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง การพัฒนาด้วยการฟังธรรม จะทำให้เราได้ฟังเรื่องที่ดี มีประโยชน์ ทั้งต่อสติปัญญา การพัฒนาด้วยการแสดงธรรม เป็นการอบรมปัญญาแก่ตนเองและผู้อื่นด้วย สอนธรรมการแนะนำการให้ความรู้ การพัฒนาด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้อง คือการไม่ถือทิฐิ เอาแต่ความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ แต่ให้รู้จักแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาความคิดเห็น และความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามธรรม

แนวทางและการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ

สำหรับแนวทางและการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์รูปแบบ (model) ภายใต้อำนาจ “UPW” ซึ่งประกอบไปด้วย

1. บำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลต่อสังคม (usefulness) เป็นสังคมที่เกิดจากการพัฒนาด้วย (1) การให้ทานเป็นข้อปฏิบัติในการขัดเกลาจิตใจ เพื่อฟอกอัธยาศัยอันเป็นผลในระดับปัจเจกบุคคลที่สามารถแผ่ขยายความเกื้อกูลไปในระดับสังคม และก่อให้เกิดการช่วยเหลือกันเพื่อแก้ปัญหา

ความอยู่รอดทางกายภาพ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือกำจัดความตระหนี่และความโลภภายในจิตใจ (2) การเฉลี่ยความดีให้ผู้อื่นก่อให้เกิดจิตใจที่กว้างขวาง ขจัดความตระหนี่และแสดงออกถึงความกตัญญู สำนึกในบุญคุณที่ตนเองได้รับ และ (3) การยินดีในความดีของผู้อื่น ไม่ก่อให้เกิดความอิจฉา ริษยาต่อกัน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหมวดทานที่กล่าวมานี้ แม้ว่าจะมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง แต่ที่ส่งผลในเชิงสังคมภายใต้ “บำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลต่อสังคม”

2. สร้างสันติสุขในสังคม (peacefulness) เป็นสังคมที่เกิดจากข้อปฏิบัติ แนวทาง หรือวิธีการที่ดำรงอยู่บนฐานของ (1) การรักษาศีล ทำให้เกิดสันติสุขของชีวิตและสังคม เป็นตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมในการกำกับและควบคุมพฤติกรรมตนเองไม่ให้มีผลกระทบในเชิงลบต่อสังคม ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งผลให้มีชีวิตที่เจริญงอกงามและมีความสุข และยังเป็นเครื่องมือหรือมาตรการในการป้องกันไม่ให้ชีวิตตกต่ำ (2) การประพฤติดอนอ่อนนุ่ม ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี และยังทำให้ได้รับความอนุเคราะห์และเอ็นดูจากผู้ใหญ่หรือผู้พบเห็น และ (3) การช่วยเหลือขวนขวาย ก่อให้เกิดการมีจิตอาสา และส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและมีกัลยาณมิตร โดยจะเห็นว่าหลักการของข้อปฏิบัติในหมวดศีลเป็นพันธกรณีของคนในสังคม ซึ่งการปฏิบัติตามหลักดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ แต่โดยภาพรวมจะมุ่งเน้นไปที่กรอบของ “สร้างสันติสุขในสังคม”

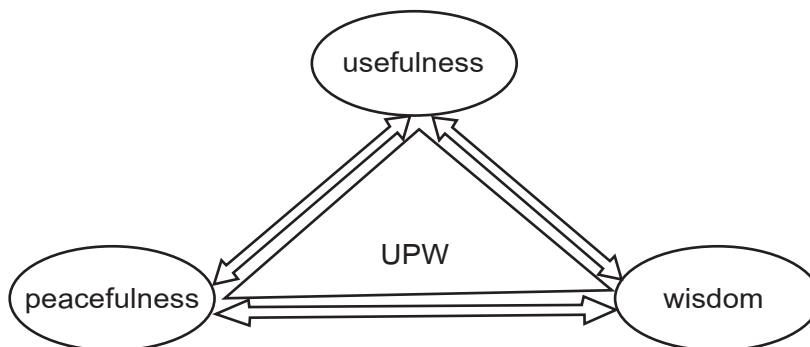
3. ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา (wisdom)

เป็นการพัฒนาปัญญาด้วยหลัก (1) การเจริญภาวนาซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการพัฒนาปัญญา และยังช่วยบรรเทาและเยียวยาโรค นอกจากนี้ยังจัดเป็นตัวชี้วัดในเชิงจิตภาพและด้านปัญญาภาพ (2) การพึงธรรม ส่งเสริมให้เกิดความรู้หรือปัญญาและสามารถหลุดพ้นจากกิเลสได้ (3) การสั่งสอนธรรม เป็นการช่วยเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และทำให้เกิดความดีงามแก่ผู้รับฟัง และ (4) การทำความเห็นให้ตรง ย่อมเป็นการช่วยให้เกิดสัมมาทิฐิที่นำไปสู่สัมมาปฏิบัติคือการปฏิบัติถูกต้อง และยังทำให้เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาในหมวดปัญญาช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา เป็นความรู้ที่มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ ทำให้รู้จักวางท่าทีและปรับพฤติกรรมให้ชีวิตมนุษย์ได้รับการพัฒนาให้เกิดสุข สมบูรณ์ทั้งกายและใจ เมื่อกล่าวโดยภาพรวม การพัฒนาดังกล่าวนี้นี้เป็นการมุ่งเน้นไปบนพื้นฐานของ “การดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา”

อภิปรายผลการวิจัย

จากรูปแบบโมเดลข้างต้น สามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้

1. usefulness หมายถึง บำเพ็ญประโยชน์ เกื้อกูลต่อสังคม ด้วยการแบ่งปันสิ่งของ รวมถึงการแบ่งปันคุณงามความดีที่ตนมีอยู่ ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวในความดี เพราะคุณธรรมที่ได้รับจากการรู้จักแบ่งปันความดี และเป็นคนไม่โอ้อวดริษยา เพราะเกิดจากการยินดีในคุณงามความดีของผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ การเกื้อกูลกันจึงเป็นบูรณาการที่สำคัญส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาถือว่า “ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก” การให้จึงเป็นกระบวนการสร้างความเชื่อใจและเชื่อมั่นต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในพระพุทธศาสนา คือ พระเจ้ามหาวิชิตราชได้เน้นการแบ่งปันและจุนเจือเพื่อแก้ปัญหาทางกายภาพหรือความต้องการปัจจัยภายนอกของประชาชน ทำให้เป็นผลในเชิงประจักษ์สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลและกลุ่มบุคคลของประเทศที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ

2. peacefulness หมายถึง สร้างสันติสุข ในสังคม คำว่า สันติสุข ในบริบทนี้ มุ่งเน้นถึง สังคมสงบสุขหรือคนในสังคมไม่วิวาทกัน หรือ มุ่งร้ายกันเกิดสันติสุข เป็นสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงทุกรูปแบบ ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น รวมถึงสิ่งแวดล้อมด้วย ครอบคลุมถึงความรุนแรงทางจิตใจที่ส่งผลกระทบทางตรง และ ทางอ้อม ต่อโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องปฏิบัติตามกรอบของศีลธรรม ที่ประกอบไปด้วย การเคารพในชีวิตของคนอื่น เคารพในทรัพย์สินของคนอื่น เคารพคู่ครองของคนอื่น เคารพข้อมูลการรับสารของคนอื่น และการประมาทและขาดสติของเรา จึงกล่าวได้ว่า ศีล 5 เป็นเครื่องมือสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมนุษย์ในเชิงปัจเจก และป้องกันไม่ให้นมนุษย์ในเชิงปัจเจกไปเบียดเบียนและทำร้ายผู้อื่นในสังคม

3. wisdom หมายถึง ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา ในที่นี้หมายถึง ความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและ

เข้าใจแยกแยะได้ในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว สิ่งที่มีประโยชน์และมีโทษ สามารถมองชีวิต เพื่อให้เข้าใจครอบคลุมในทุกมิติ รู้จักมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นปัญญาที่ได้รับการฝึกฝนจากการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยหมวดภavana ในบุญกิริยาวัตถุ ส่งผลต่อทัศนคติของบุคคลให้รู้จักวางท่าทีและปรับพฤติกรรมให้ชีวิตมนุษย์ได้รับการพัฒนาให้เกิดสุข และประเด็นที่สำคัญ ปัญญาที่กล่าวมานี้ไม่ได้หยุดแค่เพียงปัญญาระดับโลกียะ ซึ่งเป็นปัญญาพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต แต่ต้องพัฒนาปัญญาให้สามารถทำลายกิเลสที่เป็นสาเหตุของความทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง หรือที่เรียกว่า นิพพาน อันเป็นอุดมคติทางพระพุทธศาสนา

การอธิบายให้เห็นรายละเอียดเกี่ยวกับ เป้าหมาย หรือผลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักบุญกิริยาวัตถุที่ผ่านการศึกษาและวิเคราะห์ จนก่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหลักปฏิบัติของบุญกิริยาวัตถุ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงหลักปฏิบัติของบุญกิริยาวัตถุและแนวคิดของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลักปฏิบัติ/แนวคิด	องค์ประกอบ		
	รูป	นาม	
ชีวิต	กาย + พฤติกรรม	จิตใจ + ปัญญา	
มิตินิเทศ	ทาน	ศีล	ภาวนา (ภาวนา 4)
ผลของการพัฒนา	บำเพ็ญประโยชน์ เกื้อกูลต่อสังคม	สร้างสันติสุข ในสังคม	ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา

การที่จะเข้าใจในมิติของคำว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอธิบายถึง ชีวิต จึงจะทำให้เห็นความชัดเจนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและนำหลักการมาปฏิบัติมาใช้ ซึ่งพบว่า ชีวิตประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ รูป และ นาม หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งชีวิตก็คือกระบวนการการดำรงอยู่ของชั้นที่ 5 ที่ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และ วิญญาณ แต่เมื่อว่าโดยรวมแล้ว จะมี 2 ประการ คือ กาย และ จิต หรือ รูปและนาม ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

ฉะนั้น จากคำตอบที่พบเกี่ยวกับองค์ประกอบของชีวิต ที่แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ รูป และ นาม ประเด็นที่สำคัญในการแสวงหาคำตอบก็คือ จะทำอย่างไรจึงจะทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ให้ครบองค์รวมของชีวิตทั้งกายและจิต ซึ่งจากการศึกษาทำให้พบคำตอบว่า การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตควรจะต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 4 มิติ จึงจะส่งผลให้การพัฒนาชีวิตให้มีความสุขทั้งกายกับใจได้ ดังนี้คือ

1. ด้านกาย เป็นการพัฒนาทางร่างกาย ให้สมบูรณ์ แข็งแรง คล่องแคล่วว่องไว มีพลังกำลัง ไม่พิการและไม่เป็นโรค โดยการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การบริโภคอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ การสร้างทักษะชีวิต หรือจัดสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อสุขภาพอนามัย

2. ด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม หรือสิ่งแวดล้อม เป็นความผาสุกของครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยการเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อ

บุคคลอื่น เคารพกฎหมาย และการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม ร่วมกันพัฒนาชุมชนและสังคม และขณะเดียวกันต้องไม่เบียดเบียนสังคม รวมถึงให้ความเคารพต่อศาสนา ค่านิยม จารีตประเพณีต่าง ๆ

3. ด้านจิตใจ เป็นมิติการพัฒนาของสภาวะจิตใจหรืออารมณ์ (emotion) สามารถจัดการกับภาวะความเครียด กังวล ซึมเศร้า ท้อแท้ หดหู่ กลัว และอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ รู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเองได้ตามสถานการณ์ด้วยเหตุผลอันเหมาะสม

4. ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาในด้านการศึกษามีความรู้ มีความเฉลียวฉลาด รู้ทันกับการเปลี่ยนแปลงให้สามารถอยู่รอดปลอดภัยไม่ไหลไปตามกระแสกิเลส มีปัญญาที่สามารถนำมาใช้กำหนดกิจกรรมของชีวิตให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

เมื่อนำองค์ประกอบของชีวิตทั้ง 4 ด้านข้างต้น มาเป็นกรอบในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักบุญกิริยาวัตถุ จะพบคำตอบอย่างน่าสนใจว่า บุญกิริยาวัตถุจัดเป็นเครื่องมือในการนำมาเป็นกระบวนการของการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างประสานสอดคล้อง กล่าวคือ

1. บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ หมวด ทาน มัย ซึ่งประกอบด้วย การทำความดีด้วยการให้ทาน การเสียสละความดีให้ผู้อื่น และการยินดีในความดีของผู้อื่น เป็นการพัฒนาในมิติของกายและสังคม เพราะหลักการปฏิบัติเหล่านี้ เป็นการมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์สังคมเป็นหลัก เช่น การให้ปันสิ่งของก็เพื่อมุ่งเน้นแสดงความโอบอ้อมอารีและ

สร้างสัมพันธ์ภาพดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การรู้จักแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้สอยหรือปัจจัย 4 อันเป็นสิ่งที่จำเป็นหรือปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ เมื่อบุคคลประพฤติหลักการตามหลักทานมัย สังคมจะเต็มไปด้วยวัฒนธรรมแห่งการให้จัดเป็นการเชื่อมต่อด้านสัมพันธ์ไมตรีหรือการสร้างกัลยาณมิตรต่อเพื่อนบ้านญาติสนิทมิตรสหาย หรือกลายเป็นสมาชิกที่ดีงามในสังคม ซึ่งจะเป็นฐานสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติสังคมให้เต็มไปด้วยวัฒนธรรมของการแบ่งปัน และสร้างสังคมให้เป็นสังคมสงเคราะห์จากการแย่งชิงเป็นการแบ่งปัน

2. บุญกิริยาวัตถุหมวดศีลมัย ประกอบด้วย การรักษาศีล ประพฤติอ่อนน้อม และการช่วยเหลือขวนขวาย ซึ่งเป็นการพัฒนาในมิติกายและสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อการทำให้สังคมเกิดสันติสุข อาจจะมีคำถามว่า สังคมเกิดสันติสุขจากหลักบุญกิริยาวัตถุได้อย่างไร คำตอบก็คือ บุญกิริยาวัตถุในส่วนของศีลมัย คือ ความดีที่สำเร็จจากการรักษาศีล เมื่อมีการรักษาศีล 5 หรืออย่างน้อยศีลรวม ระมัดระวังไม่พยายามที่จะเมิดศีล ก็จะมีจิตมีจิตสำนึกเรื่องศีล และซึมซับพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นการค่อย ๆ ยกระดับโครงสร้างสังคมแบบแนวตั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเมื่อคนในสังคม ทุกอนุภาคของสังคม มีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติพัฒนาตน ย่อมทำให้เกิดการสันติสุขและเป็นการผลัดเปลี่ยนโครงสร้างสังคมเป็นสังคมที่มีสันติภาพ และสันติสุขได้

3. บุญกิริยาวัตถุหมวดภาวนามัย

ซึ่งประกอบด้วย การเจริญภาวนา การฟังธรรม การสอนธรรม และการทำความเห็นให้ถูก ซึ่งเป็นการพัฒนาในมิติของจิตใจและปัญญา การพัฒนาในหมวดนี้จะเป็นตัวแปรสำคัญ ที่จะส่งผลให้จิตใจและก่อให้เกิดปัญญา ปัญญาที่ได้ในกระบวนการนี้อาจจะมาจาก สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการฟังธรรม หรืออาจจะได้มาจากการลงมือปฏิบัติด้วยการเจริญภาวนา ย่อมที่จะส่งเสริมบุคคลให้นำปัญญาที่ได้มาปรับพฤติกรรมตนเองเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การมีสุขภาพดี ย่อมมีพื้นฐานจากการวางท่าทีและปรับพฤติกรรมที่ต้องจากการใช้ปัญญาในการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ฉะนั้น การพัฒนาตามหลักดังกล่าว จะทำให้เกิดการยกระดับจากภาวะหรือลักษณะของ “การแย่งชิง” ไปสู่ “การแบ่งปัน (ทานมัย)” เป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จากภาวะ “วุ่นวายหรือไร้ระเบียบ” ไปสู่ “การมีศีลหรือปลอดจากความวุ่นวาย (ศีลมัย)” เป็นสังคมที่เต็มไปด้วยการมีระเบียบ ไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียน แต่กลับเป็นการให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน จากภาวะ “ด้อยการพัฒนา” นำไปสู่ “การพัฒนา (ภาวนามัย)” เป็นการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สามารถปรับตัวและอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เอื้อต่อสุขภาพดีมีจิตใจสงบการพัฒนาด้วยแนวทางเหล่านี้จะก่อให้เกิดผลในเชิงบวก ที่ทำให้บุคคลครอบครอง สังคม และประเทศชาติได้รับประโยชน์จากการที่มนุษย์ในสังคมปฏิบัติต่อกันและกันจะส่งผลดี

ต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตคุณภาพของปัจเจกบุคคล
และสังคมให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญใน
ประเด็นที่ควรวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนา
คุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุกับครอบครัว
ในเชิงพุทธบูรณาการ

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้
หลักบุญกิริยาวัตถุกับการพัฒนาในองค์กรต่างๆ

REFERENCE

- Buddhadasa Bhikkhu. (1980). How to resolve the problem in life. Bangkok: Kurusapha Publication. (in Thai)
- Buddhadasa Bhikkhu. (2006). 3 Resolutions. Bangkok: Sukkhapab Jai. (In Thai)
- Charoenwongsak, K. (1996). Impatient society: strategy of social collapse. Bangkok: Success Media. (in Thai)
- Kimsuwannawong, P. (2017). A study of holistic health care of the elderly according to Buddhist concept. Ph.D. Dissertation in Buddhist Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (in Thai)
- Noothongkaew, K. (2015). "The application of Punnakiriyavatthu in living a life of people in Mueang District". Walailuck Cultural Asharam Journal. 15(1), 158. (in Thai)
- Phrabrahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2010). Kamma done by Thai People. Bangkok: Chanpen Publication. (in Thai)
- Phrabrahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2010). Kamma done by Thai People. Bangkok: Chanpen Publication. (in Thai)
- Phrabrahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2011). In all ways. Bangkok: Plidhamma Publication. Happiness. (in Thai)
- Phramaha Hansa Dhammhaso (Nithibunyakorn). (2011). Buddhist peaceful way: integration of principle and manual in conflict management. Bangkok: 21 Century Company. (in Thai)
- Phrathepvisudhivedhi (Pannanantha). Working on jobs: doing the duties is to practice Dhamma. Bangkok: Dhammasapha, n.d. (in Thai)
- Sivarat, S. (2017). Life quality development with Tisikkha. National Defence Studies Institute. 8(1), 37. (in Thai)

การสื่อสารสุขภาพในท้องถิ่นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกผ่านสื่อนิตยสาร

HEALTH COMMUNICATION IN LOCAL AREA REGARDING DENGUE HEMORRHAGIC FEVER THROUGH THE MAGAZINE

ฟารีดา เจอะอะ

Fareeda Jeh-oh

สาขาวิชานิตยสารศาสตร์ สำนักวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Communication Arts, School of Informatics, Walailak University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

Email: dek_fada@hotmail.com

Received: 2018-10-06

Revised: 2018-12-01

Accepted: 2018-12-12

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารสุขภาพในท้องถิ่นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกผ่านสื่อนิตยสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตเนื้อหาสุขภาพในท้องถิ่นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกด้วยเครื่องมือสื่อสาร และเพื่อถอดบทเรียนการบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอนในการสื่อสารสุขภาพในท้องถิ่นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ นำเชิงปริมาณ หนึ่งงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการนำผลการวิจัยของสำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มาใช้ประโยชน์ให้เกิดการเรียนรู้และขยายผลไปสู่ชุมชนพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการผลิตเนื้อหาสุขภาพในท้องถิ่นเป็นทำงานในลักษณะพึ่งพากันแบบ 2 จังหวะ คือ การย่อยข้อมูลและแปรรูปงานวิจัยเดิมเพื่อให้เป็นรูปแบบใหม่ที่เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย และการสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อการผลิตเครื่องมือสื่อสารบนฐานความรู้จากงานวิจัย ส่วนการถอดบทเรียนการบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอนในการสื่อสารเนื้อหาเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก มีกระบวนการทำงาน 7 ขั้นตอน คือ 1) ตีความงานวิจัย 2) ทำความรู้จักชุมชน 3) วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย 4) เลือกเครื่องมือสื่อสาร 5) ออกแบบและสร้างสรรค์เนื้อหา 6) ประเมินคุณภาพผลงาน และ 7) คืนข้อมูล กระบวนการเหล่านี้ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ เข้าใจ จนสามารถผลิตนิตยสาร “บริสุข” บนฐานความรู้จากงานวิจัย บริบทชุมชน และแนวคิดการสื่อสารสุขภาพ โดยปัจจัยที่มีผลต่อ

ความสำเร็จในการสื่อสารสุขภาพในท้องถิ่นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก คือ ความเป็นคนในพื้นที่ ภาษา บุคลิกภาพ มารยาทและการปรับตัว ความร่วมมือจากเจ้าของงานวิจัยเป้าหมาย และการเปิดใจ เรียนรู้กับสิ่งใหม่

คำสำคัญ: การสื่อสารสุขภาพ โรคไข้เลือดออก นิตยสาร การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

ABSTRACT

The research entitle is health communication in the local area regarding to dengue hemorrhagic fever through the magazine. The objectives are to study the production process of dengue hemorrhagic fever content with communication tool and to study the lesson learn of integrated research and teaching media into knowledge-based for health communication in local area regarding to dengue hemorrhagic fever. This research is a mixed method that using qualitative and quantitative lead. Incidentally, the study applies a research result, which is supported by The Thailand Research Fund (TRF), to enhance learning and to extend the result to the community.

As it is discovered: health content production in the local area applies research result utilization works in two-stroke interdependence. First, data processing of original to create a new form that suitable for the target group. Second, content creation for communication tools is knowledge -based on research. Lesson learned from integrating research into teaching and learning to produce magazine that focuses on dengue hemorrhagic fever has a seven-step including, 1) interpreted research, 2) getting to know the community, 3) target analysis, 4) choose communication tool, 5) design content, 6) evaluation, and 7) restore data. These processes that students learn to understand the WELL BEING magazine production that base on research knowledge, community and health communication concept until the magazine has been published. Factors of affect health communication in the local area regarding dengue hemorrhagic fever through the magazine are personality, the local language, etiquette and adaptation, collaboration from the targeted researcher, and ready to learn new things.

Keywords: health communication, dengue hemorrhagic fever, magazine, research utilization

บทนำ

“ไม่มีศึกใดของมวลมนุษยที่จะยืดเยื้อยาวนานไปกว่าสงครามกับยุงร้ายอีกแล้ว” (Korny, 2016) คำกล่าวข้างต้นของซินเทีย กอนีย์ สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ประกาศสงครามกับยุงมานานแสนนาน โดยในแต่ละปีผู้คนจำนวนมากจากทั่วโลกต้องเสียชีวิตจากโรคที่มียุงเป็นพาหะ เช่น โรคไข้ชิก้า โรคชิคุนกุนยา โรคไข้เหลือง โรคมาลาเรียจากปรสิต โรคเท้าช้าง และโรคไข้เลือดออก

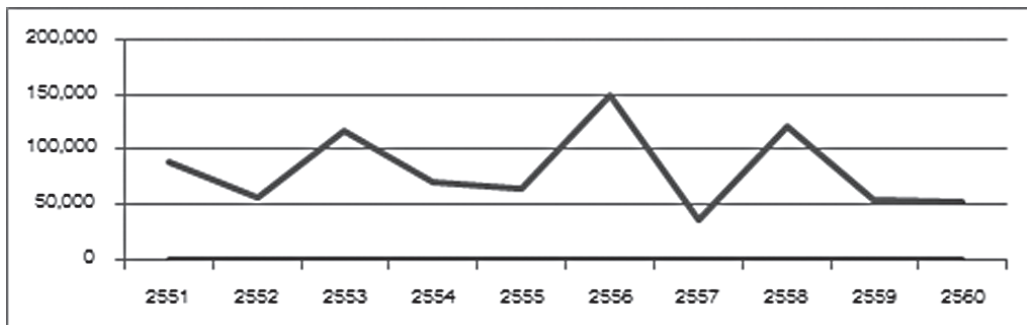
ปัจจุบันโรคไข้เลือดออกได้คุกคามประชากรโลกถึงร้อยละ 50 เนื่องจากเป็นโรคประจำถิ่นของประเทศมากกว่า 100 ประเทศ โดยมีความรุนแรงมากในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีผู้เสี่ยงต่อการติดเชื้อมากกว่าร้อยละ 70 ของผู้ติดเชื้อทั่วโลก ภัยร้ายนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสาธารณสุขที่ต้องรับมืออย่างหนัก

นับตั้งแต่ปี 2540 ประเทศไทยพบอัตราการป่วยและตายจากโรคไข้เลือดออกเพิ่มสูงขึ้น

โดยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา การระบาดของโรคไข้เลือดออกมีลักษณะสูงต่ำแบบปีเว้นปี

ปี 2561 รายงานพยากรณ์โรคไข้เลือดออก กรมควบคุมโรค คาดการณ์ว่าสถานการณ์โรคไข้เลือดออกมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยภาคใต้จะเริ่มมีการระบาดก่อนภาคอื่น ๆ และมีการระบาดอย่างต่อเนื่องเกือบตลอดทั้งปีแต่จะซุกซมในช่วงฤดูฝนทำให้มีอัตราการป่วยมากกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศ (Bureau of vector, 2018) โดยเฉพาะ นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด ในภาคใต้ และเป็นจังหวัดที่พบปัญหาโรคไข้เลือดออกเป็นลำดับต้น ๆ อีกด้วย

แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2554 - 2560) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยเร่งการเสริมสร้างสุขภาพคนไทย ในเชิงรุกให้ความสำคัญกับการปฏิรูปด้านสุขภาพ เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัยมีสุขภาพแข็งแรง สร้างความตระหนักรู้เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ลดปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบด้าน

ภาพที่ 1 สถานการณ์ผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในรอบ 10 ปี (พ.ศ. 2551-2560)

สุขภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้บุคคล ชุมชน และ ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ มีความรู้และทัศนคติที่ ถูกต้องด้านสุขภาพ เพื่อให้มีพฤติกรรมสุขภาพ ที่ถูกต้องไม่ก่อให้เกิดโรคไม่ป่วยและตายด้วยโรค ที่ป้องกันได้ (Ministry of Public Health, 2017) โดยในระดับชุมชนท้องถิ่น จรรยา สุวรรณบำรุง (Suwanbumroong, 2014) กลับพบว่า ผู้คน จำนวนไม่น้อยที่ละเลยต่อการเอาใจใส่และ การป้องกันโรคไข้เลือดออก ส่วนหนึ่งเป็นผล มาจากความคุ้นเคยกับชื่อโรคทำให้เข้าใจผิด คิดว่าไข้เลือดออกเป็นโรคประจำถิ่นไม่ต่างจาก โรคไข้หวัดใหญ่

ที่ผ่านมาหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชนขนานรับนโยบายโดยพยายามสร้าง ประเด็น กระแสข่าว หรือจัดกิจกรรมรณรงค์ โดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงสุขภาพที่ดี แต่ใน ระดับท้องถิ่น/ชุมชน การสื่อสารสุขภาพเกี่ยวกับ โรคไข้เลือดออกในเชิงพื้นที่ยังมีข้อจำกัด ทั้งด้าน ข้อมูลข่าวสาร สื่อ และการเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ ทำให้เกิดช่องว่างในการเผยแพร่ความรู้ด้าน สุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกให้เข้าถึงความ เข้าใจของคนในชุมชน

ปัญหาดังกล่าวนำมาสู่แนวคิดในการ นำงานวิจัยในท้องถิ่นเรื่อง รูปแบบการแก้ปัญหา โรคไข้เลือดออกอย่างยั่งยืนในพื้นที่เสี่ยงต่ำ

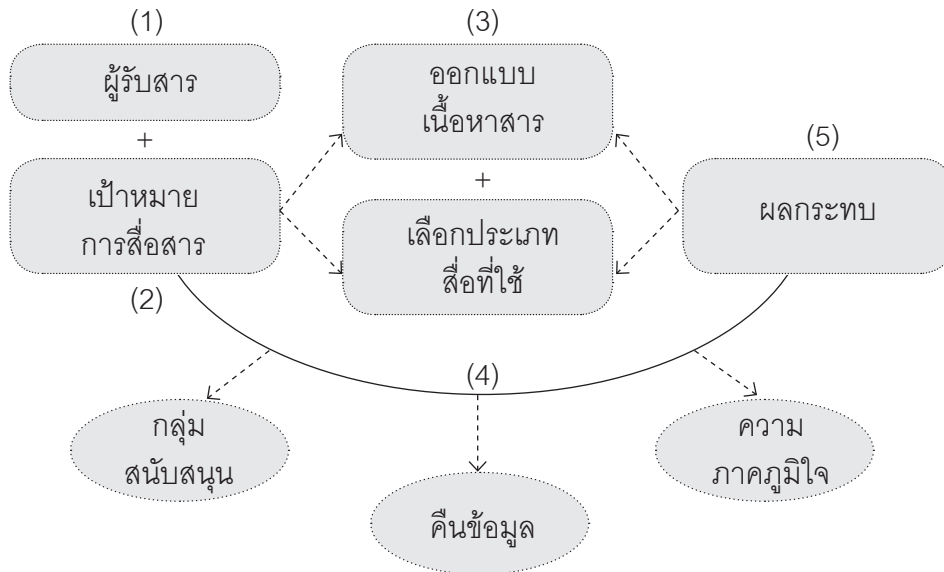
และเสี่ยงสูงของจังหวัดนครศรีธรรมราช (Suwanbumroong, 2015) มาปรับประยุกต์ ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยโดยบูรณาการร่วมกับการ เรียนการสอน รายวิชาโครงงานนิเทศศาสตร์ ในการอาสาทำหน้าที่เป็นตัวสื่อกลางเชื่อม ช่องว่างระหว่างผลการวิจัยของนักวิชาการกับ กลุ่มคนและชุมชนที่จะได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

การสื่อสารและกระบวนการผลิตเนื้อหา สุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกจึงเป็นการประยุกต์ และปรับวิธีคิดในการลดระดับมุมมองการ ผลิตสื่อจากระดับมวลชนมาสู่ระดับชุมชน ถือเป็นแนวทางใหม่ในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาในฐานะ ผู้ส่งสารซึ่งเป็น “คนใน” ท้องถิ่นไปสู่ผู้รับสาร ที่เป็น “คนใน” ท้องถิ่นเช่นเดียวกัน หรือแม้แต่ “คนอื่น ๆ” ที่สนใจเนื้อหาสุขภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นที่เป็น เนื้อหาเฉพาะ รวมถึงประเด็นเฉพาะอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตเนื้อหา สุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกด้วยเครื่องมือ สื่อสาร
2. เพื่อถอดบทเรียนการบูรณาการงาน วิจัยกับการเรียนการสอนในการสื่อสารสุขภาพ ในท้องถิ่นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้สำหรับหุนเสริมข้อมูลเชิงสำรวจในขั้นตอนการคัดเลือกสื่อ (media selection) และการประเมินคุณภาพผลงานในภาพรวม การวิจัยนี้เน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดแ่งมุมการใช้การสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม (1) ทีมวิชาการ คือ อาจารย์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และภาคีเครือข่ายวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ (2) ทีมนักศึกษา เจาะจงเลือกนักศึกษากลุ่ม

วารสารศาสตร์ ชั้นปี 4 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จำนวน 3 คน และ (3) ทีมชุมชน คือ ภาคีเครือข่ายสุขภาพจากงานวิจัยเป้าหมาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) นักวิชาการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และโรงเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนา

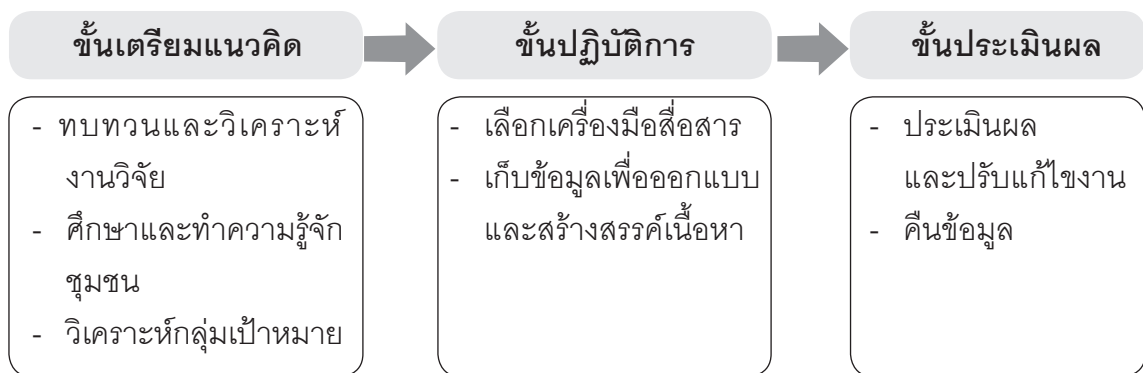
สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการผลิตเนื้อหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกด้วยเครื่องมือสื่อสาร

กระบวนการผลิตเนื้อหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกที่คัดเลือกมาจากการงานวิจัยในห้องปฏิบัติการมีกระบวนการทำงาน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมแนวคิด ขั้นตอนปฏิบัติการ และขั้นตอนประเมินผล

เพื่อให้เกิดข้อสงสัยจนนำไปสู่การตั้งคำถามในการพูดคุยขั้นตอนต่อไป (2) จัดกระบวนการกลุ่มโดยให้นักศึกษาพูดคุยกับภาคีเครือข่ายวิชาการคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จอม สุวรรณโณ อาจารย์ประจำสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เพื่อทบทวนองค์ความรู้และตั้งคำถามต่องานวิจัย จากการสังเคราะห์กระบวนการกลุ่ม พบว่า องค์ความรู้จากงานวิจัยเดิมสามารถนำไปใช้พัฒนาชุมชน

ภาพที่ 3 กระบวนการผลิตเนื้อหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก

จากภาพที่ 3 กระบวนการทำงานแบ่งเป็น 7 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ทบทวนและวิเคราะห์งานวิจัย ศึกษาชุมชน/ทำความเข้าใจชุมชน วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เลือกเครื่องมือสื่อสาร เก็บข้อมูลเพื่อออกแบบและสร้างสรรค์เนื้อหา ประเมินผลและปรับแก้ไขงาน และคัดเลือกข้อมูลวิจัยพบว่า

ขั้นตอนแรก: ทบทวนและวิเคราะห์งานวิจัย ผู้วิจัยออกแบบกระบวนการเป็น 2 ลักษณะคือ (1) ให้นักศึกษาอ่านงานเอกสาร ทั้งงานวิจัยในห้องปฏิบัติการที่เลือกตีความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้โดยการดึงผลการศึกษเกี่ยวกับการสำรวจดัชนีลูกน้ำยุงลายและแนวคิด “กำแพงเขาโมเดล” ซึ่งเป็นบทเรียนของการแก้ปัญหาโรคไข้เลือดออกในชุมชน โรงเรียนและบ้านเรือน และจากการจัดกระบวนการกลุ่ม ประมวลสาระสำคัญที่มีประโยชน์ต่อการวางแผนการทำงานของนักศึกษาได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. นิยามคำว่า “สุขภาพ” ในมิติของคนทำงานด้านสุขภาพเมื่อมองโดยมโนทัศน์ (meta paradigm) หมายถึง เรื่องการเป็นอยู่ของมนุษย์ (human science) โดยเน้นไปที่เรื่องสุขภาพ

และความเจ็บป่วยของมนุษย์ ตั้งแต่ยื่น วิธีชีวิต พฤติกรรม และการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

2. เมื่อกล่าวถึงการสื่อสารสุขภาพ องค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกันประกอบด้วย จินตนาการ และข้อเท็จจริง โดยผู้ที่จะเป็น นักสื่อสารจำเป็นต้องค้นหาข้อมูลและมีความรู้ ในเรื่องที่จะทำการสื่อสาร เช่น สถานะสุขภาพ ของคนไทย การแพร่ระบาดของโรค วงจรชีวิต ของยุงการสำรวจดัชนีลูกน้ำยุงลายและเครื่องมือ และวิธีการเฝ้าระวังโรค

3. การสำรวจดัชนีลูกน้ำยุงลาย เป็น วิธีการและเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อให้ ชาวบ้านสำรวจและเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการ เกิดโรคไข้เลือดออก ขณะเดียวกันต้องทำความเข้าใจว่าการสำรวจไม่ได้ทำให้โรคไข้เลือดออก ลดลง แต่ลดลงเพราะการจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

4. สื่อและการสื่อสารเป็นหนึ่งในบริบท ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ กล่าวคือ สื่อและเทคโนโลยี เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของสุขภาพ โดยเป็นทั้ง ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และวิถีปฏิบัติของคน สื่อจึงเป็นทั้งปัจจัยเกื้อหนุน และเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรค โดยในระดับของ การสื่อสารสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกนั้น สื่อจากส่วนกลางหรือสื่อกระแสหลักทำหน้าที่ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตัวโรคและผลกระทบ ได้ระดับหนึ่งหรือระยะหนึ่งเท่านั้น ในระดับชุมชน/ท้องถิ่นยังไม่สามารถสร้างความรู้สึกรู้ตัวต่อ ปัญหาได้อย่างจริงจัง อีกทั้งการสื่อสารมีดีสุขภาพ ในระดับชุมชนยังต้องอาศัยสื่อบุคคลหรือคน ทำงานด้านสุขภาพร่วมด้วย ทำให้การสื่อสาร เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในระดับชุมชนยังมี

ช่องว่างในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารใกล้ตัว และ ยังขาดเครื่องมือสื่อสารเฉพาะกิจ เฉพาะกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันคนที่ทำงานด้านสุขภาพต้องการ ให้สื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนทางสุขภาพของมนุษย์

ขั้นตอนที่สอง: ศึกษาและทำความเข้าใจัก ชุมชน คือ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่เดียวกันกับงานวิจัยที่เลือกตีความ การทำความเข้าใจักชุมชนแบ่งออกเป็น 2 จังหวัด โดยจังหวัดที่ 1 การพานักศึกษาเข้าร่วมงาน วิชาการวไลยลักษณ ซึ่งมีตัวแทนชุมชนมา นำเสนองานวิจัย และในจังหวัดที่ 2 การพานักศึกษาลงพื้นที่เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเป็น ระยะ ๆ ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างสัมพันธ์ภาพ ที่เน้นการมีส่วนร่วม ทำให้ทีมนักศึกษาและ ทีมชุมชนเกิดความคุ้นเคยและสนิทสนมกัน การทำความเข้าใจักชุมชนไม่พบข้อจำกัด เนื่องจาก มหาวิทยาลัยวไลยลักษณตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัด นครศรีธรรมราช ซึ่งการเป็นคนในสะท้อนผ่านการ ใช้ภาษาถิ่นทำให้บรรยากาศการสื่อสารลื่นไหล

ขั้นตอนที่สาม: วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย พบว่า ทีมนักศึกษากำหนดกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช อายุ 25-50 ปี เนื่องจากเป็นวัยที่ใส่ใจต่อปัญหาสุขภาพและ เป็นพื้นที่ที่พบการระบาดของโรคไข้เลือดออก เป็นอันดับต้น ๆ ของภาคใต้ โดยมีอัตราป่วยสะสม ของโรคสูงสุด 10 อันดับแรกของประเทศไทย ติดต่อกัน 4 ปีต่อเนื่อง (ปี 2557-2560)

ขั้นตอนที่สี่: เลือกเครื่องมือการสื่อสาร จากการสัมภาษณ์ทีมชุมชนและนักวิชาการ พบว่า เครื่องมือสื่อสารระดับชุมชนควรแตกต่างจากสื่อทั่วไป กล่าวคือ นิยายสารหรือสื่อควร

ตอบสนองเรื่องอรรถประโยชน์ที่มากกว่าแค่สื่อที่อ่านหรือดูแล้วผ่านไป แต่ควรเป็นนิตยสารหรือสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจที่ทำหน้าที่เป็นสื่อการสอนพร้อมใช้ให้กับหมอมือสองหรือคนทำงานด้านสุขภาพในชุมชนจึงจะสามารถเป็นปัจจัยเกื้อหนุนทางสุขภาพของมนุษย์ได้

นอกจากนี้จากการสำรวจความต้องการและความคาดหวังเนื้อหาสุขภาพของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลาก 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอลานสกาและอำเภอกำแพงแสน ผลการศึกษาพบว่า สื่อที่ประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชต้องการใช้มากที่สุด คือ สื่อสิ่งพิมพ์ร้อยละ 42.6 รองลงมาคือ สื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 31.0 และสื่อเว็บไซต์ ร้อยละ 17.0 ตามลำดับ แนวคิดการสื่อสารสุขภาพที่เหมาะสมกับคนในท้องถิ่น คือ การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ร้อยละ 46.5 รองลงมาคือ ความสมบูรณ์ทั้งทางกายจิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ร้อยละ 38.3 ส่วนแนวเนื้อหาสุขภาพที่สนใจมากที่สุด คือ การออกกำลังกาย ร้อยละ 48.8 รองลงมา คือ โรคภัยไข้เจ็บและการดูแลตนเอง ร้อยละ 38.0 ในด้านความคาดหวังต่อเนื้อหาสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.25) กล่าวคือ ควรเน้นข้อมูลที่ทำให้ผู้รับสารผ่อนคลาย เข้าใจง่าย และอยากปฏิบัติตาม รวมถึงเป็นแนวทางไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บโดยไม่รู้ตัว

จากผลการวิจัยนำมาสู่ข้อสรุปในการกำหนดเครื่องมือสื่อสาร นั่นคือ นิตยสารสุขภาพ โดยนำเสนอแนวเนื้อหาเดียวกันตลอดทั้งฉบับ

และวางเป้าหมายของการสื่อสารสุขภาพโดยใช้แนวคิด “การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” (อโรคยา ปรมาลาภา) สอดคล้องกับการให้ความหมายสุขภาพที่ว่า สุขภาพดีคือความแข็งแรง (healthy) อันหมายถึง ความสมบูรณ์ของร่างกายในเชิงโครงสร้าง และความแข็งแรงของร่างกายในการต่อสู้กับอาการเจ็บไข้ได้ป่วย (Patcharanurak, 2003) นำมาสู่การตั้งชื่อนิตยสาร “WELL BEING Magazine” และกำหนดแนวคิดนิตยสาร คือ health for all, all for health ซึ่งขั้นตอนนี้เกิดจากการระดมสมองระหว่างทีมนักวิชาการ ทีมนักศึกษา และข้อเสนอแนะจากทีมชุมชน

ขั้นตอนที่ 5: เก็บข้อมูลเพื่อออกแบบและสร้างสรรค์เนื้อหา ขั้นตอนนี้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรง คือ กิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างทีมชุมชนกับทีมนักศึกษา เช่น การร่วมสำรวจและเรียนรู้ปัญหาการเกิดโรคไข้เลือดออกในชีวิตประจำวัน การพูดคุยถึงแผนและแนวทางการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน และหารือถึงความต้องการเนื้อหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก ส่วนทางอ้อมเป็นการร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น การสำรวจดัชนีลูกน้ำยุงลาย และการเฝ้าระวังโรคไข้เลือดออก ในการดำเนินกิจกรรมผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้ชุมชนคิดว่าจะนำเนื้อหาอะไรในชุมชนมาเสนอผู้อ่าน เนื้อหานั้นสามารถเป็นตัวอย่างหรือให้แง่คิดกับชุมชนอื่น ๆ ในชั้นการผลิตผู้วิจัยอาศัยนักศึกษาเป็นผู้ออกแบบและสร้างสรรค์เนื้อหา

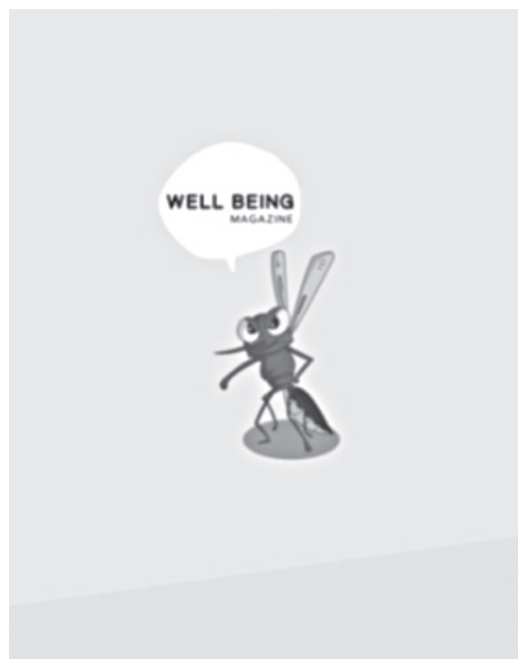
โครงสร้างนิตยสารประกอบด้วย 14 คอลัมน์ 36 หน้า จัดเป็นนิตยสารประเภทแนวเนื้อหาเน้นความหลากหลายเชิงประเด็นและความหลากหลายในรูปแบบงานเขียน แบ่งสัดส่วนการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 3 ลักษณะ (1) เนื้อหาเชิงพื้นที่หรือเนื้อหาที่สะท้อนความเป็นชุมชน/ท้องถิ่นนครศรีธรรมราช จำนวน 6 คอลัมน์ คิดเป็นร้อยละ 48.27 (2) แนวเนื้อหาวิชาการ จำนวน 3 คอลัมน์ คิดเป็นร้อยละ 31.03 และ (3) เนื้อหาเชิงปฏิกิริยาและเกร็ดความรู้ จำนวน 5 คอลัมน์ คิดเป็นร้อยละ 20.68

ขั้นตอนที่ 6: ประเมินผลและปรับแก้ไขงาน ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินคุณภาพผลงานด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบ และด้านภาพรวม ผู้วิจัยประเมินผลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 3 กลุ่มโดยใช้วิธีการที่แตกต่างกัน คือ (1) ผู้สนใจเนื้อหาสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราช เก็บข้อมูลเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และ (2) ทีมชุมชน จำนวน 12 คน เก็บข้อมูลโดยวิธีสนทนากลุ่ม และ (3) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน เก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการสำรวจกลุ่มผู้สนใจเนื้อหาสุขภาพพบว่า ด้านเนื้อหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.03) โดยปริมาณเนื้อหา มีเพียงพอกับความต้องการมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) รองลงมา คือ ข้อมูลด้านโรคไข้เลือดออก และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ (ค่าเฉลี่ย

4.16) และความชัดเจนถูกต้อง น่าเชื่อถือของข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 4.03) ตามลำดับ ด้านการออกแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.97) โดยพึงพอใจต่อภาพกับเนื้อหา มีความสอดคล้องกัน และสามารถสื่อความหมายได้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.16) รองลงมา คือ การจัดรูปแบบในนิตยสารง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย 4.03) และ สีสันในการออกแบบนิตยสารมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.96) ตามลำดับ ในส่วนภาพรวมของนิตยสารพบว่า กลุ่มผู้สนใจทั่วไปมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.04) ทั้งนี้ ในส่วนภาพรวมทั้ง 3 ด้านพบว่า กลุ่มผู้สนใจทั่วไปมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.01)

ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า ทีมชุมชนเสนอให้มีการตั้งชื่อนิตยสารและชื่อคอลัมน์เป็นภาษาไทยเพื่อให้เกิดการจดจำและเข้าใจง่าย เนื้อหาเชิงพื้นที่ควรเพิ่มเติมเรื่องภาพถ่ายกิจกรรมชุมชน สำหรับการประเมินปกนิตยสาร พบว่า ทีมชุมชนตีความความหมายของหน้าปกนิตยสาร ขัดแย้งหรือแตกต่างจากเจตนาของผู้ส่งสาร (oppositional meaning) กล่าวคือ ผู้ส่งสารต้องการสร้างกระแสการตระหนักต่อการเอาใจใส่สุขภาพ โดยใช้ภาพยูงแสดงอำนาจในการแพร่ระบาดโรคไข้เลือดออกที่กระจายทั่วประเทศไทย ขณะที่ทีมชุมชนกลับเข้าใจว่าเป็นนิตยสารบำรุงสุขภาพ อาหารเสริม ความแข็งแรง

ภาพที่ 4 ปกหน้าและปกหลังนิตยสาร WELL BEING

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ด้านเนื้อหายังมีความผิดพลาดในหลายจุด เช่น การสะกดผิด การวรรคตอน การใช้คำ ส่วนด้านการออกแบบบางหน้ายังไม่ลงตัว บางคอลัมน์มีลักษณะแยกส่วนหรือมีการออกแบบยังไม่สื่อว่ารูปแบบการจัดหน้าเป็นคอลัมน์เดียวกัน ทำให้ผู้อ่านสับสน ตลอดจนบางคอลัมน์ควรมีการเพิ่มภาพประกอบเนื้อหา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและน่าสนใจมากขึ้น รวมถึงควรเลือกคอลัมน์เด่น (cover story) ที่เกี่ยวกับชุมชน/ท้องถิ่นหรือเรื่องเกี่ยวกับคน

มานำเสนอบนหน้าปกนิตยสารมากกว่าคอลัมน์รายงานพิเศษซึ่งมีลักษณะวิชาการ นอกจากนี้พบว่า นิตยสารมีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ (1) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน/ท้องถิ่น (2) เป็นสื่อเชิงทดลองว่าชุมชนท้องถิ่นต้องการให้นิตยสารดังกล่าวนี้ในฉบับต่อไปหรือไม่ และ (3) เป็นสื่อที่มีความแตกต่างจากสื่ออื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน คือ สามารถใช้เป็นสื่อประกอบการสร้างความเข้าใจในการทำงานสำหรับเจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพ เพื่อให้ความรู้กับชาวบ้าน

ภาพที่ 5 ปกหน้าและปกหลังนิตยสาร “บริสุข” (WELL BEING Magazine)

จากภาพที่ 5 ปกหน้าและปกหลัง นิตยสารที่ปรับแก้ไขใหม่ โดยตั้งชื่อนิตยสาร ให้เป็นภาษาไทย คือ “บริสุข” ปรับเปลี่ยนสี และออกแบบจัดหน้าใหม่เพื่อเปลี่ยนการสื่อ ความหมายจากความหมายโดยอ้อมเป็น ความหมายโดยตรง และเปลี่ยนการเสนอ คอลัมน์เด่นจากวิชาการเป็นชุมชนและบุคคล และเพิ่มแนวคิดสื่อสารสุขภาพที่ปกหลัง “health for all, all for health” เพื่อให้สอดคล้องกับ แนวคิดของนิตยสาร

ขั้นตอนที่ 7: คั้นข้อมูล ภายหลังการ ปรับแก้ไขงาน ผู้วิจัยและทีมนักศึกษาดำเนินการ จัดพิมพ์นิตยสารบริสุข จำนวน 1,200 ฉบับ ส่งมอบให้แก่ผู้รับสารซึ่งเป็น “คนใน” พื้นที่ที่ได้แก่ ภาควิชาเครือข่ายสุขภาพ และสถาบันการศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ “คนนอก” พื้นที่

ได้แก่หน่วยงานด้านสุขภาพจังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศ สถาบันการศึกษา และผู้สนใจ โดยทำการจัดส่ง ด้วยระบบไปรษณีย์

2. ถอดบทเรียนการบูรณาการ งานวิจัยกับการเรียนการสอนในการสื่อสาร สุขภาพในท้องถิ่นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก

การบูรณาการการใช้ประโยชน์จาก งานวิจัยกับการเรียนการสอนเพื่อผลิตนิตยสาร ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก เป็นการ ทำงานในลักษณะพึ่งพากันแบบ 2 จังหวะ 1) การย่อยข้อมูลและแปรรูปงานวิจัยเดิม เพื่อให้เป็นรูปแบบใหม่ (new form) ที่เหมาะกับ กลุ่มเป้าหมาย และ 2) การสร้างสรรค์เนื้อหา เพื่อการผลิตเครื่องมือสื่อสารบนฐานความรู้ จากงานวิจัย

ภาพที่ 5 การบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอนเพื่อผลิตนิตยสารเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก

การเตรียมแนวคิดและการวางแผนงาน ถือเป็น “ด้านวัดใจ” สำหรับการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้วิจัยหรือผู้สอนกับนักศึกษาที่ต่าง เรียกได้ว่าเป็น “มือใหม่” สำหรับการทำงานวิจัย มาใช้ประโยชน์ แต่เมื่อผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน ในแต่ละกระบวนการทั้งการศึกษาชุมชนและการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดสุขภาพกับนักวิชาการ พบว่า นักศึกษาเห็นคุณค่าของงานและสนุกกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยนักศึกษามีความสามารถปรับตัวต่อการเรียนรู้ชุมชนและพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ส่วนหนึ่ง เป็นเพราะบุคลิกเฉพาะตัวของนักศึกษา กอปรกับ มารยาทและการปรับตัวที่ค่อนข้างง่ายในฐานะ “คนใน” พื้นที่ รวมถึงการเปิดใจเรียนรู้กับสิ่งใหม่ ทั้งในส่วนเนื้อหาที่จะนำเสนอและความเอื้อเฟื้อ จากเจ้าของงานวิจัยที่เลือกตีความ

“การตีความงานวิจัยมันแตกต่างกันกับ ตอนที่เราเป็นคนหนึ่งที่ไปอ่านงานวิจัย เรารู้สึก ว่านักวิจัยคนนั้นเขียนอะไร อ่านไม่รู้เรื่องเลย

งานวิจัยควรตั้งไว้ตรงนั้นแหละ ต่างกับตอนที่ เราได้ไปเจอคน ๆ นั้นจริง ๆ งานวิจัยก็น่าสนใจ ขึ้นมาเฉยเลย ได้รู้ที่มาที่ไปของแก ได้เห็นว่า แกเหนือกว่าจะมาถึงจุดนี้...ตอนที่อาจารย์ (ผู้วิจัย) ให้พวกเราไปตามนักวิจัย ตอนนั้นการ ที่ได้เห็นผู้หญิงตัวคนเดียวทำงานมันคือพลังนะ แกคือคนหนึ่งที่มีพลังให้เราตลอดทาง” (Thammisro, 2017)

ในฐานะของผู้ส่งสาร นักศึกษาได้ผ่านการ ฝึกปฏิบัติการกำหนดเรื่องและประเด็น การคัดเลือก คุณลักษณะสำคัญเนื้อหา “โรคไข้เลือดออก” ซึ่งเป็นข้อมูลทางวิชาการกับเนื้อหาที่เกิดขึ้นใน ท้องถิ่น และกระบวนการคัดเลือกและกระบวนการ จัดวางระชาวสารเพื่อนำเสนอสู่ผู้รับสารนั้น นักศึกษา ในฐานะผู้ส่งสารรับรู้ว่าการทำนิตยสารบริสุข (WELL BEING MAGAZINE) ให้เป็นสื่อเพื่อ ชุมชน “ใคร” คือผู้รับสาร

การถอดบทเรียนผลสะท้อนของนักศึกษา

โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ในภาพรวม พบว่า นักศึกษาพึงพอใจกับการเรียนรู้เพื่อจะก้าวไปเป็นนักสื่อสารรุ่นใหม่ โดยเฉพาะการได้เครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในท้องถิ่น ผู้วิจัย และเจ้าของงานวิจัยที่เลือกตีความ ตลอดจนความภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมช่องว่างระหว่างผลการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายที่จะได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาสะท้อนการเรียนรู้ 2 ประเด็น (1) ความรู้และประสบการณ์จริงด้านการสื่อสารและการผลิตนิตยสารสำหรับชุมชนท้องถิ่น และ (2) การพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลในการใช้ชีวิตในสังคม และการทำงานในอนาคต

ประเด็นแรก ด้านความรู้ นักศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำนิตยสาร ตั้งแต่การคิด การวางแผน การเขียนและเรียบเรียง การเข้าถึงชุมชนและแหล่งข้อมูล การเลือกเรื่องและประเด็นการใช้ภาพ และการจัดหน้านิตยสาร รวมถึงการใช้ทฤษฎีการสื่อสารและการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนไปพร้อม ๆ กับการฝึกปฏิบัติจริงที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานด้านข้อมูลและชุมชนซึ่งมากกว่าการผลิตนิตยสาร

“...ได้เรียนรู้ว่าทุกขั้นตอนต้องวางแผนและแบ่งเวลาให้เหมาะสม เรียนรู้การจัดระเบียบเวลาชีวิตและการเรียน นอกจากนี้ทำให้รู้จักการประสานงานกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูล เรียนรู้ในการเดินทางร่วมกับเพื่อน และสอนให้เรารู้จักการวางตัวในสังคมมากขึ้น ทั้งกับเจ้าหน้าที่ ชาวบ้าน รวมไปถึงบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กล้าที่จะพูดคุยและเปิดรับสิ่งต่าง ๆ ให้กับตัวเอง...” (Lukoan, 2017)

“...รู้สึกว่าเป็นคนในพื้นที่มันได้เปรียบกว่าเยอะเลย พอเรามาทำงานจริงในที่นี้กับคนในพื้นที่บางที่ยังไม่ได้บอกเลยนะว่าเป็นใคร ยิ่งภาษานี้ใช่เลย พอพูดได้ปั๊บ อ้าว! เด็กนี่คนได้ด้วยกันทุกอย่างก็เลยง่ายไปหมดเลยนึกถึงความเป็นคนได้ คนบ้านเดียวกัน ความเป็นคนในพื้นที่ทำให้เราทำงานได้ง่ายขึ้น เราไปครั้งแรกเราไม่สนิท เราไม่ได้ข้อมูลกระจุกกระจิกน่ารัก แต่พอวันที่เราสนิทแล้ว วันที่เขาชวนเรากินข้าววันนั้นคือเป็นวันที่เราได้ข้อมูลเชิงลึกเลยแหละ” (Thammisro, 2017)

ประเด็นที่สอง ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลของตัวนักศึกษา พบว่า (1) นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการทำงานและการเรียนรู้ชุมชน โดยนักศึกษาเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การรู้จักตัวเองมากขึ้น (2) การตระหนักถึงการทำงานบนพื้นฐานความถูกต้องของข้อมูล (3) ได้เครือข่าย และ (4) ได้ความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของการทำหน้าที่เป็นตัวสื่อกลางของการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย

“...ตอนแรกมีคนบอกว่าสิ่งพิมพ์มันกำลังจะตายก็คิดเหมือนกันว่าที่เราทำมันจะเสี่ยงไหม เราทำสิ่งพิมพ์ลงชุมชนแต่พอได้ทำเรื่อย ๆ ความคิดเปลี่ยน คือว่าคนในชุมชนก็ยังจับหนังสืออยู่ คนที่เป็นชาวบ้าน คนอายุเยอะหน่อยเขาก็ไม่ได้เข้าถึงเทคโนโลยีอะไรมา เขาก็ยังมีการอ่านหนังสือก็เลยมองว่าเรายังมีโอกาสที่จะได้อยู่กับชุมชน ส่วนประโยชน์จากโครงการเอามาใช้เยอะ แล้วก็ปรับให้เราโตขึ้น ให้เราเรียนรู้ทุกอย่างบนพื้นฐานความเป็นจริง” (Thammisro, 2017)

“...สิ่งหนึ่งที่ได้มากกว่านิตยสารเพียงหนึ่งเล่มคือเพื่อนร่วมงานที่เมื่อก่อนแค่เพียงยิ้มให้กัน ตอนนี้นักกลับเป็นเพื่อนสนิท ชาวบ้านในชุมชนที่ไม่เคยรู้จักกลับเป็นลูกหลานคนในพื้นที่ นิตยสารเล่มนี้ทำให้เราได้ ‘ใจ’ ของทุกคนที่เกี่ยวข้องมา ที่สำคัญไม่ภูมิใจอะไรเท่ากับภูมิใจวันที่เอานิตยสารไปให้ชาวบ้าน เราตกลงกับอาจารย์ว่างานมันจะได้คืนสู่ชุมชน ถามว่าอยากทำนิตยสารสุขภาพใหม่ก็ไม่ได้อยากทำมากนักนะ เพราะเราไม่ใช่สายสุขภาพ คือเราเริ่มจากศูนย์ แต่สิ่งหนึ่งเป็นข้อเสนอดีคืองานนี้ได้คืนสู่ชุมชนนะ พอวันหนึ่งไปอยู่ในมือของคนที่เราอยากให้อ่านมันก็คือความภาคภูมิใจ” (Lukoan, 2017)

นอกจากเห็นจากความรู้ความเข้าใจและประโยชน์ในพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลของตัวนักศึกษาแล้ว สิ่งที่ผู้วิจัยและทีมนักศึกษาได้รับร่วมกันคือ ความร่วมมือที่ดีของคนชุมชนตลอดจนน้ำใจและมิตรภาพอันญาติพี่น้อง ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวมาจากปัจจัยสำคัญ 3 ส่วน คือ (1) การเป็น “คนใน” พื้นที่ที่เข้าใจบริบทชุมชนท้องถิ่น ภาษา และวัฒนธรรม (2) การมี “ต้นทุน” เครือข่ายสุขภาพที่ต่อยอดจากงานวิจัยที่นำมาใช้ประโยชน์ และ (3) การตอบสนองความต้องการหรือความจำเป็นในการใช้ความรู้ (in need) เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในรูปแบบสื่อ นิตยสาร “บริสุข” ซึ่งเป็นความรู้ที่พร้อมใช้ (knowledge delivery)

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจุบันสังคมไทยขนานรับนิยามสุขภาพขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่กำหนดนิยาม

สุขภาพ คือ ภาวะแห่งความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (Wasee, 2003) ให้นิยามไว้ว่า สุขภาพคือการบูรณาการกระบวนการพัฒนามนุษย์และสังคมทั้งหมด ได้แก่ กาย-จิต-สังคม-สิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดทำเครื่องมือสื่อสารสำหรับชุมชนครั้งนี้ได้ขนานรับนิยามสุขภาพขององค์การอนามัยโลกซึ่งสะท้อนผ่านการตั้งชื่อนิตยสารทั้งภาษาไทย คือ “บริสุข” และภาษาอังกฤษ คือ “WELL BEING” รวมถึงแนวคิดนิตยสาร คือ “Health for all, All for health”

กระบวนการผลิตเนื้อหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกที่มาจากงานวิจัยหรือเนื้อหาทางวิชาการ ไม่จัดว่าเป็นเนื้อหาประเภทข้อมูลข่าวสาร (information) ซึ่งเป็นเนื้อหาประเภทความรู้ (knowledge) นับเป็นภารกิจท้าทายในการเป็น “สื่อตัวกลาง” ของการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยที่นักนิเทศศาสตร์ไม่ได้ดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง อีกทั้งการบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอนเป็นการเรียกร้องการพัฒนาตัวเองของนักศึกษานิเทศศาสตร์ในฐานะผู้ส่งสาร เพราะเบื้องต้นจะต้องเข้าใจเนื้อหาที่จะถ่ายทอด (precondition) เสียก่อน นักนิเทศศาสตร์จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร/ความรู้เท่านั้น (information transmission) แต่ยังต้องทำหน้าที่เป็นผู้จัดส่งความรู้ที่พร้อมใช้แก่ชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมาย (knowledge delivery) อีกด้วย (Luiyapong, 2017) ที่ผ่านมานแนวทางการศึกษาการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในประเด็นเกษตร ท้องเที่ยว และประมง โดยนักวิจัยด้าน

นิเทศศาสตร์เมื่อปี 2558 ยืนยันว่า นักนิเทศศาสตร์สามารถนำงานวิจัยที่ตนไม่ได้ดำเนินการเอง แต่สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารในการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยได้ในฐานะการเป็นสื่อกลาง

ในการศึกษาการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในประเด็นสุขภาพ นิตยสารบริสุทธสามารถเป็นสื่อกลางในการสื่อสารโรคไขเลือดยกให้กับชุมชน/ท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรวย สุวรรณบำรุง และคณะ (Suwanbumroong et al., 2015) ที่พบว่า ความยั่งยืนในการแก้ปัญหาโรคไขเลือดยกควรมุ่งเน้นการตื่นตัวของพื้นที่ต่อปัญหาและการมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งแนวทางหนึ่งในการกระจายทุนความรู้ให้เป็นทุนทางสังคม คือ การสร้างเครื่องมือสื่อสารเพื่อคนในท้องถิ่น/ชุมชน

การทำงานในศาสตร์ด้านการสื่อสาร เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ผู้รับสาร สำหรับนิตยสารบริสุทธ (WELL BEING MAGAZINE) ผู้ส่งสารรับรู้ “ใคร” เป็นผู้รับสาร ผู้สอน/ผู้วิจัยสามารถสะท้อนให้ผู้เรียนได้เห็นว่า ควรจะใช้กรอบความคิดแบบใดในการคัดเลือกเรื่อง การวางโครงสร้างนิตยสาร ตลอดจนรูปแบบการเขียนหรือเรียบเรียงเนื้อหาเพื่อชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของการสื่อสาร คือ ผู้รับสารเกิดการตื่นตัวและตระหนักต่อการเอาใจใส่สุขภาพอันเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันโรคไขเลือดยกอย่างยั่งยืน หลังจากนั้นจึงทำการออกแบบเนื้อหาสาร (message design) และเลือกประเภทสื่อที่จะใช้ (media selection) ให้สอดคล้องกับผู้รับสารและเป้าหมายของการสื่อสารที่ตั้งไว้

การผลิตนิตยสารเพื่อการสื่อสารประเด็น

สุขภาพเกี่ยวกับโรคไขเลือดยกเป็นกลไกหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยสร้างกระบวนการต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างสุขภาวะที่ดี โดยมองว่า ข้อมูลข่าวสารในสื่อเป็นปัจจัยสำคัญของการได้รับโอกาสในด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยเฉพาะข่าวสารที่คำนึงถึงเนื้อหาใกล้ตัวหรือเนื้อหาภายในชุมชน/ท้องถิ่นเป็นหลัก ตลอดจนการเลือกสื่อและการกำหนดนิยามสุขภาพที่มาจากผลการสำรวจความคาดหวังและความต้องการเนื้อหาสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นที่พบว่า ประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชต้องการสื่อสิ่งพิมพ์ ให้มีความสำคัญกับสุขภาพในมิติการไม่เจ็บป่วย และนิยามสุขภาพในมิติ “การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” สอดคล้องกับผลการวิจัยของ หนึ่งฤทัย ขอผลกลาง (Khopolklang, 2009) พบว่า ในอดีตการสื่อสารสุขภาพมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว โดยเป็นสื่อที่มาจากหน่วยงานรัฐ ประชาชนผู้รับสารจะเป็นฝ่ายตั้งรับ (passive audience) ขาดความกระตือรือร้นที่จะเลือกและตัดสินใจเปิดรับสารด้วยตนเองโดยจะพิจารณาความสำคัญของสุขภาพก็ต่อเมื่อเจ็บป่วย ดังนั้นกลยุทธ์การสื่อสารคือการป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไขพฤติกรรมของตัวบุคคล ซึ่งสื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีบทบาทต่อการสร้างผลกระทบและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้รับสาร

นอกจากนี้แนวคิดในการผลิตนิตยสารบริสุทธยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี พชรพิมานสกุล (Patcharapimansakun, 1999) พบว่า กระแสการตื่นตัวในเรื่องสุขภาพเป็น

องค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนหลักให้คนหันมาสนใจนิตยสารสุขภาพ และงานวิจัยของ Dutta-Bergmen (2004) พบว่า คนที่มีจิตสำนึกในเรื่องการดูแลสุขภาพมากจะมีพฤติกรรมการเปิดรับนิตยสารสุขภาพมากกว่าสื่อประเภทอื่น เหตุผลส่วนหนึ่งเกิดจากการที่คนในสังคมเริ่มรู้สึกว่าการแพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถที่จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องสุขภาพได้ ทำให้คนพยายามหาทางออกโดยเริ่มหันไปสนใจเรื่องของการแพทย์ทางเลือกมากขึ้นจนเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งที่ทำให้นิตยสารได้รับการตอบรับจากคนในสังคมและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยนี้เน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นการทำงานเชิงเครือข่ายแต่ผลลัพธ์

ด้านความยั่งยืนอาจยังฉายภาพไม่ชัดเจนนักเนื่องจากเงื่อนไขทุนวิจัยเน้นการบูรณาการงานวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนในการออกแบบสื่อและสาร ทำให้ชุมชนไม่ได้เป็นผู้ผลิตสื่อด้วยตนเอง ผู้วิจัยเพียงแต่กระตุ้นให้ชุมชนคิดว่าจะนำเนื้อหาอะไร ซึ่งการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนควรใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. กระบวนการผลิตเนื้อหาสุขภาพในท้องถิ่นเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกสะท้อนให้เห็นว่าสื่อควรทำหน้าที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้กับคนทำงานด้านสุขภาพและคนในท้องถิ่นในแง่การให้ความรู้ซึ่งจะมีผลให้เกิดทัศนคติ จนนำไปสู่การยอมรับปฏิบัติ โดยเห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพด้วยแนวคิด “การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” อันเป็นแนวทางการป้องกันโรคไข้เลือดออกอย่างยั่งยืน

REFERENCES

- Bureau of vector – Borne disease, ministry of public health. (2018). Dengue fever prediction 2018. Retrieved May 21, 2018, from http://www.thaivbd.org/n/uploads/file/file_PDF/Dengue/2561/DHF%202561.pdf (in Thai)
- Department of disease control, Bureau of epidemiology. (2018). Disease situation of dengue fever, and degue shock, Thailand, 2018. Retrieved March 27, 2017, from http://203.157.15.110/boe/diseases.php?ds_key=c2l0&dsid=Ng==&ds=RGVuZ3VlIGhW9ycmhZ2lGZldmVy (in Thai)
- Dutta-Bergman, M. (2004). Reaching unhealthy eaters: applying a strategic approach to media vehicle choice. *Health Communication*, 16, 493-506.
- Khopolklang, N. (2009). The Importance of a health communication paradigm. *Journal of communication arts*. 27(2). (in Thai)

- Korny, S. (2016). Science for get rid of mosquitoes. National Geographic. 16(181). 58-61. (in Thai)
- Luiyapong, K. (2017). Research utilization with communication tools: concept and synthesis. Bangkok: Hyinyang. (in Thai)
- Lukoan, N. (2017). Student of the department of communication arts, Walailak university. Interviewed on January. (in Thai)
- Patcharanurak, T. (2003). Health threat is life threatening: definition of health in a person's perspective. Social Sciences Journal. 16(1). 30-59. (in Thai)
- Patcharapimansakun, J. (1999). The communication network of Chevajit group. Master of Arts (Development Communication), Chulalongkorn University. (in Thai)
- Public Health, Ministry. (2017). National Health Development Plan No. 12. Bangkok: Ministry of Public Health. (in Thai)
- Suwanbumroong, J. (2014). Sustainable of dengue hemorrhagic fever solution: introduction to dengue prevention and control. Nakhon Si Thammarat: K. Ponkanpim. (in Thai)
- Suwanbumroong, J. et al. (2015). The model of sustainable for Dengue problem solution at high and low risk Area, Nakhon Si Thammarat Province. Nakhon Si Thammarat : Walailak University. (in Thai)
- Thammisro, W. (2017). Student of the department of communication arts, Walailak university. Interviewed on January 23, 2017. (in Thai)
- Wasee, P. (2003). A new theory of medicine. MatichonWeekly. 24(1242). 27-28. (in Thai)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี

STRATEGIES FOR FUNCTIONAL COMPETENCY DEVELOPMENT OF NEWSPAPER JOURNALISTS IN THE CONVERGENCE

ภูมิพัฒน์ ตระกูลทัศน์เจริญ^{1*}, เปื้อง กิรัตน์ภร², ภาณุพงศ์ สามาร³ และ เกรียงไกร โพธิ์มณี⁴

Phumipat Tarkooltasjaroen^{1*}, Preang Kitratporn², Phanupang Samart³ and Kreangkrai Photimane⁴

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*, 2, 3, 4}

Doctor of Philosophy Program in Development Strategy, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand^{1*, 2, 3, 4}

Email: Phumipat2504@gmail.com^{1*}

Received: 2019-01-15

Revised: 2019-02-03

Accepted: 2019-02-03

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักข่าวหนังสือพิมพ์รายวันได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด คมชัดลึก และมติชน จำนวน 104 ชุด โดยใช้แบบสอบถาม และผู้บริหารสำนักพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนักหนังสือพิมพ์ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ จำนวน 40 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดเห็น

ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะที่จำเป็น ได้แก่ ด้านความรู้ เช่น ความรู้เท่าทันสื่อ การคิดวิเคราะห์ข่าว กฎหมายเกี่ยวกับสื่อมวลชน มีค่าเฉลี่ย 4.17 สมรรถนะในด้านทักษะ เช่น ความสามารถในการเล่าเรื่อง การเขียนข่าวเชิงวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย 4.15 คุณลักษณะและเจตคติ เช่น ความกระตือรือร้นและความสามารถในการเข้าสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.13 สมรรถนะในงานด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและอ้างอิงแหล่งที่มาของสารสนเทศได้ มีค่าเฉลี่ย 4.15 และสมรรถนะด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อ เช่นนำเสนอข่าวอย่างเป็นกลาง ปราศจากอคติ มีค่าเฉลี่ย 4.22

สำหรับยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะนักข่าวหนังสือพิมพ์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านความรู้ ยุทธศาสตร์ด้านทักษะ ยุทธศาสตร์ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ยุทธศาสตร์ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และยุทธศาสตร์ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์ สมรรถนะนักข่าวหนังสือพิมพ์ ยุคหลอมรวมเทคโนโลยี

ABSTRACT

The objectives of this study were to examine the competency requirement in the journalistic work, development strategy in the journalistic work. Data collection from daily newspaper's reporters including Thairath, Daily News, Khaosod, Komchadluek and Matichon in total 104 samples through questionnaires, and 40 publishing executives, journalism experts and reporters by in-depth interviews and brainstorm workshops.

The study found that key competency were knowledge, for example; media literacy, news analysis, laws of mass media having the mean of 4.17, competency on skill such as reporter's ability on storytelling, critical news writing having the mean of 4.15, attribute and attitude such as reporter's enthusiasm and sociability having the mean of 4.13 competency on the use of information technology to follow the progress of technology and make quotation on the information sources having the mean of 4.15 and the competency on ethics and code of ethics of Journalism such as reporting without prejudice having the mean of 4.22.

As for the important strategies for the journalist competency development were- Strategy on knowledge; Strategy on skills; Strategy on attribute and attitude; Strategy on information technology usage and Strategy on ethics and code of ethics of Journalism.

Keywords: strategy, journalist competency, convergence technology

บทนำ

เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้มีส่วนเปลี่ยนโฉมหน้าวงการอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ไทย อาทิ ผลต่อกระบวนการผลิตข่าว การขยายเครือข่ายความร่วมมือในการแสวงหาข่าวสารในระดับสากลไปจนถึงการผลิตหนังสือพิมพ์

ออนไลน์ เมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น กองบรรณาธิการจึงต้องปรับตัว บุคลากรระหว่างความเป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์เข้าด้วยกัน นักข่าวเพียงหนึ่งคนจะต้องมีความสามารถทำได้ทั้งสองอย่าง รวมถึงการบริหารจัดการว่าจะทำ

อย่างไรไม่ให้สื่อออนไลน์ไปกระทบสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ลงข่าว exclusive ในหนังสือพิมพ์ก่อน เป็นต้น ส่วนข่าวสถานการณ์ที่ต้องขายความรวดเร็วก็จะเลือกลงสื่อออนไลน์แทน

ทั้งนี้ ความน่าสนใจของสื่อออนไลน์หรือสื่อใหม่ ๆ คือ ความรวดเร็วในข้อมูล ทันสถานการณ์ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านมากขึ้น ทั้งยังสามารถเพิ่มเติมลูกเล่นต่าง ๆ เข้าไปได้มากมาย ตัวอย่าง เช่น กรณีการประท้วงที่อิหร่าน พบว่า นักข่าวพลเมืองทำข่าวที่สามารถรายงานทั้งภาพและข่าวผ่านทาง twitter ได้ละเอียดกว่า CNN มาก (Sirimetai, 2013)

การเปลี่ยนผ่านจากเทคโนโลยีไปสู่โลกดิจิทัล ทำให้องค์กรสื่อสิ่งพิมพ์กระดาศเสี่ยงต่อการปิดตัวลง ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มีโอกาสสูงที่จะตกงาน คนอ่านและยอดเงินโฆษณาตกลง หลายองค์กรตัดสินใจปรับโครงสร้าง เลิกจ้างพนักงาน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้นักข่าวหนังสือพิมพ์กระดาศต้องปรับตัวให้ทันต่อการหลอมรวมของเทคโนโลยีในปัจจุบัน การทบทวนวรรณกรรมทำให้พบว่า ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์กระดาศยังขาดทักษะด้านสื่ออื่นและขาดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงควรศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาศมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสมรรถนะในงานและยุทธศาสตร์การพัฒนา ของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์จากสำนักพิมพ์ 5 อันดับหนังสือพิมพ์ที่มีการเข้าถึงมากที่สุด ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด คมชัดลึก และมติชน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน 2. กลุ่มผู้เข้าร่วมการระดมสมอง เป็นผู้ร่วมจัดทำร่างยุทธศาสตร์จำนวน 13 คน และ 3. กลุ่มผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7 คน เพื่อประเมินยุทธศาสตร์ ขอบเขตด้านเวลา เริ่มต้นศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2561 ถึง เดือนมีนาคม 2562

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ และการบริหารจัดการองค์กรหนังสือพิมพ์ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่ในยุคการหลอมรวมเทคโนโลยี สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาศมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี ดังภาพ

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี ประชากรคือ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์จาก 5 แห่ง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์ข่าวสด หนังสือพิมพ์คมชัดลึก และหนังสือพิมพ์มติชน จำนวน 1,500 คน นำมาหาค่าโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane) เพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.1 และระดับความเชื่อมั่น 90% จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน จากนั้นสุ่มตัวอย่างด้วยการแบ่งโควตาหนังสือพิมพ์ละ 20 คน

การศึกษาสมรรถนะในงานและยุทธศาสตร์การพัฒนาของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 20 คน 2. กลุ่มผู้เข้าร่วมการระดมสมองเป็นผู้ร่วมจัดทำร่างยุทธศาสตร์จำนวน 13 คน และ 3. กลุ่มผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกโดยการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี
2. ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ

สภาพและปัญหา บริบทขององค์กร มีหน้าที่งานที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย

3. จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการปฏิบัติงาน

4. เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องนโยบายและกระบวนการพัฒนา การกำกับติดตามผลการปฏิบัติงาน

5. เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาบุคลากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

เครื่องมือเชิงปริมาณ

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาระดับสมรรถนะและปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานะส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 สมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี

เครื่องมือเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้ประเด็นการระดมสมองและประเด็นในการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวม

เทคโนโลยี โดยผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรบุคคล สมรรถนะ ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับบริบทภายในสำนักพิมพ์ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจเป้าประสงค์งบประมาณ และสภาพการปฏิบัติงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ ทั้งสภาพปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ สมรรถนะผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันและแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการระดมสมอง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี

สมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านที่หนึ่ง ด้านความรู้

สมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีด้านความรู้ ประกอบด้วย 1. สมรรถนะความรู้เชิงสหวิทยาการ 2. สมรรถนะความรู้ด้านคดีวิเคราะห์ข่าว 3. สมรรถนะด้านความรู้ในการคิดวิพากษ์ 4. สมรรถนะด้าน

ความคิดสร้างสรรค์ 5. สมรรถนะด้านรู้เท่าทันสื่อ 6. สมรรถนะด้านความรอบรู้ทั้งมิติการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม 7. สมรรถนะด้านความรู้การข่าวของนักข่าว 8. สมรรถนะความรู้ด้านวิวัฒนาการสื่อสารมวลชน 9. สมรรถนะความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับสื่อมวลชน

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งใน 3 ประเด็น คือ รู้เท่าทันสื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.29 ความรู้ในการคิดวิเคราะห์ข่าวได้ มีค่าเฉลี่ย 4.27 และความรู้ในการคิดวิพากษ์ได้ มีค่าเฉลี่ย 4.22

ด้านที่สอง ด้านทักษะ

สมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีด้านทักษะ ประกอบด้วย 1. สมรรถนะในการทำงานที่หลากหลาย 2. สมรรถนะในการแสวงหาความจริง 3. สมรรถนะในการตั้งคำถาม 4. สมรรถนะในการเขียนข่าว/รายงานข่าว 5. สมรรถนะในการทำข่าวเชิงลึก/เชิงวิเคราะห์ 6. สมรรถนะในการเล่าเรื่อง / การแตกประเด็น 7. สมรรถนะในทักษะภาษาอังกฤษ/ภาษาต่างประเทศ 8. สมรรถนะสื่อสารได้หลายรูปแบบทั้ง เล่าเรื่องบรรยายเสียง การถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว 9. สมรรถนะในการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลง 10. สมรรถนะด้านการข่าว 11. สมรรถนะในด้านจับประเด็นและสรุปประเด็นข่าว 12. สมรรถนะในด้านการสัมภาษณ์ 13. สมรรถนะในด้านการเขียน 14. สมรรถนะในด้านภาษาไทย

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งใน 4 ประเด็น คือ ความสามารถในการเล่าเรื่อง/การแตก

ประเด็น มีค่าเฉลี่ย 4.25 ความสามารถในการเขียนข่าว/รายงานข่าว มีค่าเฉลี่ย 4.24 ความสามารถในการตั้งคำถาม มีค่าเฉลี่ย 4.24 ความสามารถด้านการเขียน มีค่าเฉลี่ย 4.21 และ ความสามารถในการทำข่าวเชิงลึก/เชิงวิเคราะห์ 4.21

ด้านที่สาม ด้านคุณลักษณะและเจตคติ

สมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีด้านคุณลักษณะและเจตคติ ประกอบด้วย 1. สมรรถนะด้านความกระตือรือร้น 2. สมรรถนะความรับผิดชอบในสิ่งที่เขียน 3. สมรรถนะด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน 4. สมรรถนะในการปรับตัวในการทำงาน 5. สมรรถนะในทักษะทางสังคม 6. สมรรถนะความใฝ่รู้ อยากรู้ อยากเห็นในเรื่องราวต่างๆ 7. สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม 8. สมรรถนะในการเข้าสังคม 9. สมรรถนะในการถ่ายทอดเนื้อหาข่าว 10. สมรรถนะในปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ข่าวหรือไม่

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งใน 2 ประเด็น คือ มีความกระตือรือร้น มีค่าเฉลี่ย 4.22 และความสามารถในการเข้าสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.21

ด้านที่สี่ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

สมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 1. สมรรถนะด้านความรู้ในการกำหนดแหล่งสารสนเทศที่ต้องการ 2. สมรรถนะในการจัด

ระบบผลการสืบค้นสารสนเทศ 3. สมรรถนะในการประเมินความถูกต้องของแหล่งสารสนเทศ 4. สมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อผลิตและนำเสนอเรื่องราว 5. สมรรถนะด้านการอ้างอิงแหล่งที่มาของสารสนเทศที่ใช้ 6. สมรรถนะในการใช้สารสนเทศเพื่อผลิตและเผยแพร่เรื่องได้อย่างถูกกฎหมาย 7. สมรรถนะในการติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งในประเด็นติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย 4.32

ด้านที่ห้า ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อ

สมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อ ประกอบด้วย 1. สมรรถนะในการรับผิดชอบต่อสังคม 2. สมรรถนะในการระมัดระวังในการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาไม่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 3. สมรรถนะในการนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ 4. สมรรถนะความเป็นกลางในการนำเสนอข่าว 5. สมรรถนะการเป็นแบบอย่างของพลเมืองที่ดีหรือไม่ 6. สมรรถนะในการกระตือรือร้นในการรับใช้สังคม

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งใน 3 ประเด็น คือ ระมัดระวังในการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาไม่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ย 4.31 นำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ

มีค่าเฉลี่ย 4.28 และมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.26

อภิปรายผลการวิจัย

จากสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อ สามารถอภิปรายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความรู้

นักข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี จำเป็นจะต้องมีสมรรถนะในงานรอบรู้ทุกมิติในเชิงสหวิทยาการ สามารถบูรณาการองค์ความรู้ในด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์และรู้เท่าทันสื่อใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข่าวสาร กลั่นกรอง ค้นหาความจริงจากข่าวสารและแหล่งที่มาของข่าวที่ปัจจุบันมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นที่จะทำให้การนำเสนอข่าวสารมีความถูกต้องแม่นยำ ไม่ตกเป็นเหยื่อของแหล่งข่าวจากเทคโนโลยีซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลกระทบแก่สังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนา ปาปัดถา และคณะ (Papattha et al., 2013) ที่ศึกษาคุณลักษณะนักสื่อสารมวลชนดิจิทัลและการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักสื่อสารมวลชนในยุคหลอมรวมสื่อ พบว่า คุณลักษณะนักสื่อสารมวลชนดิจิทัลมี 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความรอบรู้เชิงสหวิทยาการ การคิดวิเคราะห์ การคิด

วิพากษ์ การคิดสร้างสรรค์ รู้เท่าทันสื่อ มีความกระตือรือร้น ใฝ่เรียนรู้ มีจรรยาบรรณวิชาชีพ จิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบ และการทำงานได้หลากหลาย หรือจากทักษะของแมคเคิลแลนดักกล่าวถึงในสุกัญญารักษ์มีธรรมโชติ (Rassametummachot, 2004) กล่าวว่า สมรรถนะขั้นพื้นฐาน (threshold competencies) หมายถึง ความรู้ หรือทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลที่ต้องมีเพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่าหรือซับซ้อนกว่าได้ เช่น สมรรถนะในการพูด การเขียน เป็นต้น ส่วนสมรรถนะที่ทำให้เกิดความแตกต่าง (differentiating competencies) หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีผลการทำงานที่ดีกว่าหรือสูงกว่ามาตรฐาน สูงกว่าคนทั่วไป จึงทำให้เกิดผลสำเร็จที่แตกต่างกัน เพื่อให้กลุ่มผู้อ่านหรือกลุ่มผู้เปิดรับสื่อมีความแตกต่างและหลากหลาย ความคิดสร้างสรรค์จะสามารถเข้าถึงคนหมู่มากได้มากขึ้น ทำให้เกิดมุมมองที่ดีต่อผลงานและความคิดของผู้ผลิตผลงานต่อยอด แลกแขนงข่าวสารที่แตกต่าง นอกจากนั้นแล้วยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องคุณสมบัติของนักข่าวที่ดีของภาคภูมิ หรรณา (Hunnapha, 2011) ที่กล่าวว่านักข่าวต้องเป็นผู้ที่อยากรู้อยากเห็น ผู้สื่อข่าวควรเป็นผู้ที่ขบสนใจใคร่รู้เรื่องราวต่าง ๆ รอบตัว ช่างสงสัยเมื่อเห็นสิ่งผิดปกติไปจากธรรมดา มีความกระตือรือร้นที่จะสอบถาม สังเกตการณ์ เสาะหารายละเอียด อันอาจจะนำมาซึ่งข่าวสารอันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ โดยมักจะตั้งคำถามกับตนเองต่อเหตุการณ์ที่กำลังทำข่าวอยู่เสมอในประเด็น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด ทำไม การพัฒนา

สมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ จำเป็นต้องบูรณาการความรู้ข่าวสารในเชิงสหวิทยาการและกระบวนการวิเคราะห์ข่าวสาร เพื่อความแตกต่างและได้เปรียบจากสื่อใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านทักษะ

ในยุคหลอมรวมสื่อ มีสื่อใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมายและมีการแข่งขันสูงด้วยการนำเสนอข่าวสารด้วยความรวดเร็วและน่าสนใจ ดังนั้นการสื่อหลักหรือสื่อดั้งเดิมจะถ่ายทอดเนื้อหาข่าวให้สามารถเห็นภาพและเข้าใจถึงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและถูกต้องอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ แต่จะต้องแข่งขันด้วยความรวดเร็วและทันต่อความต้องการของผู้บริโภคอีกด้วย ส่งผลให้สมรรถนะของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี จำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้เครื่องมือในการนำเสนอข่าวบนแพลตฟอร์มอื่น ๆ และสื่อใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมคู่กับการรักษามาตรฐานสื่อหลัก สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (Thai Journalists Association, 2013) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำหรับพัฒนานักหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2556 ในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพนักข่าว ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสื่อในยุค media convergence นักข่าวจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ ด้วยการพัฒนาทักษะการทำข่าว กล่าวคือ การพัฒนาทักษะการเขียนข่าว / รายงานข่าว ผ่านสื่อใน platform ต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งข่าวออนไลน์ และการรายงานข่าวโทรทัศน์ / วิทยู และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ Reese & Ballinger

(2001) Shoemaker (1991) ที่กล่าวว่า เมื่อมีการเติบโตของคอนเทนต์บนสื่อออนไลน์ ซึ่งธรรมชาติของสื่อประเภทนี้ คือ การเปิดพื้นที่ให้ผู้รับสารที่เคยเป็นเพียงผู้รับสามารถสร้างเนื้อหาได้เอง (user generated content) นักข่าวจึงจะต้องปรับบทบาทของตนเองในการทำข่าว โดยเฉพาะการทำหน้าที่นายทวารข่าวสาร เพราะไม่ใช่ทุกเรื่องจำเป็นต้องผ่าน gate ของนักข่าวอีกต่อไป โดย Mitchelestein & Boczkowski (2009) บอกว่านักข่าวเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น gatekeeper สู่การเป็น gate opening หรือการเปิดประตูเชื่อมโยงสื่อ และผู้อ่านให้มีส่วนร่วมในกระบวนการข่าวทำงานร่วมกันมากขึ้น แทนที่จะเป็นเพียงผู้เลือกเนื้อหาเพื่อนำเสนอ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute, 2015) พบว่าตลาดงานของบุคลากรด้านสื่อยุคสื่อหลอมรวมไม่ใช่ตลาดงานที่เปิดสำหรับผู้สำเร็จการศึกษา ด้านการสื่อสารมวลชนเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นตลาดงานที่เปิดกว้างสำหรับทุกคน โดยผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของตลาดงานจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารได้หลายรูปแบบทั้งการเขียนเล่าเรื่อง การบรรยายด้วยเสียง การถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านคุณลักษณะและเจตคติ

นักข่าวหนังสือพิมพ์ทุกยุคทุกสมัยจะต้องตระหนักถึงวิชาชีพในการนำเสนอข่าวสารอย่างมีจรรยาบรรณ ความถูกต้องในการแสวงหาข่าวสาร และรายงานข่าวด้วยความถูกต้องครบถ้วนบนพื้นฐานข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน

เนื่องจากปัจจุบันด้านการข่าวอยู่ในยุคของการแข่งขันสูง เน้นความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวสารเพียงอย่างเดียว ทำให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย ขาดการกลั่นกรองข่าวและการตรวจสอบความถูกต้อง สื่อหลักจะต้องรักษามาตรฐานการนำเสนอข่าวสาร เป็นบรรทัดฐานให้กับสื่อใหม่และประชาชนที่บริโภคข่าวสาร แสดงถึงความรู้ความเข้าใจ การถ่ายทอดที่เป็นระบบเพื่อไม่ให้เกิดการสื่อสารเกิดความผิดพลาด ทั้งเรื่องของการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ สอดคล้องกับ พิธิษฐ์ ชวาลาวัช และคณะ (Chawalathawat et al., 1996) ที่กล่าวว่า ผู้สื่อข่าวมีหน้าที่ในการขุดคุ้ย แสวงหา และทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่ถูกรายงานผ่านสื่อมวลชนจะต้องนำมาซึ่งความศรัทธา และก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือให้ข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอ เพื่อให้สังคมคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เพื่อหาประเด็นในการรายงานข่าวเป็นแรงบันดาลใจในการเขียนข่าว นักข่าวที่ดีต้องมีความใฝ่รู้ อยากรู้อยากเห็นในเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัวมีความกระตือรือร้นและคล่องแคล่วที่จะเสาะแสวงหารายละเอียดของเรื่องราวต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น เรื่องราวที่ผิดปกติไปจากธรรมดาเรื่องราวแปลกใหม่ หรือเรื่องราวอันอาจนำมาซึ่งข่าวสารอันจะเป็นผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติ เรื่องราวที่ได้จากการแสวงหาและค้นหาข้อมูลนี้สามารถใช้เป็นแรงบันดาลใจในการนำเสนอข่าวได้ สอดคล้องกับจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541 ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ คือ การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณ และ

มาตรฐานทางวิชาชีพอย่างเคร่งครัด ไม่ละเมิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยใช้ทั้งวัจนภาษา และอวัจนภาษาอย่างระมัดระวัง นำเสนอข่าวอย่าง ตรงไปตรงมาปราศจากอคติมิให้กระทบกระเทือน ถึงผู้อื่น ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะในงานของ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ การดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ คุณลักษณะและเจตคติของมาตรฐานการเป็น สื่อหลักหรือสื่อต้นแบบเรื่องการรายงานข่าว ที่ถูกต้องเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ

อาชีพสื่อเป็นอาชีพที่ต้องปรับตัวตลอดเวลา การพัฒนาสมรรถนะในการปรับตัวเพื่อ รองรับการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่จำเป็น ความ ก้าวหน้าของเทคโนโลยีและวิธีการนำเสนอ ข่าวสารที่หลากหลายและดึงดูดความสนใจ ของผู้บริโภคข่าวสารมีมากขึ้น อีกทั้งกระแส ความสนใจของสังคม องค์กรสื่อและนักข่าว หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อการ อยู่รอดเพื่อให้อาจสามารถแข่งขันกับสื่อต่าง ๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่นในการ ทำงานและต้องปรับตัวได้กับทุกสภาวะการณ์ ในการปฏิบัติงานด้านสื่อ สอดคล้องกับ พิมลพรรณ ดุษิยามี (Doosiyamee, 2007) ที่กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญต่อการ บริหารธุรกิจในปัจจุบัน เนื่องจากองค์กรการ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อม ภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน ผู้บริหาร ที่มีประสิทธิภาพต้องมีวิธีการให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้ถึงการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งผลให้

ผู้บริหารปรับวิธีการบริหารงานให้ทันต่อ สถานการณ์สามารถกำหนดทิศทางขององค์กรการ ในอนาคตได้อย่างชัดเจนเพื่อให้องค์กรบรรลุผล ตามเป้าหมายที่กำหนดโดยมีการวิเคราะห์สภาพ แวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกขององค์กร ซึ่งจะทำให้องค์กรสื่อสารสิ่งพิมพ์มีแนวทางในการ ปรับเปลี่ยนอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะเดียวกัน ก็ยังต้องยึดมั่นในมาตรฐานและเอกลักษณ์ ของสื่อสิ่งพิมพ์ของตนเอง กาญจนา แก้วเทพ (Kaewthep, 2000) กล่าวถึงทฤษฎีเทคโนโลยี การสื่อสารเป็นตัวกำหนด เรื่องความสมดุล ระหว่าง “ความเร็ว” และ “ความถูกต้อง” ด้วย ความเร็วของการรายงานข่าวผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการในการรับข่าวสาร อย่างทันต่อเหตุการณ์ของผู้ใช้สื่อสังคมและ สื่อออนไลน์ทำให้ประเด็นในเรื่องความถูกต้อง เป็นปัญหาสำคัญ และหลายครั้งพบว่าเกิด ความผิดพลาดในการให้ข้อมูลข่าวสารเพราะ ความเร็ว ประเด็นที่มีการศึกษากันคือทำอย่างไร ให้สามารถรักษาความถูกต้องท่ามกลางความ รวดเร็วได้ นอกจากนี้ Aumtante (2007) และ Carpenter (2010) ได้ค้นพบทักษะที่จำเป็นต่อ การหนังสือพิมพ์ได้แก่ทักษะที่สำคัญที่มีมาแต่เดิม และทักษะทางคุณลักษณะมีความสำคัญมาก ได้แก่ ความเชี่ยวชาญด้านการปรับตัวเช่นความรู้ นอกเหนือจากความรู้ด้านหนังสือพิมพ์และการ สื่อสารมวลชน ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่าง มีวิจรณ์ญาณ การเป็นผู้นำ และการแก้ปัญหา ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนานักข่าว หนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมสื่อ การมีแนวทาง ในการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

และพร้อมปรับตัวเพื่อรองรับสถานการณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ

ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีการพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ต้องรักษาไว้ซึ่งบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของการเป็นสื่อหลักที่นักข่าวและองค์กรมีจรรยาบรรณวิชาชีพในการนำเสนอข่าวสารอย่างถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น มีความตระหนักอยู่เสมอว่าสื่อมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของประชาชนในขณะเดียวกันนักข่าวเองก็ต้องมีการเรียนรู้ทักษะและสมรรถนะใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เนื่องจากเทคโนโลยีในการนำเสนอข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงส่งผลต่อวิธีการนำเสนอข่าวสารและกฎระเบียบต่างๆ ของสังคม สอดคล้องกับ สมบัติธำรงธัญวงศ์ (Thamrongthanyawong, 2002) ได้ให้ความหมายของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ว่าเป็นการวางแผนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้ข้อมูลในการวินิจฉัยเหตุการณ์ต่างๆ และการกำหนดชุดของกิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมเพื่อให้องค์กรอยู่ในฐานะที่ดีที่สุด มีความพร้อม และมีสมรรถนะที่จะตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นมาตรฐานของการเป็นสื่อหลักที่มีจรรยาบรรณวิชาชีพจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะทำให้นักข่าวหนังสือพิมพ์และองค์กรใช้เป็นแนวทางที่เป็นบรรทัดฐานของสื่อต่อไปได้ไม่ว่ายุคใดก็ตาม และยังคงสอดคล้องกับ Schramm (1996

as cited in Sakdise, 2001) สิ่งทีหนังสือพิมพ์ต้องคำนึงถึงควบคู่กับการมุ่งนำเสนอภาษาที่เข้าใจ เราอารมณ์ คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีหลักการสำคัญ และสื่อจะต้องปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณและมาตรฐานทางวิชาชีพ ด้วยเหตุนี้การเขียนข่าวของหนังสือพิมพ์จึงสมควรมีการควบคุมเพื่อให้เป็นไปตามหลักจรรยาบรรณและมาตรฐานทางวิชาชีพดังกล่าว และการควบคุมที่ดีที่สุดสำหรับสื่อคือการควบคุมจากตัวสื่อเอง

นอกจากนี้แล้วยังสอดคล้องกับจริยธรรมของผู้สื่อข่าว ตามแนวคิด ของพิศิษฐ์ ชวาลาวัธ และคณะ (Chawalathawat et al., 1996) ที่กล่าวว่า นักข่าวมีหน้าที่ในการพัฒนาความรู้และความรอบรู้เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถถ่ายทอดและบันทึกเรื่องราวเหล่านั้น ให้ทันเวลา ทันสมัยเสมอ โดยสื่อต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและปฏิบัติหน้าที่ในสิ่งที่จำเป็นและเหมาะสม ในยุคหลอมรวมสื่อการพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์ขั้นพื้นฐานในการรักษามาตรฐานของสื่อหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

1.1 จากผลการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาศมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี ทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติ การใช้เทคโนโลยี และจริยธรรมและจรรยาบรรณ มีผลสำคัญต่อวิชาชีพนักข่าวหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน จึงต้องให้ความสำคัญ และความเร่งด่วนต่อการ

พัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์

1.2 ควรส่งเสริมสนับสนุนพัฒนา

สมรรถนะนักข่าวในทุกมิติเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนบางท้องถื่นคราคาไม่ถึง จะทำให้เกิดผลเสียต่อองค์กรได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

2.1 ควรนำผลการศึกษายุทธศาสตร์

การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี ไปใช้กับสื่อที่มีองค์ประกอบคล้ายกันได้

2.2 ควรศึกษา เฉพาะด้านของ

ยุทธศาสตร์ 5 ด้านของยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์

การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี ในสื่ออื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์

3.2 ควรมีการวิจัยเฉพาะด้านของ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะในงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี เช่น เน้นเฉพาะ ด้านความรู้ 1 เรื่อง ด้านทักษะ 1 เรื่อง ด้านคุณลักษณะและเจตคติ 1 เรื่อง การใช้เทคโนโลยี 1 เรื่อง และจริยธรรมและจรรยาบรรณ 1 เรื่อง

3.3 ควรมีการวิจัยถึงสมรรถนะภาพ

รวมสื่อมวลชนทุกแขนง เพื่อพัฒนาสมรรถนะโดยรวมของสื่อมวลชนไทยให้มีสมรรถนะแข่งขันกับสื่อมวลชนโลกได้ในอนาคต

REFERENCES

- Aumente, J. (2007). Multimedia journalism changes what universities teach. *Nieman Reports*, 61(3), 85–87.
- Carpenter, S. (2010). A study of content diversity in online citizen journalism and online newspaper articles. *New Media & Society*, 12(7), 1064–1084. Retrieve 7 December 2018, from doi:10.1177/1461444809348772
- Chawalathawat, P. et al. (1996). Advanced news reporting. Bangkok: Dokya. (in Thai)
- Dusiamee, P. (2007). Strategic management of private school administration. Bangkok: Silpakorn University. (in Thai)
- Hannapa, P. (2011). Introduction to news writing. Bangkok: Inthanin. (in Thai)
- Kaewthep, K. (2000). Mass communication: theories and guidelines for education. (2nd edition). Bangkok: Edison Press. (in Thai)
- Mitchelstein, E. & Pablo, J. B. (2009). “Between tradition and change: a review of recent research on online news production.” *Journalism*, 10(5), 562–86. doi:10.1177/1464884909106533.

- Papattha, C. et al. (2015, January 22 - 23). Digital media features and educational management for the development of mass media in the media fusion era, the 29th National Symposium on Audiovisual Relations of Thailand. (in Thai)
- Rasmithamchoti, S. (2004). Competency: Administrative tools that Undeniably. "Productivity. 9(53), 44 - 48. (in Thai)
- Reese, S. D., & Ballinger, J. (2001). The roots of a sociology of news: remembering mr. gates and social control in the newsroom. *Journalism and Mass Communication Quarterly*. 78(4), 641-658. Retrieve 7 December 2018, from <https://doi.org/10.1177/107769900107800402>
- Sakdiset, A. (2001). Factors in the presentation of false news and newspaper acceptance. (Excellent thesis, Kampon Watcharapol Award) Bangkok: Matichon Publishing. (in Thai)
- Shoemaker, P. J. (1991). *Communication concepts 3: gatekeeping*. Newbury Park, CA: Sage.
- Sirimetai, C. (2013). Newspaper changes in the Internet. *Journal of Social Sciences and Arts*. 2 (1), 1-14. (in Thai)
- Thailand Development Research Institute Foundation. (2016). Research project on media reform, Volume 2, "Problems and guidelines for the development of Thai media personnel". Office of the Broadcasting Commission Television and affairs National Telecommunications. Retrieved 3 April 3, 2017, from <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2017/07/Volume-2-Problems-and-guidelines-for-the-development-of-Thai-media-personnel>. (in Thai)
- Thamrongthanyawong, S. (2002). *Project Management*. Bangkok: Sematham. (in Thai)
- The Journalist Association of Thailand (2013), *The Journalist Association of Thailand Strategy*. Retrieve December 7, 2018, from http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3200:2013-05-09-10-53-02&catid=22:about-us&Itemid=19 (in Thai)
-

แนวทางการขับเคลื่อนความรู้เท่าทันสื่อสำหรับเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ
และแนวทางสำหรับประเทศไทย

THE MOBILIZATION APPROACHES OF MEDIA LITERACY
FOR CHILDREN AND YOUNGSTERS IN FOREIGN COUNTRIES,
AND THE APPROACHES FOR THAILAND

วรัชญ์ ครุจิต

Warat Karuchit

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration,
Bangkok, Thailand

Email: warat.ka@hotmail.com

Received: 2018-11-12

Revised: 2018-12-25

Accepted: 2019-02-05

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลสำหรับเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารจากกรณีศึกษา จาก 6 ประเทศ คือ 1) สหรัฐอเมริกา: The News Literacy Project 2) แคนาดา: The Ontario Media Literacy Curriculum 3) สหภาพยุโรป: European Association for Viewers Interests 4) อินเดีย: The Peace Gong Media Literacy Programme 5) ออสเตรเลีย: SeeMe Media Literacy Project 6) ญี่ปุ่น: Digital Storytelling for Media Literacy ผลการศึกษาพบ 5 ประเด็นที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ คือ 1) การได้รับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การออกแบบเนื้อหาที่มีประเด็นชัดเจน และสอดคล้องกับปัญหา

สำคัญของประเทศ 3) การสร้างองค์ความรู้และการวิจัยทางความรู้เท่าทันสื่อ หรือมีองค์การที่มีความรู้
สนับสนุน 4) การถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายลงมือทำกิจกรรมการผลิตสื่อ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ
เป็นพี่เลี้ยง 5) ความต่อเนื่อง ความทันสมัย และความหลากหลาย ของการสร้างสื่อและทำกิจกรรม
ซึ่งผู้วิจัยจึงได้พัฒนาผลการศึกษาขึ้นเป็นโมเดล 3E4I นั่นคือ Education, Experience, Expert และ
Interconnectedness, Information, Information และ Integration

คำสำคัญ: ความรู้เท่าทันสื่อ ความรู้เท่าทันดิจิทัล การขับเคลื่อน เด็กและเยาวชน

ABSTRACT

This study has two objectives as follows: 1) to study mobilization approaches to develop media and digital literacy for children and youngsters in foreign countries, and 2) to study mobilization approaches to develop media and digital literacy for children and youngsters in Thailand. This study is a qualitative research, employing document research method to study mobilization approaches for developing media and digital literacy of six projects in six foreign countries; 1) The United States: The News Literacy Project (NLP), 2) Canada: The Ontario Media Literacy Curriculum, 3) The European Union: European Association for Viewers Interests (EAVI), 4) India: The Peace Gong Media Literacy Programme, 5) Australia: SeeMe Media Literacy Project, 6) Japan: Digital Storytelling (DST) for Media Literacy The study found five key findings that can be applied as mobilization approaches to develop media and digital literacy for children and youngsters in Thailand; 1) having support from all of the relevant stakeholders, 2) designing content with clear direction that correspond with key problems of the country, 3) producing knowledge and research studies in the field of media literacy or having support from knowledgeable organizations, 4) transferring of knowledge that leads to action of creating media content with experts as mentors, and 5) having continuous, modern, and various media content and activities. From this finding, researcher has developed the 3E4I Model, which comprises of Education, Experience, Expert, Interconnectedness, Information, Information and Integration.

Keywords: media literacy digital literacy mobilization kids and youngsters

บทนำ

ในปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่าสื่อมีอิทธิพลอย่างสูง โดยเฉพาะการเข้ามาของสื่อดิจิทัล ซึ่งรวมถึงสื่อโซเชียลมีเดีย ที่เป็นนิยามของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสื่อจะมีบทบาทและประโยชน์ต่อสังคมหลายประการ แต่การใช้สื่อมวลชนและสื่อดิจิทัลนั้นก็อาจก่อให้เกิดผลในทางลบได้ในหลายประการเช่นกัน โดยมีงานวิจัยที่พบว่าสื่อดิจิทัล อาจก่อให้เกิดผลในทางลบต่อเยาวชนได้ถึง 8 หัวข้อใหญ่ และ 30 หัวข้อย่อย คือ 1) การล่อลวง 2) เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม 3) การกลั้วรังแกกันทางออนไลน์ 4) การก่อให้เกิดความไม่พอใจ 5) การก่อให้เกิดความเข้าใจผิด 6) การใช้เวลาในทางที่ไม่สร้างสรรค์ 7) การกระทำผิดกฎหมาย และ 8) การก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Karuchit, 2016) ดังนั้นความรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อประชาชนผู้ใช้สื่อโดยเฉพาะกับเด็กที่ยังอาจขาดวิจารณญาณในการใช้ เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันผลกระทบในทางลบที่อาจเกิดขึ้นทั้งกับตัวเองและกับสังคม อีกทั้งหากสามารถปลูกฝังทักษะความรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลให้เด็กไทยได้ ประชากรกลุ่มนี้ก็จะเติบโตขึ้นเป็นอนาคตของชาติที่มีคุณภาพต่อไป

ประเทศไทยมีความพยายามจะขับเคลื่อนนโยบายเพื่อพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อให้มากขึ้น แต่ยังคงขาดองค์ความรู้ โดยเฉพาะแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศตะวันตก มีการวางแผนนโยบายและการขับเคลื่อนนโยบายออกมาเป็นอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษากรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ในรูปแบบที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้แนวทางที่หลากหลายและสามารถถอดบทเรียนเป็นองค์ความรู้ที่ครอบคลุม ซึ่งจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการวางแผนนโยบายและการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลในประเทศไทยสำหรับเด็กต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลสำหรับเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ
2. เพื่อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการศึกษาเอกสาร ศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลจากกรณีศึกษาในต่างประเทศซึ่งเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนความรู้เท่าทันสื่อได้ 2) มีข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษที่มากเพียงพอต่อการวิเคราะห์ 3) ประเด็นในการขับเคลื่อนที่หลากหลายและไม่ซ้ำกัน และเลือกเพียงประเทศละหนึ่งกรณีศึกษา แต่ให้ครอบคลุมประเทศในทวีปต่าง ๆ ให้มากที่สุด โดยเลือกได้จำนวน 6 กรณีศึกษา

จาก 5 ประเทศ และ 1 ภูมิภาค จาก 4 ทวีป ดังนี้

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา: The News Literacy Project (NLP)
2. ประเทศแคนาดา: The Ontario Media Literacy Curriculum
3. สหภาพยุโรป: European Association for Viewers Interests (EAVI)
4. ประเทศอินเดีย: The Peace Gong Media Literacy Programme
5. ประเทศออสเตรเลีย: SeeMe Media Literacy Project
6. ประเทศญี่ปุ่น: Digital Storytelling (DST) for Media Literacy

โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จากเว็บไซต์ของทั้ง 6 โครงการเป็นแหล่งข้อมูลหลัก นอกจากนี้ ยังใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น ข่าว และคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องด้วย โดยในการวิเคราะห์นั้น จะมีกรอบในการวิเคราะห์ 6 ประเด็น ได้แก่ 1) จุดเน้น 2) กลุ่มเป้าหมาย 3) องค์ประกอบสำคัญ 4) สื่อที่ใช้ในการขับเคลื่อน 5) ผลที่เกิดขึ้น 6) ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จ ซึ่งจะนำ 6 ประเด็นนี้เป็นกรอบในการวิเคราะห์กรณีศึกษาเพื่อสังเคราะห์ออกมาเป็นแบบจำลองที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศไทยต่อไป

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา สามารถสรุปรายละเอียดของกรณีศึกษาในแต่ละประเทศได้ดังนี้

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา: The News Literacy Project (NLP)

The News Literacy Project (NLP) หรือ โครงการรู้เท่าทันข่าว เป็นองค์กรเพื่อการศึกษาที่ไม่หวังผลกำไร มีงบประมาณในการดำเนินงานมาจากการบริจาค มีเป้าหมายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากเรื่องแต่ง โดยมีเป้าหมายคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย อาศัยความร่วมมือกับครูและนักข่าว การรู้เท่าทันข่าวสารคือการรู้และตระหนักว่าข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไม่ได้ถูกผลิตขึ้นด้วยมาตรฐานเดียวกัน การรู้เท่าทันข่าวสารช่วยให้เด็ก ๆ รู้จักใช้มาตรฐานทางวารสารศาสตร์เพื่อเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณภาพและบอกได้ว่าข่าวสารนั้น ๆ ควรเชื่อถือหรือแชร์หรือไม่ หรือต้องปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อได้รับข่าวสารต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของกฎหมายที่สืบเนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 (First Amendment) ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ รวมทั้งสิทธิเสรีภาพและเงื่อนไขในการแสดงความคิดเห็น และเสรีภาพของสื่อมวลชนในสังคมประชาธิปไตย โดยเฉพาะในบทบาทของการเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน เนื่องจากข่าวสารทุกวันนี้มาจากหลายหลากที่มาและมาในรูปแบบที่แตกต่าง ทำให้ยากที่จะบ่งบอกว่าข่าวใดเป็นข่าวแท้ ซึ่งหมายถึงเป็นข่าวที่ผ่านการค้นหาข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ หรือข่าวใดเป็นเพียงข่าวที่มีเป้าหมายชักจูงใจขายของขึ้นาหรือฉกฉวยโอกาส

โครงการ News Literacy Project

มีความจำเป็นสำหรับการเสพข่าวในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชน ดังที่ผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยแอสตันฟอร์ด เมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี 2016 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาและนักศึกษาระดับอุดมศึกษากว่า 7,800 คน จาก 12 มลรัฐ ไม่สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่เข้ามาจากอุปกรณ์การสื่อสารต่างๆ ได้ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ โดยมีหลักสูตรที่หลากหลาย เช่น หลักสูตรห้องเรียนออนไลน์ (Checkology™ virtual classroom) หลักสูตรนอกเวลาเรียน (after-school program) หลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนักเรียน (student workshops) หลักสูตรพัฒนาผู้สอนมืออาชีพ (professional development) โดยมีกิจกรรมที่หลากหลายที่ช่วยเสริมทักษะการแยกแยะข้อเท็จจริงในข่าวให้กับผู้เรียน เช่น แบบทดสอบข้อเท็จจริงในข่าว (news lit quiz) การจัดค่ายการผลิตหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ การจัดการเสวนาออนไลน์เกี่ยวกับประเด็นต่างๆ การบรรยายพิเศษโดยนักข่าว และกิจกรรมอื่นๆ

ผลสำเร็จของโครงการนี้คือ มีครูมากกว่า 2,000 คนใน 50 รัฐ รวม Washington D.C. ที่ลงทะเบียนใช้หลักสูตร Checkology ในชั้นเรียน มีนักเรียนเกือบ 220,000 คน และในภาพรวม มีครูมากกว่า 11,700 คน จาก 86 ประเทศ ลงทะเบียนใช้หลักสูตร Checkology ในการสอนนักเรียนมากกว่า 1.78 ล้านคน โดยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของโครงการนี้คือการมีพันธมิตรเครือข่ายองค์กรข่าวและนักข่าวมืออาชีพและผู้ก่อตั้งมีความเชี่ยวชาญนอกจากนี้

ยังมีระบบ Platform เป็นของตนเอง รวมทั้งเนื้อหา มีองค์ความรู้ที่ดี เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนทุกระดับ (The News Literacy Project, 2017)

2. ประเทศแคนาดา: The Ontario Media Literacy Curriculum

ประเทศแคนาดา เป็นประเทศที่มีการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่ออย่างจริงจังและเข้มแข็ง มีความโดดเด่นจนสามารถกลายเป็นมาตรฐานระดับสากล ซึ่งหนึ่งในโครงการที่สำคัญคือ โครงการการบูรณาการการสอนเรื่องความรู้เท่าทันสื่อในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ ตามกฎหมายของแคว้นออนแทรีโอ ซึ่งมีประชากรมากกว่า 1 ใน 3 ของประเทศ เป็นแห่งแรกในโลกที่บรรจุความรู้เท่าทันสื่อเข้าไว้ในการศึกษาภาคบังคับ ตั้งแต่ปี 1987 โดยกำหนดให้มีการเรียนการสอนความรู้เท่าทันสื่อที่พัฒนาขึ้นโดย Association for Media Literacy (AML) ด้วยสัดส่วน 1 ใน 10 ของการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับเกรด 7-8 (อายุ 12-14 ปี) และเพิ่มขึ้นเป็น 1 ใน 3 ของวิชาภาษาอังกฤษสำหรับเกรด 9-10 (อายุ 14-16 ปี) และเกรด 11-12 (อายุ 16-18 ปี) ต่อมาในปี 1995 การศึกษาเรื่องสื่อถูกบรรจุเข้าไว้ในนโยบายหลักสูตรการศึกษาสามัญของรัฐออนแทรีโอ สำหรับเกรด 1-8 (อายุ 6-14) ปี และได้ปรับปรุงหลักสูตรภาษาอังกฤษของระดับมัธยมศึกษาเกรด 9-10 ในปี 1999 และเกรด 11 และ 12 ในปี 2001 และ 2002 ตามลำดับ โดยสี่สาขาของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาที่ปรับปรุงใหม่คือ (1) วรรณคดีศึกษาและการอ่าน (2) การเขียน (3) หลักภาษา และ (4) สื่อศึกษา

ซึ่งหลักสูตรสาขาสื่อศึกษานี้ประกอบด้วย การเรียนการสอนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และคิดเป็นสัดส่วน 1 ใน 4 ของเป้าหมายของการศึกษาเท่ากับสาขาอื่นๆ นอกจากนี้การศึกษาเรื่องของสื่อยังถูกบูรณาการเข้ากับอีก 3 ด้านของหลักสูตรอีกด้วย นอกจากนั้น สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (เกรด 11-12) ยังมีรายวิชาสื่อศึกษาที่เป็นวิชาเลือกอีกด้วย ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวกับการศึกษาดวบท ผู้รับสื่อ และการผลิตสื่อ วิชาเลือกอื่น ๆ เช่นรายวิชาวรรณกรรมแคนาดา ศิลปะการเขียนและการรู้หนังสือ ก็มีกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับสื่อด้วยเช่นกัน นอกจากนี้หลักสูตรภาษาอังกฤษแล้ว ยังมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสื่อในหลักสูตรของสาขาอื่น ๆ ในรัฐออนแทรีโออีกด้วย เช่น สุขศึกษาและพลศึกษา (health and physical education) ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ (Media Smarts, 2018)

ในปี 2006 รัฐออนแทรีโอได้ปรับปรุงหลักสูตรภาษาสำหรับนักเรียนระดับประถม (Grades 1-8) ซึ่งเพิ่มสาขา การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) เข้าไปเพิ่มเป็นสาขาใหม่ที่ 4 จากเดิมที่มี 3 สาขา คือ (1) การสื่อสารด้วยการพูด (2) การอ่าน (3) การเขียน โดยกำหนดให้ครูผู้สอนต้องสามารถ “ออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์ความคาดหวังของแต่ละสาขาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงและให้นักเรียนเข้าใจว่าทั้ง 4 สาขานี้มีความเชื่อมโยงและส่งเสริมกันและกันอย่างไร” นอกจากนั้น รัฐออนแทรีโอยังได้ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของนักเรียน

ชั้นอนุบาลในปี 2006 ที่กำหนดวัตถุประสงค์ให้เด็ก “เริ่มที่จะตอบสนองอย่างวิพากษ์กับสื่อแอนิเมชั่น สื่อสารความคิดของตนเองทางวัจนภาษาและอวัจนภาษาเกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลาย และรับชมและรับฟังสื่อที่หลากหลายและสามารถตอบสนองต่อสื่อเหล่านั้นได้ในเชิงวิพากษ์” (Ministry of Education, Canada, 2006).

ความสำเร็จของรัฐออนแทรีโอในการสามารถบรรจุหลักสูตรความรู้เท่าทันสื่อในการศึกษาภาคบังคับ ได้ส่งผลให้รัฐอื่น ๆ อีก 9 รัฐ ผลักดันนโยบายการบรรจุหลักสูตรความรู้เท่าทันสื่อในการศึกษาภาคบังคับของรัฐตนเองได้สำเร็จเช่นกัน โดยความสำเร็จนี้ เกิดจากความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งกลุ่มองค์กรเพื่อสาธารณะที่ขับเคลื่อนด้านการรู้เท่าทันสื่อ สมาคมครูและผู้ปกครอง และองค์กรสื่อวิชาชีพ รวมทั้งการมีสมาคมด้านความรู้เท่าทันสื่อที่เข้มแข็ง (AML) ที่ช่วยสร้างชุดความรู้และให้คำแนะนำในการสอนความรู้เท่าทันสื่อ และจากความเข้มแข็งของภาคประชาชนทั้งจากผู้ปกครองและครูในการขับเคลื่อนและกดดันภาครัฐและองค์กรสื่อ (Pungente, n.d.)

3. สหภาพยุโรป: European Association for Viewers Interests (EAVI)

สหภาพยุโรป มีการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อในระดับภูมิภาคยุโรป โดยมีองค์กรที่สำคัญคือ European Association for Viewers Interests (EAVI) โดย EAVI เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (non-profit organization) ระดับนานาชาติ จัดทะเบียนก่อตั้งในกรุงบรัสเซลส์ ได้รับการสนับสนุนและ

ทำงานให้กับ Alliance of Civilisations ของสหประชาชาติ the Council of Europe และ UNESCO และมีการร่วมมือกับภาคประชาสังคม สื่อ นักวิชาการ องค์กรสาธารณะ และองค์กรเด็กและเยาวชนทั่วยุโรป EAVI เพื่อส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อและการเป็นพลเมือง และให้การสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการอ่านเขียนและมีส่วนร่วมของพลเมืองผ่านสื่อเนื่องจากการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมของยุโรปต้องอาศัยทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ การส่งเสริมให้คนยุโรปเป็นผู้ใช้สื่อที่มีความรับผิดชอบ นำไปสู่สังคมที่แข็งแกร่ง เป็นประชาธิปไตย และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประเด็นหลักของ EAVI คือ “ความรู้เท่าทันสื่อเพื่อความเป็นพลเมือง” (media literacy for citizenship) โดยส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การผลิตผลงาน บทความ เนื้อหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ (เช่น การ์ตูนชุด “a journey to media literacy”) เป็นผู้จัดงานเสวนาและกิจกรรมต่าง ๆ (เช่น กิจกรรมค่าย EAVI BarCamp (การใช้สื่อ) สำหรับเยาวชน) โดยใช้สื่อที่หลากหลายและครอบคลุมนำเสนอในประเด็นเดียวกันทั้งหมด ทำให้จดจำได้ง่าย การเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมเกี่ยวกับความรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มประเทศยุโรป และเครือข่าย การเป็นผู้ริเริ่ม ประสานงานและผลักดันให้เกิดนโยบายสนับสนุนความรู้เท่าทันสื่อให้มีการสอนในโรงเรียน และให้เป็นวาระของสหภาพยุโรป และมีการวัดระดับความรู้เท่าทันสื่อของคนในยุโรปอย่างสม่ำเสมอ (European Association for Viewers Interests, n.d.)

จุดเด่นของ EAVI คือการมีกิจกรรมข่าวสารและเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง และ อัปเดต มีการร่วมมือและประสานงานกับเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ และทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของพลเมืองในยุโรปทั้งหมด ด้วยการผลักดันนโยบาย จัดงานประชุมวิชาการ สร้างเครือข่าย ทำวิจัยจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ จัดทำแนวทางการปฏิบัติและเนื้อหาออนไลน์ เพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก และเป็นตัวแทนของคณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ในการศึกษาและประเมินระดับความรู้เท่าทันสื่อ โดย EAVI ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญระดับชาติที่มาจากหลายประเทศและใช้หลายภาษา วัตถุประสงค์ของ EAVI ได้แก่ การส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์และการรู้เท่าทันสื่อ การพัฒนาและเผยแพร่ข้อควรปฏิบัติในการใช้สื่อ และการส่งผ่านความสนใจของพลเมืองด้วยการตั้งสถาบันต่าง ๆ ใน EU เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสื่อ นอกจากนี้ EAVI ยังให้คำปรึกษาดต่อสาธารณะ (public consultations) ในด้านการรู้เท่าทันสื่อด้วย

EAVI ประสบความสำเร็จในโครงการรณรงค์ผลักดันการรู้เท่าทันสื่อเข้าสู่กฎหมายของสหภาพยุโรป หลังจากดำเนินการรณรงค์หลากหลายรูปแบบตั้งแต่ร่างหนังสือแสดงเจตจำนง และรณรงค์ผลักดันสมาชิกสหภาพยุโรป และสมาชิกคณะกรรมาธิการที่เกี่ยวข้อง จนในเดือนมิถุนายน 2016 ได้จัดเวทีอภิปรายที่สหภาพยุโรป ซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจผ่านกฎหมาย และในเดือนตุลาคมปีเดียวกันก็ได้ร่างข้อเสนอ

แก้ไขกฎหมายและยื่นต่อสหภาพยุโรป จนประสบความสำเร็จ โดยได้เพิ่มข้อความที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในกฎหมายของสหภาพยุโรป มีการให้คำนิยามการรู้เท่าทันสื่อใหม่ที่ไม่ได้หมายความว่าเพียงการใช้สื่อเป็นในเชิงเทคนิค และกำหนดให้ความรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) และความคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) เป็นส่วนสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมในการพัฒนาความเป็นพลเมืองสำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัย และจะต้องมีการส่งรายงานการนำนโยบายนี้ไปปฏิบัติ พร้อมทั้งข้อเสนอในการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อ รายงานนโยบาย การปฏิบัติ และมาตรการการประเมินผลในการส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อของประเทศสมาชิกต่าง ๆ (Celot, 2017)

ความสำเร็จของ EAVI จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่ามาจากการมีเครือข่ายสนับสนุนที่กว้างขวางและน่าเชื่อถือ เช่น UNESCO และสหภาพยุโรป การมีเครือข่ายบุคคลที่เข้มแข็งทั้งนักวิชาการและนักบรรณารักษ์ที่สามารถผลักดันเชิงนโยบายได้ และการจัดการบรรณารักษ์ที่หลากหลายและต่อเนื่อง ทั้งการผลิตเนื้อหาที่หลากหลายในหลายภาษา และการจัดกิจกรรมในหลายประเทศ

4. ประเทศอินเดีย: The Peace Gong Media Literacy Programme

โครงการห้องสันติเพื่อการรู้เท่าทันสื่อริเริ่มโดยมูลนิธิ Gurudev Rabindranath Tagore Foundation (มูลนิธิคุรุเทพ รพินทรนาถ ฐากูร) เกิดจากการรวมตัวกันของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร นักสังคมสงเคราะห์ และนักวิจัย

เพื่อสันติภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสาร ความสามารถเชิงสัญญาวิทยาและเชิงวัฒนธรรมควบคู่กับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางสังคมที่ทวีความซับซ้อนได้ และเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กในการใช้สื่อเพื่อให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมของสันติผ่านทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยหลอมรวมเด็กและเยาวชนจากหลากหลายภูมิหลังและส่งเสริมให้เด็ก ๆ ผลิตผลงานตามหลักการของโครงการและสนับสนุนให้ใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อเครือข่ายสังคม อีเมลล์ และมือถือในการติดต่อกับเด็ก ๆ ที่เป็นนักข่าวจากที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศและจากต่างประเทศ ความร่วมมือจากเด็กและเยาวชนทั่วโลกนี้เองที่จะนำไปสู่การทำงานเพื่อสร้างสันติภาพในโลก (Thomas, Kundu & Yadav, 2015)

ผลิตผลหลักของโครงการคือหนังสือพิมพ์เด็กห้องสันติ ที่ดำเนินการโดยอาสาสมัครในรัฐลาดักห์ แคชเมียร์ และจัมมู ในอินเดีย เป็นหนังสือพิมพ์รายไตรมาส จำนวน 12 หน้า ตีพิมพ์ฉบับแรกในปี 2012 ตีพิมพ์ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์เสียง (talking paper) หนังสือพิมพ์อักษรเบรลล์ และ wallpaper (ลักษณะคล้าย infographic) และมีแผนจะขยายไปยังแพลตฟอร์มดิจิทัลอื่น ๆ ในอนาคต (นอกจากหนังสือพิมพ์ยังมีวงดนตรี และกลุ่มทำภาพยนตร์ด้วย) หนังสือพิมพ์ได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น องค์การอาหารและเกษตรฯ ของสหประชาชาติ อาสาสมัครของสหประชาชาติ สมาคมฟื้นฟูอินเดีย (Rehabilitation

Council of India) (องค์กรรัฐ) และ องค์กรเอเชียใต้ เพื่อการ The South Asian Initiative to End Violence against Children ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญของ SAARC ในการยับยั้งความรุนแรงต่อเด็กในเอเชียใต้

ในช่วง 2 ปีแรกของโครงการ สามารถรวบรวมเด็กได้ทั่วประเทศอินเดีย โดยทีมฆ้องสันติประกอบด้วยเด็กและเยาวชนตั้งแต่รัฐมณีปุระ ถึงรัฐจัมมูและแคชเมียร์ จากรัฐเกรละ ถึงรัฐมธยประเทศ และเบงกอลตะวันตก รวมถึงทีมงานจากต่างประเทศที่ร่วมกันทำให้ฆ้องสันติเป็นโครงการระดับโลก ทั้งเนปาล ปากีสถาน เยอรมนี โมร็อกโก และทั่วเอเชียแปซิฟิก ในการส่งเสริมวาทกรรมระหว่างวัฒนธรรมและสันติภาพผ่านการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งโครงการฆ้องสันติไม่ใช่แค่การให้เด็กเขียนเรื่องเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม แต่ยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการสร้างชุมชน ตลอดจนสนับสนุนสิทธิเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันมีสำนักงานฆ้องสันติใน 14 รัฐของอินเดียและในอีก 5 ประเทศ ทำให้โครงการฆ้องสันติเป็นการเคลื่อนไหวของอาสาสมัครที่ไม่มีทั้งอาคารที่ตั้งสำนักงาน ทีมงาน หรือเงินทุน โดยมีจุดแข็งอยู่ที่อาสาสมัครเด็กและเยาวชนที่ทำงานอย่างใกล้ชิดกับนักข่าวเด็กเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตอนนี้สามารถผลิตรายงานข่าวเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมที่หลากหลายได้ โครงการฆ้องสันติได้รับรางวัลอาสาชยยอดเยี่ยมจากองค์การสหประชาชาติ (United Nations Volunteers Award)

นอกจากหนังสือพิมพ์ ยังมีการจัดตั้งชมรมฆ้องสันติขึ้นในโรงเรียนอีกด้วย เพื่อให้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเป็นเรื่องมีผลผลักดันให้เด็กและเยาวชนพัฒนาไปเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม โดยชมรมฆ้องสันติจะเข้าไปช่วยให้การพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนในการใช้สื่อเพื่อนำเสนอประเด็นทางสังคม ให้เด็กมีส่วนร่วมและปลูกฝังจิตอาสา แต่ละชมรมจะมีกิจกรรมของตนเองตามความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นและทรัพยากรที่มี เช่น การใช้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นทางสังคมและผลิตเนื้อหาสื่อที่ส่งเสริมสันติภาพ จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ คือการคัดเลือกอาสาสมัครเด็กที่มีความตั้งใจและมีศักยภาพจากชุมชนต่าง ๆ และอบรมให้เป็นผู้นำเยาวชนได้ และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานสำคัญที่น่าเชื่อถือ รวมทั้งบุคลากรสื่อวิชาชีพด้วย (The Peace Gong, 2013)

5. ประเทศออสเตรเลีย: SeeMe Media Literacy Project

SeeMe Media Literacy Project เป็นโครงการเว็บไซต์ของกองทุน Queen Victoria Women's Centre (QVWC) เพื่อส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกและพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับภาพลักษณ์ (body image) และรับมือกับผลกระทบที่เกิดจากการที่คนหนุ่มสาวชื่นชอบการนำเสนอเรื่องความงามในสื่อโลกและภาพเหมารวมทางเพศ (gender stereotypes) โดยรวบรวมข้อมูลความรู้ที่ผู้ใช้สามารถมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบได้ ประกอบด้วยชุดการเรียนรู้การสอน

6 ชุด ที่สอดคล้องกับมาตรฐานของ AusVELS (Victorian Essential Learning Standards) และ หลักสูตรการเรียนการสอนของออสเตรเลีย คือ 1) gender stereotypes (ภาพเหมารวมเกี่ยวกับเพศในสื่อ) 2) healthy lifestyle choices (ทางเลือกในการใช้ชีวิตอย่างมีสุขภาพดี) 3) body image (ภาพลักษณ์ของร่างกาย) 4) fashion and cosmetics (แฟชั่นและเครื่องสำอาง) 5) see me/ invisible me (การออกแบบโฆษณาที่แฝงแนวคิดเหมารวม) 6) photoshock – ethics in advertising (จริยธรรมในโฆษณา) (Queen Victoria Women's Centre, n.d.)

โครงการ SeeMe Media Literacy ทำงานร่วมกับกลุ่มต่างๆ ดังนี้ 1) ผู้นำนักเรียนชายหญิงชั้นมัธยม 2 จำนวน 10 คน และตัวแทนครู 4 คน จากโรงเรียน 3 แห่งเข้าไปมีส่วนร่วมในการออกแบบเว็บไซต์ 2) องค์กร Education Services Australia (ESA) ที่ให้ความร่วมมือทางด้านระบบสารสนเทศ 3) องค์กร Victorian Association for the Teaching of English (VATE) ที่ให้ความร่วมมือด้านเนื้อหาของเว็บไซต์ด้วยการร่วมกับผู้นำนักเรียนในการออกแบบเนื้อหาในการเรียนการสอน 4) องค์กร The Foundation for Young Australians (FYA) ซึ่งจะทำหน้าที่ประเมินผลการดำเนินงาน โดยโครงการเว็บไซต์ SeeMe Media Literacy เริ่มทดลองใช้และประเมินผลในปี 2011 จนในปี 2012 มีโรงเรียนจาก 5 แคว้นเข้าร่วมอบรมเพื่อเป็นผู้นำนักเรียนและตัวแทนครู (Student Leaders and Teacher Champions) (Queen Victoria Women's Centre, 2012)

ผลการประเมินโครงการ SeeMe ในด้าน

ต่าง ๆ พบว่า 1) ด้านความรู้เท่าทันสื่อ พบว่า การร่วมโครงการนำร่อง SeeMe ทำให้เด็กมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการบ่งชี้เทคนิคที่ใช้ในการดึงดูดและตรึงความสนใจของผู้ชม และวัตถุประสงค์ของเนื้อหาสื่อ และเกินครึ่งบอกว่าหลังจากเข้าร่วมโครงการก็สามารถตัดสินใจในเรื่องการเลือกรับสื่อได้ดีขึ้น ผู้นำนักเรียนรายงานว่าตนเองมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดและมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับกลไกของโฆษณาและสื่อมากขึ้น 2) ด้านความพึงพอใจในรูปร่าง (body satisfaction) เด็กที่เข้าร่วมโครงการพอใจในรูปร่างของตัวเองมากขึ้น และมีความต้องการพยายามเป็นให้ได้ตามรูปร่างหน้าตาอุดมคติที่สื่อนำเสนอน้อยลง 3) ด้านความตระหนักรู้เกี่ยวกับภาพเหมารวมทางเพศของสื่อในภาพรวม เด็กรู้สึกว่าการนำเสนอของสื่อเกี่ยวกับรูปร่างผู้หญิงไม่ถูกต้องและไม่เหมือนกลุ่มคนที่ตนรู้จักแต่อย่างใด และเชื่อว่าสื่อมีอคติในด้านวัฒนธรรมและความรู้สึกของคนกลุ่มน้อย 4) ในด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่า เกือบครึ่งของผู้เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่เปลี่ยนไปหลังจากเข้าร่วมโครงการ SeeMe โดยมีความมั่นใจและมีความต้องการในการก้าวข้ามข้อจำกัดส่วนตัวมากขึ้น เพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ก่อนหน้านี้อาจมีความลังเลหรือไม่มีความมั่นใจ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เข้าร่วมมีโลกทัศน์เปลี่ยนไปในเชิงบวกมากขึ้น รู้ว่าการประกอบสร้างความจริงของสื่อมีส่วนในการหล่อหลอมทัศนคติและความเชื่อของเด็กและเยาวชนอย่างแอบแฝงแต่ได้ผลมาก โดยปัจจัย

ที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ คือการให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมกับการออกแบบเนื้อหา และการพัฒนาสื่อ รวมทั้งการมีประเด็นรณรงค์ที่ชัดเจน และการได้รับความร่วมมือจากโรงเรียน ในการทดลองโครงการ (Foundation for Young Australians, 2012)

6. ประเทศญี่ปุ่น: Digital Storytelling (DST) for Media Literacy

Digital Storytelling (DST) เป็นการเคลื่อนไหวระดับรากหญ้า เป็นโครงการเชิงปฏิบัติการที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้จักนำไฟล์ภาพและเสียงที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการผลิตคลิปสั้น ๆ เพื่อเล่าเรื่องราวส่วนตัว หรือเรื่องประจำวันทั่วไปของตนเอง โดยใช้เสียงตนเองบรรยาย ซึ่งเริ่มต้นโดยศิลปินชื่อ Dana Atchley ที่ซานฟรานซิสโก ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990s และถูกพัฒนาโดย the Center for DST ในแคลิฟอร์เนีย และถูกนำไปใช้ทั่วโลก ในสาขาต่าง ๆ มากมาย เช่น วารสารศาสตร์ ชุมชน สุขภาพจิต การศึกษาระดับปฐมวัย ผลงานที่ผลิตขึ้นมาจะถูกแสดงในการประชุมระดับท้องถิ่นหรือชุมชน นำไปออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น และอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์ขององค์กรในท้องถิ่น (Ogawa & Tsuchiya, 2014)

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการใช้สื่อมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง แต่การรู้เท่าทันสื่อกลับยังไม่ถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งภาคบังคับและระดับอุดมศึกษา อีกทั้งเทคโนโลยีการสื่อสารที่เปลี่ยนภูมิทัศน์สื่อทำให้เกิดความจำเป็นต้องทบทวนนิยามของการรู้เท่าทันสื่อใหม่ ประชาชนชาวญี่ปุ่น

ถูกดึงดูดด้วยความสามารถอันน่าทึ่งของสื่อใหม่ แต่ก็ต้องตกใจกับเนื้อหาที่ขาดความลึกซึ้งของสื่อ ยุคนี้ โดยเฉพาะในสื่อเครือข่ายสังคม หรือข่าวปลอมต่าง ๆ ทำให้สื่อตกเป็นเป้าในการถูกปิดกั้นจากรัฐบาลและการโจมตีจากประชาชน ที่กล่าวหาว่าสื่อไม่ทำหน้าที่ตรวจสอบ นอกจากนั้น การที่สื่อออนไลน์มีเสรีภาพอย่างสูง ทำให้กระแสความคิดเห็นที่เกิดขึ้นมักเป็นความเห็นที่รุนแรง และละเมิดสิทธิผู้อื่น เนื่องจากผู้ใช้สื่อออนไลน์มักมีการแสดงออกอย่างตื่นตัว และด้านมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี แต่ไม่รู้เท่าทันสื่อ ในด้านการรับรู้เชิงวิพากษ์ ซึ่งเกิดขึ้นจากอิทธิพลของสื่อดิจิทัลที่เปลี่ยนภูมิทัศน์สื่อไปจากเดิม เนื่องจากแต่เดิมนั้นสื่อมวลชนนั้นสามารถสร้างพื้นที่สาธารณะให้ผู้คนรับรู้วาระของข่าวสารที่สำคัญในสังคม และจะได้รับรู้ความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายแง่มุม แต่ในสังคมยุคดิจิทัลที่ทำให้คนทำอะไรได้สะดวกง่ายดายจากปลายนิ้ว ทำให้คิดอะไรที่ซับซ้อนได้น้อยลง ความสามารถในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ซับซ้อนน้อยลง ผู้คนสามารถต่างอยู่ใน “จักรวาลในเกาะ” (island universe) ที่ตนเองสร้างขึ้น ซึ่งจะมีแต่ผู้คนที่มีความคิดเห็นคล้าย ๆ กัน และไม่มองหรือมีส่วนร่วมข้ามเกาะไปยังวัฒนธรรมอื่น แม้จะมีความคล่องในการใช้เทคโนโลยีแต่กลับสามารถรับข้อมูลเชิงวิพากษ์ได้น้อยลงเรื่อย ๆ สื่อดิจิทัลไม่สามารถตรวจสอบความคิดเห็นของสังคมในเชิงวิพากษ์ได้ จึงเกิดสิ่งที่เรียกว่า “ความไม่รู้ที่มองไม่เห็น” (invisible illiteracy) ในญี่ปุ่นซึ่งผู้ที่มีความเสี่ยงมากที่สุดก็คือ กลุ่มคนที่ใช้สื่อดิจิทัลอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องมีวิธีการใหม่

ในการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อในภูมิทัศน์สื่อที่ไม่มีสื่อมวลชนและสื่อดิจิทัลอยู่ตรงศูนย์กลาง (Mizukoshi, 2017)

ดังนั้น ศาสตราจารย์ ชิน มิซูกوشي จากโครงการ The Interfaculty Initiative in Information Studies, University of Tokyo และทีมงาน จึงได้นำเอารูปแบบ digital storytelling มาใช้ แต่ปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมญี่ปุ่น ซึ่งมีความกดดันจากคนในสังคมไม่ให้พูดเรื่องตัวเอง จึงต้องปรับให้เป็นรูปแบบที่ผูกพันกับชุมชน และส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการเล่าเรื่องผ่านสื่อพกพา และออกมาเป็น 4 รูปแบบของ DST คือ 1) Comikaruta เกมไพ่สำหรับชุมชน 2) A-I-U-E-O Gabun การแต่งกลอนญี่ปุ่น 3) การเล่าเรื่องตามลำดับได้แก่ ผ่านสื่อดิจิทัล ประกอบรูปภาพ 20-30 รูป 4) Telephonoscope เกมเล่าเรื่องประกอบการหมุนโทรศัพท์และใช้สมาร์ทโฟนโดย DST ทั้ง 4 รูปแบบจะมีคุณสมบัติสามข้อร่วมกันคือการทำงานร่วมกัน (collaboration) ความสนุกสนาน (playfulness) และความยั่งยืน (sustainability) ไม่ใช่แค่การแต่งเรื่องเพียงอย่างเดียว แต่ยังประกอบด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้นำกิจกรรมหรือสมาชิกในกลุ่มเพื่อเล่าเรื่อง ซึ่ง DST ที่ญี่ปุ่นแตกต่างจากแนวคิดของโลกตะวันตก เพราะในโลกตะวันตก จะยึดหลักการ “ทุกคนมีเรื่องที่จะเล่า” เป็นพื้นฐาน ซึ่งหมายถึงการสื่อสารเรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้นอย่างสมบูรณ์แล้วทางสื่อดิจิทัล แต่ในญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นไม่คุ้นเคยกับการเล่าเรื่องในที่สาธารณะ เนื่องจากไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนหรือศึกษาในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ โครงการ DST ที่ญี่ปุ่นจึงเริ่มด้วยการ

พูดคุยกันระหว่างผู้เข้าร่วมและผู้ดำเนินกิจกรรม และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันช่วยกัน เริ่มจากการค้นหา “เมล็ดพันธุ์ของเรื่อง” (story seeds) เช่น เบื้องหลังก่อนจะมาเป็นเรื่องเล่า (pre-stories) เชื้อเชิญความคิดและประสบการณ์สิ่งดับชองใจที่ไม่ได้บอกใคร หรือเรื่องซ้ำซ้อนเพื่อนำมาร้อยเรียงให้เกิดเป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Media Conte จะเน้นการทำงานร่วมกันอย่างมาก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงการเงินอายุของชาวญี่ปุ่น นอกจากนั้น กิจกรรมนี้ยังให้มีการผลิตเรื่องราวในหลากหลายรูปแบบของเรื่องเดียวกัน แทนที่จะเล่าเรื่องเดิมซ้ำ ๆ ไปเรื่อย ๆ (Media Conte, n.d.)

กิจกรรมที่จะช่วยค้นหา “เบื้องหลังของเรื่องเล่า” หรือ “เมล็ดพันธุ์ของเรื่อง” นั้นถูกออกแบบให้มีความสนุกสนาน มีการใช้เกมไพ่แบบญี่ปุ่น กลอนสั้น โทรศัพท์แบบหมุนตัวเลข เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเกิดความสบายใจ ได้หัวเราะร่วมกัน และร้องไห้ร่วมกัน ตัวอย่างเช่น กิจกรรม Telephonoscope ใช้ iPad ที่ลงโปรแกรมไว้ก่อนเพื่อให้คนเล่าเรื่องโดยการพูดใส่ไมโครโฟน แต่แทนที่จะใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเดียวกันก็นำโทรศัพท์รุ่นหมุนเบอร์มาใช้ร่วมกับแอปพลิเคชันในไอแพดด้วย สร้างเสียงหัวเราะและทำให้เกิดผลงานที่เห็นได้ชัดและสวยงาม

แม้ว่าผลผลิตของโครงการ DST อาจมีข้อบกพร่องในด้านคุณภาพของภาพ พล็อตเรื่อง และการตัดต่อเพราะเป็นฝีมือของบุคคลทั่วไป จึงอาจยังไม่ได้ระดับเดียวกับผู้ผลิตมืออาชีพ แต่ในความจริงแล้ว DST ถือเป็นปากเสียงของคน

ในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยไม่จำเป็นต้องได้คุณภาพทัดเทียมกับมืออาชีพ ผลงาน DST เหล่านี้เมื่อสั่งสมมากขึ้นก็จะกลายเป็นเรื่องราวจากชุมชนที่หลากหลาย เกิดเป็นเครือข่าย DST ออนไลน์ จนอาจพัฒนาเป็นศิลปะท้องถิ่นดิจิทัล (digital folk art) การร่วมมือกันของชุมชนในการเล่าเรื่องผ่านสื่อดิจิทัล (community-based collaborative digital storytelling) จะก่อให้เกิดความรู้เท่าทันสื่อในยุคดิจิทัล เนื่องจากสามารถแนะนำการใช้สื่อใหม่ในขณะที่ยอมรับความรู้เท่าทันสื่อเก่าด้วย

DST สามารถสร้างความรู้เท่าทันสื่อได้เนื่องจากขั้นตอนการผลิต DST นั้นเป็นประสบการณ์ที่ครบถ้วนของความรู้เท่าทันสื่อเนื่องจากในกระบวนการ DST ทั้ง 3 องค์ประกอบของความรู้เท่าทันสื่อ คือ การใช้เทคโนโลยี (technological operation) การรับรู้เชิงวิพากษ์ (critical reception) และการแสดงออกอย่างตื่นตัว (active expression) จะมีเกิดขึ้นและมีปฏิสัมพันธ์อย่างอิสระระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ดำเนินกิจกรรม ซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าหลักสูตรการสอนความรู้เท่าทันสื่อแบบเดิมหรือแบบรายบุคคล นอกจากนั้น DST จะก่อให้เกิด “ชุมชนสื่อสาร” (mediated communities) ย่อยๆ มากมายระหว่างขั้นตอนการสร้างและการรับสารเกิดขึ้นในระหว่างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อ เช่น การใช้ การชม การเกิดความเพลินเพลิน การบริโภค การแลกเปลี่ยน การแชท ซึ่งสื่อดั้งเดิมก่อให้เกิด “รัฐชาติ” แต่ไม่สามารถก่อให้เกิดชุมชนย่อยที่สร้างการสานเสวนาภายในชุมชนได้ ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะได้เรียนรู้การแยกแยะระหว่างเรื่องเล่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว กับเรื่องเล่าที่

มาจากสื่อกระแสหลัก ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการรับข้อมูลและแสดงออกในเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับเรื่องราวและรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่ง “ชุมชนสื่อสาร” ที่เกิดขึ้นนี้ จะทำหน้าที่เป็นแหล่งฟุ่มเฟือยและพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อใหม่ จึงควรส่งเสริมให้ชุมชนต่างๆ มี DST ของตนเอง และมีเครือข่ายชุมชน DST ซึ่งจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศอื่นได้ (Mizukoshi, 2017) ดังนั้น จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ความสำเร็จของโครงการ DST นั้นเกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในชุมชน การออกแบบวิธีการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ การออกแบบวิธีการเรียนรู้โดยคำนึงถึงปัจจัยทางวัฒนธรรม และการออกแบบกิจกรรมที่ง่ายและสนุกในรูปแบบของเกม โดยไม่เน้นที่คุณภาพของชิ้นงานที่เกิดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

จากการศึกษา ทั้ง 6 โครงการการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อในต่างประเทศ พบว่ามี 5 ประเด็นที่น่าสังเกตและควรนำมาประยุกต์ใช้กับการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย ดังนี้

1. การได้รับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยภาคส่วนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งคือ สถาบันการศึกษา องค์กรสื่อมวลชน ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ องค์กรภาคประชาชน ทั้งเครือข่ายผู้ปกครอง ครู หรือสมาคมต่าง ๆ ในชุมชน และ

องค์กรระดับประเทศหรือระดับนานาชาติ ดังนั้น การขับเคลื่อนนโยบายความรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย จึงควรที่จะขับเคลื่อนไปบนพื้นฐานของการมีเครือข่ายที่เข้มแข็งและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษา องค์กรสื่อมวลชน องค์กรภาคประชาชน และองค์กรระดับประเทศ หรือนานาชาติ

2. การออกแบบเนื้อหาที่มีประเด็นชัดเจน และสอดคล้องกับปัญหาสำคัญของประเทศ แทบทุกโครงการจากกรณีศึกษามีประเด็นหลักของการขับเคลื่อน ทำให้โครงการมีทิศทางที่ชัดเจนและโดดเด่นเป็นที่รู้จักและจดจำได้ง่าย นอกจากนั้นการออกแบบเนื้อหานั้นควรที่จะสอดคล้องกับปัญหาของประเทศที่ไม่จำเป็นจะต้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับสื่อ เนื่องจากความรู้เท่าทันสื่อนั้นสามารถบูรณาการไปกับเนื้อหาได้แทบทุกประเภท ดังนั้นในการออกแบบเนื้อหาความรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย จึงสามารถที่จะบูรณาการไปพร้อมกับปัญหาสำคัญของประเทศไทย จะสามารถสร้างกระแสความสนใจ และได้รับการตอบรับจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐได้มากกว่า เพียงแค่การรณรงค์ให้เยาวชน “รู้เท่าทันสื่อ” ในภาพกว้าง

3. การสร้างองค์ความรู้และการวิจัยทางความรู้เท่าทันสื่อ หรือมีองค์กรที่มีความรู้สนับสนุน การขับเคลื่อนความรู้เท่าทันสื่อ จำเป็นต้องขับเคลื่อนบนพื้นฐานขององค์ความรู้โดยเฉพาะความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล หน่วยงานที่ขับเคลื่อนความรู้เท่าทันสื่อ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างองค์ความรู้เรื่องความรู้

เท่าทันสื่อที่ทันสมัยตลอดเวลา และ/หรือ มีองค์กรที่มีองค์ความรู้นี้เป็นผู้สนับสนุน ดังนั้นองค์กรหรือโครงการที่มีความตั้งใจจะขับเคลื่อนนโยบายความรู้เท่าทันสื่อ จำเป็นต้องวางแผนทางการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับหน่วยงานตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และควรจะต้องมีองค์กรคอยสนับสนุนด้านวิชาการ

4. การถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายลงมือทำกิจกรรมการผลิตสื่อ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นพี่เลี้ยง ในขั้นตอนการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการเพื่อพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อเพื่อเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีองค์ประกอบสามข้อที่สมดุลและเพียงพอที่เรียกว่า 3E คือ 1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย หรือองค์ประกอบของการศึกษาข้อมูล (Education) 2) การลงมือปฏิบัติเปลี่ยนองค์ความรู้นั้นเป็นชิ้นงานซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้ หรือองค์ประกอบของการสร้างประสบการณ์ (Experience) 3) การมีผู้เชี่ยวชาญเป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำ หรือองค์ประกอบของผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ซึ่งจากสังเกตของผู้วิจัย พบว่า การขับเคลื่อนนโยบายความรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย มักจะมี 3E ไม่ครบหรือไม่สมดุล ดังนั้นในการวางแผนการขับเคลื่อนนโยบายความรู้เท่าทันสื่อ จึงควรที่จะพิจารณาถึงความสมดุลขององค์ประกอบทั้ง 3E นี้ด้วย

5. การใช้สื่อดิจิทัลและกิจกรรมที่ทันสมัยหลากหลาย และต่อเนื่อง จากการศึกษาทั้ง 6 โครงการพบว่า ทุกโครงการมีการใช้เว็บไซต์

และโซเซียลมีเดีย เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม สื่อที่ผลิตออกมาอย่างต่อเนื่องและทันสมัย แต่บางโครงการที่แม้จะดูได้รับความสำเร็จที่ดี มีองค์ประกอบทั้ง 3E แต่ไม่สามารถรักษาความสำเร็จไว้ได้เนื่องจากขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นการดำเนินการขับเคลื่อนความรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย จึงควรที่จะมีทรัพยากรเพียงพอ ทั้งในแง่บุคลากรและทุนดำเนินการ เพื่อให้เกิดการใช้สื่อดิจิทัลที่เป็นเหมือนสำนักงานออนไลน์ เพื่อสร้างข้อมูลที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลโดยการประมวลข้อค้นพบทั้ง 5 ข้อที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 6 ในต่างประเทศนั้น อาจสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ในการนำไปปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย ได้ว่า การขับเคลื่อนโครงการเพื่อพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อเพื่อเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพนั้น จะมี 7 องค์ประกอบที่สำคัญ โดยแบ่งออกเป็นองค์ประกอบด้านการดำเนินการ 3 องค์ประกอบ ซึ่งก็คือ 3E (Education,

Experience, Expert) แต่ยังมีองค์ประกอบด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งของการขับเคลื่อน 4 องค์ประกอบ ที่เรียกว่า 4I คือ

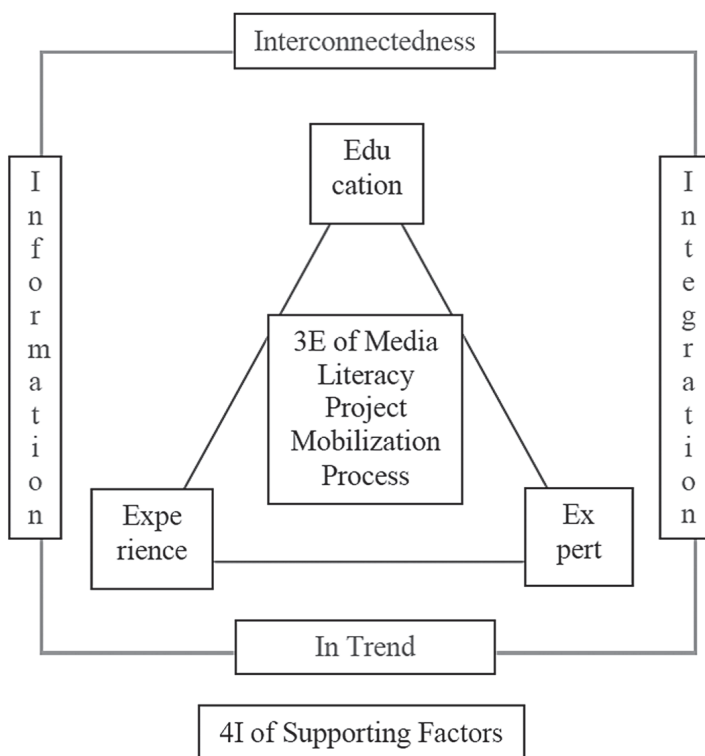
1. Interconnectedness: ความสามารถเชื่อมโยงโครงการการขับเคลื่อนไปกับภาคส่วนอื่น ๆ ที่ให้การสนับสนุน ทั้งสถาบันการศึกษา องค์กรสื่อมวลชน ภาคประชาชน รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้วย

2. Information: การสร้างข้อมูลความรู้ที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อการขับเคลื่อน หรือมีหน่วยงานที่เชื่อมโยงกันที่สามารถสนับสนุนด้านองค์ความรู้ได้

3. Integration: การบูรณาการประเด็นการขับเคลื่อนความรู้เท่าทันสื่อให้สอดคล้องเข้ากับปัญหาที่สำคัญของประเทศ

4. In Trend: การอัปเดตข้อมูล ความเคลื่อนไหว กิจกรรมของโครงการให้ทันสมัยและน่าสนใจ ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และการรับรู้ของสังคม

ดังนั้นจึงสามารถสรุปข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้ออกมาเป็นโมเดล 3E 4I ของการขับเคลื่อนโครงการเพื่อความรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดล 3E4I ของการขับเคลื่อนโครงการเพื่อความรู้เท่าทันสื่อ

REFERENCES

- Celot, P. (2017). Media literacy and the AVMSD: from nowhere to here. Retrieved Dec 25, 2017, from <https://eavi.eu/media-literacy-nowhere/>
- European Association for Viewers Interests. (n.d.). European Association for viewers interests. Retrieved Dec 25, 2017, from <https://eavi.eu/>
- Foundation for Young Australians. (2012). See Me media literacy project evaluation. Retrieved December 28, 2017, from <https://www.qvwc.org.au/wp-content/uploads/2012/03/QVWC-SeeMe-Evaluation-Report-FINAL-4-May-2012.pdf>
- Karuchit, W. (2016). Negative effects of digital media on Thai youngsters: case studies from Thailand and Abroad. *International Journal of Media and Information Literacy*. 1(2), 122–127.
- Media Conte. (n.d.). Our workshops-toward the collaborative storytelling with local students. Retrieved January 5, 2018, from <https://mediaconte.net/concept/>

- Media Smarts. (2018). Media education in Ontario. Retrieved Dec 21, 2017, from <http://mediasmarts.ca/teacher-resources/digital-media-literacy-outcomes-province-territory/media-education-ontario>
- Ministry of Education, Canada. (2006). The Ontario Curriculum Grade 1-8 : Language. Retrieved Dec 21, 2017, from <http://www.edu.gov.on.ca/eng/curriculum/elementary/language18currb.pdf>
- Mizukoshi, S. (2017). Media literacy and digital storytelling in contemporary Japan. *The Newsletter*, 76 (Spring): 38-39. Retrieved January 5, 2018, from https://iias.asia/sites/default/files/IIAS_NL76_3839.pdf
- Ogawa, A. & Tsuchiya, Y. (2014) Designing digital storytelling workshops for vulnerable people: a collaborative story-weaving model from the “pre-story space.” *Journal of Socio-Informatics*. 7 (1): 25-36. Retrieved January 5, 2018, from <http://www.ssi.or.jp/eng/pdf/Vol7No1p3.pdf>
- Pungente, J. (n.d.). The second spring: media literacy in Canada’s schools. Retrieved August 17, 2017 from http://jcp.proscenia.net/publications/articles_mlr/pungente/secondspring.html
- Queen Victoria Women’s Centre. (n.d.). See Me: the media, my world & me. Retrieved Dec 28, 2017, from <http://seeme.org.au>
- Queen Victoria Women’s Centre. (2012). About: welcome to the SeeMe media literacy web site. Retrieved Dec 28, 2017, from <https://www.seeme.org.au/about/about.html>
- The News Literacy Project. (2018). News literacy project. Retrieved Dec 18, 2017, from <http://www.newslit.org>
- The Peace Gong. (2013). The Peace Gong: connecting children & youth through non-violent communication. Retrieved Dec 27, 2017, from <http://thepeacegong.org/2013/06/20/the-peace-gong-media-literacy-programme-2>
- Thomas, T.K., Kundu, V. & Yadav, A. (2015). The Peace Gong media literacy programme: A manual for coordinators. Retrieved Dec 27, 2017, from https://issuu.com/anubhuti5/docs/the_peace_gong_media_and_informatio

การแสดงในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PERFORMANCES IN PIPHAT DUK DAM BAN AT CHULALONGKORN UNIVERSITY

วุฒิชัย เรืองศักดิ์

Wutthichai Ruangsak

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Arts Program in Thai dance, Department of Dance, Faculty of Fine and Applied Arts,

Chulalongkorn University Bangkok, Thailand

Email: rw.wutthichai@gmail.com

Received: 2018-03-21

Revised: 2018-05-18

Accepted: 2018-05-18

บทคัดย่อ

การแสดงในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ และวิเคราะห์รูปแบบการแสดงงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ขอบเขตการศึกษา คือ การจัดการแสดงงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี พ.ศ.2528-2530 และ ปี พ.ศ.2532-2559

ผลการวิจัยพบว่า ในปี พ.ศ.2528 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดตั้งโครงการดนตรีไทยปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ และครบรอบ 70 ปีแห่งการสถาปนามหาวิทยาลัย ปี พ.ศ.2530 จากความคิดริเริ่มของศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ พูนพิศ อมาตยกุล เรื่องฟื้นฟูปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จากมติที่ประชุมครั้งที่ 1/2528 ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานกิตติมศักดิ์ จัดการแสดงจนถึงปัจจุบันกว่า 30 ปี สามารถแบ่งรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ได้ 5 ประเภท คือ 1) การแสดงพระราชทานในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 9 ชุด

2) การแสดงละครภาพนิ่ง 9 ชุด 3) การแสดงละครดึกดำบรรพ์ 5 ชุด 4) การแสดงระบำในละครดึกดำบรรพ์ 10 ชุด และ 5) การแสดงระบำอาศิรวาท 11 ชุด

การจัดแสดงงานปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ นับเป็นการฟื้นฟูศิลปะการแสดงที่เกิดขึ้นในรัชกาลที่ 5 เพื่อให้การแสดงสามารถคงอยู่ และเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาของนิสิตอันเป็นการสืบทอดการแสดงนี้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ศิลปะการแสดง ปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ABSTRACT

The objectives of this study were to: 1) review the history of Piphat Duk Dam Ban and 2) analyze its performing patterns. This study focused only on the performances of Piphat Duk Dam Ban at Chulalongkorn University from 1985 to 1987 and from 1989 to 2016.

The findings revealed that with the initiative of Professor Emeritus Punpit Amatayakul, M.D. to preserve Piphat Duk Dam Ban, Chulalongkorn University launched a project about Piphat Duk Dam Ban in 1985 to commemorate the fifth cycle birthday of King Rama IX and the 70th anniversary of the establishment of Chulalongkorn University in 1987. According to the resolution of the 1/1985 meeting, the Center of Arts and Culture Promotion whose honorary president was Her Royal Highness Princess Maha Chakri Siridhorn has organized dances for 30 years. The dances could be classified into 5 categories; 1) 9 dances granted by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Siridhorn, 2) 9 Tableaux Vivants, 3) 5 Duk Dam Ban dramas, 4) 10 dances staged in Duk Dam Ban drama, and 5) 11 well-wishing dances.

The performance of Piphat Duk Dam Ban held at Chulalongkorn University is considered the preservation of Piphat Duk Dam Ban as the performance strictly followed what it was first performed during the reign of King Rama V. In addition, the preservation means the students at this university being able to study this art and pass on this knowledge to the next generation.

Keywords: performance, Piphat Duk Dam Ban, Chulalongkorn University

บทนำ

งานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นงานที่จัดขึ้นในโอกาสเฉลิมฉลองครบรอบแห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีองค์ประธานกิตติมศักดิ์ในการจัดงาน คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งจะจัดขึ้นในวันที่ 26 มีนาคมของทุกปี โดยจัดการแสดงขึ้น ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันจัดการแสดงมาแล้วรวม 30 ปี

จุดสนใจของผู้วิจัยต่อการแสดงในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ การอนุรักษ์การแสดงดนตรีไทยปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ได้แก่ทางร้องดึกดำบรรพ์การบรรเลงดึกดำบรรพ์ เครื่องดนตรีปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ รวมไปถึงการสืบทอดการบรรเลงปีพาทย์ดึกดำบรรพ์จากครูผู้ถ่ายทอดสู่ศิษย์ระดับนิสิต นักศึกษา โดยการอนุรักษ์ที่กล่าวข้างต้นส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ไปถึงการแสดงนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ได้แก่การแสดงละครภาพนิ่งละครดึกดำบรรพ์ในแต่ละปีมีผู้เข้าร่วมชมการแสดงไม่น้อยกว่า 1,000 คน

ในการแสดงนาฏศิลป์ในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ไม่ว่าจะเป็น การแสดงละครภาพนิ่งละครดึกดำบรรพ์ล้วนแล้วแต่เป็นการแสดงที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน ในส่วนของละครภาพนิ่งนั้นไม่เป็นที่นิยมมากนัก อาจะมาจากเหตุผลที่ว่า เป็นการแสดงทำทางนาฏศิลป์แล้วผู้แสดงอยู่ในลักษณะนิ่ง เป็นเพียงภาพในฉาก ๆ หนึ่งที่ทำให้ผู้ชมแล้วจินตนาการตามบทร้องนั้น ส่วนละครดึกดำบรรพ์ เป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่

ถือว่าเป็นของยากสำหรับผู้แสดง และนักเรียนนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากผู้แสดงจะต้องเป็นผู้ที่ร้องเพลงได้ และรำได้งดงาม ซึ่งในปัจจุบันมีผู้แสดงไม่มากนัก

นอกจากนี้การแสดงนาฏศิลป์ในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ที่สำคัญอีก 1 รายการ คือ การแสดงพระราชทานในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยทรงเป็นองค์อำนวยการแสดงด้วยพระองค์เองทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นพระราชนิพนธ์บทสำหรับแสดงพระราชทานข้อวินิจฉัยในการจัดการแสดง โดยมีการจัดการแสดงพระราชทานเริ่มแรกในปี พ.ศ.2550 และจัดทรงพระราชทานบทสำหรับจัดการแสดงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

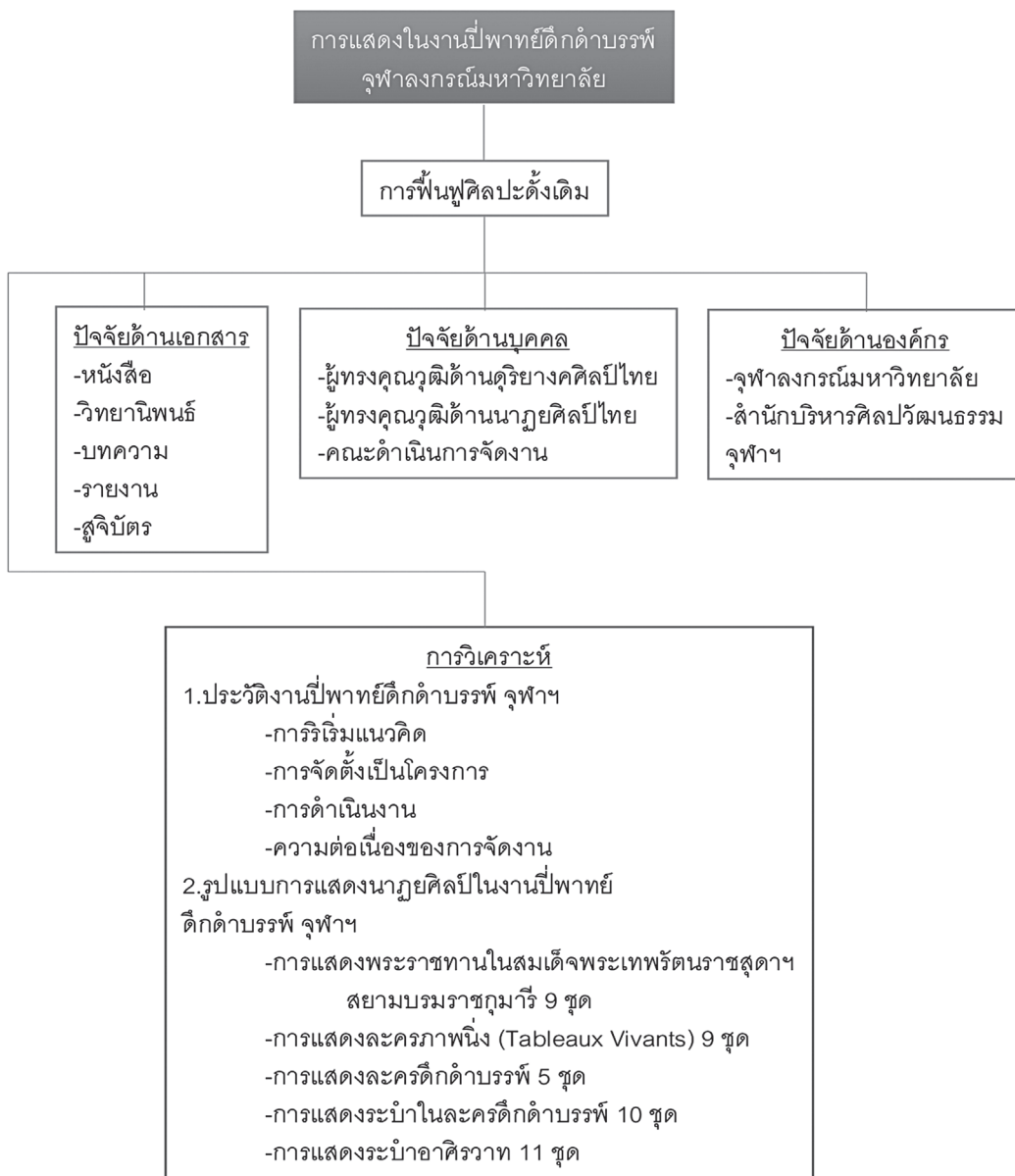
ในยุคปัจจุบันที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ อย่างมาก แต่ผู้คนกลับหลงลืมมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับการเรียงร้อยเรื่องราวและความเจริญงอกงามทางด้านศิลปะแขนงดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์ ดังนั้น การจัดการแสดงงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์จึงถือเป็นการจัดการแสดงสำคัญขนาดใหญ่ที่พร้อมเพรียงด้วยดุริยางคศิลป์และการแสดงนาฏศิลป์ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจศึกษาถึงประวัติ และรูปแบบการแสดงในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดรูปแบบการแสดงการบริหารจัดการแสดง และการสร้างผลงาน ซึ่งถือเป็นผลิตภัณฑ์ทางศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญที่ทำให้เกิดการถ่ายทอด และอนุรักษ์การแสดงเหล่านี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติงานปี พาทย์ ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการแสดงในงานปี พาทย์ ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

การจัดการแสดงงานปี พาทย์ ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2528 - 2530 และ ปี พ.ศ. 2532-2559

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้ในวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของงานปัทมศึกษาที่ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยตลอดจนวิเคราะห์รูปแบบการแสดงในงานปัทมศึกษาที่ศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏการแสดงตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 - 2530 และ ปี พ.ศ.2532 - 2559 เป็นหลักในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ บุคคล วิถีทัศน์ การสนทนา สัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ ประสพการณ์จากการปฏิบัติงาน และเอกสารประกอบการวิจัยโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล

ศึกษาข้อมูลโดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูล ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการด้านนาฏยศิลป์ไทยและดุริยางคศิลป์ไทย คณะดำเนินการจัดงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานปัทมศึกษาที่ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัย ได้แก่ อาจารย์ สุวรรณี ชลานุเคราะห์ อาจารย์นพรัตน์ศุภากร หวังในธรรม ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สวภา เวชสุภกิจ อาจารย์บุญช่วย โสวัตร คุณกรรชิต จิตระทาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี อาชายุทธการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล โรจนสุขสมบุญ

โดยบุคคลดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นคณะดำเนินงาน ผู้อำนวยการแสดง ผู้ฝึกซ้อมการแสดง ตลอดจนผู้ออกแบบการแสดง ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่ตรงประเด็นกับการจัดทำวิจัย

3. การสังเกตการณ์

3.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
เข้าสังเกตการณ์โดยตรงของผู้วิจัย ที่ได้เป็นผู้แสดง และเป็นผู้ประสานงานการแสดงในงานปัทมศึกษาที่ศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2554 - 2559

3.2 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม
จากการชมวีดิทัศน์บันทึกการแสดงในงานปัทมศึกษาที่ศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคำให้สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

จากข้อมูลที่ได้กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามอุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูล องค์ความรู้ที่ชัดเจนต่อการจัดทำวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดทำวิจัย เพราะข้อมูล และองค์ความรู้ที่ชัดเจนย่อมทำให้การวิจัยสามารถดำเนินการในขั้นวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างลุ่มลึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์บุคคล ตลอดจนการสังเกตการณ์ อันทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล โดยจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามระยะเวลา และลำดับของข้อมูลก่อนหลังจากนั้นเรียบเรียงข้อมูลเพื่อเข้าสู่กระบวนการอภิปรายผลด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการสรุปข้อมูลจากการวิจัยเป็น 2 ประเด็น คือ 1.ประวัติงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ 2.รูปแบบการแสดงในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ประวัติงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มจากในปี พ.ศ. 2528 ได้มีการอนุมัติให้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นทำหน้าที่ในการพัฒนาแนวทางและนโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรม ตลอดจนสร้างกิจกรรมอนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม กับหน่วยงานทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัย

ต่อมาได้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยครั้งที่ 1/2528 โดยมีเห็นชอบตามความคิดริเริ่มของรองศาสตราจารย์นายแพทย์ พูนพิศ อมาตยกุล (ตำแหน่งในขณะนั้น) ในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จึงได้ดำเนินการเสนอโครงการนี้ต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเสนอโครงการในครั้งนี้ครั้งแรกภายใต้ชื่อโครงการดนตรีไทย-ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ มีวัตถุประสงค์ที่จะทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ของชาติ คือ ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ที่จัดเป็นศิลปะชั้นสุดยอดในยุคหนึ่งแห่งวงการดุริยางคศิลป์ไทย

กล่าวคือเป็นการผสมผสานดนตรีไทยให้ได้รสที่นุ่มนวลเหมาะแก่การฟัง อีกทั้งวิธีการบรรเลงและขับร้องก็ยังประกอบด้วยวิธีการที่ยากต่อการปฏิบัติ และเมื่อใช้ในการแสดงละครก็ต้องใช้ผู้แสดงที่มีความสามารถ ความพร้อมด้านทักษะการร้องและการรำในทุกกระบวนการ ซึ่งในขณะนั้นขาดการสืบทอดอย่างจริงจังมาเป็นระยะเวลาานาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เล็งเห็นว่า เป็นหน้าที่อันสำคัญส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่จะส่งเสริม และฟื้นฟูปีพาทย์ดึกดำบรรพ์โดยให้จัดโครงการดนตรีไทย-ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ขึ้นในวาระครบรอบ 70 ปีแห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้อนุมัติให้ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการจัดโครงการดนตรีไทย-ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ขึ้น (Chulalongkorn University, 1987)

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ เมื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กราบบังคมทูลอัญเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานกิตติมศักดิ์ของโครงการดนตรีไทย-ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ หลังจากนั้นได้มีหนังสือตอบจากกองราชเลขาฯ ในการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ลงวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2529 ว่าทรงรับเป็นองค์ประธานกิตติมศักดิ์ ซึ่งนับแต่นั้นมาก็ได้มีพระมหากรุณาธิคุณน่านับต่อการต่อโครงการดนตรีไทย-ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์มาโดยตลอด

สำหรับการดำเนินโครงการดนตรีไทย-ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ในครั้งนี้แรกได้มีการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนจัดสร้างเครื่องดนตรีปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ตามความจาก

เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529 ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะกรรมการอำนวยการของโครงการฯ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เพื่อกำหนดนโยบายและแผนงานเกี่ยวกับโครงการฯ ในระยะเริ่มแรก โดยมีพระราชวินิจฉัย ความว่า (Chulalongkorn University, 1987)

1. ในการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ตลอดจนถึงหลักการร้อง และการบรรเลงนั้น ควรจะรวบรวมข้อมูลจากครูและศิลปินผู้ทรงคุณวุฒิทุกสายที่สืบทอดกันมา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวาง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ การศึกษา และการสืบทอดต่อไป อันหนึ่ง สำหรับการสัมภาษณ์ครูบางท่านเป็นกรณีพิเศษ จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมทรงสัมภาษณ์เอง

2. การจัดหาไม้สร้างเครื่องดนตรีจะเป็นปัญหาใหญ่อันดับแรกที่จะต้องพิจารณาตามที่คณะกรรมการโครงการฯ กราบบังคมทูลว่า ไม้ที่เหมาะสมจะนำมาสร้างเครื่องดนตรีไทยเท่าที่เคยใช้กันมาแต่โบราณ คือ ไม้ชิงชัน ไม้มะเกลือ ไม้มะริด ไม้มะค่า ไม้ดาดง ไม้รูกฟ้า ฯลฯ และในการสร้างเครื่องเป่าพาทย์ ดึกดำบรรพ์ครั้งนี้ น่าจะใช้ไม้มะริด ซึ่งขณะนี้หาได้ยากมากในประเทศไทย แต่ยังพอหาได้ในสภาพพม่า นั้น มีพระราชวินิจฉัยว่า ด้วยเหตุที่มีกำหนดการว่าจะเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหภาพพม่าในเดือนเมษายน 2529 จะทรงติดต่อรัฐบาลพม่าให้ช่วยเหลือไม่ให้

3. ปัญหาที่สำคัญไม่แพ้กันอีกประการ

หนึ่งคือ การหาไม้ที่มีระดับเสียงต่างกันเป็น 7 เสียง ใช้ 7 ลูก ใน 1 ชุด ไม้ที่มีลักษณะนี้ก็จะมีการสร้างกันมากที่สหภาพพม่าเช่นกัน แต่เนื่องจากอาจจะไม่ทรงเชี่ยวชาญในการเลือกเสียงให้ตรงตามความต้องการ จึงใคร่จะโปรดเกล้าฯ ให้ครูหรือกรรมการผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ตามเสด็จไปในครั้งนี้ด้วย

จากความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อโครงการดนตรีไทย-เป่าพาทย์ ดึกดำบรรพ์อย่างหาที่สุดมิได้ ต่อมาในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิธีไหว้ครู ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เพื่อเป็นสิริมงคลแก่โครงการดนตรีไทยตามพระราชดำริ และโครงการดนตรีไทย-เป่าพาทย์ ดึกดำบรรพ์ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครูมนตรีตราโมทเป็นครูผู้ใหญ่ผู้ประกอบพิธีในครั้งนี้

เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2529 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมายังหอจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทอดพระเนตรความก้าวหน้าของโครงการดนตรีไทย-เป่าพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ทั้งด้านการสร้างเครื่องดนตรีและการค้นเอกสาร ข้อมูลประวัติศาสตร์ในห้องรับรอง หลังจากนั้น ได้เสด็จขึ้นทรงเป็นองค์ประธานในการประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการฯ ณ ห้องประชุมศูนย์สารนิเทศ เพื่อทรงรับฟังรายงานความก้าวหน้าของโครงการฯ และทรงร่วมพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะนำมาบรรเลงและขับร้อง

การแสดงดนตรีไทย-ปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์ ได้จัดแสดงครั้งแรก เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2530 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในการแสดง และทรงระนาดร่วมกับวงศิลปิน ผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมกับวงปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์ ทั้ง 2 วง ในเพลงทองย่อนและเพลงมอญแปลง ด้วยบทอาศิรวาทราชสดุดี ตลอดจนการบรรเลง เพลงสรรเสริญพระบารมี การจัด การแสดง ในครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ และในวาระครบรอบ 70 ปีแห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัจจุบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังคงตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ทำให้มีการจัดงานปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์ ตาม

แนวทางของโครงการดนตรีไทย-ปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ซึ่งได้จัดการแสดงมากกว่า 30 ปีแล้ว โดยจะจัดขึ้นในช่วงของวันที่ 26 มีนาคม อันเป็นวันครบรอบแห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยในแต่ละปีจะมีการแสดงที่แตกต่างกันออกไป ตามความเหมาะสมที่คณะกรรมการจัดการแสดง เห็นสมควร นอกจากจะมีการขับร้องและบรรเลงปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์แล้ว ยังมีการแสดงนาฏศิลป์ในงานดังกล่าวอีกด้วย ซึ่งเป็นการนำเสนอการแสดงแบบดั้งเดิม เช่น การแสดงละครภาพนิ่ง ละครดีกดำบรรพ์ ระบายในละครดีกดำบรรพ์ เป็นต้น ตลอดจนยังมีการแสดงนาฏศิลป์ที่สร้างสรรค์ขึ้น เช่น การแสดงพระราชทาน (บทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) เพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ที่เข้าชมการแสดงปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์

ภาพที่ 1 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงชมปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์เป็นการส่วนพระองค์ เมื่อปี พ.ศ.2532 จากสูจิบัตรงานปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2533

2. รูปแบบการแสดงในงานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการวิจัยพบว่าการแสดงนาฏยศิลป์ในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ในช่วง ปี พ.ศ. 2530 และ พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2559 ประกอบด้วย การแสดงนาฏยศิลป์ 44 ชุด และผู้วิจัยได้จำแนกตามรูปแบบการแสดงได้ดังนี้

2.1 การแสดงพระราชทานในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 9 ชุด

2.1.1 การแสดงพระราชทาน ชุด “ระบำอาขิมี” ปี พ.ศ. 2550

2.1.2 การแสดงพระราชทาน ชุด “ระบำนางโคปี” ปี พ.ศ. 2552

2.1.3 การแสดงพระราชทาน ชุด “ระบำอาบัง” ปี พ.ศ. 2552

2.1.4 การแสดงพระราชทาน ชุด “ระบำนางชิน” ปี พ.ศ. 2553

2.1.5 การแสดงพระราชทาน ชุด “เกษตร-กษัตริย์” ปี พ.ศ. 2554

2.1.6 การแสดงพระราชทาน ชุด “ถวายพระพรสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ปี พ.ศ. 2555

2.1.7 การแสดงพระราชทาน ชุด “หม่อมปอกกะเยียง (ถ้าเดินเรื่อยไปก็จะถึงปลายทาง)” ปี พ.ศ. 2556

2.1.8 การแสดงพระราชทาน ชุด “ไผ่รวกกับทานตะวันผู้โล” ปี พ.ศ. 2557

2.1.9 การแสดงพระราชทาน ชุด “นเรนทราทิตย์: วีรกษัตริย์ผู้ทรงธรรม” ปี พ.ศ. 2559

รูปแบบของการแสดงการแสดงพระราชทานในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะเป็นไปตามลักษณะของบทพระราชนิพนธ์ โดยในแต่ละปีจะทรงพระราชนิพนธ์บทที่แตกต่างกันในการเล่าเรื่องราวที่แฝงไปด้วยข้อคิดเตือนใจให้กับผู้ชม และสร้างสรรค์เป็นการแสดงในสำเนียงเพลงต่าง ๆ เช่น สำเนียงฝรั่ง สำเนียงเขมร สำเนียงแขก เป็นต้น

2.2 การแสดงละครภาพนิ่ง 9 ชุด

2.2.1 การแสดงละครภาพนิ่ง ตับควี จากละครดึกดำบรรพ์เรื่องควี ตอน คันธมาลีขึ้นหิ้ง ปี พ.ศ.2530

2.2.2 การแสดงละครภาพนิ่ง ตับสังข์ศิลป์ชัย ปี พ.ศ.2532

2.2.3 การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องยศเกตุ ปี พ.ศ.2534

2.2.4 การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องนิทราชาคริต ปี พ.ศ.2536

2.2.5 การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรีตีแผลงศรนาคราศ (1) ปี พ.ศ.2537

2.2.6 การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องนางซินเดอร์เรลลา พ.ศ.2539

2.2.7 การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องพระลอ ปี พ.ศ.2540

2.2.8 การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องราชาธิราช ปี พ.ศ.2541

2.2.9 การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรีตีแผลงศรนาคราศ (2) พ.ศ.2553

รูปแบบการแสดงละครภาพนิ่ง

เป็นการแสดงท่ารำจากบทละครในลักษณะภาพนิ่ง ให้บทร้องทำหน้าที่บรรยายเรื่อง ผู้แสดงเพียงแต่แต่งกายตามบทของตัวละครนั้น ๆ และปฏิบัติท่าทางตามบทร้องในบางบทบางตอน การแสดงนี้เป็นที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอย่างมาก ซึ่งบทละครส่วนใหญ่ที่ใช้แสดงละครภาพนิ่งนั้น ใช้บทพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าวิศรานุวัตติวงศ์

2.3 การแสดงละครดึกดำบรรพ์ 5 ชุด

2.3.1 ละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง คาวี ตอนเฝ้าพระขรรค์ (1) ปี พ.ศ.2533

2.3.2 ละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง อิเหนา ตอนไหว้พระ (1) ปี พ.ศ.2546

2.3.3 ละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง อิเหนา ตอนบวงสรวง ปี พ.ศ.2547

2.3.4 ละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง คาวี ตอนเฝ้าพระขรรค์ (2) ปี พ.ศ.2549

2.3.5 ละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง อิเหนา ตอนไหว้พระ (2) ปี พ.ศ.2559

รูปแบบของการแสดงละครดึกดำบรรพ์ การร้อง การรำ การแต่งกาย และธรรมเนียมการแสดงเป็นไปในแนวละครในและละครนอก แบบหลวง แบ่งการแสดงออกเป็นฉาก และเป็นตอน ดำเนินเนื้อเรื่องด้วยบทเจรจา และบทร้องที่เป็นบทเจรจาของตัวละครเอง (Wirunrak, 2011) ผู้แสดงร้อง และรำด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องใช้ทักษะทางนาฏยศิลป์ไทย และดุริยางคศิลป์ไทยอย่างมาก อีกทั้งยังรักษากระบวนการท่าอย่างละครในไว้ด้วย ทำให้ละครประเภทนี้มีความสมบูรณ์ แต่ยากแก่การปฏิบัติเช่นกัน

2.4 การแสดงระบำในละคร ดึกดำบรรพ์ 10 ชุด

2.4.1 ระบำดาวดึงส์ (1) ปี พ.ศ. 2532

2.4.2 ระบำเทวดานางฟ้าจาก เรื่องกรุงพาดนชมทวีป ปี พ.ศ. 2533

2.4.3 ระบำกีนรีกีนราจากเรื่อง จันทกีนรี ปี พ.ศ. 2534

2.4.4 ระบำท่ายเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ปี พ.ศ. 2535

2.4.5 ระบำดาวดึงส์ (2) ปี พ.ศ. 2539

2.4.6 ระบำมยุราภิรมย์ ปี พ.ศ. 2548

2.4.7 ฟ้อนม่านมงคล (1) ปี พ.ศ. 2550

2.4.8 ฟ้อนม่านมงคล (2) ปี พ.ศ. 2554

2.4.9 ญวนรำกระถาง ปี พ.ศ. 2555

2.4.10 ระบำเทพบันเทิง ปี พ.ศ.2557

รูปแบบการแสดงระบำในละคร ดึกดำบรรพ์ จะเป็นการแสดงระบำประกอบ เพื่อให้ผู้ชมตื่นตาตื่นใจ และเกิดความประทับใจอีกด้วย (Wirunrak, 2011) ซึ่งเป็นหลักการตามแนวคิดของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าวิศรานุวัตติวงศ์ โดยการแสดงระบำ จะใช้ตัวละครจำนวนมาก เพื่อให้เป็นการปิดการแสดงอย่างการแสดง finale ของการแสดง ละครวันตก

ประเด็นที่ 1 รายการแสดงนาฏยศิลป์
ที่จัดแสดงในงานปี่พาทย์ดีกดาบรพ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย โดยมีการจัดแสดงต่อเนื่องตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2530 จนถึง ปี พ.ศ. 2559 เป็นเวลากว่า
30 ปี มีการงดการจัดการแสดงซึ่งเป็นไปตาม
สถานการณ์ในแต่ละปีโดยมีการงดการจัดการแสดง
3 ครั้ง ได้แก่ 1.งดการจัดการแสดงในปี พ.ศ. 2531
เนื่องจากระยะเวลาในการจัดงานใกล้กับการ
จัดงานครั้งแรกในปี พ.ศ. 2530 2. งดการจัด

การแสดงเฉพาะการแสดงนาฏศิลป์ ในปี พ.ศ. 2538 เนื่องจากไม่มีการจัดรายการสำหรับการแสดงนาฏศิลป์ 3. จัดการจัดการแสดง ในปี พ.ศ. 2551 เนื่องจากเนื่องจากเป็นปีที่สมเด็จพระ

พระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง นราธิวาสราชนครินทร์สิ้นพระชนม์ โดยสามารถสรุปเป็นตารางแสดงข้อมูลการแสดงนาฏศิลป์ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลการแสดงนาฏศิลป์ในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2559

วันที่จัดแสดง	รายการแสดงนาฏศิลป์	หมายเหตุ
1. การแสดงดนตรีไทย ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี 2530 วันที่ 18 ธันวาคม 2530	- การแสดงละครภาพนิ่งตบคาวี จาก บทละครดึกดำบรรพ์ เรื่องคาวี ตอน นางคันทมาลีขึ้นหึง	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาสที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดช เจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ
2. ปี 2531	- ไม่ได้จัดการแสดง	
3. งานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี 2532 วันที่ 26 และ 28 มีนาคม 2532	- การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องสังข์ศิลป์ชัย - ระบำดาวดึงส์	- วันที่ 26 มีนาคม 2532 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทอดพระเนตร - วันที่ 28 มีนาคม 2532 พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนดามาศ และพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จทอดพระเนตร - เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาสครบรอบ 72 ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. งานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี 2533 วันที่ 26 มีนาคม 2533	- ละครดึกดำบรรพ์เรื่องคาวี ตอนเฝ้าพระขรรค์ - ระบำเทวดานางฟ้า จากละคร ดึกดำบรรพ์ เรื่องกรุงพณชมทวีป	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. งานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี 2534 วันที่ 26 มีนาคม 2534	- การแสดงละครภาพนิ่งจากบทละคร ดึกดำบรรพ์ เรื่องพระยศเกตุ - ระบำ ชูดกนิกรินิรา จากบทละคร ดึกดำบรรพ์ เรื่องจันทกนิรี	เพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วันที่จัดแสดง	รายการแสดงนาฏศิลป์	หมายเหตุ
6. งานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี 2535 วันที่ 26 มีนาคม 2532	- ระบำทำยเรื่องสังข์ศิลป์ชัย	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 75 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. งานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี 2536 วันที่ 26 มีนาคม 2536	- การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องนิทราชาคริต - ระบำถวายชัยแด่สมเด็จพระเทพรัตน ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. งานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี 2537 วันที่ 26 มีนาคม 2537	- การแสดงละครภาพนิ่ง จากบทคอนเสิร์ต เรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรีชิตแผลงศรพรหมศาสตร์	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบการสถาปนาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
9. งานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี 2538 วันที่ 26 มีนาคม 2538	- ไม่ได้จัดแสดงนาฏศิลป์	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบการสถาปนาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
10. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2539 วันที่ 26 มีนาคม 2539	- การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องนางซินเดอร์เลลา - ระบำดาวดึงส์	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบการสถาปนาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
11. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2540 วันที่ 26 มีนาคม 2540	- การแสดงละครภาพนิ่งเรื่องพระลอ - ระบำเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาส ครบรอบ 80 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบการสถาปนาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
12. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2541 วันที่ 26 มีนาคม 2541	- การแสดงละครภาพนิ่ง เรื่องราชาธิราช	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบการสถาปนาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
13. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2542 วันที่ 26 มีนาคม 2542	- ระบำเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) เนื่องในมหามงคลสมัย เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบการสถาปนาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
14. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2543 วันที่ 26 มีนาคม 2543	- ระบำชุดมหาราชชาติราชวาท	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบการสถาปนาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วันที่จัดแสดง	รายการแสดงนาฏศิลป์	หมายเหตุ
15. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2544 วันที่ 26 มีนาคม 2544	- ระบายเฉลิมฉลองในวาระครบ 84 ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 84 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2545 วันที่ 26 มีนาคม 2545	- ระบายญมราชาธิราชวาท เนื่องในโอกาส ครบ 150 ปี แห่งวันพระบรมราชสมภพ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 85 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2546 วันที่ 26 มีนาคม 2546	- การแสดงละครดึกดำบรรพ์ เรื่องอิเหนา ตอนไหว้พระ	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 86 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
18. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2547 วันที่ 26 มีนาคม 2547	- ละครดึกดำบรรพ์เรื่องอิเหนา ตอนบวงสรวง	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 87 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
19. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2548 วันที่ 26 มีนาคม 2548	- ระบายยูงาภิรมย์ - ระบายเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาส ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เจริญพระชนมายุ 50 พรรษา	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 88 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
20. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2549 วันที่ 26 มีนาคม 2549	- ละครดึกดำบรรพ์เรื่องควี ตอนเฝ้าพระขรรค์ - ระบายเฉลิมพระเกียรติ (รัชกาลที่ 9) เนื่องในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติ ครบ 60 ปี	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 89 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
21. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2550 วันที่ 26 มีนาคม 2550	- การแสดงพระราชทาน “ระบำอาซิม” - พ็อนม่านมงคล	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 90 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
22. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2551	- ไม่ได้จัดแสดงเนื่องจากเป็นปีที่ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้า กัลยาณิวัฒนาฯ สิ้นพระชนม์	
23. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2552 วันที่ 26 มีนาคม 2552	- การแสดงพระราชทาน “ระบำนางโคปี” - การแสดงพระราชทาน “ระบำอาบัง”	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 92 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วันที่จัดแสดง	รายการแสดงนาฏศิลป์	หมายเหตุ
24. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2553 วันที่ 26 มีนาคม 2553	การแสดงพระราชทาน “ระบำนางจีน” - การแสดงละครภาพนิ่ง จากบทคอนเสิร์ต เรื่องรามเกียรติ์ ตอน อินทรชิตแผลงศรพรหมาสตรี	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 93 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
25. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2554 วันที่ 26 มีนาคม 2554	- การแสดงพระราชทาน ชุด “เกษตร-กษัตริย์” - ฟ้อนม่านมงคล	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 94 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2555 วันที่ 26 มีนาคม 2555	- การแสดงพระราชทาน “ถวายพระพร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรม ราชินีนาถ” - ญวนรำกระถาง	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 95 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
27. งานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ ปี 2556 วันที่ 26 มีนาคม 2556	- ระบำพระราชทาน “เรื่องหม่องปอกกะเยียง (ถ้าเดินเรื่อยไปก็จะถึงปลายทาง)” - ระบำเทิดพระเกียรติน้อมเกล้าฯ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลอง วันคล้ายวันสถาปนาจุฬาฯ ครบ 96 ปี	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 96 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
28. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2557 วันที่ 26 มีนาคม 2557	- การแสดงพระราชทาน “เรื่องไผ่รวก กับทานตะวันผู้โสด” - ระบำเทพบันเทิง	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 97 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดการแสดงที่หอประชุม คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
29. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2558 วันที่ 26 มีนาคม 2558	- รำถวายชัยมงคล “หกสิบพรรษา ราชสุดาภิวันท์” จักรำเนื่องในวโรกาส ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี เจริญพระชนม์ ครบ 60 พรรษา	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 98 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วันที่จัดแสดง	รายการแสดงนาฏศิลป์	หมายเหตุ
30. งานปีพาทย์ ดึกดำบรรพ์ ปี 2559 วันที่ 26 มีนาคม 2559	- การแสดงพระราชทาน “เรื่องนเรนทราทิตย์: วีรกรรมวีรบุรุษผู้ทรงธรรม” - ละครดึกดำบรรพ์เรื่องอิเหนา ตอนไหว้พระ - ระบำเฉลิมฉลองเนื่องในวาระ สถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครบ 99 ปี ชุติจุฬาฯ อาศิรวาท	เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาส ครบรอบ 99 ปี แห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นที่ 2 สำหรับการแสดงนาฏศิลป์ในงานปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่เอื้ออำนวยต่อการแสดงดนตรีปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ด้วย โดยบนเวทีแสดงจะประกอบด้วยวงดนตรีปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ที่มีผู้บรรเลงนั่งบรรเลงเพื่อให้เห็นการบรรเลงจริงบนเวที ส่วนการแสดงนาฏศิลป์นั้นจะมีพื้นที่ในการแสดงที่แบ่งได้เป็น 1) แสดงด้านหน้าเวที 2) แสดงบนเวทีลอยด้านหลังวงดนตรีปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ 3) แสดงบริเวณด้านล่างเวที 4) แสดงบริเวณชั้นที่สองของที่นั่งผู้ชม ซึ่งในการจัดแสดงนาฏศิลป์ในลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกันในแต่ละปีนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบเวที และผู้ออกแบบการแสดงที่จะสร้างสรรค์การแสดงให้อยู่กับพื้นที่แสดงในลักษณะใดเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และความตระการตาในการจัดการแสดง

ประเด็นที่ 3 นอกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะจัดการแสดงปีพาทย์ดึกดำบรรพ์เป็นประจำทุกปีแล้ว ยังกำหนดให้การศึกษา

ดนตรีไทยปีพาทย์ดึกดำบรรพ์อยู่ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่แรกเริ่มจัดตั้งโครงการดนตรีไทย-ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2528 - พ.ศ. 2530 ต่อมาเมื่อมีการเปิดภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2531 ได้นำแนวคิดจากโครงการดนตรีไทยปีพาทย์ดึกดำบรรพ์มาใช้ในการกำหนดรายวิชาทักษะนาฏศิลป์ไทยละครดึกดำบรรพ์ขึ้น เพื่อฝึกฝนนิสิตให้มีความรู้ความสามารถที่จะสามารถอนุรักษ์และสืบทอดสืบทอดการแสดงแขนงนี้ได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

การถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางให้กับคนรุ่นหลังอย่างเต็มที่นับเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปะการแสดงอย่างยั่งยืนแม้ว่าการจัดการแสดงประเภทอนุรักษ์ มักถูกเข้าใจว่าต้องแสดงตาม

ที่เคยแสดงอย่างในอดีต แต่ในสถานการณ์จริง อาจมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการแปรผันของการแสดง เช่น เวลาหรือสถานที่ในการจัดการแสดง เป็นต้น ทำให้ต้องมีการปรับการแสดงให้เหมาะสมกับ สถานการณ์นั้น โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า การอนุรักษ์นี้ควรเป็นการรักษากฎเกณฑ์ในการแสดง มากกว่ารูปแบบการแสดง เพราะกฎเกณฑ์ในการแสดงเป็นหัวใจหลัก หากผู้แสดง หรือผู้สร้างสรรค์ การแสดงเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ของการแสดงแต่ละ ประเภทเป็นอย่างดีย่อมสามารถจัดการแสดง ได้อย่างถูกต้อง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุนอุดหนุนการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาเอกและปริญญาโทที่เข้า ศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย (Graduate Students in Thainess-related Programs) และทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช (The 90th Anniversary Chulalongkorn University Fund (Ratchadaphiseksomphot Endowment Fond))

REFERENCES

- Chulalongkorn University. (1990). Performance of Piphat Duk Dam Ban (Program). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Chulalongkorn University. (1987). Report of historical backgrounds about principles of playing, singing and notes of Piphat Duk Dam Ban, Thai classical music – Piphat Duk Dam Ban Project, Chulalongkorn University, 1987. Bangkok: Office of Art and Culture, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Damrongrajanubhab, His Royal Highness Krom Phraya. (2003). Lakorn Fornram: Meeting about Lakorn Fornram, Rabam Ramten, E-nau Legend, Duk Dam Ban Drama Legend. Bangkok: Matichon Printing House. (in Thai)
- Narisaranuvativongse, His Royal Highness Chaofa Krom Phraya. (1963). A collection of scripts of dramas and concerts. Pranakorn: Sivaporn Limited Partnership. (in Thai)
- Wirunrak, S. (2011). Dances in the Reign of King Rama V. Bangkok: Kurusapa Printing House. Ladprao. (in Thai)
- Wirunrak, S. (2004). Evolution of The Art of Thai Dance in the Bangkok Era. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

กระบวนการทำการตลาดเชิงเนื้อหาของเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล
สำหรับประเทศไทย กับการสร้างความผูกพัน
และความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล

CONTENT MARKETING PROCESSES OF LIVERPOOL FC'S
OFFICIAL FACEBOOK PAGE IN THAILAND
FOR BUILDING CUSTOMERS' ENGAGEMENT
AND LOYALTY TO LIVERPOOL FC

ศรัณญา พานิชสกุล^{1*} และ ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว²

Saranya Panitsakul^{1*} and Saranthorn Sasithanakornkaew²

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์และสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*,2}

Master of Arts Program in Communication Arts and Information, Faculty of Humanities,

Kasetsart University, Bangkok, Thailand^{1*,2}

Email: noon.panitsakul@gmail.com^{1*}

Received: 2018-03-06

Revised: 2018-04-30

Accepted: 2018-04-30

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการตลาดเชิงเนื้อหาของเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย กับความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความผูกพันกับความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเฉพาะคนที่เป็นสมาชิกเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย ไม่จำกัดเพศ อายุ วัย และพื้นที่อยู่อาศัย จำนวน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการทำการตลาดเชิงเนื้อหาของเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย กับการสร้างความผูกพัน และความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล”

400 คน ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1. กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับเนื้อหาการตลาดเชิงเนื้อหาผ่านเฟสบุ๊คทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับ ประเทศไทย อยู่ในระดับ “สูง” 2. ความผูกพันของแฟนบอลที่มีต่อสโมสรฟุตบอลลิเวอร์พูล อยู่ใน ระดับ “สูง” 3. ความภักดีของแฟนบอลที่มีต่อสโมสรฟุตบอลลิเวอร์พูล อยู่ในระดับ “สูงมาก” 4. การเปิดรับ การตลาดเชิงเนื้อหาผ่านเฟสบุ๊คทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล อยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 5. ความผูกพันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การตลาดเชิงเนื้อหา ความผูกพัน ความภักดี

ABSTRACT

This research aimed to study the relationship between content marketing of Liverpool fan club's official facebook page in Thailand and engagement to Liverpool FC's, and to study the relationship between engagement and loyalty to Liverpool FC's. The samples were 400 respondents who follow Liverpool FC's official facebook page. The study employed quantitative methodology using online questionnaires. The data was analyzed by percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficients. The results of this research were as follows: 1) Consumers' content marketing exposure of Liverpool FC's official facebook page in Thailand is in a high level. 2) Football fans' engagement to Liverpool FC is in a high level. 3) Football fans' loyalty to Liverpool FC's is in the highest level. 4) Football fan's marketing content exposures towards Liverpool FC's official facebook page has a positive correlated with the engagement to Liverpool FC in a high level with statistical significance at 0.01. 5) Football fan's engagement is correlated positively to the loyalty to Liverpool Fc in the highest level with statistical significance at 0.01.

Keywords: content marketing, engagement, loyalty

บทนำ

“ฟุตบอล” เป็นกีฬายอดนิยมตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน จุดเริ่มต้นของกีฬานี้เกิดขึ้นที่ประเทศใดยังไม่สามารถหาหลักฐานยืนยันได้อย่างแน่ชัด แต่ประเทศที่มีการวางกติกากีฬาแข่งขันที่แน่นอน พร้อมทั้งจัดตั้งสมาคมฟุตบอลขึ้นในปี พ.ศ. 2406 ก็คือ ประเทศอังกฤษ และหลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2431 ฟุตบอลอาชีพของอังกฤษก็ได้ถือกำเนิดขึ้น นับจากนั้นเป็นต้นมา ความนิยมของกีฬาฟุตบอลก็เริ่มทวีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนฟุตบอลไม่ใช่แค่การแข่งขันกีฬาเพื่อการออกกำลังกาย หรือเพื่อความสนุกสนานอีกต่อไป แต่ฟุตบอลกลายเป็นเครื่องมือในการสร้างเม็ดเงินเข้ามาหมุนเวียนในเศรษฐกิจอย่างมหาศาล โดยส่งผ่านมายังธุรกิจที่เกี่ยวข้องอย่าง การลงทุน พัฒนาสนามแข่ง การลงทุนในการทำทีมฟุตบอล การสื่อสารคมนาคม การโฆษณาหรือในด้านธุรกิจสินค้า อีกทั้งเมื่อมีการแข่งขันเกิดขึ้น โรงแรมและที่พัก ร้านค้าในสถานที่ใกล้เคียงก็ได้รับผลดีด้วยเช่นกัน (Kasikornresearch, 2016)

ซึ่งสิ่งที่สนับสนุนให้กีฬาประเภทฟุตบอลกลายเป็นธุรกิจกีฬาที่สามารถทำเงินเข้าสู่ประเทศรวมไปถึงผลักดันอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือ GDP นั้น มาจากการพัฒนาของสื่อมวลชนอย่างการถ่ายทอดผ่านทางโทรทัศน์เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เกิดการแข่งขันทางการตลาด และการพัฒนาทีมขึ้น เพื่อแย่งชิงจำนวนผู้ชม และจำนวนแฟนบอล (Thanaphonphan, 2001) นอกจากนี้ คมชัดลึก (Komchadluek, 2017) ได้เพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายทอดสดการแข่งขันฟุตบอลทุกดิวิชั่นของอังกฤษ

ในปี 2019 เป็นต้นไป จะมีการถ่ายทอดผ่านทางสตรีม โดยสกาย สปอร์ต ช่องกีฬาผู้ชนะประมูล การถ่ายทอดสดฟุตบอลอังกฤษจะยินยอมให้ทุกสโมสรฟุตบอลในอังกฤษถ่ายทอดสดการแข่งขันไปได้ทั่วโลกทุกเกม ผ่านทางเว็บไซต์ทางการของสโมสร สื่อสังคมออนไลน์ หรือช่องทางอื่น ๆ เพื่อเป็นการขยายตลาด และทำให้ลีกอังกฤษเป็นที่รู้จักมากขึ้นกว่าเดิม

จะเห็นได้ว่ากีฬาฟุตบอลกลายเป็นธุรกิจกีฬาอย่างเต็มตัว ที่พยายามเข้าถึงต่างประเทศ ขยายฐานแฟนบอล และเพิ่มช่องทางการรับชมทางออนไลน์มากขึ้น เพื่อสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปจากเดิม ซึ่งสอดคล้องกับนิตยสาร FourFourTwo (2017) ได้กล่าวว่า หลายสโมสรในพรีเมียร์ลีกกำลังลงทุนอย่างหนักด้านการตลาดออนไลน์ และสื่อจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเพิ่มการเข้าถึงโดยเฉพาะทวีปเอเชีย อีกทั้งสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นช่องทางที่สำคัญมาก สำหรับผู้สนับสนุนและสปอนเซอร์ต่าง ๆ เพราะสามารถควบคุมและเข้าถึงได้ง่าย ในเรื่องของราคาก็ถูกกว่าการสร้างแคมเปญต่าง ๆ ผ่านโทรทัศน์และวิทยุอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การทำการตลาดของสโมสรฟุตบอลต่าง ๆ มีการปรับตัวอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยดิจิทัล ตามที่ Kotler (2017) ได้กล่าวถึงการตลาดยุค 4.0 ไว้ว่า ในสถานการณ์ที่ถูกค้ำมีเวลา และให้ความสนใจในตัวสินค้าน้อยลง อีกทั้งยังมีตัวเลือกที่มากขึ้น การตลาดจึงต้องมุ่งสู่

ดิจิทัลอย่างเต็มตัว โดยเป็นการบูรณาการ การทำการตลาดทุกยุคเข้าไว้ด้วยกันซึ่งการตลาด ที่เข้ามามีบทบาทในการโน้มน้าวความสนใจจาก ลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับ สภาพสังคมในแบบนี้ คือ การตลาดเชิงเนื้อหา (content marketing) เพราะองค์กรหรือตราสินค้า จะสามารถวางแผนการสื่อสารทางการตลาด ผ่านการสร้างสรรค์เนื้อหา และข้อมูลต่าง ๆ ที่ ต้องการให้ลูกค้ารับรู้ได้อย่างรวดเร็ว ฉบับ

อย่างไรก็ตาม นอกจากประโยชน์ในเรื่อง การสร้างสรรค์เนื้อหาที่น่าสนใจ ตรงประเด็น ตรงกลุ่มเป้าหมายแล้ว ณัฐพัชญ์ วงษ์เหรียญทอง (Wongereanthong, 2014) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การตลาดเชิงเนื้อหาช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ และ นำไปสู่การสร้างโอกาสทางธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งนับว่า เป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง องค์กรหรือตราสินค้ากับกลุ่มเป้าหมายนั่นเอง ดังนั้นเมื่อองค์กรหรือตราสินค้ามีความสัมพันธ์ อันดีกับลูกค้า สุดท้ายแล้วลูกค้าก็จะให้การ สนับสนุน และผูกพันกับสินค้าอย่างลึกซึ้งนั่นเอง (Kotler, 2017)

นอกจากนี้ ชนารี เลหาพงษ์พันธ์ (Laohapongpan, 2014) ยังกล่าวว่า ความผูกพัน ของผู้บริโภค (customer engagement) มีความ ลึกซึ้งมากกว่าการสร้างความสัมพันธ์ (relationship) ที่มีเพียงแค่ปฏิสัมพันธ์เท่านั้น แต่ความผูกพัน จะเป็นเหมือนสายใยระหว่างลูกค้ากับองค์กร หรือตราสินค้า ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อลูกค้ามี ประสบการณ์ร่วมกับองค์กรหรือตราสินค้า แล้วลูกค้าก็ไปบอกต่ออย่างเต็มที่ ดังนั้นการ สร้างความผูกพันควรเริ่มจากความเข้าใจลูกค้า

อย่างถ่องแท้ ทั้งความคิด ความเชื่อ แบบแผน การดำเนินชีวิต เพื่อให้กลุ่มลูกค้าได้รับประสบการณ์ ที่ดีกับองค์กรหรือตราสินค้าอย่างแท้จริง ซึ่ง Rajah et al. (2008 cited in Banyte and Dovaliene, 2014) ได้วิเคราะห์ว่า ในการทำการตลาด ความผูกพันเป็นหัวใจหลักในการสร้างความ พึงพอใจ ความเชื่อใจ ความสัมพันธ์อันแข็งแกร่ง ซึ่งจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายใหญ่ คือ ความภักดี ในตัวผู้บริโภค ดังนั้นในยุคที่เปิดกว้าง การทำ การตลาดจึงได้เปลี่ยนแปลงจากลูกค้าที่เป็น ฝ่ายรับเพียงอย่างเดียวกลายเป็นลูกค้าเข้ามา มีบทบาทต่อการดำเนินธุรกิจขององค์กรและ ตราสินค้า โดยการเปลี่ยนฐานะเป็นเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนขององค์กร

ดังนั้น หากองค์กรต้องการเพิ่มอัตรา การรักษาลูกค้าให้อยู่ในระดับสูงจำเป็นต้องมี ความสัมพันธ์และความภักดีของลูกค้า (customer loyalty) อย่างแข็งแกร่ง ซึ่งความภักดีนี้จะ เป็น ความผูกพันอย่างลึกซึ้งของลูกค้าที่ทำให้เกิด การซื้อซ้ำและให้การสนับสนุนในสินค้า และใช้ บริการโดยไม่เปลี่ยนแปลงในอนาคต เสมือน หลักจิตวิทยาที่จะผลักดันให้ลูกค้ากลับมา ยัง ผู้ผลิตเดิม เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจ ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แม้ว่าจะได้รับอิทธิพล จากสถานการณ์ต่าง ๆ และการทำการตลาดที่มี ประสิทธิภาพก็ไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมนี้ได้ (Pires & Stanton, 2005)

จึงไม่น่าแปลกใจหากพบว่า องค์กรหรือ ตราสินค้าจะพยายามลดระยะห่างและเข้าใกล้ชิด มากยิ่งขึ้น โดยใช้ช่องทางการสื่อสารในการทำ การตลาดเชิงเนื้อหา เพื่อให้เกิดความผูกพันที่จะ

นำไปสู่ความภักดีของลูกค้า ซึ่งช่องทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ เครือข่ายสังคมออนไลน์โดย Bunzel (2010) ได้กล่าวถึง Brogan และ Smith ที่ได้กล่าวว่า ตั้งแต่ความสัมพันธ์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์เกิดขึ้น เหมือนเป็นการสร้างความสัมพันธ์กันอย่างชาญฉลาดที่สุดท้ายแล้วความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ความภักดี

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สพธอ.) หรือ ETDA (เอ็ตด้า) กระทรวงไอซีที ที่ได้จัดงานแถลงผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2559 (Thailand Internet User Profile 2016) พบว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ยอดนิยม 3 อันดับ พบว่า อันดับแรก ได้แก่ ยูทูบ รองลงมา คือ เฟซบุ๊ก และไลน์ แต่เมื่อทำการสำรวจด้านความถี่ในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภท พบว่า เฟซบุ๊กยังคงเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีการใช้งานบ่อยที่สุด จึงทำให้องค์กรหรือตราสินค้าต่าง ๆ เริ่มทำการตลาดผ่านทางเฟซบุ๊ก เพื่อหวังใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร

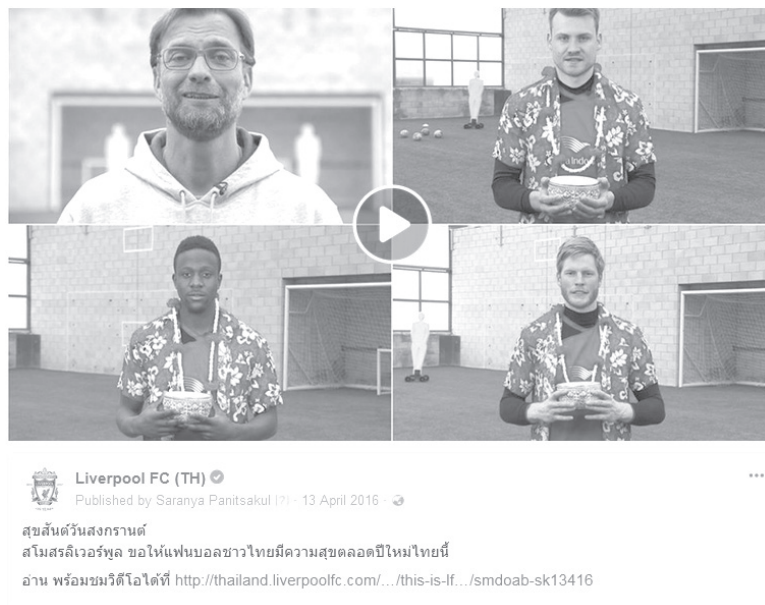
ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และลูกค้ากลุ่มใหม่ จนทำให้การทำการตลาดบนเฟซบุ๊กเป็นที่นิยมอย่างมากในปัจจุบัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เครื่องมือที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรและนักการตลาดมากที่สุดจากการใช้เฟซบุ๊ก ก็คือ เพจ

และเมื่อพิจารณาในประเทศไทยเกี่ยวกับจำนวนผู้ติดตามเพจเกี่ยวกับเรื่องกีฬา แสดงให้เห็นว่า เพจกีฬา 10 อันดับแรกที่มีจำนวนคนติดตามมากที่สุด มีถึง 8 อันดับ ที่เป็นเพจเรื่องฟุตบอล แต่ที่น่าสนใจที่สุดคือ อันดับที่ 1 เป็นเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นเพราะการใช้เฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารทางการตลาดเชิงเนื้อหา ทั้งในเรื่องข่าวสารของสโมสร การแข่งขันนักเตะ การปฏิสัมพันธ์กับแฟนบอล และกิจกรรมร่วมสนุกต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการโปรโมทสินค้า และการแสดงออกถึงภาพลักษณ์ของสโมสรที่เข้าถึงและใกล้ชิดกับแฟนบอลลิเวอร์พูลประเทศไทย ดังภาพตัวอย่างจากเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 เฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย

ที่มา: Liverpool FC official Facebook

ภาพที่ 2 วิดีโอนักเตะลิเวอร์พูลอวยพรชาวไทยในวันสงกรานต์

ที่มา: Liverpool FC official Facebook

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการตลาดเชิงเนื้อหาของเฟสบุ๊กทางการสโมสริเวอร์ฟูล สำหรับประเทศไทย กับการสร้างความผูกพันและความภักดีต่อสโมสริเวอร์ฟูล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา และปรับปรุงการทำการตลาดของสโมสริเวอร์ฟูลอื่น ๆ และที่สำคัญคือ การสร้างความผูกพันที่จะส่งผลให้เกิดความภักดีให้กับแฟนบอล ซึ่งจะช่วยให้เรื่องการขายฐานแฟนบอลในประเทศ และอาจไปสู่ต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการตลาดเชิงเนื้อหากับความผูกพันต่อสโมสริเวอร์ฟูล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความผูกพันกับความภักดีต่อสโมสริเวอร์ฟูล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาตัวแปร 3 ด้าน 1) การตลาดเชิงเนื้อหา 2) ความผูกพันต่อสโมสริเวอร์ฟูล 3) ความภักดีต่อสโมสริเวอร์ฟูล โดยจะศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้ ซึ่งประชากรในการวิจัย คือ ประชากรทั้งชายและหญิง ที่มีการใช้งานจากเฟสบุ๊กทางการสโมสริเวอร์ฟูล สำหรับประเทศไทยนี้ จำนวน 400 คน และใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

นิยามศัพท์

การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่แฟนบอลลิเวอร์ฟูลเปิดรับสื่อต่างๆ จากเฟสบุ๊กทางการสโมสริเวอร์ฟูล สำหรับประเทศไทย เช่น เนื้อหา ข่าวสาร รูปภาพ วิดีโอ เป็นต้น โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงพฤติกรรม และความถี่ในการเปิดรับ

ความผูกพันของผู้บริโภค หมายถึง ความผูกพันของแฟนบอลที่มีต่อสโมสริเวอร์ฟูล โดยจะประยุกต์ใช้หลักการวัดความผูกพันออนไลน์ตามที่บริษัท Forrester Research จากประเทศสหรัฐอเมริกา จำแนกพฤติกรรมออกเป็น 4 ขั้นตอนสอดคล้องกับแฟนบอลลิเวอร์ฟูล ดังนี้

1. ความเกี่ยวพัน (involvement) เป็นความสัมพันธ์ขั้นแรกของแฟนบอลที่มีต่อสโมสริเวอร์ฟูล โดยจะวัดจากการติดตามข่าวสารของสโมสริเวอร์ฟูล

2. การมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) เป็นขั้นที่แฟนบอลมีปฏิสัมพันธ์กับสโมสริเวอร์ฟูล เช่น การร่วมโหวต การร่วมส่งรูปถ่ายหรือร่วมกิจกรรมผ่านเฟสบุ๊กทางการสโมสริเวอร์ฟูล สำหรับประเทศไทย เป็นต้น

3. ความใกล้ชิด (intimacy) เป็นขั้นที่แฟนบอลมีความรักต่อสโมสริเวอร์ฟูล ซึ่งแสดงออกด้วยการสื่อสาร และมีปฏิสัมพันธ์บ่อยๆ เช่น การร่วมกิจกรรม และติดตามสโมสริเวอร์ฟูล เมื่อมาทัวร์ประเทศไทย และการร่วมกิจกรรมกับกลุ่มแฟนบอลลิเวอร์ฟูล ทั้งการพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น

4. การมีอิทธิพล (Influence) เป็นขั้นที่แฟนบอลมีความผูกพันกับสโมสริเวอร์ฟูลสูงสุด โดยให้การสนับสนุนเป็นกระบอกเสียงและเป็นเสมือนตัวแทนของสโมสริเวอร์ฟูล ซึ่งรวมถึงการส่งต่อเนื้อหา หรือการแบ่งปันเนื้อหาให้กับเพื่อนๆ หรือแฟนบอล

ความภักดีของผู้บริโภค หมายถึง การ

ที่แฟนบอลมีความศรัทธาในตัวสโมสรลิเวอร์พูล จนยากจะเปลี่ยนไปสนับสนุนสโมสรอื่นๆ โดยพร้อมติดตามข่าวสาร และกิจกรรมต่าง ๆ ของสโมสรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในวิจัยฉบับนี้ จะประยุกต์แนวคิดการแบ่งกลุ่มระดับความภักดี ดังนี้

ขั้นที่ 1 แฟนบอลระดับลูกค้า (customer) สนใจ มีทัศนคติที่ดี

ขั้นที่ 2 แฟนบอลระดับแฟน (fan) ชื่นชอบรักใคร่ มีปฏิสัมพันธ์

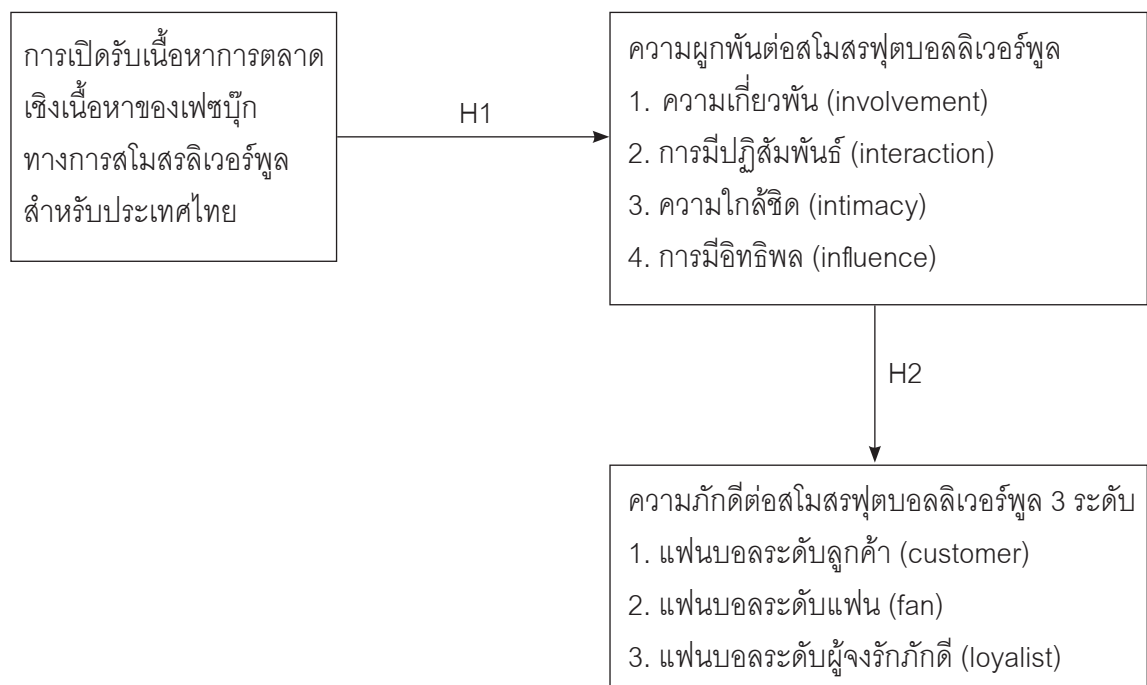
ขั้นที่ 3 แฟนบอลระดับผู้จงรักภักดี (loyalist) สนับสนุน แนะนำ ปกป้อง ชี้แจง รับชมการแข่งขันตลอด และร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งในส่วนของการศึกษากระบวนการทำการตลาดเชิงเนื้อหาจะใช้วิธีวิจัยคุณภาพ ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหา ความผูกพัน และความภักดี จะใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งในบทความนี้จะนำเสนอในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณเท่านั้น

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสมมติใจ โดยออกแบบสอบถามออนไลน์ และทำการประชาสัมพันธ์ เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามนี้ไปยังกลุ่ม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แฟนบอลลิเวอร์พูลในประเทศไทย ที่เป็นสมาชิก เฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย จนได้ตัวอย่างครบทั้ง 400 คน ซึ่งแบบสอบถาม จะแบ่งเป็นรายละเอียด 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับเนื้อหาการตลาดเชิงเนื้อหาของแฟนบอลลิเวอร์พูล ที่ติดตามเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเพื่อศึกษาเรื่อง ความผูกพันของแฟนบอลที่เป็นสมาชิกเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเพื่อศึกษาเรื่อง ความภักดีของแฟนบอลลิเวอร์พูลที่มีต่อสโมสรลิเวอร์พูล

จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดไปดำเนินการ ลงรหัสข้อมูล และคัดลอกรหัสลงในแบบฟอร์ม การลงรหัส แล้วจึงนำไปดำเนินการประมวลผล โดยโปรแกรม เพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติ จากนั้นจึงนำผลคำนวณทางสถิติที่ได้มาเขียน การวิเคราะห์ ด้วยการให้เกณฑ์การวัด 5 ระดับ ของ Likert Scale และนำเสนอผลการวิจัยต่อไป โดยจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายข้อมูลตามลักษณะทางประชากร รวมทั้งการเปิดรับเนื้อหาการตลาดเชิงเนื้อหาของ แฟนบอลลิเวอร์พูล ความผูกพัน และความภักดี ของแฟนบอลลิเวอร์พูล

2. การวิเคราะห์เชิงสถิติอนุมานเป็นการ

วิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยการ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์ แบบเพียร์สันตามสมมติฐาน

การตรวจสอบคุณภาพ

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุงยังใช้ไม่ได้ ซึ่งวิจัยฉบับนี้มีค่า IOC เท่ากับ 0.83

2. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัย นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความถูกต้อง ในการสื่อความหมายและความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ และทดสอบความเชื่อมั่น ก่อนการลงมือเก็บ ข้อมูลจริง ซึ่งหลังจากเก็บข้อมูลแล้วนำมา วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach Method แบบสอบถามอยู่ที่ .90

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 326 คน คิดเป็นร้อยละ 81.50 ส่วนใหญ่ มีอายุ 36 - 45 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือปริญญาตรี จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.75 โดยประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.25 มีรายได้

ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 15,001 - 30,000 บาท
จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.75

2. การเปิดรับเนื้อหาการตลาดเชิงเนื้อหา
ของแฟนบอลลิเวอร์พูล

2.1 การรู้จักเฟซบุ๊กทางการสโมสร
ลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จัก
เฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย
จากเครือข่ายสังคมออนไลน์ จำนวน 203 คน
คิดเป็นร้อยละ 50.75

2.2 การคลิกเข้าชมเฟซบุ๊กทางการ
สโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คลิกเข้าชม
เฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย
ทุกวัน จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.75

2.3 การตั้งค่าสำหรับติดตามข่าวสาร
ข้อมูลจากเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับ
ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตั้งค่า
ติดตามข่าวสารข้อมูลจากเฟซบุ๊กทางการสโมสร
ลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย กดชื่นชอบ (like)
เพียงอย่างเดียวจำนวน 381 คน คิดเป็นร้อยละ
71.58 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างตั้งค่าคำเตือน
(get notifications) จำนวน 122 คิดเป็นร้อยละ
18.15

2.4 การเข้าใช้เฟซบุ๊กทางการสโมสร
ลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดูข้อมูล
ข่าวสาร จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 28.03
รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างดูวิดีโอคลิปของสโมสร
ลิเวอร์พูล จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 23.15

3. วัตถุประสงค์ในการติดตามเฟซบุ๊ก
ทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย

3.1 กลุ่มตัวอย่างเข้าใช้เฟซบุ๊กทาง
การสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย
เพื่อต้องการข้อมูลข่าวสารมากที่สุด จำนวน
384 คน คิดเป็นร้อยละ 35.92 รองลงมา คือ
กลุ่มตัวอย่างเข้าใช้เพื่อความเพลิดเพลินจำนวน
276 คน คิดเป็นร้อยละ 25.82

4. การวัดระดับการเปิดรับเนื้อหา
การตลาดเชิงเนื้อหาของแฟนบอลลิเวอร์พูล
ที่ติดตามเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล
สำหรับประเทศไทย ซึ่งค่าเฉลี่ยรวมในการ
เปิดรับเนื้อหาการตลาดเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับสูง
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15

โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการ
อ่านข้อความที่โพสต์อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งมี
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่าง
ที่มีการเปิดรับชมรูปภาพ และอัลบั้มประมวลภาพ
ต่างๆอยู่ในระดับสูงซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และ
น้อยที่สุด คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการเปิดรับชมวิดีโอ
อยู่ในระดับสูง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03

5. การวัดระดับความผูกพันของแฟนบอล
ที่มีต่อสโมสรฟุตบอลลิเวอร์พูล พบว่า มีค่าเฉลี่ย
รวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเท่ากับ 3.65

โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการติดตาม
ข่าวสารของสโมสรลิเวอร์พูลจากสื่อต่าง ๆ เช่น
โทรทัศน์ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ หนังสือพิมพ์
อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73
รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการแบ่งปันหรือ
ส่งต่อเนื้อหาเกี่ยวกับสโมสรลิเวอร์พูลอยู่ใน
ระดับสูง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และน้อยที่สุด

คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการรวมกิจกรรมผ่านเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล ประจำประเทศไทย เช่น การส่งรูปภาพ การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ดังภาพตัวอย่างภาพกิจกรรมต่อไปนี้

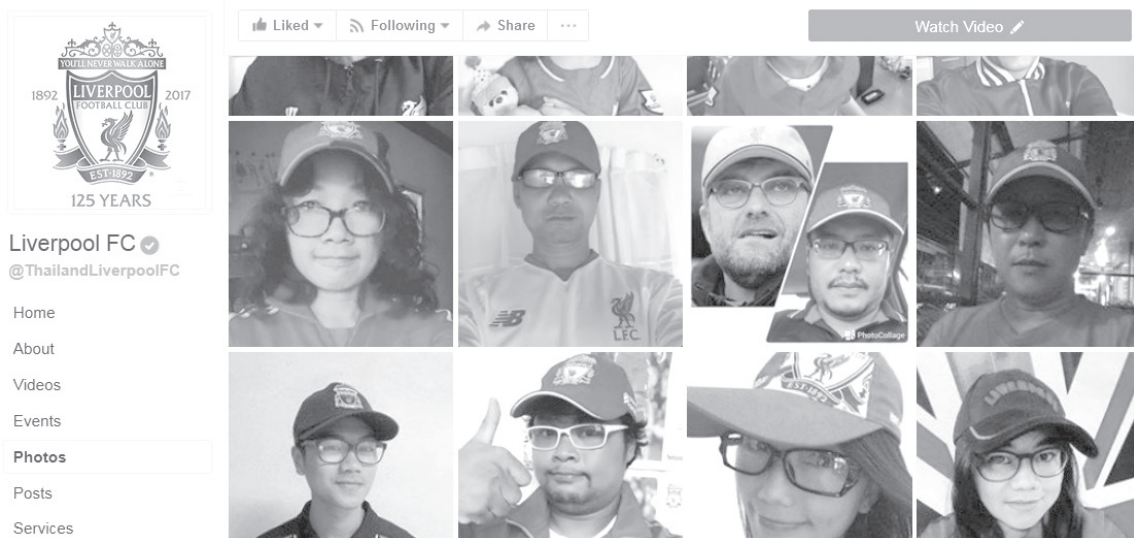
6. การวัดระดับความภักดีของแฟนบอลลิเวอร์พูล พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูงมาก มีค่าเท่ากับ 4.61

โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มุ่งมั่นสนับสนุนสโมสรลิเวอร์พูลอย่างไม่เปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85

รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีชมการถ่ายทอดการแข่งขันของสโมสรผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น อยู่เสมอ อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และน้อยที่สุด คือ กลุ่มตัวอย่างที่แนะนำให้ผู้อื่นสนับสนุนสโมสรลิเวอร์พูล อยู่ในระดับสูง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

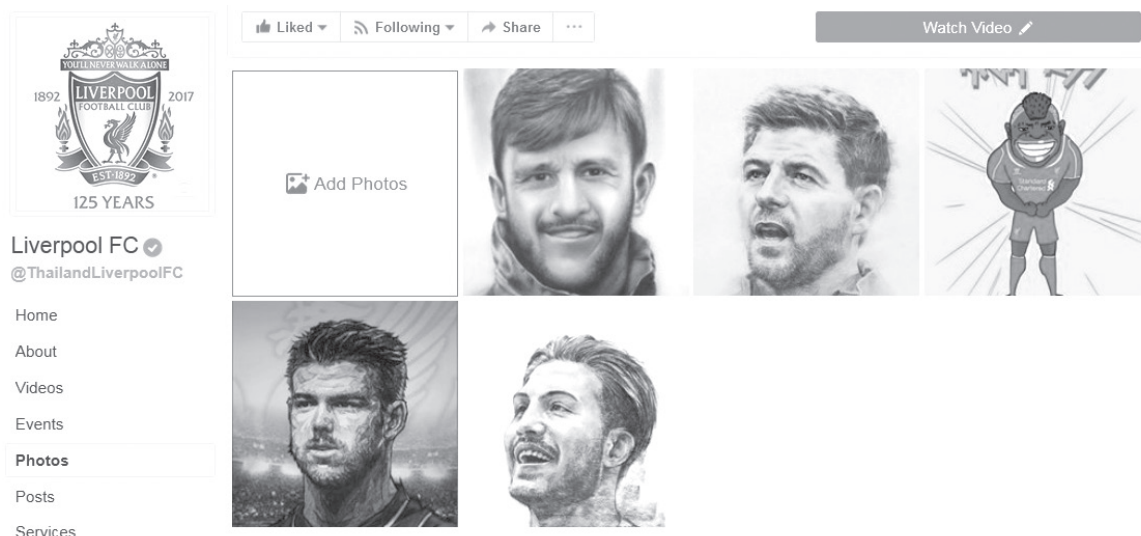
7. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 การเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหา มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล

ภาพที่ 3 การทำกิจกรรมของแฟนบอลชาวไทยส่งรูปที่แต่งกายต้อนรับ เจอร์เก้น คล็อปป์ ผู้จัดการทีมลิเวอร์พูลคนใหม่

ที่มา: Liverpool FC official Facebook

ภาพที่ 4 กิจกรรม Kop Art แฟนบอลชาวไทยส่งภาพวาดนักเตะลิเวอร์พูล

ที่มา: Liverpool FC official Facebook

ตารางที่ 1 แสดงผลค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างการเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล

ตัวแปร	ความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล		
	ค่าสหสัมพันธ์	ระดับนัยสำคัญ	แปลผล
การเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหา	0.911**	0.000	สูงมาก

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหากับความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล ด้วยการใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันพบว่า การเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหาด้วยความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล อยู่ในระดับสูงมาก

(Sig. 0.000 และ $0.80 < r < 0.99$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่าหากแฟนบอลลิเวอร์พูลมีการเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหาสูง ความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูลก็จะสูงตามไปด้วย

ในขณะเดียวกัน หากแฟนบอลลิเวอร์พูลมีการเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหาต่ำ ความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูลก็จะต่ำตามไปด้วยเช่นกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 ความผูกพันมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า การทำการตลาดเชิงเนื้อหาผ่านเฟซบุ๊กมีความสัมพันธ์กับการสร้างความผูกพันต่อสโมสรฟุตบอล และความผูกพันมีความสัมพันธ์กับ

ตารางที่ 2 แสดงผลค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างความผูกพันมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล

ตัวแปร	ความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล		
	ค่าสหสัมพันธ์	ระดับนัยสำคัญ	แปลผล
ความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล	0.759**	0.000	สูง

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูลกับความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูลด้วยการใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) พบว่า ความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูลกับความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล อยู่ในระดับสูง (Sig. 0.000 และ $0.60 < r < 0.79$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า หากแฟนบอลลิเวอร์พูลมีความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล ความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูลก็จะสูงตามไปด้วย ในขณะเดียวกัน หากแฟนบอลลิเวอร์พูลมีความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูลต่ำ ความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูลก็จะต่ำตามไปด้วยเช่นกัน

ความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล ซึ่งสามารถอธิบายตัวแปรต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหาผ่านเฟซบุ๊กทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทย พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมนั้นอยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับเฟซบุ๊กของสโมสรทุกวัน เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นระดับการอ่านข้อความที่โพสต์ในเฟซบุ๊ก จึงอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และรองลงมา คือ การเปิดรับชมวิดีโอ และการเปิดรับชมรูปภาพต่าง ๆ ตามลำดับ ซึ่งทั้งสองข้อนี้ ก็ยังอยู่ระดับสูงเช่นกัน จึงเห็นได้ว่า การสร้างเนื้อหาหรือทำการตลาดเชิงเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายจึงมีความสำคัญมากในการสร้างความสนใจให้กลุ่มเป้าหมายหันมาติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับที่

Kotler (2017) ได้กล่าวถึง ในยุคดิจิทัลปัจจุบัน ที่ลูกค้ามีเวลา และให้ความสนใจในตัวสินค้า น้อยลง การทำการตลาดเชิงเนื้อหาจึงเป็นสิ่ง สำคัญ เพราะสามารถสร้างความน่าสนใจ และ ส่งข้อความหรือเนื้อหาที่บรรดาลูกค้าต้องการได้ อีกทั้งยังสามารถดึงดูดให้ลูกค้าสนใจในตัวองค์กร หรือสินค้าที่ต้องขาย จนให้เกิดความพึงพอใจ ให้กับลูกค้าในที่สุด

ดังนั้น หากต้องการสร้างเนื้อหาให้เกิด เป็นกระแสในโลกออนไลน์ตอนนี้ องค์กรต่าง ๆ ต้องพิจารณาถึงช่วงเวลาและเป้าหมายที่ชัดเจน ว่า ต้องการสิ่งใด เพราะการสร้างกระแสในโลก ออนไลน์นั้นเกิดขึ้นง่าย แต่คนจะเปลี่ยนความ สนใจไปเรื่อยๆ เมื่อมีเรื่องใหม่เข้ามา จึงต้องเลือก ประเด็นที่น่าสนใจ และเหมาะสม เพื่อสามารถ ต่อยอดต่อไปได้ (Srisaracam, 2017)

2. ความผูกพันต่อสโมสรฟุตบอล ลิเวอร์พูล พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการติดตาม ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ และหนังสือพิมพ์ อยู่เป็น ประจำมากที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับความผูกพัน ที่สูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.73 และรองลงมา คือ การแบ่งปันหรือส่งต่อเนื้อหา อยู่ในระดับสูง หากพิจารณาจาก Gaffney (2009) ที่ได้กล่าวถึง บริษัท Forrester Research จากประเทศ สหรัฐอเมริกาที่ได้ศึกษาเรื่องความผูกพันของ ผู้บริโภค ที่ได้จำแนกพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อ วัดความผูกพันของผู้บริโภคทางออนไลน์ และ เพื่อเป็นกรอบการทำงานขององค์กรหรือตราสินค้า หรือการสร้างเนื้อหาทางการตลาดต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความเกี่ยวพัน (involvement) เป็นความสัมพันธ์ขั้นแรกของผู้บริโภคกับตรา สินค้าที่มีความเกี่ยวข้องกับตราสินค้าในจุดต่าง ๆ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ผู้เข้าเยี่ยมชม เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน จำนวนผู้เปิดเข้าชม หน้าเว็บไซต์นั้นหรือการเข้าชมเว็บไซต์ต่อหนึ่งคน ระยะเวลาในการเข้าชมแต่ละครั้ง และผู้เข้า เยี่ยมชมที่เข้ามาซ้ำ เป็นต้น นอกจากนี้เครื่องมือ การวัดต่าง ๆ ยังสามารถวัดความถี่ในการ เยี่ยมชม การติดตามเป็นสมาชิก (สำหรับสื่อ สิ่งพิมพ์, อีเมล และการบริการอื่น ๆ) การชม โทรทัศน์ การใช้แอปพลิเคชันผ่านโทรศัพท์ และ การบริโภคเนื้อหาผ่านทางพาร์ทเนอร์ต่าง ๆ

2.2 การมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริโภคมีปฏิสัมพันธ์กับตราสินค้า เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ในเพจ จำนวนการเข้าชม วิดีโอ การมีส่วนร่วมในเครือข่ายสังคม การให้ เรตติ้ง การรีวิว การโหวต การอัปโหลดรูปภาพ หรือวิดีโอ การส่งข้อความ การตอบคำถาม การ เก็บบันทึก การเข้าชมซ้ำ เป็นต้น

2.3 ความใกล้ชิด (intimacy) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริโภคมีความรักต่อตราสินค้า ซึ่งสามารถวัดจากการโพสต์ การแสดงความคิดเห็น การอภิปราย การให้ฟีดแบ็กทาง คอลเซนเตอร์ การคิดเปอร์เซ็นต์จากการเข้า เยี่ยมชมเว็บโดยตรง การค้นหาชื่อตราสินค้า เป็นต้น

2.4 การมีอิทธิพล (influence) เป็นขั้นที่ผู้บริโภคมีความผูกพันสูงสุด โดยผู้บริโภค ให้การสนับสนุนเสมือนเป็นหนึ่งในตัวแทนของ ตราสินค้า สนับสนุนตราสินค้า บอกต่อตราสินค้า

ให้กับผู้อื่น ซึ่งรวมถึงการส่งต่อเนื้อหา การแท็กเนื้อหา วิดเจ็ตหรือวิดีโอ หรือแบ่งปันเนื้อหาให้เพื่อน ๆ หรือแฟน ๆ ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่า ความผูกพันของแฟนบอลที่มีต่อสโมสรลิเวอร์พูลนั้น มีระดับความผูกพันที่สูงที่สุด เพราะนอกจากจะมีการติดตามอย่างเป็นประจำแล้ว ยังมีการบอกต่อและแบ่งปันเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสโมสรอีกด้วย

3. ความภักดีต่อสโมสรฟุตบอลลิเวอร์พูล พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูงมาก และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีแนวโน้มสนับสนุนสโมสรลิเวอร์พูล ไม่เปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับที่สูงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ซึ่งแน่นอนว่า ผลการวิจัยนี้เป็นเป้าหมายสูงสุดที่ทุกองค์กรต้องการ สอดคล้องกับ ณัฐพัชญ์ วงษ์เหิรญทอง (Wongereanthong, 2014) ได้กล่าวถึงความภักดีว่า ทักษะที่มีต่อสินค้าและบริการที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ในระยะยาว ซึ่งเป็นการเหนี่ยวรั้งลูกค้าไว้กับองค์กร โดยความภักดีนี้ไม่ใช่แค่พฤติกรรมการซื้อซ้ำเท่านั้น แต่ครอบคลุมความหมายไปถึงความรู้สึกนึกคิด และความสัมพันธ์ระยะยาวด้วย

นอกจากนี้ ระดับความภักดีที่รองลงมา ซึ่งยังอยู่ในระดับที่สูงมาก คือ การติดตามชมการถ่ายทอดการแข่งขันของสโมสรผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น อยู่เสมอ และที่น้อยที่สุด คือ การแนะนำให้ผู้อื่นสนับสนุนสโมสรลิเวอร์พูล อยู่ในระดับสูง จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า แฟนบอลลิเวอร์พูลมีความภักดีกับสโมสรลิเวอร์พูลอย่างลึกซึ้งจริง ๆ ตาม

ระดับความภักดีของ Alexandar (2015) ที่แบ่งระดับความภักดีออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับลูกค้า คือ องค์กรหรือตราสินค้าสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่ดีระดับต่อมาคือ ระดับแฟน เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบองค์กรหรือตราสินค้า และระดับสุดท้ายคือ ระดับผู้จงรักภักดี เป็นกลุ่มที่มีความผูกพันและภักดีอย่างลึกซึ้ง มีการปกป้อง และเป็นตัวแทนองค์กรหรือตราสินค้า ดังนั้น แฟนบอลลิเวอร์พูลอยู่ในระดับจงรักภักดีในขั้นที่สูงที่สุดนั่นเอง

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรข้างต้น จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความน่าสนใจ ดังนี้

1. การเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหา มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหา มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ดังนั้นสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า หากแฟนบอลมีการเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหาของเฟสบุ๊คทางการสโมสรลิเวอร์พูล สำหรับประเทศไทยสูง ความผูกพันต่อสโมสรลิเวอร์พูลก็จะสูงตามไปด้วย จากผลการวิจัยนี้ทำให้เห็นว่า หากเฟสบุ๊คสร้างเนื้อหาหรือการตลาดเชิงเนื้อหาที่สามารถสนองตอบความต้องการของแฟนบอล แน่นอนว่า ย่อมเกิดความพึงพอใจที่จะนำไปสู่ความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นอย่างแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับ Kotler (2017) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของการตลาด จากรูปแบบดั้งเดิมสู่ดิจิทัล โดยอธิบายว่า เทรนด์

ตอนนี้เป็นเศรษฐกิจแบ่งปัน เศรษฐกิจปัจจุบัน การบูรณาการช่องทางทั้งหมด การตลาดเชิงเนื้อหา การสร้างความสัมพันธ์ลูกค้าบนสังคมออนไลน์ และอื่น ๆ ทำให้นักการตลาดในยุคดิจิทัลพยายามโน้มน้าวทำให้ลูกค้าตระหนักโดยการใช้การตลาดเชิงเนื้อหาเป็นเหมือนกับเครื่องมือช่วยในการสื่อสาร เพื่อสุดท้ายลูกค้าจะให้การสนับสนุน และผูกพันกับสินค้านั้น

เช่นเดียวกับ Kingsnorth (2016) ได้กล่าวถึงการตลาดเชิงเนื้อหาที่ช่วยสร้างการรับรู้ เปลี่ยนแนวคิด มุมมอง ความผูกพัน และการจดจำ ต่อดราสินค้า และยังแบ่งเนื้อหาการตลาดออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) เนื้อหาที่เป็นประโยชน์จะเป็นเนื้อหาที่ถ่ายทอดถึงบทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือตราสินค้า และข้อมูลต่าง ๆ

2) เนื้อหาที่น่าสนใจเป็นเนื้อหาที่สื่อสารข้อมูล เพื่อสร้างความสนใจ และความผูกพันต่อผู้บริโภค โดยจะสนับสนุนให้ผู้คนเข้ามาพูดคุย และมีปฏิสัมพันธ์กัน

นอกจากนี้ ภาวนนท์ คุ่มสุภา (Kumsupa, 2014) ได้ศึกษา การตลาดเชิงเนื้อหาเป็นกลยุทธ์สร้างความสำเร็จ ตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา เนื่องจากการตลาดในรูปแบบสามารถสร้างเนื้อหาผสมผสานกับความบันเทิง และเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายทางการตลาด ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดความสนใจ สร้างปฏิสัมพันธ์ และสร้างผลกระทบในเชิงบวก อีกทั้งยังสามารถเผยแพร่ผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งในสื่อแบบดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร และสื่อใหม่ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น อินโฟกราฟิก หรือ

การวิจารณ์สินค้า ทั้งหมดนี้จึงทำให้การตลาดเชิงเนื้อหาประสบความสำเร็จจากการโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย และแนวคิดต่าง ๆ จึงเห็นได้ว่า การตลาดเชิงเนื้อหา มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงแฟนบอลหรือกลุ่มเป้าหมาย จนสามารถสร้างความสนใจ ความผูกพัน และการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มเป้าหมายและองค์กรหรือตราสินค้าต่าง ๆ ดังนั้น หากแฟนบอลหรือกลุ่มเป้าหมายมีการเปิดรับการตลาดเชิงเนื้อหาอย่างสม่ำเสมอในระดับสูง ย่อมทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรหรือตราสินค้ามากขึ้นได้อย่างแน่นอน

2. ความผูกพันมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล จากการที่สโมสรลิเวอร์พูลได้เลือกใช้การตลาดเชิงเนื้อหาเข้ามามีส่วนช่วยในการสร้างความผูกพัน เพื่อนำไปสู่ความภักดี โดยได้ให้แฟนบอลได้เสพข่าวสาร และเนื้อหาทางการตลาดของสโมสร พร้อมทั้งร่วมกิจกรรมผ่านทางเฟซบุ๊กมากขึ้น สุดท้ายแล้ว แฟนบอลก็จะรู้สึกใกล้ชิด ผูกพันกับสโมสร จนกลายเป็นความภักดีอย่างไม่รู้ตัว ที่แสดงให้เห็นในผลการทดสอบสมมติฐานที่พบว่า ความผูกพันมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ดังนั้นสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า หากแฟนบอลมีความผูกพันอยู่ในระดับสูง ความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูลก็จะสูงตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Kingsnorth (2016) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การตลาดเชิงเนื้อหาจะนำไปสู่ความผูกพัน

ต่อตราสินค้าหรือเป็นการกระตุ้นการรับรู้และความสนใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับตราสินค้าและบริการ โดยความผูกพันต่อตราสินค้า ก็คือ การเป็นผู้นำทางความคิด การยอมรับต่อตราสินค้า การเพิ่มความภักดี และการสร้างความสนับสนุนต่อตราสินค้า

อีกทั้ง Rajah et al. (2008, 2s cited in Banyte & Dovaliene, 2014) ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันที่จะนำไปสู่การสร้างมูลค่าและความภักดีไว้ว่า ความผูกพันในการทำการตลาดนั้นเป็นหัวใจหลักในการสร้างความพึงพอใจ ความเชื่อใจ ความสัมพันธ์อันแข็งแกร่ง และความภักดีในตัวผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ Pires and Stanton (2005) ได้กล่าวแนวคิดเรื่องความภักดีไว้ว่า หากองค์กรต้องการเพิ่มอัตราการรักษาลูกค้าให้อยู่ในระดับสูงจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ และความภักดีของลูกค้าอย่างแข็งแกร่ง ซึ่งความภักดีนี้จะสร้างความผูกพันอย่างลึกซึ้งของลูกค้าที่ทำให้เกิดการซื้อซ้ำและให้การสนับสนุนในสินค้า และการบริการโดยไม่เปลี่ยนแปลงในอนาคต อีกทั้งแม้ว่าจะมีอิทธิพลจากสถานการณ์ต่าง ๆ และการทำการตลาดที่มีประสิทธิภาพก็ไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมนี้ได้

นอกจากนี้ สมวงศ์ พงศ์สถาพร และสุนทร เลหาพัฒน์วงศ์ (Pongsataporn & Laohapatanawong, 2008) ได้ให้ความหมายเรื่องความภักดีไว้ว่า เป็นพฤติกรรมของลูกค้าที่จะผูกมัดตัวเองไว้อย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะกลับไปซื้อหรือสนับสนุนสินค้าหรือบริการที่ตนเองชื่นชอบนั้นอย่างสม่ำเสมอในอนาคต แม้ว่าบางครั้งอาจมี

อิทธิพลใ้มน้ำวพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลูกค้า

ซึ่ง Bennett & Bove (2002) ได้แบ่งการวัดความภักดีออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

2.1 ทศนคติ คือ ทศนคติเรื่องความภักดี ที่จะใช้คำถามในมุมมองของความตั้งใจ เป็นลูกค้าอย่างมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลงหรือการซื้อซ้ำ นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงทศนคติที่มีความผูกพันต่อสินค้า ความชื่นชอบต่อสินค้า และเสมือนเป็นกระบอกเสียงให้กับสินค้านั้น ๆ

2.2 พฤติกรรม คือ การวัดพฤติกรรมเรื่องความภักดี ที่ประกอบไปด้วย การรายงานพฤติกรรมของตนเองในการบอกเล่าความต้องการเรื่องต่าง ๆ ที่ทำมาอย่างต่อเนื่อง หรือการวัดพฤติกรรมที่แท้จริงผ่านเครื่องมือการบันทึกข้อมูลขององค์กร

จากข้างต้น จะสามารถเห็นผลการวิจัยที่แสดงออกถึงความผูกพันที่นำไปสู่ความภักดีของกลุ่มแฟนบอลหรือกลุ่มเป้าหมายชัดเจน ซึ่งแนวคิดเรื่องความภักดีอาจจะเน้นในเรื่องของการซื้อซ้ำหรือการบริการเป็นสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาถึงหัวใจหลักจะพบว่า การซื้อซ้ำ ก็คือ การที่ลูกค้ายึดมั่นในองค์กรหรือตราสินค้านั้น ๆ อย่างเหนียวแน่นไม่เปลี่ยนแปลง ก็เช่นเดียวกับแฟนบอลลิเวอร์พูลที่มีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับสโมสรลิเวอร์พูล จนทำให้เกิดความภักดีต่อสโมสรลิเวอร์พูล โดยความผูกพันนั้นได้ถ่ายทอดพฤติกรรมออกมาด้วยการติดตามข่าวสาร การแบ่งปันเนื้อหา ชมการถ่ายทอดการแข่งขันของสโมสรผ่านทางสื่อต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์และร่วมกิจกรรมผ่านเฟซบุ๊กสโมสรลิเวอร์พูลอยู่เสมอ

ซึ่งทั้งหมดนี้ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมมุ่งมั่นรักดีสนับสนุนสโมสรลิเวอร์พูล ไม่เปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. จากผลการวิจัยแสดงประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องระดับการอ่านข้อความที่โพสต์ในเฟซบุ๊กมีระดับที่สูงมาก ซึ่งหมายความว่ากลุ่มเป้าหมายต้องการติดตามข้อมูลข่าวสารเป็นหลัก โดยรองลงมาคือการเปิดรับชมวิดีโอ และรูปภาพต่าง ๆ ดังนั้นองค์กร และสโมสรฟุตบอล ที่มีช่องทางในการสื่อสารอย่างเป็นทางการ จึงควรมีการสำรวจถึงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายอย่างแน่ชัดในเรื่องความต้องการและความสนใจ เพื่อที่จะสามารถสร้างเนื้อหาได้ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย และเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

2. ในการตลาดยุคดิจิทัล เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเฟซบุ๊กเป็นช่องทางการสื่อสารทางการตลาดที่ไปถึงกลุ่มเป้าหมายดังที่ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงการเปิดรับเนื้อหาการตลาดเชิงเนื้อหาผ่านเฟซบุ๊กอยู่ในระดับสูง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการสำรวจที่สำคัญ Thumbsup (2013) ที่ได้แสดงสถิติความนิยมในการทำตลาดเชิงเนื้อหามากที่สุดคือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ 84% ดังนั้นนักการตลาด จึงควรมีการวางแผนในการทำตลาด และเลือกช่องทางการสื่อสารผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

3. จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าองค์กรควรสร้างเนื้อหาที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิด

ความพึงพอใจ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความผูกพันอย่างลึกซึ้ง ซึ่งการสร้างเนื้อหาหรือภาพลักษณ์ขององค์กรสามารถยึดได้ตามแนวคิดของ บริษัท Gallup ที่กล่าวว่า ความผูกพันของผู้บริโภคแต่ละคนมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพฤติกรรม และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากองค์กรหรือตราสินค้า โดยจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความมั่นใจ (confidence) ความซื่อสัตย์และจริงใจ (integrity) ความภาคภูมิใจ (pride) และ ความหลงใหล (passion)

4. องค์กรต่าง ๆ ไม่เพียงแต่สโมสรฟุตบอลควรคำนึงถึงการสร้างความผูกพันซึ่งอาจจะสร้างความผูกพันผ่านการตลาดเชิงเนื้อหาจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้ความนิยมอย่างเฟซบุ๊ก หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจโดยยึดตามความความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก เพราะเมื่อกลุ่มเป้าหมายเกิดความผูกพันแล้ว จากผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ความผูกพันนี้จะส่งผลไปสู่ความภักดี ไม่เปลี่ยนแปลงอีกด้วย

5. ธุรกิจกีฬาสามารถศึกษาผลการวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรของตน พร้อมทั้งสามารถขยายฐานแฟนบอลในประเทศ และสามารถไปสู่ต่างประเทศได้

ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเครือข่ายสังคมออนไลน์อื่น ๆ อย่างครอบคลุม เนื่องจากยุคสมัยต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เฟซบุ๊กอาจจะไม่ได้รับความนิยมในช่วงเวลานั้น

REFERENCES

- Alexandar, S. (2015). Loyalty marketing – utilizing brand ambassadors to grow your business. Retrieved October 19, 2017, from <https://sandyinc.com/2017/07/loyalty-marketing-utilizing-brand-ambassadors-to-grow-your-business>.
- Banyte, J. & Dovalieneb, A. (2014). Relations between customer engagement into value creation and customer loyalty. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. (156), 484-489.
- Bennett, R. & Bove, L. (2002). Identifying the key issues for measuring loyalty. *Australasian Journal of Market Research*. 9(2): 27-44.
- FourFourTwo. (2017). Is it true that big teams buy players due to their potential market value than their footballing abilities?. Retrieved October 19, 2017, from <https://www.fourfourtwo.com/th/features/hnaataamaakn>. (in Thai)
- Gaffney, J. (2009). Forrester redefines rules of customer engagement. Retrieved October 19, 2017, from <https://econsultancy.com/blog/3455-forrester-redefines-rules-of-customer-engagement>.
- Kasikornresearch. (2016). The Popularity of Thai football has generated a revenue of more than 12,000 million baht. Retrieved October 19, 2017, from <http://www.thansettakij.com/content/81358>. (in Thai)
- Kingsnorth, S. (2016). *Digital marketing strategy : an integrated approach to online marketing*. London : Kogan Page.
- Komchadluek. (2017). English Football League prepares live streams. Retrieved October 19, 2017, from <http://www.komchadluek.net/news/sport/295442>. (in Thai)
- Kotler, P., Kartajaya, H. & Setiawan, I. (2017). *Marketing 4.0: moving from traditional to digital*. NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Kumsupa. (2014). The Persuasion in Content Marketing. *Siam communication review*. 13 (15), 53-64. (in Thai).
- Laohapongpan, C. (2014). Building customers' engagement to Brand. *Marketing Communications: Branded IMC & Customer Engagement*. 157-165. (in Thai)
- Pires, G. & Stanton, J. (2005). *Ethnic marketing : accepting the challenge of cultural diversity*. Australia: Thomson.

- Pongsataporn, S & Laohapatanawong, S. (2008). CRM Game on engaging customers. Bangkok: UBCL books. (in Thai)
- Srisaracam, S. (2017). Social media agenda setting to drive social issues for awareness and change. Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Science). 12(1), 236-249. (in Thai)
- Thanaphonphan, R. (2001). Sport is in cultural capital. Bangkok : Baan Phra Arthit. (In Thai)
- Thumbsup. (2013). How to create a content marketing plan. Retrieved October 19, 2017, from <http://thumbsup.in.th/2013/05/content-marketing>. (in Thai)
- Wongereanthong, N. (2014). Content marketing. Bangkok : Nation Books. (in Thai)
-

Research Article

การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อสมุนไพร ของพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

BIODIVERSITY SURVEY ON HERBS IN THE AREA OF KHUNG BANGKACHAO, PHRAPRADAENG DISTRICT, SUMUT PRAKAN PROVINCE

ศรีณัฐ ไทรชมภู^{1*} บุญเกียรติ ไทรชมภู² วารุณี เกิดแสง³ สราวุธ ณ พัทลุง⁴

และ อนูวัฒน์ คชวรรณ⁵

Sreenath Caichompoo^{1*}, Bunkiat Caichompoo², Warunee Kerdsang³, Sarawut Napatalung⁴
and Anuwat Kochawan⁵

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร
ประเทศไทย^{1*}

สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²

สาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย³

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย⁴

สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย⁵

Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand^{1*}

Information Technology Management Program, Faculty of Industrial Technology, Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand²

Biology Program, Faculty of Science, Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand³

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand⁴

Geographical Technology Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand⁵

Email: S.nath2499@gmail.com^{1*}

Received: 2018-11-06

Revised: 2018-11-06

Accepted: 2018-12-01

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่คุ้งบางกะเจ้า 2) สร้างความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ให้เยาวชนในพื้นที่ 3) รวบรวมและวิเคราะห์/สังเคราะห์ การใช้ประโยชน์สมุนไพรในรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) จัดสร้างแปลงสมุนไพรต้นแบบพร้อมระบบการจัดการที่สร้างความยั่งยืน 5) จัดการระบบภูมิสารสนเทศและนำเสนอในรูปแบบแผนที่ และ 6) จัดทำเอกสารการถอดบทเรียนคู่มือการสำรวจพืชสมุนไพร เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านพืชสมุนไพร ผู้ให้ข้อมูลด้านพืชสมุนไพร จำนวน 17 คน และ แปลงพืชสมุนไพร จำนวน 16 แปลง ผลการศึกษาพบว่า พืชสมุนไพรในพื้นที่มีจำนวน 305 ชนิด สร้างความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้เรื่องสมุนไพร โดยจัดทำเอกสารถอดบทเรียนคู่มือการสำรวจพืชสมุนไพรใช้ในการจัดอบรมให้นักเรียน ชุมชน หน่วยงาน และผู้สนใจ องค์ความรู้เรื่องสมุนไพรได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์/สังเคราะห์ในรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น การคัดเลือกพืชสมุนไพรที่มีศักยภาพและใช้ประโยชน์ได้ของพื้นที่ จากเกณฑ์ที่มีความเห็นร่วมกัน จำนวน 65 ชนิด เพื่อตัดใบส่งตรวจ DNA เพื่อให้พืชสมุนไพรยังคงมีอยู่ในพื้นที่อย่างถาวร ได้คัดเลือกแปลงสมุนไพรต้นแบบเป็นแปลงรวบรวม ขยายพันธุ์พืชสมุนไพร

คำสำคัญ: ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชสมุนไพร ธนาคารความหลากหลายทางชีวภาพระดับชุมชน พื้นที่คุ้งบางกะเจ้า

ABSTRACT

This study aimed to: 1) survey medicinal herbs in Khung Bangkok area; 2) raise awareness about conservation and utilization for youth in the area; 3) collect herbs for analyzing and synthesizing the use of herbs in form of local wisdom; 4) create herbal plot specimens along with system of the sustainable management; 5) manage geographic

information and present it in a map format; and 6) make documents of the lessons learned in form of medicinal herbs survey handbook. The research was considered a survey study by collection of qualitative data. The samples were local knowledge, local scholar, herbalist, including 17 herbal informants and 16 herbal plots. The study indicated that there were 305 species of herbs in the area. Awareness was created for conservation and utilization in the area, where information dissemination of herbal knowledge in form of medicinal herbs survey handbook was used to train students, community, agencies, and the interested persons. The herbal knowledge derived from the interviews was analyzed and syntheses in the form of local wisdom. Potential and viable medicinal plants of the area selected by resolution of meeting were 65 medicinal species in 16 areas of which leaves were cut for examination of the DNA. In addition, the herbal plot specimens were selected and established to ensure that the medicinal plants are permanently in the area.

Keywords: Biodiversity, Medicinal Herbs, Community Biobank, Khung Bangkachao Area

บทนำ

พื้นที่คู้บางกะเจ้าเป็นพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ใกล้กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ 21.10 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 11,000 ไร่ ประกอบด้วย 6 ตำบล ของอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ตำบลทรงคนอง ตำบลบางกระสอบ ตำบลบางยอ ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกอบัว และตำบลบางกะเจ้า มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีน้ำทะเลท่วมถึงในบางฤดูกาล และเป็นพื้นที่ที่น้ำจืดจากแม่น้ำเจ้าพระยาไหลมาบรรจบกับน้ำทะเลเกิดเป็นพื้นที่น้ำกร่อยที่ระดับความเค็มของดินเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล มีน้ำขึ้นน้ำลงรวมทั้งที่ตั้งอยู่ห่างจากปากอ่าวไทยประมาณ 20 กิโลเมตร ดินจึงมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร ทำให้งจรของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์มีความเป็นเอกลักษณ์ในแบบระบบนิเวศ

พื้นที่ชุ่มน้ำ คณะรัฐมนตรีได้มีมติจัดซื้อที่ดินและซื้อรวม 564 แปลง เนื้อที่ประมาณ 1,276 ไร่ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ จากนโยบายข้างต้น ทำให้ลักษณะการถือครองที่ดินในพื้นที่คู้บางกะเจ้า จำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) การถือครองในลักษณะที่ราชพัสดุที่ดูแลโดยกรมป่าไม้ ประมาณ 1,126 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด และ 2) การถือครองในลักษณะที่ส่วนบุคคล ประมาณ 9,000 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด

ความเป็นสีเขียวของพื้นที่ “คู้บางกะเจ้า” ก่อเกิดกิจกรรมทางการเกษตร ดังเห็นได้จากสัดส่วนการใช้ที่ดิน (land use) ที่มีสัดส่วนสูงที่สุด เกษตรกรมีรูปแบบการดำเนินกิจกรรมแบบผสมผสานระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม

ทางการเกษตร มีการทำการเกษตรแบบร่องสวน เนื่องจากพื้นที่โอบล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา จึงได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้นและน้ำลง จากสัดส่วนที่มากที่สุดของกิจกรรมทางการเกษตรส่งผลให้พื้นที่ “คู้บางกะเจ้า” แสดงความเป็นระบบนิเวศเกษตร (agroecosystem) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศตามธรรมชาติที่มนุษย์ได้เข้าไปจัดการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบางส่วนหรือทั้งหมดของรูปร่างลักษณะคุณสมบัติขององค์ประกอบภายในทางด้านกายภาพและชีวภาพที่มีอยู่เดิมของระบบนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งที่สามารถดำเนินการผลิตผลผลิตทางการเกษตรหรืออาหารอื่นๆ ตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งการจัดการดังกล่าวทำให้เกิดการเชื่อมโยงของโครงสร้าง และบทบาทหน้าที่ของระบบนิเวศ ก่อให้เกิดบริการ (services) ของระบบนิเวศที่มีคุณค่า (value) ต่อมนุษย์ ในมิติการบริการเป็นแหล่งผลิต (provisioning services) การบริการควบคุมกลไกของระบบ (regulating services) การบริการวัฒนธรรม (cultural services) และด้านการเกื้อหนุน (supporting services) โดยเรียกการสนับสนุนเหล่านี้ว่า การบริการของระบบนิเวศ (ecosystem service) ดังนั้น กิจกรรมทางการเกษตรจึงเป็นตัวแปรสำคัญ ที่จะทำให้พื้นที่ “คู้บางกะเจ้า” แสดงบทบาทหน้าที่ หรือ function การบริการระบบนิเวศสีเขียว ทั้งในมิติการเป็นแหล่งผลิตอากาศที่ดี การเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตร การบริการด้านนันทนาการ พักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยว บริการของระบบนิเวศของคู้บางกะเจ้า ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการเป็นแหล่งทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ

โดยเฉพาะด้านพืชสมุนไพร ที่มีการใช้ประโยชน์มาอย่างยาวนานสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่สืบทอดภูมิปัญญาต่อกันมาทั้งในมิติอาหาร ยารักษาโรค เครื่องประทีนผิว เป็นต้น จากสภาพพื้นที่ที่มีคู้น้ำรอบมีระบบนิเวศจากระบบน้ำขึ้นน้ำลง ก่อให้เกิดกระแสน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็มในพื้นที่คู้บางกะเจ้า ซึ่งส่งผลต่อพันธุกรรมพืชที่แสดงสาระสำคัญที่แตกต่างจากที่อื่น ดังจะเห็นได้จากการที่มีมะม่วงน้ำดอกไม้ “คู้บางกะเจ้า” สามารถขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของพืชพรรณอันเกิดจากทำเลที่ตั้ง (location) ของพื้นที่คู้บางกะเจ้า แต่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา พื้นที่ “คู้บางกะเจ้า” ประสบสถานการณ์ภัยแล้งที่คุกคาม เนื่องจากปริมาณน้ำจืดในแม่น้ำเจ้าพระยาที่ผลักดันน้ำเค็มลงไปมีปริมาณไม่เพียงพอและไม่สม่ำเสมอเกษตรกรได้รับผลกระทบโดยตรง มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรที่มีความจำเป็นต้องใช้น้ำสำหรับกิจกรรมการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่คู้บางกะเจ้า ซึ่งประกอบไปด้วย 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลทรงคนอง ตำบลบางกระสอบ ตำบลบางยอ ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกะเจ้า และตำบลบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงภัยต่อและยังมีความเสี่ยงต่อการสูญเสียพันธุ์พืชต่างๆ ด้วย

ดังนั้น การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรในพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มาเพื่อรวบรวม วิเคราะห์/สังเคราะห์ การใช้ประโยชน์

สมุนไพรในรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่คู้บางกะเจ้า จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สร้างความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ให้ชุมชนและเยาวชนในพื้นที่คู้บางกะเจ้าเพื่อประโยชน์ในการเป็นฐานข้อมูล และดูแลการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาของชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินโครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อมูลค่าสมุนไพรคู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการกระตุ้นจิตสำนึก (awareness) ในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากพืชสมุนไพร พร้อมเตรียมดำเนินการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนในรูปแบบของธนาคารความหลากหลายทางชีวภาพระดับชุมชน (community biobank) เพื่อทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมทรัพยากรชีวภาพ เก็บรักษาทรัพยากรชีวภาพท้องถิ่นทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ และนำไปสู่การวิจัย การพัฒนา การใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อสำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่คู้บางกะเจ้า ครอบคลุม 6 ตำบล
- 2) เพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ให้เยาวชนในพื้นที่
- 3) เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์/สังเคราะห์การใช้ประโยชน์สมุนไพรในรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) เพื่อจัดสร้างแปลงสมุนไพรต้นแบบ พร้อมระบบการจัดการที่สร้างความยั่งยืน
- 5) เพื่อจัดการระบบภูมิสารสนเทศ พิกัด

และพื้นที่ดำเนินการและนำเสนอในรูปแบบแผนที่

- 6) เพื่อสรุปรายงานผลการถอดบทเรียน และจัดทำเอกสารการถอดบทเรียนคู่มือการสำรวจพืชสมุนไพร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. การสำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่คู้บางกะเจ้า ครอบคลุม 6 ตำบล ได้แก่ ทรงคนอง บางยอ บางกระสอบ บางน้ำผึ้ง บางกะเจ้า บางกอบัว ดำเนินการโดย 1) การค้นคว้าจากเอกสาร โดยทำการเก็บและรวบรวมข้อมูล ทุติยภูมิ จากหนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องและทำให้เกิดประโยชน์ต่องานวิจัย 2) จัดทำรูปแบบการสำรวจพืชสมุนไพร โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบเอกสารจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้เกี่ยวข้อง และสรุปเป็นแบบของเอกสารพืชสมุนไพรที่สำรวจ 3) จัดทำรูปแบบการสำรวจพืชสมุนไพร โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบเอกสารจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้เกี่ยวข้อง และสรุปเป็นแบบของเอกสารพืชสมุนไพรที่สำรวจ 4) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับเก็บข้อมูลภาคสนามพืชสมุนไพรในพื้นที่คู้บางกะเจ้า 5) ประชุมรับรู้ข้อมูลด้านพืชสมุนไพร การเก็บข้อมูลภาคสนามพืชสมุนไพร การใช้วัสดุอุปกรณ์ วิธีการเก็บพืชสมุนไพรเพื่อส่งตรวจดีเอ็นเอ 6) ลงพื้นที่สอบถามข้อมูลปฐมภูมิพืชสมุนไพรจากผู้ที่สามารถให้ข้อมูล

สำคัญ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น และผู้มี
ส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยการสอบถาม สัมภาษณ์
แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม 7) ดำเนินการ
ลงพื้นที่สำรวจพืชสมุนไพรในแปลงที่ได้ข้อมูล
เบื้องต้น และประชุมทีมงานเพื่อวิเคราะห์ และ
คัดเลือกแปลงพืชสมุนไพรที่มีศักยภาพในการเก็บ
การดูแลรักษา การปลูก การปลูกทดแทน และ
การนำไปใช้ประโยชน์ 8) ประสานทำความเข้าใจ
กับผู้ถือสิทธิในแต่ละแปลง รวมทั้งได้รับความ
ยินยอมจากผู้ถือสิทธิในพื้นที่แปลงพืชสมุนไพร
โดยกระจายอยู่ในพื้นที่คุ้งบางกะเจ้าทั้ง 6 ตำบล
ซึ่งคัดเลือกได้ทั้งหมดจำนวน 16 แปลงครอบคลุม
พื้นที่คุ้งบางกะเจ้าทั้ง 6 ตำบล 9) ค้นหา สืบเสาะ
ปราชญ์ท้องถิ่น หรือผู้มีความรู้เรื่องสมุนไพร
เพื่อร่วมสำรวจ ร่วมชี้ตำแหน่งที่อยู่ของพืชสมุนไพร
ในแต่ละแปลง เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำต่าง ๆ
10) ลงสำรวจพืชสมุนไพรและการกระจายตัว
ของพืชสมุนไพรในแต่ละแปลงร่วมกับผู้ถือสิทธิ
และปราชญ์ท้องถิ่น 11) ดำเนินการคัดเลือก
พืชสมุนไพรเพื่อตัดใบพืชส่งตรวจ DNA โดยการ
จัดกลุ่มสนทนาเชิงลึกกับปราชญ์ท้องถิ่นผู้เชี่ยวชาญ
ด้านพืชสมุนไพร นักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
เป็นลำดับแรกเพื่อกำหนดเกณฑ์คัดเลือกพืช
สมุนไพร และดำเนินการจัดเวทีประชุมอีกครั้ง
เพื่อเป็นข้อสรุปและตกลงร่วมกันของผู้มีส่วน
เกี่ยวข้อง 12) จับพิกัด GPS พืชสมุนไพรที่ได้รับ
การคัดเลือกเพื่อตัดใบส่งตรวจ DNA ในแต่ละ
ชนิดที่มีอยู่ในแต่ละแปลง ร่วมกับผู้ถือสิทธิใน
แปลงนั้น ๆ แปลงละ 3 รอบในช่วงเวลาที่แตกต่าง

2. การสร้างความตระหนักในเรื่อง
การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ให้เยาวชนในพื้นที่

คุ้งบางกะเจ้า โดย 1) ประสานปราชญ์ท้องถิ่น
และผู้เชี่ยวชาญด้านพืชสมุนไพรเพื่อจัดทำเอกสาร
การอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนและเยาวชนผู้สนใจ
ในพื้นที่ 2) ประสานผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่
คุ้งบางกะเจ้าทุกโรงเรียน เพื่อจัดอบรมให้แก่
นักเรียน และเยาวชน ครูผู้สนใจ 3) ดำเนินการ
จัดอบรมให้แก่นักเรียน และเยาวชน หรือผู้สนใจ
เพิ่มศักยภาพด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์
พืชสมุนไพร 4) จัดกิจกรรมการสำรวจสมุนไพร
ใกล้ตัวของนักเรียนในแต่ละโรงเรียนพร้อมแบบ
สำรวจสมุนไพร ประโยชน์ของสมุนไพร 5) จัดอบรม
เผยแพร่ผลการศึกษา องค์ความรู้เรื่องสมุนไพร
ให้แก่ชุมชน หน่วยงาน และผู้สนใจ 6) สังเกต
ความสนใจ ความตั้งใจ สอบถาม

3. การรวบรวมและวิเคราะห์/สังเคราะห์
การใช้ประโยชน์สมุนไพรในรูปแบบภูมิปัญญา
ท้องถิ่น พื้นที่คุ้งบางกะเจ้า ดำเนินการโดย 1)
รวบรวมข้อมูลประโยชน์ของพืชสมุนไพรจาก
เอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ถือสิทธิ
ในที่ดินแต่ละแปลง เพื่อให้ได้รายละเอียดของ
ข้อมูล และการใช้ประโยชน์สมุนไพรในรูปแบบ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคณะที่ศึกษา ปราชญ์
ท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกันวิเคราะห์
สังเคราะห์พืชสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์
โดยมีเกณฑ์การวิเคราะห์จาก 3) สัมภาษณ์
เชิงลึก หมอพื้นบ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้รู้ หรือ
ผู้สูงอายุด้านการใช้ประโยชน์สมุนไพรในรูปแบบ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสืบสาน เกิดจาก
ประสบการณ์จริงอันเป็นองค์ความรู้ของท้องถิ่น
4) จัดเวทีประชุมผู้ถือสิทธิทั้ง 16 แปลง ปราชญ์
ท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อรับรองการใช้

ประโยชน์ของพืชสมุนไพร และคัดเลือกจำนวน พืชสมุนไพรที่อยู่ในเกณฑ์การคัดเลือกในเบื้องต้น คัดเลือก 50 ชนิดเพื่อตัดใบส่งตรวจ DNA แต่เนื่องจากจำนวนพืชสมุนไพรที่ได้จากการสำรวจ มีจำนวนมากจึงมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง และคัดเลือกพืชสมุนไพรเพิ่มอีก 16 ชนิดรวมเป็น 66 ชนิด และคัดเลือกแปลงสมุนไพรต้นแบบ เพื่อรวบรวมพืชสมุนไพรของพื้นที่จากมติที่ประชุม จำนวน 1 แปลง 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพร ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 6) ถอดบทเรียน องค์ความรู้เรื่องการสำรวจและการใช้ประโยชน์ พืชสมุนไพรในแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ผลการศึกษาจัดทำเป็นคู่มือเพื่อเผยแพร่และใช้ในการ ถ่ายทอดให้แก่นักเรียน เยาวชน หน่วยงาน และผู้สนใจ

4. การจัดสร้างแปลงสมุนไพรต้นแบบ พร้อมระบบการจัดการที่สร้างความยั่งยืน

5. การจัดการระบบภูมิสารสนเทศ พิกัด และพื้นที่ดำเนินการและนำเสนอในรูปแบบ แผนที่ โดย 1) ศึกษาและแปลความหมาย ภาพถ่ายดาวเทียม ในพื้นที่คู้บางกะเจ้า ครอบคลุม 6 ตำบล 2) สำรวจและจัดเก็บค่า พิกัดพืชสมุนไพรที่มีในแต่ละแปลง 3) สำรวจ และจัดเก็บค่าพิกัดพืชสมุนไพรที่ได้คัดเลือก จำนวน 65 ชนิด และมีในแต่ละแปลง 4) จัดทำ แผนที่แปลงพืชสมุนไพรที่ได้คัดเลือกจำนวน 65 ชนิด และมีในแต่ละแปลงทั้ง 16 แปลง 5) จัดทำ แผนที่การกระจายของพืชสมุนไพร

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการสำรวจความหลากหลาย ทางชีวภาพ

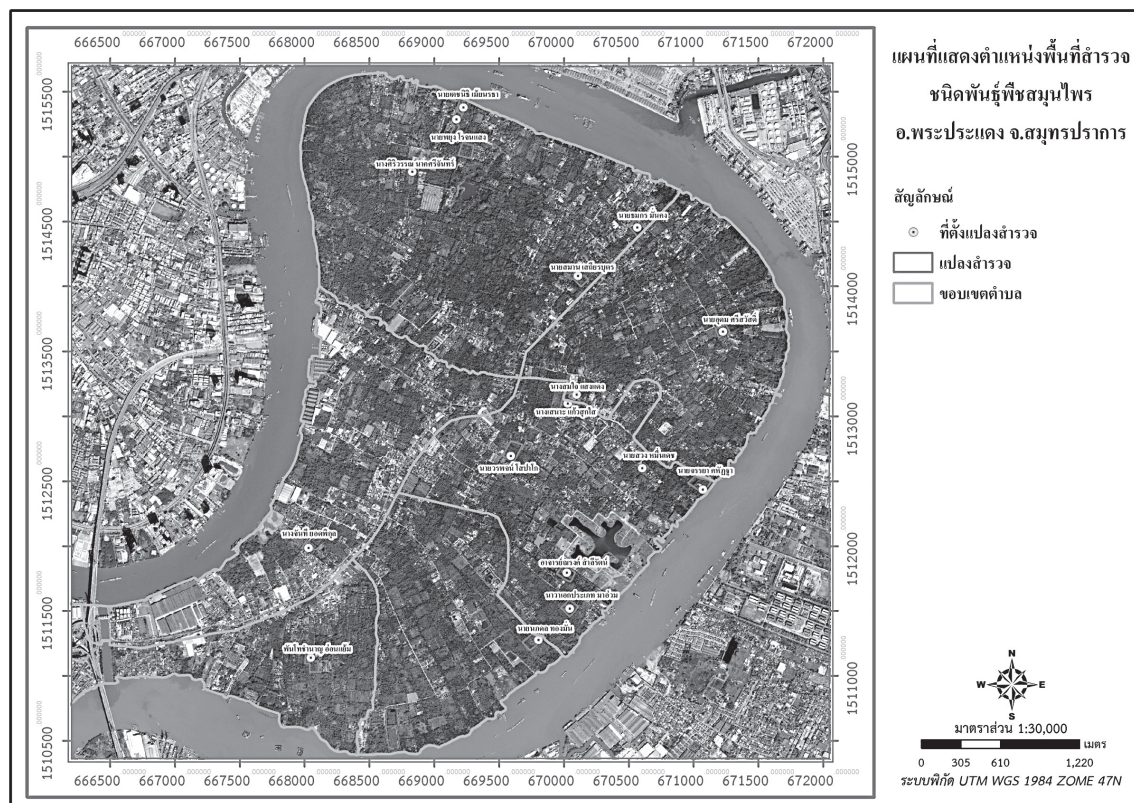
การสำรวจพืชสมุนไพร กรณีพื้นที่ คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัด สมุทรปราการ สรุปได้ว่า พืชสมุนไพรในพื้นที่ คู้บางกะเจ้า เป็นพืชสมุนไพรที่เจ้าของแปลงที่ดิน ปลุกไว้เพื่อ 1) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจคือเพื่อ จำหน่าย 2) ใช้ประโยชน์ทางยาเพื่อสุขภาพของ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน 3) ใช้ประกอบ เป็นอาหาร และ 4) เป็นพืชสมุนไพรที่เกิดขึ้นเอง ที่พบส่วนใหญ่ปลูกในบริเวณบ้าน ปลูกจำนวน ไม่มากและเพื่อสะดวกในการเก็บมาปรุงอาหาร ส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพรประเภทพืชผักสวนครัว และมีการปลูกพืชสมุนไพรบางชนิดเพื่อใช้ ประโยชน์ทางยาในการรักษาสุขภาพ 2) พื้นที่ ที่ปลูกพืชสมุนไพรผสมผสานในแปลงที่ดิน ที่เป็นร่องสวนผลไม้ของเกษตรกร ซึ่งจะมีพืช สมุนไพรหลากหลายชนิด

การสำรวจและวิเคราะห์ความเหมาะสม ของแปลงพืชสมุนไพรเพื่อตัดใบส่งตรวจ DNA พิจารณาจากความหลากหลายของพืชสมุนไพร และการนำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ คัดเลือก ได้จำนวน 16 แปลง ครอบคลุมพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 6 ตำบล คือ 1) ตำบลทรงคนอง จำนวน 1 แปลง 2) ตำบล บางยอ จำนวน 2 แปลง 3) ตำบลบางกระสอบ

การดำเนินการคัดเลือกชนิดของพืชสมุนไพรเพื่อตัดใบพืชส่งตรวจ DNA มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนและจากเวทีประชุม โดยความเห็นชอบของชุมชนเจ้าของแปลงพืชสมุนไพร ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญ และผู้เกี่ยวข้อง

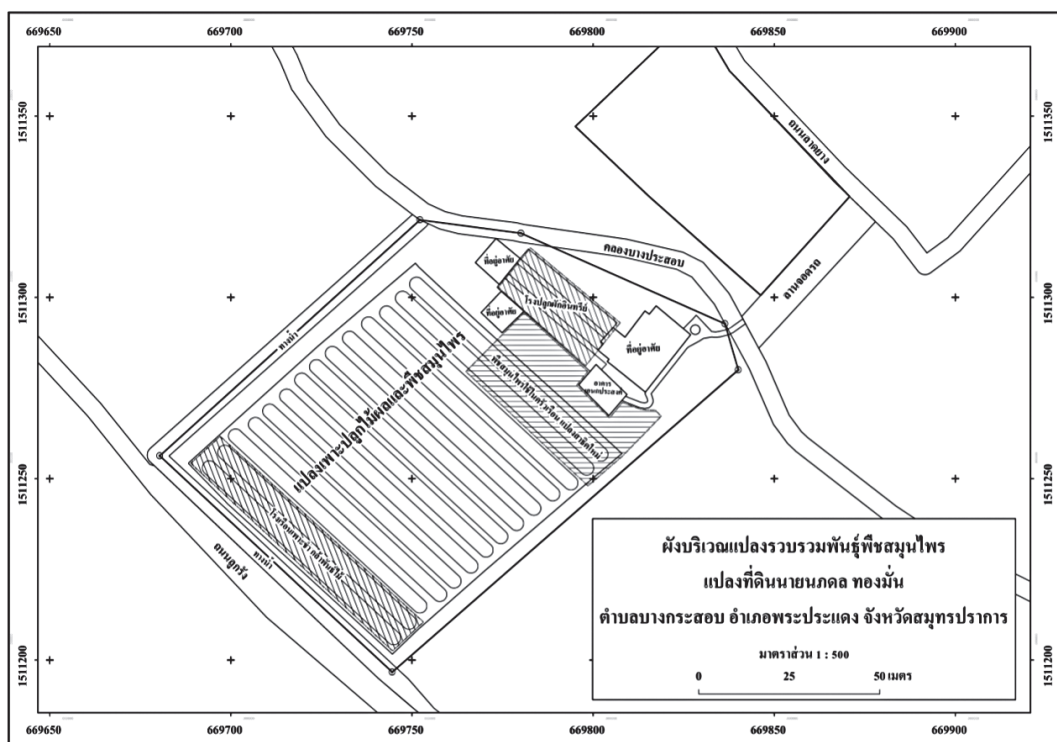
จากเกณฑ์ที่มีความเห็นร่วมกันคือ 1) เป็นพืชสมุนไพรในท้องถิ่น 2) เป็นพืชสมุนไพรที่อยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ 3) เป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์ทางยา บำรุงร่างกาย 4) เป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ 5) เป็นพืชสมุนไพรที่เข้าตำรับยา ได้พืชสมุนไพรจำนวน 65 ชนิดไปส่งตรวจ DNA

การจัดสร้างแปลงสมุนไพรต้นแบบ พร้อมระบบการจัดการที่สร้างความยั่งยืน มีการวางแผนดำเนินการดังนี้

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่สำรวจชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร

ระยะที่	กิจกรรมดำเนินการ	ระยะเวลา
1	ปรับเปลี่ยนที่ดินตามผังที่กำหนด (ภาพที่ 2) ถมทำคันดิน จัดหาพันธุ์พืชสมุนไพรเพิ่ม เพาะชำพันธุ์พืชสมุนไพร	เดือนที่ 1 - 3
2	ปลูกพืชสมุนไพรในแปลงที่กำหนด (ภาพที่ 2)	เดือนที่ 4 - 6
3	ดูแล บำรุงรักษา เพาะชำ ขยายพันธุ์พืชสมุนไพร ให้เจริญงอกงามทั้งพืชเดิมที่มีอยู่ในแปลง และพืชสมุนไพรชนิดใหม่	ตั้งแต่เดือนที่ 1 เป็นต้นไป
4	จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพร รับผิดชอบ และร่วมกันศึกษา ค้นคว้า เข้ารับการอบรม ศึกษาตลาด แปรรูป จำหน่าย และเป็นศูนย์ถ่ายทอด องค์ความรู้ให้แก่ชุมชนและผู้สนใจ	ตั้งแต่เดือนที่ 6 เป็นต้นไป
5	พัฒนาเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายพืชสมุนไพร ต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร	ตั้งแต่เดือนที่ 12 เป็นต้นไป

ภาพที่ 2 ผังแปลงต้นแบบรวบรวมพืชสมุนไพร

การสร้างความรู้ความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ให้เยาวชนในพื้นที่คู้บางกะเจ้า และการเผยแพร่ผลการศึกษาให้แก่ชุมชน หน่วยงาน และผู้สนใจ

ดำเนินการโดยการจัดอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนในพื้นที่และผู้สนใจ คือ นักเรียนในโรงเรียนจำนวน 12 โรงเรียน ซึ่งการจัดการอบรมให้แก่เด็กนักเรียนทั้ง 12 โรงเรียนเป็นการจัดให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร และฝึกปฏิบัติโดยการสำรวจสมุนไพรในบริเวณโรงเรียนและบอกประโยชน์ของพืชสมุนไพรเป็นการทดสอบ พบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความกระตือรือร้น ให้ความสนใจและบอกประโยชน์ของพืชสมุนไพรได้ถูกต้อง การจัดการอบรมให้แก่เด็กนักเรียนทั้ง 12 โรงเรียนส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมรับการอบรม

การดำเนินการจัดให้มีการประชุมเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และผลการศึกษาเรื่องสมุนไพร เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเพิ่มพูนความรู้ถึงคุณประโยชน์ของพืชสมุนไพร โดยมีครู หน่วยงาน ผู้สนใจที่เข้าร่วม ซึ่งได้รับความสนใจด้วยดี มีการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงอันเป็นประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ด้วย

การจัดทำเอกสารการถอดบทเรียนคู่มือการสำรวจพืชสมุนไพร

การดำเนินการจัดทำเอกสาร ได้บรรจุความรู้ด้านเทคนิคการสำรวจข้อมูลความหลากหลายด้านพืชและหลักการเก็บตัวอย่างพืชสมุนไพร ประกอบด้วยความรู้เรื่องการสำรวจ

ข้อมูลความหลากหลายด้านพืช การวางแผนสำรวจ หลักการเก็บตัวอย่างพืชสมุนไพร

ความรู้เรื่องประโยชน์และการอนุรักษ์พืชสมุนไพรสรรพคุณพืชสมุนไพรที่สำคัญในพื้นที่คู้บางกะเจ้า เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนจากปราชญ์ด้านพืชสมุนไพร ผู้เชี่ยวชาญด้านพืชสมุนไพร และจากการตรวจสอบเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่และแจกให้กับผู้เข้ารับการอบรมเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อมูลค่าสมุนไพร กรณีพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ อภิปรายในประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นการอนุรักษ์พืชสมุนไพร พบว่ามีการรักษาพันธุ์พืชให้คงอยู่ต่อไปด้วยวิธีการขยายพันธุ์ และมีการเรียนรู้การใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรจากปราชญ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นบางส่วนได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมธนา ก่อแก้ว (Kokaew, 2008) ที่ว่า แนวทางในการจัดการพืชสมุนไพร คือ การขยายพันธุ์พืช การใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้พืชสมุนไพรและการส่งเสริม สนับสนุนให้ใช้พืชสมุนไพร

ประเด็นการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร พบว่า ใช้ประโยชน์ทางยา บำรุงร่างกาย ใช้เป็นส่วนประกอบของอาหาร ใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธนา ทองบุญเกื้อ (Thongboonkua, 2008) ที่ว่า พืชสมุนไพรที่พบใช้ประโยชน์เป็นยาบำบัดรักษาโรค บำรุงร่างกายให้แข็งแรง และเป็นพืชอาหารพื้นบ้าน ยังใช้

ประโยชน์ในการก่อสร้างและทำด้ามเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อมูลค่าสมุนไพร กรณีพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้เกิดการพัฒนา สืบสาน และอนุรักษ์พืชสมุนไพร มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาการต่อยอดงานวิจัยสมุนไพรพื้นที่คู้บางกะเจ้า เพื่อความยั่งยืนของพืชสมุนไพร

2. ส่งเสริมให้มีการขยายพันธุ์และองค์ความรู้พืชสมุนไพร เพื่อใช้ประโยชน์ทางยา ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชนท้องถิ่นโดยตรง

3. ส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร การทำแปลงเกษตรอินทรีย์โดยมีการควบคุมเรื่องการใช้สารเคมี และพัฒนาไปสู่การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรอย่างกว้างขวาง

4. มีศูนย์รับและจำหน่ายพืชสมุนไพรของชุมชนโดยเฉพาะ

5. สำหรับพื้นที่คู้บางกะเจ้า ควรมีแนวป้องกันน้ำท่วมถึง เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นพื้นที่สูญหายไป

6. การพัฒนาพืชสมุนไพรให้มีคุณภาพมาตรฐานตามความต้องการของตลาด เพื่อคุณค่าทางยาและคุณประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการสำรวจความหลากหลายทาง

ชีวภาพ เพื่อสมุนไพรของพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการสำรวจเพื่อเพื่อรวบรวม วิเคราะห์/สังเคราะห์ การใช้ประโยชน์สมุนไพรในรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นที่คู้บางกะเจ้า เพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ให้เยาวชนในพื้นที่คู้บางกะเจ้า ตัดใบพืชสมุนไพรส่งตรวจ DNA จัดสร้างแปลงสมุนไพรต้นแบบพร้อมระบบการจัดการที่สร้างความยั่งยืน รวมทั้งได้ดำเนินการถอดบทเรียนและรวบรวมข้อมูลคุณประโยชน์ของพืชสมุนไพรที่สำคัญในพื้นที่คู้บางกะเจ้า จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากปราชญ์ท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาด้านสมุนไพรที่มีประสบการณ์อันเป็นประโยชน์แก่ชุมชนพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และผู้สนใจทั่วไปอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณปราชญ์ท้องถิ่น ครูภูมิปัญญา อาจารย์ณรงค์ ลำลิรัตน์ อาจารย์ประหยัด นุชนาคา ผู้เชี่ยวชาญด้านพืชสมุนไพรและผู้ถือสิทธิ์ในแปลงพืชสมุนไพรทุกคน ที่ให้ข้อมูลองค์ความรู้เรื่องพืชสมุนไพร อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา การพัฒนาต่อยอดนำไปใช้ประโยชน์ทำให้โครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสมุนไพรของพื้นที่คู้บางกะเจ้านี้เป็นงานที่มีคุณค่าและมีมูลค่า

ขอขอบพระคุณ ชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น นักเรียน ครู หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง ที่มีส่วนร่วมให้โครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสมุนไพรของพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ดำเนินการไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สนับสนุนงบประมาณดำเนินการตามโครงการธนาคารทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ เพื่อการอนุรักษ์ วิจัย และใช้ประโยชน์ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ทำให้การดำเนินการโครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสมุนไพรรักษาโรคของพื้นที่ดงบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ประสบความสำเร็จ เกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าการริเริ่มให้ประชาชนหันมาสนใจให้ความสำคัญสืบสานการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาด้านพืชสมุนไพรของพื้นที่สีเขียว ดงบางกะเจ้าอย่างยั่งยืนต่อไป

ทีมงานวิจัยในโครงการวิจัย การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อสมุนไพรรักษาโรคของพื้นที่ดงบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ประกอบด้วยหัวหน้าโครงการ รองศาสตราจารย์ ศรีณัฐ ไทรชมภู คณะวิจัย รองศาสตราจารย์ บุญเกียรติ ไทรชมภู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วารุณี เกิดแสง อาจารย์ ดร.สรารุณ ณ พัทลุง อาจารย์ อนุวัฒน์ คชวรรณ อาจารย์ สุภินันท์กรัย ระวังวงศา อาจารย์ นภพร เชื้อขำ อาจารย์ ดร.อักษร สวัสดิ์ อาจารย์ ดร.วีระพล ดิษเกษม อาจารย์ ดร.สุธิ แก้วเขียว อาจารย์ ดร.วิไลจิตร นิลสวัสดิ์ อาจารย์ ศุภษิกันต์ บำรุง อาจารย์ กมณรัตน์ บุญรอด นายวีระยุทธ คชวรรณ นางสาวอุไรวรรณ คชวรรณ และทีมผู้ช่วยนักวิจัย

REFERENCES

- Ausubel, F.M. et al. (1999). Short protocols in molecular biology. 4th edition. NY: John Wiley and Sons, Inc.
- Beckmann, J.S. & Osborn, T.C. (1992). Plant Genomes: Methods for genetic and physical mapping. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Boonruksa, E. (2003). Comparison of DNA extraction method and type of Tissue for DNA extraction in certain Zingiberaceae. Nakhon Pathom: Kasetsart University. (in Thai)
- Baimai, V. (1989). Khwamlaklai Thang Chiwaphap Nai Prathethai. Chiang Mai: Chiang Mai University. (in Thai)
- Dontree, S. (2009). Khwamru Phuenthan Dankansamruat Chakrayaklai Remote Sensing. Chiang Mai: Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University. (in Thai)
- Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (Public Organization) (2009). Space technology and Geo-informatics. Bangkok: GISTDA. (in Thai)

- Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (Public Organization). (2016). Remote Sensing. Retrieved May 10, 2018, from <http://www.gistda.or.th/main/th/node/936> (in Thai)
- Kokaew, S. (2008). The study of herbal plant community and local wisdom on the use of herbal plants in Arlor-Donban Seasonally-Flooded Forest Ecosystem, Tambon Nadi, Muang District, Surin Province Bangkok: The National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Peyachoknagul, S. (2002). Genome Lae Khrueangmai DNA Patibatkan RAPD Lae AFLP. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Picheansoonthon, C., Chawalit, M. & Jirawong, W. (2017). Kham Athibai Tamra Phra Osot Phra Narai. 4th edition. Bangkok: Amarin Printing and Publishing. (in Thai)
- Pooprompan, P. (1995). Theknik Kanchamnaek Phuet Duaiwithi Random Amplified Polymorphic DNA (RAPD), P.39-60. In Academic Training Book on Kantruatyaeksaiphanphuet Duaikanchai Isozyme pattern Lae RAPD. Faipatibatkanwichai Lae Rueanplukphuethotlong. Nakhon Pathom: Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus. (in Thai)
- Ramathibodi Poison Center. (n.d.) Samun Phrai. Retrieved May 10, 2018, from <https://med.mahidol.ac.th/poisoncenter/th/pois-cov/Herbal>. (in Thai)
- Santasombat, Y. (1999). Khwamlaklai Thang Chiwaphap Lae Phumpanyathongthin Phuea Kanphatthanayangyangyuen. Chiang Mai: Chiang Mai University. (in Thai)
- Silapathong, C. (2005). Lakkan Bueangton Kansamruat Khomunchakrayaklai. Bangkok: Samnakgnan Phatthana Theknoloji Awakat Lae Phumisarasonthet. (in Thai)
- Thongboonkua, Y. (2008). Khwamlaklai Lae Kanchaiprayot Phuetsamunphrai Naiwana-utthayan Thamphet-Thamthong Amphoe Takhli Changwat Nakhonsawan. Nakhonsawan: Samnakgnan Borihan Phuentshi-anurak 12. Department of National Parks, Wildlife and Plants Conservation. (in Thai)
- Wutithamawech, W. (1997). Saranukrom Samun Phrai. Bangkok: Odeon Store. (in Thai)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์

DECISION FACTORS FOR CHOOSING AIRPORT RAIL LINK TRANSIT

สณชัย ลบแยม

Sonchai Lobyam

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Department of Urban Design and Planning, Faculty of Architecture, Silpakorn University, Bangkok, Thailand

Email: drsonchai@gmail.com

Received: 2018-09-18

Revised: 2018-10-07

Accepted: 2018-10-09

บทคัดย่อ

งานวิจัยศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการเดินทางด้วยระบบขนส่งมวลชนทางรถไฟเชื่อมต่อท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (Suvarnabhumi Airport Rail Link) หรือประชาชนทั่วไปรู้จักในนาม “แอร์พอร์ตลิงค์ (Airport Link)” ระบบดังกล่าวประกอบไปด้วย 8 สถานี เริ่มจาก สถานีสุวรรณภูมิ ถึงสถานีพญาไท โครงการฯ เริ่มเปิดทดลองใช้ระหว่างวันที่ 5-7 ธันวาคม 2552 และแล้วเสร็จเปิดให้บริการพร้อมสถานีโดยสารอากาศยานในเมืองมักกะสันเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2553 ทั้งนี้ เกือบ 8 ปีที่ผ่านมา จำนวนผู้โดยสาร จาก 2 สาย city line และ express line รวมกันอยู่ที่ประมาณ 30,000 คนต่อวัน เทียบกับที่คาดการณ์ไว้มากกว่า 50,000 คนต่อวัน ขณะที่ขบวนสายด่วนหรือ express line มีจำนวนผู้โดยสารจริงต่ำกว่า 1,000 คนต่อวัน เมื่อเทียบกับที่ประมาณไว้ 2,000 คนต่อวัน จึงเห็นได้ว่าจำนวนผู้โดยสารรวมต่ำกว่าเป้าหมายถึงร้อยละ 40 จากข้อมูลสถิติดังกล่าว จึงอุปมาได้ว่า การให้บริการระบบขนส่งมวลชนนี้ประสบปัญหาบางประการ ส่งผลให้มียอดผู้โดยสารไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น งานวิจัยนี้ได้มุ่งเน้นค้นหาปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการเลือกโดยสารด้วยระบบขนส่งมวลชนแอร์พอร์ตลิงค์ อันเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการต่อไป จากผลการศึกษาพบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ที่ใช้บริการเป็นประจำ ที่มีนัยสำคัญเชิงสถิติจำนวนทั้งสิ้น 5 รายการ ได้แก่ 1) อายุ 2) รายได้ 3) จำนวนผู้ติดตาม และ 4) การถือครองยานพาหนะ

คำสำคัญ: รถไฟฟ้า แอร์พอร์ตลิงก์ การพัฒนาพื้นที่โดยรอบสถานีขนส่งมวลชน ระบบขนส่งมวลชนทางรถไฟเชื่อมต่อท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ การเลือกเดินทาง

ABSTRACT

The research aimed to study all potential socio-economic factors affecting passengers riding a Thai mass transit system “Suvarnabhumi Airport Rail Link,” generally known as Airport Link or ARL. The ARL has eight stations starting from Suvarnabhumi to Phayathai and operates two lines for service. Those lines are City Line and Express Line. The project launched about eight years ago, and since then the transit has experienced ridership lower than previously planned by approximately forty percent. Initially, the project had estimated average daily ridership of both lines as 50,000 passengers including 48,000 passengers for the City Line and 2,000 for the Express Line respectively, while the collected data showed the average daily passengers merely 30,000 that was composed of 29,000 City Line riders and 1,000 Express Line riders. As such the statistical data, the ARL is really in needs of finding short-term measures to increase the daily ridership to cover such a huge loss. This study research for potential socio-economic factors promoting ridership of the ARL. The research indicates four variables statistically significant affecting travel choice of regular passengers. Those variables include the followings: 1) age 2) income 3) dependents and 4) household vehicle ownership.

Keywords: mass rapid transit (MRT), Airport Link, transit-oriented development (TOD), Suvarnabhumi Airport Rail Link, mode choice

บทนำ

สำหรับการจราจรทางบก ระบบขนส่งมวลชนทางรางเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพสูงในด้านการขนส่งผู้โดยสารหรือสินค้า ประหยัดพลังงาน ใช้พื้นที่ในการเดินทางไม่มาก และมีความปลอดภัยในการเดินทางสูง (OCMLT & Chulalongkorn University, 1999) เมืองใหญ่ในประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศ อาทิ โตเกียว

ลอนดอน สิงคโปร์ ฮองกง ไชล์ และนิวยอร์ก ต่างใช้ระบบขนส่งมวลชนทางรางเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการจราจรและบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อม และกระตุ้นการเติบโตเชิงเศรษฐกิจของชุมชน (Banister, 1994; Dutton, 2000; Ewing, 1997) อันเป็นการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

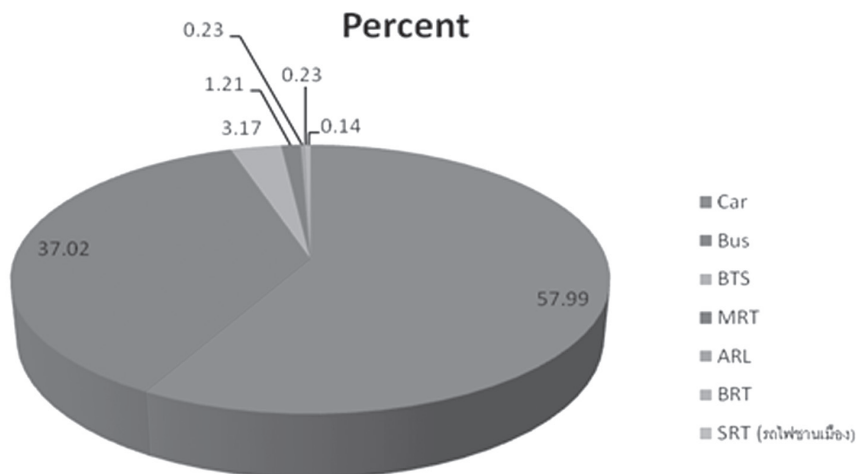
แห่งชาติ ฉบับปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาการขนส่งคนและสินค้าด้วยระบบราง (NRCT, 2013) อย่างไรก็ตามสัดส่วนการเดินทางด้วยระบบขนส่งมวลชนทางรางยังต่ำมากสำหรับประเทศไทย แสดงสัดส่วนการเดินทางของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยรูปแบบการเดินทางที่หลากหลายพบว่าสัดส่วนสูงสุดยังคงเป็นรถยนต์ส่วนบุคคล (เกือบร้อยละ 60) ขณะที่ระบบขนส่งมวลชนรวมกันระหว่าง BTS BRT MRT และ SRT (รถไฟฟ้าในเมือง) และ ARL (แอร์พอร์ตลิงค์) อยู่ที่ร้อยละ 4.98 (Office of Permanent Secretary to the Ministry of Transport, 2014; Sittipun, 2013; Rajpolsit, 2012) รายละเอียดตามตารางที่ 1 และภาพที่ 1 อื่นๆ โครงการรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์

ในช่วงกว่า 5 ปีที่ผ่านมาจำนวนผู้โดยสาร (ridership) จาก 2 สาย (city line และ express line) รวมกันอยู่ที่ประมาณ 30,000 คนต่อวัน เทียบกับที่คาดการณ์ไว้มากกว่า 50,000 คนต่อวัน ขณะที่ขบวนสายด่วนหรือ express line มีจำนวนผู้โดยสารจริงต่ำกว่า 1,000 คนต่อวัน เมื่อเทียบกับที่ประมาณไว้ 2,000 คนต่อวัน จึงเห็นได้ว่าจำนวนผู้โดยสารรวมต่ำกว่าเป้าหมายถึงร้อยละ 40 จากข้อมูลสถิติดังกล่าว จึงอุปมาได้ว่าทำให้ดำเนินโครงการระบบขนส่งมวลชนนี้ประสบปัญหาบางประการ อาจมาจากสาเหตุการวางแผน ออกแบบ หรือมาตรการส่งเสริมการขายและบริการของโครงการฯ ส่งผลให้มียอดผู้โดยสารไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

ตารางที่ 1 สัดส่วนการเดินทางด้วยรูปแบบการเดินทางประเภทต่าง ๆ ใน กทม.

Mode	Share (Million Trips/day)	Percent
Car	12.50	57.99
Bus	7.98	37.02
BTS	0.68	3.17
MRT	0.26	1.21
ARL	0.05	0.23
BRT	0.05	0.23
SRT (รถไฟฟ้าในเมือง)	0.03	0.14
Total	21.55	100.00

ที่มา : Office of Permanent Secretary to the Ministry of Transport, 2014; Suttipun, 2013; Rajpolsit, 2012

ภาพที่ 1 สัดส่วนร้อยละการเดินทางใน กทม.

ที่มา : Office of Permanent Secretary to the Ministry of Transport, 2014; Suttipun, 2013; Rajpolsit, 2012)

จากสภาพปัญหาจำนวนผู้โดยสารระบบขนส่งมวลชนรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ลดลงกว่าที่คาดการณ์มากอย่างมีนัยสำคัญจึงมีความจำเป็นสำหรับการศึกษาวิจัยปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจเลือกเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ของประชาชนผู้โดยสาร เพื่อการปรับปรุงระบบและการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นด้านการเดินทางของผู้โดยสารด้วยระบบขนส่งมวลชนรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ ประเภทรถไฟฟ้าปกติ (city line) เป็นประจำ

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้โดยสาร

ในการเลือกใช้ระบบขนส่งมวลชนรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ ประเภทรถไฟฟ้าปกติ (city line) เป็นประจำ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ จะเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม สำหรับผู้ใช้บริการระบบขนส่งมวลชนแอร์พอร์ตลิงค์ ประเภทรถไฟฟ้าปกติ (city line) อย่างเป็นประจำ ซึ่งเป็นระบบขนส่งมวลชนที่ให้ บริการแก่ประชาชนในวงกว้างกว่ารถไฟฟ้าด่วน (express line) ที่เป็นระบบขนส่งที่ตอบสนอง เป็นกรณีพิเศษสำหรับผู้โดยสารสายการบิน หรือผู้โดยสารอากาศยาน ในการนี้ พื้นที่ศึกษาคือ บริเวณสถานีระบบขนส่งมวลชนแอร์พอร์ตลิงค์ จำนวนทั้งหมด 8 สถานี (ภาพที่ 2) และบริเวณรอบนอกสถานีในรัศมีประมาณ 800 เมตร ตามหลักการ transit-oriented development

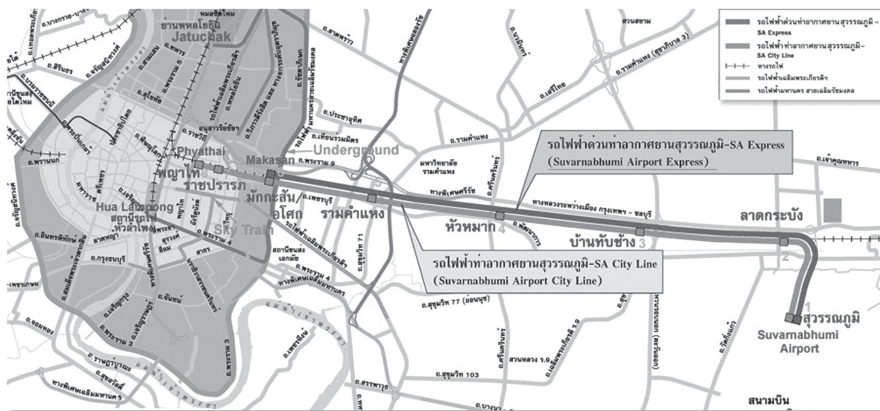
ภาพที่ 2 เส้นทางบริการรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์

ที่มา : SRT Electrified Train, 2018

ทบทวนวรรณกรรม

โครงการระบบขนส่งมวลชนทางรถไฟเชื่อมต่อท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและสถานีโดยสารอากาศยานในเมือง (Suvarnabhumi Airport Rail Link and City Air Terminal project) หรือรู้จักในชื่อ Airport Link เป็นโครงการที่ประกอบไปด้วยระบบขนส่งมวลชนรถไฟฟ้า 2 สาย คือ สายปกติ (city line) และสายด่วน (express line) (ณ ปัจจุบัน express line หยุดให้บริการ) มี 8 สถานี (ภาพที่ 3) ได้แก่ สถานีสุวรรณภูมิ สถานีลาดกระบัง สถานีบ้านทับช้าง สถานีหัวหมาก สถานีรามคำแหง สถานีมักกะสัน

สถานีราชปรารภ และสถานีพญาไท โดยมีท่าอากาศยานในเมือง (City Air Terminal หรือ CAT) จำนวน 1 แห่ง ที่สถานีมักกะสัน ระยะทางรวมทั้งสิ้น 28.60 กิโลเมตร ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อ 1 มิถุนายน 2547 ด้วยมูลค่าโครงการรวม 30,000 ล้านบาท และลงนามสัญญาจ้างก่อสร้างเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2548 (Construction & Property Editorial Board, 2007) โครงการฯ เริ่มเปิดทดลองใช้ระหว่างวันที่ 5 - 7 ธันวาคม 2552 และแล้วเสร็จเปิดให้บริการพร้อมสถานีโดยสารอากาศยานในเมืองมักกะสัน เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2553

ภาพที่ 3 เส้นทางให้บริการโครงการแอร์พอร์ตลิงค์ และอื่น ๆ ใน กทม.

ที่มา : Office of Transport and Traffic Policy and Planning, 2010

การดำเนินการโครงการแอร์พอร์ตลิงค์ ได้พบปัญหาอุปสรรคที่อาจส่งผลต่อการให้บริการประชาชนผู้โดยสาร ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ความถี่ในการให้บริการ ความตรงต่อเวลา และการเข้าถึงสถานีบางสถานีที่มีความยากลำบาก ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทางเท้า ไฟส่องสว่าง ทางจักรยานและที่จอดยานพาหนะ เป็นต้น (Khaosod, 2017) โดยทางเลือกอื่นในการเดินทางของประชาชนบนเส้นทางเดียวกันนี้ เช่น รถไฟฟ้าธรรมดา สายตะวันออก ซึ่งมีค่าโดยสารที่ถูกกว่า แต่ระยะเวลาเดินทางเข้า-ออกเมือง ด้วยระยะทางเดียวกัน อาจมากกว่าถึงสองเท่า อีกทั้งความสบายในการเดินทาง เช่น กลิ่น และความร้อน ตลอดจนความปลอดภัยอาจเป็นรองระบบขนส่งมวลชนแอร์พอร์ตลิงค์ (SRTET, 2016; News1, 2018)

ในเรื่องหลักการตัดสินใจของผู้โดยสารตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ (utility theory) ของ Ben-Akiva และ Lerman (1985) เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกรูปแบบการเดินทาง (mode choice) กล่าวว่าบุคคลจะเลือกสิ่งใดเหนือสิ่งอื่น ๆ หากสิ่งที่เลือกนั้นมีอรรถประโยชน์สูงกว่า โดยความพึงพอใจที่ได้รับนี้จะตรวจสอบได้จากฟังก์ชันความพึงพอใจ ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบของความพึงพอใจที่สามารถวัดได้ และองค์ประกอบที่เป็นความไม่แน่นอน โดยมีสมมติฐานว่าผู้เดินทางจะเลือกรูปแบบการเดินทางที่ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์หรือความพึงพอใจสูงสุดเพียงทางเลือกเดียวในการเลือกแต่ละครั้ง (discrete choice)

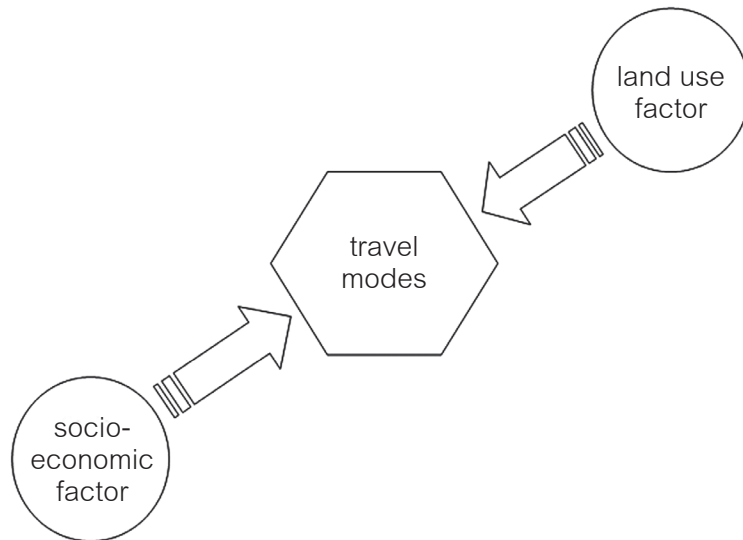
สมมติฐานการวิจัย

งานวิจัยมีสมมติฐานการวิจัย จำนวน 4 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ระดับรายได้ส่งผลต่อการเลือกเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์
2. จำนวนผู้ติดตามส่งผลต่อการเลือกเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์
3. การถือครองยานพาหนะส่งผลต่อการเลือกเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์
4. อายุส่งผลต่อการเลือกเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

งานวิจัยมีกรอบแนวคิดการวิจัยปรากฏตามภาพที่ 4 กล่าวคือทั้งปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ (socio-economic factor) และปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน (land-use factor) ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบการเดินทาง (travel modes) โดยงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งหวังศึกษาปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจเป็นหลักสำคัญ เพื่อเพิ่มโอกาสในการปรับปรุงการบริหารจัดการระบบขนส่งมวลชนรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ และดึงดูดจำนวนผู้โดยสารให้เพิ่มขึ้นได้ในระยะเวลาไม่นาน หากเทียบกับมาตรการด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งมักเกี่ยวข้องกับสิทธิ ข้อห้าม และการออกกฎหมาย ซึ่งอาจใช้เวลา นานกว่าสำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติและบังเกิดผล

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ส่วนนี้จะกล่าวถึงข้อมูลที่ใช้ พื้นที่ศึกษา ประชากรและตัวอย่าง เครื่องมือ และวิธีวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลที่ใช้

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยแบ่งเป็นข้อมูลระดับปฐมภูมิ และข้อมูลระดับทุติยภูมิ โดยข้อมูลระดับปฐมภูมิ ได้แก่ การทำแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และข้อมูลระดับทุติยภูมิ ได้แก่ บทความ เอกสาร สื่อ และงานศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พื้นที่ศึกษา

บริเวณสถานีระบบขนส่งมวลชนแอร์พอร์ตลิงค์จำนวนทั้งหมด 8 สถานี และบริเวณรอบนอกสถานีในรัศมีประมาณ 800 เมตร

ตามหลักการ transit-oriented development (CTOD, 2010)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วยผู้ที่ทำงานพักอาศัย หรือเดินทางผ่านมาด้วยรูปแบบการเดินทางต่าง ๆ บริเวณสถานีแอร์พอร์ตลิงค์ภายในรัศมีประมาณ 800 เมตร โดยแบ่งเป็นผู้ที่ใช้บริการระบบขนส่งมวลชนรถไฟเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นประจำ (regular passengers) และผู้ที่ใช้บริการไม่ประจำ (irregular passengers) โดยนิยามการเดินทางแบบประจำคือการเดินทางอย่างน้อย 1 เที่ยวต่อสัปดาห์ การศึกษากลุ่มตัวอย่างเชิงสถิติเพื่อเป็นตัวแทนประชากรที่สนใจศึกษาในงานนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บข้อมูล โดยแบ่งเป็นจำนวน 2 กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้บริการแอร์พอร์ตลิงค์เป็นประจำ (เดินทาง

อย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งเที่ยว) และกลุ่มผู้ไม่ใช้บริการแอร์พอร์ตลิงค์เป็นประจำ ใช้การคำนวณหาขนาดตัวอย่างจากสูตรไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง กำหนดให้เป็นตัวแทนที่ 50% ของประชากรทั้งหมด ยอมรับความคลาดเคลื่อนที่ 5% คำนวณได้ 384 คน (ที่ระดับนัยสำคัญ 5% หรือ 5% significance level) และรวมค่าความคลาดเคลื่อนอีกประมาณ 15% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 440 คนต่อกลุ่ม ดังนั้น จำนวนตัวอย่างของทั้ง 2 กลุ่ม รวมทั้งสิ้นเท่ากับ 880 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ประกอบในงานวิจัย ได้แก่ โปรแกรมวิเคราะห์สถิติ โปรแกรมภูมิสารสนเทศ GIS เครื่องบันทึกภาพและเสียง แบบสอบถาม และแบบบันทึกการสังเกต ในแบบสอบถามมีแนวคำถามซึ่งสามารถแบ่งเป็นหมวดหมู่) ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) รายได้ 5) การถือครอง 6) จำนวนยานพาหนะ 7) การมีผู้ติดตาม 8) จำนวนผู้ติดตาม 9) ใช้บริการประจำ 10) สาเหตุที่ใช้บริการประจำ 11) ความถี่ที่ใช้ 12) วัตถุประสงค์การเดินทาง 13) ลักษณะการเดินทาง และ 14) ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

วิธีวิเคราะห์

หลังจากได้ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์หาค่าสถิติ Chi Square (χ^2) ตามสมการที่ 1 เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ได้มาว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร (Silpjaru, 2009) และได้ใช้การคำนวณค่าคงที่ Contingency Coefficient

(CC) เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรในกรณีมีความสัมพันธ์

$$\chi^2 = \sum \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i} \quad (1)$$

โดย χ^2 = Chi Square Statistic

O = Observed value

E = Expected value

ทั้งนี้ ค่าคงที่ Contingency coefficient (CC) ที่ใช้หาระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มีรายละเอียดตามสมการที่ 2

$$CC = \sqrt{\chi^2 / \chi^2 + N} \quad (2)$$

โดย N = Sample size
เงื่อนไข

1) หาก CC มีค่าน้อยกว่า 0.10 แสดงระดับความสัมพันธ์ต่ำ

2) ระหว่าง 0.11-0.30 แสดงระดับความสัมพันธ์ปานกลาง

3) มากกว่า 0.31 แสดงระดับความสัมพันธ์สูง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยและคณะดำเนินการศึกษาสำรวจข้อมูลผู้ใช้บริการแอร์พอร์ตลิงค์ด้วยแบบสอบถาม บริเวณภายในและภายนอกสถานีแอร์พอร์ตลิงค์ (รัศมีครอบคลุมประมาณ 800 เมตร) ปรากฏตามภาพที่ 5 - ภาพที่ 6 และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากผู้โดยสารที่ใช้บริการประจำปรากฏตามตารางที่ 2

ภาพที่ 5 การสำรวจความคิดเห็นประชาชนผู้ใช้บริการ

ภาพที่ 6 การสำรวจความคิดเห็นผู้ใช้บริการภายในสถานี่

ตารางที่ 2 ข้อมูลเชิงสถิติของผู้ใช้บริการประจำ

ตัวแปร	รายละเอียดตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
เพศ	หญิง	218	24.80
	ชาย	270	30.72
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	93	10.58
	20 - 40 ปี	280	31.85
	41 - 60 ปี	109	12.40
	เกิน 60 ปี	6	0.68
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	130	14.81
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	63	7.18
	ปริญญาตรี	246	28.02
	สูงกว่าปริญญาตรี	49	5.58
รายได้	ต่ำกว่า 15,000	163	18.54
	15,000 - 30,000	237	26.96
	30,001 - 45,000	83	9.44
	มากกว่า 45,000	5	0.57
รถยนต์/กระบะ	มี	242	27.56
	ไม่มี	246	28.02
จำนวนรถยนต์ที่มี	1 คัน	142	33.97
	2 คัน	78	18.66
	3 คัน	18	4.31
	มากกว่า 3 คัน	4	0.96
ผู้ติดตาม	มี	333	37.88
	ไม่มี	155	17.63
จำนวนผู้ติดตาม	1 คน	75	27.88
	2 คน	64	23.79
	3 คน	17	6.32
	มากกว่า 3 คน	8	2.97

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	รายละเอียดตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
สาเหตุหลักที่เลือกใช้บริการ รถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์เป็นประจำ	อยู่ในพื้นที่ให้บริการ หรือมีบริการในเส้นทางที่ต้องการ	245	50.41
	ประหยัดเวลา รวดเร็ว	203	41.77
	ปลอดภัย	38	7.82
ความถี่ที่ใช้บริการ (หน่วย : เทียบต่อสัปดาห์)	1 - 2	93	19.10
	3 - 4	227	46.61
	5 - 6	148	30.39
	7 หรือมากกว่า	19	3.90
วัตถุประสงค์ ในการเดินทาง	เพื่อไปทำงาน	221	45.38
	เพื่อไปเรียน	77	15.81
	เพื่อนันทนาการ	119	24.44
	เพื่อรับส่งคน	70	14.37
	อื่น ๆ	0	0.00
การเดินทางจากต้นทาง มายังสถานีแอร์พอร์ตลิงค์	รถยนต์ หรือรถกระบะ	146	24.70
	ขนส่งสาธารณะอื่น	261	44.16
	รถแท็กซี่ หรือจักรยานยนต์รับจ้าง	115	19.46
	เดิน หรือจักรยาน	40	6.77
	อื่น ๆ	29	4.91
ระยะทางจากต้นทาง มายังสถานีแอร์พอร์ตลิงค์ (หน่วย : กิโลเมตร)	น้อยกว่า 1	35	7.20
	1 - 5	174	35.80
	6 - 10	255	52.47
	มากกว่า 10	22	4.53

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	รายละเอียดตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
การเดินทางจาก สถานีแอร์พอร์ตลิงค์ ไปปลายทาง	รถยนต์ หรือรถกระบะ	30	5.21
	ขนส่งสาธารณะอื่น	269	46.70
	รถแท็กซี่ หรือจักรยานยนต์รับจ้าง	146	25.35
	เดิน หรือจักรยาน	91	15.80
	อื่น ๆ	40	6.94
ระยะทางจากสถานี แอร์พอร์ตลิงค์ ไปยังปลายทาง (หน่วย : กิโลเมตร)	น้อยกว่า 1	82	16.91
	1 - 5	209	43.09
	6 - 10	176	36.29
	มากกว่า 10	18	3.71
รวมค่าใช้จ่ายการเดินทาง จากต้นทางถึงปลายทาง โดยประมาณ (หน่วย : บาท)	15 - 29	68	13.99
	30 - 44	181	37.24
	45 - 59	158	32.51
	60 หรือมากกว่า	79	16.26

จากข้อมูลตามตารางข้างต้นบ่งชี้ว่า ผู้โดยสารประกอบด้วยเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย (ร้อยละ 31 และร้อยละ 25 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่เป็นคน Millennium หรือ Generation Y (อายุ 20-40 ปี) จำนวนสูงสุดที่ร้อยละ 3 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ที่ร้อยละ 28) และรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,000-30,000 บาท (ประมาณร้อยละ 27) โดยระดับรายได้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับระดับการศึกษา มีการถือครองรถยนต์ในครอบครัวยานยนต์ส่วนบุคคล หรือกระบะ) กำลังใกล้เคียงกันอยู่ที่ร้อยละ 28 โดยมีจำนวนรถยนต์ที่ครอบครองเป็นส่วนใหญ่ 1 คัน (ร้อยละ 34) ส่วนมากของกลุ่มตัวอย่าง มีผู้ติดตามมาในการ

โดยสารด้วย โดยมีจำนวนผู้ติดตามประมาณ 1 คน (ร้อยละ 38)

สาเหตุหลักที่ผู้โดยสารแบบประจำเลือกใช้บริการ เรียงตามความสำคัญ ได้แก่ แหล่งกิจกรรมอยู่ในบริเวณพื้นที่ให้บริการของแอร์พอร์ตลิงค์ (ร้อยละ 50) และประหยัดเวลา (ร้อยละ 42) โดยมีความถี่ในการใช้บริการแอร์พอร์ตลิงค์อยู่ระหว่าง 3-6 เทียบต่อสัปดาห์มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางส่วนมากที่สุดคือ ไปทำงาน (ร้อยละ 45) ถัดมาคือเพื่อนันทนาการ (เช่น ท่องเที่ยว ซื้อของออกกำลังกาย) ประมาณร้อยละ 24 โดยสัดส่วนน้อยสุดที่ประมาณร้อยละ 15 คือ เพื่อไปเรียนและรับส่งคน ทั้งนี้ รูปแบบการเดินทางของผู้โดยสาร

มายังสถานีแอร์พอร์ตลิงค์ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้วยระบบขนส่งสาธารณะอื่น เช่น รถโดยสารประจำทาง รถสองแถวร่วมบริการ รถตุ่มวลชน รถไฟ รถไฟฟ้า และเรือ (ร้อยละ 44) รถยนต์ส่วนบุคคล ร้อยละ 25 และระบบกึ่งสาธารณะ ได้แก่ แท็กซี่ หรือมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ที่ประมาณ ร้อยละ 19

สัดส่วนรูปแบบการเดินทาง หรือจักรยาน มีอยู่น้อยมาก เพียงแค่ร้อยละ 7 ในส่วนของระยะทางของผู้โดยสารจากต้นทางมายังสถานีรถไฟฟ้า ไกลถึง 6 - 10 กิโลเมตร (กว่าร้อยละ 52)

และระยะเดินทางจากสถานีไปยังที่หมายสั้นกว่า อยู่ระหว่าง 1 - 5 กิโลเมตร (ร้อยละ 43) ทั้งนี้ ผู้โดยสารส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางอยู่ระหว่าง 30 - 44 บาท

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากแบบสอบถามโดยใช้หลักการวิเคราะห์ Chi Square (χ^2) และประเมินระดับความสัมพันธ์ (ปานกลาง และมาก) ด้วยการพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ Contingency Coefficient (CC) ระหว่าง 0 - 1 ด้วยเทคนิค "crosstabulation" ได้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประเมินระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร		ระดับความสัมพันธ์
อายุ ระดับการศึกษา	การใช้บริการแอร์พอร์ตลิงค์ เป็นประจำ	ปานกลาง
รายได้ ผู้ติดตาม	สาเหตุหลักที่เลือกใช้บริการ รถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ เป็นประจำ	ปานกลาง
เพศ		
อายุ รถยนต์/รถกระบะ จำนวนรถยนต์ที่มี ผู้ติดตาม	ความถี่ที่ใช้บริการ (หน่วย : เทียบต่อสัปดาห์)	ปานกลาง
เพศ		
รถยนต์/รถกระบะ จำนวนรถยนต์ที่มี ผู้ติดตาม	วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	ปานกลาง
อายุ ระดับการศึกษา รายได้		มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวแปร		ระดับความสัมพันธ์
รถยนต์/รถกระบะ	ระยะทางจากต้นทางมายังสถานีแอร์พอร์ตลิงค์ (หน่วย : กิโลเมตร)	ปานกลาง
อายุ		
ระดับการศึกษา		ปานกลาง
รายได้	ระยะทางจากสถานีแอร์พอร์ตลิงค์ ไปยังปลายทาง (หน่วย : กิโลเมตร)	
จำนวนรถยนต์ที่มี		ปานกลาง
ผู้ติดตาม		
ระดับการศึกษา	รวมค่าใช้จ่ายการเดินทางจากต้นทาง ถึงปลายทางโดยประมาณ	ปานกลาง
ผู้ติดตาม		ปานกลาง

จากการวิเคราะห์เชิงสถิติ และการประเมินความสัมพันธ์ตามหลักการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ Chi Square และมาตรวัด contingency coefficient ผลวิจัยสนับสนุนสมมติฐานวิจัยที่วางไว้ ได้แก่ ระดับรายได้ของผู้ใช้บริการมีความสัมพันธ์ต่อการเลือกเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ จากสถิติ พบผู้โดยสารส่วนมาก (ร้อยละ 27) มีระดับรายได้ระหว่าง 15,000 ถึง 30,000 บาทต่อเดือน จำนวนผู้ติดตามมีความสัมพันธ์ต่อการเลือกเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ การถือครองยานพาหนะมีความสัมพันธ์ต่อการเลือกเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ โดยผู้โดยสารประจำไม่มีรถยนต์ในครอบครอง

ในประเด็นเรื่องอายุพบว่ามีความสัมพันธ์ต่อการเลือกเดินทางด้วยรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์

จากผลวิเคราะห์ทางสถิติแสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน (ระหว่าง 20 ถึง 60 ปี) โดยมากที่สุดคือวัยทำงานช่วงต้น 20 ถึง 40 ปี โดยมีอัตราส่วนร้อยละ 32 และวัยทำงานช่วงปลาย 40 ถึง 60 ปี ประมาณร้อยละ 13 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพฤติกรรมผู้ให้บริการรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์เป็นประจำ ค้นพบปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญเชิงสถิติ และสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรม จำนวนทั้งสิ้น 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) อายุ (age) 2) ระดับรายได้ (income) 3) ผู้ติดตาม (dependents) และ 4) การถือครองยานพาหนะ (vehicle ownership) ในครอบครัว โดยอนุมานได้ว่าผู้โดยสารที่ใช้บริการเป็นประจำจะมีลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ มีอายุ

ระหว่าง 20 - 40 ปี มีรายได้ระหว่าง 15,000 - 30,000 บาทต่อเดือน มักไม่มีผู้ติดตาม และไม่มียานพาหนะ

ส่วนปัจจัยรองที่อาจส่งผลกระทบต่อทางเลือกใช้บริการแอร์พอร์ตลิงค์ มีจำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) พื้นที่ให้บริการ (service coverage) ในขณะที่ยังผู้โดยสารมีระยะเดินทางจากที่พักมายังสถานีไกลกว่าระยะทางจากสถานีไปยังที่หมาย ซึ่งว่าโครงข่ายระบบขนส่งมวลชน หรือระบบขนส่งสาธารณะของภาครัฐอาจยังไม่ครอบคลุมแหล่งพักอาศัยของคนส่วนใหญ่ 2) ความสะดวกในการเข้าถึง (ease of access) หลายสถานีมีทางเข้า และรูปแบบการเดินทางเพื่อเข้าถึงที่จำกัด (transportation modes) และไม่สะดวก และ 3) ระยะเวลาในการเดินทาง (travel time) ความถี่ในการเดินรถไฟฟ้าส่งผลกระทบโดยตรงต่อระยะเวลาเดินทางรวมของผู้โดยสาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการรถไฟฟ้าแอร์พอร์ตลิงค์ ได้แก่ การรถไฟฟ้าแห่งประเทศไทย และบริษัทรถไฟฟ้า รฟท. จำกัด เพื่อส่งเสริมยอดผู้ใช้บริการแบบประจำเพิ่มมากขึ้น สามารถแบ่งเป็น 1) นโยบายระยะสั้น เริ่มปฏิบัติได้ภายในระยะเวลา 3 ปี และ 2) นโยบายระยะยาว ปฏิบัติได้หลังจาก 3 ปี เป็นต้นไป

นโยบายระยะสั้น

ควรเจาะกลุ่มผู้ใช้บริการ ตามช่วงอายุรายได้ ค่าโดยสารสำหรับการเดินทางแบบมากกว่าหนึ่งคน (มีผู้ติดตาม) นอกจากนี้ การปรับปรุง

การเข้าถึงสถานีรถไฟฟ้าทั้งด้านกายภาพ เช่น ทางเท้า ทางจักรยาน ไฟส่องสว่าง และที่จอดยานพาหนะประเภทต่าง ๆ และการปรับปรุงระบบขนส่งเสริม (Feeders) ก็ควรให้ความสำคัญ

นโยบายระยะยาว

เพิ่มความครอบคลุมพื้นที่ให้บริการ ได้แก่ แหล่งงาน ที่พักอาศัย สถานศึกษา แหล่งนันทนาการที่สำคัญ และมาตรการลดการถือครองรถยนต์ส่วนบุคคล เช่น การเพิ่มภาษีรถยนต์การจำกัดที่จอดรถยนต์ภายในอาคารและนอกอาคาร และการเก็บค่าธรรมเนียมผ่านทางในเวลาเร่งด่วน (congestion pricing) อันจะเป็นมาตรการลดความสะดวกสบายของการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล และคาดหวังให้ประชาชนหันมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะเพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเมืองและระบบการสัญจรที่ช่วยลดภาวะการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (climate change) อันเกิดจากการใช้พลังงานสิ้นเปลือง (น้ำมัน) และมลพิษได้อีกด้วย อีกทั้งการวางแผนการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน (mixed use) ก็ยังคงมีความจำเป็นต่อการเพิ่มโอกาสในการลดระยะทาง ระหว่างต้นทางและปลายทางของผู้เดินทาง และยังส่งเสริมระบบขนส่งสาธารณะของเมืองอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการเดินทางระบบขนส่งทางรถไฟฟ้าเชื่อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยได้รับทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณการรถไฟแห่งประเทศไทย (ร.ฟ.ท.) และบริษัท รถไฟฟ้า ร.ฟ.ท. จำกัด ที่สนับสนุนข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานวิจัยภาคสนาม

REFERENCES

- Banister, D. (1994). Transport planning in the UK, USA, and Europe. NY: E & FN Spon.
- Ben-Akiva, M. & Lerman, S. (1985). Discrete choice analysis. Massachusetts: The MIT Press.
- Center for Transit-Oriented Development (CTOD). (2010). Performance-based transit-oriented development typology guidebook. Springfield, VA: CTOD.
- Construction & Property Editorial Board. (2007). Suvarnabhumi Airport Rail Link project. Construction & Property, 6(3), 52-55.
- Dutton, J. A. (2000). New American urbanism: re-forming the suburban metropolis. Milano, Italy: Skira.
- Ewing, R. (1997). Transportation & land use innovations: when you can't pave your way out of congestion. Chicago, IL: Planner Press, American Planning Association.
- Khaosod. (2017). Airport Link was broken in the midway! Crowded and sour-of-breath passengers waited for assistance! Retrieved September 28, 2018, from https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_252487 (in Thai)
- Litman, T. (2014). Land use impacts on transport: how land use factors affect travel behavior. Bangkok: Victoria Transport Policy Institute.
- National Research Council of Thailand (NRCT). (2013). Y2015 Research proposal evaluation manual. Bangkok: Thailand: NRCT. (in Thai)
- News1. (2561). Explained how to survive when Airport Link delayed, and passengers were overcrowded. Retrieved September 28, 2018, from <http://news1live.com/detail.aspx?NewsID=9610000029954> (in Thai)
- Office of Permanent Secretary to the Ministry of Transport. (2014). Transportation service status. Retrieved May 29, 2014, from <http://vdevhostnetdemo.com/mot> (in Thai)
- Office of the Commission for the Management of Land Traffic (OCMLT) & Chulalongkorn University. (1999). Urban public transport. Bangkok: OCMLT. (in Thai)
- Office of Transport and Traffic Policy and Planning (OTP). (2010). The administration and management of the mass transit projects (Progress report). Bangkok: OTP. (in Thai)

- Rajpolsit, S. (2012). Urban transportation and logistics. Retrieved May 29, 2014, from <http://cpd.bangkok.go.th/files/admin/samart4-02-55.pdf> (in Thai)
- Silpjaru, T. (2009). Statistical research and analysis and SPSS. Bangkok: Business R&D. (in Thai)
- Sittipun, C. (2013). Guideline for the national transportation infrastructure improvement. Retrieved May 29, 2014, from http://www.eit.or.th/q_download/_2556/04022013_logistic/logistic30012013.pdf (in Thai)
- SRT Electrified Train (SRTET). (2016). Airport Rail Link explained why it delayed. Retrieved September 28, 2018, from <http://www.srtet.co.th/index.php/th/news-activity/contents/289> (in Thai)
- SRT Electrified Train (SRTET). (2018). Service route. Retrieved April 20, 2018, from <http://www.srtet.co.th/index.php/en/>
-

Research Article

การพัฒนาสื่อหนังสือความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ตำบลบ่อกร อำเภอดอหม่างนางบวชจังหวัดสุพรรณบุรี

A PARTICIPATION DEVELOPMENT OF THE LOCAL WISDOM BOOK OF TAMBON BOKRU, AMPHOE DOAM BANG NANG BUAT, SUPHAN BURI PROVINCE

สุนี โชติดีลัก^{1*} วิชัย แหวนเพชร² ทิวัตต์ มณีโชติ³ เพียงพบ มนต์นวลปรางค์⁴ และ เกษม ช่วยพั่ง⁵
Sunee Chotedelok^{1*} Wichai Vanpetch² Tiwat Maneechote³ Piangpob Monnuanprang⁴
and Kasem Chuaypanang⁵

สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*}

สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย²

สาขาวิชาวิจัยและประเมินทางการศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย³

สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย⁴

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย⁵

Information Technology program, Faculty of Science and Technology, Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand^{1*}

Industrial Education Management Program, Faculty of Industrial Technology, Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand²

Education measurement and evaluation Program, College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand³

Mathematics program, Faculty of Science and Technology, Phranakhon Rajabhat University,
Bangkok, Thailand⁴

Physical Education Program, College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University,

Bangkok, Thailand⁵Email: sunec53@gmail.com^{1*}

Received: 2018-11-06

Revised: 2018-11-06

Accepted: 2018-12-01

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบ่อกร อำเภอดงเมืองนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี และ 2) เพื่อพัฒนาสื่อหนังสือภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลบ่อกร อำเภอดงเมืองนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี การคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นกระทำโดยคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตำบลบ่อกร ได้ภูมิปัญญาจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ (1) ประเพณียกธงสงกรานต์ (2) ผ้าขาวม้า 5 สี และ (3) ผ้าซิ่นตีนจก ผู้ให้ข้อมูลมี 2 กลุ่มคือ ผู้จัดงานประเพณียกธงสงกรานต์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผ้าขาวม้า 5 สี และผ้าซิ่นตีนจก และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ เทศบาลตำบลบ่อกร และช่างทอผ้าของตำบลบ่อกร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์และแบบตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า แล้วนำมาพัฒนาเป็นสื่อหนังสือชื่อ “ภูมิปัญญาท้องถิ่นคนไทยเชื้อสายลาวครั้งตำบลบ่อกร อำเภอดงเมืองนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี”

ผลการวิจัยสรุป ดังนี้ 1. การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ (1) ประเพณียกธงสงกรานต์ (2) ผ้าขาวม้า 5 สี และ (3) ผ้าซิ่นตีนจก พบว่า ภูมิปัญญาดังกล่าวมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในพื้นที่อื่นๆ และ 2. สื่อหนังสือประกอบด้วย 5 บท บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 กล่าวถึงประเพณียกธงสงกรานต์ บทที่ 3 ผ้าทอลาวครั้ง: บ่อกร บทที่ 4 การทอผ้าขาวม้า 5 สี และบทที่ 5 การทอผ้าซิ่นตีนจก

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น การวิจัยแบบมีส่วนร่วม ประเพณียกธงสงกรานต์ ผ้าขาวม้า 5 สี ผ้าซิ่นตีนจก

ABSTRACT

The objectives of this work were: 1) to collect the local wisdom through the participatory processes of the community of Tambon Bokru, Amphoe Doem Bang Nang Buat, Suphan Buri Province, and 2) to develop the local wisdom book of Tambon Bokru, Amphoe Doem Bang

Nang Buat, Suphan Buri Province. The local wisdom was selected by Thais of Lao Khrang living in Tambon Bokru of the said province. Three kinds of local wisdom were found: 1) the ritual of raising the flag of Songkran festival, 2) the 5 colored loincloth, and 3) sarong. The two groups of informants: The organizers of the ritual of raising the flag of Songkran festival, the people involved the 5 colored loincloth and sarong were the first group. The second group was the stakeholders who were in Bokru municipality and the weavers of Tambon Bokru. The interview and triangulation were the research instruments. And then developed into a media book entitled “Thai Khrang’s local wisdom of Tambon Bokru, Amphoe Doem Bang Nang Buat, Suphan Buri Province”.

The research results were as follows: 1. The three collections of local wisdom in the area, that is, (1) the ritual of raising the flag of Songkran festival, (2) the 5 colored loincloth and (3) sarong, had a unique identity, which differed from the wisdom of Thai Khrang people in other areas. 2. The local wisdom media book consists of five chapters: Chapter I introduction; Chapter II mentioned the ritual of raising the flag of the Songkran festival; Chapter III was Lao Khrang’s Textile: Bokru; Chapter IV The weaving of the 5 colored loincloth; and Chapter V Sarong’s weaving.

Keywords: local wisdom, participatory research, the ritual of raising the flag of Songkran festival, the 5-colored loincloth, sarong

บทนำ

ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อพยพจากถิ่นฐานเดิมเข้ามาตั้งรกรากตามชุมชนต่าง ๆ เช่น มอญ จีน ญวน มุสลิม ลาวเวียง ลาวพวน ลาวโซ่ง และลาวครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งมีประวัติยาวนานเพราะมีบรรพบุรุษเป็นชาวลาวที่อพยพมาอยู่ประเทศไทยช่วงสงครามไทย - ลาวตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยรัชกาลที่ 5 และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น (Tuanthet, 2012) และโยกย้ายกันไปตามจังหวัดต่าง ๆ โดยจะอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย เช่น จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ชัยนาท อุทัยธานี เป็นต้น (Kalpakdee, 2007) ลาวครั่งแต่ละกลุ่มต่างมีประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เช่น ประเพณียกธงสงกรานต์ วัฒนธรรมการทอผ้า เป็นต้น

ประเพณียกธงสงกรานต์เกิดขึ้นใน

ประเทศไทยเมื่อลาวซี-ลาวครั้งอพยพมาจาก เวียงจันทร์และมีกลุ่มหนึ่งที่ย้ายที่ทำมาหากิน เพราะความแห้งแล้งจนมาอยู่ที่ตำบลบ่อกรู ที่ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์จึงมีการยกธงเพื่อ เอาฤกษ์เอาชัยและเป็นการแสดงถึงความสำเร็จ ของกลุ่มที่ย้ายเข้ามาอยู่ในที่อุดมสมบูรณ์ (Hintow, 2017) ปัจจุบันประเพณีนี้ใช้เป็นสัญญาณ ว่าสิ้นสุดวันสงกรานต์และจะเริ่มต้นทำงานต่อไป

ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมการทอผ้า ที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตำบลบ่อกรูได้แก่ (1) ผ้าขาวม้า 5 สีที่คนไทย เชื้อสายลาวครั้งตำบลบ่อกรูยังคงอนุรักษ์ ลวดลายดั้งเดิมไว้ ซึ่งประธานกลุ่มทอผ้าชุมชน บ้านทุ่งกสิณกล่าววว่า “ถ้าพูดถึงผ้าขาวม้า 5 สี ช่างทอคนไทยเชื้อสายลาวครั้งกลุ่มอื่นจะรู้ว่า เป็นของบ่อกรู” (The Ministry of Digital for Economic and Social, 2017) การอนุรักษ์ไว้ ของชุมชนอีกด้านหนึ่งคือโรงเรียนวัดบ่อกรู “ครูประชาสรรค์” มีห้องทอผ้าที่สอนให้นักเรียน ทอผ้า 5 สี และแปรรูปเป็นสินค้า โดยได้รับการ สนับสนุนจากเทศบาลในการขายสินค้าผ่านเพจ ของศูนย์ ICT ชุมชนเพื่อพ่อดวงเทศบาลบ่อกรู (The Ministry of Digital for Economic and Social, 2017) และผ้าชิ้นต้นจกเป็นภูมิปัญญาที่ชาว บ่อกรูภาคภูมิใจเพราะมีความสวยงามประณีต และ รักษาลวดลายของบรรพบุรุษที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ลาวครั้งโดยการเก็บผืนผ้านั้นๆไว้เป็นต้นแบบและ ช่างทอผ้าชิ้นต้นจกทุกคนจะมีจินตนาการที่เกิดจาก ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองรวมกับลวดลาย ดั้งเดิมที่มีอยู่ทำให้เกิดลวดลายใหม่ขึ้น แต่ช่าง ทอผ้าต้นจกชาวบ่อกรูปัจจุบันนิยมที่จะทอลวดลาย

ดั้งเดิมมากกว่า เพื่อจะอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้ให้ ลูกหลาน (Sripan, 2017)

ภูมิปัญญาของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตำบลบ่อกรูมีเอกลักษณ์และมีความพยายาม ที่จะอนุรักษ์และรักษาไว้ ด้วยการถ่ายทอดสู่ ลูกหลานโดยการทำให้ดู ในปัจจุบัน ดร. ณัฏพล กาฬภักดี ได้มอบหมายงานให้นักเรียนในรายวิชา ที่สอน มีการเก็บรักษาภูมิปัญญาโดยให้นักเรียน ไปสัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนเชื้อสายลาวครั้ง ที่มาจากประเทศลาว แล้วนำมาเก็บรักษาใน รูปแบบวีดีทัศน์ (Borgruwittaya School, 2016) นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน เข้ามาช่วยเก็บข้อมูลในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามนโยบายของรัฐบาล (Tambon Borgru Municipality, 2015) แต่ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คณะผู้วิจัย จึงเห็นว่าการนำข้อมูลที่มีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการแบบมี ส่วนร่วมจะทำให้สามารถพัฒนาองค์ความรู้ที่มี ความสมบูรณ์ครบถ้วนถูกต้องน่าเชื่อถือโดยผลิต เป็นสื่อในรูปแบบหนังสือซึ่งสามารถนำไปใช้ อ้างอิงเชิงวิชาการได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ชุมชนมีส่วนร่วมของตำบลบ่อกรู อำเภอ เดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อพัฒนาสื่อความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัด สุพรรณบุรี

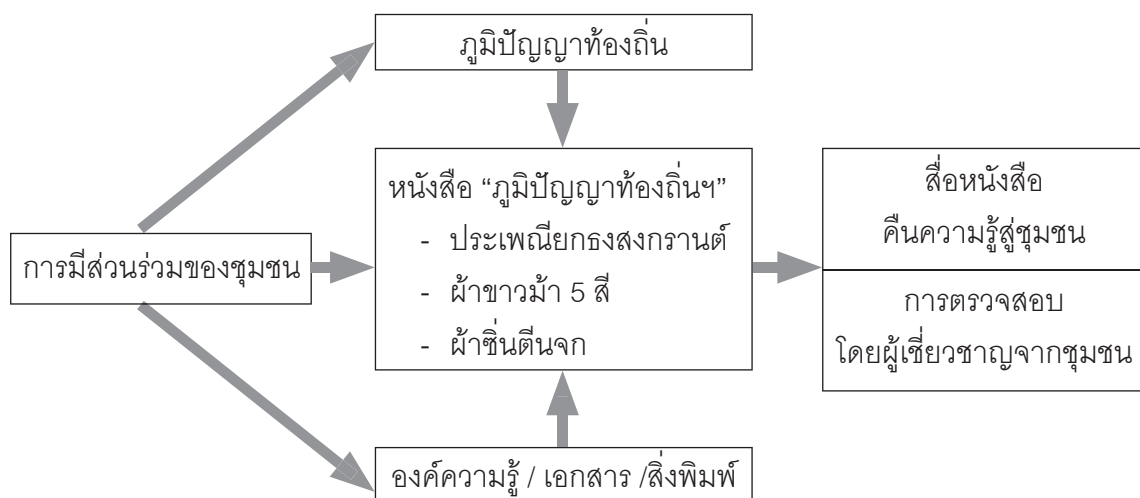
ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ บนรากฐานการมีส่วนร่วมในการแสวงหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวลาวครั้งพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลบ่อกรู อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลประมวลข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง และสำรวจเพิ่มเติมในภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้จัดงานจัดประเพณียกธงสงกรานต์ ช่างทอผ้าขาวม้า 5 สี และช่างทอผ้าขึ้นตีนจก จำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วจัดทำเป็นสื่อหนังสือ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คำปรึกษาและตรวจสอบความถูกต้อง

การรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน

ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับประเพณียกธงสงกรานต์วัฒนธรรมการทอผ้าขาวม้า 5 สี และการทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งตำบลบ่อกรู 2) การสัมภาษณ์ผู้จัดงานประเพณียกธงสงกรานต์ สัมภาษณ์ช่างทอผ้าขาวม้า 5 สี และช่างทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาดังกล่าวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลิตเป็นสื่อหนังสือชื่อ “ภูมิปัญญาท้องถิ่นคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตำบลบ่อกรู อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยมีการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดประเพณียกธงสงกรานต์และผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าขาวม้า 5 สี และผ้าขึ้นตีนจก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การหาคำตอบของการวิจัยนี้จึงมี 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือ องค์ความรู้การคงอยู่ของประเพณียกรงสงกรานต์ การทอผ้าขาวม้า 5 สี และการทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งตำบลบ่อกรู ประเด็นที่สองคือ การจัดทำสื่อหนังสือเพื่อใช้ถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าวไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

คณะผู้วิจัยและเทศบาลตำบลบ่อกรู ได้ร่วมกันคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น 3 เรื่อง ได้แก่ ประเพณี

ยกรงสงกรานต์ การทอผ้าขาวม้า 5 สี และการทอผ้าขึ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งตำบลบ่อกรู และเชิญคุณศักดิ์ชัย จันทร์ใหม่มูล นายกเทศมนตรีตำบลบ่อกรูเป็นที่ปรึกษางานวิจัย และบุคลากรของเทศบาลจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ช่วยนักวิจัยพื้นที่เพื่อประสานงานกับชุมชน องค์ความรู้ที่รวบรวมได้ทั้ง 3 เรื่องผ่านการตรวจสอบองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญของตำบลบ่อกรูโดยใช้เทคนิคสามเส้าได้องค์ความรู้ดังนี้

ประเพณียกรงสงกรานต์ พบว่า ปัจจุบันเป็นประเพณีที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความสามัคคีอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขรื่นเริงช่วงเทศกาลสงกรานต์หรือปีใหม่ไทย การจัดงานประเพณียกรงสงกรานต์ ประกอบด้วย

1) การเตรียมคันทรง (ภาพที่ 2 ก) ของชาวลาวครั้งตำบลบ่อกรู ดำเนินการโดยเข้าไปคัดเลือกต้นไผ่ที่ต้องการใช้เป็นคันทรง ซึ่งต้นไผ่นี้อาจเกิดจากการปลูก หรือเกิดจากธรรมชาติ (Planpimai, 2017 & Sriwanna, 2017) 2) การตกแต่งผืนธง มีเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งตำบลบ่อกรูคือ การใช้ผ้าขาวม้า 5 สีที่ช่างทอของหมู่บ้านนั้น ๆ ทอขึ้นทำเป็นผืนธงและตกแต่งด้วยอุปกรณ์อื่นๆ ให้สวยงาม (ภาพที่ 2 ข) และวันแห่งผู้หญิงจะนัดกันใส่ผ้าขึ้นตีนแดงหรือผ้าขึ้นตีนจกที่ทอด้วยมือของกลุ่มแม่บ้าน เพื่อเป็นการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้าน 3) การแห่ธง แต่ละกลุ่มจะกำหนดวันประเพณียกรงสงกรานต์ที่ไม่ตรงกันเพื่อให้ลาวครั้งกลุ่มอื่นๆ มาร่วมงานได้ (Yodkaew, 2013; Chanmaimoon, 2017) สำหรับตำบลบ่อกรูได้กำหนดจัดงานขึ้นในวันที่ 19 เมษายน ของทุกปี ซึ่งถือว่าเป็นวันสุดท้ายของวันสงกรานต์ในตำบลบ่อกรู เทศบาลตำบลบ่อกรู และชาวบ้านร่วมใจกันจัดงานยกรงสงกรานต์ ณ วัดบ่อกรู ซึ่งในวันนี้จะมีการแห่ดอกไม้ (ภาพที่ 3 ก) รอบหมู่บ้านในตอนเช้าเป็นวันสุดท้าย (Borgruwittaya School, 2016, SUPHAN.BIZ, 2017; Planpimai, 2017) เมื่อถึงเวลา 8.00 น. ทุกหมู่บ้านจะเคลื่อนขบวนมาร่วมกันแห่พระพุทธรูป หลวงพ่อดำ และแห่เข้ามาในบริเวณวัดบ่อกรู (Kracangmekh, 2017; Chanmaimoon, 2017; Sriwanna, 2017; Planpimai, 2017) แต่ละหมู่บ้านก็นำคันทรงและผืนธงแห่เข้าบริเวณวัดและวางคันทรงในจุดที่เตรียมไว้เพื่อให้กรรมการตัดสินคันทรง (ภาพที่ 3 ข) จากนั้นจะมีการละเล่นต่างๆ ที่จัดขึ้น เช่น การประกวดรำวงย้อนยุคของ

แต่ละหมู่บ้าน การละเล่นกีฬา เช่น ชักเย่อ ปิดตา ชกมวย ปิดตาตีหม้อ สรงน้ำพระและผู้สูงอายุ จากนั้นจะทำการยกธงสงกรานต์ (ภาพที่ 3 ค)

การทอผ้าของชาวตำบลบ่อกรุเป็น วัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมายาวนาน ด้วยวิธีการบอกเล่า และปฏิบัติแบบแม่สอนลูก ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ตั้งแต่การทำเส้นด้าย มาย้อมสีเส้นใยฝ้ายหรือเส้นใยไหม เพื่อเพิ่มสีสันบนผ้าทอ สีสันดั้งเดิมที่ใช้ในการทอผ้า ได้แก่ สีแดง (Sripan, 2017; Tuanthet, 2012; Yodkaew, 2013) ซึ่งเป็นสีเอกลักษณ์ของ ชาวลาวครั่งที่ใช้ในการทอผ้าขึ้น เพื่อเป็นการ อนุรักษ์ผ้าทอโบราณของชาวลาวครั่งในจังหวัด สุพรรณบุรีไว้อย่างยั่งยืน ชาวลาวครั่งตำบล

ป่าสะแก ตำบลบ่อกรุ และตำบลหนองกระทุ่ม ได้รวมตัวกันก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้การทอผ้า พื้นเมืองโบราณลาวชี ลาวครั่ง เพื่ออนุรักษ์ สืบสานผ้าทอลายโบราณอันเป็นวัฒนธรรม ลาวชี ลาวครั่ง และเป็นสถานที่ฝึกอบรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ พื้นฟูการผลิตผ้าทอโบราณ ส่งเสริมการ สร้างอาชีพแก่ผู้สูงอายุในชุมชนได้มีงานทำเส้นใย ที่ใช้ทอผ้าของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายลาวครั่ง มี 2 ประเภท ได้แก่ เส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหม (Sriwanna, 2017; Kalpakdee, 2017; Sripan, 2017; Kalpakdee, 2017; Rahothan, 2017; Kalpakdee, 2017) ปัจจุบันวิทยาการด้านการ ทอผ้าเพิ่มขึ้น ทำให้มีการพัฒนาเส้นใยที่เรียกว่า เส้นใยประดิษฐ์ และเส้นใยสังเคราะห์ขึ้น ทำให้

ก. การเตรียมคันธง

ข. การตกแต่งผืนธง

ภาพที่ 2 เตรียมงานยกธงสงกรานต์

ก. การแห่ดอกไม้

ข. (1) ขบวนแห่ธง

ข. (2) ขบวนแห่ธง

ค. การยกธง

ภาพที่ 3 ยกธงสงกรานต์ ตำบลบ่อกรู ปี 2560

ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งมีเส้นใยที่สามารถเลือกใช้ ในการทอผ้าสะดวกขึ้น คนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตำบลบ่อกรูเลือกใช้ เส้นใยฝ้าย เส้นใยไหม และ เส้นใยประดิษฐ์ไม่นิยมใช้เส้นใยสังเคราะห์เพราะ ระบายความร้อนได้ไม่ดี และไม่นิยมย้อมสีเอง

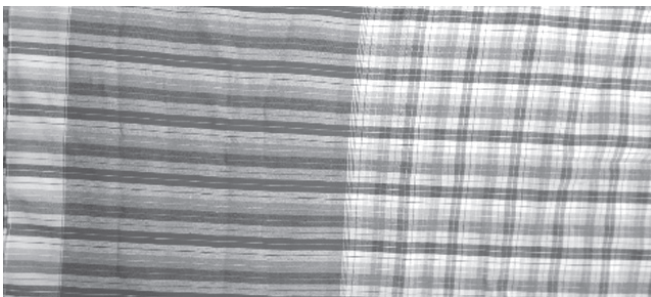
ใช้วิธีการสั่งซื้อเส้นใยฝ้ายที่ย้อมแล้วจากอำเภอ บ้านไร่จังหวัดอุทัยธานีและซื้อเส้นใยไหมที่ย้อมแล้ว จากจังหวัดขอนแก่น

การทอผ้าขาวม้า 5 สี เป็นวัฒนธรรมหนึ่ง ที่คงอยู่ในชีวิตของคนไทยเชื้อสายชาวลาวครั้ง

ตำบลบ่อกรูที่ช่วยกันอนุรักษ์ไว้โดยการทำให้ดูเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าขาวม้า 5 สีที่มีสีดั้งเดิม คือ 1) แดง 2) สีเหลืองหรือสีน้ำตาล 3) สีเขียว 4) สีส้ม และ 5) สีขาว ทอเป็นลายตาหมากรุก นิยมทอสลัปลีกันจากการสัมผัสภาชนะข้างทอผ้าขาวม้า 5 สีของชุมชน ดังภาพที่ 4 ก. เป็นผ้าขาวม้า 5 สี ที่ทอด้วยลวดลายและสีดั้งเดิม ซึ่งประเทือง กาฬภักดี ประธานกลุ่มทอผ้าชุมชนบ้านทุ่งกฐินได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ภูมิใจที่ได้รักษาภูมิปัญญาเก่า ๆ ชุมชนไว้ ถ้าไปที่สุพรรณหรือไปที่กลุ่มต่าง ๆ ของลาวครั้งเขาจะรู้ว่า ถ้าเป็นผ้าขาวม้า 5 สี จะเป็นของตำบลบ่อกรู” ปัจจุบัน

มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้า 5 สีของโรงเรียนวัดบ่อกรูครูประชาสรรค์มีห้องทอผ้า และมีโครงการให้นักเรียนทอผ้าขาวม้า 5 สี (The Ministry of Digital for Economic and Social, 2017; Planpimai, 2017) เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้า 5 สีและปลูกฝังเยาวชนโดยให้ปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดองค์ความรู้แก่นักเรียนและฝึกนักเรียนออกแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆ (ภาพที่ 4 ข.) ขยายให้นักเรียนมีรายได้เสริม และมีความภูมิใจในสิ่งที่ตนทำ

นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายให้ส่วนราชการโดย ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน เพื่อพ่อดวง

ก. ผ้าขาวม้า 5 สีดั้งเดิม

ข (1) ผลิตภัณฑ์ที่ได้ สีสจากผ้าขาวม้า 5 สี

ข (2) ผลิตภัณฑ์ที่ได้ สีสจากผ้าขาวม้า 5 สี

ภาพที่ 4 ผ้าขาวม้า 5 สีและผลิตภัณฑ์ที่ได้ สีสจากผ้าขาวม้า 5 สี

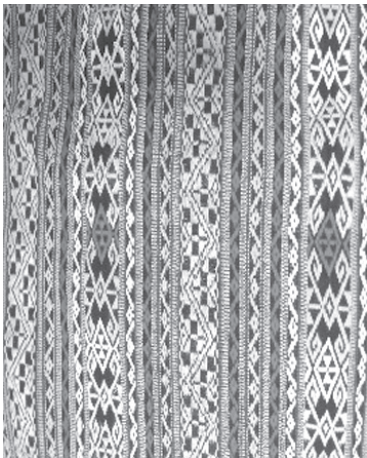
เทศบาลตำบลบ่อกรู จังหวัดสุพรรณบุรี ช่วยประชาสัมพันธ์ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทางออนไลน์ และนโยบายให้ส่วนราชการใส่ผ้าพื้นเมืองหรือผ้าไทยในวันศุกร์ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ผ้าทอพื้นเมืองอีกทางหนึ่งด้วย ประโยชน์ผ้าขาวม้า 5 สี คนไทยเชื้อสายลาวครั้งจะใช้ในชีวิตประจำวัน ในงานประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา และมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผ้าขาวม้า เช่น เสื้อผ้า เนคไท ผ้าพันคอ กระเป๋า ตุ๊กตา ของใช้ภายในบ้าน หรือแม้แต่เฟอร์นิเจอร์ขนาดใหญ่

ผ้าขึ้นตีนจกเป็นวัฒนธรรมที่มีผลผลิตที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของช่างทอผ้า ที่อาศัยองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน และเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งของผู้หญิงในสมัยโบราณ (Tuanthet, 2012; Hintow, 2014; Sripan, 2017) และมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ทั้งขนาด การนุ่ง และลวดลายบนผืนผ้า ผ้าขึ้นของไทยมักจะแบ่งได้เป็นสองลักษณะคือ ผ้าขึ้นสำหรับใช้ทั่วไป มักจะไม่มีลวดลาย และผ้าขึ้นสำหรับใช้ในโอกาสพิเศษมักจะทอด้วยความประณีตเป็นพิเศษ มีการใส่ลวดลายสีดั่งดงาม ผ้าขึ้นของชาวลาวครั้งประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) หัวขึ้น ไม่นิยมทอลวดลาย 2) ตัวขึ้น อาจมีการทอลวดลายบ้างเล็กน้อย และ 3) ตีนขึ้น แต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะในลายเดียวกันแต่วิธีการให้จังหวะ การใช้คู่สี การแทรกสีโบราณ ล้วนแตกต่างกันอย่างเห็นชัด และช่างทอบางคนให้สีสันทนลายผ้าที่สูกุสนานมีชีวิตชีวาบ่งบอกถึงวิถีการดำเนิน

ชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ของชาวลาวครั้ง ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งจังหวัดสุพรรณบุรีคือ “ผ้าขึ้นมัดหมี่ต่อตีนจก” ผลจากการวิจัยพบว่า ช่างทอผ้าขึ้นตีนจกตำบลบ่อกรูนิยมทอลวดลายหมื่นกหมื่นนาคและแมงกะเบี่ยเป็นพิเศษและมีอยู่ด้วยกัน 5 แบบ คือ 1) ขึ้นก่าน 2) ขึ้นหมี่ลวด 3) ขึ้นหมี่ตา 4) ขึ้นหมี่น้อย 5) ขึ้นจกทั้งผืน ถ้ามีลูกค้าสั่งทอผ้าลวดลายอื่น ๆ ช่างทอในตำบลบ่อกรูก็สามารถทอได้ และสวยงามแต่ไม่นิยมทำเพราะต้องการคงภูมิปัญญาดั้งเดิมให้ลูกหลานต่อไป โดยคงลายจกดั้งเดิมไว้ และไม่นิยมประดิษฐ์ลวดลายขึ้นมาใหม่ และสีที่ใช้ส่วนมากคือ สีแดง สีเขียว สีส้ม สีเหลือง สีชมพู สีดำ สีน้ำเงิน ดังคำให้สัมภาษณ์ของ บุญตา กาทักดี และ บุญมี ไร้ฐาน (Kalpakdee, 2017 & Rahothan, 2017) ที่ว่า “คนที่นี่ไม่ค่อยชอบคิดลายใหม่ชอบเก็บรักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม (ภาพที่ 5) ความจริงมีคนประยุกต์ลวดลายได้ทำได้ดีด้วย แต่ช่างทอไม่ชอบทำเพราะอยากรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้มากกว่า ชาวบ่อกรูทำเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ลวดลายดั้งเดิมไม่นิยมลวดลายสมัยใหม่” ทำให้ตำบลบ่อกรูสามารถคงเอกลักษณ์ผ้าขึ้นต่อตีนจกไว้ได้อย่างมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และยังเป็นความภาคภูมิใจของชาวตำบลบ่อกรู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรภัทร ยอดแก้ว (Yodkaew, 2013) ที่ว่า “ชาวลาวครั้งโพรงมะเดื่อ จะมีลายผ้าขึ้นมัดหมี่ต่อตีนจก เหมือนกับชาวลาวครั้ง ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากสั่งซื้อมาจากชุมชนลาวครั้งบ้านบ่อกรู

เพราะมีลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นลาวครั้งเพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการฟื้นฟูภูมิปัญญาด้านการผ้าทอขึ้นมัดหมี่ต่อดิ้นจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งโพรงมะเดื่อ” นอกจากนี้ บุญตา กาฬภักดี (Kalpakdee, 2017) ให้สัมภาษณ์ว่า “การย้อมและการมัดหมี่ช่วงนี้ช่างทอต้องการความสะดวกสบาย และประหยัดเวลาจึงใช้วิธีการสั่งซื้อผ้ายมาจากบ้านไร่ซึ่งเป็นฝ่ายสิริธรรมชาติและนำมาย้อมเอง หากจะทาลวดลายมัดหมี่จะทำการ “เจาะ” ด้วยสีกะมัลลงในเส้นใยผ้าย หรือไหมเป็นลวดลายต่างๆ ที่ต้องการเพื่อความสะดวกและประหยัดเวลา ส่วนช่างทอคนอื่น ๆ ยังคงใช้วิธีเดิม (ภาพที่ 5) กล่าวคือผูกเส้นใยผ้ายหรือไหมด้วยเชือกฟางตามลวดลายที่ออกแบบไว้และย้อมสีตามภูมิปัญญาเดิม ผ้าขึ้นดินจกเป็นภูมิปัญญาที่ชาวตำบลบ่อกรู

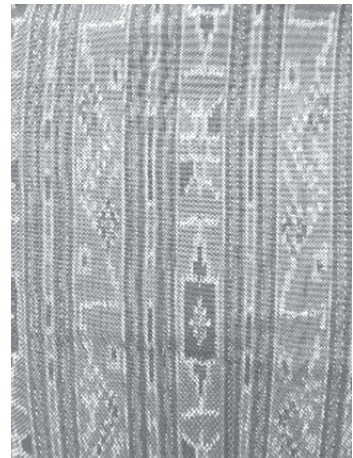
ภาคภูมิใจเพราะมีความสวยงามประณีต และรักษาลวดลายของบรรพบุรุษที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งโดยการเก็บผืนผ้านั้น ๆ ไว้เป็นต้นแบบและช่างทอผ้าขึ้นดินจกทุกคนจะมีจินตนาการที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของตนเองรวมกับลวดลายดั้งเดิมที่มีอยู่ทำให้เกิดลวดลายใหม่ขึ้น สุพิศ ศรีพันธุ์ (Sripan, 2017) ให้สัมภาษณ์ว่าช่างทอผ้าขึ้นดินจกชาวบ่อกรูปัจจุบันนิยมที่จะทอลวดลายดั้งเดิมมากกว่าเพื่อจะอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้ให้ลูกหลาน การอนุรักษ์อีกทางหนึ่งกระทำโดยการคัดลอกลวดลายจากผ้าที่บรรพบุรุษทอไว้ของแต่ละบ้านเก็บไว้เป็นต้นแบบให้ลูกหลานต่อไป องค์ประกอบของผ้าขึ้นดินจกประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ หัวขึ้น ตัวขึ้น และตีนขึ้น

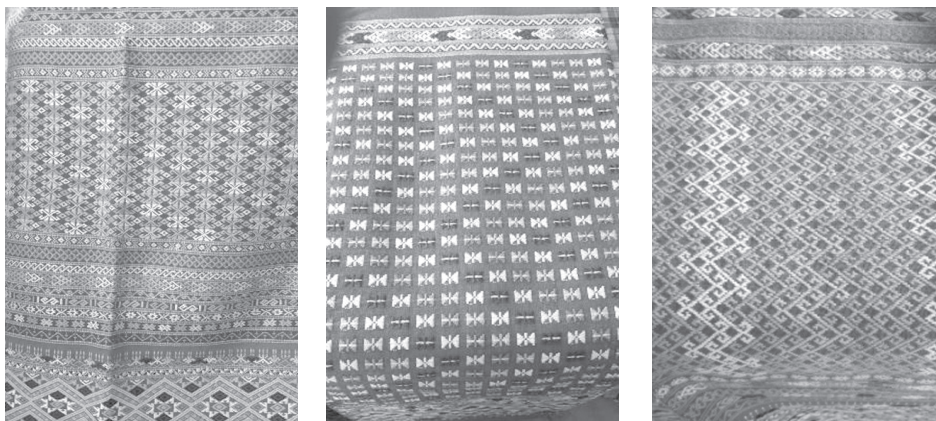
ก. ผ้าขึ้นดินจกของ คำ กาฬภักดี
(อายุ 91 ปี)

ข. ผ้ามัดหมี่และขิด และผ้ามัดหมี่
ของ บุญตา กาฬภักดี

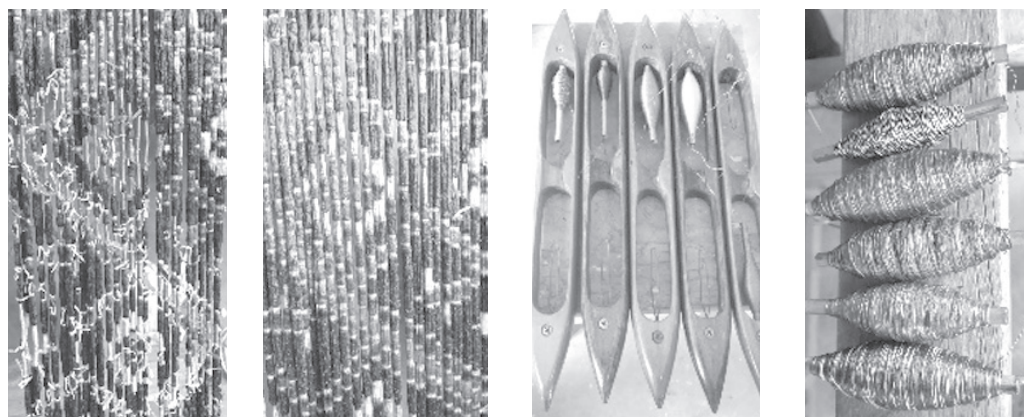
ภาพที่ 5 ผ้าขึ้นดินจกของชาวบ่อกรู

ค. ผ้าขึ้นทอแบบจกทั้งตัวของ บุญมี รโหฐาน

ง. ผ้าขึ้นตีนจก และผ้าขึ้นทอแบบมัดหมี่ 5 ชิดของ เยาวลักษณ์ กาฬภักดี

จ. การเตรียมทอผ้าโดยใช้เทคนิคการมัดหมี่ของ บุญตา กาฬภักดี

ภาพที่ 6 ภาพกิจกรรมคืนความรู้สู่ชุมชน

เอกลักษณ์ของผ้าชิ้นตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งคือ ยังคงใช้ฝ้ายสีแดงทอเป็นพื้นของตัวชิ้น แต่ในปัจจุบันตำบลบ่อกรไม่มีการปลูกฝ้าย และปลูกหม่อน เลี้ยงไหมเอง ไม่นิยมย้อมสีฝ้ายและสีไหมเองเหมือนในอดีตเพราะไม่สะดวกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุชบา หินธารี (Hintow, 2014) เส้นด้ายที่เป็นฝ้ายที่ใช้ทอผ้าช่างทอตำบลบ่อกรจะสั่งซื้อจากอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และสั่งซื้อเส้นด้ายที่เป็นไหมจากจังหวัดขอนแก่น ซึ่งสะดวกและสีไม่ตก

การพัฒนาสื่อหนังสือภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลบ่อกร อำเภอดำเนินนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

องค์ความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเฒ่าจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดระเบียบกองสงกรานต์และผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าขาวม้า 5 สี และผ้าชิ้นตีนจกแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำมาออกแบบเป็นสื่อหนังสือชื่อ “ภูมิปัญญาท้องถิ่นคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตำบลบ่อกร อำเภอดำเนินนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี” ประกอบด้วย 5 บท คือ บทนำ ประเพณีกองสงกรานต์ ผ้าทอลาวครั้ง ผ้าขาวม้า 5 สี และผ้าชิ้นตีนจก โดยองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละเรื่องจะประกอบด้วยประวัติ เอกลักษณ์ กรรมวิธีการจัดงานหรือการทำ และประโยชน์ของภูมิปัญญานั้น ๆ เมื่อได้เนื้อหาครบถ้วนตามที่ออกแบบแล้ว

คณะผู้วิจัยได้ส่งสื่อหนังสือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้รู้ของตำบลบ่อกรูตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงได้หนังสือที่มีความถูกต้องตามภูมิปัญญาท้องถิ่น จากนั้นคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมคืนความรู้สู่ชุมชนดังภาพที่ 6

กิจกรรมนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการมอบสื่อหนังสือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่นคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี” ให้เทศบาลตำบลบ่อกรู โรงเรียนบ่อกรูวิทยา และโรงเรียนบ่อกรู “ครูประชาสรรค์” โดยมีผู้ร่วมกิจกรรมคือ ช่างทอผ้าและผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าขาวม้า 5 สี และผ้าขึ้นตีนจก กรรมการและผู้เชี่ยวชาญในการจัดงานประเพณียกธงสงกรานต์ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ่อกรู “ครูประชาสรรค์” หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ่อกรูวิทยา สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ่อกรูและบุคลากรของเทศบาลตำบลบ่อกรู

อภิปรายผลการวิจัย

ลาวครั้งเป็นชาติพันธุ์ที่มีเชื้อสายที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณเขตเทือกเขาภูครั้ง เมืองหลวงพระบาง ประเทศลาวและได้อพยพมาอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศไทย การย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งไม่ได้ทำให้วัฒนธรรมต่าง ๆ สูญหายไปเสียทั้งหมด แม้ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมในบริบทใหญ่ของประเทศไทย มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวลาวครั้งเป็นอย่างมาก (Chantarangkul, 2012) แต่คนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่ตำบลบ่อกรูมีแนวคิดที่พยายามรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้ เพราะเห็นตัวอย่างจากกลุ่ม

ลาวครั้งอื่น ๆ ที่ภูมิปัญญาบางอย่างสูญหายไป เช่น ชาวลาวครั้งโพรงมะเดื่อ ที่ส่งซื้อผ้าขึ้นมัดหมี่ต่อตีนจกจากคนไทยเชื้อสายชาวลาวครั้งตำบลบ่อกรู ไปเป็นต้นแบบเพื่อใช้ในการฟื้นฟูภูมิปัญญาด้านการผ้าทอขึ้นมัดหมี่ต่อตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งโพรงมะเดื่อที่สูญหายไป (Yodkaew, 2013) เป็นต้น ดังนั้นคนไทยเชื้อสายชาวลาวครั้งตำบลบ่อกรูจึงมีความพยายามในการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ประเพณียกธงสงกรานต์ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีขึ้นศาลเจ้าวนาย การเกษตร การทอผ้า เป็นต้นให้กับเยาวชนของตำบลบ่อกรู

ประเพณียกธงสงกรานต์ ตำบลบ่อกรู ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ กล่าวคือ ผืนธงใช้ผ้าขาวม้า 5 สี ที่ทอจากช่างทอผ้าของหมู่บ้านตนเอง มาตกแต่งลวดลายให้สวยงามเพื่อใช้ประกวดระหว่างหมู่บ้าน และผู้หญิงจะนุ่งผ้าขึ้นตีนแดงที่ทอเอง (Planpimai, 2016) ซึ่งกลุ่มลาวครั้งบางกลุ่มอาจไม่ได้คงเอกลักษณ์นี้ไว้ เพราะต้องการความสะดวกมากกว่า เช่น คนไทยเชื้อสายลาวครั้งหมู่บ้านทุ่งสนุ่น หรือ คนไทยเชื้อสายลาวครั้งตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่นำพรหมหรือผ้ามาแทนหลากสีนำมาเย็บติดกัน (Yodkaew, 2013) หรือที่วัดหนองกระทุ่ม อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ใช้ผ้าสีเดียวเป็นผืนธง (12 Cities Don't Miss, plus., 2017) แทนการใช้ผ้าขาวม้า 5 สี เป็นต้น ประเพณียกธงสงกรานต์ เป็นงานบุญอย่างหนึ่งที่ประชาชนในหมู่บ้านแสดงออกถึงความสามัคคี ร่วมกันจัดงานขึ้นซึ่งได้ทั้งบุญกุศล

โดยนำของสังฆทานและพุ่มธนบัตรถวายพระ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจมีการจัดทอดผ้าป่าด้วย เช่น คนไทยเชื้อสายลาวครั้งหมู่บ้านทุ่งสนุ่น อำเภอ ดอนตูม หรือ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (Yodkaew, 2013) แต่ที่ตำบล บ่อกรูไม่มีการทอดผ้าป่า เว้นเสียแต่ท่านเจ้าอาวาส วัดบ่อกรูจะมีพิธีหล่อพระ หรือการทำบุญอื่น ๆ ก็จะดำเนินการเพิ่มเติมในช่วงกลางวัน (Planpimai, 2017) นอกจากการทำบุญดังกล่าวแล้วยังได้รับความสนุกสนานโดยไม่สิ้นเปลืองมากนักอีกด้วย ซึ่งเป็นกุศโลบายทำให้ชุมชนมีความรัก ความสามัคคี และรักษาประเพณีดั้งเดิม แต่ละปีจะมี ประชาชนทั้งในท้องถิ่นและต่างถิ่นมาร่วมเป็น จำนวนมาก เพราะกลุ่มลาวครั้งแต่ละกลุ่มจะจัด งานประเพณียกธงสงกรานต์ไม่พร้อมกันเพื่อ แต่ละกลุ่มได้ไปมาหาสู่กัน

วัฒนธรรมการทอดผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ ของชาวตำบลบ่อกรู คือ ผ้าขาวม้า 5 สี และผ้าชิ้น มัดหมี่ต่อตีนจก เพื่อการคงอยู่ของภูมิปัญญา ด้านการทอดผ้า เทศบาลตำบลบ่อกรูได้ดำเนินการ สร้างโรงทอดผ้าชุมชนบ้านทุ่งกฐิน ตำบล บ่อกรูขึ้น เพื่อให้ช่างทอดผ้าที่ว่างจากภารกิจ มาทอดผ้าเป็นอาชีพเสริม นอกจากนั้น โรงเรียน บ่อกรู “ครูประชาสรรค์” ได้จัดห้องทอดผ้าขึ้นใน โรงเรียนเพื่อฝึกหัดนักเรียนให้สามารถทอดผ้า ขาวม้า 5 สี ลวดลายดั้งเดิมที่ใช้สีแดง สีเหลืองหรือ สีน้ำตาล สีเขียว สีส้ม และสีขาว ได้โดยมีปราชญ์ ชาวบ้านมาสอนทอดผ้าและผลิตสินค้าที่นักเรียน สามารถทำได้เป็นรายได้เสริม (The Ministry of Digital for Economic and Social, 2017) นอกจากจะทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ภูมิปัญญา

การทอดผ้าแล้วยังได้ความภาคภูมิใจในผลผลิต อีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ช่วย อนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอดผ้าขาวม้า 5 สีแบบ ยั่งยืนอีกทางหนึ่ง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของ นักเรียนได้รับความอนุเคราะห์จากเทศบาลตำบล บ่อกรู โดยนำสินค้าไปช่วยขายในระบบออนไลน์ ผ่านศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน เพื่อพ่อหลวง เทศบาลตำบลบ่อกรู จังหวัดสุพรรณบุรีอีกด้วย

วัฒนธรรมการทอดผ้าของคนไทยเชื้อสาย ลาวครั้งตำบลบ่อกรูพบว่า มีภูมิปัญญาบางอย่าง เลื่อนเลือนหายไปจากตำบลบ่อกรู เช่น การ ปลุกผ้าย การปลุกหมอนเลี้ยงไหม การย้อมสี เส้นใย เป็นต้น เพราะปัจจุบันช่างทอดผ้าตำบล บ่อกรูซึ่งส่วนมากมีอายุสูงขึ้นจึงนิยมใช้เส้นใยผ้าย เส้นใยไหม และเส้นใยไหมประดิษฐ์ (Sriwanna, 2017; Kalpakdee, 2017) โดยสั่งซื้อเส้นใยไหม จากจังหวัดขอนแก่น และซื้อเส้นใยผ้ายจากอำเภอ บ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เพราะสะดวกมีคนขาย มาส่งเส้นใยที่ต้องการให้ถึงบ้านไม่ต้องเดินทาง ไปซื้อเอง และเส้นใยดังกล่าวมีข้อดี คือ สีไม่ตก พร้อมที่จะทอด

การทอดผ้าขาวม้า 5 สี เป็นความภาคภูมิใจ ของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งตำบลบ่อกรูที่สามารถ รักษาภูมิปัญญาเก่า ๆ ไว้ ดังคำให้สัมภาษณ์ ของประธานกลุ่มทอดผ้าชุมชนบ้านทุ่งกฐินที่ว่า “ถ้าไปที่สุพรรณหรือไปที่กลุ่มต่าง ๆ ของลาวครั้ง เขาจะรู้ว่า ถ้าเป็นผ้าขาวม้า 5 สี จะเป็นของตำบล บ่อกรู” ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะคือ ลายตาหมากรุก นิยมทอสลับลีกัน นอกจากการทอดผ้าขาวม้า เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันแล้วยังใช้ในงานประเพณี ใช้ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และการทอด

เพื่อเป็นรายได้เสริมอีกด้วย การอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้า 5 สีนี้มี 2 ลักษณะ ได้แก่ หนึ่งเทศบาลตำบลบ่อกรุได้สนับสนุนงบประมาณในการสร้างโรงทอผ้าชุมชนทุ่งกฐินขึ้นเพื่อให้ช่างทอผ้าที่ว่างจากการทำไร่มาทอผ้าเป็นอาชีพเสริมอีกด้วย แต่การวิจัยพบว่า เมื่อหน่วยงานราชการ เช่น วัฒนธรรมจังหวัดประสานให้ไปจำหน่ายสินค้ายังสถานที่จัดงานที่ต้องไปค้างคืนหลายวันไม่สามารถดำเนินการได้ แต่ช่างทอไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมได้เพราะติดภารกิจทางบ้าน ดังนั้นการขายผลผลิตจึงขายในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ และจากนโยบายของรัฐบาลที่ให้ข้าราชการใส่ผ้าพื้นเมืองอย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ ทำให้มีหน่วยงานมาสั่งทอผ้าขาวม้า 5 สีจากโรงทอผ้าโดยกำหนดสีตามที่หน่วยงานต้องการ และทอผ้าตามที่ลูกค้าสั่งทออีกด้วย และสองโรงเรียนบ่อกรุ “คุรุประชาสรรค์” เป็นโรงเรียนระดับประถมของตำบลบ่อกรุได้จัดโครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้โดยจัดห้องทอผ้าขาวม้า 5 สี และเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอนนักเรียน และนำผ้าที่ทอได้มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ที่คาดผัด กระเป๋า กิ๊ตติดผม เป็นต้น ทำให้นักเรียนมีรายได้เพิ่ม และภาคภูมิใจในผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้น ถือว่าเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้ไว้คู่กับคนไทยเชื้อสายลาวครั้งตำบลบ่อกรุสืบไปอย่างยั่งยืน

การทอผ้าชิ้นมัดหมี่ตีนจกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งตำบลบ่อกรุยังคงอนุรักษ์สืบลายดั้งเดิมไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรภทียอดแก้ว (Yodkaew, 2013) โดยการเรียนรู้จากผืนผ้าของบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นลวดลายเฉพาะ

แต่เมื่อเวลาผ่านไปผืนผ้างดงามก็จะเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา ดังนั้นเพื่อให้การอนุรักษ์ยั่งยืนยิ่งขึ้นอีกวิธีหนึ่งก็คือ การลอกลายลงกระดาษกราฟเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของการทอผ้าชิ้นมัดหมี่ตีนจกจะใช้เทคนิคการทอแบบการขีด การจก และการทอมัดหมี่ กรณีการทอด้วยเทคนิคมัดหมี่ช่างทอผ้าจะสั่งซื้อเส้นใยไหมมาเย็บเองตามภูมิปัญญาดั้งเดิม แต่ก็มีช่างทอผ้ามัดหมี่บางคนใช้วิธีการ “แจ” ด้วยสีเคมี เส้นใยไหมที่ช่างทอผ้าตำบลบ่อกรุนิยมใช้ คือ เส้นใยไหมและเส้นใยไหมประดิษฐ์ในอดีตการทอผ้าจะกระทำในช่วงเวลาว่าง และใช้เวลาในช่วงฤดูหนาวในการปั่นฝ้ายเพื่อทำเป็นเส้นใยและย้อมสี แต่ปัจจุบันช่างทอผ้าบางคนมีอายุมากขึ้น และบางคนต้องเฝ้าพ่อหรือแม่ที่ชราลงหรือเจ็บป่วยจึงไม่สามารถไปทำไร่ได้ ทำให้มีเวลาว่างมากขึ้นแต่ในฤดูหนาวไม่สามารถทอผ้าได้เพราะมีอุปสรรคคือ นี้อจะแตกเป็นขุยเพราะอากาศเย็น ทำให้รอยแตกนั้นอาจไปเกี่ยวกับเส้นใยทำให้ขาดหรือเป็นปมทำให้ผืนผ้าไม่เรียบ แต่ของ บุญตา กาฬภักดี (Kalpakdee, 2017) จะทอเฉพาะผ้ามัดหมี่เท่านั้น และต้องดูแลแม่คำที่ชราภาพอยู่ที่บ้านจึงใช้เวลาว่างแต่ละวันในการทอผ้าหาเลี้ยงชีพ โดยเฉพาะในฤดูหนาวที่บุญตาใช้วิธีการทาวาสลินที่ปลายนิ้วทำให้นิ้วไม่แตกเป็นขุยจึงทำให้ทอผ้าในฤดูหนาวได้ นอกจากนั้นยังพบว่าช่างทอผ้ามัดหมี่ชิ้นตีนจกปัจจุบันเหลือน้อยลงทำให้ผลผลิตออกมาน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในพื้นที่ซึ่งผู้เชี่ยวชาญของตำบลเกรงว่า ถ้านำออกไปขายนอกพื้นที่และมีลูกค้าต้องการมากจะเกิดเหตุการณ์ นำผ้ามาจากที่อื่น

มาขายให้ลูกค้าแทนการทอของช่างทอในตำบลบ่อกรู ปัจจุบันมีเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้แก่เยาวชนลักษณะ กาฬภักดี (Kalpakdee, 2017) ที่มีใจรักในงานทอผ้าขึ้นต้นจกเป็นผู้สืบสานวัฒนธรรมการทอผ้างดงามโดยเริ่มจากการทอใส่เองและทอเป็นของฝากผู้ใหญ่ และในปีนีเริ่มทอผ้าขึ้นต้นจกขายผ่านทางเฟซบุ๊ก ซึ่งผู้เชี่ยวชาญผ้าทอของตำบลบ่อกรู (Sripan, 2017) ระบุว่า เป็นฟ้าใหม่และความหวังในการสืบสานงานวัฒนธรรมด้านการทอผ้าขึ้นต้นจกของชาวตำบลบ่อกรู

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาในพื้นที่ตำบลบ่อกรูหรือใกล้เคียง ควรนำหนังสือที่ได้รับจากผลการวิจัยนี้ประกอบเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมของ

ผู้เรียน เป็นเอกสารความรู้ประกอบการจัดการเรียนรู้ และเป็นหนังสือที่มีไว้ในห้องสมุดของสถานศึกษา

2. เทศบาลตำบลบ่อกรูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำหนังสือนี้เป็นสื่อเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและถอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและพัฒนาสื่อเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นนวัตกรรมรูปแบบอื่น เช่น สื่อออนไลน์ เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการเรียนรู้จากการใช้สื่อหนังสือหรือสื่อลักษณะอื่นที่ผลิตขึ้นในลักษณะของการวิจัยกึ่งทดลอง เช่น กับกลุ่มนักเรียน หรือผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ ทั้งในและนอกระบบการศึกษา

REFERENCES

- Borgruwittaya School. (2016). Hand woven Fabric Souvenirs. Retrieved May 3, 2017, from <http://kanitta3883.wikispaces.com> (in Thai)
- Borgruwittaya School. (2016). Rumor Yok Thong Culture (Songkran Day). Retrieved June 17, 2017, from <http://kanitta3883.wikispaces.com> (in Thai)
- Chanmaimoon S. (2017). Mayor of Tambon Borgru, Dermbangnangbuach District, Supanburi Province. Interviewed on April 12, 2017. (in Thai)
- Hintow, B. (2014). Participatory action research for the conservation on local wisdoms of Lao Khrang's woven cloth. Parichart Journal Thaksin University. 27 (3) (Special Issue) 2014, 132-144. (in Thai)
- Hintow, B. (2017). Yok Thong Songkran Culture of Supanburi province. Retrieved June 17, 2017, from www.suphan.biz/songkran01.htm (in Thai)

- Thompson, J. (2016). Khaoma Fabric Collection. Retrieved May 2, 2017, from <https://travel.mthai.com/news/143837.html> (in Thai)
- Kalpakdee (Ahusago) S. (monk). (1996). Social features and culture of Lao Krang Ban Borgru and Ban Tung Kathin, Tambol Borgru, Dermbang Nangbaud district, Supanburi province. Bangkok: Master degree thesis, Thonburi Rajabhat University.
- Kalpakdee, B. (2017). Interviewed on July 12, 2017. (in Thai)
- Kalpakdee, B. (2017). Interviewed on July 12, 2017. (in Thai)
- Kalpakdee, T. (2017). Interviewed on July 12, 2017. (in Thai)
- Kalpakdee, Y. (2017). Interviewed on July 12, 2017. (in Thai)
- Kalpakdee, Y. (2017). Interviewed on July 12, 2017. (in Thai)
- Kracangmekh, J. (2017). Laos Krang' community in Nakornpathom province and transmission of parading the Songkran flag. General Education. Faculty of Liberal Arts. Rajamangala University of Technology Rattanakosin Salaya.
- Planpimai, P. (2017). Festival to raise Sonngkran Flag at Supanburi province, 2017. Retrieved April 25, 2017, from <https://www.youtube.com/watch?v=MqyAsft0kdQ> (in Thai)
- Planpimai, P. (2017). Head of Administration and Chief of ICT Learning Center, Community for King Rama 9, Tambon Borgru Municipality. Interviewed on December 20, 2017. (in Thai)
- Rahothan, B. (2017). Interviewed on July 12, 2017. (in Thai)
- Sripan, S. (2017). Head of Municipal Secretary of Tambon Borgru, Fabric Laos expert and speaker for Tambon Borgru. Interviewed on July 12, 2017. (in Thai)
- Sriwanna, J. (2017). Head of Tambon Borgru. Interviewed on July 12, 2017. (in Thai)
- SUPHAN.BIZ. (2017). Festival to raise Sonngkran Flag at Supanburi province. Retrieved April 25, 2017, from <http://www.suphan.biz/songkran01.htm> (in Thai)
- The Ministry of Digital for Economic and Social. (2017). Item "Make DE Good selling" Topic "Community Products Online, Supanburi province". Retrieved July 25, 2017, from <https://www.youtube.com/watch?v=VCpFb0r6LYU> (in Thai)
- Tambon Borgru Municipality. (2015). Yok Thong Songkran Culture of Supanburi province. Retrieved June 17, 2016, from <http://www.bokru-sm.go.th/> (in Thai)

- Tuanthet, S. (2012). A study of Thai Wisdom in native fabrics focused on the ethnic Lao-Kurang in Suphanburi Chainard and Uthaithani. Master of Education Degree in Art Education at Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Yodkaew, P. (2013). The study of Lao Khrang Ethnic identities in Phrong Madua Subdistrict Muang District Nakhon Pathom Province. Research article from National Academic Conference, Songkla Rajabhat University 6th "Education and Culture for Local Development, August 15-16, 2013". 453-462.
- 12 Cities Don't Miss, plus. (2017). Festival to raise Sonngkran Flag at Supanburi province, 2017. Retrieved April 8, 2017, from <https://www.citieshiddengemsthailand.com/news-events/ประเพณียกธงสงกรานต์-สุพ> (in Thai)
-

รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต ของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์

LABORATORY INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE THINKING SKILL OF FUTURE PROBLEM SOLVING FOR HOME ECONOMICS STUDENTS

โสธรรมา เครือเมฆ^{1*} วิกร ตันทวาทโดม² และ ชีพสุมน รังสยาธ³

Soracha Kruamek^{1*} Vikorn Tantawutho² and Shiepsumon Rungsayatorn³

หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*,2,3}

Doctor of Philosophy (Vocational Education), Faculty of Education, Kasetsart University, kasetsart university,

Bangkok, Thailand^{1*,2,3}

Email: socha_1723@hotmail.com^{1*}

Received: 2018-05-27

Revised: 2018-06-25

Accepted: 2018-06-27

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ และเพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาฐานคิดทางทฤษฎีและการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติการคหกรรมศาสตร์ 2) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และ 3) การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 37 คน ในรายวิชาอาหารนานาชาติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบแบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต แบบประเมินทักษะปฏิบัติ และแบบสอบถามความพึงพอใจ

ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีส่วนประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) รูปแบบการเรียนการสอน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การทบทวนความรู้ เชิงทฤษฎี การวางแผนและแก้ปัญหาอนาคต การปฏิบัติด้วยตนเอง และการประเมินผลและสะท้อนคิดปัญหา 4) เงื่อนไขการใช้รูปแบบ และ 5) การวัดและประเมินผล และ 2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมเรียนรู้ได้ โดยหลังทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ด้านความรู้ และทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตสูงขึ้นกว่าก่อนทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับดี และมีความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนการสอนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D.=0.41)

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน ปฏิบัติการคหกรรมศาสตร์ ทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to develop a laboratory instructional model to enhance future problem solving thinking skill for home economics students, and 2) to evaluate the effectiveness of the developed instructional model. The research was divided into three phases: 1) A study of theory and home economics laboratory learning management; 2) Development of an instructional model; and 3) Testing the developed instructional model which was evaluated by 6 experts, subjects consisted of 37 third year students home economics program, Phranakhon Rajabhat University, who enrolled in International Food course. The research instruments included an achievement test, a future problem solving evaluation form, a performance evaluation form and a questionnaire of satisfaction towards the instructional model. The research data were statistically analyzed using the mean, standard deviation and t-test for dependent samples.

The results of this study were as follows: 1. The developed instructional model consisted of 5 elements: 1) principles; 2) objectives; 3) instructional model which consisted of four learning steps, that is, theory reviewing, planning and thinking with future problem solving, experiencing, evaluating and problem reflecting; 4) the condition to use the model; and 5) the measurement and evaluation. 2. The evaluation results in a field try-out showed that the developed instructional model was able to use as learning activity. The students'

post-learning results of achievement and future problem solving thinking skill were significantly higher scores than their pre-learning at .01 level, performance skill was at good level and students indicated most satisfaction towards the instructional model ($\bar{X} = 4.52$, S.D.=0.41)

Keywords: instructional model, home economics laboratory, future problem solving skills

บทนำ

คหกรรมศาสตร์มีลักษณะศาสตร์เป็นสหวิทยาการของการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มุ่งพัฒนาพื้นฐานชีวิต คือ ครอบครัว ด้วยการจัดการทรัพยากรบุคคล วัสดุ และสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาอาชีพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและสังคม (Office of The Royal Society, 2011) การจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพทางคหกรรมศาสตร์ในเชิงลึก การเรียนการสอนจึงมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีและการปฏิบัติที่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้การเรียนการสอนปฏิบัติการทางคหกรรมศาสตร์ จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการวางแผน การดำเนินการด้วยตนเอง มีการประยุกต์ทฤษฎีและเป็นการฝึกเพื่อให้เกิดพฤติกรรมหรือสมรรถวิสัยในการประกอบอาชีพที่พึงประสงค์ เป็นการพัฒนาทักษะการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ มีความปลอดภัย และเพิ่มประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า (Porntadawit, 2002) ทั้งนี้องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของปฏิบัติการเพื่อให้เกิด

ประสิทธิภาพ และผลผลิตในงานอาชีพทางคหกรรมศาสตร์ คือ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะทางด้านการคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำความรู้ ไปประยุกต์กับการปฏิบัติการ ในกระบวนการเรียนการสอนจึงควรฝึกฝนให้ผู้เรียนมีนิสัยการคิดให้เป็นมาตรฐาน โดยพัฒนาควบคู่ไปกับการฝึกทักษะทางอาชีพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีความสามารถในการแก้ปัญหา (Thammakittipob, 2009) ซึ่งจากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและหลากหลายมิติของโลกศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ลักษณะปัญหามีความหลากหลายและซับซ้อน การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ในสถานการณปัญหาที่เคยเกิดขึ้น หรือปัญหาเฉพาะหน้าเพียงอย่างเดียวอาจไม่พอต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทั้งนี้ การจัดการศึกษาควรมีความสอดคล้องกับบริบทใหม่โดยการคาดคะเนแนวโน้มสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นในอนาคต และการเปลี่ยนแปลงนั้นควรพิจารณาภาพของปัญหอนาคตด้วย เพราะจะช่วยให้วิเคราะห์ถึงผลกระทบต่างๆ สามารถเตรียมพร้อมรับมือ ป้องกันและใช้ประโยชน์จากสิ่งที่จะเกิดขึ้น

เพิ่มโอกาสในการบรรลุเป้าหมาย นำไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ และช่วยลดความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้นได้ (Chareonwongsak, 2006)

ดังนั้น ในการเรียนการสอนปฏิบัติการที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงาน การจัดการ การใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานได้อย่างคุ้มค่า และสามารถสร้างผลผลิตหรือผลงานได้ตรงตามลักษณะที่ต้องการ และสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหาอนาคตจึงควรเป็นทักษะที่ต้องพัฒนาให้แก่ผู้เรียน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการที่ส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียน คหกรรมศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักคหกรรมศาสตร์ที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมืออาชีพ นำไปสู่การดำเนินอาชีพของตนทั้งในฐานะกำลังคน หรือการเป็นผู้นำทางอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความมั่นคง และเสริมศักยภาพเพื่อเข้าสู่การแข่งขันทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์

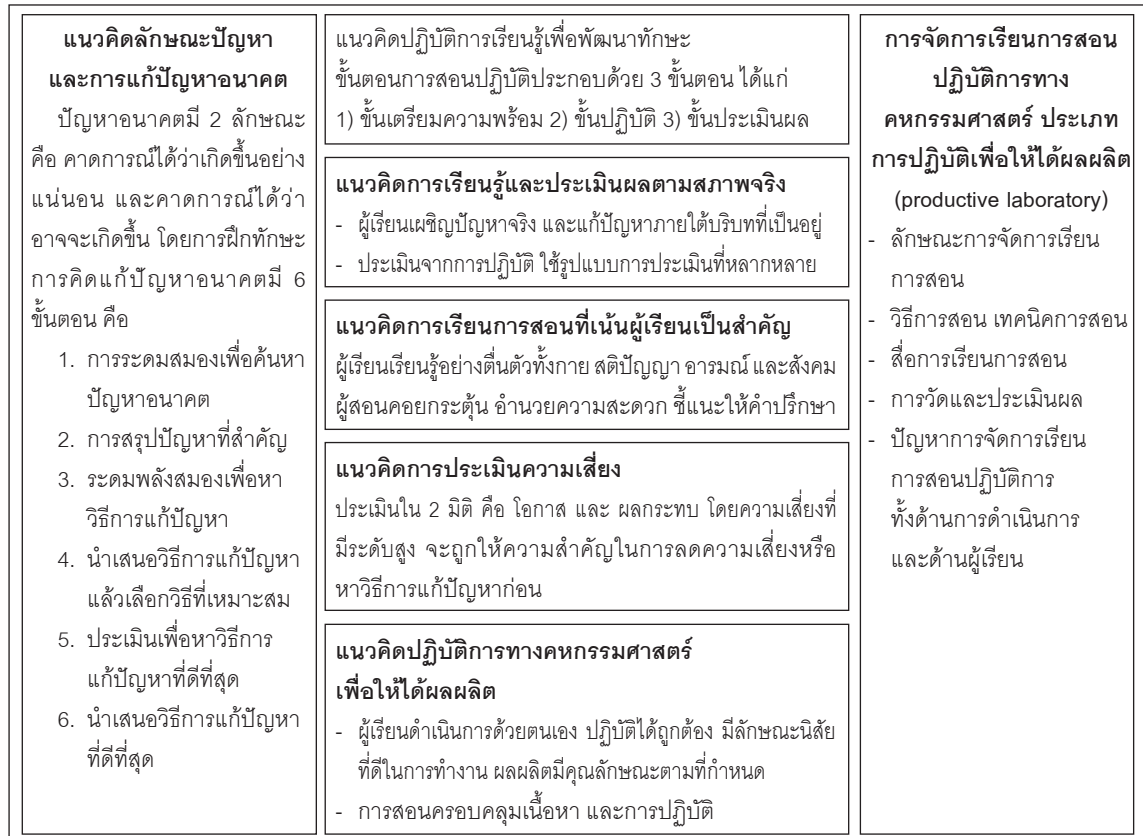
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ ด้านความรู้ ด้านทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต ด้านทักษะการปฏิบัติ และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

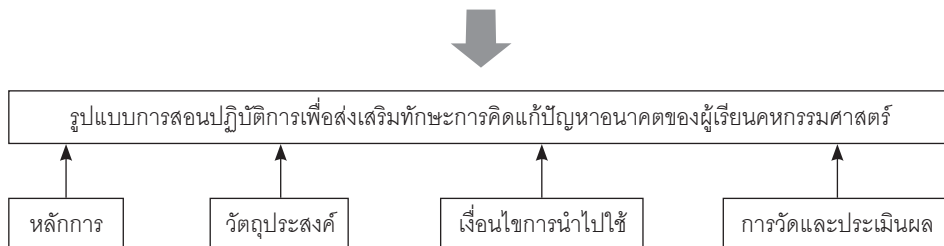
ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้เรียนด้านคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรี ที่ศึกษาหลักสูตรหรือโปรแกรมวิชาเกี่ยวกับคหกรรมศาสตร์ เช่น คหกรรมศาสตร์ทั่วไป เทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการทางคหกรรมศาสตร์ ประเภทปฏิบัติการเพื่อให้ได้ผลผลิต (productivity laboratory) ทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ และผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต ทักษะการปฏิบัติ และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ฐานคิดทางทฤษฎีและปฏิบัติการเศรษฐศาสตร์

ระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนาารูปแบบนี้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาฐานคิดทางทฤษฎี และปฏิบัติการคหกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติการทางคหกรรมศาสตร์ประเภทการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลผลิต (productive laboratory) และ 2) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอน 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ รูปแบบการเรียนการสอน เงื่อนไขการใช้ และการวัดผลและประเมินผล จากนั้นนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน ทำการประเมินความสอดคล้องและเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ารูปแบบมีความสอดคล้องและเหมาะสมระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยของการประเมิน เท่ากับ 4.55 ขั้นตอนที่ 2) การสร้างเครื่องมือในการทดลองใช้ ประกอบด้วย แผนการสอน แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ โดยเครื่องมือที่เป็นแบบประเมินนั้น กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบมิติคคุณภาพ (Rubrics) ทำการแปลผลคะแนน 3 ระดับ ได้แก่ มาก (2.50 - 3.00 คะแนน) ปานกลาง (1.50 - 2.49 คะแนน) และ น้อย (1.00 - 1.49 คะแนน) และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ

การเรียนการสอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (4.51 - 5.00 คะแนน) มาก (3.51 - 4.50 คะแนน) ปานกลาง (2.51 - 3.50 คะแนน) น้อย (1.51 - 2.50 คะแนน) และ น้อยที่สุด (1.00 - 1.50 คะแนน)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มทดลอง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ประจำปีการศึกษา 2560 และ เลือกรายวิชาที่เน้นทักษะปฏิบัติ ประเภทปฏิบัติการเพื่อให้ได้ผลผลิต (productive laboratory) โดยเป็นรายวิชา ในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่เปิดสอนในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 รายวิชา ได้แก่ รายวิชา 4512208 อาหารนานาชาติ เตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ใช้การวิจัยเชิงทดลอง แบบแผน one-group pretest-posttest design ที่เป็นการศึกษาแบบกลุ่มเดียว ผู้เรียน ได้แก่ นักศึกษา ชั้นปีที่ 3 จำนวน 37 คน มีการวัดผลการเรียนรู้รายบุคคลทางด้านความรู้ และทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตก่อน และ หลังทดลอง สำหรับการฝึกปฏิบัติการอาหาร มีการวัดทักษะปฏิบัติ จำนวน 6 ครั้ง เป็นรายกลุ่ม โดยทำการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มปฏิบัติการ จำนวน 6 กลุ่ม เพื่อให้

สอดคล้องกับสภาพจริงของห้องปฏิบัติการอาหาร ซึ่งมีหน่วยหรือสถานีกาฝึกปฏิบัติ 6 หน่วยหรือสถานีกา ทำการทดลองระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ถึง มกราคม พ.ศ.2561 ระยะเวลาที่ใช้ 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ทางด้านความรู้ ทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตทักษะปฏิบัติและความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน และข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการบันทึกผลการจัดการเรียนการสอน และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินผล

1. ผลการเรียนรู้ทางด้านความรู้ และทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต นำมาหาค่าเฉลี่ย แล้วทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าทีสำหรับข้อมูลที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. ทักษะปฏิบัติ นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย วิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลผล

3. ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน นำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลผล

ขั้นตอนที่ 5 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน มาสรุป และอภิปรายผล เพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอ 2 ประเด็น คือ ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน และผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1. ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ มีส่วนประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1.1 หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน มี 4 หลักการ คือ 1) การคิดแก้ปัญหาอนาคตเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติทางคหกรรมศาสตร์ 2) การคิดแก้ปัญหาอนาคตเป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอน 3) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตใช้การจัดการเรียนรู้ และการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง 4) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน สามารถสรุปได้ 2 วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตสำหรับปฏิบัติการคหกรรมศาสตร์ และ 2) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัยในการปฏิบัติงานคหกรรมศาสตร์

1.3 รูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนความรู้เชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ประกอบด้วย เนื้อหาความรู้ที่นำไปประยุกต์กับการปฏิบัติจริง วัสดุการใช้เครื่องมือ และ อุปกรณ์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและคิดแก้ปัญหาอนาคต ผู้เรียนวางแผนการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งคิดแก้ปัญหาอนาคตเกี่ยวกับปฏิบัติการที่จะเกิดหรืออาจเกิดขึ้น

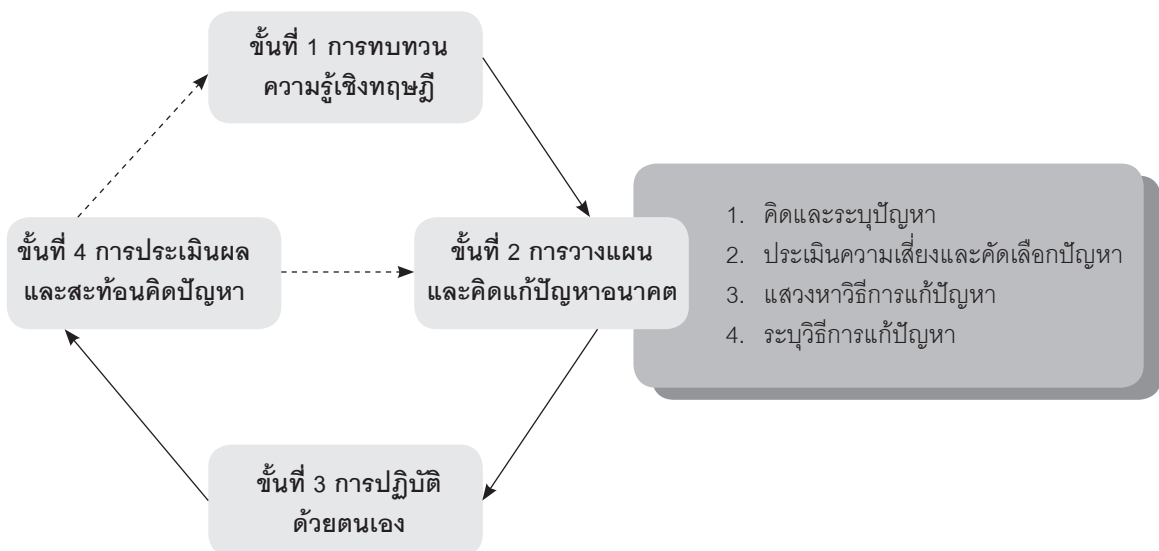
ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยใช้ความรู้เชิงทฤษฎี การวางแผนและผลจากการคิดแก้ปัญหาอนาคตมาใช้ร่วมกับการปฏิบัติ เพื่อให้ได้ผลผลิตหรือผลงานที่มีคุณลักษณะตามที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและสะท้อนคิดปัญหา ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลงาน

โดยผู้เรียนสามารถสรุปเชื่อมโยงถึงปัญหาอนาคตและการแก้ปัญหาที่กำหนดไว้ได้

จากแผนภาพแสดงขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 4 ขั้นตอนในการนำไปใช้กับการเรียนการสอนหนึ่งหน่วยปฏิบัติการซึ่งหากในกรณีที่มีปฏิบัติการมากกว่า 1 ครั้งและใช้ความรู้เชิงทฤษฎีเดิม การเรียนการสอนสามารถเริ่มดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและแก้ปัญหาอนาคตที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการครั้งต่อไปนั้นได้เลย

1.4 เงื่อนไขการใช้รูปแบบการเรียนการสอน เป็นการเตรียมผู้เรียน เตรียมการคิดโดยฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตซึ่งมี 4 ขั้น ได้แก่ การคิดและระบุปัญหาอนาคต การประเมินความเสี่ยงและคัดเลือกปัญหาอนาคต การแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาอนาคต และการระบุวิธีการแก้ปัญหาอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น และสามารถใช้ในสถานการณ์ของการปฏิบัติจริงได้

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต

1.5 การวัดและประเมินผล กำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผล 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการที่หลากหลายตามแนวทางของการประเมินตามสภาพจริง ได้แก่ การทดสอบ การประเมินทักษะปฏิบัติ การประเมินลักษณะนิสัยการทำงาน การประเมินผลงาน การสังเกต และการสอบถาม 2) การประเมินรูปแบบการเรียนการสอน เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการเรียนการสอน และประโยชน์และการนำไปใช้ โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนด้วยแบบสอบถาม

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

การศึกษาโดยใช้แผนการสอนตามแนวทางรูปแบบ ซึ่งจากการทดลองใช้พบว่าสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามแผนการสอนที่พัฒนาขึ้น และได้ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนดังนี้

2.1 ผลการเรียนรู้ด้านความรู้

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้ในเนื้อหา ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้ในเนื้อหา

คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังทดลองใช้รูปแบบ	40	23.24	5.32	6.578**	0.000
ก่อนทดลองใช้รูปแบบ	40	18.32	4.23		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ในเนื้อหาหลังทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนทดลองใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยความรู้ในเนื้อหาหลังทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนทดลองใช้ ($\bar{X}$ = 23.24 และ 18.32 ตามลำดับ) แสดงว่าการดำเนินการตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 4 ขั้นตอน ที่เพิ่มจุดเน้นในเรื่องของการคิดแก้ปัญหาอนาคต ในขั้นตอนที่ 2 เข้าไปด้วยนั้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ทางด้านความรู้เพิ่มขึ้น

2.2 ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบ ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 2

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย ทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตหลังทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนทดลองใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตหลังทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนทดลองใช้ ($\bar{X}$ = 23.65 และ 19.35 ตามลำดับ) โดยพบว่า ผู้เรียนทุกคนมีคะแนนทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตหลังทดลองใช้รูปแบบสูงขึ้น แสดงว่าการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีการฝึกฝนซ้ำจำนวน 6 ครั้งนั้น ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตได้ดีขึ้น

2.3 ผลการเรียนรู้ด้านทักษะปฏิบัติ

การศึกษาระดับคะแนนทักษะปฏิบัติ โดยทำการประเมินเป็นรายกลุ่ม จำนวน 6 กลุ่มปฏิบัติการ และศึกษาการเรียนการสอนปฏิบัติการ จำนวนทั้งสิ้น 6 ครั้ง ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต

คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังทดลองใช้รูปแบบ	30	23.65	2.658	16.745**	0.000
ก่อนทดลองใช้รูปแบบ	30	19.35	2.574		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ระดับทักษะปฏิบัติ

กลุ่ม	ทักษะปฏิบัติ	
	$\bar{X}$	ระดับ
กลุ่มที่ 1	2.42	พอใช้
กลุ่มที่ 2	2.59	ดี
กลุ่มที่ 3	2.50	ดี
กลุ่มที่ 4	2.52	ดี
กลุ่มที่ 5	2.64	ดี
กลุ่มที่ 6	2.63	ดี
รวม	2.55	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับทักษะการปฏิบัติของผู้เรียนภาพรวมอยู่ในระดับดี คือ มีค่าเฉลี่ย 2.55 ซึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละรายกลุ่มพบว่า กลุ่มปฏิบัติการส่วนใหญ่มีระดับทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับดี ทั้งนี้มีเพียงหนึ่งกลุ่ม ที่มีระดับทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ มีคะแนนเฉลี่ยของระดับทักษะปฏิบัติ คือ 2.42 จากผลดังกล่าวสนับสนุนว่า รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการที่เพิ่มขึ้นตอนของกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต มีผลต่อผู้เรียนในการนำไปใช้

วางแผน ลงมือปฏิบัติงาน ป้องกันและแก้ปัญหาในการทำงานได้

2.4 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการเรียนการสอน ประโยชน์และการนำไปใช้มีผลดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ลำดับ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านเนื้อหาสาระ	4.43	0.45	มาก
2	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.51	0.36	มากที่สุด
3	ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน	4.35	0.47	มาก
4	ด้านประโยชน์และการนำไปใช้	4.58	0.43	มากที่สุด
รวม		4.52	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตนั้น ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ย 4.52 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดเกี่ยวกับประโยชน์และการนำไปใช้ ($\bar{X} = 4.58$) และ กิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.51$) ส่วนเนื้อหาสาระ และ บรรยากาศการเรียนการสอนพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.43$ และ 4.35 ตามลำดับ)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์มีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการพัฒนารูปแบบ

การเรียนการสอนอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและเชื่อมโยงกัน โดยเริ่มจากการศึกษาฐานคิดทางทฤษฎี และการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติการทางคหกรรมศาสตร์ เพื่อสรุปเป็นหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน นำหลักการดังกล่าวมากำหนดผลลัพธ์ที่มุ่งหวัง สรุปเป็นวัตถุประสงค์ที่มีความเฉพาะ จากนั้นทำการออกแบบและกำหนดกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งวัตถุประสงค์และกระบวนการสอนนำไปสู่การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนตามรูปแบบ จากนั้นทำการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการปรับแก้รูปแบบตามข้อเสนอแนะ และนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ในรายวิชาที่เป็นปฏิบัติการ จะเห็นได้ว่าการดำเนินการอย่างเป็นระบบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของ Joyce & Weil (2009) และ Brady (1985) ซึ่งสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอนว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนต้องมีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ

แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้น ๆ 2) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาแล้วควรต้องได้รับการพิสูจน์หรือทดลองใช้เพื่อทดสอบและตรวจสอบคุณภาพเพื่อยอมรับว่ามีประสิทธิภาพหรือให้เห็นผลก่อนนำไปเผยแพร่ 3) การพัฒนาวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนสามารถพัฒนาเพื่อวัตถุประสงค์แบบเฉพาะเจาะจง หรือเพื่อปรับใช้ในวงกว้างขึ้นได้ และ 4) การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ต้องพิจารณาเลือกหรือนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

2.1 ผลการเรียนรู้ทางด้านความรู้ ในเนื้อหา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีคะแนนความรู้ในเนื้อหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในทุก ๆ ขั้นตอนนั้นล้วนมีความสัมพันธ์ต่อการเรียนรู้ด้านความรู้ในเนื้อหา ประกอบกับหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้กับการคิดและการลงมือปฏิบัติส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านความรู้เพิ่มขึ้นได้ สอดคล้องกับหลักการของการใช้สมองเป็นฐาน (brain-based learning) ซึ่ง NEA's Doubts & Certainties (1994) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนที่ต้องสัมพันธ์กับลักษณะการทำงานของสมองว่า ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดจากการกระตุ้นให้สมองทุกส่วนถูกนำมาใช้ และการพัฒนา

ความทรงจำนั้นมี 2 ประเภท คือ ความทรงจำที่มาจากการท่องจำหรือความเข้าใจและจากประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้จึงควรให้ความสำคัญทั้งการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะของการท่องจำ ความเข้าใจและการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริง ซึ่งการจัดจำของสมองจะดีที่สุดเมื่อการรับรู้ข้อมูลได้ถูกบันทึกผ่านประสบการณ์

2.2 ผลการเรียนรู้ด้านทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคต พบว่า นักศึกษาทั้งหมดมีคะแนนทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากในการประเมินผลก่อนเรียนนั้นผู้เรียนยังไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต ประกอบกับยังไม่ผ่านการฝึกฝน แต่เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการของการคิดแก้ปัญหาอนาคตแล้ว ผู้เรียนก็จะมี การคิดได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถนำไปใช้ได้จริง ประกอบกับการใช้วิธีระดมความคิดในการดำเนินกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคต ขั้นตอนต่าง ๆ ของกลุ่มที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะคิดแก้ปัญหาร่วมกัน ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดจำนวนมากมาใช้ประกอบกับกระบวนการคิดแก้ปัญหา (Khammani, 2014) แนวทางการเรียนรู้ร่วมกันนี้ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตในรายบุคคลที่สูงขึ้นด้วย

2.3 ทักษะการปฏิบัติ ทำการประเมินเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มปฏิบัติการของนักศึกษาส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการปฏิบัติอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอน

ที่พัฒนาขึ้น และผู้สอนได้ดำเนินการตามแนวคิดของรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ ซึ่งมี 3 ขั้น (Fitts, 1964 ; Davies, 1971; Simpson, 1972) ได้แก่ ขั้นที่ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนการลงมือปฏิบัติ โดยผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ รับรู้ในสิ่งที่ตนเองกำลังจะทำ ขั้นที่ 2) ขั้นปฏิบัติ เมื่อผู้เรียนได้เห็นและเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติ จึงให้ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง และเมื่อได้รับการฝึกฝนมากขึ้นผู้เรียนเกิดความมั่นใจ และปฏิบัติได้อย่างชำนาญ สามารถใช้ทักษะหลาย ๆ อย่างในการปฏิบัติได้ ประยุกต์ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ผู้สอนคอยให้เทคนิควิธีการที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานนั้นดียิ่งขึ้น และขั้นที่ 3) ขั้นประเมินผล ผู้สอนทำการประเมินทักษะปฏิบัติ ผลงานลักษณะนิสัยในการทำงานของผู้เรียน และการให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดปัญหา รายงานสภาพปัญหาการดำเนินงานที่เกิดขึ้น และวิธีการแก้ไขปัญหา ดังกล่าวที่เชื่อมโยงถึงปัญหาอนาคตและการแก้ปัญหาที่กำหนดไว้ ส่วนกลุ่มปฏิบัติการจำนวนหนึ่งกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้นั้น พบว่า ด้านการปฏิบัติ นักศึกษาต้องมีการปรับปรุงการปฏิบัติในบางครั้ง ซึ่งจากแนวคิดของรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติในขั้นที่ 2 นั้น ความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติเป็นสิ่งที่สำคัญ ดังที่ Gagne & Medsker (1997) ได้กล่าวการสอนทักษะปฏิบัติว่า ผู้เรียนควรได้เห็นแบบอย่างโดยผู้สอน และควรมีความเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ฝึกฝนการทำงานด้วยตนเองได้ แต่พบว่า นักศึกษาไม่เข้าใจขั้นตอน

การปฏิบัติ เนื่องจากหลายครั้ง พบข้อบกพร่องในเรื่องลักษณะนิสัยการทำงาน ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่มาสาย ทำให้ไม่เห็นการสาธิตหรือฟังการอธิบายของอาจารย์ก่อนลงมือปฏิบัติ ซึ่งข้อบกพร่องดังกล่าวส่งผลต่อคุณลักษณะของผลงาน กล่าวคือสามารถผลิตผลงานได้แต่ผลงานมีลักษณะไม่ตรงตามที่กำหนดเล็กน้อยถึงระดับต้องปรับปรุงในบางปฏิบัติการ

2.4 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนทุกด้าน ในระดับมากและมากที่สุด ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาสาระ และด้านบรรยากาศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร พงษ์โกคา (Pongpoka, 2015) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิคการแก้ปัญหาอนาคตร่วมกับแผนผังความคิด พบว่า นักเรียนเห็นด้วยต่อการจัดการเรียนรู้อย่างกล่าวในระดับมาก โดยพบว่า นักเรียนเห็นด้วยในด้านบรรยากาศในการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมาก และ พิพัฒน์ ไพบุลย์วัฒนกิจ (Phaiboonwattanagij, 2016) ที่ศึกษา พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา มีความคิดเห็นที่ดีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์ ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อและบรรยากาศ

ในการเรียนรู้ และ ด้านประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา อนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์มีข้อเสนอแนะ จากผลการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการ วิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะในการใช้รูปแบบ การเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและ ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการศึกษา ควรส่งเสริม ให้ผู้สอนได้นำรูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติ การเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตนี้ ไปใช้ในการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน ด้านทักษะพิสัย โดยเฉพาะกับการปฏิบัติหรือการ พัฒนาทักษะที่เกิดผลงานหรือผลผลิต ตลอดจน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะ การคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียน เพื่อผู้เรียน จะได้นำทักษะดังกล่าวไปใช้ในการเรียนการสอน รายวิชาต่าง ๆ และประยุกต์กับสถานการณ์ใน ชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน ในการ นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

2.1 ควรมีการนำรูปแบบการเรียน การสอนไปใช้ในรายวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะวิชา พื้นฐานวิชาชีพทางคหกรรมศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นวิชาที่มีการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

2.2 ศึกษาและทำความเข้าใจใน รายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอน

เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการนำรูปแบบ การเรียนการสอนไปใช้ในรายวิชาของตนได้

2.3 การจัดการเรียนการสอน ตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ผู้สอนสามารถ ปรับแผนการสอนให้มีความเหมาะสมกับรายวิชา ของตน ยกสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ สาระการเรียนรู้ในรายวิชานั้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน สามารถเชื่อมโยงระหว่างความสำคัญ เนื้อหา สาระรายวิชา สถานการณ์ปัญหา และขั้นตอน ของการปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

2.4 การวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ทางด้านความรู้และการประเมินทักษะปฏิบัติ ผู้สอนควรปรับเนื้อหาหรือรายการประเมินใน แต่ละด้านให้มีความสอดคล้องกับรายวิชาที่ นำไปใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้ง ต่อไป

เพื่อให้การพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด แก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ในวงกว้าง ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาโดยนำรูปแบบการเรียน การสอนไปทดลองใช้กับรายวิชาปฏิบัติการ ทางคหกรรมศาสตร์ รายวิชาอื่น ๆ ทั้งในกลุ่ม วิชาอาหารและโภชนาการ กลุ่มวิชาสิ่งทอและ เครื่องนุ่งห่ม กลุ่มวิชาศิลปะประดิษฐ์และงาน สร้างสรรค์ ซึ่งแต่ละรายวิชาอาจมีแนวทางของ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และทักษะ ที่ต้องฝึกให้กับผู้เรียนที่แตกต่างออกไป

2. ควรศึกษาโดยนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับรายวิชาที่เน้นองค์ความรู้ทางทฤษฎี ได้แก่ กลุ่มวิชาพัฒนาการมนุษย์และครอบครัว กลุ่มวิชาการจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน กลุ่มวิชาการบริหารและเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นรายวิชาการฐานสำคัญต่อครอบครัวอันเป็นพันธกิจหลักของคหกรรมศาสตร์

3. ควรศึกษาและพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนโดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์กับสถานการณ์อื่นๆ ในการทำงาน การเรียนรู้ในรายวิชา และในชีวิตประจำวันได้

4. ควรศึกษาการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้สอนเกี่ยวกับการนำกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตไปใช้ในการเรียนการสอน เพื่อผู้สอนจะได้นำไปปรับใช้ในรายวิชาของตนได้

5. ควรศึกษารูปแบบของเทคนิควิธีการสอน การจัดกิจกรรม หรือปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนทักษะในการคิดแก้ปัญหาอนาคตกับการเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะนั้นเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

6. ควรมีการศึกษาติดตามผลผู้เรียนเกี่ยวกับทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตหลังจากที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อประเมินความคงทนของการเรียนรู้

REFERENCES

- Brady, L. (1985). Models and methods of teaching. Sydney: Prentice-Hall of Australia.
- Chareonwongsak, K. (2006). Future thinking. 4th edition. Bangkok: Success Media Co., Ltd. (in Thai)
- Davies, I. K. (1971). The management of learning. NY: McGraw-Hill.
- Fitts, P. M. (1964). Perceptual-motor skill learning. NY: Academic Press.
- Gagne, R. M. & Medsker, K. L. (1997). The conditions of learning: training applications. NY: Holt, Rinehart and Winston.
- Joyce, B. & Weil, M. (2009). Model of teaching. 8th edition. NY: Prentice Hall.
- Khammani, T. (2014). Education Science: knowledge for efficiently learning process management. 18th edition. Bangkok: Darnsutha Co., Ltd. (in Thai)
- NEA's Doubts & Certainties. (1994). 12 principles for brain-based learning. Retrived February 15, 2015, from www.nea.org/teachexperience
- Office of The Royal Society. (2011). Royal Thai dictionary version 2542BE. Bangkok: Nanmeebooks publication press. (in Thai)

- Phaiboonwattanagij, P. (2016). The development of learning achievement and future problem solving using Torrance's future problem solving model for mathayomsuksa 5 students. Veridian e-journal, Silpakorn University. 9(3), 653-673. (in Thai)
- Pongpoka, S. (2015). The development of problem solving thinking ability of mutthayomsuksa 6 students by future problem solving technique and mind mapping. Veridian e-journal, Silpakorn University. 8(2), 1223-1237. (in Thai)
- Porntadavit, N. (2002). Perspectives of future home economics in Thailand: a reflection of vision and paradigm from present to future. Doctor of Philosophy, Faculty of Education, Kasetsart University. (in Thai)
- Simpson, D. (1972). Teaching physical education: a system approach. Boston: Houghton Mufflin Co.
- Thammakittipob, V. (2009). Handout of 01176611 innovation & change process in vocational education. Faculty of Education, Kasetsart University. (in Thai)
-

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการ
ของโรงแรมในฝั่งทะเลอันดามัน:
กรณีศึกษาโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต

FACTORS INFLUENCING TO EMPLOYEE RETENTION OF HOTEL
IN ANDAMAN COAST: CASE STUDY OF 4-STAR HOTELS
IN PHUKET PROVINCE

อนุพงษ์ หมื่นชัยยะ^{1*} และ แสงแข บุญศิริ²

Anupong Maunchaiya^{1*} and Sangkae Punyasiri²

คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1,2}

Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration (NIDA),

Bangkok, Thailand^{1,2}

Email: Anupongwan@hotmail.com^{1*}

Received: 2018-08-11

Revised: 2018-12-06

Accepted: 2018-12-07

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต โดยแจกแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด งานวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ร้อยละ และทดสอบสมมติฐานผ่านการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบวิธีคัดเลือกแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต พบว่าค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R²) มีค่าเท่ากับ .461

ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร มี 4 ตัวแปร คือ ด้านชีวิตการทำงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และด้านสังคมสัมพันธ์ ในส่วนปัจจัยการพัฒนาก้าวหน้าในอาชีพที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต พบว่าค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R^2) มีค่าเท่ากับ .459 ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรพบว่า มี 2 ตัวแปร คือ ด้านความก้าวหน้าในเงินเดือน และด้านความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง

คำสำคัญ: การดำรงรักษาบุคลากร คุณภาพชีวิตการทำงาน การพัฒนาก้าวหน้าในอาชีพ โรงแรม 4 ดาวในจังหวัดภูเก็ต

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the quality of work life factors influencing employee retention of 4-star hotels in Phuket province, and 2) to study the career development factors influencing employee retention of 4-star hotels in Phuket province. Quantitative research was selected for this research. Samples of research were 4-star hotel staffs in Phuket. There were 400 questionnaires distributed. This research was analyzed by descriptive statistics (percentage) and test hypotheses through multiple regression analysis with stepwise selection.

The results of the study were as follows: In term of quality of work life factors influencing employee retention of 4-star hotels in Phuket province, the predicted coefficient (R^2) was .461 and there were four variables that influenced the employee retention, namely, Social Integration in the Work Organization; Adequate and fair Compensation; Opportunity to growth and security; and Social relevance of work life. In term of the career coefficient development factors influencing employee retention of 4-star hotels in Phuket province, the predicted (R^2) was .459 and there were two variables that influenced the employee retention, namely, Advances in salaries, and Opportunities for self-improvement.

Keywords: employee retention, quality of work life, career development, 4-star hotels in Phuket province

บทนำ

จากภาพรวมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลให้ธุรกิจโรงแรมได้รับผลประโยชน์จากการให้บริการของห้องพักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2560 ภาพรวมของห้องพักในโรงแรมทั่วประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 727,167 ห้อง โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 มากถึง 46,140 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 25.66 (Tourism Authority of Thailand, 2017) จากการขยายตัวของธุรกิจโรงแรมทำให้จำนวนของโรงแรมและห้องพักมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรง เนื่องจากปัจจุบันมีจำนวนผู้ประกอบการรายใหม่ที่เข้ามาประกอบธุรกิจโรงแรมเป็นจำนวนมาก จากการเติบโตของธุรกิจโรงแรมนี้ ทำให้ความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญเพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้แรงงานที่มีประสบการณ์มีทางเลือกที่จะปฏิบัติงานกับโรงแรมที่ได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่า จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของการลาออกของบุคลากรตามมา ทั้งนี้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องหาแนวทางเพื่อรักษามูลค่าของบุคลากรของตนไว้ (Katekaew, 2014) จากวิกฤตการณ์ของปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อภาคธุรกิจโรงแรมทำให้ในหลายโรงแรมต้องประสบกับปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ที่จะเข้ามาปฏิบัติงาน จึงเป็นสาเหตุของการแย่งชิงบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่จะเข้ามา

ปฏิบัติงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มธุรกิจโรงแรมในฝั่งทะเลอันดามัน จากการให้สัมภาษณ์ของนายอิทธิฤทธิ์ กิ่งเล็ก ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท) และกรรมการผู้จัดการโรงแรมอ่าวนาง ปรีณัฐวิลล์ รีสอร์ท ที่กล่าวว่า ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังประสบกับปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภาคธุรกิจโรงแรมที่เป็นปัญหาเรื้อรังมาจนถึงปัจจุบัน จากการสำรวจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท) พบว่าจำนวนบุคลากรของภาคการท่องเที่ยวและการบริการซึ่งรวมถึงธุรกิจโรงแรมมีอัตราการขาดแคลนบุคลากรปีละไม่ต่ำกว่า 100,000 คน ซึ่งในปี พ.ศ. 2560 - 2561 นี้จะมีแนวโน้มที่มีเพิ่มสูงขึ้น ร้อยละ 10 ต่อปี ซึ่งบุคลากรที่เป็นที่ต้องการอย่างมากของกลุ่มธุรกิจโรงแรมในฝั่งทะเลอันดามัน จะประกอบไปด้วยพนักงานระดับปฏิบัติการ ได้แก่ พนักงานแม่บ้าน พนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ ช่างไฟ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ และช่างซ่อมบำรุง เป็นต้น (Prachachat, 2016) ซึ่งกลุ่มบุคลากรเหล่านี้ถือว่าเป็นฐานทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของธุรกิจโรงแรม หากเกิดปัญหาย่อมที่จะส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้เข้าใช้บริการเพราะเชื่อว่าคน คือหัวใจหลักของงานบริการ ซึ่งการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของธุรกิจโรงแรมที่ผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงและเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยแรกของการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นการที่องค์กรต้องสูญเสียบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถไป

ย่อมเท่ากับว่าองค์กรต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีค่าขึ้นไป ในขณะที่เดียวกันกลับต้องลงทุนอีกหลายด้าน เพื่อที่จะสรรหา คัดเลือก ฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากรเข้ามาทดแทน ทำให้องค์กรสูญเสียเวลาและผลประโยชน์เป็นอย่างมาก (Lee, Magnini, & Kim, 2011) ดังนั้นบุคลากรเหล่านี้ย่อมเป็นส่วนสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการทำงานและสามารถทำให้โรงแรมไปสู่เป้าหมายสูงสุดที่ตั้งไว้ได้

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการธำรงรักษาบุคลากรของโรงแรม โดยจะทำการศึกษาเฉพาะโรงแรมระดับ 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ตเท่านั้น ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดที่อยู่ฝั่งทะเลอันดามันและกำลังประสบกับปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ของโรงแรม เนื่องด้วยโรงแรมระดับ 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ตถือว่ามีจำนวนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับโรงแรมที่อยู่ในจังหวัดของฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาศักยภาพของการบริหารจัดการในเรื่องการธำรงรักษาบุคลากรของโรงแรม 4 ดาว อาจมีปัจจัยบางอย่างที่จะต้องทำการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงของการธำรงรักษาบุคลากร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกรายชื่อของโรงแรมระดับ 4 ดาว ที่ จะทำการศึกษา โดยได้คัดเลือกจากโรงแรมที่อยู่ภายใต้การดูแลของสมาคมโรงแรมแห่งประเทศไทย (Thai Hotel Association, 2016) ดังนั้นการวิจัยนี้จะทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการธำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว เพื่อสามารถนำปัจจัยเหล่านี้

มาสร้างเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการของโรงแรมต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการธำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพที่มีอิทธิพลต่อการธำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร (quality of work life) และปัจจัยการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ (career development) ที่มีอิทธิพลต่อการธำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม
2. ขอบเขตด้านประชากร คือ พนักงานระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา คือ โรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ เก็บข้อมูลช่วงเดือนเมษายนถึง เดือนพฤษภาคม ปีพ.ศ. 2561

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบ

แนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ
การรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม
ในฝั่งทะเลอันดามัน: กรณีศึกษาโรงแรม 4 ดาว
ในจังหวัดภูเก็ต สามารถนำมาตั้งสมมติฐานการ
วิจัย ดังนี้

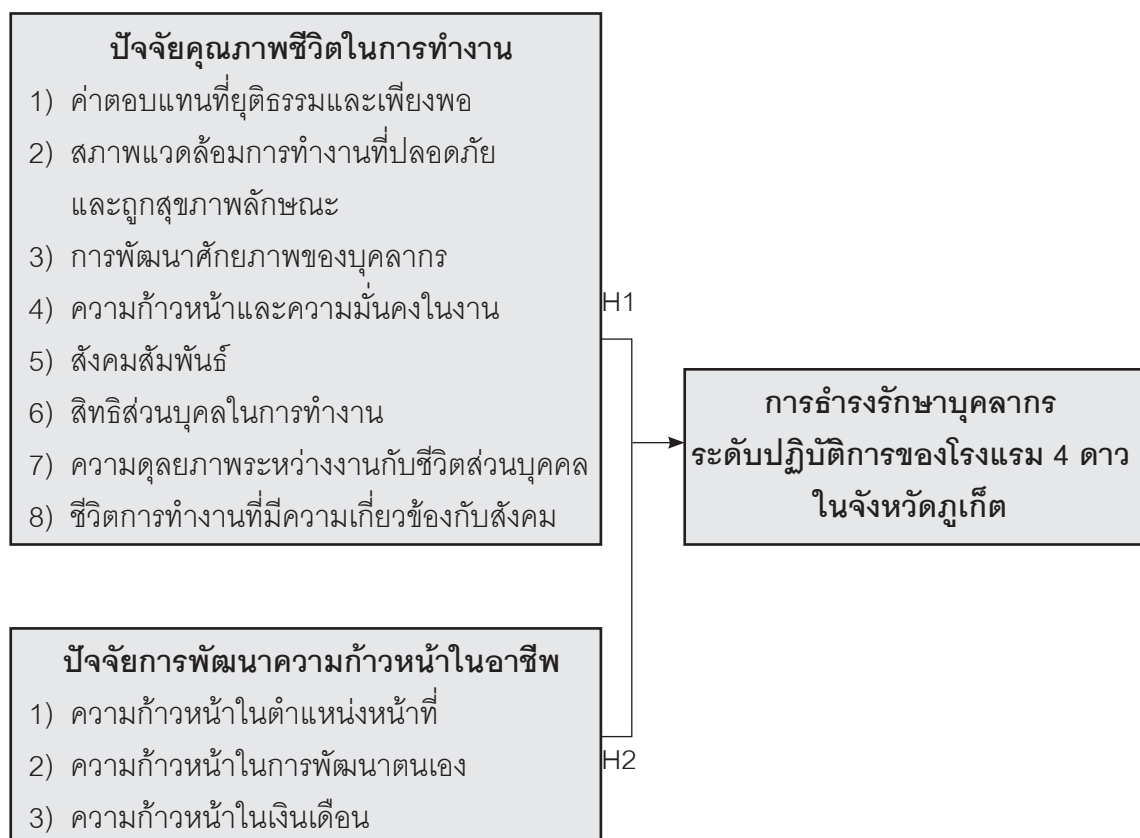
H1: องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรทุกองค์ประกอบมีอิทธิพล
เชิงบวกต่อการรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติ
การของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต

H2: องค์ประกอบการพัฒนาความ
ก้าวหน้าในอาชีพทุกองค์ประกอบมีอิทธิพลเชิง

บวกต่อการรักษานุเคราะห์บุคลากรระดับปฏิบัติการ
ของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดแนวคิดในการศึกษาจาก
แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึงปัจจัยที่มีอิทธิพล
ต่อการรักษานุเคราะห์ โดยศึกษาปัจจัย
ดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน
บุคลากร (quality of work life) 2) ปัจจัยการพัฒนา
ความก้าวหน้าในอาชีพ (career development)
รูปแบบของกรอบแนวคิดการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรมในฝั่งทะเลอันดามัน: กรณีศึกษาโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูล และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ พนักงานระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ทั้งหมด 19 โรงแรม ที่เป็นโรงแรมขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยแบ่งขนาดของโรงแรมจากจำนวนห้องพัก (Thai Hotel and Hospitality Management Association, 2014) และโรงแรมทั้งหมดยังเป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมแห่งประเทศไทย (Thai Hotel Association, 2016) ทั้งนี้รายชื่อของโรงแรมผู้วิจัยไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลได้เนื่องจากทางผู้ประกอบการของโรงแรมไม่อนุญาตให้เปิดเผยรายชื่อต่อสาธารณะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะประกอบไปด้วย แผนกงานส่วนหน้า แผนกแม่บ้าน แผนกช่าง และแผนกอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 400 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และเพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำ และถูกต้องในการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้การคำนวณโดยใช้สูตรของ W.G.cochran ในกรณีไม่ทราบสัดส่วนของประชากร (Sangpikul, 2013) ซึ่งได้กำหนดค่าระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความผิดพลาดได้ไม่เกิน 5 % หรือ 0.5

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพการสมรส อายุการทำงาน และรายได้ (เฉลี่ยต่อเดือน) ประกอบด้วย 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน ประกอบด้วย 40 ข้อ โดยมีความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม อยู่ที่ .965

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพประกอบด้วย 9 ข้อ โดยมีความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม อยู่ที่ .898

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำรงรักษาประกอบด้วย 3 ข้อ โดยมีความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม อยู่ที่ .781 โดยในส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 4 มีลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (1 = น้อยที่สุด และ 5 = มากที่สุด)

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยวิธีดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้มีการทดลองแจกจำนวน 30 ชุด เพื่อทำการทดสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่น โดยใช้เกณฑ์ วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยมีค่า 0.75 ขึ้นไปแสดงถึงแบบสอบถามนั้นว่ามีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนเมษายน ถึง เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2561 โดยติดต่อฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของโรงแรมเพื่อขออนุญาตเข้าเก็บแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิเคราะห์สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับสถิติที่ใช้ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ เพื่อใช้ในการพรรณนาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบวิธีคัดเลือกแบบขั้นตอน ซึ่งวิธีการนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน และปัจจัยการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต โดยจะแสดงข้อมูลเฉพาะตัวที่มีอิทธิพลต่อการรักษานุเคราะห์บุคคลากรในตารางเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ

ของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งสิ้น 400 คน พบว่าลักษณะของกลุ่มประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่จำแนกตามปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ ดังนี้ ส่วนใหญ่เพศที่ตอบแบบสอบถามจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายซึ่งมีจำนวนถึง 248 คน คิดเป็นร้อยละ 61.7 และมีช่วงอายุระหว่าง 26-30 ปี ซึ่งมีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 โดยสถานภาพการสมรสในด้านโสดจะมีมากที่สุดซึ่งมีจำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 ถัดมาจะเป็นระดับการศึกษาที่เฉลี่ยต่ำกว่าปริญญาตรีซึ่งมีจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 โดยระยะเวลาในการปฏิบัติงานจะอยู่ที่ 1-4 ปี จะมีจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 ทั้งนี้รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ที่ 15,001 - 20,000 บาท มีจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 และสุดท้ายคือแผนกที่มีการตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือแผนกต้อนรับมีจำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3

การนำเสนอผลการศึกษาปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน และปัจจัยการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพที่มีอิทธิพลต่อการรักษานุเคราะห์บุคคลากรของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต โดยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยและวิเคราะห์ผลตามสมมติฐาน ดังนี้

“สมมติฐานที่ 1 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคคลากรทุกองค์ประกอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรักษานุเคราะห์บุคคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต”

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ของปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร

ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน	unstandardized coefficients		standardized coefficients	t	Sig.	R ²
	B	Std. Error	β			
1. ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ	.305	.053	.258	5.717	.000 [*]	.461
2. ชีวิตการทำงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม	.281	.069	.230	4.057	.000 [*]	
3. ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	.199	.074	.160	2.701	.007 [*]	
4. สังคมสัมพันธ์	.157	.064	.125	2.438	.015 [*]	

หมายเหตุ: dependent variable: การดำรงรักษา, ^{*}p < 0.05

ในผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน จากที่เห็นในตารางที่ 1 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) มีค่าเท่ากับ .461 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ตถึง 46.1 เปอร์เซ็นต์ ถ้าแยกตามตัวแปรจะพบว่า มีเพียง 4 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ (p < 0.05) โดยสามารถอธิบายได้ว่า ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอมีอิทธิพลทางบวกต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ตอยู่อันดับสูงสุดซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอยู่ที่ 25.8 เปอร์เซ็นต์ ($\beta = .258$, $t = 5.717$, $p < 0.001$) โดยมีค่าไม่ต่างจากด้านชีวิตการทำงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมที่มีอิทธิพล

ทางบวกต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอยู่ที่ 23 เปอร์เซ็นต์ ($\beta = .230$, $t = 4.057$, $p < 0.001$) และถัดมาด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานมีอิทธิพลทางบวกต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอยู่ที่ 16 เปอร์เซ็นต์ ($\beta = .160$, $t = 2.701$, $p < 0.001$) และสุดท้ายด้านสังคมสัมพันธ์ก็ยังคงมีอิทธิพลทางบวกต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต แต่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลที่น้อยที่สุดของปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานซึ่งจะมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอยู่ที่ 12.5 เปอร์เซ็นต์ ($\beta = .125$, $t = 2.438$, $p < 0.001$) โดยในส่วนของตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพล

ต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต มีดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขภาพลักษณะ ด้านสิทธิส่วนบุคคลในการทำงาน ด้านความดุลยภาพระหว่างงานกับชีวิตส่วนบุคคล และด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

โดยสรุปจากสมมติฐานที่ 1 ได้ว่า “องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรทุกองค์ประกอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต” นั้น พบว่าปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานจากทั้งหมด 8 องค์ประกอบมีเพียง 4 องค์ประกอบเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ด้านชีวิตการทำงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม ด้านความก้าวหน้า

และความมั่นคงในงาน และด้านสังคมสัมพันธ์ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต แต่ทว่าด้านสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขภาพลักษณะ ด้านสิทธิส่วนบุคคลในการทำงาน ด้านความดุลยภาพระหว่างงานและชีวิตส่วนบุคคล และด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรโดยตัวแปรเหล่านี้ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกันทางสถิติต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต

ต่อมาเป็นผลการวิเคราะห์ของ “สมมติฐานที่ 2 องค์ประกอบการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพทุกองค์ประกอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต”

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร

ปัจจัยการพัฒนา ความก้าวหน้าในอาชีพ	unstandardized		standardized	t	Sig.	R ²
	coefficients		coefficients			
	B	Std. Error	β			
1. ความก้าวหน้าในเงินเดือน	.500	.047	.475	10.579	.000 [*]	.459
2. ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง	.313	.050	.283	6.293	.000 [*]	

หมายเหตุ: dependent variable: การดำรงรักษา, ^{*}p < 0.05

ในผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน จากที่เห็นในตารางที่ 2 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) มีค่าเท่ากับ .459 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยการพัฒนาก้าวหน้าในอาชีพโดยรวมมีอิทธิพลต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ตถึง 45.9 เปอร์เซ็นต์ ถ้าแยกตามแต่ละตัวแปรจะพบว่า มีเพียง 2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยสามารถอธิบายได้ว่า ด้านความก้าวหน้าในเงินเดือนมีอิทธิพลทางบวกต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ตอยู่อันดับสูงสุด ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอยู่ที่ 47.5 เปอร์เซ็นต์ ($\beta = .475$, $t = 10.579$, $p < 0.001$) และด้านความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองก็ยังมีอิทธิพลทางบวกต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ตเช่นเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอยู่ที่ 28.3 เปอร์เซ็นต์ ($\beta = .283$, $t = 6.293$, $p < 0.001$) ในส่วนของตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต คือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่

โดยสรุปจากสมมติฐานที่ 2 ได้ว่า “องค์ประกอบการพัฒนาก้าวหน้าในอาชีพทุกองค์ประกอบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต” พบว่า ปัจจัยการพัฒนาก้าวหน้าในอาชีพจากทั้งหมด 3 องค์ประกอบ

มีเพียง 2 องค์ประกอบเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ ด้านความก้าวหน้าในเงินเดือน และด้านความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง ตัวแปรนี้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต แต่ทว่าด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ตัวแปรนี้ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรมในฝั่งทะเลอันดามัน: กรณีศึกษาโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาคุนภาพชีวิตการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ตพบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมมีอิทธิพลต่อการอ้างรักษานุเคราะห์อยู่ที่ ($R^2=.459$) อภิปรายได้ว่า ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอมีอิทธิพลอย่างมากต่อการอ้างรักษานุเคราะห์ระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต จะเห็นได้ว่าการที่พนักงานได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพออมที่จะส่งผลทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจที่จะปฏิบัติงานได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับผลวิจัยของ ปกรณ์ ลิ้มโยธิน (Limyothin, 2012) กล่าวว่า การที่พนักงานได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม

มีความเสมอภาคกันในแต่ละระดับและมีการเพิ่มของอัตราเงินเดือนที่มีความเหมาะสมกับผลงานจะทำให้ความตั้งใจที่จะลาออกจากงานลดน้อยลงและยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอิงอร ตันพันธ์ (Tungphan, 2013) ที่กล่าวว่าหากพนักงานได้รับค่าตอบแทนที่มีความเหมาะสมและเพียงพอ จะสามารถทำให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กรในด้านความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานและจะทุ่มเทความพยายามอย่างมากเพื่อประโยชน์ขององค์กร หากพนักงานได้ค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าธุรกิจหรือองค์กรอื่น จะทำให้พนักงานมีผลการปฏิบัติงานที่ต่ำ เกิดการหยุดงาน การร้องทุกข์ และแสวงหางานใหม่ที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า (Edward & Lawler, 1971)

โดยด้านชีวิตการทำงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม ถือว่าเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลและมีความสำคัญอย่างมากต่อการธำรงรักษาบุคลากร เนื่องจากโรงแรมส่วนใหญ่เป็นโรงแรมเชน ที่มีเครือข่ายอยู่หลายแห่งและเป็นโรงแรมที่มีชื่อเสียงอยู่แล้วซึ่งโรงแรมเหล่านี้จะมีส่วนที่รับผิดชอบต่อสังคมและช่วยเหลือสังคมโดยรอบ จึงทำให้พนักงานรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือสังคมเหล่านั้น ทำให้พนักงานพึงพอใจในการทำงานอยู่กับโรงแรม ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการที่พนักงานปฏิบัติงานกับโรงแรมที่มีชื่อเสียง สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ตัวพนักงานและทำให้พนักงานเกิดความภาคภูมิใจกับงานที่ปฏิบัติได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการของ Maslow (1943) ที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและต้องการที่จะได้รับการยอมรับและยกย่อง (esteem needs)

อีกทั้งยังมีความต้องการที่จะประพาศิตินให้เป็นประโยชน์และมีคุณค่าในสังคม ดังนั้นลักษณะงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานและสร้างความภูมิใจแก่พนักงานได้นั้นไม่ว่าจะเป็นงานที่ปฏิบัติอยู่นั้น ได้ก่อประโยชน์ต่อสังคม หรืองานที่ปฏิบัติสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ผู้ปฏิบัติงานผ่านชื่อเสียงขององค์กร สิ่งนี้ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานกับโรงแรมต่อไปได้นานที่สุดได้

ถัดมาเป็นด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ถ้าพนักงานมีความเชื่อมั่นในชื่อเสียงของบริษัทและในสภาพเศรษฐกิจของธุรกิจโรงแรม ว่ามีความเติบโตเพิ่มขึ้นจะทำให้พนักงานรู้สึกเกิดความมั่นคงในงานที่ปฏิบัติอยู่และยังไม่คิดจะลาออกจากงาน สอดคล้องกับปัจจัยห้าในทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1968) ที่ว่าความมั่นคงในงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน ความยั่งยืนของอาชีพ รวมถึงความยั่งยืนขององค์กร จะส่งผลทำให้พนักงานอยู่กับองค์กรได้ยาวนาน และในส่วนของด้านสังคมสัมพันธ์ ถือว่าเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการธำรงรักษาบุคลากร เนื่องจากพนักงานส่วนใหญ่ต้องการความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานกับหัวหน้างาน หากเกิดปัญหาในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานด้วยกันย่อมที่จะส่งผลโดยตรงต่อตัวพนักงาน และอาจเป็นสาเหตุของการลาออกได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปกรณ ลิมโยธิน (Limyothin, 2012) ที่กล่าวว่าความขัดแย้งระหว่างหัวหน้างานหรือเพื่อร่วมงานเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่สามารถทำให้พนักงาน

ตัดสินใจลาออก ดังนั้นองค์กรจึงควรที่จะดูแลส่งเสริมพนักงานให้มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ตั้งแต่แรกเริ่มเข้าทำงานเพื่อจะสามารถดำรงรักษาพนักงานให้อยู่กับองค์กรได้นานต่อไป ซึ่งยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัย Manion (2003) กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยที่ทำให้พนักงานเกิดความสุขในการทำงาน โดยพิจารณาจากการปฏิบัติระหว่างกัน การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา โดยการได้รับการยอมรับนับถือจากผู้บังคับบัญชาในการให้กำลังใจและการชมเชย เมื่อบุคคลเหล่านั้นปฏิบัติงานได้อย่างบรรลุผลสำเร็จ สิ่งนี้จะเป็นหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญที่สามารถทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในงานได้ ทั้งนี้ หากบุคคลากรมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ย่อมส่งผลถึงความผูกพันต่อองค์กรที่มีมากขึ้นด้วย

ผลการศึกษาการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต พบว่าการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพโดยรวมมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร อยู่ที่ ($R^2=.459$) อภิปรายได้ว่า ความก้าวหน้าในเงินเดือนมีอิทธิพลสูงสุดต่อการดำรงรักษาบุคลากร เป็นเพราะพนักงานส่วนใหญ่มีความคาดหวังสูงกับการได้รับการเพิ่มขึ้นของเงินเดือนในแต่ละปี ยิ่งอายุการทำงานที่มากขึ้นย่อมที่จะมีความคาดหวังต่ออัตราเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นสูงตามไปด้วย สอดคล้องกับทฤษฎี Side-bet

Theory ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลเกิดความผูกพันต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นเป็นเพราะว่า บุคคลนั้นได้รับการลงทุนจากสิ่งหนึ่ง จึงทำให้เขาเกิดการสร้างการลงทุนต่อสิ่งนั้น โดยคุณภาพการลงทุนจะมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นตามระยะเวลาที่บุคคลได้เสียไป เช่น บุคคลที่ทำงานให้กับองค์กรมาอย่างยาวนาน ก็ย่อมที่จะทำให้เกิดการสะสมทรัพยากรที่ได้รับจากระบบการจ้างงานขององค์กรมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของเงินเดือนหรือสวัสดิการ อีกทั้งการที่บุคคลทำงานให้กับองค์กรเป็นระยะเวลายาวนานย่อมมีการตัดสินใจที่จะลาออกจากองค์กรได้ยากกว่าผู้ที่ปฏิบัติงานในระยะเวลาอันสั้น (Becker, 1960) ทั้งนี้ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองยังเป็นส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาพนักงานเพราะเชื่อได้ว่าการที่พนักงานได้รับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการฝึกอบรม หรือการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ย่อมที่จะส่งผลต่อการพัฒนาความก้าวหน้าของบุคลากรเอง เช่น การเลื่อนตำแหน่งงานหรือเงินเดือนที่สูงขึ้น ย่อมเป็นสิ่งที่พนักงานโรงแรมส่วนใหญ่คาดหวังที่จะได้รับ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Foday (2014) ที่กล่าวว่า พนักงานจะเกิดความพึงพอใจเป็นอย่างมากเมื่อองค์กรได้สนับสนุนในเรื่องของการฝึกอบรมและการพัฒนา เพราะสามารถทำให้พนักงานได้รับการฝึกฝนและพัฒนาตนเองเพื่อที่จะก้าวไปสู่ความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง และจะส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานที่มีต่อโรงแรมได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน และปัจจัยการพัฒนาก้าวหน้าในอาชีพ มีองค์ประกอบอยู่หลายด้านที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาพนักงาน เช่น ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ด้านชีวิตการทำงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านสังคมสัมพันธ์ ด้านความก้าวหน้าในเงินเดือนและการพัฒนาตนเอง ดังนั้นผู้บริหารของโรงแรมจำเป็นต้องตระหนักถึงองค์ประกอบเหล่านี้ และนำไปจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนา ให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานต่อไปอย่างยาวนานได้

2. สามารถนำผลการวิจัยเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของโรงแรม เพื่อการบริหารจัดการในมิติของการดำรงรักษาพนักงาน ผ่านการสนับสนุนทางการปฏิบัติงานและนโยบายการบริหารงานที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน และปัจจัยด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรของโรงแรมเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงอยากจะเสนอให้การศึกษาครั้งต่อไปเป็นการศึกษาที่เจาะลึกลงไปถึงตัวแปรย่อยของการดำรงรักษาบุคลากร ซึ่งจะมีตัวแปรย่อยด้วยกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการอยู่ปฏิบัติงานจนกว่าเกษียณ ด้านไม่คิดที่จะปฏิบัติงานกับองค์กรอื่นแม้ได้รับค่าตอบแทนที่ดีกว่า และด้านความรู้สึกที่คิดว่าโรงแรมนี้ดีที่สุด เพื่อจะได้ทราบว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาที่เป็นรายด้านได้อย่างชัดเจนต่อไป

2. การศึกษาในเรื่องของการดำรงรักษาพนักงานในองค์กรนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรจะต้องทำการศึกษาโดยการใช้การวิจัยแบบผสม ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการนำการวิจัยคุณภาพมาช่วยในการอธิบายผลของงานวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

REFERENCES

- Becker, H. S. (1960). Notes on the concept of commitment. *American Journal Sociology*, 66(1), 32-42.
- Edward, E. & Lawler, I. (1971). *Pay and organizational effectiveness: a psychological view*. NY: McGrawHill.
- Foday, A. (2014). *Perceived relationship between career development and employee retention at Deloitte Kenya*. Unpublished MBA Thesis. University of Nairobi, Kenya.

- Herzberg, F. (1968). One more time: how do you motivate employees. *Harvard Business Review*. 46(1), 53-62.
- Katekaew, A. (2014). Guideline on decreasing staff turnover rate of five stars hotel in Ratchaprasong area, Bangkok. Master of Business Administration Program, Graduate School, Silpakorn University. (in Thai)
- Lee, G., Magnini, V. P. & Kim, B. P. (2011). Employee satisfaction with schedule flexibility: Psychological antecedents and consequences within the workplace. *International Journal of Hospitality Management*. 30(1), 22-30.
- Limyothin, P. (2012). Structural equation model of factors influencing the hotel staff in Thailand's intention to quit. Doctor of Philosophy in Management. Faculty of Management Sciences, Princes of Songkla University. (in Thai)
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*. 50, 370-396.
- Manion, J. (2003). Joy at work: creating a positive workplace. *Journal of Nursing Administration*. 33(12), 652-655.
- Prachachat, N. (2016). Andaman hotel starts competing for the labour. Retrieved August 6, 2018, from https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1471240663 (in Thai)
- Sangpikul, A. (2013). Data analysis Interpretation and presentation of research methodology in tourism and hospitality. 1st edition. Bangkok: Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Tungphan, I. (2013). Quality of work life of hotel employees in Bangkok. *Kasem Bundit Journal*. 14(2), 1-21. (in Thai)
- Tourism Authority of Thailand. (2017). Number of hotels and rooms in 2015-2017. Retrieved September 12, 2017 from <http://intelligencecenter.tat.or.th:8080/apex/f?p=1:19:0> (in Thai)
- Thai hotel association. (2016). Name list for Thailand hotels standard foundation. Retrieved September 12, 2017, from <http://thaihotels.org/%E0%B9%8Cname-list-for-thailand-hotel-standard-foudation/> (in Thai)
- Thai Hotel and Hospitality Management Association (2014). Classification of hotel type. Retrieved September 12, 2017, from <http://www.thma.or.th/index.php> (in Thai)
-

การพัฒนาชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของนักศึกษาวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

THE TRAINING MODULE DEVELOPMENT BASED ON NEO-HUMANISM
AND BUDDHISM CONCEPTS FOR DEVELOPING
THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF TEACHER COLLEGE
PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

พงศธร กล่อมสกุล^{1*}, เพ็ญพร พรรณพิสุทธิ์², วชิราภรณ์ พูนัน³, สังวาล แสงไทรย์⁴ และ อุบล เลี้ยววาริน⁵

Pongsathorn Klomsakul^{1*}, Penporn Phanpisut², Wachiraporn Phoonan³, Sangwal Sangsai⁴

and Ubol Leowarin⁵

สาขาชีววิทยา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*, 2, 3, 4, 5}

Biology Education, College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University,

Bangkok, Thailand^{1*, 2, 3, 4, 5}

Email: Ubolleowarin@gmail.com^{1*}

Received: 2018-01-16

Revised: 2018-06-14

Accepted: 2018-06-21

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ (2) เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดฝึก ฯ ที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความเมตตา กรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และการมีสุขภาพจิตที่ดีของนักศึกษา เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยชุดฝึกอบรมและแบบวัดคุณลักษณะเมื่อหาค่าความเที่ยงแบบครอนบาค มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.73 - 0.81 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 3 ได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 121 คน สุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 61 คน กลุ่มควบคุม 60 คน แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง คือ Pretest-Posttest Control Group Design วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ผลวิจัย

พบว่า (1) ชุดฝึกที่พัฒนาขึ้นมี 22 กิจกรรม กิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม 13 กิจกรรม เวลาฝึก 14 ชั่วโมง กิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเชิงพุทธ 9 กิจกรรม เวลาฝึก 10 ชั่วโมง รวมระยะเวลาในการฝึก 4 วัน (2) ผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมฯ ที่พัฒนาขึ้น พบว่า ภายหลังจากการฝึกนักศึกษาในกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกมีความเมตตา กรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญู รู้คุณค่าต่อบุคคลและแผ่นดิน การมีสุขภาพจิตที่ดี สูงกว่า นักศึกษากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ นักศึกษาระชาชาวัฏ

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to develop the neo-humanism and Buddhism concepts training module, and (2) to study the result of the implementation of Neo-humanism and Buddhism concepts training module towards the compassion, humbleness, gratitude to person and motherland as well as good mental health of the university students. The research instruments composed of training module and the assessment sheet for 5 desirable characteristics. Cronbach's Alpha was used to examine the reliability of the test at 0.73 - 0.81. The samples of the study were 121 students of College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University, which were randomly divided into 2 groups: 61 students of an experimental group and 60 students of a control group by the Stratified Random Sampling. The research design was pretest-posttest control group design. The statistical analysis was frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test. The research findings were as follows: (1) The developed Neo-humanism and Buddhism concepts training module was composed of 22 activities namely: the 14 hour of 13 activities in neo-humanism concept, and 10 hour of 9 activities in Buddhist concept. The duration of training period completed in 4 days. (2) After the termination of the Neo-humanism and Buddhism concepts training module implementation, it was found that the trained students had the higher scores level on being compassion, humbleness, grateful to person and motherland, and good mental health, than the untrained students at the statistical significance of 0.05.

Keywords: Neo-humanism and Buddhism concepts training module, desirable characteristics, Rajabhat University students

บทนำ

วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นคณะที่เกิดขึ้นพร้อมกับการสถาปนาโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นสถานศึกษาด้านการฝึกหัดครูแห่งแรกของประเทศไทย และในปัจจุบันยังคงทำหน้าที่ผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครูได้เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรมตลอดมาตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย และตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพที่สภาครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือคุรุสภาได้กำหนดไว้ และด้วยความสำคัญของวิชาชีพครูซึ่งเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณภาพของพลเมืองรุ่นใหม่สู่สังคม ความมีคุณธรรมจริยธรรมในบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูจึงมีความสำคัญต่อทั้งตัวครูเองและสังคม คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ที่รับผิดชอบการผลิตบัณฑิตวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบวิชาชีพครูทั้งด้านการครองตน (คุณธรรม จริยธรรม) คือ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา ใจ มีวินัยในตนเอง สุขภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ขยัน อดทน อดออม ซื่อสัตย์ กตัญญู กตเวที ละอ่อนอบายมุข เป็นต้น ด้านการครองคน (คุณลักษณะที่ดีต่อผู้อื่นและสังคม) คือ รักเมตตาและเอาใจใส่ต่อศิษย์ ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ รับผิดชอบต่อวิชาชีพ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา

และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ด้านการครองงาน (การปฏิบัติงาน) คือ มีความสามารถทางวิชาการ ใฝ่เรียนใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้าและติดตามความก้าวหน้าของข้อมูลทางวิชาการเพื่อนำมาพัฒนางานและพัฒนาตนอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์ พัฒนา และปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นวัตกรรม สื่อ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน เป็นต้น แต่ด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นั้นจำนวนมากจึงจำเป็นต้องเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นพื้นฐานของผู้ประกอบวิชาชีพครูก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะทางด้านจิตใจของผู้ประกอบวิชาชีพครูจำเป็นต้องมี

ทั้งนี้คุรุสภาได้กำหนดไว้ในจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539 (Secretariat Office of the Teachers Council of Thailand, Ministry of Education, 2006) ได้แก่ จรรยาบรรณครูข้อที่ 1 ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ กล่าวคือ ผู้ประกอบวิชาชีพครูควรให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า จรรยาบรรณครูข้อที่ 3 ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ โดยเป็นการแสดงที่เป็นไปตามมาตรฐานแห่งพฤติกรรมระดับสูงตามค่านิยม คุณธรรม และวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศไทย เช่น การพูดจาสุภาพ และสร้างสรรค์ การแสดงกิริยามารยาทสุภาพ หรือนัยหนึ่ง คือ การมีความอ่อนน้อมถ่อมตน การวางตนเหมาะสมกับกาลเทศะ การมีความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น จรรยาบรรณครูข้อที่ 4 ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญ

ทางกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคมของศิษย์ โดยครูต้องละเว้นการกระทำที่ทำให้ศิษย์เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของศิษย์ เช่น ไม่นำปมด้อยของศิษย์มาล้อเลียน ไม่นำความเครียดของตนมาระบายต่อศิษย์ไม่ว่าจะด้วยคำพูดหรือสีหน้า ท่าทาง เป็นต้น ซึ่งการที่ครูจะปฏิบัติเช่นนี้ได้ ครูต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดี ฉะนั้นในงานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยจึงเน้นการพัฒนา นักศึกษา วิชาชีพครูให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการมีความเมตตา กรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และการเป็นผู้มีสุขภาพจิตที่ดี โดยในการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวได้ใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ ทั้งนี้เพราะแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมเป็นแนวคิดที่นำเสนอเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคมโลก ในปัจจุบันที่เกิดจากวัตถุนิยม ปฏิรูปคุณค่าของมนุษย์ใหม่โดยใช้ความรักความเมตตา พัฒนาปัจเจกบุคคลให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งจะส่งผลต่อสังคมส่วนรวมต่อไป (Sarkar, 1982) ส่วนแนวคิดเชิงพุทธที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ คือ หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลที่เป็นฆราวาสและเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับการฝึกอบรมทางกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น คือ หลักบุญสิกขา ซึ่งประกอบด้วยหลักทาน หลักศีล และหลักภาวนา โดยคณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดทั้งสองมาบูรณาการเพื่อพัฒนาเป็นชุดฝึกอบรม และศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมนี้กับนักศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นต่อคุณลักษณะด้านความเมตตา กรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และการมีสุขภาพจิตที่ดี ของนักศึกษาวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ นักศึกษาวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559 และ ปีการศึกษา 2560
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยคือภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 และ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560
3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย
 - 3.1 ตัวแปรอิสระจัดกระทำ คือ การฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ แบ่งเป็นการฝึกและการไม่ฝึก คือ กลุ่มทดลองได้รับการฝึกตามชุดฝึกที่พัฒนาขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการฝึกที่ไม่เกี่ยวข้องกับชุดฝึก ที่พัฒนาขึ้นแต่ได้รับการฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
 - 3.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ด้าน ได้แก่ ความ

เมตตา กรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความ
กตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อ
แผ่นดินและการมีสุขภาพจิตที่ดี

การทบทวนวรรณกรรม 2 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาชุด
ฝึกอบรมในงานวิจัยนี้ มี 2 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม นีโอ-
ฮิวแมนนิสซึมเป็นแนวคิดปรัชญาองค์รวมที่
ก่อตั้งโดยนักบวชชาวอินเดีย พี อาร์ สักการ
(Prabhat Ranjan Sarkar) ซึ่งอุทิศตนทำงาน
เพื่อส่วนรวมโดยการสอนศาสนาและอบรมสั่งสอน
ด้านจริยธรรม การประพฤติตนเป็นคนดีอยู่ใน
ศีลธรรมและให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กกำพร้าใน
สถานสงเคราะห์ในประเทศอินเดีย ในปี ค.ศ. 1982
เขาได้นำเสนอแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมในหนังสือ
The Liberation of Intellect : Neohumanism
โดยแนวคิดที่นำเสนอจะเกี่ยวข้องกับการแก้
ปัญหาสังคมโลกในปัจจุบันอันเกิดจากวัตถุนิยม
เขาได้เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาโดยองค์รวม
ทั้งด้านปัจเจกบุคคล และส่วนรวม ปฏิรูปคุณค่า
ของมนุษย์ใหม่โดยใช้ความรักในมนุษยภาพและ
จักรวาล โดยการพัฒนาเริ่มจากปัจเจกบุคคลให้มี
คุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ
ซึ่งจะส่งผลต่อสังคมส่วนรวม และขยายขอบเขต
จิตวิญญาณแห่งความรักความเมตตาสู่จักรวาล
ต่อไป (Sarkar, 1982) แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม
เป็นแนวคิดที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจในมนุษย์และ
สร้างแรงบันดาลใจให้นักศึกษาตระหนักในความ
รับผิดชอบต่อการคงอยู่ของมนุษย์และจักรวาล

ปัจจุบันแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมเป็นที่
รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลกและได้มีการประยุกต์

แนวคิดนี้มาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้และมีคุณธรรม
ในประเทศไทยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมได้รับ
ความสนใจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 โดยอาจารย์
เกียรติวรรณ อมาตยกุล ซึ่งได้นำแนวคิดนีโอ-
ฮิวแมนนิสซึมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา
ที่โรงเรียนอมาตยกุล โดยยึดหลักการจัดการ
ศึกษาว่า “การศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สมบูรณ์
พร้อมในทุก ๆ ด้าน และหัวใจหลักของการจัดการ
ศึกษาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม เน้นการ
ปลูกฝังและเสริมสร้างการมีความรัก ความเมตตา
ความปรารถนาดี การเป็นคนมีน้ำใจช่วยเหลือ
เกื้อกูลผู้อื่น การเป็นคนดี มีคุณธรรม รู้จักเสียสละ
การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ การจัดการ
ศึกษาตามแนวคิดนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนวิชาการ
ไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ
อัจฉริยภาพและความสามารถต่าง ๆ ที่แฝงเร้น
อยู่ในตัวผู้เรียนออกมาโดยผ่านการใช้คำพูด
และการกระทำในด้านบวกเพื่อให้ผู้เรียนมีความ
สมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ พฤติกรรมทาง
สังคม การมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นที่
ยอมรับของสังคมและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น
ได้อย่างมีความสุข

2. แนวคิดเชิงพุทธ พระพรหมคุณาภรณ์
(ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายเรื่องการฝึกอบรมตาม
แนวคิดเชิงพุทธ ว่าเป็นกระบวนการที่จัดทำขึ้น
เพื่อให้บุคคลมีประสบการณ์ด้านศาสนา ได้เรียนรู้
เรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงสอนและได้ฝึกปฏิบัติตน
ตามหลักธรรมพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลที่เป็น
ฆราวาส หรือที่เรียกว่าหลัก “บุญสิกขา” ซึ่งเป็น
หลักธรรมในการฝึกฝนให้ทำความดีด้วยหลักทาน

หลักศีลและหลักภาวนา (Phrapromkunakorn. P.O. Payutto, 2011) ดังนี้

2.1 หลักทาน คือ การให้ การเผื่อแผ่ แบ่งปัน เพื่อช่วยเหลือกัน เพื่อยึดเหนี่ยวสังคม และเพื่อส่งเสริมความดีงามและการทำสิ่งที่ดี ทานเป็นเครื่องส่งเสริมการอยู่ร่วมในสังคม ให้เป็นไปด้วยดีมีระเบียบมั่นคงยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้น ก็เป็นเครื่องฝึกหัดขัดเกลาทั้งพฤติกรรมภายนอก ทางกาย วาจา และฝึกฝนอบรมจิตใจให้เจริญ ยิ่งขึ้นไปในคุณธรรม และความเอิบอิ่มเบิกบาน ผ่องใส ในงานวิจัยนี้หลักทาน ที่มุ่งเสริมสร้างให้ กลุ่มนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือ ธรรมทาน การให้ความรู้เป็นทาน และ อภัยทาน เพราะใน ลักษณะของวิชาชีพรู้ ต้องมีการให้โดยเฉพาะ การให้ความรู้แก่ศิษย์ ซึ่งต้องเป็นการให้ความรู้ โดยไม่ปิดบังขณะเดียวกันในการประกอบวิชาชีพรู้ จะพบศิษย์ที่หลากหลายอาจก่อให้เกิดความพอใจ หรือไม่พอใจ การฝึกอบรมจิตในการมีความรัก ความเมตตา และการให้อภัย ด้วยหลักของทาน จึงเป็นสิ่งสำคัญ

2.2 หลักศีล คือ ความมีระเบียบ ในการดำเนินชีวิต และในการอยู่ร่วมสังคม ได้แก่ ความมีวินัยการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาในการ อยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมชีวิต และสังคม ศีลมีหลายระดับที่เหมาะสมกับสภาพชีวิต และสังคมหรือชุมชนนั้นๆ และศีล 5 เป็นกฎเกณฑ์ ความสัมพันธ์พื้นฐานในสังคมเพื่อให้คนอยู่ร่วมกัน ด้วยดี ไม่เบียดเบียนกัน เป็นฐานรองรับความมี สันติสุขของสังคม หลักธรรมศีล 5 เป็นหลักที่ กำหนดให้ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน ไม่ละเมิดต่อ ชีวิตและร่างกาย ไม่ละเมิดต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

ไม่ละเมิดต่อคู่ครองของกันและกัน ไม่ใช้วาจา ทำร้ายหลอกลวงกันและไม่คุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้อื่นด้วยความสูญเสีย สติสัมปชัญญะจากยาเสพติดที่ทำให้เกิดความ ประมาทและไม่น่าไว้วางใจศีล 5 นับเป็นมาตรฐาน อย่างต่ำสำหรับจัดระเบียบชีวิตและสังคมของ มนุษย์ให้อยู่ในสภาพที่เอื้อโอกาสขั้นพื้นฐาน ในการที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ในงานวิจัยนี้ หลักศีล ที่มุ่งเสริมสร้างให้กลุ่มนักศึกษาผู้เข้ารับการ ฝึกอบรม คือ ศีล 5 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมตระหนักในความสำคัญของการใช้ ชีวิตด้วยการมีศีล ด้วยการคิดว่าเรารักชีวิตของเรา ทั้งในด้านร่างกาย ทรัพย์สิน ครอบครัวย ศักดิ์ศรี และ สุขภาพ ผู้อื่นก็มีความรักในชีวิต เช่นกัน เราซึ่งเป็นมนุษย์เหมือนกันจึงไม่ควรเบียดเบียน ซึ่งกันและกัน

2.3 หลักภาวนา ภาวนา แปลว่า การฝึกอบรม หรือ การเจริญ หรือ การทำให้เป็น ให้มีขึ้นมาและพัฒนาให้งอกงามบริบูรณ์การภาวนา จำแนกเป็น 2 อย่าง คือ (1) จิตตภาวนาเป็นการ ฝึกอบรมจิตใจด้านสมาธิ ซึ่งอาจเป็นสมาธิแบบ สมถภาวนาหรือแบบเมตตาภาวนา (2) ปัญญา ภาวนา เป็นการฝึกอบรมปัญญาหรือการพัฒนา ปัญญา หรือ วิปัสสนาภาวนา เพื่อเข้าใจความ เป็นจริงของชีวิต ในงานวิจัยนี้หลักภาวนา ที่มุ่ง เสริมสร้างให้กลุ่มนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือ จิตตภาวนา โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปฏิบัติสมาธิ แบบเมตตาภาวนา และ แบบฝึกสติ เรียนรู้อยู่กับปัจจุบัน ส่วนปัญญาภาวนามุ่งให้เกิด ปัญญาเข้าใจความจริงของสิ่งทั้งหลาย รู้จักโลก และชีวิตตามความเป็นจริงเพื่อเตรียมพร้อมใน

การใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท และเน้นกิจกรรมการพัฒนาปัญญาด้วยมรณานุสติ

ในงานวิจัยนี้ ได้บูรณาการแนวคิดนี้โออิวิแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธเพื่อพัฒนาเป็นชุดฝึกอบรม โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย 1 (Research-1 : R-1) เป็นขั้นตอนของการศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีการออกแบบกิจกรรม เป็นต้น ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาชุดฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา 1 (Development-1: D-1) เป็นขั้นตอนของการพัฒนาชุดฝึกอบรม โดยนำประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล จากการวิจัยเอกสารในขั้นตอนที่ 1 มาใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาโครงร่างชุดฝึกอบรม การยกวางชุดฝึกอบรม การกำหนดกิจกรรมในการฝึกอบรม การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดตัวแปรตาม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย 2 (Research-2 : R-2) เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบคุณภาพ และความเหมาะสมของโครงร่างชุดฝึกอบรม เครื่องมือวัดตัวแปรจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา 2 (Development-2: D-2) เป็นขั้นตอนของการปรับปรุงชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนี้โออิวิแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ เครื่องมือวัดตัวแปรต่างๆ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 5 การวิจัย 3 (Research-3: R-3) เป็นขั้นตอนของการทดลองนำร่อง (Pilot

Study) ในการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น เพื่อเป็นการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ก่อนการนำชุดฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

ขั้นตอนที่ 6 การพัฒนา 3 (Development-3: D-3) เป็นขั้นตอนของการพัฒนาชุดฝึกภายหลังการทดลองนำร่อง โดยนำปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดต่างในชุดฝึกอบรม เพื่อได้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนี้โออิวิแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธสำหรับการใช้จริง

ด้านที่ 2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะเสริมสร้างให้กับนักศึกษาวิทยาลัยการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ ดังนี้

1. ความเมตตา กรุณา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (Phrapromkunaporn. P.O.Payutto, 2010) ได้ให้นิยามของ ความเมตตา กรุณาไว้ดังนี้ เมตตา (loving-kindness) คือ ความรักใคร่ปรารถนาที่จะให้เป็นสุข มีจิตใจอันแผ่ไมตรีและประโยชน์แก่มนุษย์ สัตว์ทั่วหน้า กรุณา (compassion) คือ ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจอันปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ ความเมตตา กรุณา เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดสันติสุข เป็นเครื่องค้ำจุนสังคมตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับโลก หากมนุษย์ส่วนใหญมีความเมตตา กรุณา สังคมย่อมมีความสุขสงบ ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนในสังคมใดก็ตามที่บุคคลมีความเมตตาน้อย สังคมนั้นย่อมจะมีปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความทุกข์ยาก

การกดขี่ข่มเหงรังแกซึ่งกันและกัน ในงานวิจัยนี้ ได้ให้นิยามความเมตตากรุณาว่า เป็นภาวะทางจิตใจของบุคคลที่มีความรักและความปรารถนาดีที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข มีความสงสาร คิดหาวิธีการ และลงมือปฏิบัติการในสิ่งที่ตนทำได้ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความทุกข์ได้พ้นจากความทุกข์

2. ความอ่อนน้อมถ่อมตน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (Royal Institute, 2013) ได้ให้นิยามของความอ่อนน้อมถ่อมตน หมายถึง การแสดงออกของผู้ที่มีกริยาวาจาไม่กระด้าง แสดงความรู้ความสามารถต่ำกว่าที่เป็นจริง ส่วนในพจนานุกรมต่างประเทศ (The Free Dictionary, 2008) ได้ให้นิยามว่าเป็นภาวะทางจิตใจที่ปราศจากความหยิ่งยโสหรือเห็นตนสำคัญกว่าคนอื่น เป็นลักษณะทางจิตใจหนึ่งซึ่งแสดงถึงการมีความเคารพในความสำคัญของทุกคนและทุกสิ่ง เป็นความตระหนักรู้ในตัวเอง แล้วสามารถวางตนได้ถูกต้องเหมาะสม ไม่หยิ่งยโสโอหัง ไม่โอ้อวดเกินความจริง ไม่ยกตนสูงและกดคนอื่นให้ต่ำ มีความสุภาพให้เกียรติผู้อื่น รู้กาลควรไม่ควร โดยเน้นเรื่องของภายในจิตใจเป็นหลัก ในงานวิจัยนี้ได้ให้นิยามความอ่อนน้อมถ่อมตนว่า เป็นภาวะทางจิตใจที่ไม่กระด้าง ปราศจากความหยิ่งยโสโอหัง หรือเห็นตนสำคัญกว่าคนอื่น มีความเคารพให้เกียรติแก่ผู้อื่น

3. ความกตัญญู พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (Royal Institute, 2013) ได้ให้นิยามว่า กตัญญู เป็นคำภาษาบาลี หมายถึง ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำให้ ผู้รู้คุณท่าน เป็นคำคู่กันกับ กตเวที หมายถึง ผู้สนองคุณท่าน

ผู้ประกาศคุณท่าน ส่วนพระครูศรีสุตโสภณ (เงิน ชาตเมธิ) (Phrakhrusrisutasopon. Ngeng Chatamethi, 2549) ได้ให้นิยามว่า กตัญญู หมายถึง การสำนึกในอุปการคุณหรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีต่อตนเอง กตเวที หมายถึง การประกาศ การแสดงออกเพื่อตอบแทนบุญคุณรวมความแล้วคำว่า กตัญญูกตเวที หมายถึง การรู้ในอุปการคุณหรือบุญคุณของคนอื่นและสิ่งอื่นที่มีแก่ตน แล้วกระทำการตอบแทนอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยคำว่า กตัญญู ที่หมายถึง การสำนึกในอุปการคุณหรือบุญคุณของผู้อื่นหรือสิ่งอื่นเป็นภาวะทางจิตใจ ส่วนคำว่า กตเวที หมายถึงการตอบแทนคุณ เป็นการแสดงการตอบแทนคุณผู้อื่นหรือสิ่งอื่นออกมาทางภายนอก ทั้งทางการกระทำและการพูด ดังนั้น กตัญญูจึงจัดเป็นมโนกรรม ส่วนกตเวที จัดเป็นกายกรรม และวจีกรรม ในงานวิจัยนี้ ได้ให้นิยามความกตัญญูรู้คุณว่า เป็นภาวะทางจิตใจของบุคคลที่รับรู้ ถึงประโยชน์หรือคุณค่าที่ตนได้รับการปฏิบัติอย่างดีจากบุคคลอื่น สิ่งอื่น ก่อให้เกิดความตระหนัก ความระลึกถึง ความซาบซึ้ง ความสำนึกรู้คุณ และมีแนวโน้มที่จะกระทำการตอบแทนคุณต่อบุคคล หรือสิ่งนั้น ๆ ที่มีคุณต่อตนทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เป็นความรู้สึกของการเข้าใจความรู้สึกของบุคคลอื่น เห็นอกเห็นใจ เป็นจิตสำนึกของความรู้สึกที่รับผิดชอบในการกระทำการตอบแทนจากการที่ตนได้รับสิ่งดี ๆ จากผู้อื่น จากสังคม ชุมชน จากประเทศชาติ หรือจากโลกและสิ่งแวดล้อมทั้งปวง ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาความกตัญญูรู้คุณใน 2 ด้าน คือ ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล และ ความกตัญญู

รู้คุณค่าต่อแผ่นดิน โดยให้นิยามความกตัญญูรู้คุณค่าต่อบุคคล หมายถึง ภาวะทางจิตใจของบุคคลที่รับรู้ ถึงประโยชน์ หรือคุณค่าที่ตนได้รับการปฏิบัติอย่างดีจากบุคคลอื่น ซึ่งอาจจะเป็นบิดามารดา ครูบาอาจารย์ เพื่อนพี่น้อง ญาติ ผู้มีพระคุณ ผู้มีบุญคุณทั้งหลาย ก่อให้เกิดความตระหนัก ความระลึกถึง ความซาบซึ้ง ความสำนึก และมีแนวโน้มที่จะกระทำการตอบแทนคุณทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ส่วนความกตัญญูรู้คุณค่าต่อแผ่นดิน หมายถึง ภาวะทางจิตใจของบุคคลที่รับรู้ถึงประโยชน์หรือคุณค่าที่ตนได้รับจากสังคม ประเทศ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความตระหนัก ความระลึกถึง ความซาบซึ้ง ความสำนึก และมีแนวโน้มที่จะกระทำการตอบแทนคุณ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

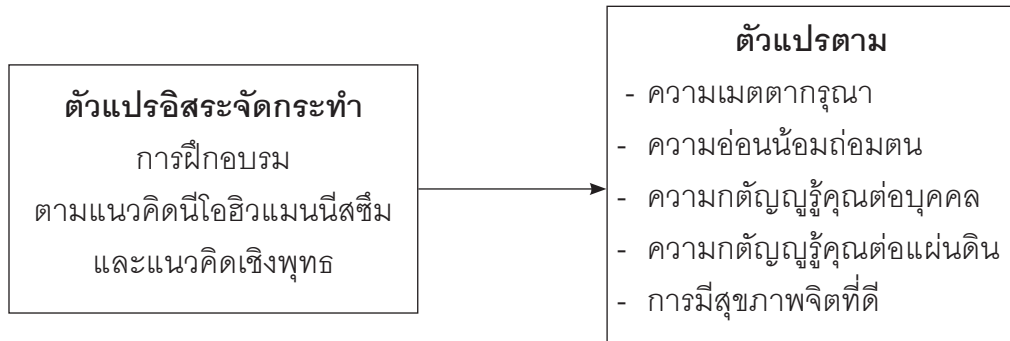
4. สุขภาพจิตในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ (National Health Act, 2007) ได้ให้นิยามของสุขภาพจิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะปรับตัวให้มีความสุข อยู่กับบุคคลอื่น และดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุขสบาย รวมทั้งสมอง ความสามารถของตนเองในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ ได้โดยไม่มีข้อ

ขัดแย้งภายในจิตใจ ส่วนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (Thai Health Promotion Foundation, 2010) ได้ให้นิยาม สุขภาวะทางจิต หมายถึง จิตใจที่เป็นสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น ในงานวิจัยนี้ได้ให้นิยาม สุขภาพจิต หมายถึง สภาวะที่บุคคลสามารถดูแลสุขภาพจิตใจของตนเองให้เป็นปกติได้ เป็น ภาวะของจิตใจที่เป็นสุขมีอารมณ์มั่นคงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับความเครียด หรือ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ มีสมรรถภาพในการทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยนี้ ประกอบด้วย 2 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นการพัฒนาชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และระยะที่สองเป็นการประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมฯ ที่พัฒนาขึ้น ด้วยวิธีการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีกรอบแนวคิด ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย มีใจความว่า “นักศึกษาในกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และสุขภาพจิตที่ดีสูงกว่านักศึกษาในกลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญ.05”

แบบแผนการวิจัย คือ pretest-posttest control group design ประกอบด้วย กลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และ กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธตามขั้นตอนการฝึกในชุดฝึกที่ได้พัฒนาขึ้น กลุ่มควบคุมได้รับการฝึกการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองจะได้รับการวัดคุณลักษณะก่อนการฝึกและภายหลังการฝึก

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มประชากร ในการวิจัยนี้ คือ นักศึกษาวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัย

ราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559 และ ปีการศึกษา 2560

2. กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการทดลองนำร่องใช้ชุดฝึกฯ ที่พัฒนาขึ้น และ กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการทดลองประเมินผลการใช้ชุดฝึกฯ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น คือ สุ่มจากสาขาวิชาและสุ่มอย่างง่าย ได้นักศึกษากลุ่มทดลองนำร่อง จำนวน 25 คน กลุ่มทดลองจำนวน 61 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 60 คน รวมกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาทั้งหมด 146 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ (2) แบบวัดตัวแปรตาม 5 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดความเมตตากรุณา แบบวัดความอ่อนน้อมถ่อมตน แบบวัดความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล แบบวัดความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และแบบวัดสุขภาพจิต แบบวัดมีลักษณะเป็นประโยคบอกเล่าประกอบด้วยมาตราประเมินค่า 6 หน่วย จาก จริงที่สุด ถึงไม่จริงเลย เมื่อหาค่าความเที่ยง

แบบครอนบาค มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.80, 0.73, 0.81, 0.79 และ 0.77 ตามลำดับ

ภายหลังการรวบรวมข้อมูลใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม และแนวคิดเชิงพุทธ ที่ได้จากกระบวนการวิจัยและพัฒนา ใน 6 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการฝึกอบรมนักศึกษา ดังนี้

กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการในแนวคิดแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม ประกอบด้วย 13 กิจกรรมใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรม 14 ชั่วโมง ได้แก่ 1) กิจกรรมรู้จักเพื่อนใหม่ 2) กิจกรรมเสริมสร้างความเชื่อมั่น: เราทำได้ 3) กิจกรรมฟังบรรยาย เรื่อง ความรู้พลังจิตได้สำนึก 4) กิจกรรมฟังนิทาน: ชายชรา 3 คน 5) กิจกรรมมองมุมบวก: จุดดำบนกระดาดขาว 6) กิจกรรมฟังบรรยาย เรื่อง พลังคลื่นเสียงปรับโมเลกุลน้ำ 7) กิจกรรมผ่อนคลายตระหนักรู้ 8) กิจกรรมเสริมสร้างกำลังใจ ด้วยการใช้คำพูดในด้านบวก 9) กิจกรรมการบริหารร่างกายในท่าเคาซิกิประยุกต์ 10) กิจกรรมการทำสมาธิ แบบเปล่งเสียงมนตรา 11) กิจกรรมการบริหารร่างกายแบบโยคะ 12) กิจกรรมฝึกความไว้วางใจผู้อื่น: ปิดตาพาเดิน และ 13) กิจกรรมจดหมายจากใจ

กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการในแนวคิดเชิงพุทธ ประกอบด้วย 9 กิจกรรมใช้ระยะเวลาในการฝึก 10 ชั่วโมง ได้แก่ 1) กิจกรรมการทำสมาธิ แบบเมตตาภาวนา 2) กิจกรรมฝึกสติเรียนรู้อยู่กับปัจจุบัน 3) กิจกรรมธรรมหรรษา 4) กิจกรรมการฟังธรรมบรรยาย เรื่อง บุญกิริยาวัตถุ 10 5) กิจกรรมดู VCD พระคุณแม่ 6) กิจกรรม กระดาษชีวิต 7) กิจกรรมทบทวนชีวิต: บทพิจารณาตายก่อนตาย 8) กิจกรรมไขข้อข้องใจ และ 9) กิจกรรมความรู้สึกจากใจ

2. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 121 คน เป็นเพศชาย 26 คน คิดเป็นร้อยละ 21.49 เพศหญิง 95 คน คิดเป็นร้อยละ 78.51 นักศึกษากลุ่มทดลองจำนวน 61 คน เป็นเพศชาย 9 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 เพศหญิง 52 คน คิดเป็นร้อยละ 85.2 ส่วนนักศึกษากลุ่มควบคุมจำนวน 60 คน เป็นเพศชายจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3 เพศหญิงจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 71.7

3. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และ สุขภาพจิต วัดก่อนการฝึก และวัดหลังการฝึกผ่านไป 1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณลักษณะความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และ สุขภาพจิต ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมวัดก่อนการฝึก

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n =61)		กลุ่มควบคุม (n =60)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ความเมตตากรุณา	68.64	6.48	67.53	6.00	.97	.33
ความอ่อนน้อมถ่อมตน	43.15	5.28	43.03	4.60	.13	.89
ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล	58.41	6.47	58.12	6.07	.25	.79
ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน	50.19	4.62	50.31	4.20	-.14	.88
สุขภาพจิต	38.51	4.95	38.28	4.87	.25	.81

* $P < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และสุขภาพจิต ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วัดก่อนการฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ($\bar{X} = 68.64$ และ $\bar{X} = 67.53$, $\bar{X} = 43.15$ และ $\bar{X} = 43.03$, $\bar{X} = 58.41$ และ $\bar{X} = 58.12$, $\bar{X} = 50.19$ และ $\bar{X} = 50.31$, $\bar{X} = 38.51$ และ $\bar{X} = 38.28$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะด้านความความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และ สุขภาพจิต ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วัดหลังการฝึกผ่านไป 1 เดือน

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n =61)		กลุ่มควบคุม (n =60)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ความเมตตากรุณา	70.90	6.72	67.15	5.83	3.28***	.001
ความอ่อนน้อมถ่อมตน	44.67	5.37	42.23	4.86	2.62**	.01
ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล	60.16	6.36	57.78	6.09	2.10*	.03
ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน	51.98	4.96	49.48	4.72	2.84**	.01
สุขภาพจิต	40.51	4.01	38.18	4.21	3.11*	.02

* P < .05 ** p < .01 *** p < .001

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะด้านความความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และ สุขภาพจิต ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วัดหลังการฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม และแนวคิดเชิงพุทธผ่านไป 1 เดือน มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ถึง .001 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนความความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และ สุขภาพจิต ของกลุ่มทดลองสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มควบคุม ($\bar{X}$ = 70.90 และ $\bar{X}$ = 67.15, $\bar{X}$ = 44.67 และ $\bar{X}$ = 42.23, $\bar{X}$ = 60.16 และ $\bar{X}$ = 57.78, $\bar{X}$ = 51.98 และ $\bar{X}$ = 49.48, $\bar{X}$ = 40.51 และ $\bar{X}$ = 38.18 ตามลำดับ)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยที่พบว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม และแนวคิดเชิงพุทธมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคล ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน และการมีสุขภาพจิตที่ดี สูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม และแนวคิดเชิงพุทธนี้ได้มีการพัฒนาโดยบูรณาการแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธ อย่างผสมผสานกลมกลืน กล่าวคือ ในแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความรัก ความเมตตา มีอัจฉริยภาพในตัวและมีจิตใจที่บริสุทธิ์ การจัดการศึกษาตามแนวคิดนี้

จึงเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดและการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านบวก เน้นการปลูกฝังและเสริมสร้างการมีความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดี การเป็นคนมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น การเป็นคนดีมีคุณธรรม รู้จักเสียสละให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมุ่งพัฒนาศักยภาพที่แฝงเร้นอยู่ในตัวผู้เรียนออกมาให้มากที่สุดเพื่อให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา และสังคม มีการพัฒนาสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาอย่างสมดุล มีการฝึกสมาธิเพื่อให้จิตใจลดความวิตกกังวล มีความผ่อนคลายและสงบสุข เป็นต้น

ส่วนในแนวคิดเชิงพุทธที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ คือ หลักบุญสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติในการฝึกอบรมทางกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้เจริญงอกงาม กล่าวคือ หลักทาน ที่มุ่งเสริมสร้างให้กลุ่มนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรมในงานวิจัยนี้ คือ ธรรมทาน การให้ความรู้เป็นทาน และ อภัยทาน เพราะในลักษณะของวิชาชีพครูต้องมีการให้โดยเฉพาะความรู้แก่ศิษย์ ซึ่งต้องให้ความรู้โดยไม่ปิดบัง ขณะเดียวกันการประกอบวิชาชีพครูจะพบศิษย์ที่หลากหลายอาจก่อให้เกิดความพอใจหรือไม่พอใจ การฝึกอบรมจิตในการมีความรัก ความเมตตา และการให้อภัยด้วยหลักของทาน จึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง

ส่วนหลักศีล ที่มุ่งเสริมสร้างให้กลุ่มนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรมในงานวิจัยนี้ คือ ศีล 5 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตระหนักในความสำคัญของการใช้ชีวิตด้วยการมีศีล ด้วยการตระหนักว่า เมื่อเรารักชีวิตของเราทั้งใน

ด้านร่างกาย ทรัพย์สิน ครอบครัว ศักดิ์ศรี และสุขภาพ ผู้อื่นก็มีความรักในชีวิตเช่นเดียวกับเราเราซึ่งเป็นมนุษย์เหมือนกันจึงไม่ควรเบียดเบียนซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจา และใจ ส่วนหลักภาวนา ที่มุ่งเสริมสร้างให้กลุ่มนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรมในงานวิจัยนี้ ได้แก่ จิตตภาวนา ที่เน้นการปฏิบัติสมาธิแบบเมตตาภาวนา และแบบฝึกสติเรียนรู้อยู่กับปัจจุบัน

ส่วนปัญญาภาวนามุ่งให้เกิดปัญญาเข้าใจความจริงของสิ่งทั้งหลาย รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริงโดยเน้นไปที่กิจกรรมการพัฒนาปัญญาด้วยมรณานุสติเพื่อให้ข้อคิดในการใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท

จากการจัดกิจกรรมที่ผสมกลมกลืนระหว่างแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธระหว่างการฝึกอบรมรวม 22 กิจกรรม ใช้ระยะเวลาฝึกรวม 24 ชั่วโมง ในเวลา 4 วัน โดยมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการในแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึม 13 กิจกรรม ระยะเวลาฝึก 14 ชั่วโมง กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการในแนวคิดเชิงพุทธ 9 กิจกรรม ระยะเวลาฝึก 10 ชั่วโมง กิจกรรมการฝึกอบรมทั้งหมดนี้ได้ส่งผลร่วมกันต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาวิทยาลัยการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่เข้ารับการฝึกอบรมในด้านความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อม ถ่อมตน ความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคลและแผ่นดิน และการมีสุขภาพจิตที่ดี

ผลวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชนาธิป ศิริปัญญาวงศ์ (Siripunyawong, 2007) ที่ได้ศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการ

เรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้หลักการนีโอฮิวแมนนิสซึมและสัญญาแห่งการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล พบผลวิจัยว่ากลุ่มทดลองมีสุขภาวะทางจิตที่ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ สุวรรณ อินฮู (Inhue, 1998) ที่ได้ทำการทดลองฝึกโยคะอาสนะและสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบผลวิจัยว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโยคะอาสนะและสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมมีการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยของ Jain et al. (2007) ที่ศึกษาพบว่าการทำสมาธิแบบฝึกสติและแบบผ่อนคลาย เป็นเวลา 1 เดือน ส่งผลต่อการลดลงของความทุกข์ ความรู้สึกโดดเดี่ยว การเพิ่มขึ้นของอารมณ์เชิงบวกด้านความมั่นคงทางอารมณ์ Mascaro (2011) ศึกษาพบว่าการทำสมาธิแบบเมตตาภาวนาของทิเบตมีผลต่อการลดระดับความกระวนกระวายใจ การเพิ่มขึ้นของความเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีพฤติกรรมเมตตามากขึ้น งานวิจัยของบุญชูลี บุญสอน (Boonsorn, 1999) ศึกษาพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้ฝึกสมาธิตามหลักอานาปานสติเป็นเวลา 15 วัน มีสภาวะสุขภาพจิต 6 ด้าน คือ ด้านการย้าคิดย้าทำ ด้านความรู้สึกไม่ชอบติดต่อกับ

คนอื่น ด้านความวิตกกังวล ด้านความกลัว โดยไม่มีเหตุผล ด้านความหวาดระแวง และด้านอาการโรคจิต ดีขึ้นกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของกิตดา ปรัตถจริยาและอุบล เลี้ยววาริณ (Praraththajariya & Leowarin, 2015) ซึ่งศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมบริหารจิตตามแนวพุทธมีความกตัญญูรู้คุณต่อบุคคลและความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดินสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองใช้ชุดฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธนี้กับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในคณะอื่น ๆ เพื่อช่วยให้ทราบว่า การฝึกเช่นนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่นักศึกษากลุ่มอื่น ๆ ได้
2. ควรมีการวิจัยติดตามผลหลังการฝึก 3 เดือนหรือ 6 เดือน เพื่อดูความคงทนหรือการเปลี่ยนแปลงไปของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ชุดฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคล
3. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองที่ใช้เทคนิคการฝึกอบรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสซึมและแนวคิดเชิงพุทธในงานวิจัยนี้ ไปทดสอบกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ

REFERENCES

- Boonsorn, K. (1999). The result of meditation to mental health. Master of Education Program in Psychology. Faculty of Education, University of Mahasarakham. (in Thai)
- Inhue, S. (1998). The result of meditation practice based on the neo-humanism toward the aggressive behavior of lower - secondary school students. Master of Education Program Educational Psychology and Guidance. Faculty of Education, Chiangmai University. (in Thai)
- Jain , S.L. et al. (2007). A randomized controlled trial of mindfulness meditation versus relaxation training: effects on distress, positive states of mind, rumination, and distraction. *Annals of Behavioral Medicine*, 33(1), 11-21.
- Mascaro, J.S. (2011). A longitudinal investigation empathic behavior and neural activity and their modulation by compassion meditation. Ph.D Program in Anthropology. Faculty of the James T. Laney School of Graduate Studies, Emory University.
- National Health Act. (2007). National Health Act. Retried March 7, 2007, from <http://www.thaihealth.or.th/> (in Thai)
- PhrakhruSrisutasopon (Ngeng Chatamethi). (2006). The gratitude in the condition of morality uphold society in the Buddhism perspective. M.D. Program in Buddhism, Faculty of Philosophy, Chulalongkornrachawithayalai University. (in Thai)
- Phrapromkunaporn (P.O.Payutto). (2010). Dictionary of Buddhism technical terms collection copy. 15th edition. Bangkok: Sahathummic Publishing. (in Thai)
- Phrapromkunaporn. (P.O. Payutto). (2011). Dictionary of Buddhism pra-muan-dhaama.pd. Retrived March 7, 2011, from <http://vdocuments.mx/dictionary-of-buddhism-pra-muan-dhama.html>. (in Thai)
- Prarathhajariya, K., & Leowarin, U. (2015). Research and development of the Buddhist mind training module enhancing the Psychological and Buddhist characteristics of the university students. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University. (in Thai)
- Royal Institute. (2013). Royal Institute Dictionary (version 2011), the Celebrations on the Auspicious Occasion of His Majesty the King's 84th Birthday Anniversary. Bangkok: Siri Wattana Inter-Print Limited. (in Thai)
- Sarkar, Prabhat Ranjan. (1982). The liberation of intellect: neohumanism. Kolkata: Ananda Marga Publications.

Secretariat Office of the Teachers Council of Thailand, Ministry of Education. (2006). Career guide in education. Bangkok: Kurusapa Publisher Ladproa. (in Thai)

Siripunyawong, C. (2007). Development of non-formal education learning model to enhance mental health by using the principles of Neo-Humanists and Learning Contracts. Ed.D. Program in Non-Formal Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)

Thai Health Promotion Foundation. (2010). Well being. Retrieved March 7, 2010, from <http://www.thaihealth.or.th/>. (in Thai)

The Free Dictionary. (2008). The free dictionary: dictionary, encyclopedia and thesaurus. Retrieved December 5, 2008, From <http://www.thefreedictionary.com/humbleness>.

.....

Research Article

A STUDY AND RISK ANALYSIS OF HIGH - RISE BUILDINGS IN NONTHABURI

Duangta Saranrom^{1*} and Aphiradee Saranrom²

Faculty of Business, Rajapruk University, Nonthaburi, Thailand^{1*}

Faculty of Business Administration, Sukhothai Thammathirat Open University Nonthaburi, Thailand²

Email: dr.tavru@hotmail.com^{1*}

Received: 2018-03-29

Revised: 2018-06-30

Accepted: 2018-09-12

ABSTRACT

This research aims at identifying the risk factors in the construction of high-rise buildings in Nonthaburi, which affects significantly construction business. The results were analyzed to determine an approach to control the risk to reduce the risk and enhance the work efficiency. In this study, the experts from for 5 projects were interviewed. Most of the experts are project managers with more than 8-year experience and graduate level. Consequently, the interview results are considered reliable. The analysis of 85 events shows that there are 42 extremely high-risk events, 26 high-risk events, 12 medium risk events and 5 low-risk events. Following is the high-risk factors: architecture, building system, structure, documentary, preparation, and contract. Different levels of risk. Solutions for the risk management consists of 6 ways based on prevention, trace, treatment and recommendation concept. Following the 6 ways, the risk opportunity could be reduced. The proposed solution approach could reduce the risk opportunity and enhance the work quality and efficiency.

Keywords: construction, high-rise buildings, Nonthaburi

INTRODUCTION

The concept of risk management in projects is miscellaneous and extensive with some of the definitions having a focal point in the decision-making process. Risk management had their distinctive foundations in the insurance industry in the USA since the 1940s. As a result of facing a world of uncertainty, risk management has arisen to be a vital weapon in the manager's arsenal to face daily businesses in order to obtain a successful risk-taking approach, Hillson (1999). The three main risk management aspects that are integrated to the certain degree are illustrated in Figure 2.1; principles of risk management, frameworks, and processes. In the framework section, it is further subdivided into three key aspects; the components of the framework, different types of frameworks and the differences between the frameworks (Fig.1).

In the context of decision making, many researchers, besides those in the project management field, indicate the importance of risk management in the decision-making process. This prompted Kaplan (1997) to state that the use of the Bayesian probability to decode the probabilistic concepts throughout the decision analysis as part of the risk management, resulting in the "best decision option" instead of an acceptable risk level. The idea that only senior executives make the decision or that merely senior executives decision count, runs contrary to the successful decision-making process as delineated by Drucker (2004). He states that the decision-making process should involve all levels within the organization. An example of the breakdown in the decision-making process is analyzed by Kerzner (2006) in the NASA Challenger tragedy.

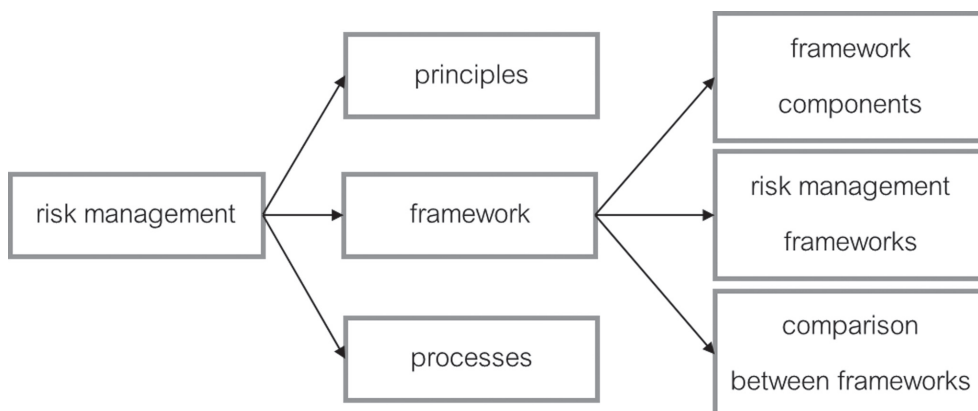

Fig.1 The hierarchical representation of risk management elements

The tragic event occurred due to multiple factors such as launch conditions, mechanical failure, faulty communication, and poor decision making. Initial warnings against the launch were issued by NASA engineers but were disregarded by the management team and the last minute decision to launch resulted in the loss of all seven crew members. Subsequent investigations into the accident found that NASA management concluded that the risk of launching was at an “acceptable” level, fully aware of the unfavorable conditions and warnings for doing so.

The construction projects in all areas are often faced with risks. Management of construction projects for success. Risk management is required prior to construction. During construction and after construction. Successful risk management is planned. The risk is very high at the beginning of the project and gradually decreases as the project progresses. At the beginning of the project, there was not enough information. Make predictions. High chance of error.

Nonthaburi is one of the fastest growing economies in the country. The municipality of Nonthaburi is very fast. During the Great Flood in Bangkok and its vicinity in 2011, people migrated. To stay in a large quantity. Especially in Nonthaburi Municipality. Nonthaburi City Municipality

There are many construction projects such as high-end condominiums, resorts, and air-condominiums. It is a place where real estate investors are interested in investing a lot.

Ranking or prioritizing hazards is one way to help determine which risk is the most serious and thus which to control first. Priority is usually established by taking into account the employee exposure and the potential for the incident, injury or illness. By assigning a priority to the risks, you are creating a ranking or an action list.

There is no one simple or single way to determine the level of risk. Nor will a single technique apply in all situations. The organization has to determine which technique will work best for each situation. Ranking hazards require the knowledge of the workplace activities, the urgency of situations, and most importantly, objective judgment.

For simple or less complex situations, an assessment can literally be a discussion or brainstorming session based on knowledge and experience. In some cases, checklists or a probability matrix can be helpful. For more complex situations, a team of knowledgeable personnel who are familiar with the work is usually necessary.

As an example, consider this simple risk matrix. Table 1 shows the relationship between probability and severity.

Table 1 Risk Matrix

Probability	High			
	Med.			
	Low			
		Low	Med.	High
		Severity		

Source: Council of Engineers, the CSA Standard Z1002 (2017)

Severity ratings in this example represent:

High: major fracture, poisoning, significant loss of blood, serious head injury, or fatal disease.

Medium: sprain, strain, localized burn, dermatitis, asthma, injury requiring days off work.

Low: an injury that requires first aid only; short-term pain, irritation, or dizziness.

Probability ratings in this example represent:

High: likely to be experienced once or twice a year by an individual.

Medium: may be experienced once every five years by an individual.

Low: may occur once during a working lifetime.

The cells in Table 1 correspond to a risk level, as shown in Table 2.

Table 2 Risk ratings

Description	Colour Code
Immediately Dangerous	
High Risk	
Medium Risk	
Low Risk	
Very Low Risk	

Source: Council of Engineers, the CSA Standard Z1002 (2017)

These risk ratings correspond to recommended actions such as:

Immediately dangerous: stop the process and implement controls.

High risk: investigate the process and implement controls immediately.

Medium risk: keep the process going; however, a control plan must be developed and should be implemented as soon as possible.

Low risk: keep the process going, but monitor regularly. A control plan should also be investigated.

Very low risk: keep monitoring the process.

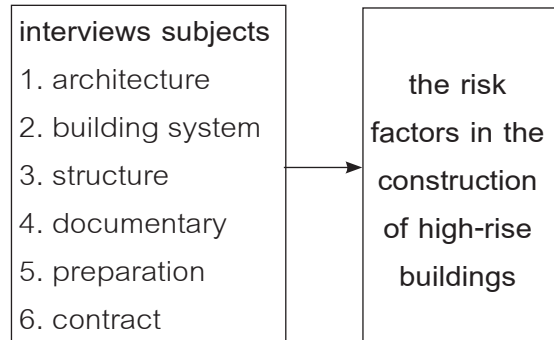
RESEARCH OBJECTIVE

1. To identify the risk of a building (from 8th floor up) in Nonthaburi Municipality.
2. To evaluate and analyze the risk of building construction in Nonthaburi Municipality as well as risk control methods.
3. To prioritize risk factors.

RESEARCH SCOPE

1. Collect data for 5 projects that are under construction.
2. Prepare documents for interviews
3. Conduct expert interviews
4. Analyze results from interviews
5. Summary of research results

CONCEPTUAL FRAMEWORK

METHODOLOGY

The main purpose of this study to identify the risk of high-rise buildings in Nonthaburi Municipality.

The researcher will gather various risk factors from the designer, contractor, project manager. And project operations. Both projects are underway and completed. The project has been completed and the risk assessment and risk control methods for the construction of high buildings in Nonthaburi Municipality are due to many factors such as coastal areas. Foreign Investors Season is different from other areas. This research focuses on the identification of risk factors, the importance of risk in the area.

Prepare Risk Structure.

The WBS structure is structured by identifying the risk factors that are collected and what is happening in the construction of high-rise buildings.

Data were collected and collected using interview.

Use of the interview is a low cost. The data are collected and collected in two parts.

The first section will ask for general information such as experience, high-rise buildings, qualifications, positions in the company, affiliated companies.

The second part is the risk experience within the project and the solution to the problem. The researcher will have a section and a section for the project manager to fill out the interview.

RESEARCH RESULTS AND DISCUSSION

RESEARCH RESULTS

This study is a study of the risk factors affecting the construction of high buildings in Nonthaburi Municipality. Five projects were investigated and interviewed by experts, including project owners, project managers, project managers and project managers. The results are summarized as follows.

1. The main factors affecting the construction of high-rise buildings in Nonthaburi municipality are divided into 16 groups: general requirements, site, concrete, plastering, reinforcement, woodwork, Window, Finishing, Specialized,

Machine, Interior, Special Construction, Mechanical, Building, and power.

2. The 15 main categories (85 sub-categories) show that each category has high risks for different types of work, including structural, architectural, interior and building systems. The results also show that the preparation section also contributed to the delayed construction projects. High-risk rankings are as follows: architecture, building systems, building structures, preparatory works, interior works, and documentation.

3. The maximum risk for each group is as follows.

3.1 General requirements: Unfair jobs with a contractor.

3.2 Workplace: Workers contractor shortage, heavy rain, rising material prices, frequent malfunctioning machinery.

3.3 Concrete Work: Shortage of Material Not enough concrete with low labor productivity contractors.

3.4 Plastering: lack of attention to quality work.

3.5 Steel reinforcement: Cannot select the subcontractor to suit the job.

3.6 Woodwork: There are frequent changes.

3.7 Moisture and heat protection: lack of specialized technical skills.

3.8 Doors and windows: waiting to be left at the factory.

3.9 Texture: Substandard material quality, such as tile deflection.

3.10 Specific work: Material is damaged during storage.

3.11 Interior Decoration: Absence of detail that makes the price estimate wrong.

3.12 Special Construction: Modern Technology Needs.

3.13 Elevator system: Slow data from the designer.

3.14 Mechanical work: have to buy machinery from abroad.

3.15 Electrical work: Design that lacks sufficient and unclear information.

DISCUSSION

Nonthaburi municipality area is highly competitive. Both contractors in Bangkok. and local contractors. In addition

to the investment in real estate, there are many buildings. Both domestic and foreign investors. The data collected in the research is rather difficult, with the fear that the results of the interview will affect the competition. The study did not consider it. Law, soil and digging It will play a role in the construction of Nonthaburi municipality area in the near future.

SUGGESTIONS AND RECOMMENDATIONS

A risk is a problem in every construction project. Whether small or large. The study of various risk factors helps to know the pattern and the solution to the problem, but the solution really depends on the personal experience of the individual. Risk factors should be carefully researched with sufficient timeframes to obtain the right information.

REFERENCES

- Drucker, P. F. (2004). The effective executive. Australia: Wadsworth.
- Hillson, D. A. (1999). Business uncertainty: threat or opportunity. ETHOS magazine. 13(6), 14-17.
- Kaplan, S. (1997). The words of risk analysis. risk analysis. 17(14), 407-417.
- Kerzner, H. (2006). Project management logic puzzles. NY: John Wiley & Sons. Council of Engineers, the CSA Standard Z1002 (2017)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรม และนวัตกรรมดิจิทัลไปปฏิบัติ

FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF THE IMPLEMENTATION OF DIGITAL PARK THAILAND POLICY

ณัฐฐา เกิดทรัพย์

Natta Kertsup

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Bachelor of Public Administration Program in Public Administration, Phranakhon Rajabhat University,

Bangkok, Thailand

Email: nattaa009@gmail.com

Received: 2018-11-06

Revised: 2018-11-06

Accepted: 2018-12-01

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลไปปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันนโยบาย ให้ผู้ปฏิบัติปฏิบัติตามนโยบาย และผู้ได้รับผลจากนโยบาย ได้รับรู้ เข้าใจ ยอมรับ และสร้างทัศนคติที่ดีอันจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้ นโยบายได้รับความสำเร็จในที่สุด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลไปปฏิบัติ 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 2) ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ 3) แนวโน้มของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย และสมรรถนะในการนำนโยบายไปปฏิบัติ บทความนี้จึงขอเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลไปปฏิบัติเพื่อทำให้ทราบแนวโน้มและการคาดการณ์ในการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลไปปฏิบัติ

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ การนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล

ABSTRACT

The study of factors affecting success of implementation of Digital Park Thailand policy is significant in driving policy to workers who work follow policy and workers who were involve by this policy to know, understand, accept and build good attitude that was the tool to achieve success in policy implementation. The study points were 3 main aspects; 1) factors affecting success of the implementation of Digital Park Thailand policy, 2) process model of the implementation of Digital Park Thailand policy, and 3) the trend of the implementation of Digital Park Thailand policy which related between policy and implementation capacity. This article would like to present factors affecting success of implementation of Digital Park Thailand policy for knowing the trend and predicting in implementation of Digital Park Thailand policy.

Keywords: success factors, policy implementation, Digital Park Thailand policy

บทนำ

สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศไทยมีแนวโน้มจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง และฉับพลันในหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออนาคตในการพัฒนาประเทศไทยเป็นอย่างมาก สถานการณ์ภายในประเทศไทยในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะในเชิงโครงสร้างทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งที่เป็นจุดแข็งและเป็นจุดอ่อน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตทั้งจากภายในและภายนอกชี้ให้เห็นการประเมินโอกาสและประเมินความเสี่ยงของประเทศไทยในด้านต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญคือการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาในระยะยาว ซึ่งต้องมีการ

กำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้บรรลุซึ่งเป้าหมายการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในทุกด้าน คนในชาติมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่งคั่ง และประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน (National strategy 20 years 2017 - 2036, 2017)

การดำเนินนโยบายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศอย่างเสรีนับเป็นกลไกที่มีความสำคัญมากขึ้นในการเพิ่มศักยภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ด้านอื่นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้า

เพื่อสร้างพลังอำนาจการต่อรองและพลังอำนาจทางเศรษฐกิจเกิดมากขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของโลก รวมทั้งเป็นการปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ด้วย การแข่งขันในเวทีโลกเป็นทั้งการแข่งขันระหว่างกลุ่มที่จับมือกันและขณะเดียวกันก็แข่งขันกันเองภายในกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกดังกล่าวได้สร้างโอกาสทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และการเมืองสำหรับประเทศไทยเอง ก็ได้รับประโยชน์ในการขยายตลาดขยายฐานการผลิตและบริการรวมถึงการใช้เทคโนโลยีสูงขึ้นจึงมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้น และได้ก้าวขึ้นเป็นประเทศรายได้ปานกลางชั้นสูง รวมถึงมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมสูงขึ้น ทั้งนี้ โอกาสที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ความร่วมมือระหว่างประเทศและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเมื่อประกอบเข้ากับจุดแข็งของประเทศไทยที่มีฐานการผลิตและบริการที่สำคัญหลายสาขาและมีที่ตั้งที่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นประตูสู่เอเชียที่สำคัญได้ นับเป็นโอกาสที่จะใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกมากขึ้นภายใต้การกำหนดเป้าหมายหรือตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยให้มีความท้าทาย ซึ่งจะทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากจุดแข็งให้เกิดผลต่อการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ (National strategy 20 years 2017 – 2036, 2017)

นโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ต่อยอดความสำเร็จมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard

ซึ่งดำเนินมาตลอดกว่า 30 ปีที่ผ่านมา โดยครั้งนี้สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีเป้าหมายหลักในการเติมเต็มภาพรวมในการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งจะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยในระยะแรกจะเป็นการยกระดับพื้นที่ในเขต 3 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพผ่านกลไกการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการ (Eastern Economic Corridor Office, 2016) ได้มีมติให้เห็นชอบต่อหลักการและแนวทางการจัดตั้งเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล และมอบหมายให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จัดทำการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล รวมถึงจัดทำแผนแม่บทการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล ทั้งนี้ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้มอบหมายให้บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (CAT) ร่วมกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย การศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในการประกาศ “เขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและ

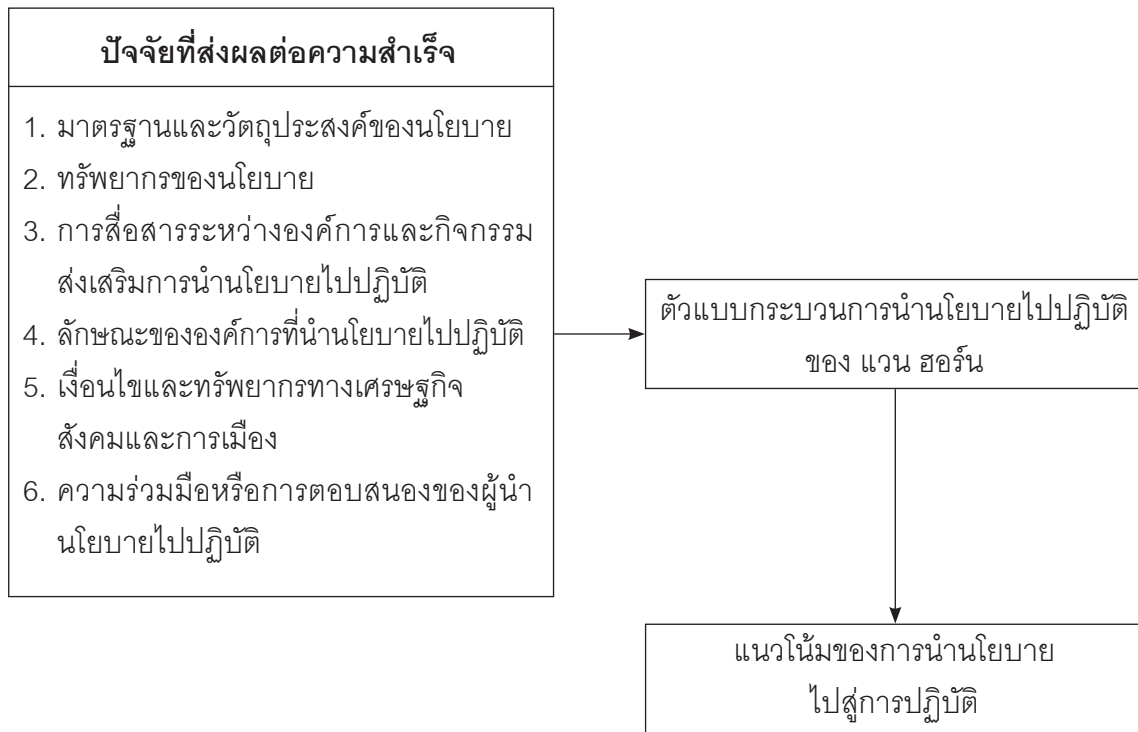
นวัตกรรมดิจิทัล” พร้อมทั้งนำรายงานผลการศึกษาดังกล่าวเผยแพร่และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่เกี่ยวข้องต่อไป (Ministry of Digital Economy and Society, 2017)

การศึกษาปัจจัยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาองค์ประกอบของนโยบายสาธารณะ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ ถือเป็นขั้นตอนหลักเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันนโยบายให้ผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ได้รับผลจากนโยบาย ได้รับรู้ เข้าใจ ยอมรับ และสร้างทัศนคติที่ดีอันจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้นโยบายได้รับความสำเร็จในที่สุด ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ผู้มอบและผู้รับนโยบายจะต้องมีความชัดเจนเรื่ององค์ประกอบของนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับนโยบายจะต้องเข้าใจและสามารถแปลความหมายของนโยบายได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ เนื่องจากโดยทั่วไปนโยบายขาดความชัดเจนในบางส่วนในการนี้ องค์ประกอบของนโยบายจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้มอบนโยบายตระหนักถึงความชัดเจนในนโยบายที่ตนกำหนดขึ้น อันจะทำให้ผู้รับ

นโยบายเข้าใจชัดเจนและรับนำไปตีความและจัดทำเป็นนโยบายรองและแผนปฏิบัติงานขึ้น (Rugchatjaroen, 2016) ในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้ผู้รับนโยบายสามารถแยกแยะส่วนสำคัญของนโยบายและแปลความหมายได้ถูกต้องชัดเจนขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายใหญ่ให้เป็นนโยบายย่อยหรือการแปลงนโยบายให้เป็นแผนปฏิบัติจะต้องจัดวัตถุประสงค์แนวทางดำเนินการและกลไกให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน

กรอบในการวิเคราะห์

กรอบในการวิเคราะห์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลไปปฏิบัติจากการทบทวนวรรณกรรมของ Pressman & Wildavsky (1973), Williams (1971), Meter & Horn (1975) และ Sabatier & Mazmanian (1980) มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติใน 4 ประเด็นหลัก คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 2) ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ 3) แนวโน้มของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบในการวิเคราะห์

เนื้อหา

การศึกษาตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ

จากการทบทวนผลงานทางวิชาการของนักวิชาการด้านนโยบายสาธารณะ พบว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติมีความหมายหลากหลายมิติของ Pressman & Wildavsky (1973), Williams (1971), Meter & Horn (1975) และ Sabatier & Mazmanian (1980) ได้อธิบายว่าการแปลงนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติหรือการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นเป็นกระบวนการของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มีการกำหนดไว้ก่อนหน้านี้แล้ว เป็นการดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในภาครัฐ

หรือเอกชน มีความพยายามที่จะตัดสินใจความสามารถขององค์กรในการรวบรวมคนและทรัพยากรในหน่วยงานและกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และเป็นนโยบายพื้นฐานอาจอยู่ในรูปของกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรี เช่นเดียวกับ ชรัส ปุณณัสสะ (Punnassa, 2010) มยุรี อนุমানราชชน (Anumanratchathon, 2013) กล้า ทองขาว (Tongkow, 2008) และ สมบัติ อัมรธัญวงศ์ (Thamrongthanyawong, 2007) ที่ได้กล่าวถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ปรากฏการณ์เป็นจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการ

น่านโยบายไปปฏิบัติ เพื่อเป็นบทเรียนและพัฒนาแนวทาง สร้างกลยุทธ์ เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพและความสามารถขององค์กร และกลุ่มบุคคลที่น่านโยบายไปปฏิบัติ ให้สามารถจัดการและประสานกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย อีกทั้งเป็นการแปลงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบายซึ่งอาจเป็นกฎหมายหรือคำสั่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีให้เป็นแนวทาง แผนงาน และโครงการกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม รวมทั้งพยายามที่จะตัดสินใจความสามารถในการรวบรวมคนและทรัพยากรทางการบริหาร และกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการน่านโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการน่านโยบายไปปฏิบัติมีปัจจัยสำคัญหลายประการ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการน่านโยบายไปปฏิบัติ ในที่นี้ผู้เขียนขอเสนอเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องสำคัญ ดังนี้

Meter & Horn (1975) ได้ศึกษาถึงการน่านโยบายไปปฏิบัติ ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการน่านโยบายไปปฏิบัติ มี 6 ตัวแปร ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและสมรรถนะ ในการน่านโยบายไปปฏิบัติ ก็คือมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายทรัพยากรของนโยบาย การสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมส่งเสริมการน่านโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะขององค์กรที่น่านโยบายไปปฏิบัติ เงื่อนไขและทรัพยากรทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และความร่วมมือหรือการตอบสนอง

ของผู้น่านโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้ Meter & Horn (1975) ได้พัฒนากลอบแนวคิดของเรื่องนโยบายร่วมกับ Sharkansky (1970) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการน่านโยบายไปปฏิบัติ ทางด้านสภาพแวดล้อมของระบบที่ช่วยกระตุ้นผู้ปฏิบัติงาน และกระตุ้นให้เกิดผลผลิตของงานที่ผู้ปฏิบัติงานต้องทำ ความต้องการและทรัพยากรที่ถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมที่ส่งไปยังผู้กำหนดนโยบาย กระบวนการแปลงสภาพ ประกอบด้วย โครงสร้างอย่างเป็นทางการ และกระบวนการของรัฐที่จะใช้แปลงความต้องการและทรัพยากรให้เป็นนโยบายสาธารณะ นโยบายที่มีเป้าหมายเจตนาหรือคำสั่งไปยังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน สมรรถนะของนโยบายที่เป็นตัวชี้วัดถึงระดับของการตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมาย และผลสะท้อนกลับของนโยบายซึ่งสะท้อนกลับไปยังกระบวนการแปลงสภาพในลักษณะของความต้องการและทรัพยากร เพื่อให้เกิดการแปลงสภาพต่อไปและ Sabatier & Mazmanian (1980) พบว่าการระบุถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการน่านโยบายไปปฏิบัติ นั้น แบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ 1) ความสามารถในการแก้ไข ปัญหาของนโยบาย ก็คือการนำทฤษฎีในทางวิชาการมาใช้ให้ถูกต้องเพื่อเป็นแนวทาง 2) ความสามารถของนโยบายที่ช่วยกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงานให้เกิดการบรรลุผลสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้ คือนโยบายอยู่ภายใต้ทฤษฎีที่มีเหตุผลมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และ 3) ผลกระทบโดยรวมของตัวแปรด้านอื่น ๆ ที่มีต่อการสนับสนุนในการดำเนิน

นโยบายให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือการสนับสนุนจากผู้นำ การสนับสนุนจากประชาชน และมีความสนใจของสื่อมวลชนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับ Edwards (1980) และ Horn (1979) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้แก่แนวคิดในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ดีในส่วนของคุณข้อมูลและการสนับสนุนมีความซับซ้อนระหว่างหน่วยงาน มีความเพียงพอของทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก อำนาจในการสั่งการ ข้อมูลสิ่งสนับสนุน การจ้างบุคลากร สิ่งจูงใจ และสุดท้ายโครงสร้างของระบบราชการ และลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ คือความสามารถของบุคลากร ทักษะคติของผู้ปฏิบัติหรือผู้บริหาร การสนับสนุนจากผู้ปฏิบัติระดับล่าง และการบังคับใช้บรรทัดฐาน สิ่งจูงใจ และการลงโทษ

นอกจากนี้ พีระพงศ์ ภักดิ์ศรี (Phakkhiri, 2012) และ วรเดช จันทรศร (Chandarasorn, 1997) ได้อธิบายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ วิเคราะห์สาเหตุ คือ ปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมผู้บริหาร ทรัพยากรและเวลาที่เพียงพอ การผสมผสานทรัพยากรนโยบายควรอยู่บนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎี สาเหตุ และผลที่มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือได้ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย งานที่ได้รับมอบหมายต้องมีความชัดเจน การสื่อสารและการประสานงาน และสุดท้ายคือการปราศจากการต่อต้านและคัดค้าน รวมทั้งนโยบายได้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับ

การใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจของแต่ละคนเป็นสำคัญ ความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติพิจารณาได้จาก 3 แนวทาง คือ แนวทางแรก การพิจารณาความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติจากความร่วมมือที่ผู้รับนโยบายไปปฏิบัติมีต่อผู้ออกคำสั่งหรือผู้กำหนดนโยบาย ความร่วมมือระดับสูงจะส่งผลให้ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้สูงตามไปด้วย แนวทางนี้มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของระบบราชการเป็นสำคัญ แนวทางที่สองเป็นการพิจารณาจากการบรรลุผลการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ตามภาระหน้าที่ขององค์การที่รับผิดชอบ ด้วยความราบรื่นไม่มีปัญหาแนวทางนี้มีข้อจำกัดทางด้านสภาพความเป็นจริง การที่นโยบายที่ได้รับการนำไปปฏิบัติส่วนใหญ่ย่อมพบปัญหาความขัดแย้ง และแนวทางที่สามเป็นการพิจารณาจากการที่นโยบายนั้นก่อให้เกิดผลการปฏิบัติในระยะสั้นหรือก่อให้เกิดผลกระทบตามที่พึงปรารถนา

ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

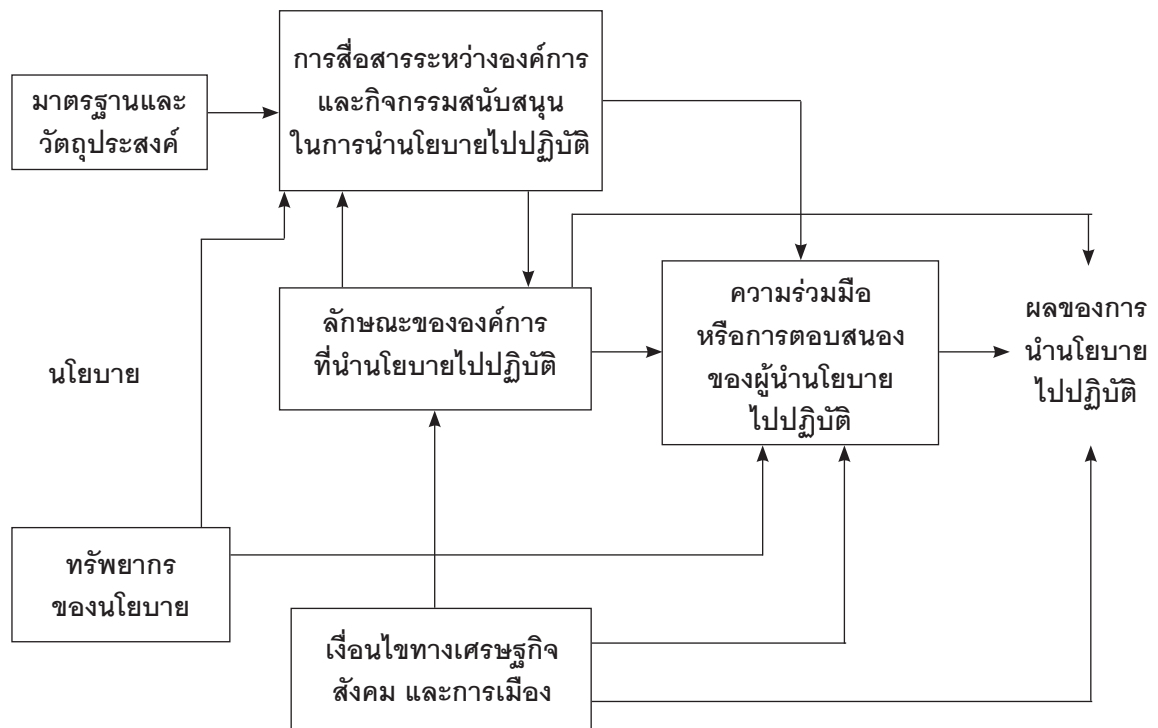
ในส่วนนี้ผู้เขียนนำเสนอตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติของแวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น ที่เรียกว่า ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ แล้วนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล (Digital Park Thailand) ดังนี้

ตัวแบบของ Meter & Horn (1975) มีตัวแปรทั้งสิ้น 6 ตัวแปร ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย และสมรรถนะในการนำนโยบาย

ไปปฏิบัติ ตัวแบบนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีต่อกัน และความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม ซึ่งได้รับการพิสูจน์ในเชิงประจักษ์แล้ว ตัวแปรอิสระที่อยู่ในตัวแบบนี้ประกอบไปด้วยตัวแปรดังภาพต่อไปนี้

จากภาพจะเห็นได้ว่ามีตัวแปรทั้งสิ้น 6 ตัวแปร คือ

1. มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย (policy standards and objectives) เป็นสิ่งสำคัญที่จะตัดสินว่านโยบายมีสมรรถนะมากน้อยเพียงใด ในการกำหนดตัวชี้วัดของ

ภาพที่ 2 ตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ที่มา: Meter & Horn (1975)

สมรรถนะของนโยบายเป็นสิ่งที่ต้องทำเป็นอันดับแรก ก็คือ มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายจะต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงจากการศึกษาจะเห็นได้ว่านโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลนั้นมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความเป็นจริงแต่อาจจะไม่สามารถวัดได้ คือ 1) ยกกระดับขีดความสามารถให้กับอุตสาหกรรมดิจิทัลไทย สนับสนุน ส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล 2) ดึงดูดการลงทุนและส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน ในธุรกิจดิจิทัลที่สำคัญของภูมิภาค พร้อมกับเชื่อมโยงอุตสาหกรรมดิจิทัลของไทยกับระบบการค้าของโลก 3) ส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจดิจิทัลเริ่มต้น (digital tech startup) เปลี่ยนบทบาทของการเป็นประเทศผู้ใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล มุ่งสู่การพัฒนานวัตกรรมธุรกิจดิจิทัลเพื่อสร้างโอกาสในตลาดโลก และเป็นพื้นฐานรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมใหม่ทั่วประเทศในอนาคต 4) สร้างบุคลากรดิจิทัลที่เพียงพอและมีคุณภาพสำหรับนักลงทุนและสามารถรองรับการพัฒนาประเทศในอนาคต ตลอดจนเป็นศูนย์กลางกำลังคนดิจิทัล (digital workforce hub) ของภูมิภาคอาเซียน และ 5) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลของอาเซียน

2. ทรัพยากรของนโยบาย (policy resources) นโยบายยังประกอบไปด้วยทรัพยากรซึ่งหมายความรวมถึงเงินงบประมาณ และแรงกระตุ้นสนับสนุนอื่นๆ เพื่อช่วยให้การนำนโยบาย

ไปปฏิบัติเกิดประสิทธิผล จากการศึกษาจะเห็นได้ว่านโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลนั้นได้พบว่าปัจจัยด้านทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดที่ส่งผลให้นโยบายประสบความสำเร็จคือ การช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ มากกว่าการให้งบประมาณที่เพียงพอ

3. การสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมส่งเสริมการนำนโยบายไปปฏิบัติ (inter-organizational communication and enforcement activities) เป็นการสื่อสารของเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไปยังหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกลำดับชั้นขององค์การ เนื่องจากการสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนอยู่แล้วและผู้สื่อสารก็เป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างให้เกิดการบิดเบือนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ซึ่งการสื่อสารระหว่างองค์การมีความสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นอย่างมาก ประกอบไปด้วยกิจกรรมกระตุ้นและสนับสนุนให้คำแนะนำด้านเทคนิคและความช่วยเหลือโดยหน่วยงานระดับบน เพื่อช่วยเหลือให้หน่วยงานระดับล่างดำเนินการตามที่ต้องการ และหน่วยงานระดับบน อาจพิจารณาให้การสนับสนุนได้หลายรูปแบบ ทั้งผลด้านลบและบวกต่อหน่วยงานระดับล่าง จากการศึกษาจะเห็นได้ว่านโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลนั้น ได้พบว่าการทำงานกับหน่วยงานรัฐ การสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการทำงาน ท่องเที่ยว และอยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน การจัดกิจกรรมชักจูงการลงทุนรูปแบบใหม่เช่นจัดงาน Digital Hackathon เพื่อประชาสัมพันธ์เขต

ส่งเสริม หรือการจัดประชุม สัมมนา ระดับประเทศที่จะทำให้เขตส่งเสริมฯ เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะด้านดิจิทัลขั้นสูง จากสถาบันชั้นนำระดับโลก และมีโปรแกรมแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ฝึกอบรมแบบ on the job training เพื่อสร้างความร่วมมือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนานวัตกรรมด้านดิจิทัล

4. ลักษณะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (the characteristics of the implementing agencies) เป็นลักษณะโครงสร้างอย่างเป็นทางการขององค์การ และลักษณะอย่างไม่เป็นทางการของบุคลากรในองค์การ ลักษณะของหน่วยงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ปริมาณและความสามารถของบุคลากรในหน่วยงาน ระดับของการควบคุมที่เป็นลำดับขั้นในการตัดสินใจ และดำเนินการ ทรัพยากรทางการเมืองของหน่วยงาน ความสามารถในการยืนหยัดของหน่วยงาน ระดับของการสื่อสารแบบเปิด และการเชื่อมโยงอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการของผู้กำหนดนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่านโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลนั้น ได้พบว่ากระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้มอบหมายให้ บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (CAT) ร่วมกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ซึ่งเป็นองค์การอย่างเป็นทางการดำเนินการ นอกจากนี้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ทำหน้าที่ร่วมกับสำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในการชักจูงนักลงทุนกลุ่มเป้าหมายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยแผนการชักจูงการลงทุนกับนักลงทุนเบื้องต้น ก็คือ เกาหลีใต้ อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และได้หวัน

5. เงื่อนไขและทรัพยากรทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (economic, social and political conditions) เป็นการศึกษาผลกระทบต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นปัจจัยทางสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เงื่อนไขและทรัพยากรด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีผลสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมาก ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมจากการศึกษาจะเห็นได้ว่านโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลนั้น พบว่าผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในเขตพื้นที่ของโครงการในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ด้านคมนาคมขนส่งและนิคมอุตสาหกรรมแล้วนั้น ยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางด้านการสื่อสารความเร็วสูงของไทย เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานีดาวเทียมและสถานีเคเบิลใต้น้ำ ที่เป็นเส้นทางหลักของการเชื่อมโยงไฟเบอร์ออปติกภายในประเทศกับต่างประเทศ จึงทำให้นักลงทุนหรือกลุ่มลูกค้าเป้าหมายในอุตสาหกรรมดิจิทัลทั้งภายในประเทศและต่างประเทศต่างก็เข้ามาร่วมลงทุนในเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

นอกจากนี้การเป็นศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่ อาจจะทำให้มีปัญหาเรื่องของการใช้พลังงาน ไฟฟ้าจำนวนมาก ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ ของไฟฟ้าในชุมชนโดยรอบ โดยคณะทำงาน อยู่ระหว่างการศึกษาทงเลือกที่ดีที่สุดในการ รองรับผลกระทบดังกล่าว เช่น การจัดตั้งโรงไฟฟ้า ขนาดย่อยภายในพื้นที่ และการสร้าง solar farm เพื่อรองรับปริมาณการใช้ไฟฟ้าจำนวนมาก ตลอดจนทางเลือกต่าง ๆ ที่จะช่วยลดผลกระทบ จากคลื่นความร้อนของศูนย์ข้อมูล เช่น การนำ น้ำทะเลมาใช้ประโยชน์ในการลดความร้อน ซึ่งเป็นการศึกษาในรายละเอียด และการประเมิน ผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมอย่างละเอียดร่วมกับการ นิคมอุตสาหกรรม

6. ความร่วมมือหรือการตอบสนอง ของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (the disposition of implementors) ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น มีส่วนสำคัญและถือว่าเป็นปัจจัยที่ส่ง ผลต่อผลลัพธ์ของนโยบายมากที่สุดปัจจัยหนึ่ง องค์ประกอบของปัจจัยนี้เน้นไปที่ตัวผู้ปฏิบัติ ซึ่งมี 3 ประการ คือการรับรู้และความเข้าใจของ ผู้ปฏิบัติที่มีต่อนโยบายทิศทางในการตอบสนอง ต่อนโยบายของผู้ปฏิบัติ และระดับการยอมรับ ในตัวนโยบายของผู้ปฏิบัติจากการศึกษาของ ผู้เขียนเห็นว่านโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรม และนวัตกรรมดิจิทัลนั้น มีแนวทางการบริหาร จัดการเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรม ดิจิทัล (Digital Park Thailand) ให้ประสบ ความสำเร็จนั้น พิจารณาแนวทางต้นแบบของ เมืองซูโจว (Suzhou National New & Hi-Tech Industrial Development Zone) (SND) และ

เมืองเซินเจิ้น (Shenzhen IoT City) ซึ่งเป็น เขตพัฒนาอุตสาหกรรมดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยี ขั้นสูง ทั้งสองแห่งมีแนวทางการดำเนินงาน ที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ

6.1 การวางรากฐานที่เข้มแข็งให้กับ เขตส่งเสริมอุตสาหกรรมดิจิทัล ด้วยการกำหนด ให้เป็นศูนย์เศรษฐกิจดิจิทัลที่ทันสมัยของ ประเทศ เป็นเขตผ่อนปรนกฎหมายและกฎระเบียบ ข้อบังคับสำหรับการทดสอบทดลองนวัตกรรม ดิจิทัลใหม่ๆ พัฒนาพื้นที่ส่วนกลางและรอบนอก ของเขตส่งเสริมฯ ให้มีการเติบโตไปพร้อมกัน ขยายความร่วมมือและเผยแพร่ความสำเร็จของ ศูนย์เศรษฐกิจดิจิทัลที่ทันสมัยของต่างประเทศ ที่สามารถดึงดูดกำลังคนและการลงทุนในเขต ส่งเสริมฯ สำหรับอุตสาหกรรมที่จำเป็นต้องใช้ เทคโนโลยีขั้นสูง

6.2 พัฒนากำลังคนดิจิทัลรองรับ ความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายและ นักลงทุนที่จะเข้ามาลงทุนในเขตส่งเสริมฯ ด้วยการจัดทำกลยุทธ์ด้านกำลังคนดิจิทัลให้ เพียงพอต่อความต้องการของนักลงทุนในพื้นที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะด้านดิจิทัลขั้นสูง จากสถาบันชั้นนำระดับโลก และมีโปรแกรม แลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญเพื่อการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์

6.3 วางแผนส่งเสริมการพัฒนา อุตสาหกรรมดิจิทัลอย่างครบวงจร โดยให้ความสำคัญในเรื่อง การจัดทำมาตรการส่งเสริมการ ลงทุนและมาตรการส่งเสริมอุตสาหกรรมดิจิทัล การอำนวยความสะดวกให้กับธุรกิจดิจิทัล ที่ต้องการเข้ามาลงทุน ตลอดจนการแก้ปัญหา

อุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการลงทุน การพัฒนาอุตสาหกรรมดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง หรือ สร้างอุตสาหกรรมดิจิทัลยุคใหม่ (new s-curve digital industry) การพัฒนาอุตสาหกรรมดิจิทัลรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การร่วมทุนกับหน่วยงานรัฐ การสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการทำงาน ท่องเที่ยว และอยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน การจัดกิจกรรมชักจูงการลงทุนรูปแบบใหม่ และส่งเสริมอุตสาหกรรมใหม่เพื่อการเติบโตของอุตสาหกรรมดิจิทัลในอนาคต เช่น นานาเทคโนโลยีด้านการประมวลผล พลังงานทางเลือกใหม่ชีวข้อมูล (bioinformatics) เทคโนโลยีการสื่อสารแห่งอนาคต ซอฟต์แวร์และระบบอัจฉริยะ โฮโลแกรมแอนิเมชัน เวอร์ชวลเกมส์ รวมถึงระบบอุตสาหกรรมดิจิทัลที่นำไปใช้บริหารจัดการเมือง รักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

7. แนวโน้มของการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล (digital park thailand) ไปปฏิบัติ นั้น มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนี้

7.1 นโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลได้มีการกำหนดมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายไว้อย่างชัดเจน มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงที่ว่ามีภารกิจระดับขีดความสามารถให้กับอุตสาหกรรมดิจิทัลไทย มีการสนับสนุน การส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล ที่ทำให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนในประเทศไทยได้มากยิ่งขึ้นพร้อมกับเชื่อมโยง

อุตสาหกรรมดิจิทัลของไทยกับระบบการค้าของโลก แล้วยังส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจดิจิทัลเริ่มต้น เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของการเป็นประเทศผู้ใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล และเป็น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมทางด้านทรัพยากรของนโยบายมีเงินงบประมาณ และแรงกระตุ้นสนับสนุนอื่น ๆ มีการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ให้มากกว่าการให้งบประมาณ เน้นการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร สร้างกำลังคนดิจิทัล (digital workforce) ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ โดยมีแนวทางและมาตรการพัฒนากำลังคนทั้งในระยะสั้น และระยะยาว โดยในระยะสั้นจะมุ่งเน้นให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัลต่างประเทศกับบุคลากรดิจิทัลไทย รวมถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างผู้ผลิตเทคโนโลยีดิจิทัลกับอุตสาหกรรมที่เป็นผู้ใช้งาน ผ่านการดำเนินงานของสถาบันธุรกิจดิจิทัล ขณะที่ระยะยาวมุ่งเน้นการสร้างกำลังคนรุ่นใหม่ ที่สร้างนวัตกรรมดิจิทัลขั้นสูง โดยส่งเสริมให้นักศึกษา ทำงานร่วมกับบริษัทเอกชนในลักษณะของ Work-Integrated Labor (WIL) เพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดประสิทธิผล

7.2 การสื่อสารของเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลไปยังหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกลำดับชั้นขององค์กร เนื่องจากการสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนอยู่แล้วและผู้สื่อสารก็เป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างให้เกิดการบิดเบือนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ทางกระทรวงดิจิทัล

เพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้จัดทำการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ชัดเจนมากที่สุด ลักษณะขององค์การที่น่าโนบายไปปฏิบัติ ได้จัดทำแผนแม่บทการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล มีการกำหนดการดำเนินการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ กล่าวคือ ระยะที่ 1 การศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล และระยะที่ 2 แผนแม่บทการดำเนินงานขับเคลื่อน การออกแบบรายละเอียดการก่อสร้าง การบริหารจัดการพื้นที่ และการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กระทรวงฯ ได้มอบหมายให้ บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (CAT) ร่วมกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในการขอประกาศเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล พร้อมทั้งนำรายงานผลการศึกษาดังกล่าวเผยแพร่และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่เกี่ยวข้องต่อไป

7.3 เงื่อนไขและทรัพยากรทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่มีผลกระทบต่อการนำโนบายไปปฏิบัติทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในเขตพื้นที่ของโครงการ ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ด้านคมนาคมขนส่งและนิคมอุตสาหกรรมอยู่แล้ว ยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางด้านการสื่อสารความเร็วสูงของไทย เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานีดาวเทียมและสถานีเคเบิลใต้น้ำที่เป็น

เส้นทางหลักของการเชื่อมโยงไฟเบอร์ออปติคภายในประเทศกับต่างประเทศ ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้การเป็นศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่อาจจะทำให้มีปัญหาเรื่องของการใช้พลังงานไฟฟ้าจำนวนมาก ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของไฟฟ้าในชุมชนโดยรอบ เพื่อรองรับปริมาณการใช้ไฟฟ้าจำนวนมาก ตลอดจนทางเลือกต่าง ๆ ที่จะช่วยลดผลกระทบจากคลื่นความร้อนของศูนย์ข้อมูล และการประเมินผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมอย่างละเอียดรวมกับการนิคมอุตสาหกรรม โดยการเน้นความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้นำโนบายไปปฏิบัติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีความร่วมมือกับบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (CAT) และร่วมมือกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย มีแนวทางในการจัดตั้งเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล ที่เน้นหลักการรับรู้และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติที่มีต่อนโยบาย ทิศทางในการตอบสนองต่อนโยบายของผู้ปฏิบัติ และระดับการยอมรับในตัวนโยบายของผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลนั้น ได้แนวทางการบริหารจัดการเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล ให้ประสบความสำเร็จนั้น พิจารณาแนวทางต้นแบบของเมืองซูโจว (Suzhou National New & Hi-Tech Industrial Development Zone)(SND) และเมืองเซินเจิ้น (Shenzhen IoT City) ซึ่งเป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ทั้งสองแห่งมีแนวทางการดำเนินงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จ โดยเน้นการพัฒนา

แบบบูรณาการ ที่นอกจากจะพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรและชุมชน ซึ่งเป็นกุญแจหลักที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าอย่างยั่งยืนพร้อมกับใส่ใจรักษาสีงแวดล้อมของเมืองให้น่าอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ผ่านความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของเขตส่งเสริมฯ และสามารถรับมือกับแนวโน้มเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สรุป

การคาดการณ์ตามหลักทฤษฎีของการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติที่สำคัญหลายประการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลไปปฏิบัติ ตามตัวแบบของ Meter & Horn (1975) มีตัวแปรทั้งสิ้น 6 ตัวแปร ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและสมรรถนะในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้นนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลมีมาตรฐานและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และสอดคล้องกับความเป็นจริงแต่การเชื่อมโยงระหว่างนโยบายกับสมรรถนะของกำลังคนนั้น อาจจะต้องมีการพัฒนากำลังคนทางด้านการเรียนรู้ทักษะด้านดิจิทัลขั้นสูง จากสถาบันชั้นนำระดับโลก และมีโปรแกรมแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ทรัพยากรของนโยบายและการสื่อสารระหว่าง

องค์กรและกิจกรรมส่งเสริมการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น นโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลมีความพร้อมอยู่แล้วนั้นเนื่องจากมีคำสั่งจากหน่วยงานภาครัฐบังคับใช้ อยู่แล้วนั้นเอง ลักษณะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ที่เน้นความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชนมีการตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งมีการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นส่วนสำคัญให้นโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ได้แก่ วัตถุประสงค์ของนโยบาย ทรัพยากรของนโยบาย การสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมส่งเสริมการนำนโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ เงื่อนไขและทรัพยากรทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

นโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลควรนำแนวโน้มและการคาดการณ์ในการนำนโยบายเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัลไปสู่การปฏิบัติ คือ การพัฒนาสมรรถนะหลักเช่น องค์ความรู้ ทักษะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง บุคลิกลักษณะประจำบุคคล และแรงจูงใจ หรือ แรงผลักดันและความสามารถทางเทคโนโลยี เป็นต้น การพัฒนากำลังคนจะต้องพัฒนาเพื่อเข้าสู่สังคมดิจิทัล ทักษะด้านดิจิทัลขั้นสูง จากสถาบันชั้นนำระดับโลก และมีโปรแกรมแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้

REFERENCES

- Charat, P. (2010). Success in implementing good corporate governance policy in the Northeast. Doctor of Public Administration Program in Public Administration ValayaAlongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage. (in Thai)
- Eastern Economic Corridor Office. (2016). Development plan for Eastern Economic Corridor. Bangkok: Eastern Economic Corridor Office. (in Thai)
- George, C.E. (1980). Implementing public policy. Washington, D.C. : Congressional Quarterly Press.
- Kla, T. (2008). Public policy planning and unit plan 6: policy implementation. Nonthaburi: SukhothaiThammathirat University. (in Thai)
- Krish, R. (2016). Using the Thai free television channel's website for promoting political participation in Thai society. Journal of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University. 35(5), 1-10.(in Thai)
- Mayuree, A. (2013). Public policy. Bangkok: Expernet. (in Thai)
- Ministry of Digital Economy and Society. (2017). Study on the appropriateness of the establishment of special economic zones, industrial promotion zones and digital innovations. (Digital Park Thailand). Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). National strategy 20 years 2017 – 2036. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board. (in Thai)
- Perapong, P. (2012). Organization and innovation in organization handout course. Master of Public Administration Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Pressman, L., & Wildavsky, B. (1973). Implementation. 2nd edition. CA: University of California.
- Sabatier, P., & Mazmanian, D. (1980). The implementation of public policy: a framework of analysis. Policy Studies Journal Content. 5(32), 37.
- Sharkansky, I. (1970). Policy analysis in political science. Chicago: Markham.
- Sombat, T. (2007). Public policy: concept, analysis and process. Bangkok: National Institute of Development Administration. (in Thai)

- Van, M., & Van, H. (1975). The policy implementation process: a conceptual framework. *Administration and society*. 6 (5), 445 – 486.
- Voradej, C. (1997). Policy Implementation. Bangkok: Companion Blog and Printing. (in Thai)
- Williams,W. (1971). Social policy research and analysis: the experience in the federal social agencies. NY: American Elsevier Publishing Co.
-

Gay OK Bangkok การเล่าเรื่องจริงของเพศนอกกลุ่มในวัฒนธรรมป๊อป

GAY OK BANGKOK, THE STORY TELLING OF QUEER IN POP CULTURE

เบญจรงค์ ธีระพลิกะ

BENJARONG TIRAPALIKA

หลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการสื่อสาร คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

พิษณุโลก ประเทศไทย

Program of Communication, Faculty of Business Economic and Communication, Naresuan University,

Phitsanulok, Thailand

Email: Tirapalikab@gmail.com

Received: 2017-09-04

Revised: 2018-05-18

Accepted: 2018-06-01

บทคัดย่อ

แนวคิดเรื่องการเล่าเรื่องนั้นมีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยที่การศึกษาเรื่องการเล่าเรื่องทั้งหมดศึกษาเพื่อให้ทราบกระบวนการเล่าเรื่อง โครงเรื่อง ความขัดแย้ง แก่นเรื่อง ลักษณะและบุคลิกภาพตัวละคร จาก มุมมองการเล่าเรื่อง และมีการศึกษาเรื่องสัญลักษณ์พิเศษที่ภาพยนตร์หรือซีรีส์เรื่องนั้น ๆ ใช้ในการดำเนินเรื่อง เช่นเดียวกันกับซีรีส์เรื่อง Gay OK BKK (2560) ซึ่งมีการเล่าเรื่องโดยอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ โดยศึกษาโครงเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องเล่า และที่ยิ่งไปกว่านั้นซีรีส์เรื่องนี้ยังถูกสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่สังคมไทยเปิดรับเรื่องราวของเพศนอกกลุ่มมากขึ้น ซึ่งซีรีส์เรื่องนี้พยายามนำเสนอชีวิตในแง่มุมที่ยังไม่เคยมีซีรีส์ หรือภาพยนตร์เรื่องใดก็ตามเคยทำมาก่อน รวมทั้งบริบทที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

คำสำคัญ: การเล่าเรื่อง เพศนอกกลุ่ม วัฒนธรรมประชานิยม

ABSTRACT

The concept of narrative has been continuously studied, whereas the study of all narrative studies for understanding narrative process, the storyline, the controversy, theme, characteristic and personality of characters, scene, viewpoint of storytelling and the study of special symbols in the movies or series that run the story. The Gay OK BKK series (2017), which is narrated by various elements, due to the study of the plot which was a key element of the narrative. Moreover, the series is produced in period that Thai society was more open to Queer. The series is trying to present real life that has never had in any series, or any movies have ever done before, including reality context in society.

Keywords: narrative, LGBT, popular culture

บทนำ

วัฒนธรรมป๊อป หรือ popular culture หมายถึง วัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ซึ่งแพร่หลายและคนในสังคมทั่วไปชื่นชอบ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวัฒนธรรมมวลชน (mass culture) มักเกี่ยวข้องกับความบันเทิง การกีฬา การสื่อสาร โทรทัศน์ ภาพยนตร์และเพลงสมัยใหม่ ซึ่งต่างกับวัฒนธรรมชั้นสูง (high culture) ของคนที่มีการศึกษาสูง เช่น ดนตรีคลาสสิก กฎหมายแบบลึกลับ กวีนิพนธ์ การคิดวิเคราะห์ที่สามารถจับต้องได้ ฯลฯ ในทัศนะของนักประเพณีนิยม วัฒนธรรมประชานิยมเป็นวัฒนธรรมชั้นต่ำ แต่นักเสรีนิยมและกลุ่มหัวรุนแรงเห็นว่า วัฒนธรรมดังกล่าวสะท้อนรสนิยมที่แท้จริงของคนส่วนใหญ่ นักสังคมวิทยาหันมาสนใจศึกษาวัฒนธรรมประชานิยม เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของสังคมนั้นๆ โดยนักสังคมวิทยาบางกลุ่มเห็นว่าไม่มีวัฒนธรรมประชานิยมที่ชัดเจน (Duangwiset, 2015) มีแต่ผลผลิตของนายทุนหรือบริษัทขนาดใหญ่ที่เป็น

เครื่องมือในการครอบงำความคิดของคนในสังคม วัฒนธรรมสมัยใหม่นี้เป็นผลพวงมาจากการเปลี่ยนแปลงของโลก หรือโลกาภิวัตน์ (globalization) ซึ่งชุดความคิด เทคโนโลยี การสื่อสาร รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดของประชากรที่อาศัยอยู่ในโลกใบนี้มักหมุนเวียนไปมาหรือที่สามารถกล่าวได้ว่าเปรียบเสมือนน้ำที่ไหลหมุนเวียนไปมาจากวัฒนธรรมตะวันตกออกไปสู่วัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันตกไหลไปสู่วัฒนธรรมตะวันออก โดยที่วัฒนธรรมไร้พรมแดนนี้ที่ได้รับและส่งต่อนั้นสามารถเรียกอีกอย่างได้ว่า “วัฒนธรรมประชานิยม” หรือ “วัฒนธรรมสมัยนิยม” โดยแนวคิดหลักของวัฒนธรรมดังกล่าวนี้มาจากกรอบแนวคิดหลังสมัยใหม่ (postmodernism) โดยแนวคิดเรื่องหลังสมัยใหม่เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสุนทรียศาสตร์ หรือองค์ประกอบเชิงนามธรรม ความคิดสร้างสรรค์ งานศิลปะ และที่สำคัญคือ

การปฏิเสธการแบ่งแยกความสูงความต่ำของวัฒนธรรมอีกด้วย (Lattipongpun, 2014)

ดังนั้น แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมประชานิยมจึงเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่จะไม่ยอมรับการแบ่งความสูงต่ำของวัฒนธรรมรวมทั้งสุนทรียศาสตร์ของศิลปะ ความคิด องค์ประกอบต่าง ๆ ด้วย

คำศัพท์คำว่า “popular culture” เริ่มใช้ครั้งแรกในยุคศตวรรษที่ 18 โดยใช้จำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 2 อย่างด้วยกันคือ

1) วัฒนธรรมชั้นสูง (high culture) สามารถอธิบายวัฒนธรรมชั้นสูงได้ว่าเป็นวัฒนธรรมแห่งการใช้เหตุผลของปรัชญาความรู้ ความจริง ความดีความสวยงาม ความปราณีตอย่างมีเอกลักษณ์ ซึ่งหากจะเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมไทยแล้ว ผู้ศึกษาเชื่อว่าวัฒนธรรมชั้นสูงคงเปรียบได้กับการแสดงโขน การรำไทย การแกะสลักผักกิม เครื่องหอม การกรองดอกไม้ รวมทั้งงานกระเบื้องประดับตกแต่งพระบรมมหาราชวัง ที่เป็นเชิงช่างชั้นสูงและมักถ่ายทอดกันในกลุ่มของขุนนางราชสำนักเดิม

2) วัฒนธรรมชั้นต่ำ (low culture) นั้นหมายถึงวัฒนธรรมที่ตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมชั้นสูงแทบทั้งสิ้น เหตุที่กล่าวเช่นนั้นเพราะวัฒนธรรมชั้นต่ำ เป็นวัฒนธรรมที่ไร้เหตุผลทางปรัชญามาประกอบ รวมทั้งเป็นวัฒนธรรมที่ไหลไปมาอย่างรวดเร็ว ไม่มีความปราณีตและแบบแผนตายตัวในการปฏิบัติ ฉะนั้นวัฒนธรรมชั้นต่ำ จึงเรียกได้คืออย่างว่า “วัฒนธรรมประชานิยม” เพราะวัฒนธรรมนี้เป็นวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นโดยชาวบ้าน หรือเป็นตัวตนของประชาชน

อย่างแท้จริง (Williams, 1976; Macdonald, 1953) แต่หากในวัฒนธรรมประชานิยมแล้ว ตัวอย่างที่ดีตัวอย่างหนึ่งคือซีรีส์ (ละครชุด) เรื่อง Gay OK Bangkok เหตุที่มุ่งศึกษาซีรีส์เรื่องนี้เพราะเป็นเรื่อง “เพศนอกกลุ่ม” หรือในที่นี้หมายถึง “Gay” หากอธิบายคำว่าเพศนอกกลุ่มเหมือนที่นำเสนอมาจากบทความหลายชิ้นของผู้ศึกษา เรื่องปัจจัยที่สนับสนุนการสร้างสรรคเนื้อหาเพศนอกกรอบในภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ของ มะเดี้ยว ชูเกียรติ ศักดิ์วีระกุล (Tirapalika, 2016) เรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างภาพยนตร์เรื่องรักแห่งสยาม (Tirapalika, 2017) เรื่องรักแห่งสยาม: สัญญา มายาคติ และเพศนอกกรอบในสังคมไทย (Tirapalika, 2016)) เรื่องนักสร้างสรรค์การตลาดในยุคเรื่องของเพศนอกกรอบ (Tirapalika, 2017) เรื่องธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์: กรณีศึกษาการสร้างภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” (Tirapalika, 2017) และ เรื่อง “ชายรักชาย”: ความสัมพันธ์ของชุมชนในทวิตเตอร์ (Tirapalika, 2017) นั้นจะพบว่า เพศนอกกลุ่มที่ผู้ศึกษาพยายามให้ความหมายนั้นหมายถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เช่น เกย์ เลสเบี้ยน ทอม ผู้คนข้ามเพศต่าง ๆ รวมทั้งเพศที่ถือกำเนิดขึ้นใหม่เป็นต้น

คำว่า “เพศนอกกลุ่ม” มีนิยามมาจากการที่กฎหมายและการแพทย์ในปัจจุบันระบุเพศตามสรีระกำเนิด หากเกิดมาแล้วมีอวัยวะเพศชายก็จะนำทารกคนนั้นบรรจุไว้ในสถานะผู้ชาย มีคำนำหน้าว่า เด็กชาย นาย เป็นต้น เช่นกันหากเด็กที่เกิดมาเมื่ออวัยวะเพศเป็นหญิง ก็จะนำเด็กคนนั้นบรรจุไว้ในสถานะผู้หญิง มีคำนำหน้าชื่อว่า เด็กหญิง

นางสาว นาง ตามลำดับ โดยไม่ได้คำนึงถึงพฤติกรรมทางเพศวิถีว่าทารกคนนั้นอาจไม่ต้องการเป็นผู้หญิงหรือมีความต้องการแบบผู้หญิง หรือทารกผู้นั้นอาจไม่ได้ต้องการเป็นผู้ชายหรือเพศวิถีเป็นผู้ชาย โดยที่ในปัจจุบันมีนักวิชาการหลายท่านพยายามในการที่จะนำเสนอคำศัพท์ใหม่ ๆ ออกมาเพื่อที่จะอธิบายเพศเหล่านี้แต่มีจาก 2 สำนักที่มีการใช้อย่างแพร่หลายคือ “เพศนอกกรอบ” ของ นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ (Duangwises, 2013) “เพศนอกขนบ” โดย กนกวรรณ ธารวรรณ (Tharawan, 2012; Tirapalika, 2017)

กรอบในการวิเคราะห์

ในการศึกษาค้างนี้ เพศนอกกลุ่มจะหมายถึงผู้ชายที่รักผู้ชายด้วยกัน และยังคงพอใจในการแสดงออกแบบเพศชาย คือ การแต่งกายเป็นผู้ชาย และมีอุปนิสัยเป็นผู้ชาย (Ingkawat, 1999; Duangwises, 2013; Tirapalika, 2017) ที่ยังคงแสดงออกเป็นชายนั้นไม่ใช่เหตุผลว่ากลุ่มเพศนอกกลุ่มไม่กล้าเปิดเผยตัวตนแต่เพราะลักษณะทางกายภาพทั้งหมดนั้นยังคงเป็นเพศชายที่เหมือนผู้ชาย เพียงแต่ว่ากลุ่มเพศนอกกลุ่มต้องการจะมีกิจกรรมทางเพศหรือแม้กระทั่งการคบหาดูใจกับผู้ชายที่เป็นเพศนอกกลุ่มเท่านั้น หากกลับมาศึกษากับซีรีส์เรื่อง Gay OK Bangkok จะพบว่าตัวละครหลักในซีรีส์เรื่องนี้เป็นเพศนอกกลุ่มทั้งหมด ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบประชาานิยมดังที่ได้กล่าวไว้ตั้งแต่ตอนต้นคือไม่ได้มีเหตุผลใด ๆ มาอธิบายการเกิดขึ้นของอาการดังกล่าว รวมทั้งในฉากต่าง ๆ

ของซีรีส์ก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับชีวิตประจำวันของคนในสังคมทั้งสิ้น

อะไรคือ Gay OK Bangkok

เกย์โอเคแบงค็อก (Gay OK Bangkok) เป็นละครชุด (ซีรีส์) ออนไลน์แนวโรแมนติกดราม่าเกี่ยวกับชีวิตเกย์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย ออกฉายครั้งแรกเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ผ่านทางช่องยูทูบ (youtube) โดยเนื้อหาแนะนำเสนอต่าง ๆ ของเกย์ที่แตกต่างจากการเหมารวมทั่วไป โดยส่งเสริมเนื้อหาเกี่ยวกับการตรวจเลือดและการป้องกันการติดเชื้อ HIV ด้วยการกินยาต้านเชื้อเอชไอวี (PrEP) ภายใต้การสร้างโดยทีมงานของแตรชเชอร์บางกอก (Trasher Bangkok) และเทสบีบีเค (#TestBKK) กำกับโดยทิชากร ภูเขทอง พร้อมกับเขียนบทกับพนัช ชัยวิมล โดยอ้างอิงเนื้อหาของซีรีส์มาจากประสบการณ์ของผู้เขียนบทและคนรอบตัวฤดูกาลที่สองออกฉายเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2560 ผ่านไลน์ทีวี (Line TV) เพียงช่องทางเดียว โดยซีรีส์เรื่องนี้เป็นซีรีส์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยการเล่าเรื่องผ่านตัวละครเพศนอกกลุ่ม โดยที่ตัวละครหลักในแต่ละตัวจะทำหน้าที่ดำเนินเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของเกย์คนหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครโดยมีวิถีชีวิตอย่างสามัญชนทั่วไป กล่าวคือ การต้องทำงานในแต่ละวัน การที่พ่อแม่หรือสภาพแวดล้อมรอบข้างไม่ยอมรับ รวมทั้งการใช้ชีวิตคู่ซึ่งเหตุการณ์ในซีรีส์ทั้งหมดเกิดขึ้นในยุคนี้ยุคแห่งวัฒนธรรมสมัยนิยม

หากกล่าวถึงคำว่า “การเหมารวม” ข้างต้นนั้น หมายความว่า การเหมารวม

(stereotype) (Thahanklaew, 2013; Wolska, 2011) ในกรณีนี้หมายถึง การเหมารวมเกิดขึ้นจากความคิดที่คุ้นเคยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาระยะหนึ่ง แล้วอุปมาเอาว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้นทั้งหมด สิ่งนี้เป็นอย่างนี้ทั้งหมด โดยการเหมารวมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งแง่บวกและแง่ลบ การเหมารวมมิได้ใช้แต่เฉพาะที่เกี่ยวกับบุคคลคนเท่านั้น แต่อาจใช้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอจนสามารถทำนายผลที่จะออกมาได้กล่าวคือ สังคมทั่วไปมักมองเรื่องราวของเพศนอกกลุ่มเกี่ยวกับความมั่ว หรือ การติดเชื้อ HIV หรือที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงซึ่งในความเป็นจริงแล้วมีเพียงคนบางพวกเท่านั้นที่เป็นอย่างนั้น ไม่ใช่ทั้งหมด เหมือนที่ซีรีส์เรื่องนี้พยายามเหมารวมบุคลิกภาพของเพศนอกกลุ่มมาให้สังคมไทยได้ชมกัน โดยตัวละครหลัก

ประกอบด้วย

ตัวละครแต่ละตัวก็จะเล่าเรื่อง ปมปัญหาของตนเองในแต่ละชุดอย่างธรรมชาติที่สุด รวมทั้งก็จะเล่าถึงวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละปัญหาออกมาด้วยเช่นกัน ผ่านสภาพแวดล้อม บริบทต่าง ๆ ในขณะที่ตัวละครแต่ละตัวเจอ

ดังที่ได้อธิบายไว้ตอนต้น ซีรีส์เรื่องนี้ มีจุดเริ่มต้นมาจากผู้เขียนบท 2 คนคือ ชากร ภูเขาทอง พร้อมกับเขียนบทกับ นพณ์ช ชัยวิมล โดยทั้งสองมีแรงบันดาลใจมาจาก ความต้องการให้เรื่องของเพศนอกกลุ่มตรงประเด็นที่สุด ดังบทสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“... จุดเริ่มต้นก็แค่มาจากเราอยากจะมีซีรีส์เกย์ที่ดีเท่านั้นแหละ ด้วยที่ผ่านมาเราเห็นเกย์ในสื่อก็จะมีแค่ หนึ่ง เป็นตัวตลก หรือไม่ก็ สอง เป็น Tragedy ไปเลย แบบพ่อแม่

รายชื่อนักแสดง	รับบท
คณิต ปิยะปภากรกุล	นัท
พาวิช ทรัพย์รุ่งโรจน์	นิค
ธิพิสิฐ มหานีรานนท์	ปอม
ทศทิศ ด่านขุนทด	อาร์ม
วัชร สุขชุม	สตางค์
พาวิช ทรัพย์รุ่งโรจน์	เนส
กันย์ มุกดาสนิท	ออฟ
ปวีณ นาเลียง	ปิ๊ก
ศุภกร ไชโย	ราม
ศิรพันธ์ วัฒนจินดา	นุ้ย

มีลูกชายคนเดียวแล้วจะถูกจับแต่งงาน เป็น
โศกนาฏกรรม ความไม่สมหวังทั้งหลายแหล่
เราก็สงสัยว่า ในเมื่อชีวิตเราสองคนสนุกจะตาย
เรามีรัก เรามีด้านชั่วร้าย แล้วเราก็มีด้านดี ทำไม
ไม่นำเสนอเราแบบตรงไปตรงมาบ้าง ไม่ต้องมา
ตัดสินว่า เป็นแบบนี้ ก็จะต้องนำเสนอสาร รันทด
รัก หรือจะต้องตลกไปกฮา แล้วได้ใจผู้ชาย
ตลอดเวลา เราก็เลยอยากจะเล่าชีวิตของคน
กลุ่มเราแบบที่มันเป็นจริงที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะได้
จะชั่ว เราก็จะเล่ามัน ..." (Attitudethai, 2016)

จากบทสัมภาษณ์ผู้กำกับทั้ง 2 ท่าน
ก็พบว่าซีรีส์เรื่องนี้มีที่มาที่ต้องการจะเล่าเรื่อง
เพศนอกกลุ่มแบบตรงไปตรงมาโดยวิธีการเล่านั้น
เนื้อหาเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นจริงในสังคมไทย
ยุคปัจจุบัน โดยซีรีส์เรื่องนี้ต่างจากซีรีส์เพช
นอกกลุ่มเรื่องอื่น ๆ หลายจุด จากการค้นหา
พบว่าซีรีส์เพชนอกกลุ่มส่วนใหญ่มักเป็นเรื่อง
ที่ดำเนินเรื่องโดยใช้ตัวละครหลักสองตัวผ่าน
สถานการณ์ที่สวองาม กล่าวคือ มักพบเห็น
ตัวละครเพชนอกกลุ่มมีความรักในวัยรุ่นสวองาม
จนกลายเป็นวัฒนธรรมคู่จิ้น อาทิเรื่อง 1. รูนี่
Secret Love 2. The Underwear รักชั้นนัย
3. พี่ว้ากตัวร้ายกับนายปีหนึ่ง 4. ตกหลุมหัวใจ
ยัยปีศาจ 5. Boyfriend แฟนผมเป็นผู้ชาย, Gay
ok Bangkok 6. ออกหักมารักกับผม together
with me 7. เดือนเกี้ยวเดือน (2 Moon the series)
8. waterboy the series เป็นต้น แต่ซีรีส์เรื่องนี้
ต่างออกไป เพราะการเล่าเรื่องนั้นตัวละครต้อง
พบเจอสภาพปัญหาจริง ๆ เช่นการทำงาน ธุรกิจ
ที่กำลังมีปัญหา เมื่ออาร์มไปจับนัทที่ปอมชอบ
การติดเชื้อ HIV ในกลุ่มเพชนอกกลุ่ม การเข้ารับ

การรักษา การหลงผิด การเจอบุคคลแปลกหน้า
ในเครือข่ายสังคมออนไลน์แล้วนัดเพื่อมีกิจกรรม
ทางเป็น รวมทั้งปัญหาที่สำคัญอีกข้อหนึ่งคือ
สภาพสังคม รวมทั้งคนในครอบครัวรับพฤติกรรม
หรือรสนิยมทางเพศของตัวละครเพชนอกกลุ่ม
ไม่ได้ ทั้งที่จริงแล้วเสมือนว่าสังคมไทยนี้เปิดรับ
เรื่องราวของเพชนอกกลุ่มได้แล้ว หากสังเกต
จากที่ในปัจจุบันอุตสาหกรรมโทรทัศน์ผลิตละคร
ละครชุด มิวสิควิดีโอต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
เรื่องราวที่เกี่ยวกับเพชนอกกลุ่ม รวมทั้งพยายาม
สร้างวัฒนธรรมคู่จิ้นให้เกิดขึ้นกับสินค้าของ
ตนเอง

Gay OK Bangkok เล่าอย่างไรให้โดนใจ Pop (Culture)

ซีรีส์เรื่อง Gay OK Bangkok เกิดมาจาก
ผู้เขียนบท 2 คน โดยนำเรื่องราวต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว
มาเป็นองค์ประกอบในการเขียนบท รวมทั้ง
การพยายามเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม
ดังบทสัมภาษณ์ดังนี้

"... เราเริ่มจากเรื่องของคนใกล้ตัว
จากสิ่งที่เราสัมผัสได้ ชีวิตใจเป็นยังไง ชีวิตออฟ
เป็นยังไง ชีวิตของเพื่อนที่เราเจอมาเป็นยังไง
เอาแค่ชีวิตคนหนึ่งที่เรารู้จัก ปรากฏว่ามันมี
ด้านที่เราคิดไปไม่ถึงอีกเยอะมาก ...ไม่ว่าใคร
ก็ตามที่เราเอามานั่งคุยด้วย ก็จะพบว่าเขามี
มุมมองที่หลากหลาย และบางเรื่องก็แฟนตาซีมาก
เราก็เอาเรื่องพวกนี้มาสร้างเป็นเส้นความสัมพันธ์
แบบไหนที่น่าจะตอบโจทย์และครอบคลุม ...
ซึ่งพยายามเบรก Stereotype อะไรหลาย ๆ
อย่าง แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามครอบคลุม
ให้ได้เกือบทุกกลุ่มมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ใน

ระยะเวลาจำกัดแค่นี้ เราไม่สามารถนำเสนอได้ทั้ง *Community* เพราะมันมีความหลากหลายมาก ดังนั้น เราก็ขอเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัวเรามากที่สุด สิ่งที่เราารู้ดีที่สุดก่อน ..." (Attitudethai, 2016)

แม้ว่ารายละเอียดที่ได้มาในการสร้างและเขียนบทซีรีส์เรื่องดังกล่าวจะมาจากรีวิวรอบตัว และปฏิเสธไม่ได้ว่าเรื่องราวเหล่านั้นเกิดขึ้นจริงในสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ซึ่งในสังคมแห่งยุคที่วัฒนธรรมประชานิยมมีพลังในการส่งต่อเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ให้กระจายออกไปอย่างไม่รู้จบ จากเมืองหลวงสู่หัวเมือง และจากหัวเมืองสู่ชนบทเป็นทอด ๆ ดังนั้นการเขียนเรื่อง Gay OK Bangkok จึงจำเป็นต้องเล่าให้ง่ายที่สุด และตรงไปตรงมาที่สุดตามเจตนาของผู้เขียนบท ดังที่กล่าวไว้ตอนต้นว่าวัฒนธรรมประชานิยมนั้นสามารถเปิดรับได้ง่าย ไม่มีแบบแผน ที่สำคัญคือวัฒนธรรมประชานิยมจะไหลบ่ามาทางการสื่อสารต่าง ๆ และสังคมหรือคนในสังคมชอบและพอใจหากอธิบายถึงโครงเรื่อง (plot) โครงเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องเล่า (Srisumanunt, 1998) เพราะว่ามันอาจจะเป็นนวนิยาย ภาพยนตร์ หรือเรื่องเล่าประเภทอื่น ๆ โครงเรื่องมักถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอยู่เสมอ โดยการเล่าเรื่องจะเริ่มจากการชักจูงความสนใจให้ติดตามเรื่องราว มีการแนะนำตัวละคร แนะนำจาก หรือสถานที่ อาจมีการเปิดประเด็นปัญหาหรือปมขัดแย้งเพื่อให้เรื่องชวนติดตาม การเริ่มเรื่องไม่จำเป็นต้องลำดับเหตุการณ์ อาจเริ่มเรื่องจากตอนกลางเรื่องหรือย้อนจากตอนท้ายเรื่องไปหาต้นเรื่องก็ได้

โดยจาก trailer ที่ออกฉายในครั้งแรกมีการแนะนำตัวละครต่าง ๆ อย่างละเอียดว่าตัวละครแต่ละตัวนั้นมีที่มาอย่างไร มีบุคลิกภาพอย่างไร โดยสิ่งที่ซีรีส์เรื่องนี้ใช้แนะนำและเป็นความน่าสนใจของการแนะนำตัวละครคือ "ทุกคนดราม่า – everyone is a drama" จุดนี้คือจุดเริ่มต้นที่ผู้เขียนบทต้องการจะสื่อว่าชีวิตของทุก ๆ คนนั้นไม่ว่าจะเพศไหน หรือสถานภาพอะไรก็มีเรื่องราวต่าง ๆ ให้คิดและจัดการและการแนะนำตัวละครด้วย ชื่อ: ... อายุ: ... อาชีพ: ... ความสัมพันธ์: ... สถานะบนเตียง: ... และระดับความดราม่า: ... เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นการเปลี่ยนแปลงใหม่ของการแนะนำตัวละครเพราะในซีรีส์ในปัจจุบันไม่มีการนำเสนอภาพตัวละครด้วยประโยชน์เหล่านี้ จุดนี้เคยเป็นกระแสในคนในโลกสังคมออนไลน์ใช้ในการตั้งสถานะในเฟซบุ๊กด้วยเช่นกัน รวมทั้งทำให้ผู้ชมตัวอย่างละครชุด (trailer) มีความสนใจว่าตัวละครแต่ละตัวนั้นมีบริบท หรือแสดงความเป็นบทบาทนั้นออกมาในประเด็นใด และมุมมองไหน เช่นชื่อ: ปอม อายุ: 28 อาชีพ: รองผู้จัดการฝ่ายการตลาด ความสัมพันธ์: โสดอยากมีแฟน สถานะบนเตียง: รับ และระดับความดราม่า: ปาน ธรรมดา เป็นต้น

ประเด็นต่อมา คือ การพัฒนาเหตุการณ์ หมายถึงการที่เรื่องราวดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสมเหตุสมผล ปมปัญหา หรือข้อขัดแย้งเริ่มทวีความเข้มข้นเรื่อย ๆ ตัวละครอาจมีความลำบากใจและสถานการณ์ก็ยังคงอยู่ในช่วงยุ่งยาก ดังที่กล่าวมาตั้งแต่ข้างต้นที่ว่าตัวละครแต่ละตัวนั้นเกิดจาก "การเหมา" ลักษณะของเพศนอกกลุ่ม

แต่ละปัจเจกบุคคล นั้นแต่ละตัวละครหลักก็จะดำเนินเรื่องไปในสถานการณ์ของตนเอง กล่าวคือตัวละครทุกตัวจะเจอปัญหาต่าง ๆ ที่แต่ละตัวต้องแก้ปัญหา ทั้งเรื่องของการใช้ชีวิตโดยปกติในอาชีพซึ่งเงินเดือนไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต เรื่องการทำงานฟรีแลนซ์ซึ่งภาพลักษณ์ภายนอกดูดี ทันสมัยแต่รายได้กับรายรับไม่เพียงพอ เรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนัดเจอบุคคลแปลกหน้าเพื่อทำกิจกรรมทางเพศ หรือแม้แต่ปัญหาของคู่รักเพศนอกกลุ่มที่มีระยะเวลาในการคบหาดูใจมานานแต่ก็พบเจอปัญหาที่อีกฝ่ายไม่ต้องการมีกิจกรรมทางเพศแล้ว แต่อีกฝ่ายยังคงต้องการ เป็นต้น เรื่องทั้งหมดนี้มาจากการ “เหมารวม” ปัญหาของสมาชิกเพศนอกกลุ่มในสังคมไทยในปัจจุบันแล้วนำมาเล่าผ่านตัวละครแต่ละตัวละคร

สถานการณ์ต่อไป คือ ภาวะวิกฤตจะเกิดขึ้นเมื่อเรื่องราวกำลังถึงจุดแตกหัก และตัวละครอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ (Tippiman, 1996) กล่าวคือ ดังสถานการณ์ข้างต้นที่กล่าวว่า ตัวละครอาร์มทำอาชีพซึ่งเงินเดือนไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต ตัวละครอาร์มจึงพยายามหารายได้เสริมเพื่อให้ตนเองมีชีวิตอยู่ในในสภาพสังคมที่มีค่าครองชีพสูง เช่นกรุงเทพมหานครตัวละครอาร์มทำงานฟรีแลนซ์ ซึ่งภาพลักษณ์ภายนอกดูดี ทันสมัยแต่รายได้กับรายรับไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเข้าสัมภาษณ์งานในสถานที่ต่าง ๆ เนื่องด้วยภาวะวิกฤตที่เมื่อดัดต่อมาเสมอ ๆ เพื่อให้ช่วยโอนเงินไปให้ที่บ้าน รวมทั้งปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนตัวละครอาร์มใช้สื่อสังคม

ออนไลน์ในการนัดเจอบุคคลแปลกหน้าเพื่อทำกิจกรรมทางเพศ ตัวละครอาร์มจะคบหาดูใจกับใครก็จะหยุดใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนัดเจอบุคคลแปลกหน้า และตัวละครคู่รักเจอปัญหาของคู่รักเพศนอกกลุ่ม (ตัวละครรวมและบิก) ที่มีระยะเวลาในการคบหาดูใจมานานแต่ก็พบเจอปัญหาที่อีกฝ่ายไม่ต้องการมีกิจกรรมทางเพศแล้ว แต่อีกฝ่ายยังคงต้องการ จึงเป็นจุดพลิกให้ตัวละครที่ยังคงต้องการเรื่องกิจกรรมทางเพศนั้นใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนัดเจอบุคคลแปลกหน้าเพื่อมีกิจกรรมทางเพศ

สุดท้ายคือภาวะคลั่งคลาย เป็นสภาพหลังที่จุดวิกฤติได้ผ่านพ้นไปแล้ว เงื่อนงำและประเด็นปัญหาได้รับ การเปิดเผยหรือข้อขัดแย้งได้รับการขจัดออกไป ในสภาวะคลั่งคลายนั้นเรื่องทั้งหมดดำเนินมาจนครบ 12 ตอนในฤดูกาลที่สองโดยตัวละครทั้งหมดนั้นเข้าใจในความทุกข์ที่ตนเองเจอ และหาทางออกได้ทั้งหมด หากเปรียบเทียบแล้วจะพบว่าคล้ายกับเรื่องราวคำสอนในพระพุทธศาสนาคือการปล่อยวาง ที่กล่าวไว้ว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าสอนให้ปล่อยใจวางทั้งข้างหน้า ข้างหลัง และท่ามกลาง มิให้ติดอยู่ในอารมณ์อันเป็นอดีต อนาคตและปัจจุบัน อารมณ์ที่พอใจหรือไม่พอใจอันใดเกิดขึ้น จงปล่อยวางจงให้เป็นกอง ๆ ไว้ ณ ที่นั้น อย่างนำมาเก็บไว้แบกไว้ เขาตำว่าเราบนบก จงกองคำตำว่านั้นไว้บนบก อย่างนำติดไปในน้ำด้วย เขาตำว่าเราในน้ำ จงกองคำตำว่านั้นไว้ในน้ำ อย่างนำติดตัวมาบนบก หรือเขาตำว่าในเมื่อง จงกองไว้ในเมื่อง อย่างนำติดตัวมาจนถึงเขตนารามนี้ (PhraPaisalVisalo, 2011)

สำหรับแก่นเรื่อง (theme) แก่นเรื่องคือสาระสำคัญของซีรีส์ที่ผู้สร้างต้องการจะบอกกล่าวแก่ผู้ชม ซึ่งมีทั้งแก่นเรื่องนั้นมักมีหลายแก่นซึ่งก่อนหน้านี้มักเป็นแก่นเรื่องประเภทรักพาดิน ในนวนวนิยายรักวัยรุ่นที่ได้รับความนิยมเป็นวรรณกรรมประชาานิยมในปัจจุบัน แต่สำหรับซีรีส์เรื่องนี้เน้นการเล่าเรื่องใช้แก่นเรื่องแบบแก่นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งเสนอเรื่องจริงของชีวิต (Sawaitviharee, 1998) สร้างข้อวิพากษ์ในประสบการณ์ทางธรรมชาติของมนุษย์เป็นการประเมินสภาพมนุษย์หากชมซีรีส์เรื่องนี้แล้ว หรือแม้กระทั่งอ่านรายละเอียดปลีกย่อยจากส่วนที่กล่าวข้างต้นจะพบว่าซีรีส์เรื่องนี้เน้นกล่าวถึงแก่นชีวิตของกลุ่มเพศนอกกลุ่มแทบทั้งสิ้น กล่าวคือตั้งแต่เริ่มต้นซีรีส์สิ่งแรกที่คุณเขียนบทกล่าวคือ "... เราเริ่มจากเรื่องของคนใกล้ตัว จากสิ่งที่เราสัมผัสได้ ชีวิตใจเป็นยังไง ชีวิตออฟเป็นยังไง ชีวิตของเพื่อนที่เราเจอมาเป็นยังไง ..." (Attitudethai, 2016) ดังบทสัมภาษณ์ ซีรีส์เรื่องนี้มาจากจุดที่เรียกว่าเรื่องจริงใกล้ ๆ ตัว ฉะนั้นการเล่าเรื่องจึงเป็นการเล่าเรื่องผ่านแก่นชีวิตจริง ที่ผู้เขียนบทพบเจอในสภาพแวดล้อม และกลุ่มของตนเอง จึงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นชีวิตจริงของกลุ่มเพศนอกกลุ่ม ดังที่กล่าวไปตอนต้นที่ว่าซีรีส์เรื่องนี้เล่าเรื่องเพศนอกกลุ่มได้ตรง และจริงที่สุด แต่ในความตรงและความจริงนั้นยังมีหลากหลายส่วนของสังคมก็มองเพศนอกกลุ่มเสียไป แต่นั่นก็ไม่ทำร้ายหรือทำลายแรงบันดาลใจของผู้เขียนบทและนักแสดง เพราะในเวลาต่อมาไม่นานนักซีรีส์เรื่อง Gay OK Bangkok ก็มีภาคที่สองตาม

ออกมา มีหลากหลายเสียงที่กล่าวถึงซีรีส์เรื่องนี้ทั้งบวกและลบ จึงขอยกตัวอย่างจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีสมาชิกในโลกสังคมออนไลน์เข้าไปตั้งกระทู้และวิพากษ์วิจารณ์สื่อ คือ "www.pantip.com" เช่น "“Gay Ok Bangkok” เป็นตัวอย่างการสร้างงานสานต่อความสำเร็จโดยคำนึงคุณภาพของงานเป็นหลัก" (Pantip, 2560) "[เลขค่า] Gay ok Bangkok season 2 ยกพริกกระเหี่ยงทั้งสวนไปเลยคะ ชอบ ๆ" (Pantip, 2560) "เกย์แตกหลกมิตี ใจใจ จัดจี๊ด! รัตเกล้า-นุ่น แรงชัด!" (Thairathonline, 2017) "รีวิว Gay Ok Bangkok ซีซั่นสอง Ep1 ไม่ได้เฟอร์เฟดแต่ถือว่าดีงาม" (Pantip, 2560) "แนะนำซีรีส์น้ำดี แซ่บ ๆ เรียบ ๆ Gay OK Bangkok" (Pantip, 2560) "รีวิว Gay Ok Bangkok ซีซั่น 2 ตอน 2 มีความหวานละมุน" (Pantip, 2560) จากตัวอย่างเป็นเพียงส่วนน้อยที่กลุ่มคนในสื่อสังคมออนไลน์เพราะยังคงมีการวิพากษ์วิจารณ์ซีรีส์เรื่องนี้ในพื้นที่สังคมออนไลน์ต่าง ๆ อีกมากมายเช่นใน Youtube ใน Line TV ที่ซีรีส์เรื่องนี้แพร่ภาพอยู่ ต่างให้ความเห็นว่าละครชุดเรื่องนี้สามารถแสดงถึงแก่นของเพศนอกกลุ่มที่มีตัวตนจริงในสังคมไทยยุคปัจจุบัน และจากจุดนี้เองทำให้เห็นถึงการสื่อสารผ่านวัฒนธรรมประชาานิยม ดังคำนิยามที่ว่า วัฒนธรรมประชาานิยมเป็นวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นโดยชาวบ้านหรือเป็นตัวตนของประชาชนอย่างแท้จริง (Williams, 1976; Macdonald, 1953) และอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องย้ำเรื่องวัฒนธรรมประชาานิยม หากเราเชื่อแนวคิดเรื่อง "medium is the message" (McLuhan, 1964) จะทำให้เห็นได้ว่าแม้ซี

วีรส์เรื่องนี้จะออกฉายแค่ในสื่อสังคมออนไลน์ (Youtube, Line TV) เท่านั้นแต่ก็ไม่ได้ทำให้กระแสลดลง รวมถึงสามารถสังเกตการแพร่กระจายของผู้เข้าชมได้ด้วยยอดชมมากที่สุดอยู่ที่ 700,000 ครั้ง เฉพาะใน Youtube Channel TestBKK Official เท่านั้น ยังไม่รวมที่ถูกลำออกเผยแพร่ใน Line TV และบัญชีผู้ใช้อื่น

ลักษณะของตัวละคร (character) คือองค์ประกอบที่เป็นมนุษย์ทั้งหมด จากซีรีส์ชุดนี้พบว่าเป็นการใช้การเล่าเรื่องโดยใช้ตัวละครบทเด่นหรือบทบาทหลัก เป็นตัวสื่อสารความเป็นแก่นเรื่องและเป็นบทบาทของตัวละครที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ตัวละคร มีการพัฒนาและเติบโตกล่าวคือตัวละครหลักทั้งหมด

ในแต่ละตัวละครนั้นก็จะมีลักษณะของตัวละครชัดเจน ซึ่งสามารถมองจากลักษณะภายนอกจะสามารถบอกได้ว่าแต่ละตัวละครนั้นมีลักษณะอย่างไร เช่น ตัวละคร “นัท” เป็นตัวละครที่รับบทเป็นครูสอนทำเบเกอรี่และเป็นคนมองโลกในแง่ดี ลักษณะทางเพศนั้นสามารถเป็นได้ทั้ง “รุก” และ “รับ” ขึ้นอยู่ตามแต่ละสถานการณ์ที่ตัวแสดงจะเจอเป็นกรณี ๆ ตัวละคร “ปอม” เป็นตัวละครที่รับบทเป็นผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายตลาดในบริษัทเอกชนที่หนึ่ง ลักษณะทางกายภาพของปอมนั้นสามารถบ่งบอกได้อย่างชัดเจนว่าปอมมีลักษณะทางเพศเป็น “รับ” อย่างเดียวและเป็นตัวละครที่มองโลกในแง่ร้าย เป็นต้น โดยที่ตัวละครแต่ละตัวก็จะมี

รายชื่อนักแสดง	รับบท
คณิต ปิยะปภากรกุล	นัท
พาวีช ทรัพย์รุ่งโรจน์	นิค
ธีพิสิฐ มหานีรานนท์	ปอม
ทศทิศ ด้านขุนทด	อาร์ม
วัชร สุขชุม	สตางค์
พาวีช ทรัพย์รุ่งโรจน์	เนส
กันย์ มุกดาสนิธ	ออฟ
ปวีณ นาเลี้ยง	ปิ๊ก
ศุภกร ไชโย	ราม
ศิริพันธ์ วัฒนจินดา	นุ้ย

โจทย์และปมปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตโดยที่ในแต่ละตอนปมปัญหาของแต่ละตัวละครก็จะเด่นชัดขึ้นตามลำดับและจะได้รับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งตอนจบที่ทุกตัวละครเข้าใจปัญหาและแก้ไขปัญหาดัง ๆ รวมทั้งปล่อยวางปัญหาบางอย่างอีกด้วย

ฉาก (setting) ฉากเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเล่าเรื่องทุกประเภท เนื่องจากการเล่าเรื่องคือการถ่ายทอดเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน เหตุการณ์ต่าง ๆ จะเกิดขึ้นโดยปราศจากสถานที่ที่ไม่ได้นอกจากนี้ฉากยังมีความสำคัญในแง่ที่สามารถบ่งบอกความหมายบางอย่างของเรื่องได้ มีอิทธิพลต่อความคิดหรือการกระทำของตัวละครได้ด้วย โดยฉากที่ซีรีส์เรื่องนี้ใช้นั้นเป็นฉากที่เป็นการดำเนินชีวิตของตัวละคร หมายถึงสภาพแบบแผนหรือกิจวัตรประจำวันของตัวละครของชุมชน หรือท้องถิ่นที่ตัวละครอาศัยอยู่โดยที่ฉากทั้งหมดของตัวละครนั้นมีสถานการณ์หลักอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ฉากย่อย ๆ นั้นมักอยู่ในสถานการณ์ที่ตัวละครหลักทั้ง 9 ตัวจะเจอตัวอย่างเช่น ในสถานบันเทิง ในโรงพยาบาล ย่านวัดแขกถนนสีลม สำนักงานในบริษัทเอกชนที่หนึ่ง แต่ละฉากนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละตัวละครหลักจะเป็นผู้ดำเนินเรื่องในสถานการณ์นั้น ๆ โดยผลัดเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หรือปมปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

มุมมองของการเล่าเรื่อง (point of view) เนื่องจากผู้เล่าเรื่อง (narrator) ในการเล่าเรื่อง

แต่ละเรื่องมีจุดยืนที่แตกต่างกันและจาก จุดยืนที่แตกต่างกันทำให้มีมุมมองการเล่าเรื่องเช่น การมองดูเหตุการณ์ การเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครแตกต่างกัน เนื่องจากผู้รับสารเองก็ต้องอยู่ในจุดเดียวกับผู้เล่าเรื่องด้วย (Giannetti & Leach, 1999) ดังนั้น มุมมองของผู้รับสารจึงถูกกำหนดจากจุดยืนของผู้เล่าเรื่องนั่นเอง โดยมุมมองการเล่าเรื่องของซีรีส์ Gay OK Bangkok นั้นเป็นการเล่าเรื่องผ่านมุมมองบุรุษที่หนึ่ง เพราะเรื่องราวทั้งหมดตัวเอกเป็นผู้เล่าเรื่องด้วยตนเอง รวมทั้งเล่าวิธีการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ไม่ว่าปมปัญหาเรื่องนั้นจะใหญ่หรือหนักมากน้อยเพียงใด การเล่าโดยตัวเอกนั้นจะทำให้เข้าใจและเหมือนได้อยู่กับสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย รวมทั้งมีความรู้สึกเหมือนได้ร่วมตัดสินใจแก้ปมปัญหาอีกด้วย จุดนี้เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ซีรีส์เรื่องนี้ยังมีความสมจริงสมจัง รวมทั้งการถ่ายทอดที่มีความตรงกับสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมในขณะนั้นด้วย

และส่วนสุดท้ายที่ทำให้ซีรีส์เรื่อง Gay OK Bangkok ยังมีความสมบูรณ์มากขึ้นคือสัญลักษณ์พิเศษ (symbol) เพราะในหลายฉากที่ตัวละครนั่งเฝ้า การใส่เพลงประกอบในฉากนั้นจะยิ่งทำให้ผู้ชมเข้าใจสถานการณ์ที่ตัวละครประสบพบเจอมากยิ่งขึ้น ซีรีส์เรื่อง Gay OK Bangkok ในฤดูกาลที่ 2 มีเพลงประกอบด้วยกัน 10 เพลง ประกอบด้วย

1) เพลง เก็บไว้	ศิลปิน Jelly Rocket
2) เพลง ถ้าเธอพร้อม ฉันก็พร้อม	ศิลปิน โบ สุนิตา
3) เพลง แค่ความเสียใจ	ศิลปิน THE PISATBAND
4) เพลง YELLO FANG	ศิลปิน ผ้าห่ม
5) เพลง ไม่มีวันกลับมา	ศิลปิน GREASY CAFÉ
6) เพลง เหงา	ศิลปิน พงษ์สิทธิ์ คำภีร์
7) เพลง กฎกรรมดา	ศิลปิน LONION
8) เพลง แล้วมันจะผ่านไป	ศิลปิน อัน เกิดสุข
9) เพลง เธอของเธอ	ศิลปิน YOUTH BRUSH
10) เพลง คนบาป	ศิลปิน CHANUDOM

เพลงทั้งหมดนั้นไม่ใช่เพลงในกระแสทั่วไป แต่พบว่า มีตัวอย่างจากที่สำคัญแล้วตัวละครนัซึ่งติดเชื้อ HIV และตัวละครนัซึ่งเป็นบุรุษพยาบาลในคลินิก นิรนามตกลงคบหาใจกัน ใช้เพลงถ้าเธอพร้อม ฉันก็พร้อม ซึ่งตัวละครไม่จำเป็นต้องมีบทพูด แต่เพลงในจากนั้นก็สื่ออารมณ์ซึ้งซึ้งนั้นอย่าง เสร็จสมบูรณ์จนออกสู่สายตาของผู้ชม และกลุ่ม คนในวัฒนธรรมประชานิยม

สรุป

บทสรุปของเพศนอกกลุ่ม ผ่าน Gay OK Bangkok ในวัฒนธรรมป๊อป

ปัจจุบันมีนักการตลาด นักสื่อสารต่าง ๆ พูดถึงเรื่องราวของเพศนอกกลุ่มผ่านซีรีส์รวมทั้งละครหลังข่าวมากมาย (Prachachat, 2017) ในปี พ.ศ. 2560 ถือว่าเป็นปีทองระดับฝั่งเพชร สำหรับละคร ซีรีส์ ที่มีตัวละครเป็นเกย์หรือเพศ

ที่หลากหลายเป็นตัวละครหลักของเรื่อง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับกลุ่มคนดูที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น คำว่าอุปสรรคทางเพศจึงถูกกลไกตลาดลบหายออกจากขนบคนทำงานที่วิยุคเก่าที่ตัวละครเกย์ เป็นเพียงบทบาทของชายแต่งหญิง กะเทย หรือตัวตลกเรียกสีสันและเสียงหัวเราะให้กับละครเรื่องนั้น ๆ และภาวิน มาลัยวงศ์ อาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งติดตามเรื่องความหลากหลายทางเพศในสื่อมาอย่างต่อเนื่อง ให้ความเห็นถึงเรื่องเดียวกันนี้ว่า นอกจากจำนวนเพศนอกกลุ่มที่เยอะขึ้นจะบอกถึงความต้องการของคนดูแล้ว ในแง่หนึ่งยังเป็นกลยุทธ์ของการแข่งขันของสถานีโทรทัศน์เองด้วย โดยเฉพาะสถานีที่เจาะกลุ่มตลาดคนเมือง ชนชั้นกลาง ซึ่งสะท้อนลักษณะของกลุ่ม Queer ได้ง่ายกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ

“เมื่อคนชั้นกลางรู้สึกมีส่วนร่วมกับเนื้อหา LGBT เท่าไร เนื้อหาแบบนี้ก็เปรียบเสมือนจุดขายให้แก่สถานนั้นๆ เพื่อใช้ต่อยอดกับช่องใหญ่ที่ยังระมัดระวังเนื้อหาลักษณะดังกล่าวนี้ที่รัดกุมมากกว่า จึงเป็นที่มาของการสร้างละครซีรีส์ที่มีเนื้อหาลักษณะประมาณนี้เพิ่มมากขึ้น” (Bangkokbiznews, 2017)

แม้สุดท้ายแล้วเรื่องราวของเพศนอกกลุ่มที่ถูกสร้างผ่าน Gay Ok Bangkok จะเป็นการนำเสนอในวัฒนธรรมของเพศนอกกลุ่มผ่านวัฒนธรรมประชาานิยมที่เกิดขึ้นและสิ่งที่สำคัญ

ไม่น้อยไปกว่าการที่ซีรีส์จะมีจำนวนมากขึ้นหรือได้รับความนิยมมากขึ้นนั้นคือการยอมรับและเข้าใจพฤติกรรมรวมทั้งความเป็นจริงของชีวิตของกลุ่มคนเพศนอกกลุ่ม ที่ความเป็นจริงแล้วชีวิตของกลุ่มคนเหล่านี้ไม่ได้มีความแตกต่างหรือมีความสนุกสนานไปกว่าชีวิตของประชาชนบนโลก หรือประชาชนในวัฒนธรรมสังคมนี้เลย ดังบทสัมภาษณ์ของทิวากร ภูเขาทอง และนพณ์ ชัยวิมลที่ว่า “... ก็ไม่ใช่สีส้มอะไร เราก็คือคนธรรมดาเหมือนพวกคุณนั่นแหละ...” (The MATTER, 2017)

REFERENCES

- Attitudethai. (2016). INTERVIEW | GAY OK BANGKOK. Retrieved August 30 ,2017, from [http:// attitudethai.com/post/rIPGJs4- interview-gay-ok-bangkok/2](http://attitudethai.com/post/rIPGJs4- interview-gay-ok-bangkok/2) (in Thai)
- Bangkokbiznews. (2017). The golden time of LGBT in the series?. Retrieved September 1, 2017, from <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/716785> (in Thai)
- Bourdieu, P. (1997). The forms of capital. In Halsey, A.H., Lauder, H., Brownand, P., Wells, A.S. (Ed.), Education: Culture, Economy and Society (pp. 241-258). Oxford: Oxford University Press.
- Duangwises, N. (2013). Areas of nongroup sex in Thai society in political and cultural dimensions. Retrieved August 25, 2017, from http://www.sac.or.th/main/content_detail.php?content_id=733 (in Thai).
- Duangwises, N. (2015). The “difference” of “thinking” to popular culture. Retrieved August 25, 2017, from <http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/articles/7> (in Thai)
- Duangwises, N. (2015). The area of gender of Thai society. In political and cultural dimensions. Retrieved August 25, 2017, from <https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/articles/10> (in Thai)
- Duangwises, N. (2017). The sexualize body: Neoliberal power, new media trends and transnational East Asian influences on sexuality in Thailand. Bangkok: Princess

- maha chakri sirindhorn anthropology centre (Public Organisation) (in Thai).
- Foucault, M., Davidson, A. I., & Burchell, G. (2008). *The birth of biopolitics: lectures at the Collège de France, 1978-1979*. NY: Palgrave.
- Giannetti, L. D., & Leach, J. (1999). *Understanding movies* (Vol. 1, No. 1, p. 999). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Inkawatt, K. (1999). *Lifestyle, purchasing behavior and media exposure of male homosexual (Gay) in Bangkok Metropolis*. . Master of Arts. Faculty of Communication Arts. Chulalongkorn University. (in Thai).
- Jandt, F. E. (2003). *An introduction to intercultural communication: identities in a global community*. 4th edition. USA: Sage Publications.
- Lattipongpun, W. (2014). *Understand communication innovation through semiology [powerpoint slides]*. Course Materials: Concept and Trend in Communication Innovation. National Institute of Development Administration, Bangkok. (in Thai)
- Macdonald, D. (1953). A theory of mass culture. *Diogenes*, 1(3), 1-17.
- Matthews, J. L. (2007). Hidden sexism: facial prominence and its connections to gender and occupational status in popular print media. *Sex Roles: A Journal of Research*. (57), 515-525.
- McLuhan, M. (1964). *The medium is the message: understanding media: the extensions of man*. NY: Signet.
- Pantip.com. (2017). "Gay Ok Bangkok": an example of job creation is the success of the quality of work. Retrieved August 30, 2017, from <https://pantip.com/topic/36327436> (in Thai).
- Pantip.com. (2017). Gay ok Bangkok season2, like it. Retrieved August 30, 2017, from <https://pantip.com/topic/36238031> (in Thai).
- Pantip.com. (2017). Introduce Gay OK Bangkok. Retrieved August 30, 2017, from <https://pantip.com/topic/34861958> (in Thai)
- Pantip.com. (2017). Review Gay Ok Bangkok season2 Ep.1. Retrieved August 30, 2017, from <https://pantip.com/topic/36238515> (in Thai)
- Pantip.com. (2017). Review Gay Ok Bangkok season2 Ep.2. Retrieved August 30, 2017, from <https://pantip.com/topic/36268546>. (in Thai)
- Phra Paisal Visalo. (2011). Let it be, why and how? *Journal of Theology national*

- treatment. 3(6). Retrieved August 30, 2017, from https://www.visalo.org/article/D_dhammachatBumbud06.html. (in Thai)
- Prachachat. (2017). Supply and demand were born! 2017 The year of the gay drama, the viewer accepts the organizer of the production. Retrieved September 1, 2017, from https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1498659491(in Thai)
- Sawaitviharee, P. (1998). The influence of postmodern concept portrayal in the Thai films of new group of directors during B.E.2538-2540. Master of Arts. Faculty of Communication Arts. Chulalongkorn University. (in Thai)
- Srisumanunt, R. (1998). An analysis of television narrative in interview program. Master of Arts. Faculty of Communication Arts. Chulalongkorn University. (in Thai)
- Thahanklaew, S. (2013) Communication between cultures. Language & Cross-Cultural Communication. Retrieved August 30, 2017, from <https://siratawan42.wordpress.com/category/language-cross-culturalcommunication-journal/> (in Thai)
- thairath. (2017). The multi-dimensional gay!. Retrieved August 29, 2017, from <https://www.thairath.co.th/content/845194> (in Thai)
- Tharawan, K. (2012). Thai State and Queer relationships. In Kulapa Vajarasara Kritaya Archavanitkul (Editor), Population and society 2555 Marginal Population and Fairness in Thai Society, (page 145-164). Nakhon Pathom: Population and Social Publishing Institute for Population and Social Research Mahidol University. (in Thai)
- The MATTER. (2017). Talk to ‘Jojo’ director GAY OK BANGKOK Series aspects of ordinary gay. Retrieved August 29, 2017, from <https://thematter.co/rave/does-being-gay-ok-inbangkok/20410> (in Thai)
- Tippiman, C. (1996). An analysis of narrative structure in American Women’s Films. Master of Arts. Faculty of Communication Arts. Chulalongkorn University. (in Thai)
- Tirapalika, B. (2016). Love of Siam: Semiotic, Myth and Queer in Thai Society. Siam communication Review. 15(19), 157-165. (in Thai)
- Tirapalika, B. (2017). MSM: the relationship of the twitter community. The journal of social communication innovation. 5(2), 69-80. (in Thai)
- Tirapalika, B. (2017). Supporting factors for creating movie “The Love of Siam”. Academic Services Journal, Prince of Songkla University, 28(1), 140-146. (in Thai)

- Tirapalika, B. (2017). The golden age of creativity to Queer. *Journal of Mass Communication*, 5(2), 115-143. (in Thai)
- Tirapalika, B. (2017). The nature of creativity: a study of the Love of Siam. *Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University*. 20(1), 336-378. (in Thai)
- Tirapalika, B. (2016). The examination of crucial factors to enhance creative contents in the Queer film production: a study of Love of Siam directed by Chookiat Sakveerakul. Master of Arts. Graduate School of Communication Arts and Management Innovation. National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Williams, R. (1976). *Keywords: a vocabulary of culture and society*. NY: Oxford University Press.
- Wolska, M. (2011). Gender stereotypes in mass media. case study: analysis of the gender stereotyping phenomenon in TV commercials. *Krytyka*, Np, 11.
-

ฝ่าวิกฤติธุรกิจนำเที่ยวด้วยทฤษฎีทางนวัตกรรม

BREAKING CRISIS OF TRAVEL AGENCIES WITH INNOVATION THEORY

ปริญญานาคปฐม^{1*} สันติธร ภูริภักดี² และ เกียรติศิริ เจริญวิศาล³

Parinya Nakpathom^{1*} Santidhorn Pooripakdee² and Kerd Siri Jaroenwisan³

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี เพชรบุรี ประเทศไทย^{1*, 2, 3}

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Petchaburi IT Campus Petchaburi, Thailand^{1*, 2, 3}

Email: boontoob@hotmail.com^{1*}

Received: 2018-01-04

Revised: 2018-04-29

Accepted: 2018-04-30

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตและสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนมาก แต่การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในยุคโลกาภิวัตน์กลับส่งผลกระทบต่อธุรกิจนำเที่ยวที่กำลังประสบปัญหาจากการถูกแทนที่ด้วยธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency - OTA) สาเหตุหลักเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยเพื่อเปลี่ยนประเทศไปสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่เน้นการปรับเศรษฐกิจให้ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เน้นการบริหารจัดการด้วยการใช้เทคโนโลยี โดยหน่วยงานภาครัฐจะให้การส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises - SMEs) ในการเพิ่มศักยภาพขององค์กรที่เน้นการพัฒนาและการวิจัยในองค์กร รวมทั้งส่งเสริมบุคลากรให้มีคุณภาพโดยเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะความรู้ และทัศนคติที่เพิ่มขึ้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีทางนวัตกรรมเพื่อให้บริษัทนำเที่ยวนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร และเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจนำเที่ยวในอนาคต ซึ่งองค์กรควรมีการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีทางนวัตกรรม ประกอบไปด้วย 6 มิติ ได้แก่ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการจัดการ นวัตกรรมรูปแบบธุรกิจ นวัตกรรมการตลาด และนวัตกรรมเทคโนโลยี มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในประเทศไทย

คำสำคัญ: วิถีปฏิบัติ ธุรกิจนำเที่ยว ทฤษฎีทางนวัตกรรม

ABSTRACT

Tourism industry is dramatically grown up and enhances Thailand's economic. However, the growth of tourism industry in the mobility of globalization affects travel agencies which have been replaced by Online Travel Agency (OTA) because of the alternating of technology and the tourists' behavior quickly switching. Government identifies the vision of Thailand to be Thailand 4.0 that focusing on, economy reform by innovation driving, management via technology. Government sector gives the assistance towards business owners in Small and Medium Enterprises (SMEs) for potential of organization by developing and emphasizing on research in organization. Including, encourage the quality of employees by focusing on competency development in skills, knowledge and attitude. The academic article aims to present the concept and innovation theory to travel agencies which travel agencies are able to adapt with company's context to be survived in the globalization. Thus, the travel agencies can intergrade concepts and innovation theory in 6 dimensions: Product Innovation, Process Innovation, Management Innovation, Business Model Innovation, Marketing Innovation and Technology Innovation in order to be compatible with the fluctuation of tourists' behavior in Thailand.

Keywords: crisis, travel agency, innovation theory

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 นี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีความสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศที่เน้นการนำเสนอสินค้า และบริการทางการท่องเที่ยวเป็นหลัก (Pastiu et al., 2014) โดยพิจาริณี ไฉ้ยยะกุล (Lochaiyakul, 2011) เสนอว่าอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอีก 50 ปี จะมีมูลค่าร้อยละ 5 - 10 เมื่อเทียบกับเศรษฐกิจ

โดยรวมของประเทศ ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างประโยชน์โดยรวมต่อทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาล ภาคเอกชน และชุมชน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (Cittangwattana, 2012) ได้อธิบายลักษณะของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจ 6 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการ และสถานที่ตากอากาศ ธุรกิจการ

ขายของที่ระลึกหรือสินค้า ธุรกิจการกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว และการดำเนินงานนิทรรศการงานแสดง งานออกร้าน การโฆษณาเผยแพร่หรือการดำเนินงานอื่นใดโดยมีความมุ่งหมายเพื่อชักนำหรือส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกิดการเปลี่ยนแปลงตามโลกาภิวัตน์ของโลกที่ส่งผลกระทบต่อกทุกประเทศสำหรับประเทศไทยได้รับผลกระทบหลายด้าน อาทิ การเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี การเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ การเคลื่อนย้ายเงินทุน และการแข่งขันเพื่อสร้างพันธมิตรทั้งภายในและภายนอกประเทศเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการให้มีความแตกต่างและโดดเด่นเหนือกว่าคู่แข่ง

นอกจากนี้รูปแบบการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมเพื่อพักผ่อนช่วงวันหยุดกลายเป็นการท่องเที่ยวแบบผสมผสานรูปแบบทาง การท่องเที่ยวที่รวมกันระหว่างกิจกรรมวันพักผ่อน และกิจกรรมทางธุรกิจ เช่น การศึกษาดูงาน การประชุม เป็นต้น นอกจากนี้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางแต่ละครั้งก็เปลี่ยนแปลงไป จากการเดินทางโดยลำพัง หรือกลุ่มเล็ก ๆ หรือครอบครัว เปลี่ยนเป็นการเดินทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่มีภูมิหลังด้านธุรกิจคล้ายกัน (Susyarini et al., 2014)

มติชนออนไลน์ (Manager Online, 2016) เสนอว่าการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ประเทศไทยต้องปรับตัว โดยรัฐบาลได้เสนอกลยุทธ์การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โดยเน้นแนวคิดหลัก

3 ประการ ได้แก่ การเปลี่ยนจากสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้านวัตกรรม การเปลี่ยนจากขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และการเปลี่ยนที่ลดบทบาทภาคการผลิตไปสู่การส่งเสริมภาคบริการ

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (Ministry of Sports and Tourism, 2011) เสนอว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยจะส่งผลดีต่อทุกภาคส่วน แต่การเติบโตอย่างก้าวกระโดดนั้นได้ส่งผลกระทบเช่นเดียวกัน อาทิ ปัญหาการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่ไม่สามารถควบคุมได้ ส่งผลถึงปัญหามลพิษ อาชญากรรม และการก่อกวนของเสีย เป็นต้น ทำให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับธุรกิจนำเที่ยว ซึ่ง บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (Cittangwattana, 2012) กล่าวว่า ธุรกิจนำเที่ยวนับว่าเป็นหน่วยงานที่ประสานงานระหว่างนักท่องเที่ยวและธุรกิจทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยเน้นการสร้างคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ เพื่อควบคุมและเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันมากขึ้น

การพัฒนาธุรกิจนำเที่ยวตามนโยบายของรัฐบาล ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต้องสร้างหรือใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีในการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางการค้า และเพื่อตอบสนองพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (Suwannarat, 2003) กล่าวว่าธุรกิจนำเที่ยวต้องมีการจัดการการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุง

องค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อองค์กรจะได้แปรสภาพ และเกิดการสร้างสรรค์ทางสินค้าและบริการ ใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล แก่องค์กรอย่างสูงสุด หรือเรียกว่าองค์กร นวัตกรรม (innovation organization)

กรอบในการวิเคราะห์

“ฝ่าวิกฤติธุรกิจนำเที่ยวด้วยทฤษฎี นวัตกรรม” เป็นบทความวิชาการที่นำเสนอ ปัญหาของบริษัทนำเที่ยวในปัจจุบันที่กำลัง ปิดตัวลงอย่างรวดเร็วจากการแข่งขันอย่างเสรี ในโลกออนไลน์ เป็นผลให้บริษัทนำเที่ยวต้อง ปรับเปลี่ยนองค์กร โดยเน้นการนำฐานแนวคิด และทฤษฎีทางนวัตกรรมมาวิเคราะห์ เพื่อแก้ ปัญหาซึ่งทฤษฎีทางนวัตกรรมเป็นกลยุทธ์สำคัญ สำหรับบริษัทนำเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อม รองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

ธุรกิจนำเที่ยว

โทมัส คูก (Thomas Cook) เป็นผู้ริเริ่ม ธุรกิจนำเที่ยวช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ณ ประเทศ อังกฤษ เริ่มจากการเสนอขายโปรแกรมการ ท่องเที่ยวให้กับกลุ่มชนชั้นกลางที่เดินทางโดย รถไฟ เน้นความสะดวกสบายและความหรูหรา ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพอเมริกา ได้นำเครื่องบินของกองทัพมาให้บริการประชาชน แบบสาธารณะเสมือนประชาชนเป็นผู้โดยสาร เครื่องบิน นับว่าเป็นการเริ่มต้นการท่องเที่ยว ทางอากาศ (Gregory, 1998)

ธุรกิจนำเที่ยวได้เติบโตอย่างต่อเนื่อง หน้าที่หลักของธุรกิจนำเที่ยว คือ การให้ข้อมูล

แก่นักท่องเที่ยว การแนะนำแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการจองที่พัก ร้านอาหารและพาหนะ เดินทาง ได้แก่ เครื่องบิน รถยนต์ รถไฟ และ เรือสำราญ นอกจากนี้ธุรกิจนำเที่ยวต้องนำเสนอ โปรแกรมการท่องเที่ยวทั้งแบบส่วนตัว ครอบครัว และกลุ่มธุรกิจ ที่ตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว สำหรับการท่องเที่ยวในต่างประเทศ ธุรกิจนำเที่ยวต้องคำนึงถึงเงื่อนไขทางศุลกากร เอกสารต่าง ๆ เช่น การยื่นวีซ่า แบบฟอร์มเข้าและ ออกประเทศต่าง ๆ และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและ มัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 มาตราที่ 3 ได้ให้ความหมาย ของ “ธุรกิจนำเที่ยว” ไว้ว่า การประกอบธุรกิจ ที่เกี่ยวกับการจัดหรือการให้บริการ หรือการ อำนวยความสะดวกทางการเดินทาง สถานที่พัก อาหารเครื่องดื่ม ทัศนอาจร และหรือมัคคุเทศก์ ให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่ง บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (Cittangwattana, 2012) ได้แบ่งธุรกิจนำเที่ยว ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1) การแบ่งประเภทตามพระราชบัญญัติ ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 แบ่งออก เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยว ชาวไทยภายในประเทศ (domestic tour) ธุรกิจ นำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวต่างชาติภายในประเทศ (inbound tour) และธุรกิจนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยว ชาวไทยไปท่องเที่ยวต่างประเทศ (outbound tour)

2) การแบ่งประเภทตามลักษณะและ ขอบเขตการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยวที่เสนอบริการนำเที่ยวแบบ เหมาะจ่าย ธุรกิจนำเที่ยวที่ชำนาญพิเศษ ธุรกิจ

นำเที่ยวที่จัดนำเที่ยวภายในประเทศ และ ธุรกิจนำเที่ยวที่จัดรายการนำเที่ยวเฉพาะชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย

3) การแบ่งประเภทตามขนาดของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยวที่จัดรายการนำเที่ยวเป็นส่วนบุคคล (independent tour) และธุรกิจนำเที่ยวที่จัดรายการนำเที่ยวเป็นกลุ่ม (group tour)

4) การแบ่งประเภทตามวิธีการจัดนำเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยวที่จัดรายการแบบเหมาจ่าย (package tour) ธุรกิจนำเที่ยวที่จัดรายการแบบเป็นรางวัล (incentive tour) และธุรกิจนำเที่ยวที่จัดรายการแบบเช่าเหมาลำ (charter tour)

5) การแบ่งประเภทตามวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ การศึกษาธรรมชาติ การศึกษาวัฒนธรรม การเดินชมธรรมชาติหรือเดินป่า การผจญภัย การดำน้ำ การถ่ายภาพธรรมชาติหรือวัฒนธรรม การดื่มด่ำฝั่งพระจันทร์และการชมกิจกรรมอื่นๆ

6) การแบ่งประเภทตามความเข้มข้นของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยวประเภทไวต่อความรู้สึก (sensitive tour) ธุรกิจนำเที่ยวประเภทเชิงสร้างสรรค์ (constructive tour) และธุรกิจ

นำเที่ยวประเภทเชิงอนุรักษ์ (proactive tour)

นอกจากนี้ พิมพรรณ สุจารินพงศ์ (Sucarinpong, 2010) ได้แบ่งธุรกิจนำเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท ตามหน้าที่และการดำเนินงาน ได้แก่

1) ธุรกิจผลิตรายการนำเที่ยว หรือธุรกิจขายส่งบริการนำเที่ยว (tour wholesaler หรือ tour operator) คือ ธุรกิจนำเที่ยวที่ผลิตรายการนำเที่ยว (itinerary) หรือการซื้อบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ จากผู้ผลิตสินค้าทางการท่องเที่ยว (supplier) เช่น โรงแรม ร้านอาหาร บัตรเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว การบริการขนส่ง แล้วนำมาคิดต้นทุน บวกกำไร และนำมากำหนดเป็นราคาขายในรูปแบบการเหมาจ่ายให้กับบริษัทตัวแทนการท่องเที่ยว

2) ธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยว (travel agency) หมายถึง บริษัทตัวแทนบริการนำเที่ยวที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้าขายบริการทางการท่องเที่ยวซึ่งจะได้รับค่านายหน้าเป็นค่าตอบแทนหรือบางครั้งบริษัทตัวแทนบริการนำเที่ยวอาจจัดรายการนำเที่ยวของตนเองก็ได้

ซึ่งธุรกิจผลิตรายการนำเที่ยวหรือธุรกิจขายส่งบริการนำเที่ยว และธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันหลายประการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างธุรกิจผลิตรายการนำเที่ยวหรือธุรกิจขายส่งบริการนำเที่ยว และธุรกิจตัวแทนการเดินทาง

ธุรกิจผลิตรายการนำเที่ยว หรือธุรกิจขายส่งบริการนำเที่ยว (tour wholesaler หรือ tour operator)	ธุรกิจตัวแทนการเดินทาง (travel agent)
1) ซื้อสินค้า หรือบริการจากผู้ผลิต แล้วนำมาขายเพื่อทำกำไรต่อ 2) รับผิดชอบในสินค้าหรือบริการที่ผลิตขึ้น 3) เป็นการคำนวณแบบผู้ผลิต 4) ติดต่อกับนักท่องเที่ยวได้น้อย เนื่องจากเป็นผู้ผลิตสินค้า	1) เป็นผู้แทนขายสินค้า หรือบริการโดยตรงให้กับนักท่องเที่ยว โดยได้รับค่าตอบแทนในรูปแบบของค่านายหน้า (commission) 2) ไม่ต้องรับผิดชอบในสินค้าหรือบริการ 3) เป็นการคำนวณแบบผู้ค้าปลีก 4) ติดต่อกับนักท่องเที่ยวได้โดยตรงมากกว่าธุรกิจผลิตรายการนำเที่ยวหรือธุรกิจขายส่งบริการนำเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้แทนขายสินค้าหรือบริการ

ที่มา: บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (Cittangwattana, 2012)

บริษัทธุรกิจนำเที่ยวเป็นองค์กรที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เนื่องจากบริษัทธุรกิจนำเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว โดยบริษัทธุรกิจนำเที่ยวจะติดต่อกับนักท่องเที่ยวโดยตรง (Sudiarta & Karini, 2017) อันส่งผลต่อการรับรู้ด้านภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตของโลก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงธุรกิจนำเที่ยวในยุคโลกาภิวัตน์

ธุรกิจนำเที่ยวของประเทศไทย มากกว่าร้อยละ 80 ดำเนินงานแบบวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม หรือ Small and Medium

Enterprise (SMEs) (Noipayak, 2008) ซึ่งเป็นการรวมกันของธุรกิจผลิตรายการนำเที่ยวหรือธุรกิจขายส่งบริการนำเที่ยว และธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยว ทำให้รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจนำเที่ยวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งวิวัฒนาการทางการท่องเที่ยว และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Pastiu, et al., 2014) ส่งผลต่อการล่มสลายของของธุรกิจนำเที่ยวในอนาคต ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการล่มสลายของธุรกิจนำเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายใน เป็นการเปลี่ยนแปลง

ภายในองค์กรของธุรกิจนำเที่ยวที่ต้องเร่งปรับตัวเพื่อความคงอยู่ขององค์กร ประกอบไปด้วย 6 ปัจจัย (Tse, 2003; Abdul-Hamid, 2011; Cheung & Lam, 2009) ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ หมายถึง การบริหารจัดการของผู้นำ ต้องมีจริยธรรมในการปกครอง มีแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์และเชิงกลยุทธ์ เพื่อคิดวิเคราะห์ แยกแยะ และสังเคราะห์ธุรกิจตนเอง ในปัจจุบัน และอนาคต พร้อมทั้งเตรียมแนวทาง การแก้ไขไว้ล่วงหน้า

2. บริษัทคู่ค้า หมายถึง บริษัทที่มีส่วนร่วม หรือมีความร่วมมือทางการค้ากับธุรกิจนำเที่ยวได้แก่ สายการบิน โรงแรม แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันบริษัทคู่ค้าบางรายได้ยกเลิกหรือลด ค่านายหน้าที่ต้องให้กับธุรกิจนำเที่ยว ส่งผลให้ ธุรกิจนำเที่ยวต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ไม่สามารถ ควบคุม และคำนวณรายได้จากค่านายหน้า

3. นักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มลูกค้าสำคัญของธุรกิจนำเที่ยว แต่ปัจจุบันพฤติกรรมของ นักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถแสวงหาข้อมูล ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ความต้องการ และความ คาดหวังของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวมีความสามารถทางการสื่อสาร ภาษาต่าง ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถสื่อสาร กับบุคคลในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้า และ บริการได้ด้วยตนเอง

4. บุคลากรขาดสมรรถนะในการให้บริการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทักษะ และ

คุณลักษณะเฉพาะอื่น ๆ ทำให้นักท่องเที่ยว ขาดความมั่นใจในการใช้บริการ นอกจากนี้ในยุค โลกาภิวัตน์ บุคลากรต้องมีศักยภาพ และมีความ เชี่ยวชาญในการจัดการท่องเที่ยว การวางแผน และการบริการที่มีคุณภาพ ดังที่เสริมศิริ นิลดำ และคณะ (Nindum, 2017) กล่าวว่าบุคลากร ควรจะมีความคิดสร้างสรรค์ในสินค้าและ บริการที่แปลกใหม่หรือความน่าสนใจเพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวให้ท่องเที่ยวมากขึ้นหรือเกิดการ กลับมาเที่ยวซ้ำ นอกจากนี้ควรเน้นการให้บริการ นักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เช่น ผู้สูงอายุ นักผจญภัย และกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล เป็นต้น

5. ขาดการพัฒนาด้านวิทยาการและเทคโนโลยี กล่าวคือ ธุรกิจนำเที่ยวไม่มีการพัฒนา สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ รวมทั้ง ไม่มีการศึกษาความต้องการของกลุ่มลูกค้า ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการพัฒนาทางเทคโนโลยี ข้อมูล และสารสนเทศ นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความสามารถทางการ รับรู้ และการค้นหาข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น

6. การเงิน หมายถึง การบริหารจัดการ การเงินที่ไม่โปร่งใส เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ ธุรกิจเกิดความล้มเหลว เนื่องจากมีการปิดบัง ปรับแก้ และเพิ่มตัวตัวเลขในบัญชีการเงิน เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ อาทิ การหลบเลี่ยงภาษี หรือการสร้างบัญชีการเงิน เป็นต้น ทำให้ ไม่สามารถคำนวณงบประมาณการใช้จ่าย ส่งผลต่อโอกาสทางการแข่งขันด้านการรับรู้ ต้นทุนที่แท้จริงของสินค้าและบริการ

นอกจากนี้ ปัจจัยภายนอกที่ทำให้ธุรกิจนำเที่ยวเกิดการเปลี่ยนแปลง สามารถสรุปได้ 5 ปัจจัย (Cheung and Lam, 2009; Silva & Gonçalves, 2016) ดังนี้

1. ภาวะเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในตลาดการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้นในธุรกิจนำเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการร่วมลงทุนของบริษัทข้ามชาติ ทำให้เกิดคู่แข่งขึ้นทางการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มพันธมิตรระหว่างธุรกิจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม สายการบิน และร้านอาหาร ทำให้ธุรกิจนำเที่ยวถูกลดบทบาทลงอย่างชัดเจน

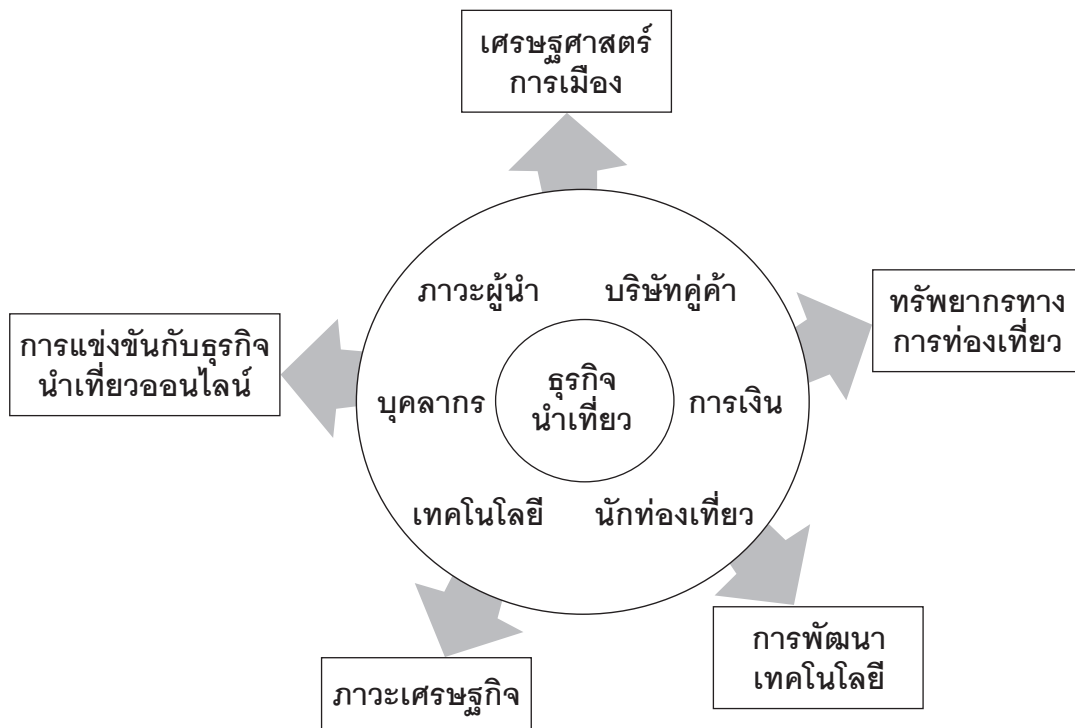
2. ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เนื่องจากการขาดการควบคุม ดูแล และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้นแบบก้าวกระโดด รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวที่ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ สัตว์ป่า และน้ำตก เป็นต้น และทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ วัดวาอาราม พิพิธภัณฑ์ และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เป็นต้น ส่งผลให้เกิดการพังทลาย และสูญสิ้นในที่สุด

3. เศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นการกำหนดนโยบายการบริหารประเทศ โดยเน้นผลทางเศรษฐกิจเป็นหลักอาจส่งผลต่อการปรับแก้กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการ

ท่องเที่ยวในแต่ละประเทศ เพื่อกระตุ้นการซื้อสินค้าและบริการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการเปิดเสรีทางการท่องเที่ยวในประเทศต่างๆ ทำให้ยกเลิกเงื่อนไขทางการขอวีซ่า การผ่อนปรนทางศุลกากร ส่งผลให้การนำเข้าสินค้าและการเดินทางไปต่างประเทศสะดวกมากขึ้น

4. การพัฒนาข้อมูลทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และเว็บไซต์ของบริษัทคู่ค้า เช่น ธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจขนส่ง และแหล่งท่องเที่ยวที่ง่ายต่อการติดต่อ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการจองผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง ทำให้บริษัทคู่ค้าสามารถเพิ่มการยอดการจองสินค้า และบริการมากขึ้นโดยไม่ต้องพึ่งความช่วยเหลือของธุรกิจนำเที่ยว

5. การแข่งขันกับธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency - OTA) ซึ่งนับว่าเป็นธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างมากโดยระบบการจองผ่านธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ของนักท่องเที่ยวคิดเป็นมูลค่าร้อยละ 25 ของการจองทางการท่องเที่ยวทั้งหมด เว็บไซต์ที่นิยมได้แก่ Expedia.com, Travelocity.com, Agoda.com และ Booking.com เป็นต้น ธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์จะแตกต่างกับธุรกิจนำเที่ยว คือ การเปรียบเทียบราคาของสินค้าและบริการที่ทันทั่วทั้ง การบริการแผนที่การบริการห้องสนทนาและบริการราคาถูก เป็นต้น นอกจากนี้รายได้ของธุรกิจนำเที่ยวออนไลน์ยังมากกว่าธุรกิจนำเที่ยว ซึ่งได้จากค่าคอมมิชชั่นพื้นที่โฆษณาหน้าเว็บไซต์ ค่าสมาชิก และค่าธรรมเนียมการเป็นที่ปรึกษา เป็นต้น

ภาพที่ 1 ปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจนำเที่ยวในยุคไทยแลนด์ 4.0

ที่มา: Silva & Gonçalves, 2016; Abdul-Hamid, 2011; Cheung & Lam, 2009; & Tse, 2003

ทฤษฎีทางนวัตกรรมสำหรับการเปลี่ยนแปลงองค์กรทางธุรกิจ

นวัตกรรมเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับองค์กรในการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและสร้างเข้มแข็งให้องค์กรในยุคโลกาภิวัตน์ โดยทฤษฎีทางนวัตกรรมจะเป็นอาวุธสำคัญขององค์กรเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งการปรับเปลี่ยนองค์กรให้เป็นองค์กรนวัตกรรมเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ (entrepreneurs) ให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไป ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ที่เน้นการ

บริหารจัดการ และผสมผสานการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความได้เปรียบทางการค้า (Urcirapongphan et al., 2010)

วไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์ (Noipayak, 2008) ได้ให้นิยามคำว่า นวัตกรรม หมายถึง การสร้างสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิวัฒนาการทางความรู้ใหม่ ๆ หรือการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่มาประยุกต์ในรูปแบบใหม่ ด้วยการสร้างสรรค์ และเปลี่ยนแปลงแนวคิด เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอด อาทิ การจัดการ กระบวนการ ระบบ โครงสร้างองค์กร รูปแบบธุรกิจ และรูปแบบการ

บริการ เป็นต้น เพื่อสร้างคุณค่าและเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยไม่ขัดต่อหลักศีลธรรม จรรยาบรรณ ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง

ธีรภูม มาฆะศิริรานนท์ (Makhasilanon, 2007) ได้อธิบายว่า การพัฒนานวัตกรรมองค์กรเกิดจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) เหตุการณ์ที่ไม่คาดถึง 2) ความไม่เข้ารูปเข้ารอยขององค์กร 3) ความต้องการทางกระบวนการ และ 4) การเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมและการตลาด นอกจากนี้ผลกระทบจากปัจจัยภายนอกประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงของประชากรศาสตร์ 2) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และ 3) การเปลี่ยนแปลงความรู้

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (National Innovation Office, 2004) และกีรติ ยศยิ่งยง (Yodyingyong, 2009) กล่าวว่า การพัฒนาองค์กรนวัตกรรมต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และนโยบายขององค์กรที่มีการประสานความสร้างสรรค์ และการพัฒนาให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่มีผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อองค์กร โดยองค์กรนวัตกรรมสามารถแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ (Limmanon, 2006; Urcirapongphan et al., 2010; & Daft, 2013) ดังนี้

1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (product innovation) เป็นการคิดค้น พัฒนา หรือเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิม ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้การสร้างการบริการที่เป็นเลิศโดยนำเสนอการบริการที่สร้างขึ้นใหม่ หรือปรับปรุงสิ่งเดิม

โดยใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือการตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่ต้องการใช้บริการ โดยบุคลากรในองค์กรต้องเข้าใจนวัตกรรมบริการอันส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการ และต้องดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) นวัตกรรมกระบวนการ (process innovation) เป็นการประยุกต์เพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางการผลิตการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการให้บริการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่แตกต่างออกไปจากเดิม อันส่งผลให้กระบวนการผลิตและการทำงานในองค์กรเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงขึ้น

3) นวัตกรรมการจัดการ (management innovation) เป็นการปรับปรุงระบบโครงสร้างเดิมขององค์กร ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของพนักงาน เพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ เกิดความคิดสร้างสรรค์สามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจของบุคลากร อันส่งผลต่อการรับรู้และความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยว และนำไปสู่ผลประกอบการขององค์กร

4) นวัตกรรมรูปแบบธุรกิจ (business model innovation) เป็นการปรับเปลี่ยนองค์กรด้านรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่สามารถสร้างมูลค่าให้เพิ่มขึ้น หรือแปรสภาพไปตามบริบททางการตลาดของกลุ่มลูกค้าที่มีพฤติกรรมแตกต่างกัน หรือพัฒนารูปแบบธุรกิจให้ตอบสนองเฉพาะกลุ่มลูกค้ามากขึ้น

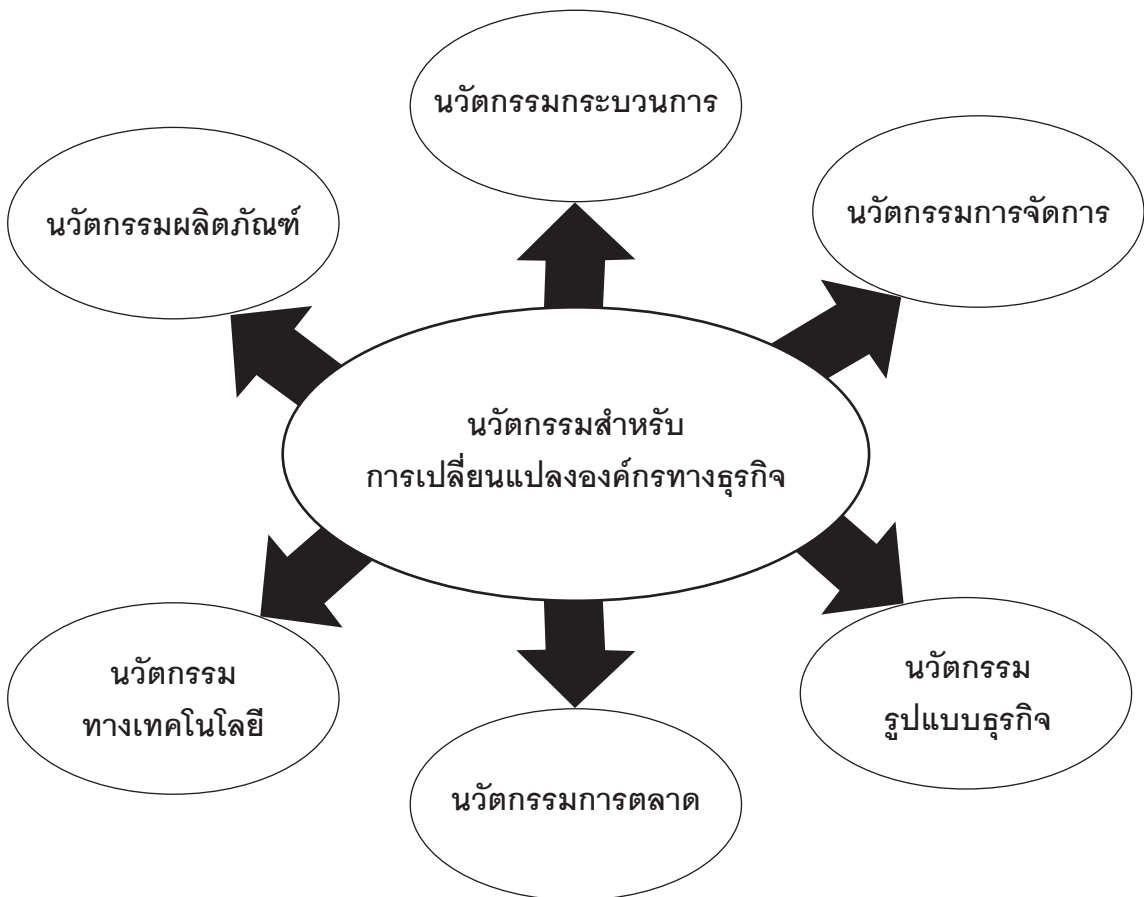
5) นวัตกรรมการตลาด (marketing innovation) หมายถึง การพัฒนาการตลาดรูปแบบใหม่ที่มีการปรับปรุงวิธีการในการออกแบบ

ผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุผลิตภัณฑ์ หรือการสร้างโปรโมชัน หรือราคา ที่มีความเหมาะสมมากขึ้น โดยเน้นการประชาสัมพันธ์แบบพันธมิตรทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมถึงการสร้างรูปแบบการจำหน่ายให้มีความน่าสนใจ และดึงดูดกลุ่มลูกค้าให้เกิดการซื้อสินค้าและบริการมากขึ้น

6) นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (technological innovation) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง การสร้างฐานข้อมูล องค์ความรู้

และทักษะ โดยผสมผสานเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาให้เกิดสินค้าและบริการ รวมถึงการสร้างวิธีการ แผนการทำงาน และอุปกรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการดำเนินงาน ที่ตอบสนองความต้องการของบุคลากร และนักท่องเที่ยว เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบทางการแข่งขันกับคู่แข่งทางธุรกิจ

องค์ประกอบของนวัตกรรมที่เกิดขึ้นทั้ง 6 รูปแบบ ควรมีการสร้าง ประยุกต์ และพัฒนา

ภาพที่ 2 นวัตกรรมสำหรับการเปลี่ยนแปลงองค์กรทางธุรกิจ

ให้เกิดความแตกต่าง ซึ่งสมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ (Urcirapongphan et al., 2010) ได้สรุปไว้ 3 มิติ ได้แก่

1) มิติความใหม่ (newness) หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกสร้างใหม่ ปรับปรุงจากของเดิม หรือพัฒนาต่อยอด อาจจะมีคุณลักษณะเป็น ตัวผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือกระบวนการ

2) มิติประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (economic benefits) และสังคม (social) หมายถึง นวัตกรรมต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่า เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้น ๆ ซึ่งผลประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้นสามารถวัดได้เป็นตัวเงิน หรือการสร้างคุณค่าให้ชุมชน หรือสังคม

3) มิติการใช้ความรู้ และความคิด สร้างสรรค์ (knowledge and creativity idea) หมายถึง การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ซึ่งไม่ใช่ การลอกเลียนแบบการทำซ้ำ

ฝ่าวิกฤตธุรกิจนำเที่ยวด้วยทฤษฎี นวัตกรรม

การประยุกต์ทฤษฎีทางนวัตกรรมทั้ง 6 รูปแบบ เพื่อแก้วิกฤตกับสถานการณ์ของบริษัท นำเที่ยวของไทยปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ได้ (Cheung & Lam, 2009; Huang et al., 2009; Fayos-Sola, 2012; Spasić & Pavlović, 2015; Yeh, Ku & Ho, 2016; Silva & Gonçalves, 2016) ดังนี้

1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ธุรกิจนำเที่ยว ควรสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ทางสินค้าด้วยการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ๆ โดยนำเสนอ โปรแกรมที่มีราคาเหมาะสม สามารถตอบสนอง

ความต้องการของลูกค้าเฉพาะกลุ่มที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางท่องเที่ยว รวมทั้งยังเป็นโอกาสสำคัญที่ธุรกิจนำเที่ยวเหล่านั้น จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ และท้องถิ่น เพื่อสร้างความประทับใจในสายตาท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำใหม่อีกครั้ง

2. นวัตกรรมกระบวนการ ธุรกิจนำเที่ยว ควรนำหลักการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการ ในการนำเสนอสินค้า และบริการใหม่ ๆ อาทิ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการสื่อสาร โดยนำเสนอลูกค้าเฉพาะกลุ่มโดยตรง หากสามารถ พัฒนาระบวนการดังกล่าวได้จะส่งผลให้ธุรกิจ นำเที่ยวสามารถสื่อสารข้อมูลทางการท่องเที่ยว ให้ลูกค้ามากขึ้น โดยกระบวนการต่าง ๆ ต้อง สะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการใช้งาน อาทิ ระบบการจองสินค้า ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว ที่พัก สายการบิน และบริการเช่ารถ โดยมีกระบวนการ เปรียบเทียบให้ลูกค้าเห็นราคาอย่างชัดเจน เพื่อง่ายต่อการตัดสินใจ โดยนำเสนอผ่านเว็บไซต์

3. นวัตกรรมการจัดการ เป็นการเปลี่ยนแปลงธุรกิจนำเที่ยวโดยให้ความสำคัญ กับการจัดการทุนมนุษย์ในองค์กรเป็นสำคัญ กล่าวคือบุคลากรถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญ ที่สุดขององค์กร โดยต้องส่งเสริมด้านการ จัดการองค์ความรู้ ให้มีความเข้าใจในตำแหน่ง หน้าที่ และสมรรถนะของบุคลากรทางด้าน ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะ อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีศักยภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการ และเข้าถึงกลุ่ม นักท่องเที่ยวมากขึ้น

4. นวัตกรรมรูปแบบธุรกิจ ต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ นโยบาย และพันธกิจขององค์กร เพื่อให้บริการในกลุ่มเฉพาะมากขึ้น อาทิ รูปแบบบริษัทจัดการจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (Destination Management Company - DMC) โดยนำเสนอการให้บริการด้านการจัดการ การเดินทาง เพื่อเป็นรางวัล และการประชุมในพื้นที่หรือท้องถิ่น สำหรับกลุ่มลูกค้าองค์กร

5. นวัตกรรมการตลาด โดยเน้นการตลาดเชิงรุก โดยปรับเปลี่ยนเกมรุกทางการตลาดของธุรกิจนำเที่ยว ด้วยการเน้นตลาดภายในประเทศมากขึ้น รวมทั้งเพิ่มจำนวนช่องทางการจัดประชาสัมพันธ์ และช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อาทิ ช่องทางการตลาดออนไลน์ เว็บไซต์ โทรทัศน์ หรือโทรทัศน์ท้องถิ่น วิทยุวารสารเฉพาะกลุ่ม ตัวแทนการจำหน่าย การสร้างบริษัทพันธมิตร และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้ต้องกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมในการกำหนดส่วนผสมทางการตลาดเพื่อลดต้นทุนเพื่อให้เกิดข้อได้เปรียบทางการแข่งขันกับบริษัทคู่แข่ง

6. นวัตกรรมทางเทคโนโลยี ธุรกิจนำเที่ยว ต้องพัฒนาระบบการให้ข้อมูลสารสนเทศในการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ผ่านเว็บไซต์ของบริษัทตนเองเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถจองสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สายการบิน ที่พัก แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น รวมถึงต้องสร้างฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของนักท่องเที่ยว ที่สำคัญธุรกิจนำเที่ยวต้องสร้าง

ความแตกต่าง ด้วยการออกแบบเว็บไซต์ที่สะท้อนให้เห็นความน่าสนใจของสินค้าและบริการ ที่เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด

การนำทฤษฎีทางนวัตกรรมมาประยุกต์กับบริษัทนำเที่ยวอาจส่งผลให้ธุรกิจนำเที่ยวมีอำนาจในการต่อรอง จากการสร้างรูปแบบสินค้าและบริการที่แตกต่าง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งธุรกิจนำเที่ยวต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ประสานระหว่างบริษัทคู่ค้าและกลุ่มนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เป็นเพียงตัวกลางในการจัดหาสินค้าและบริการ

สรุป

ธุรกิจนำเที่ยวถือเป็นหนึ่งธุรกิจที่มีผลต่อการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย ซึ่งการดำเนินงานของธุรกิจนำเที่ยวในปัจจุบันควรมีการพัฒนา ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงธุรกิจให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยเน้นการพัฒนาด้านการจัดการ การพัฒนาสินค้าและบริการ และการพัฒนาทางเทคโนโลยี เพื่อดึงดูด และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการตอบสนองในการซื้อสินค้าและบริการมากที่สุด

การเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจนำเที่ยวโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางนวัตกรรม สามารถพัฒนาได้โดย 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เน้นการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ๆ นำเสนอโปรแกรม

ให้มีราคาที่เหมาะสม รวมทั้งสร้างสินค้าทางการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ และมีความสอดคล้องกับท้องถิ่น และการบริการที่มีระดับ 2) นวัตกรรมกระบวนการ เน้นการพัฒนากระบวนการนำเสนอสินค้าและบริการ ที่มีกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการสื่อสารที่ส่งข้อมูลถึงนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มโดยตรง 3) นวัตกรรมจัดการที่เน้นการจัดการการทุนมนุษย์ โดยจัดการฝึกอบรมความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์ในบุคคลเดียว 4) นวัตกรรมรูปแบบธุรกิจ ด้วยการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ นโยบาย และพันธกิจขององค์กร เพื่อให้บริการในกลุ่มเฉพาะมากขึ้น อาทิ รูปแบบบริษัทจัดการจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (DMC) 5) นวัตกรรมการตลาด เน้นการทำการตลาดเชิงรุกด้วยการสร้างตลาดภายในและภายนอก

ประเทศมากขึ้น รวมทั้งการสร้างพันธมิตรทางการประชาสัมพันธ์แบบเครือข่าย 6) นวัตกรรมทางเทคโนโลยี เน้นการลงทุนด้านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศผ่านเว็บไซต์ของบริษัทเพื่อนำเสนอสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว

ทางรอดของธุรกิจนำเที่ยวในปัจจุบัน ต้องเปลี่ยนแปลงองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หากธุรกิจนำเที่ยวยังคงนำเสนอรูปแบบสินค้า และบริการแบบเดิม ๆ อาจทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวไม่ทันกับดักทางเศรษฐกิจ การนำทฤษฎีทางนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจนำเที่ยว นับว่าเป็นกลยุทธ์ทางเลือกที่สามารถนำธุรกิจนำเที่ยวให้พ้นวิกฤติตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในยุคโลกาภิวัตน์

REFERENCES

- Abdul-Hamid, I. (2011). Travel agency strategies for managing the current dynamic environmental. *SEGi Review*, 4(1), 71-79.
- Cheung, R. & Lam, P. (2009). How travel agency survive in e-Business world? *Communications of the IBIMA*, 10, 85-92.
- Cittangwattana, B. (2012). *Travel agencies*. 2th editions. Bangkok: Thammasarn. (in Thai)
- Daft, R.L. (2013). *Understanding the theory & design of organization*. South-Western: Cengage Learning.
- Economic Team. (2016). Unlock code "Thailand 4.0" new economic creation from moderate income Trap. Retrieved November 25, 2016, from <http://www.thairath.co.th/content/613903> (in Thai)
- Fayos-Sola, E. (2012). *Knowledge management in tourism: policy and government applications*. Howard: Emerald Group Publishing Limited.
- Gregory, A. (1998). *The golden age of travel 1880–1939*. London: Cassell.

- Huang, L. Chen, K.H. & Wu, Y. W. (2009). What kind of marketing distribution mix can maximize revenues: The wholesaler travel agencies' perspective? *Tourism Management*, 30: 733-739.
- Limmanon, P. (2006). *Innovation management strategies in business*. Bangkok: Pharinnat. (in Thai)
- Lochaiyakul, P. (2011). PATA 60th Anniversary and conference: the real of travelling in current and future. *TAT Tourism Journal*, 4, 44-48. (in Thai)
- Manager Online. (2016). Summary: what is the code of Thailand 4.0? Retrieved November 25, 2016, from <http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=9590000081907> (in Thai)
- Ministry of industry. (2016). *Thai industrial strategies development version 4.0 for 20 years (2017-2036)*. Bangkok: Ministry of industry. (in Thai)
- Ministry of Sports and Tourism. (2011). *National tourism development plan in 2012-2016*. Bangkok: Ministry of Sports and Tourism. (in Thai)
- National Innovation Office. (2004). *Innovation management for executives*. Bangkok: Ministry of Sciences and Technology. (in Thai)
- Nindum, S. et al. (2017). The Development of Ethnic Travelling Routes in Chiang Rai Province. *Phranakhon Rajabhat Research Journal*. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 12(1), 26-37. (in Thai)
- Noipayak, W. (2008). Tourism innovation. *e-TAT Tourism Journal*, 2, 69-72. (in Thai)
- Pastiu, C., Muntean, A., Moisa, C. & Maican, S. (2014). The role of travel agencies in tourism development in Alba County. *Tourism and Hospitality Industry 2014 CONGRESS PROCEEDINGS Trends in Tourism and Hospitality Industry*, 327 - 337.
- Silva, G.M. & Gonçalves, H.M. (2016). Causal recipes for customer loyalty to travel agencies: differences between online and offline customers. *Journal of Business Research*, 69: 5512-5518.
- Spasić & Pavlović, D. (2015). The role of destination management companies (DMC) in improving competitive of Serbia as a tourism destination. Retrieved 2016, August 30, 2016, from <http://portal.sitcon.singidunum.ac.rs/Media/files/2015/23-28.pdf>
- Sucarinpong, P. (2010). *Tourism planning*. Bangkok: O-dian Store. (in Thai)

- Susyarini, N.P.W., Hadiwidjojo, D., Supartha, W.G. & Rohman, F. (2014). Tourists behavioral intentions antecedent meeting incentive convention & exhibition (MICE) in Bali. *European Journal of Business and Management*, 6(25), 102-109.
- Sudiarta, I. N. & Oka Karini, N. M. (2017). Perception of Travel Bireau, Destinations Satisfaction and Intentions Behavior of Foreign Tourists in Bali. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 12(2), 73-86.
- Suwannarat, T. (2003). *Modern Organization Theory*. Bangkok: Phimaksorn. (in Thai)
- Tse, A.C. (2003). Disintermediation of travel agents in the hotel industry. *International Journal of Hospitality Management*, 22(4), 453-460.
- Urcirapongphan, S. et al. (2010). Innovation: meaning types and important to be entrepreneur. *Business Administration Journal*, 33(128), 49-65. (in Thai)
- Yeh, C.C., Ku, E. C. S. & Ho, C. H. (2016). Collaborating pivotal suppliers: complementarities, flexibility, and standard communication between airline companies and travel agencies. *Journal of Air Transport Management*, 55, 92-101.
- Yodyingyong, K. (2009). *Innovation, conceptual and process organization*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
-

ขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ

SAMPLE SIZE AND SAMPLING IN QUALITATIVE RESEARCH

วัชรินทร์ อินทพรหม

Wacharin Intaprom

หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Bachelor of Public Administration, Program in Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

Email: pong9889@yahoo.com

Received: 2018-10-18

Revised: 2019-02-05

Accepted: 2019-02-06

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิธีการหาขนาดหรือจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากประชากรของการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ขนาดหรือจำนวนกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับความต้องการ 2 ประการคือ 1) ความต้องการกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กสามารถพิจารณาได้จากจุดอิ่มตัว หรือความซ้ำซ้อนของข้อมูล และ 2) ความต้องการกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เพื่อแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มเป้าหมายที่ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เพื่อประเมินความหลากหลายหรือรูปแบบที่เหมาะสมและน่าสนใจที่แสดงออกโดยประชากร กลุ่มเป้าหมาย ขนาดหรือจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะนี้จะขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถใช้หลักของการประมาณการหรือกฎของหัวแม่มือ (rule of thumb) เช่นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 10 คน (หากข้อมูลเพียงพอและถึงจุดอิ่มตัวหรือซ้ำซ้อนแล้วอาจใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยลง) การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 30 คน การสนทนากลุ่มใช้กลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ย 5-10 คนต่อกลุ่มเป็นต้น ด้านวิธีการสุ่มตัวอย่างหรือ

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้หลักของความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง และมักใช้วิธีการที่มีลักษณะเฉพาะและมีความหลากหลาย เช่น การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเข้มข้น การคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มหรือคัดเลือกมานั้นสามารถให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามของการวิจัยได้

คำสำคัญ: ขนาดตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงคุณภาพ

ABSTRACT

This article aims to present method of finding sample size or number of samples and sampling method or selection of key informants from population of qualitative research. According to relevant literature review, it is observed that size or number of samples depends on two requirements; (1) requirement for small samples can be determined by saturation or data redundancy, which summarize required number of samples size, and (2) requirement for large sample to demonstrate variation within target group, which needs large sample sizes to assess variety or patterns, expressed by target population, that are appropriate and interesting. Size or number of samples depend on research purpose and data collection method. Principles of projection or rule of thumb may apply such as social phenomena study with approximately 10 people for sample size (if data is sufficiency and saturated or redundant, sample size may be smaller). In-depth interview, approximately 30 people for sample size, group discussion with average 5-10 people per group, etc. Method of sampling or selection of key informants for qualitative research is conducted based on sample appropriateness principle as well as unique and diverse methods such as intensive sample selection, specific sample selection, sample selection based on specific criteria, which are unique samples related to research questions. Randomized or selected samples can provide reliable and adequate data for analysis to answer research questions.

Keywords: sample size, sampling, qualitative research

บทนำ

ประชากร (population) คือ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ของการวิจัย ประชากรในที่นี้อาจจะเป็นมนุษย์หรือไม่ใช่มนุษย์ก็ได้ ส่วนกลุ่มตัวอย่าง (sample) คือ ตัวแทนส่วนหนึ่งของประชากรที่นักวิจัยนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าแทนประชากรผ่านกระบวนการสุ่มตัวอย่างที่นักวิจัยเลือกใช้อย่างเหมาะสม เนื่องจากในบางครั้งประชากรหรือกลุ่มเป้าหมายอาจมีจำนวนมากเกินไป การสุ่มตัวอย่าง (sampling) จึงถูกนำมาใช้ในการเลือกประชากรให้เหลือน้อยลงที่เรียกว่ากลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างก็คือส่วนหนึ่งของประชากรนั่นเอง แต่การสุ่มตัวอย่างต้องอาศัยกระบวนการสุ่มที่น่าเชื่อถือ ที่ทำให้มั่นใจได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้มานั้นมีความเป็นตัวแทนของประชากรอย่างแท้จริง การสุ่มตัวอย่างนอกจากบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับกลุ่มตัวอย่างแล้ว สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณการสุ่มตัวอย่างที่อาศัยหลักการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ยังส่งผลต่อการเลือกใช้สถิติเชิงอนุมานด้วย กล่าวคือ ถ้าการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนจำกัดและเลือกใช้การสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็นนั้นจะสามารถใช้สถิติเชิงอนุมานได้ แต่ถ้าเป็นการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นเนื่องจากประชากรที่มีนั้นมีจำนวนที่ไม่แน่นอนหรือนักวิจัยเจตนาที่จะใช้วิธีการสุ่มแบบนี้ แม้ว่าจะทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนแล้วก็ตามการเลือกใช้สถิติควรใช้เฉพาะสถิติเชิงพรรณนาเป็นหลัก ไม่ควรใช้สถิติเชิงอนุมาน สำหรับการ

สุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นจะอาศัยหลักเหตุผลและความน่าเชื่อถือของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพควรมีจำนวนเท่าใดนั้นไม่สามารถจำกัดขอบเขตที่แน่นอนได้ ขึ้นอยู่กับความอึดตัวของข้อมูล ความซ้ำซ้อนของข้อมูลหรือไม่สามารถค้นพบข้อมูลใหม่ๆ เพิ่มเติมอีกได้ เมื่อมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายไปอีกก็คนก็ตาม และข้อมูลที่ได้มานั้นเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จึงจะสามารถสรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ว่ามีจำนวนกี่คน

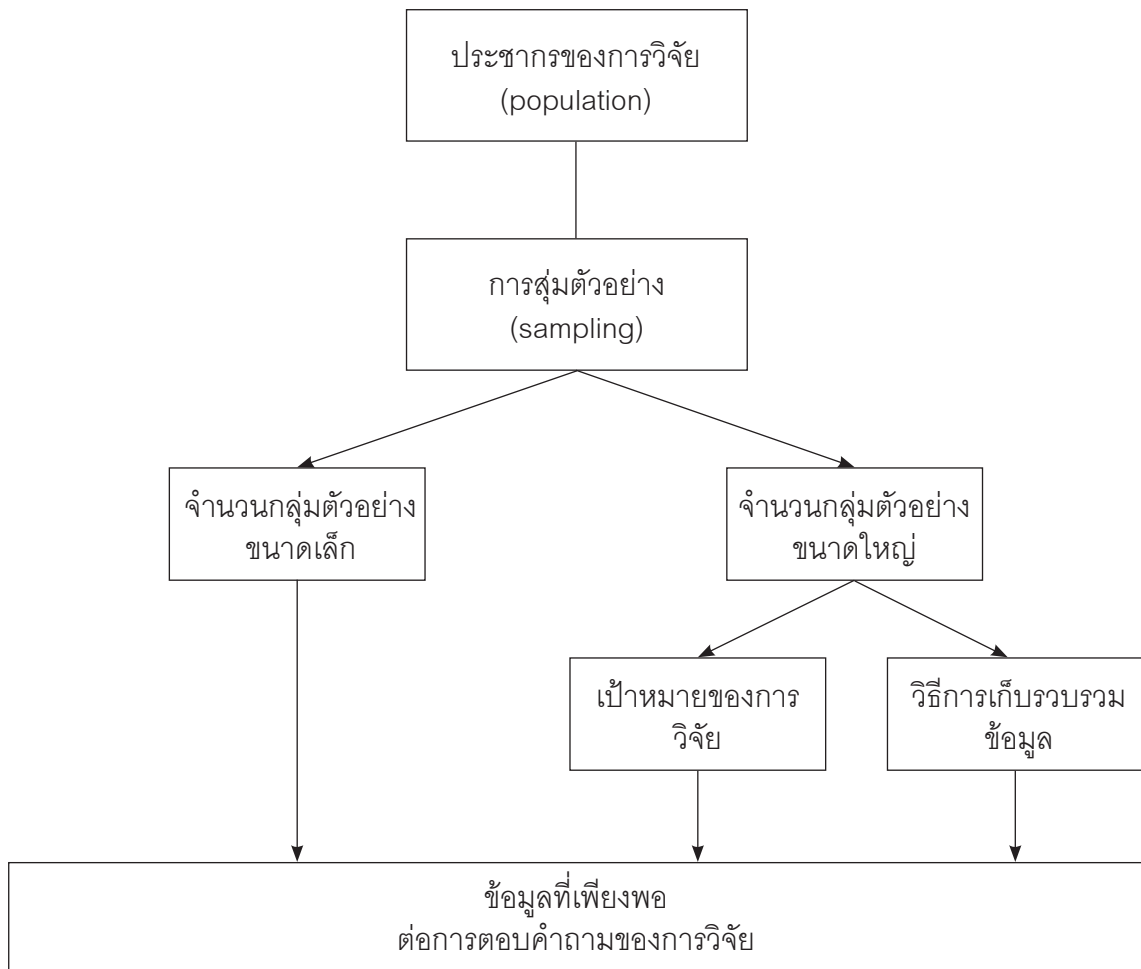
การวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่จะต้องการขนาดหรือจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่เล็กหรือน้อยกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ แต่ขนาดหรือจำนวนกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นควรมีขนาดมากพอที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปวิเคราะห์หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่น่าสนใจหรือตอบคำถามของการวิจัยได้โดยทั่วไปจำนวนประชากรหรือกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพจะมีจำนวนไม่มาก ดังนั้นวิธีการสุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีลักษณะเฉพาะเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างแท้จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเพียงพอต่อการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามของการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยลักษณะการสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ได้อาศัยวิธีสุ่มจากตัวเลขลำดับหรือรายชื่อของประชากร (random sampling) เหมือนกับการวิจัยเชิงปริมาณ แต่การสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ

จะใช้หลักของความเหมาะสมและน่าเชื่อถือของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลเพื่อใช้วิเคราะห์ตอบคำถามของการวิจัยได้ ทำให้มีการเรียกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) และเรียกการสุ่มตัวอย่างว่า การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant selection)

จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมของการวิจัยเชิงคุณภาพมีจำนวนเท่าไร และวิธีการสุ่มตัวอย่าง หรือการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกต้องนั้น มีวิธีการอย่างไร ข้อมูลที่ได้นั้นมีความถูกต้องและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องที่ไม่ค่อยมีการกล่าวถึงในการวิจัยเชิงคุณภาพ คำถามต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นคำถามที่นักวิจัยหลาย ๆ ท่านที่ทำการวิจัยเชิงคุณภาพมักจะตั้งคำถามและ

พยายามที่จะค้นหาวิธีการเพื่อให้ได้คำตอบหรือข้อสรุปที่ชัดเจนไม่ได้ เนื่องจากการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ได้มีสูตรคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เช่น สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro yamane) เหมือนกับการวิจัยเชิงปริมาณ การหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เหมาะสมจึงมีวิธีการเฉพาะที่ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถให้ข้อมูลได้ถูกต้องและเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์เพื่อตอบโจทย์หรือคำถามของการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นบทความวิชาการนี้ผู้เขียนจึงมีจุดมุ่งหมายนำเสนอวิธีการหาขนาดหรือจำนวนกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

กรอบในการวิเคราะห์

ภาพที่ 1 กรอบในการวิเคราะห์

การวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการหาขนาดหรือจำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญและมีวิธีการสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากประชากรวิจัย ดังนี้

ขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิง

คุณภาพ พิจารณาจาก 2 ประเด็นหลักคือ (1) หลักความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation) และ (2) เป้าหมายคำตอบของการวิจัย (research purpose) มีรายละเอียดดังนี้

1. **หลักความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation)** มุมมองของนักวิชาการที่กล่าวถึงขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพที่

ไม่ได้ระบุจำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่แน่นอน แต่ให้ความสำคัญกับความอึดตัวของข้อมูล ได้แก่ Charmaz (2003) กล่าวว่า เกณฑ์ทั่วไปในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพคือความอึดตัวของข้อมูล สอดคล้องกับ Legard, Keegan & Ward (2003) ที่ชี้ให้เห็นว่าในการวิจัยเชิงคุณภาพขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้นมักมีไม่มาก เนื่องจากการเป็นนักศึกษาหรือวิเคราะห์ประเด็นหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเท่านั้น ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างของวิจัยเชิงคุณภาพจึงขึ้นอยู่กับ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่สามารถค้นพบข้อมูลสำคัญหรือหลักฐานเพิ่มเติมใหม่ ๆ แล้ว เช่นเดียวกันกับ Crabtree & DiCicco-Bloom (2006) ที่กล่าวว่า ในทำนองเดียวกันว่าความอึดตัวของข้อมูลเป็นสัญญาณว่าขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเสร็จสมบูรณ์หรือใกล้เสร็จสมบูรณ์แล้ว

มุมมองของนักวิชาการที่ให้ความสำคัญกับความอึดตัวของข้อมูลและระบุจำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่น่าจะนำไปสู่ความอึดตัวของข้อมูล ได้แก่ Guest et al. (2006) เห็นว่า ความอึดตัวของข้อมูลอาจเกิดขึ้นได้หลังจากสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คนแรกไปแล้ว หลังจากนั้นปรากฏการณ์ใหม่ ๆ

ข้อมูลสำคัญหรือหลักฐานใหม่ ๆ เพิ่มเติมจะมีไม่กี่อย่างเท่านั้นที่มีโอกาสจะค้นพบหรืออาจจะไม่มีเลย ด้าน Gonzalez (2009) เห็นว่า การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมของการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการขึ้นอยู่กับจำนวนตัวแปรหลักที่ต้องการศึกษา แต่อย่างน้อยกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้นต้องไม่น้อยกว่า 20 คน นอกจากนี้ Patton (2001) เห็นว่าควรพิจารณาจากความเพียงพอหรือความซ้ำซ้อนของข้อมูล โดยพิจารณาจากจุดอึดตัวหรือความซ้ำซ้อนของข้อมูลนั้นคือข้อสรุปจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจะต้องมีขนาดเท่าไรที่ทำให้นักวิจัยสามารถระบุได้ว่า “ไม่มีอะไรเหลือให้เรียนรู้” กล่าวอีกนัยหนึ่งในเชิงปฏิบัติ นักวิจัยอาจจะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่หนึ่งไปถึงคนที่สิบ หลังจากนั้นการสัมภาษณ์คนต่อ ๆ ไปให้พิจารณาว่าข้อมูลที่ค้นพบนั้นไม่ได้เป็นข้อมูลสำคัญใหม่ ๆ หรือหลักฐานใหม่ ๆ ที่ต่างจาก 10 คนแรก นั่นคือข้อมูลเริ่มเพียงพออึดตัวหรือซ้ำซ้อนแล้ว

จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญขั้นต่ำที่เหมาะสมสำหรับความอึดตัวของข้อมูลในมุมมองของนักวิชาการแต่ละท่าน สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างภายใต้หลักความอิ่มตัวของข้อมูล

นักวิชาการ	Guest et al.	Gonzalez	Patton	Morgan and colleagues	Francis, et al.	Coenen, et al.	Hagaman & Wutich	Namey, et al.
ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	12	20	10	10	17	Inductive: 13 Deductive: 8	16	8

2. เป้าหมายคำตอบของการวิจัย (research purpose) มุมมองของนักวิชาการที่กล่าวถึงขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพตามเป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ patton (2001) กล่าวว่า หากต้องการกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เพื่อแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มประชากรกลุ่มเป้าหมาย นั่นคือต้องมีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เพื่อประเมินความหลากหลายหรือรูปแบบที่เหมาะสมและน่าสนใจที่แสดงออก โดยประชากรกลุ่มเป้าหมายหรือจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะนี้จะขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งสามารถใช้หลักของการประมาณการ หรือ กฎของหัวแม่มือ (rule of thumb) สำหรับการศึกษาคาติพันธุ์พรรณนา

Morse (1994) ได้แนะนำจำนวนกลุ่มตัวอย่างประมาณ 30 - 50 คน ในขณะที่ Creswell (1998) ได้แนะนำกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม จำนวน 10 คนขึ้นไป ส่วน Morse (1994) แนะนำจำนวนกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 6 คนขึ้นไป ซึ่งคำแนะนำเหล่านี้สามารถช่วยให้นักวิจัยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นได้ แต่ท้ายที่สุดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จำเป็นนั้นต้องขึ้นอยู่กับความอิ่มตัวของข้อมูล

จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญขั้นต่ำที่เหมาะสมสำหรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างภายใต้เป้าหมายของการวิจัยในมุมมองของนักวิชาการแต่ละท่านสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

เป้าหมายของการวิจัย	Patton	Creswell	Morse
กรณีศึกษา	1 กรณี	3 - 5 คน	-
การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม	ประมาณ 10 คนหากข้อมูลเพียงพอและถึงจุดอิ่มตัว หรือซ้ำซ้อนแล้ว อาจใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยลง	10 คนขึ้นไป	6 คนขึ้นไป
การศึกษาทฤษฎีพื้นฐาน/ ชาติพันธุ์วรรณนา/ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ	ประมาณ 20 - 30 คน ซึ่งปกติแล้วจะเพียงพอที่จะเข้าถึงจุดอิ่มตัวหรือซ้ำซ้อนของข้อมูล	1 กลุ่มชาติพันธุ์	30 - 50 คน

สรุป ขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถพิจารณาจาก 2 ประเด็นหลัก คือ (1) หลักความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation) และ (2) เป้าหมายคำตอบของการวิจัย (research purpose) ทั้งนี้ขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพไม่สามารถกำหนดจำนวนที่แน่นอนในขั้นตอนการเขียนเค้าโครงวิจัยได้ อาจจะกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างภายใต้เป้าหมายของการวิจัยและหลักความอิ่มตัวของข้อมูลได้คร่าว ๆ เท่านั้น แต่จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แท้จริงจะสามารถระบุจำนวนที่แน่นอนได้ก็ต่อเมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเพียงพอ และข้อมูลนั้นมีความอิ่มตัวที่สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามของการวิจัยได้ทุกข้อแล้วเท่านั้น

การสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ

การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกผู้ให้

ข้อมูลสำคัญจากประชากรของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้นำเสนอรายละเอียดไว้ดังนี้

Camic, Rhodes & Yardley (2003) กล่าวว่า การสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ หมายถึง การคัดเลือกบุคคลหน่วยศึกษาหรือการตั้งค่ากลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา ในขณะที่การศึกษาเชิงปริมาณมุ่งมั่นในการสุ่มตัวอย่างแบบภาคตัวเลขลำดับหรือรายชื่อของประชากร (random) เป็นหลัก แต่การศึกษาเชิงคุณภาพมักใช้การสุ่มหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงหรือตามเกณฑ์ ซึ่งก็คือตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย

Nastasi, Moore & Varjas (2004) ได้นำเสนอความแตกต่างของการสุ่มตัวอย่างระหว่างการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่มีเป้าหมายต่างกัน โดยทั่วไปการสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณจะเป็นการพยายาม

ที่จะอนุมานจากกลุ่มตัวอย่างไปสู่กลุ่มประชากร และต้องการให้มีความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ทั่ว ๆ ไปที่เกินกว่าขอบเขตที่ศึกษา ในทางกลับกันการวิจัยเชิงคุณภาพมักเริ่มจากกลุ่มบุคคล ประเภทเหตุการณ์ หรือกระบวนการที่เฉพาะเจาะจงเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์เฉพาะเรื่องนั้น

วิธีการสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักวิจัยที่นำเสนอวิธีการสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

Berg & Lune (2004), Coyne (1997) และ Marshall (1996) ได้นำเสนอวิธีการสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพมี 3 แบบ ดังนี้

1. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposeful sampling) เป็นกลยุทธ์การสุ่มตัวอย่างที่ใช้บ่อยที่สุด ในการสุ่มตัวอย่างประเภทนี้ผู้เข้าร่วมจะถูกเลือกหรือค้นหาตามเกณฑ์ที่เลือกไว้ล่วงหน้าตามคำถามการวิจัย ตัวอย่างเช่น การศึกษาอาจพยายามรวบรวมข้อมูลจากผู้ป่วยโรคมะเร็งต่อมน้ำเหลือง ขนาดตัวอย่างอาจถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าหรือตามความอึดตัวเชิงทฤษฎี

2. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (quota sampling) เป็นเทคนิคการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดโควตาของผู้เข้าร่วมก่อนการสุ่มตัวอย่าง โดยทั่วไปแล้วนักวิจัยพยายามรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่งที่มีคุณสมบัติบางอย่างที่อาจรวมถึง

สิ่งต่าง ๆ เหมือน ๆ กัน เช่น อายุ เพศ สถานภาพ การสมรส ฯลฯ

3. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกบอลหิมะหรือลูกโซ่ (snowball or chain sampling) เป็นวิธีนี้ที่ให้ข้อมูลส่งต่อหรือบอกผู้วิจัยถึงผู้อื่นที่อาจให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย วิธีการนี้มักจะช่วยให้นักวิจัยค้นหาผู้ให้ข้อมูลยังไม่ทราบว่ามีใครเพิ่มเติมอีกหรือผู้ที่อาจเข้าถึงได้ยาก

Patton (2001) ได้นำเสนอกลยุทธ์การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่

1. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกรณีที่แตกต่างกันจากมาตรฐานทั่วไป (extreme or deviant case sampling) เป็นการพิจารณาจากกลุ่มคนหรือคนหรือเหตุการณ์ที่ไม่ปกติหรือมีความผิดปกติที่แตกต่างจากคนอื่นหรือกรณีอื่นที่น่าสนใจ เช่น นักเรียนผู้ที่สามารถเรียนดีได้โดดเด่นกว่าคนอื่น ความล้มเหลวของผู้เรียนที่มีการลาออกกลางคัน เหตุการณ์ในสังคมที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน เป็นต้น

2. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเข้มข้น (intensity sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะที่มีจำนวนไม่มาก ที่สามารถให้ข้อมูลได้ละเอียดลึก เช่น นักเรียนที่ยากจนแต่เรียนดีสูงกว่ามาตรฐาน หรือ นักเรียนที่ยากจนแต่เรียนได้ต่ำกว่ามาตรฐาน กลยุทธ์นี้คล้ายคลึงกับการสุ่มตัวอย่างกรณีที่แตกต่างกันจากมาตรฐานทั่วไปเนื่องจากใช้เหตุผลเดียวกัน ความแตกต่างคือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบนี้จะมีกลุ่มตัวอย่างให้เลือก

ไม่มากนัก ดังนั้นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบนี้ต้องมีข้อมูลในอดีตหรือก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาอยู่ เพื่อที่นักวิจัยสามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เข้มข้นได้ถึงแม้ว่าจะมีไม่มาก

3. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแปรผันสูงสุด (maximum variation sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบที่มีความหลากหลายในมิติที่สนใจ จุดประสงค์หลักของการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแปรผันสูงสุด คือการค้นหากลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเดียวกันหรือมีมิติข้อมูลร่วมกันที่สามารถแยกออกจากกลุ่มอื่น ๆ และสามารถจัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะได้ ตัวอย่างเช่น การสร้างเมทริกซ์ชุมชนหรือกลุ่มคน เนื่องจากแต่ละชุมชนหรือกลุ่มคนนั้นจะมีความแตกต่างกันในมิติของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และแตกต่างจากชุมชนหรือกลุ่มคนอื่น ๆ

4. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีเหมือนกัน (homogeneous sampling) เป็นการรวบรวมคนที่มีภูมิหลังและประสบการณ์เหมือนกัน ช่วยลดการเปลี่ยนแปลง ช่วยลดความยุ่งยากในการวิเคราะห์ และอำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์กลุ่ม กลยุทธ์นี้ใช้บ่อยที่สุดในการทำกรณีศึกษา ตัวอย่างเช่น การศึกษาการมีส่วนร่วมในโครงการเลี้ยงดูเด็กเล็ก อาจจะคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือหญิงทุกคนที่เป็นโสด เป็นต้น

5. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาทั่วไป (typical case sampling) เป็นการมุ่งเน้นศึกษากรณีใดกรณีหนึ่ง

โดยทั่วไปกลยุทธ์นี้อาจถูกนำมาใช้เมื่อต้องการที่ศึกษาข้อมูลในเชิงลึกของกรณีศึกษาในบางประเด็นหรือทุกประเด็น ตัวอย่างเช่น การศึกษาโครงการพัฒนาในประเทศโลกที่สาม นักวิจัยอาจศึกษาจากกรณีตัวอย่างของหมู่บ้านทั่วไป การศึกษาดังกล่าวจะค้นพบประเด็นสำคัญ ๆ ของหมู่บ้านต่าง ๆ ในเชิงลึกได้

6. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกรณีสำคัญ (critical case sampling) เป็นการพิจารณาการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลในกรณีที่สำคัญนั้น ๆ วิธีนี้สามารถนำไปสู่การสรุปข้อมูลเชิงตรรกะและการอ้างอิงกับกรณีอื่น ๆ ได้ดีที่สุด เพราะการศึกษารณีนี้จะได้ความเป็นจริงสำหรับกรณีอื่น ๆ ได้ทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ถ้าต้องการทราบว่าประชาชนเข้าใจระเบียบข้อบังคับของรัฐบาลหรือไม่ นักวิจัยอาจเก็บข้อมูลจากกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูง ถ้าพวกเขาไม่เข้าใจ อาจจะสะท้อนได้ว่ากลุ่มคนที่ยังไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาน้อยน่าจะเข้าใจด้วย

7. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกบอลหิมะหรือลูกโซ่ (snowball or chain sampling) เป็นการระบกรณีศึกษาที่น่าสนใจจากกลุ่มคนที่รู้จัก และคนเหล่านี้จะรู้ว่าผู้ใดที่ให้อข้อมูลได้ดีในกรณีนี้ คือ การหากรณีตัวอย่างจากการบอกต่อว่าใครจะเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ที่ดีเพิ่มเติมหรือให้อข้อมูลได้มากกว่า ดังนั้นแนวทางที่ใช้ในการค้นหกรณีศึกษาที่มีผู้ให้ข้อมูลจำนวนมาก นักวิจัยจะเริ่มต้นด้วยการถามคนที่เกี่ยวข้องว่า “ใครรู้เรื่องเกี่ยวกับ ?”

8. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือก

กลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ (criterion sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างทุกรายที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นักวิจัยจะเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบนี้ในกรณีที่มีข้อมูลหลายด้านและอาจทำให้เห็นจุดอ่อนของระบบงานที่สำคัญที่อาจนำไปปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าระยะเวลาเฉลี่ยในการเข้าพักของผู้ป่วยสำหรับขั้นตอนการผ่าตัดบางอย่างเป็นเวลา 3 วัน นักวิจัยอาจกำหนดเกณฑ์สำหรับผู้ป่วยที่เข้าร่วมการศึกษาที่เข้าพักเกิน 3 วัน การสัมภาษณ์กรณีเหล่านี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลในแง่มุมมองของกระบวนการหรือระบบการดำเนินงานที่สามารถปรับปรุงได้

9. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบยืนยันและไม่ยืนยัน (confirming and disconfirming sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างใน 2 กรณี คือ “คาดว่า” และ “ขอยกเว้น” กับสิ่งที่คาดว่าจะวิธีนี้จะทำให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มขึ้น และจะได้ข้อมูลจากผู้ที่มีข้อมูลเชิงลึก มีข้อมูลจำนวนมาก และมีความน่าเชื่อถือทั้ง 2 กรณีจะสามารถนำข้อมูลมายืนยันกันได้เพื่อแก้ปัญหาในกรณีที่ไม่สามารถยืนยันผลการวิจัยได้เนื่องจากตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมและเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลที่ขัดแย้งกัน

10. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแบ่งชั้น (stratified purposeful sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เน้นลักษณะเฉพาะกลุ่มย่อยที่สนใจเพื่อสะดวกในการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มย่อย

11. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือก

กลุ่มตัวอย่างตามโอกาสหรือที่ค้นพบเพิ่มเติม (opportunistic or emergent sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างใหม่ ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้แต่แรก ในระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ไม่คาดคิดและหลักของความยืดหยุ่น กลยุทธ์นี้จะใช้หลังจากที่มีการลงเก็บข้อมูลภาคสนามนักวิจัยจะเปิดโอกาสให้มีกลุ่มตัวอย่างหรือบุคคลในการสัมภาษณ์เพิ่มเติมมากกว่าที่วางแผนไว้ได้

12. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposeful sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างทุกกรณีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ใช้ในการสุ่มแบบนี้จะมีขนาดใหญ่

13. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกรณีที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญทางการเมือง (sampling politically important cases) เป็นการแสวงหากลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเมืองตามช่วงเวลา กลยุทธ์นี้จะสนใจไปที่กรณีศึกษา โดยเฉพาะจากกรณีตัวอย่างที่มีความสำคัญทางการเมือง ตัวอย่างเช่น การศึกษาพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีแนวโน้มที่อาจจะไม่ไปเลือกตั้ง

14. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) เป็นการเลือกกรณีศึกษาหรือกลุ่มตัวอย่างตามความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างของนักวิจัย กลยุทธ์นี้ช่วยประหยัดเวลางบประมาณ และไม่ต้องใช้ความพยายามมาก แต่การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจะมีจุดอ่อนมาก

ที่สุด และมีความน่าเชื่อถือต่ำสุด เนื่องจากมีเหตุผลน้อยที่สุด ยกตัวอย่าง การคัดเลือกตัวอย่างเพื่อนร่วมงานหรือสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านเพียงเพราะ “อยู่ในพื้นที่นั้น” เป็นตัวอย่างของการสุ่มตัวอย่างเพื่อความสะดวกของนักวิจัยเป็นหลัก

15. การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบผสมผสานหรือแบบผสม (combination or mixed purposeful sampling) เป็นการใช่วิธีการคัดเลือกหรือการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 2 วิธีขึ้นไป เป็นลักษณะการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบผสมผสาน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างประเภทนี้จะใช้ในกรณีที่นักวิจัยมีความสนใจและความต้องการที่จะศึกษาในประเด็นที่มีความหลากหลาย

สรุป การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพที่นักวิชาการหลายท่านนำเสนอขึ้นนั้นอาจจะมีหลายแบบ แต่วิธีที่เหมาะสมและทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและนำไปสู่การอิมตัวของข้อมูลได้ง่ายมีเพียง 2 วิธีการ คือ การสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposeful sampling) และการสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกบอลหิมะหรือลูกโซ่ (snowball or chain sampling)

ตัวอย่างวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการคัดเลือกหรือสุ่มตัวอย่าง

ของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลประชากรของการวิจัยเรื่อง การบูรณาการการจัดการมลพิษทางน้ำของกรุงเทพมหานครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบของ Intaprom (2018) การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีประชากร คือ ผู้บริหารหรือผู้นำที่เป็นตัวแทนองค์กรหรือชุมชน 3 ระดับในพื้นที่ 6 จังหวัดและกรุงเทพมหานคร คือ 1) ระดับนโยบายคือ องค์การภาครัฐทั้งรัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและควบคุมมลพิษทางน้ำจำนวน 8 องค์กร คือ (1) สำนักจัดการคุณภาพน้ำกรมควบคุมมลพิษ (2) กรมโรงงานอุตสาหกรรม (3) องค์การบริหารน้ำเสีย (4) กรมทรัพยากรน้ำ (5) กรมชลประทาน (6) สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 (7) สำนักงานจัดการคุณภาพน้ำสำนักระบายน้ำกรุงเทพมหานคร และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย 2) ระดับปฏิบัติการ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีที่ตั้งในพื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างกรุงเทพมหานครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบจำนวน 65 แห่งคือองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และสำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร และ 3) ระดับที่ได้รับผลกระทบ คือ ชุมชนที่มีที่ตั้งในพื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างกรุงเทพมหานครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบ จำนวน 620 ชุมชน วิธีการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และการคัดเลือกหรือสุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

ผู้อำนวยการเขตนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
นายกเทศมนตรีผู้อำนวยการงานด้านสิ่งแวดล้อม
ขององค์การ และบุคลากรที่ปฏิบัติงานหน้าที่
ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 195 คน ใน 6 เขตพื้นที่
เขตการพัฒนาตามบทบาทการพัฒนาเมือง
ของกรุงเทพมหานครกับองค์กรปกครองท้องถิ่น
โดยรอบในพื้นที่ 6 จังหวัด คือ นครปฐม นนทบุรี
สมุทรสาคร สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา และ
ปทุมธานี ดังภาพที่ 2

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการเขต นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การ และบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใน 6 เขต พื้นที่ ๆ ละประมาณ 10 คน รวมประมาณ 60 คน (หากข้อมูลเพียงพอและถึงจุดอิ่มตัวหรือซ้ำซ้อน แล้วอาจใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยลง)

3. ระดับที่ได้รับผลกระทบ ประชากร คือ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน จำนวน 1,240 คน ที่มีที่ตั้งในพื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างกรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชนใน 6 เขตพื้นที่ ๆ ละ ประมาณ 10 คน รวมประมาณ 60 คน (หากข้อมูลเพียงพอและถึงจุดอิ่มตัวหรือซ้ำซ้อนแล้วอาจใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยลง)

วิธีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ โดยแบ่งเป็น 6 พื้นที่ คือ พื้นที่เขตการพัฒนา ตามบทบาทการพัฒนาเมืองกรุงเทพมหานคร กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ดังนี้

1. ระดับนโยบายประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารหรือผู้นำที่เป็นตัวแทน องค์การระดับนโยบายจำนวน 8 องค์การ จำนวน 8 คน

2. ระดับปฏิบัติการประชากรคือ ผู้อำนวยการเขตนายกองค์การบริหารส่วน ตำบลนายกเทศมนตรีผู้อำนวยการงานด้าน สิ่งแวดล้อมขององค์การและบุคลากรที่ปฏิบัติ หน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 195 คน ขนาดกลุ่ม ตัวอย่าง 6 เขตพื้นที่ ๆ ละ ประมาณ 30 คน รวมประมาณ 180 คน

3. ระดับที่ได้รับผลกระทบ ประชากรคือ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน จำนวน 1,240 คน ที่มีที่ตั้งในพื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างกรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบขนาดกลุ่ม ตัวอย่างคือ ผู้นำชุมชนใน 6 เขตพื้นที่ ๆ ละ ประมาณ 30 คน รวมประมาณ 180 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

1. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกรณีที่แตกต่างกันจากมาตรฐานทั่วไป (extreme or deviant case sampling) เช่น ชุมชนหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถจัดการ มลพิษทางน้ำได้ดีกว่าพื้นที่อื่น

2. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเข้มข้น (intensity sampling) เช่น ชุมชนหรือองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณน้อย แต่สามารถจัดการมลพิษทางน้ำได้ดีกว่าชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณ มากกว่าอย่างเห็นได้ชัด

3. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแปรผัน สูงสุด (maximum variation sampling) เช่น ชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสภาพ และบริบทคล้าย ๆ กัน คือ ปัญหามลพิษทางน้ำ มีความรุนแรง มีงบประมาณจำกัด มีที่ตั้งใน พื้นที่เมือง มีบ้านเรือนที่ลูก้าแหล่งน้ำสาธารณะ เป็นต้น

4. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มี เหมือนกัน (homogeneous sampling) เช่น กลุ่มผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

5. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษา ทั่วไป (typical case sampling) เช่น กรณีที่

เกิดความร่วมมือในการจัดการมลพิษทางน้ำระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

6. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกรณีสำคัญ (critical case sampling) เช่น กรรมการชุมชนที่ได้รับการอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการมลพิษทางน้ำแต่ยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุมลพิษทางน้ำในชุมชนสามารถใช้อ้างอิงถึงความเข้าใจของกรรมการชุมชนที่ไม่ได้รับการอบรมหรือศึกษาดูงานได้

7. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกบอลหิมะหรือลูกโซ่ (snowball or chain sampling) เช่น ชุมชนเครือข่ายการจัดการมลพิษทางน้ำโดยเริ่มจากชุมชนที่จัดการมลพิษทางน้ำในลักษณะร่วมกับองค์กรและชุมชนอื่น เพื่อเพิ่มกลุ่มตัวอย่างองค์กรเครือข่ายของชุมชน และกลุ่มตัวอย่างองค์กรเครือข่ายชุมชนอื่น ๆ

8. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ (criterion sampling) เช่น ผู้บริหารหรือนักน้ำที่เป็นตัวแทนองค์การระดับนโยบายด้านการจัดการมลพิษทางน้ำ

9. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบยืนยันและไม่ยืนยัน (confirming and disconfirming sampling) เช่น ประธานชุมชน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประธานชุมชนที่ได้รับการอบรมจัดการมลพิษทางน้ำและได้นำความรู้ไปดำเนินการ และกลุ่มที่ 2 คือ ประธานชุมชนที่ได้รับการอบรมจัดการมลพิษทางน้ำแต่ไม่ได้นำความรู้ไปดำเนินการ

10. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแบ่งชั้น (stratified purposeful sampling) เช่น กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มในระดับต่างกัน คือ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มประธาน

ชุมชนและกลุ่มกรรมการชุมชนที่ได้รับการอบรมจัดการมลพิษทางน้ำและได้นำความรู้ไปดำเนินการ

11. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามโอกาสหรือที่ค้นพบเพิ่มเติม (opportunistic or emergent sampling) เช่น เมื่อนักวิจัยไปสัมภาษณ์ประธานชุมชน พบว่า สมาชิกในชุมชนที่ไม่ได้เป็นกรรมการชุมชน แต่มีบทบาทสำคัญในการจัดการมลพิษทางน้ำของชุมชนซึ่งสมาชิกชุมชนดังกล่าวได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แต่แรก

12. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposeful sampling) เช่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อม

13. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) เช่น ชุมชนที่มีที่ตั้งใกล้กับมหาวิทยาลัยที่นักวิจัยสังกัดหรือบ้านของนักวิจัย

14. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบผสมผสานหรือแบบผสม (combination or mixed purposeful sampling) เช่น การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเข้มข้น (intensity sampling) คือ ชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณน้อยแต่สามารถจัดการมลพิษทางน้ำได้ดีกว่าชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด และการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแบ่งชั้น (stratified purposeful sampling) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดแตกต่างกันเช่น กรุงเทพมหานคร เทศบาลนครเทศบาลเมืองเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

สรุป

ประชากรของการวิจัยเชิงคุณภาพมีจำนวนไม่มากและมีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อของการวิจัย ดังนั้นการสุ่มตัวอย่างหรือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพจึงมักใช้วิธีการที่มีลักษณะเฉพาะและมีความหลากหลาย เช่น การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเข้มข้น การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งก็คือตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มหรือคัดเลือกมานั้นสามารถให้ข้อมูลเพียงพอต่อการตอบคำถามของการวิจัยได้ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะคล้ายกับการสุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น การสุ่มแบบหลายขั้นตอน การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง และการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก

ขนาดตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพขึ้นอยู่กับความต้องการ 2 ประการ คือ

1. ต้องการกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างให้น้อยที่สุดพิจารณาจากความ

เพียงพอหรือความซ้ำซ้อนของข้อมูลโดยพิจารณาจากจุดอิ่มตัวหรือความซ้ำซ้อนของข้อมูลนั้นคือข้อสรุปจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจะต้องมีขนาดเท่าไร นักวิจัยอาจจะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 ไปถึงคนที่ 10 หลังจากนั้นการสัมภาษณ์คนต่อ ๆ ไปให้พิจารณาว่าข้อมูลที่ค้นพบนั้นไม่ได้เป็นข้อมูลสำคัญใหม่ ๆ หรือหลักฐานใหม่ที่ต่างจาก 10 คนแรกนั้นคือข้อมูลเริ่มเพียงพออิ่มตัวหรือซ้ำซ้อนแล้ว

2. ต้องการกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เพื่อแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มประชากรกลุ่มเป้าหมายนั้นคือต้องมีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เพื่อประเมินความหลากหลายหรือรูปแบบที่เหมาะสมและน่าสนใจที่แสดงออกโดยประชากรกลุ่มเป้าหมายขนาดหรือจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะนี้จะขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งสามารถใช้กฎของหัวแม่มือ หรือหลักของการประมาณการเช่นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม ใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 10 คน (หากข้อมูลเพียงพอและถึงจุดอิ่มตัวหรือซ้ำซ้อนแล้วอาจใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยลง) การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 30 คน การสนทนากลุ่มใช้กลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ย 5 - 10 คน/กลุ่ม เป็นต้น

REFERENCES

- Berg, B. L., & Lune, H. (2004). Qualitative research methods for the social sciences. (Vol. 5). Boston: Pearson.
- Camici, P. M., Rhodes, J. E. & Yardley, L. E. (2003). Qualitative research in psychology: expanding perspectives in methodology and design. Washington, DC : American Psychological Association.

- Charmaz, K. (2003). Grounded theory: objectivist and constructivist methods. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *Strategies for qualitative inquiry*, 249-291. Thousand Oaks : Sage Publications.
- Coyne, I. T. (1997). Sampling in qualitative research. Purposeful and theoretical sampling; merging or clear boundaries?. *Journal of advanced nursing*, 26(3).
- Creswell, J.W. (1998) *Qualitative Inquiry and research design choosing among five traditions*. Sage, Thousand Oaks, CA.
- DiCicco-Bloom, B., & Crabtree, B. F. (2006). The qualitative research interview. *Medical education*. 40(4), 314-321.
- Gonzalez, C. (2009). Conceptions of, and approaches to, teaching online: a study of lecturers teaching postgraduate distance courses. *Higher Education*, 57(3), 299–314.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough?: an experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59–82.
- Intaprom, W. (2018). *Research in public administration*. 2nd edition. Bangkok : Mega Media Corporation. (in Thai).
- Legard, R., Keegan, J. & Ward, K. (2003). In-depth interviews. In Jane, R. & Jane, L. (Eds.), *Qualitative research practice: A guide for social science students and researchers*, 138-169. Thousand Oaks : Sage Publications.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family practice*, 13(6).
- Morse, J. M. (1994). Designing funded qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 220-235). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.
- Nastasi B.K., Moore R.B. & Varjas, K.M. (2004). *Applying psychology to the schools. School-based mental health services: Creating comprehensive and culturally specific programs*. Washington, DC : American Psychological Association.
- Patton, M. Q. (2001). *Qualitative research and evaluation methods*. 2nd edition. Thousand Oaks : Sage Publications.
-

บทวิจารณ์หนังสือ

การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้

EDUCATIONAL RESEARCH: CONCEPTS AND APPLICATIONS

(อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล)

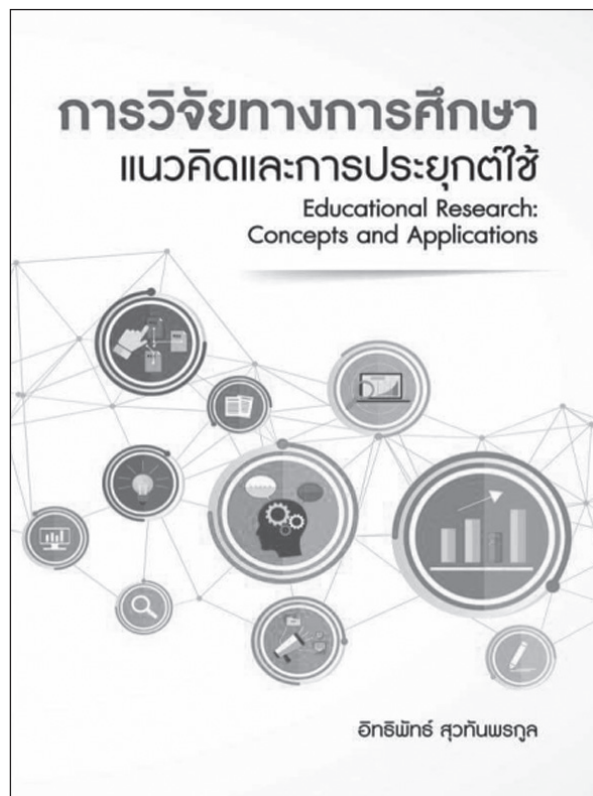
ชวภณ สารข้าวคำ

Chawapon Sarnkhaowkhom

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Nursing, Saint Louis College, Bangkok, Thailand

Email: chawapon.s@yahoo.com

หนังสือ “การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ (Educational research: concepts and APPLICATIONS)” เป็นหนังสือที่เขียนโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาสาระด้านองค์ความรู้ของการวิจัยทางการศึกษา แนวคิดและการประยุกต์ใช้แนวคิดในการวิจัยทางการศึกษา ผู้เขียนได้คัดสรรและนำเสนอแนวคิดหลักที่สำคัญอันสามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการทำวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้นำเสนอเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ด้วยการเรียงลำดับตามกระบวนการวิจัยทางการศึกษาจำนวน 15 บท โดยในแต่ละบทนั้นผู้เขียนได้นำเสนอในลักษณะของเนื้อหาหลัก เนื้อหารอง รวมไปถึงรายละเอียดในเชิงของกรณีศึกษา และการยกตัวอย่าง ทั้งการนำเสนอในเนื้อหาบางส่วนด้วยภาพประกอบ และตาราง อันสามารถช่วยขยายความเข้าใจให้แก่ผู้อ่าน ก่อให้เกิดความชัดเจนในเนื้อหา และเห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการใช้ภาษาของผู้เขียนยังมีการใช้ภาษาที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน จึงทำให้หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับกลุ่มผู้อ่านที่สนใจในการวิจัยทางการศึกษา ทั้งกลุ่มครู อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการทางการศึกษา ตลอดจนนิสิต นักศึกษาที่สนใจในการวิจัยทางการศึกษาโดยสามารถนำไปศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการทำวิจัยได้อย่างแท้จริง

เนื้อหาสาระในหนังสือประกอบด้วย 15 บท โดยมีรายละเอียดในแต่ละบท ดังนี้

บทที่ 1 ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย หลักการแสวงหาความรู้และธรรมชาติของการวิจัย ความหมาย ลักษณะสำคัญ จุดมุ่งหมายของการวิจัย กระบวนการวิจัย รวมไปถึงคุณลักษณะของนักวิจัยและจรรยาบรรณนักวิจัย อันสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงหลักการพื้นฐานในการวิจัย และภาพรวมของหลักการวิจัย ตลอดจนจรรยาบรรณของนักวิจัยที่ทำให้ผู้อ่านนำไปปรับใช้เพื่อการเป็นนักวิจัยที่ดีได้

บทที่ 2 ผู้เขียนได้กล่าวถึงประเภทของการวิจัย อันประกอบด้วยเนื้อหาที่หลากหลาย และครอบคลุม ได้แก่ กระบวนทัศน์ของการวิจัย การวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยปฏิบัติการ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยและพัฒนา การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงประเมิน การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น การวิจัยเชิงนโยบาย การวิจัยสถาบัน การวิจัยอนาคต การสังเคราะห์งานวิจัย และการวิจัยอิงการออกแบบ ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอถึงการวิจัยในแต่ละประเภทอย่างเป็นภาพรวม และครอบคลุม รวมไปถึงมีการนำเสนอการวิจัยประเภทใหม่ๆ เช่น การวิจัยอิงการออกแบบ การสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมผสานวิธี เป็นต้น จึงทำให้เกิดความน่าสนใจของเนื้อหา และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการทำวิจัยในปัจจุบันได้ดีมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3 ผู้เขียนได้นำเสนอถึงการกำหนด ปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ปัญหาวิจัย การตั้งชื่อเรื่องวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ ของการวิจัย และการเขียนประโยชน์ที่คาดว่าจะ ได้รับ โดยในการนำเสนอในแต่ละส่วนของ เนื้อหา นั้น ผู้เขียนได้มีการยกตัวอย่างจากงาน วิจัย มีการแสดงรายละเอียดในรูปแบบของ ตาราง อีกทั้งนำเสนอการเขียนวัตถุประสงค์ ของการวิจัย และการเขียนประโยชน์ที่คาดว่าจะ ได้รับจากงานวิจัย ซึ่งสามารถทำให้ผู้อ่าน เกิดความเข้าใจ เห็นภาพชัดเจนอย่างเป็น รูปธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการ ปฏิบัติการทำวิจัยทางการศึกษา

บทที่ 4 ผู้เขียนได้นำเสนอถึงการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความสำคัญของการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูลของเอกสารและงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง กระบวนการศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์และสังเคราะห์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการนำเสนอเนื้อหา ของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการนำเสนอ เนื้อหาการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยในเนื้อหาแต่ละส่วนของบทที่ 4 นั้น ผู้เขียน ได้นำเสนอโดยใช้แผนภาพ ตาราง ทำให้ผู้อ่าน เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม และ ในส่วนของข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการ นำเสนอเนื้อหาการทบทวนเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้เขียนได้นำเสนอในทัศนะของผู้เขียน ไว้อย่างน่าสนใจ และเป็นประโยชน์อย่างมากในการ ทำการวิจัย

บทที่ 5 ผู้เขียนได้นำเสนอเกี่ยวกับกรอบ แนวคิดและสมมติฐานการวิจัย โดยประกอบด้วย กรอบแนวคิดในการวิจัย สมมติฐานการวิจัย และ ตัวอย่างกรณีศึกษากรอบแนวคิดและสมมติฐาน จากงานวิจัย อันเป็นการยกตัวอย่างถึงกรอบ แนวคิดในการวิจัยประเภทต่างๆ อย่างครอบคลุม ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับกรอบแนวคิด และสมมติฐานจากงานวิจัย รวมไปถึงการเขียน สมมติฐานงานวิจัยในงานวิจัยประเภทต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนนำเสนอจากการยกตัวอย่างงานวิจัย ที่เกิดขึ้นจริง อันก่อให้เกิดความน่าสนใจ และ ความชัดเจนแก่ผู้อ่านมากยิ่งขึ้น

บทที่ 6 ผู้เขียนได้กล่าวถึงการออกแบบ การวิจัย โดยนำเสนอตั้งแต่แนวคิดการออกแบบ การวิจัย ไปจนถึงแบบแผนการทดลอง โดยการ ออกแบบการวิจัยนั้น ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหา สาระ 6 เรื่องย่อย ได้แก่ 1) ความหมายของการ ออกแบบการวิจัย 2) จุดมุ่งหมายของการออกแบบ การวิจัย 3) ความสำคัญของการออกแบบการวิจัย 4) หลักการออกแบบการวิจัย 5) ความเที่ยงตรง ภายในและความเที่ยงตรงภายนอก และ 6) องค์ ประกอบของการออกแบบการวิจัย ส่วนแบบแผน การทดลอง ผู้เขียนได้แบ่งการนำเสนอแบบแผน การทดลองออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) แบบแผน การทดลองเบื้องต้น (pre-experimental design) 2) แบบแผนการทดลองที่แท้จริง (true experimental design) 3) แบบแผนการทดลองแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) และ 4) แบบแผน แฟกทอเรียล (factorial design) จึงกล่าวได้ว่า ผู้เขียนได้นำเสนอถึงการออกแบบการวิจัย ไว้อย่างครอบคลุม ชัดเจน และมีการขยาย

ความเข้าใจของผู้อ่านด้วยการใช้ภาพประกอบและตารางในเนื้อหาบางส่วน จึงทำให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาที่ผู้เขียนได้นำเสนอได้อย่างเข้าใจและชัดเจนเป็นอย่างมาก

บทที่ 7 ผู้เขียนได้กล่าวถึงการเลือกตัวอย่าง โดยประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับประชากรและตัวอย่าง ประเภทของการเลือกตัวอย่าง การกำหนดขนาดตัวอย่าง รวมไปถึงจริยธรรมในการเลือกตัวอย่าง ซึ่งในการนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเลือกตัวอย่างนั้น ผู้เขียนได้นำเสนอในรูปแบบของการใช้ภาพประกอบ จึงทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้เขียนได้นำเสนอถึงการกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านเป็นอย่างมากในการปฏิบัติการทำวิจัยในยุคปัจจุบัน

บทที่ 8 ผู้เขียนได้นำเสนอถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย โดยประกอบด้วยเนื้อหา เกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งผู้เขียนได้มีการยกตัวอย่างถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยแต่ละวิธี การนำเสนอโดยใช้ภาพประกอบ อีกทั้งมีการยกตัวอย่างเครื่องมือในการวิจัยในแต่ละประเภทไว้อย่างเป็นรูปธรรม และชัดเจน อีกทั้งยังมีความชัดเจนด้านภาษา สื่อความตรงไปตรงมา ไม่กำกวมหรือสับสน จึงทำให้ผู้อ่านสามารถร้อยเรียงความเข้าใจได้อย่างเป็นขั้นตอน เป็นกระบวนการ และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการทำวิจัยได้อย่างแท้จริง

บทที่ 9 ผู้เขียนได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมุ่งเน้นไปยังสถิติบรรยายประกอบด้วยเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสถิติกับการวิจัย ความหมายของสถิติ ประเภทของสถิติ คำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถิติ มาตรการวัดข้อมูล สัญลักษณ์ทางสถิติ การนำเสนอข้อมูลด้วยตารางและกราฟ แผนภูมิ แผนภาพ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การวัดการกระจาย การวัดตำแหน่งและการเปรียบเทียบ และคะแนนมาตรฐาน ซึ่งผู้เขียนมีการนำเสนอไว้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย มีความชัดเจนด้านภาษา สื่อความตรงไปตรงมา ไม่กำกวมหรือสับสน จึงทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในส่วนของสถิติบรรยายได้อย่างเป็นขั้นตอน และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการทำวิจัยได้อย่างแท้จริง

บทที่ 10 ผู้เขียนได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมุ่งเน้นไปยังสถิติอ้างอิงประกอบด้วยเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการทดสอบสมมติฐาน ประเภทของความคลาดเคลื่อน ระดับนัยสำคัญ และระดับความเชื่อมั่น ขั้นตอนการทดสอบสมมติฐาน การทดสอบเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของประชากร 1 กลุ่ม การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยประชากร 2 กลุ่ม การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอย และการทดสอบไคสแควร์ ซึ่งผู้เขียนมีการนำเสนอไว้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย มีความชัดเจนด้านภาษา สื่อความตรงไปตรงมา จึงทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในส่วนของสถิติอ้างอิงได้อย่างเป็นขั้นตอน รวมไปถึงมีความครอบคลุม

เนื้อหาสาระของสถิติอ้างอิงที่สามารถพบได้บ่อยในการวิจัยทางการศึกษา จึงทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการวิจัยได้อย่างแท้จริง

บทที่ 11 ผู้เขียนได้นำเสนอถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจพบได้น้อยในหนังสือการวิจัยทางการศึกษาโดยทั่วไป หากแต่จะมีการนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในหนังสือประเภทการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นหนังสือเฉพาะด้านเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพเพียงเท่านั้น ซึ่งในการนำเสนอเนื้อหาสาระในบทนี้ ผู้เขียนนำเสนอถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพกับการวิจัยทางการศึกษา การวิเคราะห์เนื้อหาและเงื่อนไขเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คุณภาพของข้อมูลเชิงคุณภาพ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และจริยธรรมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการนำเสนอถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการทำวิจัยการศึกษาในประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 12 ผู้เขียนได้กล่าวถึงการเขียนสรุปอภิปราย และข้อเสนอแนะการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ การเขียนสรุปผลการวิจัย หลักการเขียนอภิปรายผลการวิจัย และหลักการเขียนข้อเสนอแนะการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้มีการยกตัวอย่างจากผลงานวิจัยและนำเสนอโดยการใส่ตาราง มีการอธิบายด้วยความชัดเจน สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย

และสามารถนำไปใช้ในการเขียนสรุป อภิปราย และเขียนข้อเสนอแนะการวิจัยได้อย่างแท้จริง

บทที่ 13 ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาสาระโดยมุ่งนำเสนอเนื้อหาเป็น 2 ส่วนหลัก คือ องค์ประกอบของโครงการวิจัย และหลักการรวมถึงเทคนิคการเขียนโครงการวิจัย ซึ่งสามารถทำให้ผู้อ่านได้แนวทางในการพัฒนาโครงการวิจัยต่อไป โดยการนำเสนอในแต่ละส่วนนั้น ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างการเขียนโครงการวิจัยจากโครงการวิจัยของผู้เขียน มีการอธิบายถึงองค์ประกอบของโครงการวิจัยไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังแนะนำถึงหลักการและเทคนิคการเขียนโครงการวิจัย อันแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้เขียน อันสามารถเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในการนำไปใช้ในการเขียนโครงการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 14 ผู้เขียนได้กล่าวถึงการเขียนรายงานการวิจัย โดยประกอบด้วยเนื้อหาสาระเกี่ยวกับแนวคิดการเขียนรายงานการวิจัย องค์ประกอบของรายงานการวิจัย หลักการและเทคนิคการเขียนรายงานการวิจัย หลักการและเทคนิคการเขียนผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอการเขียนรายงานการวิจัยจากประเภทของงานวิจัยที่หลากหลาย มีการนำเสนอเทคนิคต่าง ๆ ไว้อย่างครอบคลุม และเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดความเข้าใจง่าย และเห็นภาพที่ชัดเจนแก่ผู้อ่าน

บทที่ 15 ผู้เขียนได้นำเสนอถึงการประเมินงานวิจัยและการเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ การประเมินงานวิจัย เกณฑ์ประเมินคุณภาพงานวิจัย และ

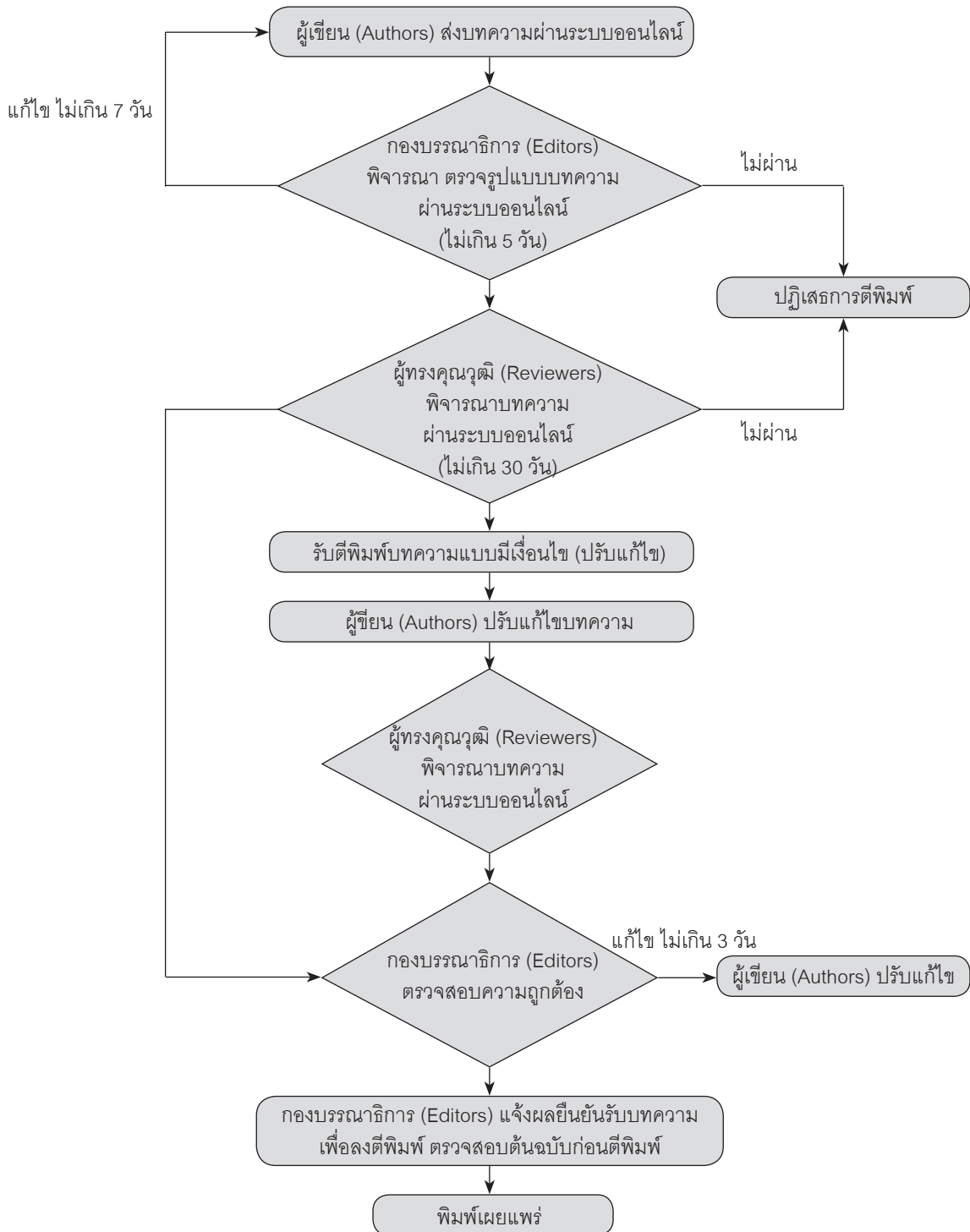
การเผยแพร่งานวิจัย ซึ่งในการนำเสนอเนื้อหาสาระในบทนี้ ผู้เขียนได้มีการนำเสนอโดยใช้ภาพประกอบ ตลอดจนตาราง อันสามารถทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนแก่ผู้อ่าน ตลอดจนการยกตัวอย่างแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ผู้อ่านสามารถนำไปปรับใช้เพื่อการประเมินคุณภาพงานวิจัยได้ และการเผยแพร่งานวิจัย ผู้เขียนยังมีการนำเสนอเนื้อหาสาระอย่างครอบคลุมทั้งการเผยแพร่ผลงานวิจัยได้ระดับชาติ และระดับนานาชาติ และมีภาพประกอบการนำเสนองานวิจัยอันเป็นภาพถ่ายที่เกิดขึ้นจริง รวมไปถึงการกล่าวถึงเทคนิคในการเผยแพร่งานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ อันสามารถทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติการทำวิจัยทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง เป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ การศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัยโดยเฉพาะการวิจัยทางการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความเป็นพลวัตและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันทำให้เกิดปัญหาการศึกษา (educational problems) อยู่ทุกขณะนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบหรือข้อค้นพบที่มีความน่าเชื่อถือ นั่นคือ “กระบวนการวิจัย” ด้วยเหตุนี้ นักการศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนนิสิต นักศึกษาในศาสตร์ทางการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้

เกี่ยวกับการวิจัยการศึกษา ผู้เขียนบทวิจารณ์จึงเห็นว่า หนังสือ “การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ (Educational research: concepts and applications)” เล่มนี้เป็นหนังสือที่ควรค่าแก่การอ่าน และศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ที่นอกจากความน่าสนใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอด นำเสนอในหนังสือเล่มนี้แล้ว หนังสือเล่มนี้ยังมีการถ่ายทอด การนำเสนอที่น่าสนใจ ทั้งการนำเสนอที่เป็นลำดับขั้นตอน มีความต่อเนื่อง สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ประกอบกับการนำเสนอด้วยการยกตัวอย่างประกอบ การใช้ภาพประกอบหรือตารางในเนื้อหาบางส่วน อีกทั้ง หนังสือเล่มนี้ยังมีลักษณะเด่นที่ผู้เขียนได้นำผลงานวิจัยของผู้เขียน และนิสิตในที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มาเป็นตัวอย่างในการนำเสนอเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความชัดเจนในเนื้อหา และมีการสรุปเป็นแผนภาพความคิดประกอบในเนื้อหาสาระบางส่วน จึงกล่าวได้ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งต่อการวิจัยทางการศึกษา และในฐานะที่ผู้เขียนบทวิจารณ์เป็นอาจารย์ผู้สอนระเบียบวิธีวิจัยทางการพยาบาลที่ได้นำหนังสือเล่มนี้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และการปฏิบัติการทำวิจัย จึงขอแนะนำหนังสือเล่มนี้ เพื่อเป็นอีกแหล่งความรู้หนึ่งสำหรับผู้สนใจในการวิจัยทางการศึกษาได้นำไปใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม และเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการทำการวิจัยต่อไป.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานของการจัดทำ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณานำลงพิมพ์
วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว)	☐ บทความวิจัย ☐ นักศึกษาระดับปริญญาโท ☐ นักศึกษาระดับปริญญาเอก
หลักสูตร.....สาขา.....	
มหาวิทยาลัย.....	
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... E-mail.....	
ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย	
ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ (ตัวพิมพ์ใหญ่)	
มีความประสงค์ขอส่ง ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความปริทรรศน์ ☐ บทความวิจารณ์หนังสือ	

ในการนี้ข้าพเจ้ายินดีให้กองบรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร มีสิทธิ์ในการสรรหาผู้กลั่นกรองโดยอิสระ เพื่อพิจารณาด้านฉบับที่ข้าพเจ้า (และผู้แต่งร่วม) ส่งมา และยินดียอมรับผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

ลงชื่อ.....ผู้ส่งบทความวิจัย
 (.....)

* ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน ตลอดจน "ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น" และจะไม่นำส่งไปเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นภายใน 90 วัน นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความฉบับนี้

** ในกรณีที่บทความนั้นมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือพาดพิงกับหน่วยงานหรือองค์กรใด ต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากองค์กรนั้น

- ☐ ยินยอมรับเงื่อนไข
- ☐ ไม่ยินยอมรับเงื่อนไข

ความเห็นของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร

- ☐ ถูกต้องตามรูปแบบของบทความ
- ☐ ไม่ถูกต้องตามรูปแบบของบทความ

.....
(.....)

กองบรรณาธิการวารสารวิจัยฯ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอการตีพิมพ์ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นวารสารราย 6 เดือน เผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการในลักษณะนิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article) นิพนธ์ปริทัศน์ (Review Article) และ บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แก่นักวิจัย นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

ขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1. รับต้นฉบับจากผู้สนใจตีพิมพ์บทความผ่านระบบ ThaiJo (https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/author)
2. กองบรรณาธิการตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องและคุณภาพของบทความต้นฉบับ
3. กองบรรณาธิการเตรียมต้นฉบับจัดส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่าสองท่านต่อหนึ่งบทความ ทั้งนี้ ผู้ประเมินบทความ (Peer Review) และผู้แต่ง (Author) จะไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double-blind Peer Review) โดยบทความที่ลงตีพิมพ์ได้นั้น จะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ประเมินบทความทั้งสองท่าน หรือสองในสามท่าน
 ทั้งนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทความมีดังนี้
 - Accept Submission = รับตีพิมพ์บทความโดยไม่ต้องแก้ไข
 - Revisions Required = แก้ไขบทความโดยให้บรรณาธิการพิจารณาอีกครั้ง
 - Resubmit for Review = ผู้แต่งต้องแก้ไขบทความส่งกลับมาให้ผู้ประเมินบทความตรวจสอบอีกครั้ง
 - Resubmit Elsewhere = ปฏิเสธรับตีพิมพ์บทความ กรณีที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขอบเขตของวารสาร และการเตรียมบทความ
 ทั้งนี้ ให้ผู้แต่งส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารอื่น
 - Decline Submission = ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ
 - See Comments = พิจารณาข้อเสนอแนะของผู้ประเมินบทความ
4. กองบรรณาธิการส่งต้นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วพร้อมสรุปผลการประเมินคุณภาพต้นฉบับ และจัดส่งผู้แต่งเพื่อปรับแก้ไข พร้อมให้ชี้แจงการปรับแก้ไขกลับมายังกองบรรณาธิการ

5. กองบรรณาธิการตรวจสอบการปรับแก้ไขความถูกต้อง และรูปแบบการเขียนต้นฉบับ
6. บรรณาธิการตอบรับการตีพิมพ์และเผยแพร่ต้นฉบับดังกล่าวผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลาง (https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/) จากนั้น จะออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความอย่างเป็นทางการจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครอีกครั้ง
7. กองบรรณาธิการรวบรวมต้นฉบับและตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนจัดส่งโรงพิมพ์เพื่อจัดทำวารสารฉบับร่าง
8. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องของวารสารฉบับร่างจากโรงพิมพ์อีกครั้ง จากนั้นจึงส่งตีพิมพ์และเผยแพร่
9. กองบรรณาธิการเผยแพร่วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลาง (https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/)

หลักเกณฑ์ในการส่งบทความของวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์

1. บทความที่ผู้แต่งส่งมาเพื่อตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์จากวารสารอื่น ๆ
2. เนื้อหาและรูปภาพในบทความต้องไม่คัดลอก ลอกเลียน หรือไม่ตัดทอนจากบทความอื่นโดยเด็ดขาด (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้แต่งเท่านั้น)
3. ผู้แต่งต้องเขียนบทความตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในระเบียบการส่งบทความ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
4. การพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะพิจารณาเฉพาะบทความที่ได้รับการประเมินให้ตีพิมพ์เผยแพร่จากผู้ประเมินบทความเท่านั้น
5. กรณีมีข้อเสนอแนะจากผู้ประเมินบทความ ผู้แต่งต้องปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ประเมินบทความ และชี้แจงการแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวมายังกองบรรณาธิการ ภายในเวลาที่กำหนด

คำแนะนำการเตรียมบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์

กองบรรณาธิการได้กำหนดรูปแบบการเตรียมบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังนี้

บทความต้องพิมพ์ในกระดาษขนาด A4 โดยตั้งค่าน้ำกระดาษ ซ้าย 1 นิ้ว ขวา 1 นิ้ว บน 1 นิ้ว ล่าง 1 นิ้ว (1 นิ้ว = 2.5 ซม.)

บทความภาษาไทยและบทความภาษาอังกฤษต้องพิมพ์ด้วยรูปแบบอักษร Cordia New บทความภาษาไทยที่มีศัพท์เทคนิคหรือศัพท์เฉพาะ ให้ใช้คำทับศัพท์ และ/หรือ ศัพท์บัญญัติ พร้อมวงเล็บคำศัพท์ภาษาอังกฤษนั้น

เอกสารต้องมีรูปแบบเดียวกันทั้งบทความ ทั้งนี้ บทความประเภทต่าง ๆ ในวารสารเล่มนี้มีจำนวนหน้าต่อหนึ่งบทความแตกต่างกันโดยประมาณ ดังนี้

1. บทความทางวิชาการ (Academic article) ประมาณ 15 หน้า ต่อบทความ
2. บทความวิจัย (Research article) ประมาณ 15 หน้า ต่อ 1 บทความ
3. บทความปริทรรศน์ (Review article) ประมาณ 8 หน้า ต่อ 1 บทความ
4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) ประมาณ 5 หน้า ต่อ 1 บทความ

ให้พิมพ์ผลงานด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียวโดยทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ยกเว้นบทวิจารณ์หนังสือ และมีส่วนประกอบดังนี้

บทความวิชาการ (Academic Article)	บทความวิจัย (Research Article)	บทความปริทรรศน์ (Review Article)	บทความหนังสือ (Book Review)
1. บทนำ	1. บทนำ	1. บทนำ	บทความที่วิพากษ์วิจารณ์
2. กรอบในการวิเคราะห์	2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2. บทสรุป	เนื้อหาสาระ คุณค่า และ
3. เนื้อหา	3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย (ถ้ามี)	3. เอกสารอ้างอิง	คุณภาพของหนังสือ
4. สรุป	4. ขอบเขตของการวิจัย		บทความหรือผลงานศิลปะ
5. เอกสารอ้างอิง	5. สมมติฐาน (ถ้ามี)		อาทิ นิทรรศการ ทัศนศิลป์
	6. กรอบแนวคิดของการวิจัย		และการแสดงละครหรือดนตรี
	7. ระเบียบวิธีวิจัย		โดยใช้หลักวิชาและดุลยพินิจ
	8. สรุปผลการวิจัยและอภิปราย ผลการวิจัย		อันเหมาะสม
	8.1 สรุปผลการวิจัย		
	8.2 อภิปรายผลการวิจัย		
	9. ข้อเสนอแนะ		
	10. เอกสารอ้างอิง		

กรณีตีพิมพ์บทความเป็นภาษาอังกฤษต้องเรียงลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

Academic Article	Research Article	Review Article	Book Review
1. Introduction	1. Introduction	1. Introduction	The critique article should critically evaluate the subject, whether a book, film, work of art, dance, music performance or even another article. This has to be done looking at the content, the main points, and the benefit proceeding from it and how it expresses its discipline.
2. Framework Analysis	2. Research Objectives	2. Conclusion	
3. Content	3. Research Benefits (If any)	3. References	
4. Conclusion	4. Research Scope		
5. References	5. Hypothesis (If any)		
	6. Conceptual Framework		
	7. Methodology		
	8. Research Results and Discussion		
	8.1 Research Results		
	8.2 Discussion		
	9. Suggestions and Recommendations		
	10. References		

ชื่อเรื่อง:

ควรกระชับรัด ไม่ยาวจนเกินไป ถ้าบทความเป็นภาษาไทย ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ชื่อเรื่องภาษาไทย ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ชื่อผู้แต่ง:

ชื่อเต็ม-นามสกุลเต็มของผู้แต่งครบทุกคนทั้งบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ชื่อผู้แต่งภาษาไทย ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา กรณีเป็นภาษาอังกฤษ ขนาด 14

ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษได้ชื่อเรื่อง

ชื่อผู้แต่งภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษได้ชื่อเรื่อง ข้อความระวางในการจัดเตรียมบทความ

(1) ชื่อผู้แต่ง ไม่ใส่ตำแหน่งทางวิชาการ ยศ ตำแหน่งทหาร สถานภาพทางการศึกษา หรือคำนำหน้าชื่อหรือท้ายชื่อ เช่น นาย, นาง, นางสาว, ผศ.ดร., PhD, ร.ต.ต., พ.ต.ท.

(2) ไม่ควรระบุสถานภาพผู้แต่ง เช่น นักศึกษาปริญญาเอก, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ผู้อำนวยการ..., คณบดีคณะ..., พยาบาลวิชาชีพ

หน่วยงานที่ทำวิจัย: ผู้แต่งหลักต้องใส่ที่อยู่โดยละเอียด ประกอบด้วย หน่วยงานระดับต้น หน่วยงานหลัก จังหวัด ประเทศ และ E-mail Address ที่สามารถติดต่อได้ ให้ใส่เครื่องหมายดอกจัน (*) กำหนดเป็นตัวยก กำกับท้ายนามสกุลของผู้แต่งหลัก หน่วยงานหรือสังกัดที่ทำวิจัยภาษาไทย ขนาดตัวอักษร 12 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อผู้แต่งให้ใส่ตัวเลขยก (1) กำกับท้ายนามสกุล และด้านหน้าหน่วยงานหรือสังกัด

ตัวอย่างเช่น

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

หน่วยงานหรือสังกัดที่ทำวิจัยภาษาอังกฤษ ขนาด 12 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่ง กึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อผู้แต่ง

ตัวอย่างเช่น

Communication Arts Program, Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

บทคัดย่อ:

บทคัดย่อภาษาไทย และบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ต้องมีความยาวระหว่าง 200 ถึง 250 คำ

บทคัดย่อภาษาไทย

หัวข้อบทคัดย่อขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้ายใต้ที่อยู่/หน่วยงาน สังกัดของผู้เขียน

เนื้อหาบทคัดย่อไทย 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรก เว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

หัวข้อบทคัดย่อขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้ายใต้ที่อยู่/หน่วยงาน สังกัดของผู้เขียน

เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรก เว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

***** กรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษไม่ต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย**

คำสำคัญ:

ต้องมีคำสำคัญอย่างน้อย 3 ถึง 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

คำสำคัญภาษาไทย

หัวข้อคำสำคัญภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้บทคัดย่อภาษาไทย

เนื้อหาภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา เว้นระหว่างคำด้วยการเคาะ 1 ครั้ง
คำสำคัญภาษาอังกฤษ

หัวข้อคำสำคัญภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษ
ด้านซ้ายได้ บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

เนื้อหาภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา เว้นระหว่างคำด้วย Comma (,)

เนื้อหา:

เนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น
1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบ
ทั้งสองด้าน

หัวข้อเรื่อง ภาษาไทยและอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษ
ด้านซ้ายหัวข้อย่อย ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุ
หมายเลข หน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่ง ให้ Tab 0.75
เซนติเมตรจากอักษร ตัวแรกของหัวข้อเรื่อง

รูปภาพ:

ขึ้นหน้าใหม่ ให้มี 1 รูป ต่อ 1 หน้า และแยกบันทึกเป็นไฟล์ภาพที่มีนามสกุล
TIFFs, หรือ JPEGs ถ้าเป็นภาพถ่ายยกฐานะภาพต้นฉบับ เพื่อคุณภาพ
ในการพิมพ์ หมายเลขรูปภาพ และกราฟ ให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายและ
รายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านล่างของรูปภาพ และกราฟ

ตาราง:

กรุณาขึ้นหน้าใหม่ ให้มี 1 ตาราง ต่อ 1 หน้า หมายเลขตารางให้เป็นเลขอารบิก
คำบรรยายและรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านบนของตาราง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านแรงจูงใจด้านปัจจัยแรงดึงดูด

ปัจจัยต่าง ๆ	Factor Loading	Commulative Variance (%)	Communalities
ปัจจัยที่ 1 : สถาปัตยกรรม และความสำคัญของวัด		25.530	
เป็นวัดที่มีความสวยงาม	0.830		0.689
มีสถาปัตยกรรมเป็นเอกลักษณ์	0.799		0.642
มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	0.675		0.491
มีความโดดเด่นแตกต่างจากวัดอื่น ๆ	0.451		0.346

รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิงในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การอ้างอิงเอกสารให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association) หากรายการอ้างอิงเป็นหนังสือหรือบทความภาษาไทยที่มีบทแปลเป็นภาษาอังกฤษกำกับอยู่ก่อนแล้ว ให้ใส่วงเล็บท้ายรายการว่า (in Thai) สำหรับ รายการอ้างอิงภาษาไทยที่ไม่ได้มีบทแปลภาษาอังกฤษไว้ก่อน ให้ยึดตามประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง ทั้งนี้ ให้จัดเรียงลำดับตามลำดับตัวอักษรภาษาอังกฤษก่อน-หลัง

ยกตัวอย่างเช่น

Liochanmongkhon, N., Saengbunthai, S. & Kengwinit, T. (1994). KhumeuTuekthaeo. Bangkok: Rongphimaksongkanphim. (in Thai)

หลักเกณฑ์การอ้างอิงในเนื้อหา

กรณีการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา ให้ใส่ชื่อสกุลผู้แต่งและปีที่พิมพ์ไว้ในวงเล็บ เช่น

ผู้แต่งเป็นคนไทย: กาญจนา แก้วเทพ พิมพ์เป็น

กาญจนา แก้วเทพ (Kaewthep, 2011)

ผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ: Arthur Asa Berger พิมพ์เป็น Berger (2011)

หากการอ้างอิงมิได้กล่าวถึงชื่อผู้แต่งไว้ก่อนให้ใส่นามสกุลและปีที่พิมพ์ไว้ในวงเล็บ เช่น

ผู้แต่งคนไทย

การทำวิจัยให้เสร็จ...(Kaewthep, 2011)

ผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ

Research means ... (Berger, 2011)

ทั้งนี้ กรณีที่ผู้แต่งเป็นคนไทย ให้ใส่ชื่อสกุลที่ผู้แต่งใช้จริงเป็นภาษาอังกฤษ หากไม่ปรากฏว่าผู้แต่งคนดังกล่าวเคยเขียนชื่อสกุลเป็นภาษาอังกฤษมาก่อน อนุโลมให้ใช้หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงตามประกาศราชบัณฑิตยสถานได้

หลักเกณฑ์การอ้างอิงท้ายบทความ

ในการลงรายชื่อผู้แต่งคำนำหน้าชื่อตามปกติให้ตัดออก ได้แก่ นาย นาง นางสาว ตำแหน่งทางวิชาการ บรรดาศักดิ์ยศทางตำรวจ ยศทางทหาร และตำแหน่งนักบวช ยกเว้นผู้แต่งที่มีฐานันดรศักดิ์ นำหน้าชื่อให้คงไว้ตามปกติ โดยไม่ตัดทิ้งหรือย้ายที่

ผู้แต่ง 1 คน

ให้ลงชื่อสกุล และใช้เครื่องหมาย Comma (,) คั่นชื่อสกุลตามด้วยอักษรย่อของชื่อต้น โดยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย กรณีเป็นผู้แต่งคนไทยให้ลงท้ายรายการอ้างอิงด้วยวงเล็บว่า (in Thai) เช่น กาญจนา แก้วเทพ พิมพ์เป็น Kaewthep, K.

กรณีเป็นผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ: ให้ลงชื่อสกุล และใช้เครื่องหมาย Comma (,) คั่นชื่อสกุล ตามด้วยอักษรย่อของชื่อต้นและชื่อกลาง และใช้เครื่องหมาย Full stop (.) ตามหลังอักษรย่อ ทั้ง 2 ตัวเช่น Christina F. Kreps ลงว่า Kreps, C.F.

ผู้แต่งไม่เกิน 6 คน

ให้ลงชื่อผู้แต่งทุกคน โดยใช้คำว่า "&" ก่อนชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย ให้ลงชื่อทั้งหมด ระหว่างชื่อให้คั่นด้วย "&" แล้ว Comma (,) กรณีเป็นผู้แต่งคนไทยให้ลงท้ายรายการอ้างอิงด้วยวงเล็บว่า (in Thai) เช่น Kaewthep, K., Gunpai, K. & Sthapitanonda, P.

ผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ ให้ลงชื่อผู้แต่งทุกคน โดยใช้คำว่า "&" ก่อนชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย ให้ลงชื่อทั้งหมด ระหว่างชื่อให้คั่นด้วย "&" แล้ว Comma (,) เช่น Edson, G. & Dean, D.

ผู้แต่ง 6 คนขึ้นไป

ให้ลงชื่อผู้แต่งเฉพาะคนแรก และต่อด้วยคำว่า "et al."

กรณีเป็นผู้แต่งคนไทยให้ลงท้ายรายการอ้างอิงด้วยวงเล็บว่า (in Thai) เช่น

ผู้แต่งเป็นคนไทย ให้ใช้คำว่า "และคณะ" เช่น ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ.

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย ให้แปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย เช่น

Sthapitanonda, P. et al.

Bailyn, B. et al.

ผู้แต่งเป็นสถาบัน ให้เขียนกลับคำนำหน้า เช่น มหาวิทยาลัย, กระทรวง, กรมการปกครอง.

โดยอย่างน้อยต้องอ้างถึงระดับกรม และอ้างหน่วยงานระดับสูงก่อน

1. อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปี พ.ศ.ที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์.(ถ้ามี)//เมืองที่พิมพ์: //สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

Liochanmongkhon, N., Saenbunthai, S. & Kengwinit, T. (2527). Khumue Tuekthaeo. Bangkok:

Rongphim Nam-aksonkanphim. (in Thai)

Davis, C.V. (1980). Handbook of Applied Hydraulics. 3rd edition. NY: McGraw – Hill.

Gunpai, K. (2008). Psychology of communication. Bangkok: Faculty of Communication Arts, ChulalongkornUniveristy. (in Thai)

2. อ้างอิงจากวารสาร

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปี พ.ศ.ที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่).// เลขหน้า-เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

Ozaki, M., Adachi, Y., Iwahori, Y. & Ishii, N. (1998). Application of fuzzy theory to writer recognition of Chinese characters. International Journal of Modeling and Simulation. 18(2), 112-116.

Korbkeeratipong, K. & Taiphapoon, T. (2016). Branded content marketing communication in reality television program. Phranakhon Rajabhat Research Journal, Humanities and Social Sciences. 11(2), 1-11. (in Thai)

3. อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปี พ.ศ.ที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ชื่อปริญญา (เต็ม)// หน่วยงาน

ตัวอย่าง :

Roonkaseam, N. (2006). Communication and practices of representation through the museums as texts in Thailand. Ph.D. Program in Communication Arts. Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. (in Thai)

4. อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปี พ.ศ.ที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้นเมื่อ//, // สืบค้นจาก

ตัวอย่าง :

Noam, E.M. (1994). Telecommunication policy issue for the next century. Retrieved June 7, 2006, from gopher://198.80.36.../global/telcom.txt

Chuastapanasiri, T. (2009). Advertising literacy. Retrieved March 2, 2012, from <http://resource.thaihealth.or.th/system/files/documents/ruuethaathanokhsnaaaefng1.pdf> (in Thai)

5. อ้างอิงจากการสัมภาษณ์

รูปแบบ : ผู้ให้สัมภาษณ์.// (ปี พ.ศ. ที่สัมภาษณ์).// ตำแหน่ง (ถ้ามี).// สัมภาษณ์, // วันที่/เดือน/ปี.

ตัวอย่าง :

Sthapitanonda, P. (2016). Dean, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. Interviewed on March 2, 2016. (in Thai)

Smith, M.J. (2008). Interview on January 31, 2008.

Saengdounghae, J. (2010). Lecturer, Hatyai University. Interview on August 20, 2010. (in Thai)

การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้แต่งต้องส่งบทความผ่านทางระบบออนไลน์เท่านั้น โดยการสมัครสมาชิก (Register) วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลาง (https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/user/register) เพื่อขอรับ Username และ Password แล้วคลิกที่ปุ่ม Log In เพื่อเข้าสู่ระบบ ในกรณีที่已是สมาชิกของวารสารแล้ว กรุณาเข้าสู่ระบบ log in และดำเนินการส่งบทความโดยดูตัวอย่างการส่งบทความได้ที่ ขั้นตอนการ SUBMISSION

หมายเหตุ:

กองบรรณาธิการฯ ขอสงวนสิทธิ์ ในการแก้ไขข้อความบางส่วนโดยไม่กระทบต่อเนื้อหาหลักของบทความ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบการตีพิมพ์ของวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ตัวอย่าง

ชื่อเรื่องภาษาไทย (Cordia New ขนาด 18pt. ตัวหนา)

English Title (Cordia New 18pt. bold)

กัญณภัทร นิธิศวราภากุล^{1*} นาทยา ปิлянธนานนท์² และ นพวรรณ ชิมลอยลาม³

(Cordia New ขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)

Kannaphat Nithitwaraphakun^{1*}, Nataya Pilanthananond² and Nopphawan Chimroylarp³

(Cordia New ขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1*, 2, 3}

(Cordia New ขนาด 12 pt. ตัวธรรมดา)

Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, Thailand^{1*, 2, 3}

(Cordia New ขนาด 12 pt. ตัวธรรมดา)

Email: k_kannaphat@hotmail.com^{1*}

(Cordia New ขนาด 12 pt. ตัวธรรมดา)

บทคัดย่อ (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

คำสำคัญ: คำสำคัญ (1) คำสำคัญ (2) คำสำคัญ (3)

ABSTRACT (ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Cordia New 16pt. Normal)

Keywords: keyword (1) keyword (2) keyword (3)

บทนำ (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

ขอบเขตของการวิจัย (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

กรอบแนวคิดของการวิจัย (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

ระเบียบวิธีวิจัย (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

สรุปผลการวิจัย (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

อภิปรายผลการวิจัย (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

ข้อเสนอแนะ (Cordia New 16 pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (Cordia New ขนาด 16 pt. ตัวธรรมดา)

REFERENCES (Cordia New 16 pt. bold)

เนื้อหา (Cordia New 16 pt. normal)

PHRANAKHON RAJABHAT RESEARCH JOURNAL HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Vol.14 No.1 January - June 2019

ISSN : 2672-9024 (Online)

The PNRU Research Journal, Humanities and Social Sciences is the official journal of Phranakhon Rajabhat University published twice yearly, with the first issue covering the months of January to June, and the second July to December. It seeks to publish the research results and academic works in the form of original articles, review articles, and book reviews, in the areas relevant to humanities and social sciences from all the researchers, academics, and interested people.

PUBLISHING'S OBJECTIVES

Phranakhon Rajabhat University Research Journal, Humanities and Social Sciences was published semiannually (twice a year); January – June and July – December by the following objectives:

1. To publicize academic paper, research paper, review article and book review in the related fields of Humanities and Social Sciences such as Political Science, Public Administration, Community Development, Urban Administration and Development, Historical, Thai Language, English Language, Classical Dance and Drama, Music, Law, Fine and Applied Arts, Library and Information Science, General Management/Business Computer, Human Resources, Marketing, Tourism and Hotel Management, Communication Arts,

Economics, Accounting, Educational Administration, Early Childhood Education, Curriculum and Instruction, Educational Technology, Educational Psychology and others fields which belong to editorial department consideration.

2. To be a channel to exchange information, important points, experience on research to researcher's academicians and others who are interested

PUBLISHING'S POLICIES

1. The published article must be academic article, research article, review article or book review which would be either in Thai or English.

2. The published article must be written in the format of Phranakhon Rajabhat University Research Journal, Humanities and Social Sciences. It must be screened by qualified person in related fields. The published article must be an article that has not been published or during the consideration from other journals.

3. Every published article must be approved by at least two expert evaluators (peer reviewed) in relevant filed for an article. The evaluators and the authors must not know each other (Double-blind Peer Review). The published article must be approved from at least two experts or two from three.

SUBMISSION PROCESS

1. The original manuscript is required to submit through Thaijo online at https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/author

2. Editorial board members are responsible for the initial checks on correctness and quality of original manuscript.

3. At least two potential reviewers with the appropriate expertise are requested to review each original manuscript. To avoid bias, double-blind peer review policy is applied in this journal. the journal requirements, each manuscript is required to pass by unanimous consent of the two reviewers, or, two out of three reviewers. The decisions or comments by reviewers may be as follows:

- Accept Submission
- Revisions Required
- Resubmit for Review

- Resubmit Elsewhere
- Decline Submission
- See Comments

4. The original manuscript and the evaluation form of the reviewers are collected, before sending back to the author for a revision. After that the author is requested to provide the revised details and revised manuscript for the editorial board.

5. The editorial board checks the revised details and original manuscript.

6. If the manuscript is satisfied and approved, the official letter of acceptance for publication will be provided for the author(s) and announced by the editor through the Thaijo online at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRUJHSS/>.

7. The editorial board collects all the manuscripts, before publishing the journal draft at the publishing house.

8. The journal draft is checked again, before the journal is published and distributed.

9. The PNRU journal Humanities and Social Sciences distributes the online journal through Thaijo online at https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/.

EDITORIAL CRITERIA

1. Manuscripts submitted to PNRU journal Humanities and Social Sciences should neither been published before nor be under consideration for publication in another journal.

2. Plagiarism, data fabrication, and image manipulation are not tolerated. All authors must have approved the submitted manuscript and agree to be accountable for their own contributions or any infringements of copyright appearing in the manuscript.

3. Authors should follow the author guidelines carefully. All manuscripts intended for publication in this journal should strictly be prepared and formatted as per the author guidelines for manuscript submission.

4. Only manuscripts approved by reviewers are published in this journal.

5. If the manuscript is required to revise, the author should resubmit the revised version to the editorial board within a suitable time frame.

6. To write an academic article, the article should consist of the following parts:

- (1) Introduction
- (2) Framework

- (3) Analysis
- (4) Content
- (5) Conclusion
- (6) References

7. To write a research article, the article should consist of the following parts:

- (1) Introduction
- (2) Research Objectives
- (3) Research Benefits (If any)
- (4) Research Scope
- (5) Hypothesis (If any)
- (6) Conceptual Framework
- (7) Methodology
- (8) Research Results and Discussion
 - 8.1 Research Results
 - 8.2 Discussion
- (9) Suggestions and Recommendations
- (10) References

8. To write a review article, the article should consist of the following parts:

- (1) Introduction
- (2) Conclusion
- (3) References

9. To write a book review, the critique article should critically evaluate the subject, whether a book, film, work of art, dance, music performance or even another article. This has to be done looking at the content, the main points, and the benefit proceeding from it and how it expresses its discipline.

MANUSCRIPT PREPARATION GUIDELINES

1. The full article should be submitted in the Word File as an electronic file using Microsoft Office Word via the ThaiJo online: https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/ author

2. The article must be typed in single spacing. It is noted that Cordia New is required.

3. Please submit tables as editable text and not as images. Number tables consecutively in accordance with their appearance in the text and place any table notes below the table body.

4. Citations in the text should follow the referencing style used by the American Psychological Association.

5. Please ensure that every reference cited in the text is also present in the reference list. If these references are included in the reference list, their last names should be written first, followed by the year of publication, for example, Roonkaseam (2015) or (Roonkaseam, 2015). For references with three or more authors, use the first author's name and 'et al.' in the text (e.g. Roonkaseam et al., 2015).

6. To meet the standards of the journal, the editorial board has its rights to revise some passages in the manuscript without asking permission from the author.

7. All authors must have approved the submitted manuscript and agree to be accountable for their own contributions appearing in the manuscript.

จริยธรรมในการตีพิมพ์

Publication Ethics

มาตรฐานทางจริยธรรมของวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หน้าที่และความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บรรณาธิการควรจะต้องรับผิดชอบต่อทุกสิ่งที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ในความรับผิดชอบของตน กล่าวคือ :

- ดำเนินการให้ตรงตามความประสงค์ของผู้อ่านและผู้นิพนธ์
- ปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอ
- รับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์
- สนับสนุนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
- คงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานทางวิชาการ
- ปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
- เต็มใจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดการตีพิมพ์ การทำให้เกิดความกระจ่าง การถอด-ถอนบทความ และการขออภัย หากจำเป็น

หน้าที่ของบรรณาธิการต่อผู้อ่าน

- ควรแจ้งให้ผู้อ่านทราบเกี่ยวกับผู้ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยและบทบาทของผู้ให้ทุนวิจัยในการทำวิจัยนั้น ๆ

หน้าที่ของบรรณาธิการต่อผู้นิพนธ์

- บรรณาธิการควรดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์ เพื่อรับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ตีพิมพ์ และตระหนักว่าวารสาร และแต่ละส่วนของวารสาร มีวัตถุประสงค์และมาตรฐานที่ต่างกัน
- การตัดสินใจของบรรณาธิการต่อการยอมรับหรือปฏิเสธบทความวิจัยเพื่อการตีพิมพ์ ควรขึ้นอยู่กับความสำคัญ ความใหม่ และความชัดเจนของบทความวิจัย ตลอดจนความเกี่ยวข้องกับขอบเขตของวารสาร
- ควรมีการชี้แจงหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบประเมินบทความ (peer review) นอกจากนี้บรรณาธิการควรมีความพร้อมในการชี้แจงความเบี่ยงเบนต่าง ๆ จากกระบวนการตรวจสอบที่ได้ระบุไว้

- วารสารควรมีช่องทางให้ผู้นิพนธ์อุทธรณ์ได้หากผู้นิพนธ์มีความคิดเห็นแตกต่างจากการตัดสินใจของบรรณาธิการ
- บรรณาธิการควรจัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้นิพนธ์ในทุกประเด็นที่บรรณาธิการคาดหวังในทุกเรื่องที่คุณนิพนธ์ควรรับทราบ และควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอ พร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย
- บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความมารับการพิจารณา
- บรรณาธิการใหม่ไม่กลับคำตัดสินใจมาตีพิมพ์บทความที่บรรณาธิการคนก่อนตอบปฏิเสธไปแล้ว ยกเว้นมีการพิสูจน์ถึงปัญหาร้ายแรงที่เกิดขึ้น

หน้าที่ของบรรณาธิการต่อผู้ประเมินบทความ

- บรรณาธิการควรจัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้ประเมินบทความในทุกประเด็นที่บรรณาธิการคาดหวัง และควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอ พร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย
- บรรณาธิการควรมีระบบที่ปกป้องข้อมูลส่วนตัวของผู้ประเมินบทความ ยกเว้นวารสารนั้นมีการประเมินบทความแบบเปิดที่ได้แจ้งให้ผู้นิพนธ์และผู้ประเมินรับทราบล่วงหน้าแล้ว

กระบวนการพิจารณาประเมินบทความ

- บรรณาธิการควรมีระบบที่ทำให้มั่นใจได้ว่าบทความที่ส่งเข้ามายังวารสาร จะได้รับการปกปิดเป็นความลับในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาประเมิน

การร้องเรียน

- บรรณาธิการควรดำเนินการตามขั้นตอนที่ปรากฏในผังการทำงานที่กำหนดโดยคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์
- บรรณาธิการควรมีการตอบกลับคำร้องเรียนในทันที และควรแสดงให้เห็นว่าผู้ร้องเรียนนั้นใจได้ว่าสามารถร้องเรียนได้อีกหากยังไม่พอใจ ซึ่งกลไกดังกล่าวนี้ควรปรากฏชัดเจนในวารสาร และควรรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการส่งเรื่องที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขไปให้คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์

การสนับสนุนการอภิปราย

- ควรมีการเปิดเผยคำวิจารณ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร ยกเว้นบรรณาธิการจะมีเหตุผลอื่นที่ดีเพียงพอในการไม่เปิดเผยคำวิจารณ์นั้น

- ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีพหุบุคลิกภาพที่มีคนอื่นวิจารณ์ให้สามารถชี้แจงตอบกลับได้นอกจากนี้การศึกษาวิจัยที่มีผลขัดแย้งกับบทความวิจัยที่ลงตีพิมพ์ไปแล้ว ก็ควรได้รับโอกาสนี้เช่นกัน
- การศึกษาวิจัยที่มีการรายงานผลการวิจัยในด้านลบก็ควรรวมไว้ในบทความด้วยไม่ควรตัดส่วนนี้ออกไป

สนับสนุนความถูกต้องทางวิชาการ

- บรรณาธิการควรทำให้เกิดความมั่นใจว่ารายละเอียดทุกส่วนในบทความวิจัยที่มีการตีพิมพ์ในวารสาร ต้องเป็นไปตามหลักจริยธรรมสากลที่ได้รับการยอมรับ
- บรรณาธิการควรหาหลักฐานเพื่อให้มั่นใจว่างานวิจัยทุกชิ้นที่จะตีพิมพ์นั้นได้รับการอนุมัติและเห็นชอบโดยคณะบุคคลที่มีอำนาจ (เช่น คณะกรรมการทางจริยธรรมด้านงานวิจัย คณะกรรมการพิจารณาบทความวิจัยของสถาบัน เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม บรรณาธิการควรระลึกไว้เสมอว่าการพิจารณาอนุมัตินั้นไม่ได้เป็นการรับประกันว่างานวิจัยนั้นถูกต้องตามหลักจริยธรรมเสมอไป

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

- บรรณาธิการควรปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นความลับ (เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างคนไข้และแพทย์ เป็นต้น) ดังนั้นบรรณาธิการจึงต้องมีหนังสือยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากคนไข้ หากชื่อ หรือ รูปของคนไข้ปรากฏในรายงานหรือบทความ อย่างไรก็ตามบรรณาธิการสามารถตีพิมพ์บทความได้โดยไม่ต้องมีเอกสารยินยอมหากบทความนั้นมีความสำคัญต่อสุขภาพของคนทั่วไป (หรือมีความสำคัญในบางเรื่อง) หรือมีความยากลำบากในการได้มาซึ่งเอกสารยินยอม และบุคคลผู้นั้นไม่คัดค้านต่อการตีพิมพ์เผยแพร่ (จึงต้องมีการปฏิบัติตามเงื่อนไขสามประการดังกล่าว)

การติดตามความประพฤติมิชอบ

- บรรณาธิการมีหน้าที่ติดตามความประพฤติมิชอบในกรณีเกิดข้อสงสัย ซึ่งรวมถึงบทความวิจัยทั้งที่ได้รับการตีพิมพ์และยังไม่ได้รับการตีพิมพ์
- บรรณาธิการไม่ควรปฏิเสธบทความวิจัยที่อาจจะมีประเด็นมิชอบในทันทีทันใด บรรณาธิการมีหน้าที่ต้องติดตามบทความวิจัยที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติมิชอบเพื่อหาข้อเท็จจริง
- บรรณาธิการควรแสวงหาคำตอบจากบุคคลผู้ถูกกล่าวหา ก่อน แต่หากยังไม่พอใจต่อคำตอบที่ได้รับให้สอบถามหัวหน้าหรือคณะบุคคลที่เกี่ยวข้อง (ซึ่งในบางครั้งอาจเป็นหน่วยงานที่ออกกฎระเบียบ) เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง

- บรรณาธิการควรดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในผังการทำงานของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์เมื่อความจำเป็นต้องใช้
- บรรณาธิการควรพยายามทำให้เกิดความมั่นใจว่าได้มีการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างถูกต้องด้วยหลักเหตุและผล แต่หากไม่ได้ดำเนินการดังกล่าวบรรณาธิการควรชวนขวายหาทางแก้ไขปัญหาลงถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ยุ่งยากแต่ก็เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญ

การรับรองความถูกต้องของผลงานทางวิชาการ

- เมื่อมีการรับรู้ว่ามีปัญหาไม่ถูกต้องเกิดขึ้นกับบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ไปแล้ว รวมถึงมีประโยชน์ที่นำไปสู่ความเข้าใจผิด หรือเป็นรายงานที่บิดเบือนข้อเท็จจริง บรรณาธิการต้องแก้ไขทันทีและด้วยความชัดเจน
- หากปรากฏการประพฤติทุจริตภายหลังการดำเนินการตรวจสอบแล้ว บรรณาธิการต้องดำเนินการเพิกถอนบทความนั้นด้วยความชัดเจนที่จะสามารถพิสูจน์ได้ ทั้งนี้การเพิกถอนนี้ต้องให้ผู้อ่านและระบบฐานข้อมูลอื่น ๆ ทราบด้วย

ความสัมพันธ์กับเจ้าของวารสารและสำนักพิมพ์

- ความสัมพันธ์ของบรรณาธิการต่อสำนักพิมพ์และเจ้าของวารสารมักมีความซับซ้อน อย่างไรก็ตามควรมีพื้นฐานอยู่บนความเป็นอิสระของบรรณาธิการ และแม้ว่าสภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจและการเมืองของวารสารจะเป็นเช่นไร บรรณาธิการควรพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับการรับบทความเพื่อตีพิมพ์โดยยึดคุณภาพและความเหมาะสมกับผู้อ่านมากกว่าผลตอบแทนทางการเงินหรือการเมือง

ประเด็นพิจารณาที่เกี่ยวข้องในเชิงพาณิชย์

- บรรณาธิการควรประกาศนโยบายในด้านการโฆษณาที่เน้นเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระของวารสาร และในการตีพิมพ์ส่วนเสริมหรือเพิ่มเติมใด ๆ ของวารสาร
- บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์การโฆษณาที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด และต้องยินดีที่จะตีพิมพ์คำวิจารณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ให้ยึดถือเกณฑ์เดียวกันกับการพิจารณาส่วนต่าง ๆ ของวารสาร
- ในการนำบทความเดิมมาพิมพ์ใหม่นั้น ต้องให้คงลักษณะเดิมทุกประการยกเว้นหากจะมีการเพิ่มเติมส่วนที่แก้ไข

ผลประโยชน์ทับซ้อน

- บรรณาธิการควรมีระบบในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน (การขัดกันด้านผลประโยชน์) ของบรรณาธิการเองรวมทั้งของเจ้าหน้าที่วารสาร ผู้พิมพ์ ผู้ประเมินบทความ และสมาชิกกองบรรณาธิการ

กระบวนการจัดการกับข้อร้องเรียนที่มีต่อบรรณาธิการที่มีการส่งมา

ให้คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์

- ข้อร้องเรียนของ ผู้พิมพ์ ผู้อ่าน ผู้ประเมิน บรรณาธิการหรือสำนักพิมพ์วารสารอาจมีการส่งมาให้คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ พิจารณา อย่างไรก็ตามข้อร้องเรียนต่าง ๆ จะส่งมาได้ต่อเมื่อ บรรณาธิการ/วารสารที่เป็นปัญหาเป็นสมาชิกของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์
- ในการร้องเรียนบรรณาธิการวารสารนั้น ต้องร้องเรียนเป็นลายลักษณ์อักษรไปที่บรรณาธิการโดยตรงก่อนในขั้นตอนแรกควรทำการร้องเรียนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรต่อบรรณาธิการวารสารโดยตรงหากข้อร้องเรียนไม่ได้รับการแก้ไขเป็นที่น่าพอใจก็สามารถยื่นข้อร้องเรียนนั้นต่อคณะกรรมการต้นสังกัดของบรรณาธิการหรือผู้ตรวจการหน่วยงานใด ๆ (ถ้ามี)
- ข้อร้องเรียนที่ผ่านขั้นตอนการร้องเรียนต่อวารสารเท่านั้นจึงจะสามารถส่งต่อมาให้คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ได้ ทั้งนี้ให้แนบเอกสารที่เกี่ยวข้องทุกอย่างมาด้วย
- คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์จะรับข้อร้องเรียนภายใน 6 เดือนหลังจากวารสารได้พิจารณาข้อร้องเรียนเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์อาจพิจารณานอกระยะเวลาดังกล่าวนี้เป็นกรณีพิเศษได้
- คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์จะไม่พิจารณาการร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาของการตัดสินใจตีพิมพ์บทความของบรรณาธิการ (แต่จะพิจารณากระบวนการ) หรือข้อวิจารณ์เกี่ยวกับเนื้อหาในบทบรรณาธิการ
- คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์จะไม่พิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้าการเผยแพร่เอกสารมาตรฐานทางจริยธรรมนี้

เมื่อการร้องเรียนมีการส่งต่อมาให้คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์:

- ผู้ร้องเรียนยื่นข้อร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการ
- เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ตรวจสอบเพื่อยืนยันข้อร้องเรียนตามประเด็นต่อไปนี้ :
 1. เป็นข้อร้องเรียนต่อสมาชิกในคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์

2. เป็นข้อร้องเรียนที่อยู่ในขอบเขตการทำงานของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์
3. เป็นข้อร้องเรียนที่ไม่ได้รับการแก้ไขภายหลังส่งให้วารสารพิจารณาตามกระบวนการ
4. เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังวันที่ระเบียบนี้มีผลบังคับใช้ (วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2548)
5. ผู้ร้องเรียนต้องส่งเอกสารหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการร้องเรียนต่อวารสาร ที่วารสารรับทราบข้อร้องเรียนนั้น เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประธานของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์
6. ประธานของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ทำการแจ้งให้บรรณาธิการของวารสารทราบถึงข้อร้องเรียนที่ส่งต่อมายังคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์

สถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น :

บรรณาธิการไม่ให้ความร่วมมือ ในกรณีนี้ประธานของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ จะทำการแจ้งให้ผู้ร้องเรียนและเจ้าของวารสารรับทราบ

บรรณาธิการตอบข้อร้องเรียนโดยมีประเด็นดังนี้:

1. ประธานของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์และตัวแทน 1 คน ซึ่งได้รับการเสนอชื่อโดยสมาชิกในสภาคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ ร่วมกันพิจารณาตัดสินว่าวารสารได้จัดการข้อร้องเรียนจนเป็นที่น่าพอใจแล้ว และได้แจ้งข้อมูลต่อผู้ร้องเรียนและบรรณาธิการ
2. ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์และตัวแทน 1 คน ซึ่งได้รับการเสนอชื่อโดยสมาชิกในสภาคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ ร่วมกันตัดสินว่ามีความจำเป็นที่ต้องตรวจสอบเพิ่มเติม และได้แจ้งข้อมูลต่อผู้ร้องเรียนและบรรณาธิการวารสาร และทำรายงานการดำเนินการดังกล่าวเสนอไปยังคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องของสภาคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์
3. คณะอนุกรรมการที่พิจารณาตัดสินข้อร้องเรียนควรประกอบไปด้วย ประธาน 1 ท่าน และสมาชิกของสภาคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์จำนวน 3 ท่านเป็นอย่างน้อย ซึ่งสมาชิกจำนวน 2 ท่านต้องไม่ใช่บรรณาธิการ และไม่มีสมาชิกของคณะอนุกรรมการท่านใดที่เป็นสมาชิกของสำนักพิมพ์ (หรือต้นสังกัด) เดียวกัน กับบรรณาธิการผู้ถูกร้องเรียน
4. หากประธานดำรงตำแหน่งอยู่ในสำนักพิมพ์ (หรือต้นสังกัด) เดียวกันกับบรรณาธิการผู้ถูกร้องเรียน ประธานจะทำการแต่งตั้งรองประธานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาดูแลเอกสารต่าง ๆ แทน
5. เมื่อข้อร้องเรียนส่งมาถึงคณะอนุกรรมการ คณะอนุกรรมการอาจจะดำเนินการต่อไป
6. เพิกถอนต่อข้อร้องเรียน และแจ้งเหตุผลต่อผู้ร้องเรียนและบรรณาธิการ
7. ลงความเห็นว่าเป็นการฝ่าฝืนระเบียบที่กำหนด

เมื่อคณะกรรมการลงความเห็นว่าเป็นการฝ่าฝืนระเบียบที่กำหนด ให้ทำรายงานเสนอต่อ
สภาคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์โดยอธิบายถึงลักษณะของการฝ่าฝืนและให้คำแนะนำว่า
จะดำเนินการอย่างไร

สภาคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ทำการพิจารณารายงานดังกล่าว ซึ่งอาจมีการ
ปรับเปลี่ยนข้อแนะนำได้ หลังจากนั้นจะทำการแจ้งให้ผู้ร้องเรียน บรรณาธิการ และเจ้าของสำนักพิมพ์
(วารสาร) รับทราบถึงข้อแนะนำ สุดท้ายซึ่งอาจมีดังนี้:

1. ให้บรรณาธิการทำการขอโทษต่อผู้ร้องเรียนตามข้อร้องเรียนที่ได้รับ
2. ให้บรรณาธิการทำการลงข้อความที่ได้รับจากคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์

ในวารสารของตน

3. ให้วารสารทำการปรับปรุงกระบวนการดำเนินการของวารสาร
4. ให้บรรณาธิการลาออกจากสมาชิกภาพของคณะกรรมการจริยธรรม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

หรือ

5. ให้บรรณาธิการดำเนินการใด ๆ ตามที่คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์มีความเห็นว่ามี
ความเหมาะสมต่อกรณีดังกล่าว

ขั้นตอนการอุทธรณ์

➤ ผู้ร้องเรียนสามารถอุทธรณ์ต่อข้อแนะนำของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ได้
โดยสามารถร้องขอรายละเอียดของผู้ที่ต้องติดต่อได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์

ปรับปรุงจาก <http://www.publicationethics.org/files/2008%20Code%20of%20Conduct.pdf>